THE LIBRARY

מעריב
יום א' י' תשרי תשל"ז 3.10.76 גליון 9804 שנה כ"ט
2.15 ל"י
העתון הנפוץ ביותר במדינה • MAARIV
מייסד והעורך הראשון ד"ר ע. קרליבך ז"ל

ה„לא ייחודיים": נחריף הסנקציות אם יימשכו הלחצים על הוועדים

ועדת התיאום אף מאיימת בשביתה כללית ✶ קובלת על „לחצים לא הוגנים" ✶ שיבושים בעבודת המשרדים, לרבות במתן אישורים להוצאת מצרכי מזון ✶ נציב שרות המדינה: „לא ישולם מלוא השכר לעובדים"

מאת יוסף וקסמן

ראשי ועדת התיאום של ה„לא־ייחודיים" החליטו אמש להחריף את שביתות כליות, אם יימשכו הלחצים על ועדי העובדים במשרדים השונים, במגמה להביא לשבירתם ולהתפלגותם מועצת התיאום. הם טענו כי „ביום ה' הופעלו בכמה מ־ (סוף בעמ' 11, טורים 3, 4, 5)

מעריב
מאחל לקוראיו
ולכל בית ישראל
גמר חתימה טובה

תגובת ירושלים: אין חדש בהצעת בריה"מ לכנס ועידת ז'נווה עם אש"ף

...ייה היא לדחות ההצעה, אם כי „העיון בה עדיין נמשך" ✶ משקיפים בישראל ובוושינגטון: ...עד המכוון לפצות את אש"ף על אי־בלימת המיתקפה הסורית בלבנון" ✶ גרומיקו מסר על ...כנית לנשיא פורד ✶ תגובה אמריקנית ראשונה: „מאמץ רוסי נואש להישאר בתמונה"

מאת יחיאל לימור

...ראל עדיין לא הגי־ ...רשמית על ההצעה ...בייטית, בעניין כי־ ...ועידת ז'נווה, אך ...ה כי תדחה את ההצעה, כיון שהתנאי העיקרי שלה הוא שי־ תופם של נציגי אש"ף. התכנית הסובייטית נמסרה ביום ו' למש־ לחת ישראל באו"ם, ותכנה נמסר לשר־ה־ חוץ, מר יגאל אלון, השוהה עתה בניו־יורק, לרגל כינוס עצרת או"ם. אתמול הגיע תו־ כנה גם לירושלים.

האיגרת שנמסרה באו"ם לנציגי ישראל לא מנוס־ חת כאיגרת דיפלומטית, הנשלחת מידידי ממשלה אחת לרעותה, אלא כהו־ דעה כללית של ממשלת בריה"מ.

■ „אין דבר חדש"

אף כי דוברים רשמיים ב־ ירושלים סרבו אתמול להגיב על תוכנה של ההצעה הסוב־ יטית, בנימוק כי העיון בה עדיין נמשך, ציינו אמש מש־ קיפים מדיניים, כי למעשה אין בתכנית שום דבר חדש. ב־28 באפריל השנה פירסמה סוכנות „טאס" הודעה רשמית על מדיניות ברית־המועצות לגבי המזרח התיכון, והשוואה ראשונית עם ההודעה הזאת, מגלה שלא חל שינוי בעמ־ דה הסובייטית בשאלה כינוס ועידת ז'נווה בשני שלבים ו־ בהשתתפות אש"ף.

■ „פיצוי לאש"ף"

ישראל חזרה והבהירה פע־ (סוף בעמ' 11, טורים 5, 6, 7)

ההצעה הסובייטית

„מצב העניינים במזה"ת מסוכן ולפיכך מציעה בריה"מ כינוס מיידי של ועידת ז'נווה בשני שלבים, בהש־ תתפות אש"ף" — נאמר בהצעה הסובייטית, שהוגש־ רה ביום ו' לממשלות או־ ה"ב, מצרים, סוריה, ירדן וישראל וכן להנהגת אש"ף. מוסקווה קוראת תחילה ל־ כנס את ועידת ז'נווה כשלב מכין ראשון, כדי לתאם את סדר היום, ואחר כך „תתכנס הוועידה לשלב השני שבו תת־ רכז בעיבוד הסכמים חיוביים". התכנית הסובייטית מכילה ארבעה סעיפים:

● נסיגת כוחות ישראל מ־ כל השטחים הערבים שנכבשו ב־1967;

● מתן זכויות לפלשתינים לרבות הזכות להגדרה עצמית ולהקמת מדינה משלהם;

● הבטחת הזכות לקיום עצמאי ולביטחון לכל המדי־ נות המעורבות בסיכסוך;

● שימת קץ למצב המל־ חמה בין הערבים וישראל.

הנשיא פורד (מימין) קיבל ביום ו' לשיחה בבית הלבן את שר־החוץ הסובייטי אנדריי גרומיקו, במה שכונה „שיחה על בעיות העולם". (צילום רדיו של א.פ.)

דיפלומט באו"ם מגיב על תכנית בריה"מ

„ההצעה מעידה על פאניקה"

מאת פיליפ בן
סופר „מעריב" באו"ה"ב

„מוסקווה לא יכלה לבחור בזמן מתאים לכינונה של ועידה ..." — אמר דיפלומט באו"ם. „אם בריה"מ מגישה הצעה כזאת, כאשר המיתקפה הסורית־נוצרית השי־ גה מטרותיה, יחידות אש"ף מתפרקות מנשקן ונאלצות לשוב למחנותיהן — הדבר מעיד כי בעת כזאת אין מוסקווה מסוגלת לדמיין לעצמה משהו יותר טוב מוועידת ז'נווה. זו הוכחה שבעצ־ בי המדיניות הסובייטים שורים ב־ פאניקה ואין הם יודעים כיצד לנהוג במזרח התיכון", אמר.

הולנד לא הצליחה לגלות ...ברי הקבוצה הטרוריסטית

...דע עליהם נמסר בחקירתה של הצעירה ההולנדית שנעצרה בישראל היא טענה שמפעילה, וודיע חדד, ניסה לאנסה בדרום תימן

מאת ה. בליוך
סופר „מעריב" ב.א.ג.

...רות המשטרה ההולנ־ ...בקשר לקבוצת המחבלים ...שהשתייכה לודוינה ...שנעצרה בישראל ...למסור פרטים. עד כה ...הצליחו ההולנדים לע־ ...את יתר אנשי הקבו־ צה, שלפי גירסתה מנתה 12 עד 14 איש, ואין כל בטחון אם הם נמצאים ב־ מולדתם.

אף גם אם יימצאו התצורר כבר קשי טכני, הדבר משרד המשפטים ההולנדי בהאג כבר אמר שאינו משוכנע שיש לו זכות חוקית לבקש את מע־ צרם, אפילו ידוע שהם מש־ תייכים לקבוצת הטרור. „אין שום חוק האוסר על אזרח הולנדי לקבל אימון טרוריסטי בדרום תימן" — אמר.

החיפושים שערכה המשטרה בבתי החשודים שונים לא העלו ממצאים של ממש. לא נתגלה נשק ולא נתפסו מס־ מכים מחשידים. „אין לנו ספק שבהולנד מסתובבים חופשיים אנשים שאומנו במחנות הט־ רוריסטים הפלשתינאים — א־ מר דובר משטרתי — אך כל עוד לא ביצעו פיגוע טרו־ ריסטי בהולנד, לא נוכל לע־ (סוף בעמ' 11 טורים 6, 7, 8)

פגישת אלון עם ק.-ביום ד'

מאת סופר „מעריב" בארה"ב

הפגישה בין ד"ר קיסי־ נג'ר ושר־החוץ מר יגאל אלון תיערך בכל הנראה ב־ ניו־יורק ביום ד' — יום לפני נאומו של מר אלון ב־ עצרת או"ם.

חברים שונים במשלחת ה־ ישראלית לאו"ם מנסחים עתה הצעות לגבי חלקים שונים ב־ נאום. את הגירסה הסופית יכ־ תוב מר אלון בעצמו, אחרי יום כיפור.

כחר הוא יתפלל בשני בתי כנסת, ששניהם בקרוק צעידה ממלונו: האחד אורתודוכסי והשני רפורמי.

ביום ו' חזר מר אלון מבי־ קור רשמי בקנדה ונפגש בניו־ יורק עם שרי החוץ של אר־ גנטינה, אוסטרליה והולנד.

רבין: אם תנטוש אותנו ארה"ב יהיה קיומנו נתון בסכנה

...בראיון לשבועון „פאריידי": הבעייה — הקיום, ולא שטחים

...ם ארה"ב הנטוש אר־ ...„להלוטין", ארהק לכת ...ו, כי עצם קיומנו ...נתון בסכנה אמיתית" ...בר ראש הממשלה, מר ...רבין, בראיון הכתי־ ...היום בשבועון האמרי־ ...„פאריידי". ...אמר כי „מה שיקרה ...עבר (בהירות לנשיאות ...בארה"ב) ומדיניותה של אר־ ה"ב בארבע השנים הקרובות, הוא בעל חשיבות רבה לייש־ ראל ולעתידה".

בתשובה על שאלה בדבר עתידם של השטחים, אמר מר רבין כי „אני יהיה שאמרי־ קנים רבים חושבים שאנו ה־ קועים בשאלת השטחים וב־ שיקולי ההגנה. — אולם מה שבעלם מפניכם הוא, שזה 28 שנים שאנו לוחמים כל־ חמה אחת ארוכה עם שכנינו. מאז קיומנו, לא היה לנו יום אחד של שלום.

„על כן, כאשר אתם כוע־ נים כי אנו נוטלים סיכונים נוספים, אתם שוכחים את ה־ עובדה ההיסטורית שבמאבקנו הבסיסי עם הערבים אינו על השטח שבו נחיה, כי אם על השאלה אם נחיה בכלל". (י.פ.)

מלך ספרד קיבל את ח"כ נבון לפגישה ב„ארבע עיניים"

נדונו „עניינים בינלאומיים ונורמליזציה ביחסי ספרד ישראל"

מלך ספרד, חואן קארי־ לוס, הזמין אתמול את ח"כ יצחק נבון, ראש המשלחת הישראלית להועידה הארצית הבין־פרלמנטרית לשיחה ש־ ארכה כשעה וחצי. אחרי הפגישה ב„ארבע עי־ ניים" בארמונו של המלך ב־ זרזואלה, ציין ח"כ נבון, כי במהלך השיחה בנקרו „עניי־ נים בינלאומיים שונים והושם דגש ביחסי ספרד־ישראל ועל אפשרות של נורמליזציה בע־ תיד הקרוב".

סופר „על המשמר" ו„דבר" בספרד, ג'וליו דיהנר דיווח כי ח"כ נבון לא גילה פרטים על שיחתו עם המלך, אך נראה שהוא מרוצה מתוצאותיה ה־ אפשריות.

שר החוץ הספרדי, מרסלינו אוריחה וכן ראש הממשלה סוארז, והמלך עצמו, הכריזו בהזדמנויות שונות (ובאחרונה בוועידה הבינפרלמנטרית), כי ספרד מוכנה לקיים יחסים דיפלומטיים נורמליים עם כל המדינות בעולם.

המשטרה בודקת את מסמכי „שיכון עובדים" בפרשת ידלין

קשורים לתקופה שבה עמד בראש החברה שר השיכון אברהם עופר אך אינם נוגעים בו ✶ אשר ידלין נחקר במכונת האמת ✶ בודקים למי שייך סכום „לא מוסבר" של 20 אלף לירות

מאת אבי דן

חוקרי המשטרה העוסקים בפרשה ההצהרות נגד המועמד להיות נגיד בנק ישראל, אשר ידלין, בודקים עשרות מסמכים של חברת „שיכון עובדים", מן התקופה שבר־ ראשה עמד שר השיכון דה־ יום, אברהם עופר. המסמ־ כים נבדקים בקשר לעיסקה לרכישת שטחים אליה יש תשובה, שלאשר ידלין היו טובות הנאה.

(שר השיכון, כמו אבי־ ...) בתשובה לשאלה סופר „מעריב": „לכל עיסקה הקרקעות שנעשתה בתקופת היותי במנהל „שיכון עובדים" (סוף בעמ' 11, טור' 3, 4, 5 6)

אלפי בתי כנסת ערוכים לקלוט מתפללי יום כיפור

באלפי בתי הכנסת ברח־ בי הארץ הושלמו ההכנות לקליטת המוני המתפללים ביום הכיפורים. ליד רחבת הכותל כיבצע משרד הדתות הכנות מיוחדות, לאפשר ל־ רבבות המתפללים להתכנס שם לקראת תפילת הנעילה וההקעה המסורתית ביום הצום.

נשיא המדינה, פרופ' אפ־ רים קציר, שרים ואישי־ציבור, ישתתפו בתפילת „כל נדרי", שתתקיים בבית הכנסת „היכל שלמה" בירושלים.

הרבנות הצבאית הראשית הוציאה לקראת יום הכיפורים הנחיות הלכתיות, כיצד לנ־ הוג במילוי תפקידים בשחר גיים ובעת כוננות.

התחבורה הציבורית תיפסק היום בשעה מוקדמת. לוח ה־ זמנים של „אגד" הוכנן כך, שכל האוטובוסים יגיעו ליעדם זמן רב לפני כניסת החג. ה־ אוטובוס האחרון מתל־אביב לירושלים ייצא בשעה 2, לחי־ פה — ב־2.15 ולבאר שבע — ב־1.30.

בבוצאי יום הכיפורים תחז־ דש התחבורה של „אגד" חצי שעה אחר יציאת החג. קווים ארוכי־טווח לא יופעלו במו־ צאי החג.

הרכבת האחרונה תצא היום בשעה 12.00 מתל־אביב לחי־ פה. הרכבת האחרונה לירוש־ לים יצאה הבוקר בשעה 7.06.

שעת הדלקת הנרות בי־ רושלים — 4.46; בת"א — 5.04 ובחיפה — 4.56. סיום הצום המפסקת יה־ יה כמחצית השעה לפני מוצאי הדלקת הנר.

סיום הצום בירושלים — 5.58, בתל־אביב — 6.00, ובחיפה — 5.50.

ביום הכיפורים, ככבל שנה, הופסק השידור הרדיו והטל־ וויזיה אל תוך ישראל. כבישי הכניסה לישראל ייסגרו לתנועת כל כלי הרכב היום בשעה 3 וייפתחו מחדש לתנועה במו־ צאי כיפורים, בשעה 8.

לוח 8 לוח מעריב
הלוח הנפוץ ביותר במדינה - כל מודעה מתפרסמת ב־8 העיתונים
כל מודעת „לוח" וכל מודעת „דרושים" מתפרסמת
בעת ובעונה אחת ב־8 עתונים
ראה עמודים 56, 57

LEGO
המתנה לחג

תערוכת הכלבים הבינלאומית
בפארק הלאומי באשקלון 23.10.76
✶ התערוכה לכל הכלבים בעלי תעודות היו"ל. ✶ ישתתפו 7 שופטים מחו"ל. ✶ מכירת גורים במקום (רק בעלי תעודות היו"ל).
הרשמה רק במשך השבוע בחי"ד 93 רמת־השרון. אין הרשמה ביום התערוכה.

מודעות אבל
בעמודים: 9, 10, 11, 58, 59.

„חבצלת השרון"
מוסיקה יהודית חדשה
עם האחים
אריה ומאיר
בלווי תזמורת ומקהלה.
תקליט הדראנצי, אתה מכיר מתנה טובה יותר?

הרמקולים הטובים בעולם!
Goodmans

קרית־ארבע
המרכז לתיאום חוגי בית
אנו עורכים חוגי בית ומפעלי הסברה בנושאים הקשורים לפיתוחה של קרית־ארבע
המעוניינים להשתתף יפנו:
קרית־ארבע 02-971505/6/7
02-971424, 02-971177
ת"א 03-787982
חיפה 04-87271

ציפוי קירות דקורטיבי
✶ עץ מלוטש ✶ פורמייקה ✶ פורמיקה
יעוץ מקצועי
טל. 891926 9—2 אחה"צ

רהיטי שפר

אתא
40% הנחה על בגדי נשים
מעודפי יצוא
„ווסט קורדרוי" 128.30 ל"י בלבד
„ז'קט קורדרוי" 259.90 ל"י בלבד
(לא כולל מ.ע.מ.)

עם החיקויים שלנו אפשר לבלבל גם מומחים.
יהלומים קורצים
ב. „יופילי"
מכירה בסיטונות.
חיפה — הבנקים 10.
טלפון: 04-521791

מכירת סוף העונה של
תקליטים ב„אלחוט
הכל חייב להימכר! דבר כזה עוד לא היה!
מבחר משגע של אריכי נגן משמעים
במחירים לא מורגלים כגון:
...קום 39.90 — 46.90 רק 14.90 כולל מ.ע.מ.
כל הקליט אפשר להאזין כל תקליט באחריות מלאה
המלאי מוגבל! כל הקודם זוכה!
רחוב אבן־גבירול 21, תל־אביב.

פאקיר
דופקשואבמבריש
Fakir

GOR מדנמרק - ה־צבע לעץ!
...ריי־44 בשלל גוונים, עמיד בפני שמש וגשם ...ארבע שנים. מותאים לכל סוג עץ, דהוי או ...חדש, בתוך הבית ומחוצה לו. טל. 754-748.

Peerless
הרמקול הדני המעולה
יבואן: אשר קירו בע"מ, טל. 02-32096

סכדا من الاصل

مكذ من الأصل

כנס של אנשי־רוח מתריע על הפוליטיזציה של אונסק"ו

על כך הוחלט בכנס בינלאומי בפאריס, בהשתתפות מדענים, סופרים ואמנים, שגינה עמדת אונסק"ו כלפי ישראל

חתן פרס נובל פרופסור אנדרה לבוף, מצרפת, הקביל בפאריס את ח"כ אבא אבן בבואו בסוף השבוע לסימפוזיון של אנשי תרבות, אמנות ומדע למניעת פוליטיזציה של אונסק"ו. (צילום רדיו של א.פ.)

מאת סופר "מעריב" בפאריס

בעקבות יום ארוך של נאומים ויכוחים הציעו משתתפי הכינוס הבינלאומי המוחה על הפוליטיזציה של ארגוני האו"ם על הקמת גוף משפט קבוע, שינסה למנוע כל נסיון לפוליטיזציה של הארגונים המסונפים לאו"ם.

בכינוס השתתפו כ־160 אישים בולטים בתחומי האמנות, המדע, החינוך והמדע, מ־25 מדינות. הפגישה נערכה במלון "הילטון" הפאריסאי, ליד מגדל אייפל ותכליתה היתה: לחקור את פלישת הפוליטיקה לעבודתן של סוכנויות האו"ם כאונסק"ו, ארגון הבריאות העולמי, ארגון העבודה הבינ"ל ואפילו האולימפיאדה.

בנאומו בפני באי הכינוס אמר שר החוץ לשעבר, אבא אבן, כי לדעתו "צריכה הקהילה האינטלקטואלית להכריז על אי שיתוף פעולה עם ארגון המפר את חוקתו שלו על ידי הפליה.. מדינת ישראל היא הקרבן המרכזי למיפגע זה.

אבן גרש להוצאתה של ישראל מאונסק"ו ואמר, כי ישראל היתה לקרבן "מגיפה" המכוונת נגד הציונות.

נאום בולט אחר בסימפוזיון היה הפרופסור ריצ'רד הובארס, לשעבר מנכ"ל אונסק"ו, שהתפטר מתפקידו במחאה על הוצאת ישראל. "אונסק"ו כבר אינו נוהג מהערכת העולם המדעי. מכירותו חסרה אומץ". הוא מתח ביקורת על ממשלות מערב־אירופה ואמריקה בשל "קוצר ראות וציניות" כלפי פעולת אונסק"ו.

ריימון ארון, ציין באוזני כתבים, שלמרות שאף חבר באונסק"ו לא נכח בכינוס, יהיה היטב לארגן על הפגישה.

"היו לנו שיחות ארוכות עם הנהלת אונסק"ו. היינו רוצים להבהיר, שההנהלה עשתה את כל הניתן כדי למנוע קרע. המצב הנוכחי הוא תוצאה של מה שעשו הממשלות עצמן, ולא ההנהלה".

הסופר אלי ויזל, חבר המשלחת האמריקנית, הציע כי הסימפוזיון יודיע לאונסק"ו שאם יתמיד בהפליה נגד ישראל נקים אונסק"ו משלנו שבו ציותיו תרבות ולא פוליטיקה ישפיעו על החלטות.

הסופר אויז'ן יונסקו זכה בתשואות כאשר הכריז: "אני מאמין, כי הקמת ארגון אנטי־אונסק"ו חיונית לפעולתנו".

אלפרד שאנקר, סגן נשיא קונגרס האיגודים המקצועיים באמריקה, מסר, שממשלת ארה"ב איימה לפרוש מארגון העבודה הבינלאומי, משום שזה הסכים לקבל את אש"ף. פרופ' ג'ורג' קליין, משוודיה, מסר פרטים על החלטות אנטי־ישראליות שהציעו הערבים בארגון הבריאות העולמי.

במקורות המשלחת האמריקנית, שביקרה ביום שני במטה אונסק"ו למחאה בפני המנכ"ל על המדיניות האנטי־ישראלית של הארגון, נמסר, כי הדובר, פרופסור ראבי הביע דאגה נוכח הפוליטיזציה בארגוני האו"ם, בציינו, כי בעיות פוליטיות יש להעלות באו"ם ולא באונסק"ו. הוא מחה על גירוש ישראל מתחומי פעילויות מסויימים של אונסק"ו, והדגיש, שיש להבטיח זכויות מלאות לכל מדינה חברה באונסק"ו.

ג'ון בונזל, נשיא אוניברסיטת סן חוזה, בקליפורניה, אמר, שבעבר נתבקשו מיכללות לקיים ועידות במסגרת אונסק"ו, אולם מאז הוצאת ישראל מפעילויות הארגון היה לראשונה תמורה בעמדת אנשי הרוח האמריקניים.

אבא אבן אמר לעתונאים, שהוא מתנגד לרעיון של הקמת ארגון יריב לאונסק"ו: "מוטב להילחם, כדי להציל את אונסק"ו הנוכחי".

מחאות דנמארק

אסתר אדלשטין, סופרת "מעריב" בסקאנדינאוויה, מוסרת: בכירי הפוליטיקאים והברי ממשלה לשעבר של דנמארק, מנהלי מוסדות החינוך הגבוהים, אישי ציבור, שחקנים בכירים ועורכי העתונים הגדולים, שלחו הצהרה לוועדה הבינלאומית של אונסק"ו ובה מחאה על אי־הצדק שבגירוש ישראל.

מחלוקת בדנמארק על העסקת אנשי בטחון ישראליים בנמל־תעופה

מאת אסתר אדלשטין, סופרת "מעריב" בסקאנדינאוויה

כתבת־ענק בעמודי הראשון ובעמודי החדשות הפנימיים של אחד מעתוניה הבכירים של דנמארק, "אקסטרהבלאדט", על עשרות אנשי בטחון ישראליים השומרים על מטוס "אל על" בנמל התעופה הדני "קאסטרופ", בניגוד לחוקה הדנית, גרמה לסערת־זוטא, שעלתה במהירות לחדשות הרדיו, וחוללה מחאה שהגיעה לתגובותיהם של שר ההגנה, אורלה מילר, ותגובתו המנוגדת לחלוטין של שר התחבורה הדני, נילס מטיאסן.

העתון מסר על תסיסה בקרב עובדי נמל התעופה הדני "קאסטרופ" על העסקת עשרות אנשי הבטחון הישראלים, ה"מצפים", לדבריהם, את הנמל, מתעלמים מהמשטר הדני ועושים בשטח כבשלהם. העתון ציין גם, כי ישראל הפעילה לחץ בצינורות דיפלומטיים על ממשלת דנמארק, שבעקבותיו נתן שר התחבורה אישור להשגחה הישראלית. עובדי הנמל הדניים מקוים, בחניפות כנגד ההעדפה הניתנת לאנשי בטחון ישראליים לפעול בשטח, בה בשעה שלסוכנים הערבים מותר להסתובב רק ברדיוס של 10 מטרים ממטוסיהם, והם קובלים, כי אינם חשים בטחון בעבודתם בשל העסקת זרים רבים מדי בשטח. לדברי נציגם, הם עלולים למצוא בימים הקרובים גם את אנשי של אידי אמין, דרום אפריקה ואש"ף מצפים את נמל התעופה, למטרת השגחה.

מאמר מערכת ראשי של העתון תקף את שר התחבורה, על שנתן הסכמתו להעסקת אנשי בטחון ישראליים, ועל כי "הישראלים כבשו להם בכך עמדות קומנדו ב"קאסטרופ"".

שר התחבורה הגיב בעתון "אקטואלט" באמרו, כי הפירסומים והסערה העתונאית הם מוגזמים, והוא נתן את האישור שכן הצורך בשמירה מוגברת, לאחר ההתרחשויות האחרונות. מנהל נמל התעופה "קאסטרופ", פאול אנדרסן, מסר בתגובה על תסיסת העובדים, כי לדעתו "הישראלים בפעולתם הבטחונית המוגברת אינם מפריעים לאיש, ויש בעצם שהותם במקום יתרון פסיכולוגי". הוא הדגיש, כי ההעדפה שניתנה לאנשי בטחון ישראלים להשגיח על מטוסי החברה, אין בה להפחית מכבודם של אנשי הבטחון הדניים. זכותם של הדניים לעקוב אחרי פעולת הישראלים ובמידה וזו מעלה חשד, הם חייבים להודיע על כך להנהלה. לדבריו, גם חברות תעופה אחרות זכאיות להסדר דומה, והסכם מסוג זה פועל גם עם חברת התעופה הירדנית.

שר ההגנה הדני, אורלה מילר, אמר לעתון הדני "לאנד אוג פולק", כי העסקת אנשי בטחון ישראלים בדנמארק היא בלתי חוקית. השר מסר, כי לא היה ידוע לו עד עתה על פעולתם של אלו ב"קאסטרופ". השר ציין, כי הבקשה להעסקת ישראלים ב"קאסטרופ" לא הועלתה לפני הממשלה הדנית, שלעולם לא היתה מאשרת בקשות מסוג זה, וכי הוא מתפלא כיצד הוא עצמו לא היה מודע להסכם.

באינטרנציונל הליברלי נדחתה הצעה "להביע חרדה לתושבי פלשתין"

מאת אברהם תירוש

הקונגרס של האינטרנציונל הליברלי, שהתכנס אתמול בבריסל, דחה ברוב קולות ולפי הצעת הנציג הישראלי — הצעה של הוועדה המדינית שלו: "להביע חרדה לגורל תושבי פלשתין".

הוועדה המדינית, שדנה בין השאר על המצב במזרח התיכון, הגישה למליאת הקונגרס הצעה להביע "דאגה למצב במזרח התיכון וחרדה לגורל תושבי פלשתין". מזכ"ל המפלגה הליברלית, עו"ד אברהם שריר, הביע את הסתייגותו ואמר, שאינו מכיר מושג בשם "פלשתין". הוא דרש להצביע במליאה על ההצעה וברוב של 82 נגד 77 הוחלט למחוק מההחלטה את המשפט המתייחס ל"תושבי פלשתין".

האינטרנציונל גינה את הטרור וקרא למדינות השונות לא לסייע לטרוריסטים.

בריה"מ שוב קוראת להתפייסות עם סין

מאת פיטר אוסנוס, סופר "וושינגטון פוסט" במוסקווה

בריה"מ חידשה את הצעתה לנורמאליזאציה ביחסיה עם סין, בהודעה מוסמכת ראשונה בנושא זה למן מותו של היו"ר מאו, בחודש שעבר.

מאמר ארוך בבטאון המפלגה הקומוניסטית, "פראבדה", לציון 27 שנות המשטר הקומוניסטי בסין, לא כלל שום איזכור למאו, תופעה בלתי רגילה, שמומחים רואים בה הוכחה לרצונה של בריה"מ להתעלם מן המהויה שסימל מנהיג סין בעיניה.

במאמר ביום ג', לא היתה כל התקלסות והדגש בו, לכל אורכו, רצון הקרמל לשפר את יחסיו עם פקינג. "אין בעיות שלא ניתן לפתרן —" כתב "פראבדה". "האינטרסים הבסיסיים של עמי בריה"מ וסין אינם מתנגשים אלא נפגשים".

המאמר אינו מציין שום שינוי בעמדות הסובייטיות בנושאים השנויים במחלוקת בין שתי המדינות, כגון סכסוך הגבול, אך נאמר בו: "לבריה"מ לא היו מעולם ואין לה גם כיום טיעונים כלכליים, טריטוריאליים או אחרים נגד סין".

צ'אושסקו קורא לרומניה לשיתוף פעולה הדוק עם בריה"מ

יו"ר המפלגה הקומוניסטית הרומנית, ניקולאי צ'אושסקו, אמר אתמול בנאום בבוקרשט כי על עמו להתכונן לשיתוף פעולה צבאי הדוק יותר עם מוסקווה ובנות בריתה. דברים אלה מלמדים על שינוי בגישתו של צ'אושסקו.

ההצהרה באה בעקבות מחוות פיוס של צ'אושסקו כלפי מוסקווה, כאשר ערך ביקור בבריה"מ לצורך שיחות עם המנהיג הסובייטי ליאוניד ברז'נייב. נאומו בבוקרשט היה לפני פעילי המפלגה ואנשי צבא בבוקרשט, ביום שני.

על פי הידיעות, נראה כי המנהיגים הקומוניסטים וראשי הממשלות של מדינות ברית וארשה יוועדו בסוף החודש בבוקרשט, במסגרת אחת מפגישותיה השיגרתיות של הוועדה המייעצת של הברית. אחת ממטרות הפגישה תהיה לשלב את רומניה בפעילויות הברית. עד עתה נמנעו הקומוניסטים הרומנים מלהשיג אינטגרציה שלמה בברית וארשה; הם סירבו ליטול חלק בתמרונים שנערכו מחוץ לרומניה, ואף לא הסכימו לארח תמרונים של ברית וארשה בארצם.

לאחר פגישתו של צ'אושסקו עם ברז'נייב הדגישו השניים בשביעות רצון "את זהות הדעות הגדולה ההולכת בנושאים שונים". (אי.פי.)

יוגוסלאויה הציגה עצמה ביום ששי כמסוגלת להגן על עצמה מבחינה צבאית, ע"י גיוס אזרחים ונשק מתוחכם כטילים אנטי־טנקים וטילים נגד מטוסים.

הודעה זו נמסרה במאמר בשבועון, בשעה שהנשיא טיטו החולה ממחלת כבד, וכשבועיים לאחר שנערכו תמרונים צבאיים נרחבים, שהיו פתוחים לסיקורם של משקיפים זרים. יוגוסלאויה מייצרת כ־90 אחוז מצרכיה הצבאיים. (אי.פי. ויו.פי.)

תופיק זיאד בארה"ב: "אין להתעלם מכוחם של ערביי ישראל"

ראש עיריית נצרת, תאופיק זיאד, אמר אתמול בניו־יורק כי הערבים בישראל היו לכוח פוליטי פרוגרסיבי, שאי אפשר להתעלם ממנו בהסדר שלום כולל למזרח התיכון.

זיאד נאם בוועידה השנתית של התאחדות בוגרי האוניברסיטאות האמריקניות יוצאי ערב.

איטליה מסבירה איך להשיג הסדר במזה"ת

איטליה מסרה שלשום לארה"ב כי אפשר שתגיש הצעה על שיטה יעילה לערובויות בינלאומיות, כחלק מההסדר במזרח התיכון.

בנאומו בעצרת האו"ם, פרש שר החוץ של איטליה, ארנאלדו פורלני, שלושה "עקרונות" שלדעתו הן הראויים לשמש יסוד במזרח התיכון:

נסיגת ישראל מכל השטחים המוחזקים, שלקחה מאז 1967, והפסקת כל צעד כדי לספחם לישראל; כיבוד הריבונות, העצמאות והשלמות הטריטוריאלית של כל המדינות באזור; הכרה בזכויותיהם הלאומיות של הפלשתינים, כדי שיוכלו להקים מדינה משלהם. (אי.פי.)

מינהל הדלק בארה"ב: "נפט אלסקה — רק לאמריקה"

ראש מינהל הדלק הפדראלי בארה"ב, פראנק ג'. זארב, אמר שלשום, כי המינהל לא יאפשר למדינות אחרות לייבא נפט מאלסקה. "אין זה לטובתה של המדינה, לייצא נפט", אמר במסיבת עתונאים. הוא הוסיף, כי משרדו שוקל תכנית להעביר נפט מהחוף המערבי לתוך הארץ או למזרח, שבו רב הביקוש לנפט.

זארב מסר עוד, כי החוקה שנתקבלה בקונגרס עד כה תאפשר למדינה להגביל את יבוא הנפט עד שנת 1985, כדי שבעה מיליוני חביות ליום — תחת לזנק בעליה עד 12 מיליון חביות ליום, כפי שעלול לקרות. (אי.פי.)

הטרוריסט פולה הובא לגרמניה

הטרוריסט רולף פוהלה הוכנס שלשום למערב־גרמניה — שעות ספורות לאחר שבית המשפט העליון של יוון החליט להסגירו.

"הוא נאבק עם שומריו כאשר הם הובילוהו למטוס שעמד להמריא בטיסה מיוחדת למינכן" — סיפרו מקורות דיפלומטיים מערב־גרמניים. הצעד המהיר שנקטה הממשלה לא איפשר לקבוצות שמאלניות לארגן הפגנות בעד פולה.

ההחלטה להסגיר את הטרוריסט היא מפלה לטרור הבינלאומי, אמר שר המשפטים של בון, האנס יוכן פוגל. (אי.פי.)

גנראל אמריקני — נשיא האקדמיה האווירית בירדן

גנראל אמריקני בדימוס, ויליאם ג'. מדוקס, שהיה מפקד בית הספר לטיס, אמר שלשום כי הוא נתמנה כנשיא האקדמיה האווירית המלכותית של ירדן, ברבת־עמון.

מדוקס, בן 55, אשר פרש מצבא ארה"ב בחודש יוני השנה, הסביר כי האקדמיה תורחב ויתאמנו בה בכל סוגי המטוסים, ושמה יוסב ל"אוניברסיטת האוויר הערבית".

הוא הוסיף כי טייסים וטכנאים מכל מדינות ערב יתאמנו באוניברסיטה. יממן אותה "הבנק הערבי לפיתוח" בסעודיה — בהלוואה של 30 מיליון דולר. (יו.פי.)

נשיא ארגנטינה ניצל מנסיון להתנקש בחייו

נשיא ארגנטינה, גנראל חורחה ר. וידלה, ניצל אתמול מנסיון התנקשות כאשר פצצה הרסה בימה שעליה ניצב בעת טקס צבאי. כך נמסר ממקורות צבאיים.

חומר הנפץ הוכנס לתוך הצינורות אשר מהם נבנתה מסגרתה של הבימה. הפיצוץ אירע לאחר שוידלה ופמלייתו עזבו את הבימה. נפצעו קצין צבא וחייל, הדבר אירע בבסיס הצבאי השמור ביותר במדינה.

היה זה הנסיון הראשון להתנקש בחייו של וידלה, מאז התמנותו לנשיא לאחר ההפיכה הצבאית אשר הדיחה את הנשיאה איזבלה פרון, ב־24 במארס. תשעה ימים לפני ההפיכה, ניצל וידלה מפצצה שנזרקה ליד המטה הכללי של הצבא בבואנוס איירס. אז נהרג אדם אחד ו־29 נפצעו. (יו.פי.)

בז'זינסקי: מאמרו של אלון "תמורה"

מאת פליפ בן, סופר "מעריב" בארה"ב

פרופסור זביגניב בז'זינסקי, שרואים אותו כשר החוץ הבא של ארה"ב, הכריז אתמול בניו־יורק כי המאמר שפרסם שר החוץ יגאל אלון ב"פוריין אפיירס" הוא "תרומה מכרעת בחשיבותה לתהליך השלום העתיד במזה"ת וכי יש בו יסודות להסדר העתידי".

פרופ' בז'זינסקי השתתף בסעודת ערב בניו־יורק מטעם האוניברסיטה העברית שבה הזדמנות זו הפכה להתמודדות בין הרפובליקנים לדמוקרטים על הקול היהודי. הנשיא פורד שיגר את שר ההגנה דונלד ראמספלד לסעודה, כדי להדגיש כי מימשלו הוא שנתן לישראל יותר נשק מאשר קודמו, וכי למרות עסקות הנשק העצומות עם סעודיה ומדינות ערביות אחרות, חזקה ישראל יותר מבעבר, יותר משהיתה אי פעם בהיסטוריה.

האגרת הסובייטית שוגרה לישראל ונתכוונה לדמשק

זו הפעם השניה, בחודשים האחרונים, ברית־המועצות מבקשת את סיועה של ישראל כהצלה לאש"ף, השרוי במצוקה בלבנון.

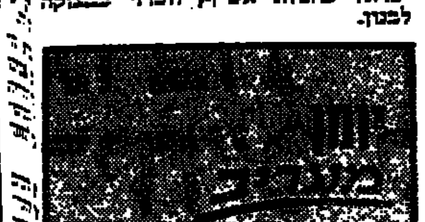

ראל, כדי שתסיר את המצור על דרכי הצבאית ללוחמי אש"ף בלבנון.

אתמול פנתה ממשלת ברית המועצות לממשלת ישראל וביקשה את הסכמתה לכך שאש"ף ישתתף בועידת ז'נבה, או בועידה המכינה את ועידת ז'נבה. גם הפניה באגרת זו נעשתה ברגע האחרון את אש"ף, מפני הכנעתו ע"י סוריה.

אילו אמנם נתכוונה ברית־המועצות בתום־לב על דרך כינוסה של ועידת היתה נוקטת ביוזמה זו דוקא עכשיו, ערב באורה"ב. ברית־המועצות אינה משלה כי נשיא ארה"ב יפר את ההסכם שיש לו בדבר הרכב המשתתפים בועידת ז'נבה, הבחירות לנשיאות.

מאחר שכך אין לראות את "היוזמה" כנסיון רציני לכנס את ועידת ז'נבה מכינה לקראתה.

מתקבל יותר על הדעת פירושו של כוח הסובייטי בבירות שראה ביוזמה זו הסכסוך הלבנוני: בשעתו החרימו ועידת ז'נבה, מתוך סולידאריות עם ישראל סירבה לשתף בדיוני הועידה. מעמדו של אש"ף נמצא בשפל, מעלה בצות את "דגל ז'נבה", כדי לאלץ את סוהות עם אש"ף, וע"י כך להקהות את הבו. ברית המועצות מנסה ללכד את הכסביב דגל ז'נבה, בשעה שהסכסוכים על הלבנוני מפרידים בין סוריה לאש"ף ובין לסוריה.

בפניה הסובייטית הפומבית דוקא סוריה מבער את יהידות אש"ף מהר משום זריקת־עידוד לאש"ף. ברית המ יכולה לצאת חוצץ נגד סוריה, בעלת היא יכולה לזכות באהדת אש"ף, אם את תמיכתה במאבק נגד ישראל. "קדושה" זו מכבה ברית־המועצות אף שרין לישראל.

אמנם למרות ניתוק היחסים נפגש שר־החוץ הסובייטי אנדריי גרומיקו עם שר־החוץ ישראלים, השגריר הסובייטי עם שגריר ישראל באו"ם, ונציגים רשמיים ביקרו בישראל, אך אגרות ישירות ישראל לא שיגרה ברית־המועצות. הניתוק היחסים היו אגרות סובייטיות באניות סובייטיות בפורט־סעיד, או לפליטים ערביים אך הפעם נבללה בסובייטית מדינית.

אילו היה בהצעה זו משהו חדש, היה לברך על החידוש. אך למעשה אין סובייטיות לממשלת ישראל כל חדש שיגורה. אפילו ההסכמה לועידה מכינה, אינה חדשה. היא כלולה במסמך הפומבית הסובייטית מן ה־28 באפריל.

בהודעה הסובייטית בסוף אפריל תשובה ליוזמתו של ד"ר קיסינג'ר על לקראת ז'נבה — ואף אז קבעו הסובייטים אש"ף צריך לשתף גם בכל ועידה מכינה ישראל ולשאר מדינות האיזור אין בה, אינה חדש התשובה הסובייטית מסרסת את כוונת קיסינג'ר, אשר ביקש למסור לידי הועידה את ההכרעה מי ישותף בועידת ז'נבה: אמנם מסכימים לועידה מכינה, אך קובעים את הרכבה, ואף את תוצאותיה: נסיגה מכל השטחים. למטרות אלה אין צורך בועידה ואף לא בועידת ז'נבה. אי לכך אין לראות בפניה הסובייטית פניה רצינית, או נסיון ליישב את הסכסוך הישראלי—ערבי. יש לראות את האגרת כמאמצים של ממשלת ברית־המועצות מנהיגי אש"ף המסוכסכים עתה ביניהם בבירות הצבאיות בלבנון.

מתן הפומבי לאגרת הסובייטית לישראל, סוריה, ירדן, מצרים ולבנון — השלכת עוגן הצלה לספינת אש"ף הרעועה סוערים מאיימים להטביעה. זו המטרה האמיתית. ממשלת ישראל אינה חייבת לכ... סובייטית זו.

ה"קסם" של הפניה הסובייטית צריך לסנוור את העינים. הפגישה האפשרית חילופי איגרות הם אמצעים מדיניים: ברית המועצות מעוניינת באי בין סוריה לאש"ף. אין זה מחובתנו לסייע מטרה זו.

מעריב
העורך: שלום רוזנ...
המו"ל: הוצאת מודיעין
בית דפוס "מעריב"
תל־אביב: מערכת, הנהלה, מודעות, דפוס: בית "מעריב", רח' קרליבך (מיקוד: 61 200) ת.ד. 20010 טל. 287211. סניף ראשי לקבלת מודעות בתל־אביב: שדרות רוטשילד 33 (מיקוד: 65 123), טלפון 290994.
ירושלים: המערכת: רחוב הלל 14 (מיקוד: 94 581), טל. ...151. הפצה ומודעות: רח' הלל 16, טל. 231769.
חיפה: רח' הנביאים 29 (מיקוד: 33 104), טלפון 666468; ...120. הפצה ומודעות: רח' הנביאים 32, טל. 663254; 660051.

ביום ג' בשעה 18.00
בגלי צה"ל
תשודר התכנית
לבריאות
אנשי רפואה משיבים בשידור חי לשאלות בנושאים רפואיים
בשיתוף עם המדור לחינוך לבריאות
מרכז קופת־חולים הכללית
1. מנהל מחלקת הרדמה בבית־חולים מאיר של קופת־חולים כפר־סבא, מרצה בבית־ספר לרפואה באוניברסיטת תל־אביב, ידבר על:
מקומה של ההרדמה ברפואה המודרנית
2. מנהל רפואי של קופת־חולים מחוז פתח־תקוה, מנהל בית־חולים השרון בפתח־תקוה, ידבר על:
מחלות זיהומיות בדרכי הנשימה
3. מנהל בית־חולים הרצפלד של קופת־חולים בגדרה, ידבר על:
הקשיש החולה
מאזינים המעוניינים להפנות שאלותיהם לצוות — יתקשרו בין השעות 15.00—17.00 אחר הצהריים לטלפון 03-822291. מאזינים שיבקשו לשאול בעילום שם — בקשתם תכובד.

לוח 8 לוח מעריב
כל מודעת "לוח" וכל מודעת "דרושים" מתפרסמת
בעת ובעונה אחת ב־8 עתונים
ראה עמודים: 56, 57.

ט' בתשרי תשל"ז
...ל ק. א...
...כ"ב הע...
...על חברון בעי...
שופטי ב...
מוותרים
...הסורי...
פורד מגנ...
נגד החרם

תושבי ק. ארבע: נתפלל ביוה"כ בביהכ"נ העתיק למרות האיסור

...של העוצר שהוטל על חברון בעקבות התיגרה במערת המכפלה ✶ מאמצים להרגיע הרוחות

מאת יוסף צוריאל

...שבי קרית ארבע מת... ם להתפלל הערב ומחר ... הכנסת על שם אב... אבינו במרכז חברון, אף האיסור המפורש ... של שר הבטחון על ... הפריעות במקום זה. ... להתפלל בבית ה... על שם אברהם אבינו ... רת על ידי תושבי הקריה ... עקרוני, שכל התוש... תמימי דעים שאין לוותר...

לכך שחיילים נאלצו להתערב ובסופו של דבר לא התקיימה תפילת ליל שבת במערה המכפלה.

אך בעיר חברון הוצצה שמועה כי תושבי קריה ארבע חיללו כלי קודש מוסלמים. בשבת בבוקר התייצבו במערה ראש העיר פאהד קוואסמה, חברי המועצה המוסלמית ואנשי ציבור, כדי לקיים בה שביתת שבת במחאה על הפגיעה שיוחס לתושבי הקריה. תגבורות חיילים הוזעקה למקום כדי לשמור על השקט. בהגיע ראשוני המתפללים מקרית ארבע למערת המכפלה, התברר להם כי בפעם הראשונה זה קרוב ל-10 שנים נאסרה התפילה במקום. המתפללים פנו לבית הכנסת על שם אברהם אבינו אך על פי שנמסר להם בערב שבת, מטעם שר הבטחון, כי התפילה במקום אסורה. נוצר עימות בין המתפללים לבין חיילי צה"ל: אלה מנסים להיכנס ואלה מנסים לסלקם בכוח.

צעירים ערבים הולו מיידים אבנים לכיוון בית הכנסת. התפתחה תיגרה בין יהודים לערבים. חייל ירה באוויר. המושל הצבאי ניסה להרגיע את הרוחות, אך לשווא. בלית ברירה הוכרז עוצר במרכז חברון. נעילת החנויות והרחקת התושבים ממרכז העיר לא הפיגו את המתיחות.

ראש העיר ביקש לקיים בירור על מה שהתרחש במערת המכפלה. הם טענו כי נוצר מצב שבו יהיה אי-אפשר למנוע תיגרות המביאות בין יהודים לערבים. המושל הצבאי הבטיח כי יתקיים בירור.

מברק לאו"ם

אך הבטחות המימשל הצבאי לערוך בירור לא סיפקו, כפי הנראה, את ראש עיריית חברון ובפעם הראשונה שלחו ראשי המועצות המקומיות באזור מברק מחאה אל מזכיר האו"ם. במברק נאמר, כי קבוצה של יהודים חיללה את מערת המכפלה בכך שקרעו ספר קוראן לגזרים. ראשי המועצות המקומיות קראו למזכיר האו"ם ולעולם כולו לעמוד לימינם "כדי להבטיח את "זכותנו הטבעית על אדמתנו הקדושה".

בליל שבת, סמוך לשעה שבע, נשמע פיצוץ חזק מכיוון אזור התעשיה בקריה ארבע. כוחות הבטחון סרקו את השטח אך לא גילו דבר.

מברק משריד

מ. שטריזר מוסר:

ח"כ יוסי שריד הבע אמש, במברק לשר הבטחון, שמעון פרס, לסגור את העיר חברון בימים הקרובים ובעיקר בימי החגים ולמנוע כל מגע בין הצדדים הניצים.

...ש נעשו מאמצים רבים ...די המימשל הצבאי להר... את הרוחות בקרב ערביי ... על-ידי ביטול העוצר ... ת עם ראש העיר, חברי ... צה וראשי הדת המוס... במקום. מאמצי המימ... הצבאי להרגיע את הרו... יימשכו גם היום.

...ברור אם מערת המכ... תהיה פתוחה הערב ... לציבור המתפללים ה... ים.

...רה המוניה בין יהודים ...ם במערת המכפלה גר... אתמול לסגירתה לפני ...לים מבני שתי הדתות. ...ת עוצר במרכז העיר ו... את אבות העיר המוס... לפעול למניעת תושבי ארבע מתפילה במקום.

...ב שבת הגיעו עשרות ...לים יהודיים לתפילה ב... המכפלה ולהדהמתם את הערוכת קרועה ב... סמלידת פנה אל ערבי במערה כדי לברר אם ...עד למעשה, והלה הגיב ...ים היכה את הסמל ב...

...פללים מקרית-ארבע לא את זעמם נוכח חילול ...ת התלו מחליפים מלים ...עם מתפללים ערביים. ...ח גלש לדחיפות ותוך ...ך נשכם ספר קוראן מ... ...חד המתפללים הערביים. ...שלות עניינים זו גרמה...

שופטי בית-המשפט העליון מוותרים על תוספת שכר

מאת עמוס לבב

ד"ר יואל זוסמן

שופטי בית-המשפט העליון ויתרו בסוף השבוע שעבר על תוספת שכר של 2.5 אחוזים, שאישרה להם ועדת הכספים של הכנסת.

עם פרסום "ילקוט הפרסומים", בשבוע שעבר, הופתעו השופטים למצוא בו את סעיף 9 (ב'), הקובע: "לנשיא ולשופטי בית המשפט העליון תשולם — להשתלמות עצמית — תוספת של 2.5 אחוזים על הסכומים המשתלמים להם".

בדיון שנערך בבית המשפט העליון, סוכם על דעת כל השופטים, כי נשיא בית המשפט, ד"ר יואל זוסמן, יכתוב מכתב לחבר הכנסת ישראל קרגמן, יו"ר ועדת הכספים, ויודיע, כי השופטים מוותרים על תוספת זו.

כתב השופט זוסמן: "שופטי בית המשפט העליון אינם יודעים מה פשר ההטבה הזו, ומה מטרתה. בכל מקום, כשם שוויתרו על קבלת תשלומים במסגרת קרן ההשתלמות, שהוקמה עבור השופטים, בהחלטת ועדת הכספים מ-23 ביולי 1975, כך מודיעים הם גם עתה, שהם מוותרים על קבלת תשלום חדש זה, ומבקשים מחיקת ההוראה הזו מהחלטתה של הועדה הכספים".

בפתח מכתבו כתב ד"ר זוסמן, כי בנושא משכורות השופטים לא נידון על פי יוזמתם, אלא "כתוצאה-נגררת של השינויים בשכר ובהוצאות של שרים, חברי כנסת ונושאי משרה אחרים, שעליהם כבר הוחלט לפני כן".

עם זה, רגז השופט זוסמן על כי השופטים של בית המשפט העליון לא הוזמנו להשמיע דיעותיהם בנושא זה. כתב השופט: "אם כי הנושא מופקד בידי הרשות המחוקקת, ומסור ליוזמתה ולאחריותה, יש להצטער על כך שלא נמצאה הדרך הנאותה לשמיעת עמדתם והערותיהם של שופטי בית המשפט העליון, לפני קבלת ההחלטה על הנושא, בוועדה שאתה עומד בראשה".

ד"ר זוסמן גם הביע צערו על כי הנושא הוצג בכלי התקשורת "במגמות ועל יסוד...

בפעם האחרונה סקר ביום ו' ניצב דוד עופר, מסדר של שוטרים — בעת טכס חילופי הפיקוד במחוז תל-אביב. (צילם: צבי פרידמן, "ישראל סאן")

צפוייה "הכרעה על חוט השערה" בבחירות הנערכות בגרמניה היום

מאת תום שגב, סופר "מעריב" בבון

עקב הבחירות הכלליות בגרמניה המערבית, הנערכות היום, יש משאלי דעת הקהל תוספת קולות למפלגות האופוזיציה הנוצרית-דמוקראטית, אולם לא אפשרו לומר במידה סבירה של ודאות, אם תצליח האופוזיציה להשיג רוב מוחלט. בבון מצפים במתח רב, לתוצאות ההצבעה, שכן המשאלים מורים שההכרעה תיפול על חוט השערה והמנצח לא יצליח כלל הנראה להגיע לרוב שיעלה על אחוז אחד.

כ-41 מיליון איש רשאים להשתתף בבחירות. תושבי מערב ברלין אינם רשאים להצביע. בסך הכל משתתפות בבחירות 16 מפלגות, בהן כמה מפלגות קומוניסטיות, וכן המפלגה הניאו-נאצית נ.פ.ד.

דו-קרב של יריבים

סבורים, כי רק ארבע המפלגות המיוצגות כעת בבית הנבחרים יצליחו לעבור את אחוז החסימה.

מערכת הבחירות הסתיימה בסוף השבוע שעבר בוויכוח משודר בטלוויזיה, שפלש לקראת סופו לדו-קרב של גידופים. הקנצלר שמידט, שר-החוץ גנשר, מנהיג האופוזיציה השמרנית קוהל ומנהיג הפלג הבאוואריה של האופוזיציה, שטראוס, השתמשו בין היתר בביטויים "שקרן", "צבוע", "אידיוט", "שותף בגנבה". מר שטראוס רמז, כי מר שמידט אינו שפוי בדעתו. הוויכוח שנועד להימשך שעתיים, התארך לארבע שעות. במהלך השידור התקשרו כעשרות אלפים איש לאולפני הטלוויזיה. רבים מהם קבלו על שהמנהיגים אינם מצליחים לרסן את המתווכחים.

אלמנטים לאומיים

במרכז מערכת הבחירות עמדה אישיותם של מנהיגי המפלגות. ויכוח ענייני כמעט לא היה, שכן האופוזיציה לא הציגה לפני הבוחר אלטרנטיבה של ממש. במקום זאת השתמשה בסיסמה "חירות במקום סוציאליזם", וטענה, כי הסוציאל-דמוקראטים זוממים להנהיג בגרמניה משטר דיי קומוניסטי.

האופוזיציה ניסתה לבסס טענה זו על מדיניותה הכלכלית-החברתית של הממשלה, והצביעה על כוחם של חוגי השמאל בכמה אוניברסיטאות. כמו כן טענה, כי הממשלה אינה עושה מספיק כדי להילחם בטרור. האופוזיציה האשימה את הממשלה במשבר הכלכלי שפקד את גרמניה, וטענה נגדה, שהיא נוקטת מדיניות של חולשה ביחסים עם הגוש המזרחי, ובעיקר עם גרמניה המזרחית.

דוברי האופוזיציה הירבו להדגיש אלמנטים לאומיים, וקראו לבוחר להצביע בעדם "מתוך אהבה לגרמניה".

מר הלמוט קוהל, אשר היה עד לפני שנתיים מדינאי אלמוני באמת הפרובינציאלית, הצליח לזכות באהדה רבה בציבור. מפלגת השלטון הסוציאל-דמוקראטית יצאה אל הבוחר בסיסמה: "תן קולך לשלום", וטענה כי אם האופוזיציה תעלה לשלטון, עלולה לפרוץ מלחמה לאורך הגבול שבין שתי הגרמניות. הקואליציה גם הצביעה על כך, שמעולם לא היה לגרמנים רבים כל כך טוב כמו היום. סמוך לפני הבחירות נודע, כי שיעור האבטלה ירד בחודש ספטמבר אל מתחת ל-1 מיליון, זו הפעם הראשונה מאז 1970.

מאבק הבחירות של המפלגה הסוציאל-דמוקראטית התבסס במידה רבה על אישיותו של הקנצלר שמידט, שהוצג כאיש ביצוע יעיל ונמרץ, וכאחד ממנהיגי העולם המערבי. הוא הופיע כמנהיג חזק — יריביו טענו נגדו שהוא מרשל בשחצנות — וטען שהלמוט קוהל, יריבו, הוא איש חלש אשר יהיה, אם ייבחר, בובה בידי שותפו הבאוורי, פראנץ יוזף שטראוס. מר שטראוס הוצג בתעמולת הבחירות של הממשלה כדמאגוג מסוכן, המעורב בשורה ארוכה של פרשיות ושערוריות ובהן, אולי, פרשת "לוקהיד".

לקראת הבחירות ננקטו אמצעי בטחון חמורים, מתוך חשש להתקפת טרור. הוצבה שמירה על מנהיגי המפלגות ועל בני משפחותיהם.

מפגן כוח מרשים של הקאנצלר בברלין

מאת דן ארקין, שליח "מעריב" במערב-ברלין

מערכת הבחירות במערב גרמניה נסתיימה אמש במפגן כוח מרשים של המפלגה הסוציאל דמוקרטית, בהשתתפות הקאנצלר הלמוט שמידט, וקודמו וילי בראנדט, באולם ספורט הקרח בברלין המערבית.

בעוד שהאופוזיציה הנוצרית דמוקרטית סיימה את מערכת הבחירות בבון הבירה, מסורת היא בידי ראשי הסוציאל דמוקרטים להשמיע את האקורד האחרון של מערכת הבחירות ל"בונדסטאג" דווקא בברלין המערבית, שתושביה אינם משתתפים בבחירות המתקיימות היום במערב גרמניה. שמידט ובראנדט, לשעבר ראש עיריית ברלין, באו לברלין כדי להפגין את מעמדה המיוחד של העיר הקשה אותה כינה הקאנצלר שמידט "עיר השוויון".

יותר מ-5000 איש התכנסו לשמוע את נאומיהם של ראש העיריה קלאוס שיץ, של שמידט ושל בראנדט כשבחוץ משמרות משטרה כבדים ביותר ואמצעי בטחון חמורים.

הקאנצלר שמידט השמיע נאום בחירות, שבו חזר על דברים שאמר בשבועות האחרונים באסיפות פומביות ובטלוויזיה. הוא תקף קשות את ראשי האופוזיציה הנוצרית-דמוקרטית הלמוט קול ופראנץ יוזף שטראוס והכריז, כי אילו נערכו הבחירות לפני שבוע היתה מפלגתו זוכה ב-52 אחוז מקולותיהם של 41 מיליון המצביעים בעלי זכות הבחירה, העולים היום לקלפיות. מצבה המיוחד של ברלין — אמר שמידט — היא אחת ההופעות המכאיבות של המלחמה שהיטלר פתח בה והובס בה. הוא הצביע על הישגי ממשלתו ביחסיה עם מזרח גרמניה.

בתו של אונסיס מתגרשת מבעלה

כריסטינה אונאסיס אנדריאדיס, בתו ויורשתו היחידה של איל הספנות המנוח אריסטוטלס אונאסיס, הגישה בקשה לגט מבעלה, אלכסנדר, מסרו מקורות של הכנסיה האורתודוכסית באתונה.

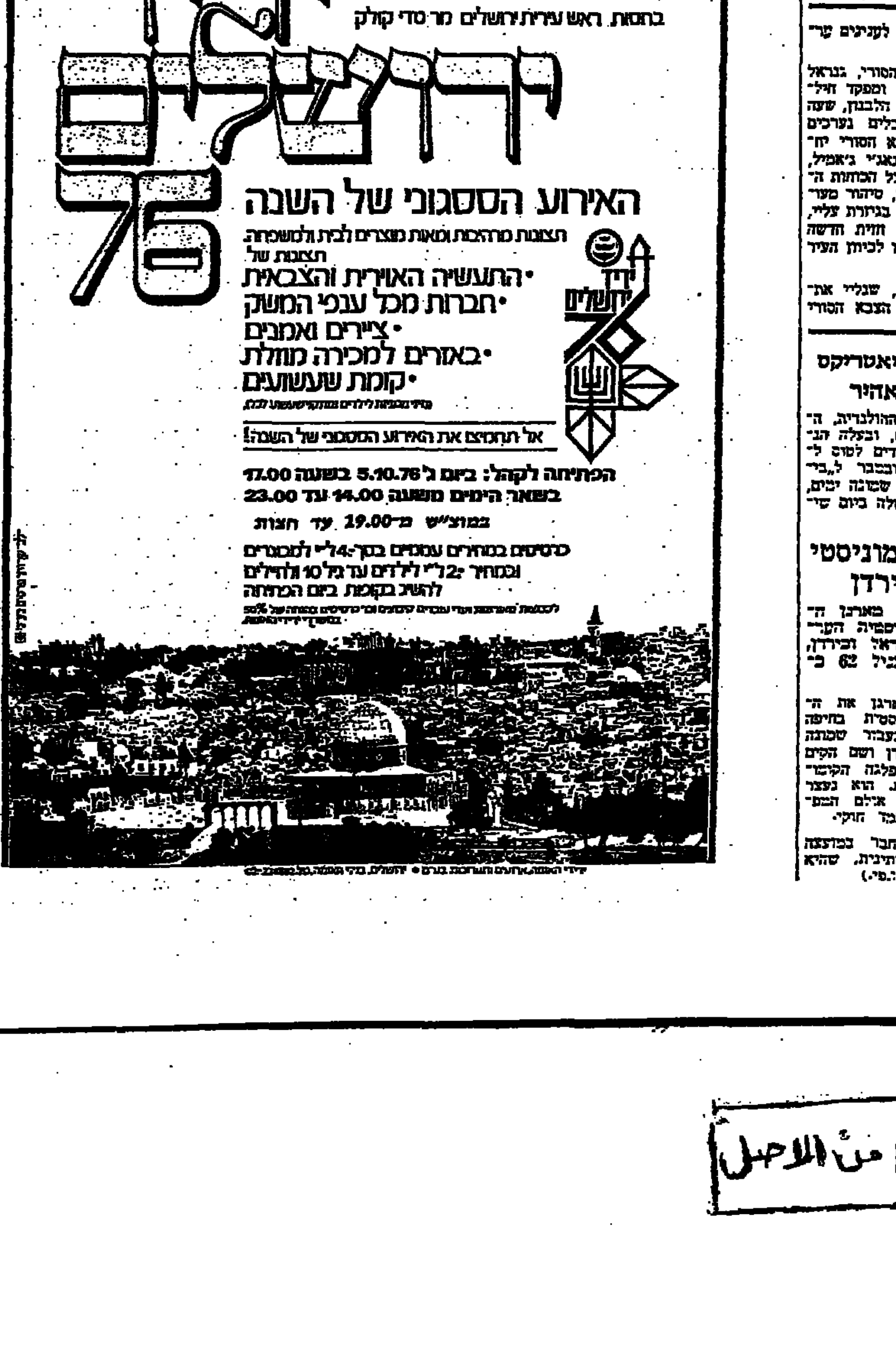

צבא הסורי הפסיק המתקפה בלבנון

מאת דאגלס ..., סופר "וושינגטון פוסט" בוואשינגטון

...ידים נורמות שונות ... ת את השקט היחסי ... אהמד ... ירה בהאמנון, שבדהייה בזווים של לבנון, לאחר ...עה ... סבורים, כי ישנו קשר ... בין השתתקותו ... של הצבא הסורי לבין ... יות הדיפלומאטית ... בקשר ללבנון, בעקבות ... של שר החוץ המצרי, ... אצל נשיא ... ואלרי ז'יסקאר ד'אס...

...סבר השני הוא, שמצ... של ההתקפה הסורית ... או אי-התקפה, כי סוריה השיגה את ... רצתה במשורבותה ... בלבנון. ...אפשרות השלישית היא, ...פוגה היחסית בקרבות ...ל אינה אלא הכנה להת... ...שנתגה, ששני הצדדים ...נים זה. ...אה, כי האפשרות השלי... היא הסבירה ביותר, וכי ...דש של קרבות כבדים ... ודאי בתוך ימים ספו...

...התקפה

...ג'יהאד, המפקד הפלש... אמר לעתונאים שביקר במפקדת הפיקוד שלו ב... "אנו מצפים להתקפה ...הצד הסורי". ג'יהאד אמר כי אין הוא מאמין ב... ...ת להפסקת-אש. ...מול נמשכו קרבות לסי... בין הכוחות הנוצריים ב... העיירה בהאמדון, השו... כמה קילומטרים ממערב ... לבין הכוחות המוסלמים ...זור קבאטיה, כמה קילו...

מטרים מדרום-מערב לעלייה. ביום שישי ניסו הנוצרים לכבוש את קמאטיה אך נהדפו. אילו הצליחו, היו מנתקים את אחת הדרכים, המקשרות את עמדת יריביהם בעליה עם מערב-ביירות.

אי-יכולתם לכבוש את קמאטיה מוכיחה, ככל הנראה, כי אין ביכולתם להדוף את כוחות הפלשתינאים והמוסלמים למרחק רב ממפתחותיהם החוזרות הסבב בהרים תלולים אלה, בלי עזרתו של הצבא הסורי, שלא היה מעורב בקרב זה, אך נטל חלק חשוב בנצחונות קודמים.

נישואים ללא כלה

סוריה אינה קשה לשום הסדר דיפלומאטי. ההצעה המצרית לכינוס ועידת-פסגה מיוחדת של חצי תריסר ראשי מדינות ערביות אינה מוכתרת בהצלחה בשל סירובה של סוריה להשתתף בה.

מנהיג כוחות השמאל, כמאל ג'ונבלאט, קרא בשבת בקאהיר לכינוסה של ועידת פסגה כזו, גם בלי נוכחותה של סוריה, אולם פירוש הדבר, כאילו התקיים טכס נישואין בלא החתן או הכלה.

אסד דחה פניית ברז'נייב

עידו דיסנצ'יק, סופר "מעריב" בוושינגטון, מוסר:

עוזרו של נשיא סוריה, אמר בראיון ל"ניו-יורק טיימס", כי אסד דחה פניה ישירה מהמנהיג הסובייטי ליאוניד ברז'נייב, לנסיגתם של החיילים הסוריים מלבנון. עוד אמר האיש, כי סוריה לא מצאה שום הוכחות שיאשרו את הידיעות החוזרות ונישנות, כי ברית-המועצות צמצמה, או שהיא מאיימת לצמצם את סיוע הצבאי והטכני לסוריה.

בקשתו של ברז'נייב, אמר העוזר, הוגשה ב-11 בספטמבר, ונדחתה מיד עם הגשתה.

הוא תיאר את היחסים בין ברית-המועצות לבין סוריה כנורמאליים, לבד מן העובדה ש"יש לנו השקפה שונה על לבנון".

העוזר אמר, כי בתשובה לפניית הסובייטים, הציג שאלה רטורית: "האם אתם, ידידינו הסובייטים, רוצים שאנו נעמוד באפס מעשה ונאטום את אוזנינו לתחינות הלבנונים?" אסד אמר, כי בקשתו של ברז'נייב משקפת את נקודת מבטם של הסובייטים. "יש לנו גם דעות משלנו, שעליהן אין אנו מתקפחים", אמר אסד לברז'נייב, "אנו מקווים שידידינו הסובייטים יבינו את נקודת השקפתנו". הוא הוסיף, כי אין הוא חושב שהסובייטים מבינים את עמדתה של סוריה בקשר ללבנון.

"ניו-יורק טיימס" אומר, כי אין כל אישור בדמשק לידיעות שלפיהן מאיימים הסובייטים לצמצם את אספקתם של חלפים לטנקים ולמטוסים הסוריים, או לאיומי הסובייטים להוציא מסוריה את המומחים הצבאיים הסכסניים שלהם.

נסיון ל"שולחן עגול"

סופר "מעריב" בפאריס מוסר:

ממשלת צרפת מנסה לארגן "שולחן עגול" בין הצדדים היריבים בלבנון במאמץ לשים קץ למלחמה המתחוללת במדינה זו. ממשלת צרפת מאמינה, כי לשם כך נחוץ דו-שיח דיפלומאטי מחוץ לתחומי לבנון, כלומר, במדינה ניטראלית — אפילו בצרפת עצמה, שתשמש כמתווכת.

ביום ה' וביום ו' נועדו נשיא צרפת ושר החוץ המצרי בדבר האפשרות לקיים שיחות סביב שולחן עגול, אולם צויין, כי הדבר ייעשה רק אם סיכויי הצלחתו יהיו סבירים ביותר.

ביום ו' נועדו השניים פעמיים, בראשונה על פי המתוכנן ואחר כך — לאחר ששר החוץ המצרי נקרא לפתע לפגישה נוספת, בעת שהיה כבר בדרכו לנמל התעופה כדי לשוב לקאהיר.

מקורות במשרד החוץ הצרפתי אמרו, כי הם מצפים לבואו של כמאל ג'ונבלאט, מנהיג השמאל בלבנון, היום אחר הצהרים, אולם אין אישור לידיעה זו.

שר המלחמה מבקר

סופר "מעריב" לעניינים ערביים מוסר:

שר המלחמה הסורי, גנראל מוצטאפה טלאס, ומפקד חיל המתנדבים בהר הלבנון, שעה שהשמאל המובלים נערכים לאפשרות שהצבא הסורי יתקוף, גנראל נאג'י ג'אמיל, ביקרו אתמול אצל הכוחות הסוריים שהשלימו, סיהור מצודש את מתקפתו בגיזרת צליו, או ינסה לפתוח חזית חדשה בגיזרת צידון, או לכיוון העיר טריפולי.

כתבים זרים, שגלי את-כול אל מפקדי הצבא הסורי בסיור בלבנון, דיווחו על פגיעות של כפריים באזור ההר, שאליהם לא נכנסו עדיין הסורים, אל מפקדי הצבא לשגר כוחות גם לכפריהם.

בעוד שמקורות הנוצרים טוענים, כי צעירות המיתקפה בעליי נעשתה כדי לאפשר לבני האזור לשכב את המתבלים לסגת מן העירה בלא קרב, טוענים מקורות של המתבלים, כי חילוקי דעות בין הסורים והנוצרים ביחס להמשך המיתקפה הביאו לצעירותה.

הנסיכה ביאטריקס — לקאהיר

יורשת העצר ההולנדית, הנסיכה ביאטריקס, ובעלה הנסיך קלאוס, עומדים לטוס לקאהיר ב-1 בנובמבר ל"ביקור עבודה" של שמונה ימים, כך מסר דובר הממשלה ביום שישי.

מנהיג קומוניסטי מת בירדן

פואד נאצר, מארגן התנועה הקומוניסטית הערבית בארץ-ישראל ובירדן, מת שלשום בגיל 62 בירדן.

הוא החל לארגן את התנועה הקומוניסטית בחיפה בשנת 1940 וכעבור שמונה שנים עבר לירדן ושם הקים את הבסיס למפלגה הקומוניסטית הירדנית. הוא נעצר פעמים כיספר, אולם המפלגה זכתה במעמד חוקי.

האיש היה חבר במועצה הלאומית הפלשתינית, שהיא חלק מאש"ף. (י.פ.י.)

מימשל-פורד מנע חקיקה תקיפה נגד החרם הערבי

מאת עידו דיסנצ'יק, סופר "מעריב" בוושינגטון

הקונגרס האמריקאי יצא ... ללא חקיקה ... החוקים התקיפים נגד ... החרם הערבי, ... לחצי המימשל.

...ליגה למניעת השמצה של "בני ברית" הארגונים היהודיים ... חוו פניה של ... כמעט המימשל של נשיא פורד להתפשר בנושא. המימשל היה נכון להסכים לחוק שיאסור ... על חברות אמריקניות על סחר עם חברות אמריקניות אחרות המקיימות קשרי סחר עם ישראל, אך הארגונים היהודיים תבעו חקיקה תקיפה יותר, שתאסור לא רק "חרם שלישוני", אלא גם חרם מישני. החרם המישני הוא זה המופנה נגד אותן חברות אמריקניות הסוחרות עם ישראל.

האמריקנים מבחינים בשלוש דרגות של חרם: הראשונית — החרם הערבי על סחורות ושרותים ישראליים והדרכתם של הערבים לקיים יחסי מסחר עם ישראל. החרם המישני הוא זה החל על חברות האמריקניות הסוחרות עם ישראל. החרם השלישוני הוא זה החל על חברות הסוחרות עם חברות הסוחרות עם ישראל.

בקונגרס הוצעו שני תיקוני חוק. האחד של סנאטור עדליי סטיבנסון, הנוגע רק בחרם שלישוני, והשני של הנציגים בינגאם ורוזנטל הנוגע בחרם המישני והשלישוני. מימשל פורד, שיוצג בקונגרס על ידי הסנטור ג'ון טאוור מטכסאס, התנגד לשני התיקונים. ברגע האחרון, בהבינו כמה נזק פוליטי עלול הדבר לגרום לנשיא בשנת בחירות, ניסה להתפשר עם הארגונים היהודיים על אישור תיקון סטיבנסון, אך הפשרה נדחתה. המימשל הניח לחוק לרדת בצל הפרק בגלל התנגדותו לחקיקה נגד החרם המישני.

هكذا من الأصل

هكذا من الاصل

התזמורת הפילהרמונית הישראלית שבה ממסעה המוצלח בארה"ב

הקהל האמריקני העדיף את נגינת התזמורת על העימות בין פורד לקארטר

לאחר מסע מפרך אך רב הצלחות שבה שלשום התזמורת הפילהרמונית הישראלית ממסעה בצפון אמריקה. היא שימשה כן כ"שגרירות התרבות והאמנות של מדינת ישראל להגיגות שנת ה־200 לעצמאות ארצות־הברית.

חברי הנהלת התזמורת שאול בלסברגר ואלחנן ברגמן אמרו בשובם יחד עם 106 הנגנים: „זהו זה אחד הגדולים שבמסעות התזמורת לחוץ־לארץ וכבר יש לנו הזמנות חוזרות לארה"ב. כעת תלוי הדבר בלוח הזמנים של התזמורת. יתכן כי בשנה הקרובה נופיע שוב בצפון אמריקה".

התזמורת שבה ארצה לאחר מסע של ארבעים יום ב־26 ערים מחוף אל חוף ברחבי ארה"ב וקנדה.

כ־200 אלף איש נכחו ב־28 קונצרטים של התזמורת. בכל קונצרטים ניגנה התזמורת את „התקווה" ואת ההימנון האמריקני.

המופע המרכזי היה בוושינגטון נגד נכוח אישים ידועים.

על 26 קונצרטים ניצח זובין מהטה, ועל שניים — ליאונרד ברנשטיין. בין הסולנים שניגנו עם התזמורת היו יצחק פרלמן, פנחס צוקרמן, חיים טאוב, אורי פיאנקה והעולה מבריה"מ יפים ברונפמן, בן 17. ברפרטואר היו שמונה תכניות שונות.

מן המסע המפרך זכורים מופעים שאליהם היה צורך לנסוע 7—8 שעות, לערוך חזרה ומיד אחריה — קונצרט. היו מופעים שבהם הקהל שאג ועמד על רגליו בתשואות ממושכות.

ביום העימות הטלוויזיוני בין הנשיא פורד למועמד קארטר נערך קונצרט בסרסוטה, פלורידה. כאשר נדרשה התזמורת להגיש הדרן, פנה המנצח זובין מהטה לקהל: „האינכם רוצים להספיק לפני מות בטלוויזיה?" התשובה באה בתשואות וקריאות שהנוכחים מעדיפים לשמוע את התזמורת.

המבקרים בכל עתוני ארה"ב שיבחו את מופעי התזמורת ועל רמתה האמנותית. (ע)

חוקר מס הכנסה נעצר כחשוד בזיוף וגניבה

קודם גבריה, מרחוב יהודה הלוי 81 בת"א, חוקר מפקח באגף מס הכנסה בתל־אביב, נעצר ל־10 ימים עקב חשד על מעשי זיוף וגניבה.

החשוד, יליד אוסטריה, שהה בארץ בראשית שנות השישים בעת שירותו בכוח אדם במרות התיכון. באותה תקופה הכיר בחורה ישראלית, ואחר־כך התגייר ונשאה לאשה. בארץ עבד במחלקה הכלכלית של המשטרה ה־ווינאית. לפני כשנה החל ל־עבד באגף מס־הכנסה. נציג המשטרה סיפר כי בתוקף תפקידו כחוקר בדק פרשה של הלמת מס על־ידי הברחת מטבע חוץ לחוץ־לארץ. הוא חשוד כי באמצעות זיוף כימי, שימוש במספר החשבון המוסתר בחוץ־לארץ של האיש שאת פרשתו חקר, הסבעת דוגמת חתימתו, משך כספים מחשבון זה והעבירם לחשבונו האישי בבנק שוויצרי.

נציג המשטרה טען כי יש חשד שהאיש נהג בשיטה זו גם בחשבונות אחרים של ה־אדם אשר על חקירתו היה ממונה, וגם בחקירות אחרות.

שוטרים מצאו מטיילים שאיחרו להגיע הביתה

ניידות מתחנות המשטרה בכרמיאל ובסביבתה מצאו אמש קבוצה של 35 מטיילים מבוגרים, תושבי חיפה, שאיחרו להגיע אל הרכב שהמתין להם בכפר דייר אל אסד בגליל המערבי.

המטיילים, גברים ונשים, יצאו לטיול רגלי מכפר כיסרא דרך הבל תפן לכפר דייר אל אסד, שם המתינה להם טיולית כדי להסיעם לחיפה. משבוששו לחזור, הודיע על כך נהג הטיולית למשטרה, והיא פתחה בחיפושים אחריהם.

מקץ זמן קצר נתגלו כל אנשי הקבוצה בריאים ושלמים, במרחק 2 קילומטרים מצפון לדייר אל אסד, כשהם עושים דרכם לעבר הכפר.

אושרו העלאות מחירים

ועדת המחירים הציבורית אישרה בסוף השבוע העלאת מחירי דבש, מלח ומצרכים נוספים.

שיעורי ההעלאות הם: דבש לפניה — ב־5 אחוזים; מלח שולחני בשקית של 1 ק"ג — ב־15 אגורות. המחיר המירבי לצרכן יהיה 95 אג', במקום 80 אג'; מלח בישול — העלאה ב־10 אג' לק"ג. המחיר יהיה 85 אג' לק"ג, במקום 75 אג'; אביזרים להפקה („רווחית") ב־22.6 אחוז — 14 אחוז לפי הסוג; שמנים המצרי סיכה („דלקי") 6.3 אחוזים; מצברי אבמצלם („אסקרי „פרי") — 3.1 אחוז.

חברי מועצת עירית תל־אביב־יפו עלו שלשום לקברו של אבי העיר וראש העיריה הראשון של תל־אביב, מאיר דיזנגוף ז"ל, במלאות 40 שנה לפטירתו.

שעה קודם־לכן נערכה ישיבת מועצה מיוחדת במוזיאון לתולדות תל־אביב־יפו, ברחוב ביאליק, לציון פטירתו של דיזנגוף.

בישיבה נאמרו דברי הערכה למנוח מפי ראש העיריה, שלמה להט. להט אמר, בין שאר דבריו, כי יש להעלות על נס את זכרו של המנוח כדי שדורנו והדורות הבאים אחרינו ידעו מאין נחלנו את עברנו. הוא ציין את דיזנגוף כמי שהקים עיר ואם בישראל שאת גדולתה ועוצמתה צפה מראשית היוולדה, וחלקו בהקמתה הוא כחותם בל ימחה. לגדול בוניה ויוצריה של תל אביב.

בישיבת המועצה הושמעו הקלטות של דברים מפי דיזנגוף ז"ל, ובהם דברי פנייה לילדים בתקופת המהומות ודברים על האווירון הראשון שנחת בעיר. כן הושמעו פרקים מדבריו של דיזנגוף מפי הקריין עמיקם גורביץ.

בבית העלמין הונחו זרים על קברו בידי ראש עירית תל אביב וארגון עובדי העיריה. תפילת „אל מלא רחמים" השמיע החזן ב. אונגר.

בהשקעה של 4 מיליון לירות

קופ"ח שוקלת רכישת מיבנה תיירות בשארם

מאת יצחק בן חורין

הנהלת קופת־חולים מנהלת משא־ומתן לרכישת מיבנה לשירותי תיירות במפרץ נעמה בשארם א־שייח, שהוקם בידי החברה הממשלתית לתיירות, בהשקעה של 4 מיליון לירות. המיבנה ממוקם על שפת המפרץ, ליד מלון „שארם", המופעל בידי קופת־חולים.

מלון „שארם", שבו 30 ביתנים ובנבנים בו 78 חדרים נוספים, שייך לחברת „כללי" ומופעל מחודש פברואר על־ידי קופת־חולים. בהתאם להסכם עם „כללי", תפעיל קופת־חולים את המלון במשך שלוש שנים, עם אופציה לרכישתו. באפריל 1976 החליטה קופת־חולים להפעיל גם את מלון „קאראוואן" באופירה, הכולל 40 ביתנים.

מיבנה השרותים במפרץ נעמה נחנך באפריל, אך לא הופעל. המינהל לפיתוח מרחב שלמה פירסם מיכרז למכירת המיבנה במחיר התוליתי של 4 מליון לירות, אך יזמים לא ניגשו למיכרז.

קופת־חולים מתנה את הרכישה בכך שמיבנה השרותים ייכלל במסגרת ההשקעות שלה בשארם א־שייח ויהווה חלק בלתי נפרד מהמלון. כדי שההשקעה תיחשב כהשקעה תיירותית ויחולו עליה ההטבות המפליגות שמעניק משרד התיירות.

עוד במאי 1975 פנה ראש הממשלה, יצחק רבין, בכתב אל מנהלי חברות „כללי", „ארקיע" וקופת־חולים, בבקשה שיקדישו את מירב המאמצים לפיתוח התיירות בשארם א־שייח.

מיטראן יגיע ארצה עם משלחת השמאל

מנהיג המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית פרנסואה מיטראן הודיע למפלגת העבודה, כי יגיע ב־25 באוקטובר ארצה בראש משלחת השמאל בצרפת.

המשלחת תבקר בארץ בהזמנת ראש הממשלה יצחק רבין. מטעם מפלגת העבודה. יהיו בה רובר פונטיין, המזכיר הבין־לאומי של המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית ו־מישל רוקאר, ממנהיגי השמאל בצרפת. המשלחת תיפגש בין השאר, עם ראש הממשלה יצחק רבין.

מקשטים בית־כנסת במושב מבטחים

הפסל יצחקי שמואלי משלים בימים אלה התקנת מנורת זכרון בחזית בית הכנסת הנבנה במושב מבטחים.

המנורה, בעלת תשעה קנים הפורצים ממרכזה, עוצבה באבן בזלת שהובאה במיוחד מרמת הגולן. האבן, שמשקלה כ־3 טון וגובהה כ־3.5 מטר, תשמש כמנורת זכרון וכנר־תמיד.

בבית הכנסת נעשתה גם עבודת קרמיקה נאה בידי האמנית יוכבד בר אדון. היא מורכבת מאריחים ובהם סמלים ואלמנטים ממסורת יהדות צפון אפריקה. (ע)

קרן מילגות לזכר האחים ספיר הי"ד

קרן מילגות להשתלמות מדריכי משרד החקלאות בנושא גידולי שדה הוקמה על שם האחים דן ויוסף ספיר ז"ל מקיבוץ גת, שנפלו שניהם במלחמת יום הכיפורים.

על הקמת הקרן הוחלט בפגישה במשרד החקלאות — בהסכמת הורי האחים.

הקרן תקציב מילגות לשני מדריכים במשרד החקלאות מדי שנה, לקידומם בענפי גידולי השדה.

בני ה„איחוד" יצאו לסייע לספר

מאת המרשים בני איחוד הקבוצות והקיבוצים, שסיימו זה עתה את לימודיהם התיכוניים, ועל דעת צה"ל נידחה גיוסם בשנה, התפרשו בחודש ספטמבר לשנת השירות המוקדמת.

הם יצאו לעזרת ישובים צעירים — ברמת הגולן, בערבה ובאזור המרכז — וכן לגרעינים שנשלחו לסייע לישובי הפיתוח: קרית שמונה, שלומי, שדרות, דימונה ומצפה רמון.

חלקם — 47 במספר — יצאו להדריך בתחנות הנוער של ה„איחוד", הנוער העובד והלומד, והצופים.

קבלת מודעות לכל העיתונים במחירי המערכת

פרסום אידיאל
אבן־גבירול 110 (פינת אנטוקולסקי)
טלפון: 227117/8
פתוח: 8—19 רצוף
חניה חופשית

קריאה דחופה!

יש לך לב יהודי חם?

אכפת לך המצב הנוכחי בארץ?

ודאי תהיה מוכן לתרום מזמנך לקירוב אחים ליהדות. לבטחון, להגנה, לשמירה ולהצלה של ישראל!

אנא התקשר עמנו בהקדם, ת.ד. 37356 ת"א, „חמה", טל. 03-624133.

אגודת חסידי חב"ד בארצנו הקדושה

הרינו מפרסמים בזה מכתבו של הרבי שליט"א מליובאוויטש בפרוס שנת תשל"ז: — לימי התשובה — (תרגום חפשי)

ב"ה, יום ו' תשרי, עשרת ימי תשובה, התשל"ז, ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

עשרת ימי התשובה — נוסף על כך שהם מיוחדים מכל ימי השנה כימים של תשובה (ותשובה היא — „מחיה חיים") שבהם התשובה מושגת ביתר קלות, והיא גם מועילה יותר, ורישומה מורגש בכל ימי השנה החדשה. הם גם מיוחדים בכך שבימים אלה מתקרב הקב"ה אל בני ישראל במדה יתרה. כפי שחכמינו מסבירים לגבי הפסוק „דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב", שהוא מוסב לגבי עשרת ימי תשובה.

פירוש הדבר, שבימי סגולה אלה — כל הענינים הקשורים עם הקב"ה קרובים וקלים להשגה יותר מכל השנה. למרות שהיהודי נדרש ל„שויתי ה' לנגדי תמיד", ובכבל דבר — „המעשה עיקר" — צריך הדבר להתבטא (גם) במעשה בפועל, וכל זה בעשה לכלי לברכתו של הקב"ה („וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה") — למרות זאת אפשר, משום הסגולה המיוחדת של ימים אלה, להשיג בעשרת ימי תשובה הרבה יותר מאשר בזמן אחר, אף באותה מדה של עשיה, ועל אחת כמה וכמה — כשהעשיה גדולה יותר.

אחד הפרטים שבדבר הוא — שענינים רבים המושגים בכל ימות השנה רק כשהם נעשים בציבור, ניתנים להשגה בעשרת ימי תשובה על ידי יחיד. ובהביאנו בחשבון את יתרונו של הצבור על היחיד בכל זמן — מובן שבעשרת ימי תשובה עשויים הענינים להצליח בצבור במדה יתרה לאין־ערוך מאשר על־ידי היחיד. ומעלת הצבור על היחיד היא לא רק לגבי תפלה כי אם גם לגבי כל הפעולות הטובות והמצוות.

לפיכך, השעה כשרה עתה להזכיר ולעורר על ניצול ימי סגולה מיוחדים אלה לעשות יותר ויותר בכל הענינים הטובים — ובמדת האפשר לעשיתם בצבור.

— החל בקיום המצוה שהיא „יסוד ושרש כל התורה", מצות „ואהבת לרעך כמוך", המאחדת את בני ישראל כולם כצבור אחד, וגם בפרטיות — בשלשת העמודים של תורה, עבודה (תפלה) וגמילות חסדים (צדקה), לעשותם בצבור: שיעורי לימוד ותורה בצבור, תפלה בצבור וצדקה בצבור, והרי צדקה כוללת את כל המצוות.

*

בהמשך לדברים שלעיל דובר לאחרונה ולפניה הבקשה המיוחדת אל הגבאים והמנהיגים הרוחניים של בתי הכנסת, שנוסף על כך שבית הכנסת הוא (בעיקר) מקום תפלה יעשו את בית הכנסת גם למקום תורה וצדקה, ושכל שלשת העמודים יהיו בבית הכנסת בצבור.

רצוני בזה לפנות גם אל המוסדות שעיקר ענינם הוא לימוד התורה (ישיבות, חדרים, בתי תלמוד תורה וכדומה) שבהם עצמם (נוסף על כך שהתלמידים עושים זאת בבית הכנסת וכו') ינהגו גם שני העמודים של תפלה וצדקה בצבור. כך גם במוסדות צדקה וגמילות חסדים יכללו גם שני העמודים האחרים על־ידי הושטת סיוע לעניני תורה ותפלה, וכמובן — לא על חשבון שאר עניני צדקה, כי אם בתוספת אליהם.

וכאמור, שזה הזמן של „בהמצאו" ו„בהיותו קרוב" של הקב"ה, הרי ידועה ההוראה: „הלכת בדרכיו — מה הוא חנון וכו', ללכת, כביכול, בדרכי הקב"ה ולעשות כמדותיו. משום כך צריך גם כל יהודי להיות „בהמצאו" ו„קרוב", להתמסר ולהיות שקוע יותר מתמיד בכל הענינים הטובים, לעשותם במדה טובה וגדולה יותר, בכמות ובאיכות, הן כיחיד, ועל אחת כמה וכמה כחלק מן הצבור.

ומובן מאליו שכל זה צריך להימשך, באותה מדה תיכנית (פעולה נמשכת), ואף יתרה מזו („מעלין בקודש"), כל השנה כולה.

*

תזכות בך שבני ישראל יחזקו את „בהמצאו" ו„בהיותו קרוב" שלהם, איש אל רעהו ואל כלל ישראל, וכל אחד וכולם ביחד — אל כל שלשת העמודים של תורה, תפלה וצדקה, יוסיף הקב"ה ויחזק עוד יותר את „בהמצאו" ו„בהיותו קרוב" שלו — אל כל אחד מבני ישראל ואל כולם יחד, ויברך את כל אחד ובני ביתו, בתוך כלל ישראל, בחתימה וגמר חתימה טובה בכל הנדרש, כולל גם הצלחה רבה בכל הפעולות הטובות כאמור, דבר שיגדיל עוד יותר את הברכות האלוקיות גם בגשמיות, בבני חיי ומזוני רויחי, — נחת אמיתי מן הצאצאים ובריאות ופרנסה בריוח.

עד להרווחה האמיתית בכל — על־ידי ההבטחה של „וירם קרן משיחו", הגאולה האמיתית והשלמה על־ידי משיח צדקנו, כשיקויים „תרוממנה קרנות צדיק", של כל יהודי, שהרי „ועמך כולם צדיקים", ושל כולם כצבור (בלשון יחיד) צדיק.

בכבוד ובברכת חתימה
וגמר חתימה טובה
לשנה טובה ומתוקה

מנחם שניאורסאהן

עשרת ימי תשובה: ר"ה יח, א. רמב"ם הל' תשובה פ"ב, ה"ו. ובשו"ע אדה"ז תפ"ו הוצ"ח רסתקפ"ב (מרש"י ברכות יב, ב): בימים הללו הקב"ה מראה מלכותו לשפוט את העולם *) תשובה: מצין כל דבר עומד בפני בעלי תשובה (ירושל' פאה א, א). מחיה חיים: ראה מכתב דימי הסליחות התשל"ז בארוכה. וראה לקו"ת ר"ש פרשתנו (האזינו). גם מיוחדים: תהי בזה תלוי, כמובן ממאמר"ל. במדה יתרה: כי תמיד בני"י הם „גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו" (ואתחנן ד, ז). וכמדייר שם, כל מקום שאתה (יהודי) הולך אלקיך עמך. שחכמינו. הפסוק: ישעי' נה, ו. ר"ה שב. יבמות מט, ב. בהמצאו: לבחי' מהותו ועצמותו דווקא (סידור עי' ר"ה רלד, ג. ואילך. עמ"ר דרוש לעשי"ת ס, א). קראוהו בהיותו קרוב: בכו"ב כהי' הרמב"ם שם נעתק ג"כ. וכן הוא בזוה"א קה, ב. וראה אוה"ת לשבת שובה (דברים א'תקא ואילך). שויתי... תמיד: תהלים טז, ח. וראה רמ"א ושו"ע אדה"ז תאו"ח רס"א (מגו"ע ח"ב פ"ב, הכתוב — הביאור בפנ"א). ועי' ב"כ צואת הריב"ש בתחלתו. אוה"ת לזהמ"ם תהלים עהיים (ובאופן אחר קצת). וברכך... תעשה: ראה טו, יח ובספרי שם. בציבור... ויחוד: ר"ה ויבמות שם. שבעשרות... בציבור. ראה אהי"ת לפ"ש שם (עי' אוה"ס). גם לגבי... המצוות: ראה אגה"ק סכ"ב. והלכה, תרי"ג קדושים יט, יח. ובפרש"י שם: איר עקיבא זה כלל גדול בתורה. ראה תניא פ"ל. ובארוכה קונטרס „אהבת ישראל". ואהבת לרעך כמוך: משה שתנתן התורה על ידו (מנחות כט, ב). ראה שיחות ל"ג בעומר התשל"ו (לקו"ש העתיק שרע"ק אמר). שאמר תורה אדה"ז סי' קנ"ו ס"ב בארוכה. רמב"ם הל' דעות פ"א... אבות פ"א מ"ב. כוללת את כל המצוות: ראה תניא פל"ז (מה, ב). סל"ב. בית הכנסת... תורה: ובפרס לאחר התפלה (ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קנה. ובבאורים שם). אגה"ק ס"ב. שקובעים ללמוד אחר התפלה בבית הכנסת. וראה שו"ע אדה"ז סכ"ג שם. וצדקה: נוסף על קופת צדקה (בכלי לקיים „בקל עוסף על כך" — גם קרן קבוע דוגמת ישיבה, צדקה וכו'. ישיבות... שבהם עצמם... אדה"ז תאו"ח סי' קנ"ו ס"ב בארוכה. רמב"ם הל' דעות פ"א... תורה ותפלה: ראה שו"ע אדה"ז סי' נג (שו"ע אדמוה"ז או"ח סי' ח'). כ"י כל ימיו בתשובה שילאה כו'. וראה ב"כ רמב"ם הל' תשובה פ"ב ספ"ח. וראה אגה"ק ספ"א: תמיד. נאמים לקדושה (לקרית במדבר יב, ג) ושוף"ך נקרא בא פרי סיע שופטים חמא (לא שכבר חמא) ובמשך צפניג למכות ה, ב). יוסיף ויחזק: עד שיזהב"ם מוסיף על ימים הקודמים ולא"ז „מתודה עליהן ביוהכ"פ אחר אע"פ שהוא שמר בתשובתו" (רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ח). וראה תורת שמואל, תר"ל (ע' שם). וירם קרן משיחו: ש"א ב, י (סיום הפטרת יום ראשון דר"ה). תרוממנה קרנות צדיק: תהלים עה, יא. ועמך כולם צדיקים: ישעי' ס, כא. וראה לקוטי לוה"ב לזח"ב (ע' מח).

*) ובכתובאריז"ל (פע"ח וכו') שאז הוא בנין המלכות ובעשר מידות שלה.

קופת חולים מאוח[...] העלתה מיסי־הח[...]

הנהלת קופת חולים מאוחדת אישרה בישיבתה ה־אחרונה הקציב נוסף לשנת 1976/77, והכך יגיע הקציבה השנתי ל־95 מיליון ל"י.

בעקבות הצלאות דמי האשפוז, הנהגת מס ערך מוסף וההתייקרויות האחרות החליטה הנהלת קופת חולים מאוחדת להעלות מיסי חבריה הח[...]

החודש לחברת [...] 3,000 ל"י, ואת [...] המקביל לחברים [...] 3.4%. בכך הותאם המס בקופת חולים [...] לקופת חולים של [...] ולקופות החולים ה[...] מס החבר לסט[...] הועלה, וכן לא [...] בית הקופה, לא [...] להם נפרד כבת[...]

ד"ר בורג — בורר בין ה[...] והאוניברסיטה של ח[...]

מאת ראובן בן־צבי

שר הפנים, ד"ר יוסף בורג, ישב בשבוע שעבר כיושב ראש בבוררות בין עיריית חיפה ואוניברסיטת חיפה.

לפי אמנה שנחתמה בין ה־עיריה והאוניברסיטה באוקטובר 1971, מונה שר הפנים כבורר בכל מקרה שיתגלעו חילוקי־דעות ביניהן.

הבוררות נוגעת לטענת ה־עיריה, שהאוניברסיטה צריכה לשלם לה כשני מיליוני ל"י בעד שטחים שהופקעו ועליהם קם הקמפוס החיפני.

סעיף אחר בחילוקי־הדעות נוגע לדירות של מרצים וסטודנטים מחוץ לקמפוס — נכסים ששווים מיליוני ל"י. ה־עיריה חייבה את האוניברסיטה בתשלומים שונים על נכסים אלה ולאוניברסיטה יש השגות על כך.

סעיף אחר בנוש[...] העיריה להעביר ל[...] את כל הסכומים [...] הבטחות מלוא זכו[...] שהיו עובדי העיר[...] אוניברסיטה, כשנ[...] אית.

העיקרי בחילוקי [...] בהשתתפותה של [...] תקציבה השוטף [...] סיטה.

את חיפה ייצג [...] עיריה ירוחם צ[...] גבריאל בהודד [...] פסי שמואל פידר[...] אוניברסיטה הופי[...] רפאלי היועץ ה[...] ר. ולפסון.

אחרי דיון בן [...] התייג שר הפני[...] בימים הקרובים [...] בקשר לסעיפים [...]

5000 אמריקנים ביש[...] רוצים להצביע בבחירות לנשיאות או[...]

כ־5000 אמריקנים המתגוררים בישראל, פנו עד ל־30 בספטמבר, שהוא ה־מועד האחרון להגשת בקשות להצביע בבחירות ה־מתקיימות בארצות־הברית בעת היותם מחוץ לגבולות ארצם.

זהו אחוז קטן מ־40 אלף האמריקנים, המתגוררים בישראל על פי האומדן. על פי החוק החדש, הם זכאים להשתתף בהצבעה. ככל ה־אמריקנים המתגוררים דרך קבע בארצות־הב[...] שגרירות האמר[...] אביב אמר, כי [...] קנים בתל־אביב [...] ירושלים באו א[...] כדי למלא את [...] המתאימים בשבו[...] הממולאים מועב[...] למדינה, שבה [...] אמריקנים באר[...] רק משם הם יו[...] טפסי ההצבעה. [...] להם להשתתף [...] פועל.

בית כנסת - באופ[...]

ועדת האיכלוס במרחב שלמה הקצתה דירה שתשמש את הצרכים התרבותיים של תושבי אופירה. לקראת יום הכיפורים הוש[...] המקום, שישמש [...] בחגים ובשבתות [...] בדירה ספרית.

מתקשים לפתוח צר[...] במרכז הקליטה בצ[...]

הסוכנות היהודית נתבקשה לסייע בפתר[...] במרכז הקליטה שבניתו הושלמה במרכז צר[...] אפשר יהיה לספק את צרכי הכלכלה של הע[...] גורדון בו.

במרכז הקליטה יש ששים דירות, בנייני ציבור ומוסדות חינוך. הישובים השכנים רחוקים ויקשה הספק את צרכיהם של משתכני מרכז הקליטה.

בינתיים לא נמצא שום גורם ציבורי או פרטי [...] קיע כספים ברכישת הציוד הבסיסי הדרוש לפתיח[...] בלעדי ציוד זה, שרכישתו כרוכה בהשקעה של [...] ל"י, אי אפשר להפעיל את הצרכניה (ע.)

ירוחם

בית־ספר תיכון ע[...] יפתח למבוגרים ו[...]

בית ספר תיכון ערב למבוגרים ולנוער יו[...] במרכז התרבות בירוחם שבנגב, ובו ייערכו [...] פיזיקה, בעברית ובמתמטיקה.

המרכז, המפעיל חוגים ופעילויות שונות בתחו[...] מתכנן להרחיב את הלימודים במשך הזמן עד להי[...] לימודי תעודת־בגרות. הרשמת מועמדים החלה ב[...]

בית ספר ערב עומד להיפתח בשניים בנוב[...] הנגב מטעם המועצה האזורית — במבני בית־ה[...] הבשור. יערכו קורסים לאנגלית וערבית, קורסים [...] בות הציור, סדנה למשחק, מחול ותנועה, דרמה [...] כן יהיו קורסים לתנ"ך, ליהדות, לספרות כללי[...] ילדים. (ע.)

10

לעודד גרנות ורעיתו

ברכת מזל־טוב:
להולדת הבת

„מ[...]"

למר יצחק ולקר
ראש עירית בת־ים
חבר מועצת אגוד ערים אזור דן

ברכות חמות
להולדת הנכדים

יצחק כספי, יו"ר מוע[...]

לשמעון אריאלי, אמן המצוות
אלפי תודות על טיפולך המסור והצלחתך לב[...] מכאבים בזמן השידרה ובגב, אשר נמשכו ב[...]
בהערכה רבה
אלדר אריה, לינקולן[...]
טל. 284788

קאנון - רבקי ת"א

3-10-76

מעריב לספורטאים

מכבי ת"א, בהרכבה המחוזק לגביע אירופה עם שחקנה האמריקני אולסי פרי (2.10 מ')

10.10.76, 8 בערב, „היכל הספורט" ביד־אליהו: ערב הכתרת „ספורטאי השנה"

פתיחת העונה הבין־לאומית בכדורסל

קאנון ונציה - מכבי ת"א

כרטיסים במחירים עממיים: 25 ל"י, 16, 12.5 ו־10 ל"י לחיילים (כולל מ.ע.מ.) ב„הדרך", אבן גבירול 90 תל־אביב ובשאר משרדי הכרטיסים.

לקבוצות: ב„הדרך", טלפון 248787

עלית

קאנון, מהליגה הראשונה באיטליה — המבחן האחרון של מכבי ת"א לפני גביע אירופה

מעריב לספורטאים

„נוק־אאוט" בדקה ה־89

השער האחרון של המחזור השני, היה של שלום אביטן ובו ניצחה באר־שבע את בית"ר ירושלים ✶ העולות החדשות מיהוד ומעכו צברו נקודות־חוץ ✶ שתי החיפניות בתחתית ובית"ר ת"א היחידה שצברה את מלוא הנקודות עד כה וטרם ספגה שער

כך כבש שלום אביטן את שער הנצחון בבאר־שבע

● הדקה ה־89 בבאר־שבע. שלום אביטן (קיצוני מימין) היה זה שהב קיע ונסיונות המגן הירושלמי אלי ירקוני (משמאל) להרחיק את הכדור (מסומן בחץ) עלו בתוהו. (צילום: כ. סימיונסקי)

אתמול בלאומית

מאת ישראל רוזנבלט

לאחר 180 דקות בליגה הלאומית בכדורגל, יש לנו כבר קצוות משמעותיים לטבלה: בית"ר תל־אביב, הצעודת בראש, היא הקבוצה היחידה שצברה את מלוא 4 הנקודות ואילו בזנב הטבלה ממוקמת מכבי פתח־תקוה, היחידה שבמאזן ה־נקודות שלה, מופיעה הסיפרה אפס.

בין שני קצוות אלה, משתרעת יתרת הטבלה הלאומית, צפופה כפי שניתן לצפות לאחר שני מחזורים בלבד. אבל בדוחק הרב אי־אפשר שלא להבחין, כי האלופה, הפועל באר־שבע „תקועה" עדיין במקום הד־7 ואילו בית"ר ירושלים, סגנית ה־אלופה ומחזיקת הגביע, מדורגת במקום ה־12.

מכל מקום, שתי הקבוצות הנושאות בכל שלל התארים המרשים הזה, ריכזו אתמול 15 אלף צו־פים בבאר־שבע, ואלו באו על סיפוקם, כאשר חזו במשחק מרתק, שהוכרע באורח דרמטי, על סף סיומו, בשער מרגליו של שלום אביטן, כיום במדי באר־שבע, לשעבר איש בית"ר ירושלים, ובסיכום, מה שקרוי בסלנג של האוהדים: „הבוגד שלא בגד".

שני שחקני רכש אחרים היו גיבורי הנצחונות שהשיגו השבת קבוצותיהם: דרור ברנער זיכה את הכח־מכבי ר"ג בשני שערים בנצחונה על מכבי פ"ת (2—0); שמואל רוזנטל כבש את שער ה־נצחון של בית"ר ת"א, במבצר קטמון.

שתי העולות החדשות, סיימו גם השבת ב־תוצאות תיקו — שתיהן מעוררות הערכה. הפועל יהוד לא נבהלה מכוכבי מכבי ת"א ונחלצה מפיגור של שער (1—1), מה שאיכזב קשות את הקבוצה השאפתנית ואוהדיה הרבים; הפועל עכו עמדה כבר בפיגור של שני שערים, אך הצליחה להשוות.

הפועל ת"א רכשה יתרון בחיפה מראשו של גיל לנדאו, אך הסקורר החיפני, בני אלון, הוכיח כי גם הוא טרם שכח את מלאכת הנגיחה (1—1). הקבוצה החיפנית השניה, מכבי, באה ל„בלומפילד" במטרה לחלץ תיקו מדמותו האיום והמריץ — ר הצליחה במשימתה (0—0).

נצחון ביתי (2—1) השיגה מכבי נתניה על מכבי יפו, כשצמד שערי הנצחון שייך לשפיגלר ול־מכנס — לא עודד, כי אם אחיו גד.

המצטיינים

שוער מכבי נתניה, יששכר אורבך ושני חלוצי מכבי ת"א, בני טבק וויקי פרץ, מה־ווים את הדמויות ה־בולטות בקרב המצ־טיינים של שני מחז־זורי הפתיחה.

אורבך (שתי „שבי־עיות") וטבק („שמי־ניה" ו„שישיה") ש־ליקטו 14 נקודות אי־כות, מקדימים את פרץ — 13.

מלך השערים

המחזור השני היה פחות פורה מקודמו. אתמול הובקעו 15 שערים לעומת 20 ב־מחזור הפתיחה.

בני טבק ממשיך ל־הוביל, עם 3 שערים, תוך שהוא מקדים את שלום אביטן, יצחק בלום, דרור ברנער, יחזקאל חזום — 2.

ראש בז

בדומה למחזור ה־פתיחה — גם אתמול, במחזור הליגה השני, הובקעו שלושה שערי־נגיחה.

הכובשים הנוגחים הם, איפוא: בני א־לון, אמיר ליברמן, גיל לנדאו, אורי פלה, שמואל רוזנטל, ציון תורג'מן.

ההולצה הצהובה

ההיבט המשמעותי של המחזור השני ני־תן לאיבחון בשני אר־פנים — „איכותיי" ו־כמותי.

מבחינת „איכותית" חל שיפור: אף שח־קן אחד לא הורחק אתמול.

מבחינה כמותית — חלה הרעה: לעומת שש „מוזהבים" ב־מחזור הפתיחה, ספגו אתמול 14 שחקנים כרטיסים צהובים.

מכבי פ"ת והפועל יהוד צועדות עתה, בראש המיצעד אחרי שארבעה משחקניהן „הוצהבו".

ה־11 של השבת

שוער
א. ליברמן (בית"ר ת"א)

הגנה
ל. גרוס (הפועל חיפה)
א. לב (בית"ר ירושלים)
ד. קרקו (הפועל יהוד)
י. כהן (הפועל באר־שבע)

קישור
א. לוזנטל (הפועל חיפה)
ע. חסן (בית"ר ת"א)
ד. אליהו (הפועל באר־שבע)

התקפה
ר. טורק (הפועל תל־אביב)
ד. בר־נור (הכח־מכבי ר"ג)
י. מסוארי (שמשון ת"א)

בארצית

5 תיקו בפתיחה

הפועל פ"ת	2
הפועל נתניה	2
בית"ר נתניה	0
הפועל ר"ג	0
הפועל חדרה	2
הפועל ראשל"צ	2
עמידר	0
הפועל חולון	0
שעריים	2
בני־יהודה	2
מכבי חדרה	2
אשדוד	1

המשחקים — בעמ' 8

האוולנג': „הגיע הזמן ללמד את אסיה לקח"

סגן נשיא פיפ"א, הרמן נויברגר, קרא ל־7 מדינות אירופיות לקבל את ישראל כחברה־נלווית באופ"א

מאת א. טבק

במכתב ששיגר ל־7 מדינות מערב־אירופה, קרא ד"ר הרמן נויברגר, סגן־נשיא פיפ"א ונשיא התאחדות הכדורגל של מערב־גרמניה, לקבלתה של ישראל כ„חברה נלווית" באופ"א — דברים אלה מסר ביום ששי ד"ר נויברגר ליו"ר ההתאחדות לכדורגל, מיכאל אלמוג ולמיס עוריקם מילצין, שנפגשו עימו בפרנקפורט.

שני ראשי ההתאחדות לכדור־רגל, ששבו אמש ארצה, מסו־רים מן הפגישות שקיימו עם ראשי הכדורגל העולמי, מס־רו, כי מכתבו של ד"ר נוי־ברגר נשלח ל־7 המדינות ה־באות: בלגיה, אנגליה, צר־פת, איטליה, הולנד, שוודיה ושוויץ.

במכתב, הנושא את תאריך ה־27 בספטמבר, קורא עסקן הכדורגל הגרמני הבכיר, ל־מדינות מערב־אירופה, שלא להמתין עד כינוס קונגרס אופ"א בשנת 1978, אלא לקבל בינתיים את ישראל כ„חברה נלווית" לאופ"א, כדי שפעי־לותה הבינלאומית לא תשותק בשל עובדת גירושה מאסיה.

מפרנקפורט, המשיכו אלמוג ומילצין לציריך, שם נפגשו עם נשיא פיפ"א, הברזילאי ד"ר ז'ואו האוולנג'. נשיא פיפ"א התבטא הפעם בחריפות כלפי צעדה האחרון של קונפדרצית הכדורגל ואמר: „מבחינה חוקתית אין ברירה. מה שעשתה אסיה הוא דבר שלא ייעשה והגיע הזמן ללמד או־תה לקח!"

ד"ר האוולנג' הבטיח להפ־עיל את מלוא כובד משקלו כדי שישראל תצורף לאופ"א. נשיא פיפ"א הסכים עם בני שיחו הישראלים, כי אין כל תועלת בכפיית חברותה של ישראל על קונפדרצית הכדור־רגל האסיינית וציין, כי שוחח בעבר וישוחח שוב עם נשיא אופ"א, ד"ר ארטמיו פראנקי, בנושא צירופה של ישראל ל־התאחדות הכדורגל האירופית.

היום יועלה נושא גירושה של ישראל מן הכדורגל ה־אסייני, במושב הוועד הפועל של פיפ"א, שיתכנס בפראג.

✶ איגרוף: בתחרות ש־היתה באור יהודה ניצחו „כפ־פות הזהב" מלוד (10 נקודות) לפני אור יהודה (8) ונתניה (2). בקרב היפה של הערב ניצח יונה אוסקר (לוד) את זבולון צריקר (אור יהודה), במשקל תרנגול. בסירת ה־כרמל, בתנועת מועדון איג־רוף, ניצחה הקבוצה המקו־מית (10) לפני צור־שלום (8) וקרית טבעון (8). בכפר יא־סיף ניצחה הקבוצה המקומית (20) לפני נצרת (10) ולוד (10). קבוצת לוד יוצגה ע"י 5 מתאגרפים שכולם ניצחו.

✶ שייט: אב ובני בניו משה עזרא והתאומים שלו אדיר ואלדר, היו מצטייני ה־שיט ה־9 על שם שבתאי כהן ז"ל, שנפל במלחמת ששת ה־ימים. הם ניצחו ב„הלגר" כי־עופף" את צפניה כרמל ואייל הרסכון (זבולון בת־ים); ב־„470" — מרדכי אברם ו־יוסף כילר (הפועל בת־ים); אלופי אירופה, ברוקמן ופרי־דלנדר תפסו מקום שלישי; ב„420" — ניר סלע ודן גרוניק (בת־ים); ב„ליזר" יצחק מזרחי (זבולון בת־ים); ב„פיד" — איתן גורי. ב„קט־טינה" זכו האחים עורא.

טבלת הליגה הלאומית

(לאחר המחזור השני)

1.	בית"ר תל־אביב	2	0	0	0—4	4
2.	הכח מכבי ר"ג	1	1	0	0—2	3
—	הפועל תל־אביב	1	1	0	2—4	3
—	מכבי תל־אביב	1	1	0	3—5	3
5.	מכבי נתניה	1	1	0	1—2	3
6.	מכבי יפו	1	0	1	3—4	2
7.	הפועל באר־שבע	1	0	1	2—2	2
—	הפועל ירושלים	1	0	1	2—2	2
9.	הפועל יהוד	0	2	0	1—1	2
—	הפועל עכו	0	2	0	2—2	2
—	שמשון תל־אביב	0	2	0	0—0	2
12.	בית"ר ירושלים	0	1	1	1—0	1
13.	הפועל כפר־סבא	0	1	1	5—3	1
—	מכבי חיפה	0	1	1	4—2	1
15.	הפועל חיפה	0	1	1	4—1	1
16.	מכבי פתח־תקוה	0	0	2	5—1	0

הוראות מן היציע...

...אל המגרש

כאן שלפנברג המשימה: 0 - 0

● מאמנה של מכבי חי־פה, שמעון שלפנברג, (ב־תצלום למעלה, משמאל) ישב אתמול ביציע של „בלומפילד" ובהיעדר אי־שור מתאים ממקום עבו־דתו לנהל את המשחק — עשה זאת באמצעות מכשיר קשר עם מנהל קבוצתו, מורא כהן, ש־היה במגרש. ליד שלפנ־ברג, נראה שאול חייק, חלוץ הרכש מרמת־גן, ש־סיים אתמול ריצוי עונש הרחקה.

(צילומים: א. קוסין)

ארבע שוודיות בתחרויות הטניס של חג הסוכות

ארבע שוודיות — ביניהן: האלופה, כרסטינה סנדברג (28) ואלופת הנוער, ניבה בוס (18), וכן מארגרטה פורשגרד (25) והלן בריוזה (16) — ישתתפו בסידרת תחרויות ה־טניס של חג הסוכות, שיחלו ביום ד' במגרשים המחודשים של מכבי נתניה ויימשכו ב־חיפה (שבת) ואחר כך בברכת הטניס ברכת השרון (ט־פו באוקטובר). כן ידוע על הש־תתפותו של האוסטרלי קאן הימקינס בן ה־30, שכבר הגיע לארץ. בבאונו של שחקן זה נצחון על פטר מקנמרה וגייל פריור.

טז · תשרי תשל"ז · OCTOBER 1976 · 10 · Sunday · יום ראשון

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19

קאנון - מכבי ת"א

יד־אליהו — 20.00

هكذا من الاصل

مكنز من الاهل

ליגה לאומית

נגיחה של רוזנטל

בית"ר ת"א — הפועל ירושלים 1—0

מאת משה פרוכטר

[illegible] שתי נקודות [illegible] מה אני צריך יותר... הפטיר מאמנה המאושר של בית"ר תל־אביב, ניסים בכר, בתום המשחק שבו ניצחה קבוצתו את הפועל ירושלים בתוצאה 1—0. [illegible]

בין כמה לצפייה, זהו הזמן הבהגאים ביותר בעיקר עבור הפועל ירושלים לערוך את [illegible], בפרט בכל ה־[illegible] — אפשר שתמונת המשחק והתוצאה היו שונות בתכלית.

שתי הקבוצות נקטו במשחק [illegible] יותר, שבו בלטה בעיקר תופעת שמירה [illegible] למרות זאת, ניכתו אורחים רבים ביחבות שתי הקבוצות. רק במקרה אחד הצליח הח־[illegible] שמואל רוזנטל (דקה 57) לעשות את מה שלא עלה ברגליהם של כל יתר החלוצים במגרש: בדקה זו הגביה שחקן רכש אחר, יהודה שהרבני, כדור עונשין אלכסוני מימין שמצלית מעוני המגן הדשות פגש את ראשו המוכן של רוזנטל והתוצאה — כדור שמה ובלתי ניתן לעצירה, 1—0.

מכאן ואילך, ניכתה ירושלים להשוות בהכה זמן, בסיועו הפעיל של הלוך הרכש אפרים צבה. ואולם דווקא בשלב זה הם היו מצויים על שקה נפשי, ולפיכך כל מה שידלו להשיג, היו קרניה בלי ספיר. יכולת גבוהה של השוער התל־אביבי, הצעיר, אבי ליברמן, המכלכבת "שבת עשוי" של ירושלים...

השער לבית"ר ת"א: שמואל רוזנטל (57). איצטדיון הפועל בירושלים. 6,000 צופים. שופט: יצחק בן יצחק.
בית"ר תל־אביב: אבי ליברמן — 7; פיזנטי — 5, טופולנסקי — 5, גרשוביץ — 5, רוזנבלום — 5; ש. רוזנטל — 6, חסן — 7, לרמן — 5, א. יצחק — 5; רומנו — 5, שהרבני — 5.

5

הפועל ירושלים: תרבל — 5; אלקובי — 4, ל. אזולאי — 5, עותמן — 6, צ. מרילי — 6; אלי לוי — 4, הארשמע — 6, בראשי — 4; ברזגלו — 4 (עבוש), תורג'מן — 5, א. ברדוד — 5.

נתניה העניש את יפו

מכבי נתניה — מכבי יפו 2—1

מאת אדי דותן

בהופעת הבכורה שלה העונה במגרשה הביתי, הצליחה קבוצת מכבי נתניה לזכות בנצחון ליגה ראשון, כאשר גברה על מכבי יפו בתוצאה 2—1, לאחר 0—0 במחצית.

על אף שלא התעלה לרמה גבוהה, היה המשחק מעניין במרבית שלביו, כאשר בולטת במיוחד יכולתם המרבה של שני השוערים בהתלצגות יכולת סיום לקויה של החלוצים מאידך.

קבוצת מכבי נתניה שגתה אתמול, לדעתי, בעיקר בחלקו הראשון של המשחק, כאשר ניסתה את משחקה על כדורי גובה שנועדו למצוא את עודד מכנס וחזר לביא, אך נבלמו ברובם על ידי צמד בלמים בעל משחק ראש טוב: אלברט לוי ושלה ניניו, עד בטרם יעלה בידי החלוצים הנתנייתים להגיע לכלל סיכון ממשי של שער האורחים.

היפואים, אשר הציגו את־מול משחק פשור, סבלו מיכולתם האפורה של חלוצי החוד — משה אננה ויצחק בלום, שהתקשו ליצור לעצמם מצבי הבקעה מול ההגנה הנתניתית היציבה. גם יכולתו הטובה של אברהם ארואסי במרכז המגרש [illegible] לא היה בה די, כדי ליטול את דרך המשחק מידיהם של שפיגלר, גל וחבריהם, אשר הכתיבו את הקצב ועלשו בבירית שלבי המשחק.

שער כדור ביופי שהובקע עם תחילת המחצית השניה (48) פתח את מסכת השערים: בדקה זו פסק שושני על כדור עונשין מ־20 מטר לנבות נתניה, לאחר עבירה של ניניו על לביא. שפיגלר גלגל הלוצות לעבר של גדי מכנס, אשר שלח כדור אדיר אל הרשת העליונה, מבלי שקבילין יספיק להגיד עפעף. 1—0 לנתניה.

השער השני לזכות המארחים, אף הוא כקודמו הבקע ממצב נייח: דקה 68 — בעיטת עונשין נקבעה כ־18 מטר אלכסונית משער האורחים. שפיגלר שלח כדור מסובב דרך פירצה אותה מצא בחומה היפואית, ונתניה כבר הוליכה 2—0.

שבע דקות לפני הסיום, ניצל אלברט לוי הדיפה הקשה [illegible] ולקבוע את תוצאת המשחק: נתניה — 2, יפו — 1.

ראוי לציין שיפוטו הטוב והמדויק של שושני, ששלף במהלך המשחק 3 כרטיסים צהובים כלפי סדרינה ומחבר היפואים, וחיים בר הנתנייתי.

שערים למכבי נתניה: גד מכנס (48), שפיגלר (68). השער למכבי יפו: אלברט לוי (83). מגרש מכבי נתניה. 5,000 צופים. שופט: אהרן שושני. קוונים: בן עמי וברניר.
מכבי נתניה: אורבך — 7; ג. מכנס — 6, ח. בר — 6, רוזנזון — 6, חגאי — 5; ש. בר — 5, גל — 6, גול — 5; שפיגלר — 6, לביא — 5, ע. מכנס — 5.

6

מכבי יפו: קבילו — 6; סדרינה — 5, אלברט לוי — 6, ניניו — 6, בלולו — 5; זוכר — 5, ארואסי — 6, מ. חיים — 6; סדרי — 5, (שכסר — 5), אוננה — 5, בלום — 5 (סלים — 5).

פעמיים דרור בר־נור

הכח־מכבי ר"ג — מכבי פ"ת 2—0

מאת מרדכי סוליצר

מכבי פתח־תקוה לאן? זהו ללא ספק השאלה המרכזית ההייבת להטריד את קברניטי הקבוצה והאמגה [illegible] בתום 90 דקות בושות [illegible] מאחר השערים הכח — 2, מכבי פתח־תקוה — 0.

כבר לאחר מספר דקות ניתן היה להבחין בחולשה המשודרת של שחקני פתח־תקוה, שנצו בשדה כמתאגרף המצפה לצלצול ה"גונג" המושיע. החל מהשוער לקוביץ שגהגה מגבת מול בלתי מבוסלת כשבבע פעמיים בלבה, וכלה באחרון שחקני השדה, לימדונו שחקני פ"ת כיצד אין לשחק כדורגל בליגה הבכירה.

קבוצת הכח שחסרה את הבלם אריה וילקומירסקי (בצית כתפוצעת) היתה מאורגנת יותר ובמשחקה היה בדקות רבות שיטוף ותהגה. הצורך לא נאלץ לגלות את מלוא יכולתו ובקיקה דבנות שיודע שוער הכח, דני באנר, לכדור אחד לרפואה...

במרכז השדה צד את העין "ג'יגי" מנצור, שגילה שליטה טובה בכדור וחילק מסירות מן לחבריו בחולית החוד בה בלט "המלאך" דרור בר־נור, שגילה מיקום מצוין ברחבה והעגשין של פתח־תקוה המשביל להבקיע פעמיים את השוער לקוביץ.

דקה 4: מנצור הגביה כדור עונשין לתוך רחבת פתח־תקוה לעברו של צבי פרקש שויכו סביבו שלושה מגיני פתח־תקוה. פרקש הצדים עליהם ונגח לרוחב השער לעבר דרור בר־נור הבלתי מכוסה שעמד כשגב אל השער. בר־נור ניצל יציאה כושלת של לקוביץ ובבעיטת "מספריים" לאחור קבע 1—0.

דקה 20, הדיפה בלתי מוצלחת של לקוביץ לאחר עונשין של משה יחיאל, בר־נור עט על המציאה וקבע בקרוב את תוצאת המשחק.

מגרש מכבי נתניה. לא קהל. שופט: יוסף פינקלשטיין.
שערים להכח רמת־גן: דרור בר־נור (4, 20).
הכח מכבי רמת־גן: מאנו — 6; שמש — 5, שאול כהן — 6, דמארי — 5, מולטיסים — 4; מנצור — 6, (יעקב גרציר — 5), חיים יחיאל — 5, ד. כהן — 5; משה יחיאל — 5, ברנור — 7, פרקש — 6.

4

מכבי פתח תקוה: לקוביץ — 3; עג'מי — 3, ג. ברדוד — 5, ד. רוזנטל — 4, אולשנסקי — 3; אופנהיים — 4, (ה. שאול — 3), א. בר־דרור — 5, מקמל — 4; מרצינסקי — 4, פלד — 4, קירס — 4 (היימי — 3).

המשחק המרכזי

הבלם הירושלמי המצטיין אברהם לב (במרכז) בצבת הבאר־שבעית שלום אביטן (מימין) ואלון ברדור. (צילום: י. סימיונסקי)

אביטן פרע את חובו

הפועל באר־שבע — בית"ר ירושלים 1—0

מאת ר. אריה

לפני שנתיים עשה זאת ה"סקורר" שלום אביטן נגד באר־שבע — במדי בית"ר ירושלים (1—0). אתמול פרע השחקן את "החוב" — ובאיזה עיתוי דרמטי: שער שכבש החלוץ הבאר־שבעי בדקה ה־89 הקנה לאלופה נצחון ליגה ראשון נגד סגניתה ומחזיקת הגביע, בית"ר ירושלים, 1—0.

אביטן לא היה בין המצטיינים במגרש, וכמו רוב חבריו טרם הגיע לשיאו. אבל גם כך זכאית היתה קבוצתו לנצחונה, בזכות יתרונה הברור במגרש ברוב דקות המשחק.

אם לא הצליחה האלופה להביא זאת לידי ביטוי כבר במחצית הראשונה — הטובה שלה — הרי שבכך יכולה היא ל"האשים" את חלוציה שמיעטו לפרוץ בין האגפים, וגם לבעוט לשער — עובדה שאיפשרה להגנת ירושלים, בראשותם של הבלמים אברהם לב ויצחק גיאנו, להדוף את כדורי הגובה שהגיעו לרחבה, ולהוות את החלק החזק בקבוצתם.

לזכותה של בית"ר יאמר, ששחקניה ידעו לעבור מדי פעם להתקפות מהירות ומסוכנות — שלפחות 2 מהן (הדיפות מצוינות של מוסקוביץ לכדורים "מסובבים" של דני נוימן ומלמיליאן) עשויות היו להקנות יתרון לקבוצתם.

עם זאת היו התקפותיה של באר־שבע הדירות, מסוגננות ומסוכנות יותר — בעיקר בשל יכולתם הטובה של רפי אליהו, מאיר ברד והמגן התוקף רב־התנופה, יעקב כהן.

מחסום נוסף בדרכה של באר־שבע ליתרון, היתה יכולתו המצוינת של יוסי מזרחי, שוערה המגיע והנוצץ של בית"ר — שזקף לזכותו, במחצית הראשונה, בין השאר שתי עצירות מרשימות מבעיטותיהם של רפי אליהו ואביטן.

"מכבה" של בית"ר, אודי מלמיליאן, נשמר אתמול בקפידה ע"י אפרים צבי, שעשה עבודה יעילה ואף סייע מדי פעם לחבריו בהתקפה. עם זאת קרובים היו דני נוימן וחזר ישי במחצית השניה פעמיים להבקעת שער — בעיצומה של התאוששות בת 15 דקות — אלא שהכדור הרחיק בהחמצה.

כאשר נדמה היה לקהל השיא שבא למשחק — שנערך בשיפוטו המצוין של משה אשכנזי — שהושגה תוצאת תיקו, העביר לפתע רפי אליהו כדור לרוחב השער. שאלו הגיחו אברהם נומה ויוסי מזרחי — שהחטיאוהו. לשלום אביטן שניצב בפינת השער לא נותר אלא לדחוק את הכדור בברכו לרשת. 1—0.

השער להפועל באר־שבע: שלום אביטן (89). איצטדיון הפועל בבאר־שבע. 15 אלף צופים. שופט: משה אשכנזי. קוונים: רוזנברג ונחמה.
הפועל באר־שבע: מוסקוביץ — 6; א. בנימין — 5, ברדור — 5, ש. ברדור — 5, יעקב כהן — 6; א. צבי — 5, ר. אליהו — 6, אברמוב — 5; ברד — 6, אביטן — 5, טמה — 4.

6

בית"ר ירושלים: י. מזרחי — 6; ידיד — 5, לב — 7, גיאנו — 6, ירקוני — 4; מלמיליאן — 5, נוימן — 5, ו. לוי — 5; מ. אור לאי — 5 (חכם — 5), ישי — 5, אברהמי — 4 (משה כהן).

תיקו של נגיחות

הפועל חיפה — הפועל ת"א 1—1

מאת יהודה גורן

בשעה שכבש גיל לנדאו הצעיר מהפועל תל־אביב, כבר בדקה ה־20, שער בנגיחה לרשתה של הפועל חיפה, באיצטדיון קרית־חיים עם 8000 הצופים שבו, דמה דומה היה שכל "מסיבת המוח" [illegible] של הפועל חיפה, כאשר הובסו 0—3 ע"י בית"ר ת"א, העולו בקליפת השום. 70 דקות מאוחר יותר חזר הצבע המבטי אל פניו של נחום סטלמך, המאמן החיפאי, וזאת רק בגלל התוצאה הסופית — 1—1.

היה זה משחק טוב, מהיר ורטוש, ואם כי שתי הקבוצות שיחקו בנגיחות, נפגעו באורח בינוני 3 שחקנים ושניים מהם הוחלפו.

הפועל חיפה פתחה את המשחק בהתלהבות רבה, והונעה ממשחקו המצוין של ויקטור בוני באגף הימני. שחקן זה אף בעט כדור עונשין מ־25 מ' לעמוד שערו הצלוון על בדירנו (דקה 13).

הבלם החיפאי אהרון כהן, נפצע בדקה ה־20 ברגלו, והוחלף ביצחק עזרי. הרכש מטבריה זעד בטרם חלפה דקה, הובקע השער לחובת חיפה: מנחם מיר בעט כדור קרן משמאל, ריפעה טורק המצויין נגח, הכדור נהדף מהמיה ע"י פקעת חיפאית שכללה גם את השוער וייבברג, חזר אל גיל לנדאו שנגח פנימה, 1—0, לת"א.

עם פתיחת המחצית השניה, החלה המתקפה החיפאית. בני אלון ניצב לבדו (46) מול בדירנו, בעט, אך השוער הדף לקרן. גיל לנדאו נפצע, ועטיה שהחליפו, צורף להגנה, באות ורמז לספיקה וההגנתית של ת"א בפרק זמן זה. לחציו של החיפאי (מצויין) בעט מקרוב (55) ובדירנו שוב הדף לקרן ולינאו גרוס החיפאי נפצע בכתפו שהול, שתת דם ובאחר שחיפה כבר ביצעה שתי החלפות, נחבש חזר למשחק.

בדקה ה־60 השוותה חיפה את התוצאה: ויקטור בוני בעט עונשין מ־30 מטר, ובני אלון נגח פנימה 1—1.

השער להפועל חיפה: בני אלון (60). השער להפועל תל־אביב: גיל לנדאו (20). האיצטדיון בקרית חיים. 8,000 צופים. שופט: מנחם אשכנזי. קוונים: עובדיה צבי וטובי מלאך.
הפועל חיפה: וייברג — 5; גרוס — 7, אהרון כהן — נפצע, (עזרי — 6), י. דוד — 5, אילה — 4; לוחנטל — 7, י. ליפשיץ — 6, אנגלנדר — 5 (מנס — 5); בוני — 6, אלון — 6, קופרמן — 5.

6

הפועל ת"א: בודרנו — 6; ש. לוי — 5, ספקוזיני — 5, רחמינרביץ — 6, אקהויז — 5; חזום — 5, פיינגבוים — 6, פולאקוב — 6, מ. טור — 6, סורק — 7, לנדאו — 6 (עטיה — 5).

"גמר חתימה טובה"

מאחלים מאמנים בלאומית

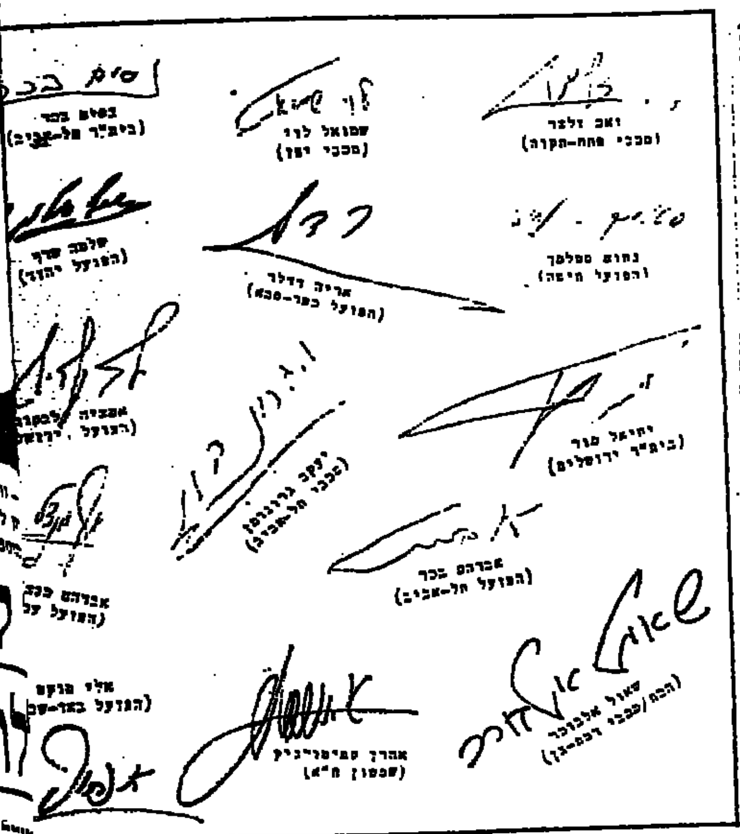

עכו לעגה ליתרון
הבזק של כפר־סבא

הפועל כפ"ס — הפועל עכו 2—2

מאת איתן אורטסמן

"לא חשוב מה יקרה; הילחמו ורוצו 90 דקות" — כך הנחה מאמנה הצעיר של הפועל עכו, אברהם מנצל, את חניכיו (עיוין) המוהחים, לפני עלותם למגרש. והם עשו זאת. בפיגור של שני שערים בדקה התשיעית (!) הצליחה עכו להבקיע משיגה כמעט בלתי אפשרית — ההין נקודה במשחק חוץ, מול כפר־סבא — 2—2.

עם שריקת הפתיחה [illegible] התלה כפר־סבא [illegible] שערי של שמעון [illegible] עם התקשתה [illegible] הנהגתו של יצחק ניווט בהלכה את האגפיות. וכך, [illegible] דקה, שכן כדור [illegible] עבר לאחר מסירה [illegible]

שערים להפועל כפר־סבא: יצחק [illegible] אבנר גולסה (5). להפועל עכו: [illegible] סיאג (24), [illegible] (37). מגרש הפועל כפר־סבא. 2,500 צופים. שופט: עובדיה [illegible] קוונים: קלמן ורפאל לוי.
הפועל כפר־סבא: סובסקי — 5; [illegible] — 4, אברונצקי [illegible] אלמוג — 5, [illegible] 4; שום — 5, סיון — 4, גולסר [illegible] א. פרס — 4, [illegible] (יאני — 5), [illegible] (ניגובורג).

4

הפועל עכו: כהן — 5; גולד[illegible] 5, צ. אדרעי — [illegible] הולץ — 5; [illegible] — 5, (ברשושן [illegible]) מיטן — 5, ווטצר [illegible] א. אדרעי — 5, [illegible] אג — 5; בליטי [illegible] מנצור — 5.

אבנר גולסה לשום 1—0.

מבצע נוסף של לאחר 120 שניות, [illegible] שער של גולסה, [illegible] כפר־סבא ליתרון 2—[illegible]

בעוד חובבי [illegible] מתפסים על פניהם [illegible] כפר־סבא, [illegible] בהדרגה את [illegible] עכו שיחקה אמנם [illegible] בבולבלות, אך ירידת יכולתם של הכפר־ס[illegible] האיטו את הקצב, שסברו ששני שערים ביתי מהווים [illegible] כדי ללקט שתי נקו[illegible] אך לא נלקטו [illegible] שה ההגנה, שבה [illegible] אלמוג בתפקיד זר [illegible] אחורי במקום [illegible] — והגובות [illegible] מערך האחורי [illegible] חלוצי עכו.

כך הצליחו שלום [illegible] 26, להקטין את הפ[illegible] שער ראשון לעכו [illegible] לאגיה (דקה 24), [illegible] נשמר על־ידי הבן [illegible]

השוער נוסובסקי [illegible] הציל פעמיים לפני [illegible] סי (37) איזן את [illegible] לאחר שהתברג בין לאברוצקי.

לאחר ההפסקה נהל[illegible] קפת כפר־סבא, [illegible] גל חש ברע — [illegible] דקה ה־60 תוצא גם [illegible] התמסמו עד לבינימים [illegible] ים שכפר־סבא הכבה [illegible]

אליעזר שפיגל — על התיקו בכפ"ס
כל הכבוד לעכו

שחקני הפועל כפר־סבא ניצחו את עצמם — זהו המסקנה המתבקשת מן המשחק שבו [illegible] הפועל כפר־סבא והפועל עכו בתיקו 2—2, לאחר שכפר־סבא כבר הובילה ביתרון של שני שערים.

הקבוצה המארחת פתחה בצורה יוצאת מהכלל והיציגה כל מה שאנו רוצים לראות במשחק כדורגל: שערים יפים מאוד (של יצחק שום ואבנר גולסה) כושר גופני טוב, הגנה במגרש של כל חלקי הקבוצה, כשהכדור עובר מכן והגזר מרגל לרגל — ולכן אין פלא שעד לדקה ה־6 כבשה שני שערים.

אבל ההצגה של כפר־סבא נמשכה רק עד לדקה ה־15 ואז חלה תפנית של 180 מעלות. לפתע נוצר חוסר הבנה בין שני בלמי כפר־סבא, שחקני מרכז־השדה החלו לגווע בכבדות וההתקפה — הסתרבלה.

עכו האורחת, שב־15 הדקות הראשונות חששה את חוסר נסיונה וגילתה הגנה מבולבלת ושבירה גריסה על שחקני הריב, התאוששה והמהפך בצורה יפה ועל־כן ובכאב שחקניה לכל הכבוד.

שחקניה כבשו שני שערים, הראשון בהם בדיר ביופי כרגלי שליב אסיאג והשני בזכות מיבצע אישי של גבי בליטי.

המחצית השניה, שבה לא הובקעו שערים, היתה שקולה ביותר ונכרה בה חוסר תיבנון והעדר רצון מצד המתחבים להבקיע באמת.

השופט עובדיה בן־יצחק וקווניו עשו עבודה טובה ומדוייקת.

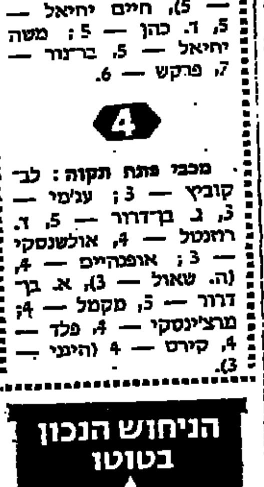

מרכז הפועל מודיע

עקב הקדמת שעת פתיחת האסיפה הכללית של אגוד הכדורסל

נפגשים נציגי קבוצות הפועל באגוד הכדורסל ביום ד' 6.10.76 בשעה 12.00 באולם הישיבות במרכז הפועל.

ט' בתשרי תשל"ז

[illegible] הבוהן טייכת לשאול ששו[illegible] ליהוה, במשחק התיקו עם [illegible] (צילום: א. יוסקוביץ)

לא הסת[illegible]

[illegible]ת כוכב[illegible]

[illegible]שר־יוניסד[illegible]

[illegible] — כמובי[illegible]

איגוד הכדור[illegible] מודיע [illegible] האסיפה הכ[illegible] הרגיל[illegible] [illegible] ביום [illegible] בבית סוקולוב [illegible] הוקדמה לשעה [illegible] במקום בשעה [illegible] 11.00

העולות החדשות צוברות נקודות

ב־8 ה"עולות החדשות" לליגה ב' נוצחה אחת, בשוויון 2, קבוצה אחת — "הצעירי" חיפה (למכבי זכרון יעקב 1—2) בעוד ש־השאר ממשיכו לצבור נקודות בהתחלה היפה.

הגדילו לעשות, במחוז דרום ב', הפועל גדרה שגברה על הפועל שיכון המזרח 3—0 ו־מכבי רחובות, שגברה 3—0 על מכבי רמלה. בדרום א' ניצחה ביתי"ר מחנה יהודה את ביתי"ר הרצליה 1—0.

צפון א': ביתי"ר קרית־שמונה — מכבי נהריה־שאנן 1—2 (1—0); הפועל טבריה — מכבי קרית ביאליק 1—0 (0—0); הפועל מגדל־כרום — הפועל חצור 1—1 (0—0); מכבי חצור — הפועל בני־עכו 2—2 (1—0); הפועל קרית־אתא — מכבי טבריה 4—2 (3—2); הפועל קרית־ים — ביתי"ר נהריה 1—0 (0—0); מכבי אחי"י בני־נצרת — ביתי"ר טבריה 2—0 (1—0).

צפון ב': ביתי"ר "דבי" נתניה — הפועל אום־אל־פחם 2—2 (1—1); הפועל בני טייבה — הפועל כפר סילט 0—0; הפועל טייבה — מכבי "השרון" נתניה 1—0 (0—0); הפועל גבע הכרמל — הפועל עפולה 4—0 (3—0); הפועל כפר ע"ע — הפועל בית אליעזר 1—0 (0—0); הפועל מגדל העמק — הפועל

גבעת אולגה 0—0; מכבי זכרון יעקב — "הצעירי" חיפה 2—1 (1—1).

דרום א': צפרירים חולון — ביתי"ר רמת־גן 1—1 (1—0); הפועל רמת השרון — הפועל קרית אונו 3—1 (2—1); הפועל כפר־קאסם — ביתי"ר בת־ים 1—1 (0—1); ביתי"ר חולון — מכבי יהוד 2—0 (0—0); הפועל כפר שלם — ביתי"ר יפו 2—1 (1—0); ביתי"ר מחנה יהודה — ביתי"ר הרצליה 1—0 (1—0); הפועל "עליה" כפר סבא — הפועל גבעתיים 4—1 (1—0).

דרום ב': הפועל לוד — הפועל קרית מלאכי 4—2 (1—0); מכבי אשקלון — מכבי קרית־גת 1—0 (1—0); הפועל גדרה — הפועל שיכון המזרח 3—0 (1—0); מכבי רחובות — מכבי רמלה 3—0 (1—0); ביתי"ר באר־שבע — הפועל אופקים 2—1 (0—1); הפועל קרית־גת — הפועל מרחבים 4—2 (1—1); הפועל אילת — ביתי"ר אשקלון 1—0 (1—0).

עלי בתורכיה: "אני פורש"

מאת סופר א.פ. באיסטנבול

אליף־העולם באיגרוף במשקל כבד, מוחמד עלי, הודיע ביום ו' באיסטנבול כי הוא פורש מזירת האיגרוף כדי להקדיש מספר מעתה להפצת דת האיסלאם בעולם.

ההודעה נמסרה לעתונאים כאשר הגיע עלי לתורכיה, על פי הזמנת מפלגת "ההצלה הלאומית" שהיא מפלגה דתית. עוד הדגיש עלי בן ה־34, כי ההחלטה נתקבלה אצלו בעקבות פגישה האחרונה של והלאנס מותנה, מנהיג המוסלמים ה־שחורים בארה"ב. "אני מכריז בזה על פרישתי", הכריז עלי לעתונאים.

לא ברור לפי שעה, אם ימשש עלי הודעה קודמת, לפיה בכר כי בקרוב עוד לי התמודד עם ג'ורג' פורמן. בקשר לכך פורסמו ביומיים ה־אחרונים גירסאות שונות. ה־אחת — שייערך בוראה קרב בין פורמן ונורטון, על הכתר הפוליטי שנתפנה (עלי הכריז כי פורמן ראוי להיות יורשו אם כי, לדעתו, עליו לכבוש את הכתר בזירה). והשניה — מנהליו של עלי, שנשארו בארה"ב, מסרו כי הם מנהלים פרים לקיום את הקרב עם פורמן.

אמרגן האיגרוף דון קינג הכריז כי פורמן הוא אלוף העולם עתה — אבל ההתאחדות העולמית של האיגרוף הודיעה שיש לקיים קרב בין פורמן לנורטון על הכתר ה־פנוי וההכרזה אינה הופכת.

בין פרייזר, שהיה שלוש פעמים יריבו של עלי, הביע פליאתו על הודעת הפרישה של האלוף. כמה פרשנים הביעו תרעומת שגם ההודעה העכשווית אינה אלא "תרגיל שתתיים" ו"הצלה של איר־סומת".

● פורש נוסף: המנצח ה־אולימפי במונטריאול, בריצת 110 מטר משוכות, הצרפתי גי דרה, בראיון ל"פארי מאץ'", אהבתי, אבל האמת כי אינו יכול, במתיתה מוסרית, להמשיך ולעסוק בספורט בגלל התשלומים מתחת לשולחן ה־נהוגים בו.

✶ כדורסל ידידותי: ה־פועל חיפה — הפועל עפולה 97—76. הדרבו לקלוע לחיפה: צבי צבר 22, שוכוס 18. ל־עפולה: אריאל פורת 18.

✶ כדורסל: ב"דרבי" תל־אביבי לנוער, במסגרת הגביע, ניצחה הפועל ת"א את מכבי ת"א 88—73. גד פריסמן — (הפועל) קלע 32 נקודות.

✶ במטתק רעים בכדורסל שנערך בקבוץ גת בליל־שבת, גברה הפועל ת"א על הפועל גת (ליגה ארצית) 104—81 (51—43). הרדבו לקלוע לתל־אביב: חזוז — 35 מגידו — 32, בירנבוים — 20 ברכה — 18.

אחרי שהדיחה את ה"סיט" ה"יובנטוס" נגד ה"יונייטד"

בסיבוב השני בגביע אופ"א בכדורגל

"יובנטוס" שהדיחה את "מנצ'סטר סיטי" (1—0, 0—2) בגביע אופ"א ב־כדורגל, הוגרלה כיום ה־התמודד בסיבוב השני ב־מנצ'סטר יונייטד (שהדיחה את "איי־אקס").

"מילאן" שניצחה את "דו־נמו" בוקרשט 2—1 במילאנו (בראשון: 0—0), הוגרלה ל־שחק נגד "אקדמיק" סופיה.

יתר המשחקים בסיבוב ב' בגביע אופ"א: קייזרסלאוטרן — פייינורד; א.א.ק. אתונה — דרבי; בראונשווייג — איי־ספניול; גרסהופרס — פ.ס.ו. קלן; סלובן ברטיסלאווה — שוויגס פארק ריינג'רס; בר־צלונה — לוקרן (בלגיה); ולצבורג — הכוכב האדום בלגרד.

בגביע האלופות: באיירן מינכן — אוסטרבה; בורוסיה מנשנגלדבך — טורינו; דינמו קייב — פאיק; סלוניקי: סנט־אטיין — פ־ליפס איינדהובן; טרבזונספור (תורכיה) — ליברפול; פרנקפורט — דינמו דרזדן; ריאל מדריד — קלאב ברוז'.

במחזיקות גביע: אנדרלכט — גלאסקוב ריינג'רס; המבורג — הרטס; אפואל ניקוסיה — נאפולי; אתלטיקו מדריד — הידוק ספליט; ס.ס.ק. בודפשט — דינמו טביליסי.

מדור מיוחד לילדים

קל וחומר

בין הפותרים יוגרלו פרסים יקרים

בכל יום שלישי ובכל יום ששי במעריב

ליגה לאומית

● שוער מכבי חיפה וסגל הנבחרת, מנו שוורץ, נפל לרגליו של גדעון דמתי משמשון, כדי לשמור על שער נקי. (צילום: א. קוטין)

הפרמיה של תל־מונד: כרטיסים למשחק בינארצי

מאת אלכס פרלסמן

גם בליגה ג', שהיא הליגה הרביעית בישראל בעונה זו, משלמים פרמיות לשחקנים. כך למשל נלחמו אתמול שחקני הפועל תל־מונד בחירוק שיניים כדי לגבור על ביתי"ר כפר־סבא 3—1. התגמול: כרטיסי כניסה למשחק הבינ־ארצי בכדורגל, שנקנו ע"י מאמנם, מנחם טולידנו. אם לא היו מנצחים — היו נאלצים לשלם את מחירי הכרטיסים.

גם ב"פיצוץ" אחד נהנבדה ליגה ג' במחזור הפתיחה שלה. שחקן של הפועל מקר לא היה מרוצה מהעובדה ש־קבוצתו נמצאת בפיגור בן 2 שערים במשחק החוץ עם ה־פועל שפרעם, ופגע בשופט, הדקה — 55, והשחק — יוק. התוצאות:

גליל: כנרת — מכבי צפת 2—1; ס.ב. מעלות — שלו־מי 1—0; מכבי כרמיאל — נאות מרדכי 2—0; הפועל כרמיאל — מכבי בית שאן 3—4; ירדנה — הפועל תור־ען 1—5; כפר סמיע — ביתי"ר חצור 4—3; כפר ה־נשיא — יראון 3—1.

עמקים: רכסים — ביתי"ר חיפה 2—2; הפועל סכנין — מכבי חליזון 3—2; אבו סנאן — מכבי עכו (עכו לא הופיעה); מכבי בן עמי — מכבי שפרעם 6—1; הפועל שפרעם — הפועל מקר 2—0 (פוצץ); מכבי סכנין — בני צור שלום 4—1; הפועל שבב — הפועל סבמון 4—0.

חיפה: הפועל יקנעם — תענכים 3—1; הצעיר ד.א. כרמל — ערבה 1—0; ביתי"ר אל עמל — ביתי"ר ד.א. כר־מל 5—2; הפועל צופיה — עין מהל (לא בערך): כפר קמא — מעוז ד.א. כרמל 2—1; אחוה חיפה — בני־נין 2—0.

שרון: גבעת חיים — ביתי"ר בנימינה 2—2; הפועל בקע אל גרביה — ביתי"ר פרדס חנה 2—0; הפועל חלי־סה — מכבי א.א. פתח 4—2; הפועל צהלית — מכבי פר־דס 3—0; בני א.א. פתח — מכבי אור עקיבא 2—1; מכ־בי פרדס חנה — מכבי צופי חיפה 2—0; מכבי עמידר

נתניה — סלע חדרה 1—0.

שרון: הפועל טירה — הוד השרון 1—1; גני תקוה — קדימה 4—0; גאולים — תנו־בות 3—2; אבן יהודה — מכבי כפר יונה 3—0; הפועל ג'לג'וליה — מכבי רמת הש־רון 4—2; הפועל תל מונד — ביתי"ר כפר סבא 3—1; שדי חמד — אליצור בר אילן 1—0.

דן: מכבי בת־ים — אפקה 7—0; ביתי"ר לוד — הפועל צפון ת"א 3—2; אתוד צעירי יפו — מכבי ראשל"צ 3—1; בני ציון — אזור 2—0; א.ס. לורוס — נוה גילן 5—1; קרית שלום — בני לוד 2—1; מכבי בת־ים — מכבי חולון 2—2.

מרכז: א.ס. משה רחובות — אס"א ירושלים 1—0; מכ־בי עקרון — הפועל יהודה 4—2; מכבי בית שמש — מכבי ירושלים 3—0; הפועל זכרונות — השלום רמלה 3—1; ביתי"ר קטמונים — מכבי לוד 2—1; שדה עוזיה — צורים 0—0.

דרום: מכבי ב"ש — מכבי אילת 1—0; ירוחם — פטיש 2—0; חצב — נתיבות 1—0; באר־ — ערד 2—1; שדרות — בני לכיש 4—2; מכבי דימונה — מכבי ק. מלאכי 1—0.

קליין, איתן ושריר "ריענו" את ליגת הנוער

אבי פרידמן (מכבי פ"ת) הכניע את מכבי נתניה

מאת אלכס פרלסמן

כדורגלני הנוער של מכבי פתח־תקוה פתחו את משחקי הליגה העליות ברגל ימין, שלא כחבריהם בבוגרים. הם גילו יכולת מצוינת, והכניעו את האלופה הקודמת של ליגה השרון, מכבי נתניה 1—0.

את השער הבקיע בדקה ה־15 הלאומי אבי פרידמן, ש־הכריע בעצמות בלם. בלטו בין המנצחים הקשר בושה גוריאלי והחלוץ סימון דוידסון.

תוצאות מחוז השרון: הפ־ועל הרצליה — הפועל ראש־העין 2—0; מכבי הרצליה — הפועל רעננה 1—0; הפועל ביתי"ר נתניה 3—1; הפועל כ"ס — הפועל טייבה 3—0; הפועל חדרה — הפועל כפר־קרע 4—1; הפועל פ"ת — הפועל נתניה 2—1.

במחוז המרכז הופתעה ה־פועל ת"א בהגרשה ע"י מכבי עבידר 2—3, במשחק פרוע ד־נוקשה. כל השערים נבבשו בהתנצית השניה, כשרמת־עבידר, שהובילה כבר 1—0, נאלצה להביות 5 דקות בה־ביום.

קבוצת הנוער של הפועל יהוד ומכבי תל־אביב היו אה הקבוצות הבוגרות בשטטיב בתוצאה תיקו 1—1. האחים פנחס (במכבי) ויחזקאל (מ־יהוד) עם התנבבו בשערים.

התוצאות במחוז המרכז: גבעת־יהודה — שמשון ת"א 2—0; בני־יהודה — הפועל חולון 2—5; באר־יעקב — רמת־השקמה 2—1; מכבי יפו — הכח ר"ג 0—0; אור־יהודה — הפועל בת־ים 3—2.

האלופה הארצית בעונה ה־חולפת, הפועל "השלושה" באר־שבע הדבירה בביתה את ביתי"ר רמלה 6—0. יתר לוי כבש שלושער.

תוצאות מחוז הדרום: מכבי יבנה — מכבי שעריים 1—1; הפועל לוד — ביתי"ר אשדוד (אי הופעת שופט); הפועל אשקלון — הפועל קרית־גת 5—3; ביתי"ר ים — הפועל אשדוד 1—0; הפועל ים — "נהרדה" רמלה 2—0; הפ־ועל בית־שמש — הפועל דימו־נה 3—2.

תוצאות מחוז הצפון לא הו־בפתיעות: הפועל חיפה — הפועל הל־חמן 9—0 (שלושער לאברהם כהן); מכבי חיפה — הפועל צפת 4—0; הפועל עכו — קרית־מוצקין 2—0; הפועל בית־שאן — קרית־חיים 3—1; הפועל נהריה — אחוי נצרת 4—0; קרית־אתא — נצרת־עילית 4—0.

השופטים הבין־לאומיים אב־רהם קליין, הפועל איתן ד־הלאומי צבי שריר, שופטו אמש במחזור הראשון של משחקי הנוער.

בגביע הבינ־יבשתי:

וארזה ניצחה את האמריקנים

מחזיקת גביע אירופה ב־כדורסל, "מוביליגירג'י" וארזה, בראשה "מיקרודיסיקי" ל־זכות בגביע הבין־יבשתי ה־10 בכדורסל לקבוצות — "גביע ה' ליאם ג'ונס" — לאחר שני־צחה אתמול 66—89 על מוב־ולה "מינהרי" האמריקנית. הטורניר נערך בבואנוס־איירס ובו משתתפת גם "ריאל" מאדריד.

הקלעים המצטיינים של וארזה היו: מנגין 19, ביינון 16, האמריקני החדש בייטס 14, בוב מורס 13, רינאלדי ופנסה 12 כ"א.

"ריאל" גברה קודם לכן על "אטלטיקו פרנקה" ברזיל 83—70 ו"אירבאס שאומאנו" אסי ארגנטינה (קבוצת צבאי הים הבוליביה) גברה על "אספה" דאקר בסנגל — 97—42.

מכרז מס' 7/76

הודעה בדבר מכירת מקרקעין

האפוטרופוס הכללי בישראל, מזמין בזה — בהתאם לתקנון המכרזים שבמשרדו — הצעות לרכישת הנכס דלא ניידי הבא:

חלקה 90 בגוש 3700 בשטח של 777 מ"ר עליו בית בשטח של כ־56 מ"ר בן קומה אחת הכולל 3 חדרים. הרצפת כסכנת וחדרי שרות הנמצא ברחי הפלדית 40 רחובות (תיק פ/1231).

עם השבחה טיפול — אם יוטל — ע"י ידי הרקיה הכל־כית יחול על הקונה.

הצעה לרכישת החלקה יש להגיש אך ורק על גבי טופס הצעה שאותו ניתן להשיג במשרדי האפוטרופוס הכללי:

בירושלים — רח' ידידיה 4

בתל־אביב — רח' נחלת בנימין 4

בחיפה — רח' שבריהו לוי 3

בבאר־שבע — רח' התלרן 117

ההצעות צריכות להגיע למשרד האפוטרופוס הכללי, רח' ידידיה 4 בירושלים לא יאוחר מיום ה' חשון הכלין (29.10.76) שעה 12.00 בצהרים.

על המציע לצרף פקדון בשיעור 10% מגובה הצעתו. הפקדון יהיה בשיק בנקאי.

הצעות שתוגשנה שלא בהתאם לתקנות המכרזים יהואי־המכרז, לא יובאו לדיון.

אין האפוטרופוס הכללי מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

הבכירה כפופה לאישור בית המשפט.

כ' תשרי השל"ז — 29 בספטמבר 1976

ע. בהם — האפוטרופוס הכללי בישראל

שמשון רשמה רק 3 קורות

שמשון — מכבי חיפה 0—0

מאת דודי קלגד

עשרים דקות פתיחה מרשימות, ועדיפות מכנית של שמשון לא הספיקו אתמול לקבוצת שמשון ת"א על מנת לשלוח את קבוצתה המשעממת בבינוניותה של מכבי חיפה, כדים ריקות. בתוצאה דעירה — 0—0.

הסטאטיות המוגבלות של הרביעיה האחורית של שמשון כוח, ויכולת מסופקת ביק ותבסיסנות של צמד ה־הרה, דמתי ומסוארי, באידך — היו את הקצוות הפוכים במשחק התל־אביבים.

בתוך אלה בלטה תופעה מוגרת בגליל — הגלית קישור בעלה פוטנציאל מכבי נבחר־נה לפעילות, כמעט שלא הפיזה מכבי המקשה להשוי־החזר. תיפצה זו קיבלה יותר דגש בשל העובדה שהולילה זו כללה אתמול ארבעה שה־קנים — ועדיין בלא אשפטר־בית.

הסיבה לכך היא שצמד ה־הוד המשמשוני מעדיף לקבל את הכדור במרחק רב מרחבת היריב ולהתכסס דרכו אל הוכה באופן אינדיבידואלי או ב־שילוב בין השנים. התוצאה — ניתוק הקשר בין שתי הו־ליות אלה, ואי הנצאותם של די שחקנים במוקד האורדים ברחבה.

גם כך עשו השמשונים, ה־מחזיקים הגינה באלי כהן וכ־משה עדיר (לא זה ולא זה הרשימו אתמול), בחלק ה־ראשון של המשחק את דרכם בקלילות הן לתוך הרחבה החיפאית.

מסואר פרץ בוירטואוזיות (5) והגיש כדור לדמתי ש־נבלם, ובסוף דקה גהל לו דמ־תי רק כדי לראות את צמי־הו מתליק אל תוך הרשת... ללא הכדור.

ושוב דמתי: צקף שובר אישי נוהל (דירצי) ובצם מן האויר לקורה הסמוכה (12). ושוב דמתי שהלף על פני סימרי (26) — ושוב לקורה.

בשלב זה הניחו השמשונים לקצב ולפעילות הנגררו אחרי אלה של יריביהם, עד שה־גיעות שתמקו לתוך (אלי כהן — 41, 89) ואחת לקורה (בסואר 78) — ותו לא והבל.

הכשלון הטקטי המפשי של הפקשינג בולם עוד יותר על רקע אפייה של מכבי חיפה, ש"הרימה" בהדרגתיה את המשחק, מבלי שניסתה לנקוט כל יוזמה משית. זו קבוצה אנטיפית למהצה, נשלה מרץ ויזמרות, שהפלי־תה בטשיבה שגורה ולא מי כובדת — תיקו וירשת נקיה.

הסעיק האחרו רופס לחלף מין (דרצי, צפרוני ולופט) התרמצו לא כל הבונן אחר יריבהם בחלק הראשון של המשחק, מרגר ניסה לסתום פרצות במרכז (בסיוע פעס של יואב לוי) וכל השאר הרו רק מטפים על רקע יורק בהיר, השכים את מבחוס ב־"קפיו" שבעיוק — ואנו שתוק.

ועל התיקו בסיום עלזה חיפה, מהר רק שהשמשונים לא נראו מאוכזבים, סיבות לכך היו להם די והותר.

איצטדיון "בלומפילד" בתל־אביב. 13,000 צופים. שופט: שמעון חוגג.

שמשון ת"א: דגמי — 5; ח. יעקב — 5, אלי כהן (מעמידר) — 5, ע. לוי — 5, חבוה — 5; יפת — 4 (אלי כהן — 4), ש. מזרחי — 5, שר קיאן — 5, עוזרי — 4 (אבישי לוין); דמתי — 6, מסוארי — 6.

4

מכבי חיפה: שוורץ — 5; עפרוני — 3, ש. לוי — 4, י. דרעי — 3, לופט — 3; ברגר — 4, בן־שטרית — 3, יואב לוי — 4; ממן — 3, אדלר — 3, קוזיה — 3 (בלוש).

שלפנברג חוזר

שמשון שלפנברג, מאמן קבוצת הכדורגל של מכבי חיפה, שהואלץ באמצע העונה שעברה להפסיק לאמן את קבוצתו, ישוב לתפקידו השבוע. אמשור על ניהול את המכבי בה החיפאית מנהלה גוירא כהן.

שובו של שלפנברג לאימון הקבוצה, נתאפשר לאחר ש־הוא נטל חופשה ללא תשלום למשך שנה, ומעתה יעסוק רק כמאמן מכבי חיפה. לשלפנברג, איש צבא הקבע, היה בעיה שנבצרה איסור לאמן את מכבי חיפה, ואילם בעונה זו היא נתקל בהיתר. לפיכך ואלך לישול ליעצמו שנת שבתון.

✶ בליגה המערב־גרמנית בכדורגל: בורוסיה דורטמונד — באיירן מינכן 3—3; ביילה־פלד — מנשנגלדבך — איינטרכט פרנקפורט 3—1; הרטה ברלין — קייזרסלאוטרן 2—0; וורדר ברמן — בוכום 2—0; דיסלדורף — קרלסרוהה 3—0; דואיסבורג — הנובר 96 אסן 1—5; ... קלן — שאלקה 04 — בראונשווייג; המבורג 1—1: בראונשוויג — סארברוקן 1—0. הטבלה בהמבורג: 18 ... מנשנגלדבך 14, בראונשווייג 13, קלן 12, ביירן 11.

✶ דמבי קיבה, מאמן באיירן מינכן הוארך אהבייל את חוזהו עם המועדון עד 1981.

● בפסקטבלר: איינטרכט — מכבי נתניה...

יהוד לא הסתנוורה מסוללת כוכבי מכבי

בוהן למעלה — והבוהן שייכת לשאול ששון ...יע שער השוויון ליהוד, במשחק התיקו עם ... תל־אביב בבלומפילד. (צילום: א. זיסקינד)

מכבי ת"א — הפועל יהוד 1—1

מאת צבי קופמן

"בנדולרה" של שישה כדורגלני הנבחרת הלאומית, מכבי... הכוכב ההיצבים של מכבי תל־אביב, נבשה בשלוש... הפועל יהוד, ב־... שיכול להמציא רק ל"עידה החדשה", בעיקר בגלל המגעים (1—1), שנפוצה ב"בלומפילד", בסביבה אינטימית זה.

קשה היה להבין בשחקני ... שאהזה ... כי־הרשא ... להלן יהוד לאחר ... מהירות של הלוצי ... סבק ופרץ. אך ב־... ראשונות ...

מכבי את הדרך לרשת, כבר בפתיחה, היה משתנה כל אופיו של המשחק והנגנת יהוד היתה נפתחת ל"מטרחהי" לחץ מאטיר והכליל של מכבי. אך הדבר לא קרה וכך נש־תבש כל המשחק של כוכבי מכבי — עד שגם הנסימוה לבצה בדקות הסיום, נתחייבו בידי של השוער אריה חביב.

נראה נרגע בעצבנותו, קיבל כדור מן האגף השמאלי, נה־נה משאנטות של ההגנה ו־של בלמה הפוזה אבי כהן, ובצם שטח לפינת השער.

שער זה מחק את היתרון של מכבי, שהושג 15 דקות לפני כן (65), מרגלי מאיר ניבני, ש"פזר" ציבורה ב־שער הפועל ובצם שטחות בגשה.

אחר מכבי האכזבים ב־קבוצתם, התעוררו לפתע וב־ודאי ציפו לשערים נוספים. אך רנעי ההזדמנות — על־הם השקיף השוער שרירב המובהל מרחוק — היו בצי־קר לפני ההפסקה. אבל יהוד, בלתי־צפה, סייפה למכבי ל־פול במלכודות שטפונה לצבצבה.

מכבי בטחה בעצמה יתר־מדי, תקפה באיטיות במסי־רות רוחב(!) ו"הזמינה" בגי־רה כבצם הרמבית של הגנת יהוד, וכך בגלפו שני התלו־צים הכוכבים, פרץ ובבק, בין רגליים רבות — והאשמה, במובן בעיקר בקישור השאנן והלא מאקסי.

השער למכבי תל־אביב: מאיר נמני (65). השער להפועל יהוד: שאול ששון (80).

איצטדיון "בלומפילד" בתל־אביב. 16.000 צופים. שופט: אריה פרוסט.

מכבי ת"א: סוריטנו — 5; סלימן — 4, אבי כהן — 5, נמני — 5, בלו — 6, עוז — 5, י. ששון — 4 (לינקר), יהודה גרגיר — 5; גול־דנברג — 4 (א. יפת), פרץ — 6, סבק — 6.

4

הפועל יהוד: א. חביב — 6; שלמה ששון — 5, קרקו — 6, סויקה — 5 (ויזן), שפיגר — 5; ליאון — 4, ח. חזום — 6, ש. חביב — 5; שאול ששון — 5, נעמן — 4 (שבת), דוש — 5.

מנצ'סטר־יונייטד חזרה מלידס — כמובילה

...רי דיידי וסטיב קופה, התוקף של מנצ'סטר־יונייטד, ...ד אתמול באיצטדיון "אלנד־רוד" שני שערים ב־10 ...הפתיחה, כדי להוביל את קבוצתם לנצחון על לידס ...ה (2—0) ולהעפיל לראשונה בעונה זו לראש הל־... כשהיא מקדימה ביתרון שערים את ליברפול ומידלס־... שתיקו במשחק קשה באיפסוויץ (0—0). זאת ירידתה ...ות, מנצ'סטר־סיטי (נצחון 2—4 על וסטהאם ...ניה).

קיסי לביתיה (טוני בראון, ...) כדוריד ובייק ברסין (2) — 4—2 לברומיץ'.

איפסוויץ' גברה במשחק־החוץ על בריסטול 2—1 ונוריץ' גבר־רה על ניוקאסל 3—2 בסוק גברה על אסטון־וילה 1—0 ו־... ולסטר נפרדו בתיקו 1—1.

● מספר הודעה: הלדי מאריש נפצע

שבת מצויינת היתה גם ב־ליגה השניה. הכוכב האירי, ג'ורג' בסט, הירהק אתמול ל־אחר ויכוח עם השופט — חזר דק ימים לאחר שחזר לשחק. קבוצתו, פולהאם, הובסה ב־סאות המפטון 1—4 ואיבדה גם את כוכבה, רודני מארש, ש־נפגע בצם לפני הסיום והוביד בן המגרש.

הנצחון המרשים ביותר ... האנגליה, קבוצה אה־... ניגהאם בביתה — ...ל דרבי־קאונטי, שלא ... צחון העונה. חלוצה, ... כבש ארבעה ...

שער עצמי.

עם ארסנל, נקודה פזיה ב־אדר למבילה. ניבצת אבר־סון, שגברה על סנדרלנד 1—0 (השער: ... בעיטת קרן).

פיטר שילטון, הבין־לאומי הנעיר שהועבר הטבת ב־קריסטל־פלאס לנוטינגהאם הבד־ית 300,000 לירות... לוביה הבוצתו החדשה, שהוי־ליגה ... 2—0. אך ה... איששר לאחר ההפסקה והבד־

...ל להובזי ...ל על קווינס־פארק ... 3—2. בדקה ה־50 ... שופר הריינג'רס. ... ראה בקומו חפס ה־... יוניד חב ...

			ליגה אנגלית (אחרי המחזור ה־8)
11	8—15		...נצ'סטר
11	6—11		...רפול
11	8—13		...פיצ'
11	3—5		...דלסברו
10	7—13		...ירשה
10	10—14		...ל...
9	9—12		...ם ברומיץ'
9	13—14		...פסוויץ
9	8—7		...סטר
9	9—6		...וקס
8	9—15		...טון וילה
8	9—12		...טינגהאם
8	10—11		...קאסל
8	11—11		...בטרי
8	12—11		...ינג'רס
7	9—4		...וסטול
6	11—8		...ידס
6	14—8		...טנהאם
5	12—8		...הם
5	14—7		...רבי קאונטי
5	14—6		...טהאם
4	13—5		...דרלנד
			...ק סיטי

איגוד הכדורסל

מודיע

האסיפה הכללית הרגילה

שתתקיים ביום רביעי, 6.10.76, בבית סוקולוב בתל־אביב

הוקדמה לשעה 14.30 במקום בשעה 17.00

נציגי הקבוצות חייבים להופיע בשעה 13.00 לועדת המנדטים

...ר לעגה ל...

...חק של כפר...

...הכבוד לעכו...

ספכנין מן الاصل

هكذا من الاجل

ליגה ארצית

עם תשעה שחקנים הישוותה בני־יהודה

מאת יעקב אלגב

קבוצת בני־יהודה שירדה מהליגה הלאומית, הצליחה עם תשעה שחקנים בשדה, במשחקה עם מכבי שעריים, להפוך פיגור של 0—2 בהפסקה, לתיקו 2—2 בסיום!

הצמד הירושלמי (לשעבר), אלי בן־רימוז׳ ושלמה מהטבי הוכיח את עצמו בדקה ה־25. בדקה זו קיבל בן־רימוז׳ כדור ברחבה, הימעה את בלם מכבי שעריים, מסר למרכז ומהטבי הבקיע את מיכאלי. כך זכתה בני יהודה בנקודה ליגה חשובה, למרות נחיתותה בשדה.

באשר למשחק עצמו, הרי שהיה גדוש בפגיעות גופניות, ולשופט המשחק שלמה כהן לא נותר אלא להניף פעמיים כרטיס אדום לעברם של עקרב ומלאכי מבני־יהודה, בדקות ה־63 ו־67, וכן להניף כרטיסים צהובים לעברם של פוטשניק מכבי יהודה ורוקבן משעריים.

מכבי שעריים פתחה את המשחק בצורה בטוחה ביותר, והיא לחצה במשך 15 דקות על שער בני־יהודה, והבקיעה שני שערים בדקות ה־12 וה־15. בדקה ה־12 הגביה שפיצר מגן שעריים, למרכז וסוני שרעבי התרומם מעל בלמו עקרב ונגח לפינה הרחוקה. לא חלפו שלוש דקות והתוצאה היתה 2—0. סוני שרעבי המצוין הוכשל ע״י עקרב בלם בני־יהודה, הרכש מחדרה, נתן ברזילי, לא נכשל מהנקודה הלבנה.

בדקה ה־20 ביצע מאמן בני־יהודה, צבי סינגל חילוף, כשהכניס את בן־טובים. חילוף זה הביא לצמצום התוצאה בדקה ה־61 לאחר הגבהה של צוברי, התרומם בן־טובים מעל כל ההגנה של שעריים ונגח מהתח לידיו המושטות של מיכאלי. מאוחר יותר השיגו בני־יהודה גם את שער השוויון.

המשחק היה ברובו שקול ותוצאת התיקו איננה מקפחת אף אחת מהקבוצות.

כוח משטרה בליווי סוררים רבים, נכח במגרש הפועל ברחובות, לעיני קהל שיא של 3500 צופים.

מכבי שעריים: מיכאלי — 5; ספרדי — 4, היימבוים — 4, ברזילי — 5, שפיצר — 5; י. רוקבן — 4; פרחיה — 4, סגל — 5; פלוק — 4 (וולפר), צוויג — 5, סוני שרעבי — 6 (ש. רוקבן — 4).

בני יהודה: הפרשטיין — 5; נ. שרעבי — 4, אדרי אברהם — 5, (רשי לוי — 4), אדרשטיין — 5, עקרב — 4; צברי — 4, פוטשניק — 5, מהטבי — 6; שמשוני — 5, בן־רימוז׳ — 6, מלאכי — 4 (בן־טובים — 6).

ליגה ארצית (אחרי מחזור 1)

	קבוצה	שערים	נק׳
1	מכבי חדרה	1—2	2
2.	ביתר נתניה	0—0	1
—	בני־יהודה	2—2	1
—	הפועל חולון	0—0	1
—	הפועל חדרה	2—2	1
—	הפועל נתניה	2—2	1
—	הפועל פ״ת	2—2	1
—	הפועל ראשל״צ	2—2	1
—	הפועל ר״ג	0—0	1
—	מכבי עמידר	0—0	1
—	מכבי שעריים	2—2	1
12.	הפועל אשדוד	2—1	0

● כך הבקיע דב רמלר (משמאל) את שער השוויון מול הפועל נתניה, בבכורה של הפועל פ״ת בליגה הארצית. נתניה הובילה כבר 2—0.

(צילום: א. קוסין)

הפועל פ״ת נאבקה לתיקו

מאת משה נהוראי

משחק־לחימה של שחקני הפועל נתניה והתמצמות משוחשות בתוספת הזמן מול של הפועל פתח־תקוה, גרמו לתיקו מפתיע 2—2, לאחר שהאורחים מנתניה כבר הובילו בתוצאה 2—0.

בפוזנם העצמי של שחקני פ״ת בתחילת המשחק והתרגשותם בהמשך, גרמו להלם חלקי בשורותיהם, לאחר הדקות 7, 24, שבהן ספג יצחק ויסוקר שני שערים.

אט־אט התאוששו שחקני פ״ת, דוחק את שחקני נתניה לשערם, עד שהבקיעו שער ראשון בנגיחה של שווייצר, שהוביל את קבוצתו להתקפות מהוצות — ואחר־כך כבשו גם שער משווה. אך, כאמור, התמיצה פ״ת רבות, עובדה שמנצה כמנה נצחון שבלא ספק היתה ראויה לה.

התקפת פ״ת עדיין לקויה. הופעת הבכורה של יצחק זלצר הוכתרה בהצלחה חלקית. הקבוצה תתגבר במשחק הבא ביעקב קרקו, שלא שיחק אתמול בגלל כושרו הגופני הלקוי.

נתניה הגיעה לאם־המשחק ללא רגשי נחיתות. פתיחתה הדהימה את שחקני פ״ת ויהודה וילנר הבולט בנתניה, הבקיע את ויסוקר כבר בדקה השביעית, לאחר שפרץ מימין ובעט בחוזקה למרכז השער.

שחקני נתניה ואוהדיהם המעטים לא האמינו למראה עיניהם: קבוצתם הובילה 1—0, והנה, בדקה ה־24, כבר 2—0. גולן פרץ ובעט לשער, טרבלסי החזיק לעבר בנימין בליברג וזה דוחק מקרוב פנימה.

אך בדקה ה־30 הקטין שווייצר ל־1—2, שער שעורר את הפתח־תקואים אבל החימצותיהם שוב היו בעוכריהם. שווייצר נגוף ב״כרטיס צהוב״ וגם ונטורה מנתניה נגוף.

בדקה ה־62 חל מיפנה בפ״ת, כאשר ברטר נכנס במקום כהן — וכעבור שתי דקות הבקיע שער השוויון: כדור גבוה נהדף על־ידי שוער נתניה, והצד נגח לרמלר וזה המשיך לתוך שער נתניה, 2—2.

שפט בן־צבי לעיני 3,000 צופים בפתח־תקוה.

פתח־תקוה: ויסוקר — 5; יוסף — 5, אביב — 6; בזדנוק — 5, מרכלסי — 5; אביבצר — 5, נודמן — 6, כהן — 4 (ברטר); י. זלצר — 5, רמלר — 6, שווייצר — 6.

נתניה: פילוסוף — 6; גולן — 6, חביב — 5, צמח — 5, חזון — 5; עמיהוד — 6, שלב — 5, ונטורה — 5 (תשובה); דרוינסקי — 5, בליברג — 4 (ציון), וילנר — 7.

★ שחיה: שני איטלקים ואנגלי הודיעו על השתתפותם בצליחות הכנרת התחרותית, שתיערך ב־14 באוקטובר במסלול שאורכו 11 ק״מ מעין־גב לטבריה. ב־16 בחודש תיערך תחרות צליחת מפרץ אילת, גם בה ישתתפו אורחים מחו״ל.

בעמידר נעלמו השחקנים ובהפועל חולון — המאמן

מאת רזי יקותיאל

עצוב מאד היה לחזות אתמול במשחקם של ה״לאומיות״ לשעבר מכבי רמת־עמידר והפועל חולון, במסגרת הליגה הארצית. תוצאת המשחק (0—0) משקפת נאמנה את משחקם הגרוע של הקבוצות.

הפתעה לא נעימה ציפתה למאמן מכבי רמת עמידר, ליאון קונסטנטינובסקי לפני פתיחת המשחק, כשהתברר לו שארבעה משחקני ההרכב הראשון לא יכלו להופיע במשחק.

יגאל עמרם ואלי דואן סירבו ברגע האחרון להופיע כל עוד לא יענו דרישותיהם הכספיות; משה רוזנר לא השלים את הבדיקות הרפואיות, ואילו מאיר סגל נסע במפתיע, ביום שישי, לארה״ב.

הפועל חולון שהודרכה אתמול על־ידי המנהל ישעיהו פינגבוים, עקב אי הופעתו של המאמן אשר בלום (ביקש להשתחרר מהמשחק נגד קבוצתו בעבר) שלטה במשחק בפתיחתו, אך ככל שנמשכו דקות המשחק, עברה היוזמה לרגלי שחקני עמידר, אך אלה הגיעו רק פעמיים למצבי הבקעה נוחים בכל מהלך המשחק.

בדקה ה־23, לאחר מבצע משולב של שחקני הרכש, יוסי בזהונה ואורי ישראלי נגח גדי צלניקר לפינה ד־שמואל מליקה, שוער הרכש של חולון — הדף בקצות אצבעותיו.

השופט המצוין יהושע לויה, הוציא במהלך המשחק שלושה כרטיסים צהובים לעברם של דוד שרעבי ותמי קלדרון מעמידר, וגרבר מחולון.

המשחק נערך לעיני 2000 צופים במגרש ברמת עמידר.

עמידר: נודמן — 5; קלדרון — 5, שרעבי — 4, טייב — 4, ישראלי — 5, כהן — 4 (תגר — 4), בזהונה — 4, מאחר — 5; צלניקר — 4, פלץ — 4 (הגר — 4), נחייק — 4.

הפועל חולון: מליקה — 5; פרחי — 4, לורוביץ — 4, שמש — 4, הפרדון — 4; כהן — 4, ברוקס — 4, גירכי — 4; אמרליו — 4 (קיהר — 4), ויתני — 4, שרייבר —.

★ כדורמים: במשחק יחיד שקויים במחזור האחרון בליגה הלאומית: קרית טבעון — הפועל ת״א 10—4. הירבו להבקיע שערים לטבעון: קרן וגבישי 3 כ״א. לת״א — לודנר (2). שני משחקים לא קוימו בגלל אי הופעת: גבעת חיים — ב.מ.ע. ת״א; אס״א ירושלים — הפועל בת־ים. בליגה א׳ לא קיים המשחק אפיקים — מכבי חיפה. הפועל פ״ת — בני שמעון 8—16 (שפר בהגין הבקיע 7 שערים). ב.מ.ע. מוליכה בראש ה״לאומית״ עם 25 נקודות ומשחק חסר; גבעת־חיים 22 (1 חסר), קרית טבעון 20. ליגה א׳: פ״ת — 27, גבעת ברנר — 20.

★ קליעה: קלעי הפועל ת״א צברו 1447 נקודות והפועל ר״ג 1416, בסידרת תחרויות הצייבמר אליפות ״הפועל״ באקדח אויר אולימפי. דן ברקאי (ת״א) צבר 368 נקודות לפני עמנואל מנוס (פ״ת) 366 ואהוד דמבין (ת״א) — 365.

● בחצי גמר אליפות ״הפועל״ ברובה סטנדרטי (3x20) ניצח זליג שטרוך (אשקלון) — 545 נקודות לפני ה״אולימפי״ מיכה קאופמן (פ״ת) — 545 ותנן קריסטל — 543. בין הנשים: רחל שטייגר (חיפה) — 545 ותגי קשנסקי (חיפה) 512. בין הנוער: עמיר זגתי (חיפה) 543.

ראשון־לציון הדהימה בשני שערי־בוק

מאת יוסף לאופר

תיקו־חוץ (2—2) מול הפועל חדרה, היורדת מן הלאומית — זאת לבטח היתה מטרת הפועל ראשון־לציון לפני המשחק. אולם, משהובילה ראשון־לציון במחצית בשער 2—0, אין תימה בכך שהיא ירדה מן המגרש ברגשות מעורבים, לאחר שיתרונה נמחק.

כבר בדקה הרביעית הראתה ראשון־לציון את כוחה. בהתקפה יוצאת מן הכלל, (החלה מחוליית הקישור עברה דרך האגף הימני והמשיכה לאגף השמאלי) מסר נחום יעקובי כדור למשה כהן, ר חלוץ זה, שעשה אשתקד צרות לחדרה במדי בני־יהודה, קבע 1—0.

חלפו עוד ארבע דקות והכבר 2—0: יורם וולפר מסר ליעקובי; יצחק כהן, שוער חדרה, נשאר תקוע בשערו ויעקובי ניצל זאת וקבע 2—0.

את המחצית השניה פתחה חדרה בסערה וכבר בדקה הראשונה צימצם שלום שורץ ל־1—2, לאחר הדיפה של השוער אפרים וייזמן. כעבור 15 דקות השיווה יזיעם שרעבי ועד לסיום, חרף לחץ רצוף, לא הצליחה חדרה לנצח.

שפט יעקב שיינה. בעזרת הקוונים אפרים הרבון וישראל קיפר, לעיני כ־2500 צופים באיצטדיון הפועל בחדרה.

חדרה: יצחק כהן — 4; בלומן — 5, טל — 6, שמיר — 7, י. שמואל — 4; סופר — 5, סלי — 5, ארגז — 4; שרעבי — 5, פרזמי — 5, שורץ — 6.

ראשון־לציון: וייזמן — 6; תב — 5, בן־הרוש — 5, הרשקוביץ — 5, הגבר — 5 (אלי כהן), הלל — 5, הלפר — 5, כלל — 4; ובהבי — 5, משה כהן — 5 (שמיים) יעקובי — 6.

ניצחון מ״הנקודה הלבנה״

מאת אריה לשצינסקי

במשחק הקרבה שלא התעלה לרמה מכבית מבוחרת, ניצחה קבוצת מכבי חדרה את הפועל אשדוד בשיעור 2—1.

פתיחת המשחק היתה שייכת למכבי חדרה ובני רובינשטיין החמיץ שתי הזדמנויות. אט־אט התאוששה אשדוד וחלוציה התחילו ליזום התקפות, אך בעוד אשדוד תוקפת נכבש שערה:

בדקה ה־39 פרץ בולקה והגביה כדור למרכז, לשם הגיע במהירות משה גבאי ובנגיחה נגח לפינה השמאלית הנמוכה, 1—0 לחדרה.

שחקני אשדוד הגיבו וקפה לסיום המחצית הראשונה הצליח ויקי סבח כדור למרכז ויוסף כהן ניצל היטב קפאון בהגנת חדרה ונגח לרשת — 1—1.

המחצית השניה החלה בלחץ רצוף של אשדוד, אך בדקה ה־60, באחת מהתקפותיה הבודדות של חדרה, הדף בלם אשדוד משה גלינה את הכדור ביד בתוך רחבת ה־16 והשופט הורה על ״נקודה הלבנה״. את כדור ה־11 בעט שמואל סאבאג פנימה והעניק לחדרה את הנצחון, 2—1.

שפט גאוי לעיני 2000 צופים במגרש הפועל חדרה.

חדרה: בן־דוד — 7; בר־מור — 6, נקש — 5, לוי — 5, ראשית — 5; גבאי — 6 (חבו), סאבאג — 6, נחמיה — 6; כריגשן — 6, רובינשטיין — 5, בולקה — 5 (שמרך — 5).

אשדוד: זוסמן — 5; אבישלום — 5, מירץ — 6, גלינה — 5, יהודה — 6; סאבאג — 5, אמואם — 4, אלמוזלינו — 5; אלקאריף — 4 (שקוכי — 6), כהן — 6, פרץ — 6.

השוערים הצטיינו

מאת אלי פוליצר

יכולת מעולה שגילו חוליות העורף של שתי הקבוצות נוספה לחוסר הבליטיות של החלוצים, גרמה לחלוקה נקודה צודקת, במשחק שנסתיים בתיקו ללא שערים.

בשתי הקבוצות הופיעו שחקני רכש, אשר גילו יכולת נאה ונתנו את הטון במשך כל 90 הדקות. השוער הרמת־גני אבי בנימין, מילט שער לא אחת מהבקעה ודאית ולצידו עודד בהצטיינות הבלם הבינלאומי דוד פרימו, והמגן יוסף גנים.

בשורות ביתר היו השוער לרמן והבלם אורנשי משכמם ומעלה, בעוד אלי תגיבי היה היחיד שסיכן את שערו של בנימין.

שתי דקות לפני הסיום יכול היה ציון דגינו הבית״רי לקנות את עולמו, אך הוא נגח בכדור, מעמדה אידיאלית, מול אבי בנימין — לחוץ.

שתי הקבוצות לא הסכו בפגיעות גופניות, שרוסנו על־ידי משרוקיתו התקיפה של השופט יאיר טילינגר, לעיני 2000 צופים, במגרש ביתר נתניה.

ביתר נתניה: לרמן — 7;

מחזיקת הגביע ניצחה את אלופת הליגה 2-3

כדורעף

מחזיקת גביע הכדורעף, הפועל העוגן, גברה בליל־שבת בתל־אביב, במשחק המרכזי בליגה הלאומית, על האלופה, מכבי תל־אביב 3—2, לעיני 1000 צופים.

המאבק הלוהט (היו קטטות בקהל) נמשך שלוש שעות וחצי. המערכות: 15—6, 18—16, 11—15, 7—15, 16—14.

בתחילת ההתמודדות נראו התל־אביבים כמירוצים רק במערכה השניה התאוששו, בניצוחו של משה ליכטנפלד. ארבע המערכות הראשונות נמשכו שעתיים ומחצה(!)

כמה חמומי מוח ניסו לפגוע, בסיום, בשופט אהרן גולדשטיין, בטענה שקיפח את מכבי ת״א אך בהתערבות חברי הנהלת האגודה נמנעה קטטה.

במשחק הנשים בין שתי הקבוצות ניצחה מכבי ת״א את העוגן 3—2.

כתבנו אלי דנון מוסיף: הפועל קרית־אתא ניצחה את הפועל רמת־אביב 3—2, במשחק מרותק שנמשך שלוש שעות. המערכות: 15—17, 15—8, 15—11, 12—15, 16—14.

הפועל המעפיל גברה על הפועל חצור בשיעור 3—1. השחקן הבולט במשחק היה אבישי קרפובסקי, מנגד בלט הצעיר אבירם כהן.

מעופפי עין־המפרץ גברו על הפועל עין־שמר 3—1, למרות שבמערכה הראשונה זכתה עין שמר, אולם בשאר המערכות היתה ידם של שחקני עין־המפרץ על העליונה.

קבוצת אליצור בארות־יצחק הפסידה להפועל אילון 2—3, לאחר שמעופפי אליצור שעלו העונה לליגה הלאומית ניצחו בשתי מערכות, אולם הכושר הגופני הלקוי היה בעוכריהם. שחקני הפועל אילון ניצלו זאת והפכו את הקערה על פיה.

קבוצת אליצור ת״א גברה על הפועל בית זרע 3—2 — (14—16), 15—9, 15—6, 10—15, 15—4.

מאיר סגל הפתיע את עמידר — נסע לארה״ב

מאת רזי יקותיאל

מאיר סגל, כדורגלן מכבי רמת עמידר הפתיע שלשום במפתיע לארה״ב, כדי לשחק במכבי לוס־אנג׳לס. ביום חמישי עוד התאמן סגל בשורות עמידר, קיים לאחר האימון פגישה עם הנהלת הקבוצה וסיכם עמה על המשך שירותו באגודה. נקבע שיקבל העונה שכר של 1500 ל״י בחודש.

קשר עם מכבי לוס אנג׳לס הקים עבורו שחקן הכח לשעבר, אליהו טרמור, המשחק בארה״ב. הנהלת עמידר הודיעה כי בנסיעתו של סגל היא רואה הפרת הסכם ותפעל בכיוון זה.

טלבי ביסס א[ת] מרמורק בפיסג[ה]

הלאומית לשעבר ניצחה שוב, הפעם את הפועל רמל[ה]

ליגה א׳ דרום

ליגה א׳ דרום

	קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפ.
1.	הפועל מרמורק	2	2	0	0
2.	הפועל אשקלון	2	1	1	0
—	בית־שמש	2	1	1	0
—	מכבי יבנה	2	1	1	0
5.	ביתר רמלה	2	1	0	1
6.	בת־ים	2	1	0	1
—	נס־ציונה	2	1	0	1
8.	ביתר אשדוד	2	0	2	0
—	הפועל דימונה	2	0	2	0
—	ראש־העין	2	0	2	0
11.	הפועל רמלה	2	0	1	1
12.	הטיקווה רמת־גן	2	0	1	1
13.	אור־יהודה	2	0	1	1
14.	באר־יעקב	2	0	0	2

הפועל מרמורק, לשעבר ב״לאומית״ זכתה אתמול בנצחון שני העונה בליגה א׳ דרום, כשגברה על הפועל רמלה 2—1 והתייצבה בראש הטבלה. למפנה במשחק גרם המאמן־שחקן של קבוצת מרמורק, רחמים טלבי, שחקנה לשעבר של מכבי תל־אביב.

טלבי נכנס לשחק במחצית השניה, כשהפועל רמלה הוליכה ביתרון 1—0 משער שהבקיע דני שוריקי בדקה ה־41. הוא דירבן שחקניו להתקפות ובדקה ה־58 השווה פרץ שמי.

שבע דקות לאחר מכן בעט טלבי כדור לעבר שער רמלה, פרץ פרץ לרחבת השער, השיג את הכדור והבקיע שער נצחון 2—1.

● צמרת זמנית

שתי קבוצות חדשות בליגה — הפועל אשקלון שסיימה בתיקו 1—1 עם ראש־העין, ומכבי יבנה שגברה 2—1 על באר־יעקב, יחד עם בית־שמש הותיקה (3—2 עם ביתר רמלה), מהוות יחד עם מרמורק את הצמרת הזמנית של המחוז הדרומי.

מכבי יבנה ניצחה את הפועל באר־יעקב 2—1. הקבוצה נאלצה להתגבר גם על המשחק הנוקשה שהכתיבו שחקני באר־יעקב.

השערים למכבי יבנה הבקיעו יעקב עמר בדקה ה־30 ויואש לוי בדקה ה־48. ברגע מבאר־יעקב צימק היתרון, שתי דקות לפני הסיום.

הצטיינותו של שוער הרכש של בית־שמש, בן־הרוש, הביאה לנצחון, במשחק שנערך ברחובות ללא קהל 3—2 על ביתר רמלה. היה זה נצחון רב־חשיבות, שכן אשתקד נאבקה ביתר רמלה על העליה לליגה הארצית.

● התחלקו בנקודות

שלושה השערים לזכות בית שמש הבקיע אברהם בן־שטרית בדקות 10, 56 ו־70. ביתר רמלה הוליכה 2—1 משעריהם של גימבי (דקה 28) וברכה (50).

שתי העולות מליגה ב׳, הפועל אשקלון והפועל ראש־העין סיימו משחקן בתיקו — 1—1 והתחלקו בנקודות. אשקלון שלטה במגרש במחצית הראשונה וראש־העין — בשניה.

דוד יעקב מאשקלון הבקיע את השער הראשון במשחק, בדקה ה־15. שתי דקות לאחר מכן הישווה אריה גמליאל מראש־העין ל־1—1. בדקה ה־40 הרחיק יצחק אריה מראש־העין, לאחר שפגע ללא כדור בשחקן יריב.

להפועל אשקלון ניתנה הזדמנות להכריע המשחק בדקה ה־80, בבעיטת 11, אך השוער יצחק פרילינג הצליח לעצור את הכדור מבעיטתו של שלום דני.

הפועל בת־ים התאוששה מהר מאד מן ההפסד הגבוה לפני שבועיים (רמלה) והביצה החדשה״ הפועל ... 1—5. אלי לוי ראשון לבת־ים שלוש דקות לאח... ליאון בדרכו שער הבקיע שער נוסף ואליהו מחלוף הב... רים בדקות 80 ו־35 הקטין שמע... מאור־יהודה ל־2... קיוותה להשוות הצליחה.

● כמו ...

קבוצת נס־ציונה ... מגרשה על הש... בשני שערים ... בדקה ה־71 ... 57.

הפועל דימונה ... תיקו 1—1 עם ... כמו בעונה שע... שערים הבקעו... דוד בן־ציון מ... ראשון בדקה ... הדרוש מאשדוד ... דקה ה־26.

השתתפו... חקים: מאוו... דתן, בר... נחושתן, יצחק... שוורצמן.

הנהג של ה״מחו...״ גרם ל״תקר״ במש...

כרטיסי השחקן נשארו באוטובוס והמשחק ...

ליגה א׳ צפון

ליגה א׳ צפון

	קבוצה	מש.	נצ.	תיקו	הפ.
1.	קרית־שמונה	2	2	0	0
2.	הפועל נהריה	2	1	1	0
—	נצרת־עלית	2	1	1	0
4.	בני־נצרת	1	1	0	0
5.	מחנה־יהודה	1	1	0	0
6.	הפועל רעננה	2	1	0	1
7.	הפועל אפיקים	2	0	2	0
—	הפועל צפת	2	0	2	0
9.	הפועל הרצליה	2	1	0	1
10.	הפועל בית־שאן	2	0	1	1
—	סירת־הכרמל	2	0	1	1
—	הפועל נחליאל	2	0	1	1
—	הפועל תל־חנן	2	0	1	1
14.	מכבי הרצליה	2	0	0	2

הפועל קרית שמונה, שנאבקה אשתקד לבל תרד לליגה ב׳, עלתה אתמול לראש טבלת ליגה א׳ צפון בזכות נצחון שני, הפעם 2—1, על הפועל תל־חנן. שער הנצחון הבקיע אוזלאי בדקה ה־80. אוזלאי גם הבקיע את השער הראשון, במשחק בדקה ה־38.

תל־חנן, מתוגברת בשחקני־רכש, נראתה בלתי מגובשת ולעתים, כאילו השחקנים משוטטים כעדר ללא רועה. נחום לוי הישווה בדקה ה־41.

● תיקו־חוץ לנצרת

קרית שמונה ״נרדפת״ על־ידי העולה החדשה לליגה א׳ — נצרת־עלית — שזכתה בתוצאת תיקו חוץ 1—1 עם סירת הכרמל. אורי דניאל מסירת הכרמל הבקיע את השער הראשון, בבעיטה חזקה מ־16 מטר בדקה ה־25. שמונה דקות לאחר מכן הישווה יהודה בן־יעקב, בנגיחה.

הפועל נהריה זכתה בנצחון חוץ 3—1 על מכבי הרצליה. שנאבקה אשתקד על העליה לליגה הארצית ועתה תקועה במקום האחרון בטבלה. המשחק נערך בנצרת ללא קהל. בדקה הראשונה הצליח יוסי שני מנהריה להבקיע שער, אולם בדקה ה־38 הישוותה הרצליה ל־1—1, כשלביא בעט את הכדור לקורה — הכדור נחת אחרי קו השער. בדקה ה־54 הצליח יוסי שני לכבוש שער שני לזכות נהריה ואיברהים חורי השלים הנצחון בשער מרהיב.

● כאב־ראש

הפועל מחנה יהודה גרמה ״כאב־ראש״ להתאחדות לכדורגל. למשחק, שהיה אמור להיערך בנצרת, הגיעה הקבוצה ללא כרטיסי שחקן. האורחים הסבירו, כי השאירו את התיק שבו נמצא כרטיסי השחקן באוטובוס שהביאם לנצרת. מנהלי הקבוצה רצו לחפש אחר נהג האוטובוס — אך לא מצאוהו. היה מי שאמר, כי ראו את הנהג נוסע אל מחוץ לעיר, כדי לסעוד ובדעתו לחזור להפסקה שבין שתי המחציות. השופט גרודצמן המתין 22 דקות, סירב להתחיל את המשחק ללא כרטיסי שחקן, ושרק לסיום בלי שהמשחק נערך.

הפועל הרצליה רשמה לזכותה את הנצחון הראשון העונה, כשגברה ב״דרבי השרון״ על הפועל רעננה 2—1. המשחק הראשון בין שתי הקבוצות זה שמונה שני... תריך במהלכו... על רמה נמוכה. הפועל הרצליה... שער הראשון בד... סה נאה של יח... לא התייאשה ו... קות הישווה חי... שניצל השמטת... פועל הרצליה. שער הנצחון ה... רכסר, בדקה ה...

● תואה...

תוצאת התי... אפיקים/ביקעת... פועל נחליאל במידת מה את השער הראשון רוזמים אריה ה־20, כאשר ב... דור שנהדף בק... קים. שחקני נחליא... בצר לאחר הב... להגן על שערם לשחקני אפיק... שער ירדיבהם ... שיגו שוויון, בעט כדור מן ... ויענתן יואל הת... פורים והבקיע ... מטרים.

תיקו 1—1 ה... בית־שאן במשח... צפת. יהודה סא... שער ראשון בד... דגן הישווה את ... ה־70. המשחק ... עלית.

השתתפו ב... קים: מאיר... ברנשטיין, ערן וויינברג...

לזוגות צעירים
נותרו 4 דירות בנות 2½ חדרים
עם לוקסוס מלא, ברחוב החשמונאים במרכז בת־ים
החל מ־170,000 ל״י — תנאים מיוחדים, משכנתא גבוהה
כמו כן מבחר דירות בתכנון מיוחד וחדיש
3, 3½, 4, 5 חדרים במקומות היפים ביותר בבת־ים.
בדבר פרטים נא לפנות:
אחים בן יחזקאל
BEN JEHESKEL BROS.
חברה לבנין בע״מ
רח׳ רוטשילד 31, בת־ים, טל. 865899
רח׳ רוטשילד 29, בת־ים, טל. 884193
לכל לקוחותינו ידידנו, מכרינו והבאים עמנו בקשרי מסחר
שנה טובה

שופט הורה לעצור 3 חשודי ,הברחת המיליונים'

מאת אורי ירדן

פקיד המכס בנימין כהן, חשוד בקבלת שוחד בסך 10 אלף ל"י לפחות, ד... יד בהברחת עמילות מכס ... ברט בן נון, החשוד ב... צירות קשר עם פקיד מכס, ... ן שוחד וקבלת חלקו ב... ברחה בסך 200 אלף ל"י ... נעצרו שלושה, ל־12 ... דוד ראמי שהסביר ... מי המשטרה והחשוד ב... גון ההברחה, נעצר ל־7 ... ים, בפקודת בית־משפט השלום בחיפה.

בנימין כהן, הממלא תפקיד ... בנמל חיפה, חשוד ב... ידות קשר עם יבואנים ... ל מכס לשם הברחת סוכין ... ור־לארץ, בהיקף מיליוני

המשטרה טוענת כי תמורת פעילות זו — מתן אישורים כוזבים על מסמכי שיחרור של המכס — קיבל כהן שוחד 100 אלף ל"י לפחות. לדבריה, הוא רכש בכסף זה דירות ערך בסך 50 אלף ל"י ומכונית „ארסטיך" חדשה ב־91 אלף ל"י.

השופט ר. בן־חורין הורה לעצרו להמשך החקירה ל־12 יום, וציווה לתפוס את מכוניתו של החשוד, כדי שתשמש כמוצג. כן ציווה על בנק דיסקונט להקפיא את ניירות הערך וכל הכספים אשר בחשבונותיו של החשוד.

גם אלברט בן־נון נעצר בפקודת השופט ל־12 יום, והוצא צו לתפיסת מכוניתו. חשוד אחר בפרשה, דוד ראמי, טען בבית־המשפט כי לא היה בעיר, וכששמע שמחפשים אחריו — התייצב מיד במשטרה. באוזני השופט הסגיר החשוד, המבונה „סודי־גוד": „יש לי שמונה ילדים. אחד משותק. לא עשיתי זאת. אין לי בכלל כסף. יש לי אויבים, ומישהו הפליל אותי".

נציג המשטרה שהגיש בקשת מעצר נגדו — רס"ר משה דיין — אמר כי החשוד מוכר כאחד המתכננים של הרשת.

השופט בן־חורין הורה לעצרו ל־7 ימים, ואמר כי אם תרצה המשטרה להאריך את מעצרו, יהיה עליה להביא לבית־המשפט את תומר החקירה.

מנגנון האזעקה פעל וחשודים בהתפרצות נלכדו

מאת סופר „מעריב"

מנגנון־אזעקה שהותקן בדירה ברחוב חוף־הזהב בהרצליה סיכל שלשום לפנות־בוקר נסיון התפרצות והביא ללכידת השודדים, המוכרים כ„מבוכרים" בעולם־התחתון.

החשודים הם ראובן („פולי") הרינג, בן 30, ויצחק מלרסקי, בן 29 — שניהם מהרצליה. ביום ו' הובאו שניהם לבית־משפט השלום בתל־אביב ומעצרם הוארך בשמונה ימים.

החשודים נלכדו לאחר רדיפה של אנשי המשמר־האזרחי, שאליה הצטרפו שוטרים. שכנה הגרה סמוך לדירה שבה הופעל מנגנון־האזעקה ראתה שלוש דמויות בורחות.

אנשי המשטרה יצאו למירדף והבחינו במכונית „פולקסוואגן" חונה בקירבת מקום ובאדם בורח. האיש נתפס בשדה־קוצים והתברר שזהו: „פולי" הרינג. בחיפוש במכונית נמצא תיק ובו מיסמכים על שם דוד דן, בת 21, מהרצליה. בעוד אנשי המשטרה מנסים לברר כיצד הגיע התיק אל המכונית, הבחינו חבריהם במכונית „קורטינה" חונה לא הרחק; במכונית ישב יצחק מלרסקי.

לפני שמונה שנים הואשמו הרינג ומלרסקי בהתפרצות לסניף בנק לאומי במרכז צהלה ובנסיון לפצח את הכספת בעזרת חומר־נפץ. הרינג הורשע ומלרסקי, שעליו לימד סניגוריה עורך־דין אליהו קדר — זוכה.

הצמד מלרסקי—הרינג נעצר לפני חודשיים וחצי בחשד שהיה קשור לשוד במינברת ההלוואים ברחוב בן־אביגדור, שבמהלכו נרצח עובד מלטשה סמוכה, יוסף סלומון. השניים שוחררו אז כעבור זמן קצר, לאחר שלא נמצאו ראיות נגדם.

● כמה יריות־אזהרה נורו ביום ו' בצהרים בידי שני בלשים, אנשי „החוליה המיוחדת" שבפיקוד מפקח־מישנה משה טוב, כאשר ניסו ללכוד פורץ נמלט. הבלשים הבחינו בשני פורצים חומקים מדירה ברחוב מרכז בעלי מלאכה 20 בתל־אביב. אחד הפורצים נתפס וחברו נמלט, על־אף יריות־האזהרה.

[...]ארך מעצר חשוד בסיוע לרצח האשה באילת

מאת עזרא יבוב

בפני בית־משפט־השלום ב... לון ... שום אחד מהנלים להאריך ... של ישראל עומרי, בן ... באילת, ב־10 ימים נוספים ... לפי בקשה מגן ניצב יצחק ... ריקין, מבמשטרת נפת הנגב.

סגן־ניצב ברקוביץ עומד בראש הצוות המיוחד החוקר ... סיבות הרצחה או מותה של ... בה גולדשטיין באילת. הוא ... קש מהשופט באשקלון ל... אריך מעצרו של עומרי ב־15 ... נוספים. הוא אמר כי ב... חוקרי המשטרה להשלים ... איסוף חומר החקירה ול... אשר הבאת התיק לפרקליטות ... זהו כדי להעמיד לדין את ... שורבים בפרשת מותה של ... בה גולדשטיין ב־10 בספטמבר.

סנ"צ ברקוביץ אמר עוד, כי ... חוקרים מקווים להביא את ... החשוד העיקרי בפרשה, אשר ... לדשטיין, לדין בתוך תקופת ... צרו, ובתוך שבעה ימים ... א תיקו אל פרקליט המחוז ... דומי.

באי כוחו של ישראל עומרי ... קשו מהשופט לשחררו ב... בות מתאימה, או לקצר את תקופת המעצר המוספת. עורכי־הדין פנחס קלינר ואליהו פפקין אמרו, כי למעשה מובא ישראל עומרי כחשוד בקשירת קשר לביצוע רצח ומתן סיוע לרצח — בעוד שהחשוד העיקרי בפרשה חשוד בהריגה, ולא ברצח. החשוד ישראל עומרי ובנו נעצרו 8 ימים לאחר מותה של לבנה גולדשטיין, ומאז הרצח עברו 25 ימים ובידי המשטרה היה סיפק להשלים את החקירה.

עומרי, האחראי על מוסך לגרירת רכב באילת, חשוד על־ידי משטרת הנגב בקשר להעברת הגופה במכונית „קורטינה" שבבעלות משפחת גולדשטיין מאילת צפונה. הוא חשוד כי קיבל את הרכב ובו גופת האשה, וכי גרם בקילומטר ה־6 בכביש הערבה, בשעה 4.30 לפנות בוקר, את הצתת הרכב בחומר דליק — בכוונה ליצור רושם שהמוות נגרם לאחר שהמכונית עלתה באש.

בין העצורים גם בנו של ישראל עומרי, רון, המוחזק בכלא אחר.

אחת הסיבות להבאתו של עומרי לאשקלון היתה שביתת הרעב שהכריז. לכן הוחלט להביאו למעצר במקום קרוב לבית־חולים: כלא משטרת אשקלון מרוחק 10 מטרים מבית־החולים בעיר.

סנ"צ משה בר־חיים

נצ"מ בנימין ברלאי

נצ"מ בנימין ברלאי — סגן מפקד מחוז ת"א

סנ"ץ מ. בר־חיים — מפקד מרחב ירקון

מאת סופר „מעריב"

ניצב־מישנה בנימין ברלאי, שהיה עד כה מפקד משטרת מרחב ירקון, מונה בסוף השבוע שעבר לתפקיד סגן מפקד משטרת מחוז תל־אביב — במקום תת־ניצב משה טימוקין, שהוא עתה מפקד המחוז.

דבר מינויו של נצ"מ ברלאי פורסם מיד לאחר תום המיסדר שבו העביר ניצב דוד עופר, הפורש מן המשטרה, את הפיקוד על המחוז לתנ"צ טימוקין. המיסדר נערך בחצר מטה המחוז ונמשך שתי דקות בלבד.

סגן מפקד משטרת מחוז תל אביב, ניצב־מישנה בנימין ברלאי, הוא בן 49 ומשרת במשטרה 27 שנה — משנת 1949. מסלול תפקידיו במשטרה היה כגון: מדריך בבסיס־ההדרכה הארצי בשפרעם; מפקד יחידת סיור במרחב יפו (שנקרא אז „הנפה הדרומית"); דובר המחוז — (שלוש שנים); ראש מיפלג־הנוער (ארבע שנים); סגן ראש ענף התנועה; סגן מפקד מרחב יפו; ראש ענף התנועה.

לפני כשנתיים מונה למפקד מרחב ירקון והועלה לדרגת ניצב־מישנה. עתה, עם מינויו לסגן מפקד מחוז תל־אביב, צפויה העלאתו בדרגה לתת־ניצב.

נצ"מ ברלאי נשוי ואב לשלושה.

סגן־ניצב משה בר־חיים מונה למפקד מרחב ירקון, במקום נצ"מ ברלאי. לפני חודש מונה סנ"ץ בר־חיים לתפקיד ראש ענף הניהול במחוז (התפקיד יישאר פנוי בינתיים, עד שייקבע ממלאו). לפני־כן כיהן חודשים אחדים כסגן ראש היחידה המרכזית, ותפקידו הקודם היה קצין חלונות במחוז.

נאשם בעבירות מטבע שוחרר בערבות בת"א

מאת סופר „מעריב"

כתב אישום ובו 33 סעיפים הוגש בסוף השבוע שעבר לבית המשפט המחוזי בתל־אביב נגד יצחק סמה, בן 67, מתל־אביב, המואשם בהרבה עסקות במטבע חוץ בלי היתר.

בבקשה לעצור את המשיב עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו הוגשה פרקליטות מחוז תל־אביב, כי החשוד הבריח 35,585 דולר בקשואז, והעביר 119,880 דולר מחשבונותיו בבנקים בשוויץ לאנשים שונים. כן נטען בבקשה כי האיש עסק בסחר במטבע חוץ שלא כדין והבריח מהארץ תמורת שכר מטבע חוץ.

השופט דב לוין החליט לשחרר את המשיב בערבות של חצי מיליון ל"י. הוא אמר בהחלטתו כי דחה את בקשת הפרקליטות, משום שעל עבירות מהסוג שבו מואשם המשיב, בהיקף שאיננו נופל בהרבה מזה, הטילו בתי משפט עונשי מאסר מתונים יחסית. יצחק סמו איננו בריא, ועברו נקי לחלוטין.

מומחה לטיפול נפשי נעצר כחשוד בהונאה

„ניסה להפנט אשה כדי למנעה מלדבר"

מאת יהושע כהנא

פרופסור ג'ורג' הררי, שהואשם באחרונה במלוזיזיה כמומחה לטיפול נפשי, נעצר בסוף השבוע שעבר בידי המחדיר החקירה הארצית של משטרת מחוז תל־אביב. הוא חשוד בהוצאת רבע מיליון ל"י במירמה באמצעות אשה ששיעבד אותה בהיפנוזה והגנבה את הכסף מבעליה.

השופט התורן בבית משפט השלום בתל־אביב, ראובן זיו, הוציא שלושה צווי מעצר ל־15 יום, כדי לאפשר למשטרה להמשיך בחקירה בלי שיוכל להפעיל את השפעתו על מהלך החקירה. „שכנעתי כי לחשוד השפעה על האשה הנמצאת בטיפולו, וכי ניסה להפנט אותה כדי למנעה מלדבר נגדו" — אמר השופט.

ג'ורג' הררי

ג'ורג' הררי, בן 50, מרחוב צבודה 18 בחולון, התפרסם באחרונה כ„מרצה למדעי רוח ובטיפולים בהיפנוזה" ... נגד בה שהבטיח: דיכאון, פחדים, עצבנות, גמגום, ציפות כאב ראש צפון ומשר כח גברא שתיה ואכילה מופרזת הרגלים לא־רצויים, מחלות אלרגיה ומחלות פסיכוסומאטיות אחרות.

● **הרבה תארים**

היא גם הציג את עצמו בפירסומים במעבי כחבר אגודה הרפואה החופשית בצרפת, חבר באירגון המפורסמים של צרפת, נגיד ונציג של המסדר הבינלאומי של הערך האנושי, מדופלם מטעם האקדמיה למדעים, מדעי הרוח ואמבריה בקליפורניה, ותארים נוספים.

כפקח־מישנה יצחק ויינגרד טען בבית המשפט, כי האיש חשוד בהתעסקות ברפואה בלי רשיון, התחזות כפרופסור והוא חשוד בהוצאת כספים במירמה, עושק, ושיעבוד אדם שלא ברצונו על־ידי טיפולים בהיפנוזה. המשטרה מתייחסת בפיקפוק לכל התארים שהוא נושא ולכישוריו לרפא אנשים.

בבית המשפט נאמר כי בבדוד להקירה רבאויות מתנהלת חקירה על הוצאה בזיוף ובמירמה של רבע מיליון ל"י מחברה למכוניות בידי עובדת. האשה נחקרה והודתה בחשד המיוחס לה. היא לא היתה נכונה להסביר מה עשתה בכסף.

● **טיפול בהיפנוזה**

לאחר שהחשודה שוחררה כעבור תשעה ימים מן המעצר, נמשך המעקב אחריה, ואז נתגלה — לדברי המשטרה — שהיא מתייעצת עם ג'ורג' הררי. היא נעצרה שוב לחקירה, ואז גילתה, לדברי נציג המשטרה, כי את הכספים שגנבה מהמעבידה מסרה לפרופסור אשר טיפל בה בהיפנוזה. היא סיפרה — לדברי המשטרה — כי היתה נתונה תחת השפעתו של החשוד, וכי הוא איים עליה שאם תגיד את שמו בחקירה — תיהפך למשותקת ותולקה לבית חולים לחולי נפש.

קצין המשטרה סיפר כי בידי המשטרה חומר ראיות המפלילות את החשוד, בין היתר — הקלטה של שיחות שנוהלו בין הפרופסור והאשה, „המוכיחות כי אכן החשד שלנו מבוסס" — אמר קצין המשטרה.

● **„ניצל החלשי אופיי"**

מפקח משנה ויינגרד טען כי בחיפוש שנערך במרפאה של החשוד ובביתו נמצאו מיסמכים רבים המצביעים על עיסוקי המצוטים הקשורים בהוצאת כספים במירמה מאנשים שהחשוד ניצל בגלל אופים החלש. כן נמצאו אצלו סכומי כסף גדולים בבנקים ובהשקעות.

פרקליטו של החשוד, עורך הדין עזרא מגורי, טען כי התואר של הררי מבוזר על־ידי הסורבון בפאריס. אלא שהחשוד שיסע אותו ואמר כי „זה לא הסורבון אלא אגודה אחרת".

השופט זיו נענה לבקשת נציג המשטרה, וקבע כי „החשוד מתיימר להיות פרופסור ותוך טיפולו בתואר זה הוא כשפל באנשים ואף גרם לאשה אחת שתמעל בכספים, תורת ונרמה".

נדקר בסכסוך בין מסעדות

מאת סופר „מעריב"

סיכסוך בין הבעלים של שתי מסעדות שכנות, ברחוב הכרמל 31 בתל־אביב, הסתיים ביום ה' בדקירתו של בעל אחת המסעדות — גבעון. בחשודות בדקירה נעצרו שלוש אחיות, שבבעלותן המסעדה השניה.

החשודות הן ציפורה סעדיה, בת 36, רחל סעדיה, בת 31, רוזה סעדיה בת 24. מעצרן הוארך ביום ו' בבית משפט השלום בתל־אביב ב־15 יום.

חשוד אמר לשופט שהמשטרה מתעללת בו

מאת סופר „מעריב"

האשמות חמורות כי המשטרה מתעללת בו, וכי בו הוא בשביתת רעב השמיע שלשום ... שהובא לפני שופט בית משפט השלום בחיפה ר. כנר־ורין, לשם הארכת מעצרו.

נציג המשטרה רס"ר א. כהנא אמר לשופט כי החשוד ... ים בשבועות האחרונים, יחד עם אחרים, על חיים בן ... תקף אותו, ופצעו. הוא איים — לדברי המשטרה — כי יפוצץ אותו יחד עם סככת האבטיחים שלו, ואכן ... עבור יומיים בוער רימון לעבר הסככה, בקרית־אתא.

רס"ר כהנא אמר בבית המשפט, שהרקע הוא סחר ב... הוא הודה שבשלב זה אין למשטרה הוכחה הקושרת את זריקת הרימון עם החשוד.

החשוד סיפר לשופט כי בערב זריקת הרימון היה ... חיפה, ביקר בקולנוע עם שני חברים ונשאר ללון אצל אחד מהם. הוא הוסיף כי הוא סובל מכאבים חזקים בצלעות ומבקש להבדק על ידי רופא.

השופט הורה לעצרו ל־10 ימים, הוסיף כי יש לאפשר לחשוד להתקשר עם עורך־דינו, להיחקר בנוכחותו וגם להיבדק בידי רופא.

לוח 8 לוח מעריב

הלוח הנפוץ ביותר במדינה - כל מודעה מתפרסמת ב־8 העיתונים

כל מודעת „לוח" וכל מודעת „דרושים" מתפרסמת
בעת ובעונה אחת ב־8 עתונים
ראה עמודים 56, 57

במלאת שלושים לפטירתו של יקירנו

זכריה (הרי) פלוס
ז"ל

נעלה לקברו לאזכרה וגילוי מצבה ביום ג', י"א תשרי תשל"ז (5.10.76).

מתאספים בבית העלמין בקרית שאול בשעה 3.00 אחה"צ.

אשתו: רות
אמו, אחיו והמשפחה

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתו הפתאומית של בעלי ואבינו היקר

חיים סריג
(מוניה סורוקה)

ההלויה תצא היום, יום ראשון, ט' תשרי תשל"ז (3.10.76) ערב יום כיפור בשעה 11.00 לפנה"צ מבית המנוח בהרצליה, רח' הגליל 3 (ליד התחנה המרכזית), לבית העלמין בהרצליה.

אבלים:
אשתו: אבלין
ילדיו: פנחס, ענת ויוסי
וכל בני המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של

הינדה (הלה) לוין
ז"ל

האהובה והיקרה
(משרעק — פולין)

אבלים:
בעלה, בתה, חתנה ונכדיה
ומשפחות: לוין, פיקר, קדצקי
אידלסהיים ובני משפחותיהם

פרטים על מועד ההלויה בטלפון 445503, תל־אביב. יושבים שבעה אצל הבת: יהודית פיקר, הרצוג 22, קומה 7, בבלי, תל־אביב.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של
אמנו, סבתנו ואהותנו היקרה

רוזה קלינמן ז"ל

ההלויה תצא היום, יום ראשון, ט' בתשרי תשל"ז (3.10.76) בשעה 11.30 לפנה"צ, מבית ההלויות העירוני רח' דפנה 5 ת"א, לבית העלמין בקרית שאול. אוטובוס יעמוד לרשות המלוים.

המשפחה המתאבלת

נעלה לקברו של

יונתן וודק הי"ד

האזכרה תתקיים ביום ה', 7 לאוקטובר בשעה 4.00 אחה"צ בחלקה הצבאית של בית העלמין בהרצליה.

המשפחה

ביום השנה השלישי לנפילת בננו — חברנו

יורם וסרמן ז"ל
במלחמת יום הכיפורים

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 16.00, בקבוץ נצר סירני.

המשפחה
ובית נצר סירני

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה בלא עת של אמנו, אחותנו וסבתנו היקרה

צילה קופרמינץ
(לבית גולדמן)

פרטים על שעת ומועד ההלויה בטלפון 38046.

המשפחה המתאבלת

במלאת שש שנים למות

נטע הרפז

נעלה לקברו ביום רביעי 6.10.76, ב־3.30 אחה"צ בבית העלמין בפתח־תקוה.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לנפילתו של

עזריק ארגמן
ז"ל

נעלה לקברו ביום חמישי, י"ג תשרי תשל"ז (7.10.1976) בשעה 4.00 אחר־הצהריים בקבוצה אורים.

המשפחה
ובית אורים

במלאות שלוש שנים לנפילת יקירנו

רס"ל קלמר אורן (לואיס)
הי"ד
במלחמת יום הכיפורים

נעלה לטקס אזכרה והתייחדות ליד קברו, בחלקה הצבאית ברחובות, ביום שלישי, י"א תשרי תשל"ז (5.10.76) בשעה 3.30 אחה"צ.
נפגשים ליד שער בית־העלמין.

המשפחה

שלוש שנים למלחמת יום הכפורים
נעלה לקברו של בננו

אחיק

ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 4.00 אחה"צ, בבית העלמין ברמות השבים.

משפחת בן־יוסף

מלאו 3 שנים ליום בו נפל בננו ואחינו היקר

סמל פסח זילברשטיין
הי"ד
במלחמת יום הכפורים

התייחדות עם זכרו תתקיים בבית העלמין בחיפה, בחלקה הצבאית, ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 16.00.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לנפילת אהובנו

יהושפט נצר הי"ד
בקרבות הבלימה ברמת־הגולן

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו, ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.1976) בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין הצבאי בקרית־שאול.

המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של
בעלי, אבינו, אחינו וסבנו היקר

מרדכי סלומון

ההלויה תצא היום, יום ראשון, ט' בתשרי תשל"ז (3.10.76), בשעה 11.00 לפנה"צ, מבית המנוח ברח' רלב"ג 39, שכונת שפירא, ת"א, לבית העלמין בחולון. אוטובוס יעמוד לרשות המלוים.

המשפחה המתאבלת

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו
של בעלי, אבינו וסבנו היקר

חיים דנציגר

ההלויה תתקיים היום, יום ראשון, ט' תשרי תשל"ז (3.10.76), בשעה 10.00 לפנה"צ, בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער החדש של בית העלמין.

המשפחה המתאבלת

מודעות אבל גם בעמודים: 10, 11, 58, 59

هكذا من الاصل

مكتاز من الاهل

ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.1976)
נערוך אזכרה ונתייחד עם זכרו של יקירנו

סמל רמי רכטר
ז"ל

שנפל בקרבות הבלימה ברמת־הגולן במלחמת יום־הכיפורים.
מתאספים ליד שער בית־העלמין הצבאי בקרית־שאול בשעה 12.45.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לנפול יקירנו

רס"ן משה ויתקין
הי"ד

במלחמת יום הכיפורים

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו, ביום רביעי, י"ב תשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 3.00 אחה"צ בבית־הקברות הצבאי בקרית־שאול.

אוטובוס ייצא מהבית בשד' נורדאו 17, תל־אביב בשעה 2.45.

המשפחה

במלאת שלוש שנים לנפילת בננו ואחי היקר הטוב והבלתי נשכח

רס"ל
יעקב שטיינברג
(ביקה) הי"ד

שנפל בקרב ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים
האזכרה תתקיים בבית הקברות הצבאי בקרית שאול, ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 4.00 אחה"צ.
נפגשים ע"י השער.

ההורים: אידה ואנריש
האח: אריאל
הסבתא: רינה
וכל בני המשפחה

האזכרה ליקירנו

סגן־אלוף
דב (דובי) דרור ז"ל

במלאת 3 שנים לנפילתו בגיבורים על החרמון במלחמת יום־הכיפורים

תתקיים ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6 באוקטובר 1976), בשעה 4.15 אחה"צ, בבית העלמין הצבאי בחיפה.

ההורים ובני המשפחה

במלאת שלוש שנים לנפילת בננו היקר

סמל יעקב שלמה גונן
הי"ד

שנפל בקרב על החרמון במלחמת יום הכפורים

נתייחד עם זכרו ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 11.00, בחלקה הצבאית בבית העלמין החדש באשקלון.

אוטובוס מיוחד יצא ב־9.30 מתל־אביב ע"י בנין ויצו שד' דוד המלך 38. אוטובוס יצא ב־10.15 מאשקלון, מרכז אפרידר, ויעבור דרך המרכז המסחרי בשכון א', בית־החולים „ברזילי" ומשם לבית העלמין.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לנפילת בני, בעלי, אבי ואחינו היקר

סמל דני סגל
הי"ד

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 4.00 אחה"צ, בבית הקברות הצבאי בקרית שאול
נפגשים על־יד השער

המשפחה

במלאת שלוש שנים לנפילת יקירנו

רס"ל אלישע פלג
(פומשניק) הי"ד

בקרב על הירדן

נתייחד עם זכרו בבית הקברות הצבאי בקרית שאול, ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 3.15 אחה"צ. נפגשים ליד שער בית הקברות.

המשפחה

במלאת שלוש שנים לנפילתו של בננו היקר במלחמת יום הכיפורים

רב"ט
יוסי עקיבא
ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76) בשעה 3.30 אחה"צ בבית הקברות הצבאי, חוף הכרמל, חיפה.

חנה ויעקב עקיבא

ביום השנה לפטירת חברנו

אפרים ליבנה
ז"ל

נעלה לקברו ביום שלישי, י"א תשרי תשל"ז (5.10.1976).
היציאה בשעה 15.30 מרחבת חדר האוכל.

המשפחה
וקיבוץ כפר בלום

במלאת שלוש שנים לנפול בננו יקירנו

סמ"ר צביקה בהיר
(שקלרק) הי"ד

נעלה להתייחד עם זכרו בבית־הקברות הצבאי קרית־שאול, ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 4.00 אחה"צ. נפגשים ליד שער בית־העלמין.

הוריו: רגינה ומשה
אחותו: שרה

נגנבה מכונית
סובארו 1100
מספר 555—636
המוצא יבוא על שכרו
טלפון:
04-253830 04-667504

במלאות שלוש שנים לנפילתו של יקירנו

יעקב (קובי) ראובני
הי"ד

במלחמת יום־הכיפורים בסיני

נעלה לקברו ביום שלישי, י"א בתשרי (5.10.76) בשעה 4.30 אחר־הצהריים, בבית הקברות הצבאי בקרית־שאול.

המשפחה

יגאל יצחקי
הי"ד

יקר האמן כולו אהבתך
גיבור, דימוי החולמי
לעד יזכרך
אלה גברת בבי"ד אביבך
למוקירי, צלקת בלב
השארת אחריך

במלאת 3 שנים לנפילתך
בקרב על גשר פירהאן
בסיני

תתקיים התייחדות עם זכרך, ביום רביעי, י"ב תשרי תשל"ז (6.10.1976) בשעה 4.00 אחה"צ בחלקה הצבאית בקרית־שאול.

המשפחה

במלאות שלש שנים לנפילתו של
בני, אחינו וגיסי היקר

שמואל (סמי) יעקוסי
הי"ד

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 4.00 אחה"צ, בבית העלמין הצבאי בקרית שאול.

נפגשים ליד השער.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לנפילת בני ואחינו היקר

אמנון כהן
הי"ד

תערך אזכרה בבית הקברות הצבאי בהר הרצל בירושלים, ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76) בשעה 3.00 אחה"צ.

נפגשים ליד השער.

המשפחה

עם בננו

סגן יאיר שחק (שטרק)
ז"ל

נתייחד ביום השנה לנפלו בקרב

ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.1976).

נפגשים בשעה 4.00 אחה"צ ליד השער, בבית העלמין הצבאי בקרית־שאול.

ציפורה ויחיאל שטרק

חלפו שלוש שנים ללא אהובנו

סמ"ר בני זילבר
הי"ד

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76) בשעה 4.30 אחר־הצהרים בבית העלמין הצבאי בקרית שאול.
אוטובוס יצא בשעה 3.30 אחר־הצהרים מרחוב דובנוב 12 ומשדרות העצמאות 46, בת־ים.

המשפחה

במלאת שלוש שנים לנפול בני ואחינו היקר

סגן דרור יפה
הי"ד

תערך אזכרה ביום חמישי, י"ג בתשרי תשל"ז (7.10.76), בשעה 3.30 אחה"צ, בבית הקברות הצבאי בקרית שאול.

אוטובוס יצא מבית אמו, רח' סולד 12, חולון, בשעה 3.00 אחה"צ.

המשפחה

במלאת שלוש שנים לנפילתו של בננו ואחינו היקר

סמל דב פישקוב
הי"ד

בקרבות הבלימה בסיני במלחמת יום הכפורים

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 4.00 אחה"צ, בבית העלמין הצבאי בקרית־שאול
אוטובוס יצא מבית ההורים ברחוב שאול המלך 13 בקרית אונו, בשעה 3.30.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לנפילתו של יקירנו

אבנר סובה
הי"ד

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו, ביום שלישי, י"א תשרי תשל"ז (5.10.76) בשעה 16.00 בבית העלמין הצבאי בקרית־שאול.

אוטובוס ייצא מבית הוריו, נוה יהושע 2 רמת־גן, בשעה 15.30.

המשפחה

במלאת שלש שנים לנפילתו של יקירנו

צבי שינדל
הי"ד

במלחמת יום הכפורים ברמת הגולן

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום רביעי י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76) בשעה 1.30 אחה"צ בבית העלמין הצבאי בהר הרצל בירושלים.
אוטובוס ייצא מבית הוריו, המקשר ב' ירושלים בשעה 13.00.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לנפילתו של
בננו, אחינו וגיסנו היקר

ארנון זומר
ז"ל

שנפל במלחמת יום הכיפורים

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו, ביום רביעי, י"ב תשרי תשל"ז (6.10.76) בשעה 4.00 אחה"צ בבית הקברות הצבאי בקרית־שאול.

ההורים, אחותו וגיסו

ביום חמישי, י"ג תשרי תשל"ז (7.10.1976)
יום השנה השלישי לנפילתו של בננו

יעקב וידנפלד
הי"ד

נעלה לקברו בשעה 3.00 אחר־הצהריים בבית הקברות באילת־השחר.

המשפחה
ובית אילת־השחר

במלאת שלוש שנים לנפילתו במלחמת יום הכפורים
של יקירנו

שייקה בן ישי

נתייחד עם זכרו בבית העלמין הצבאי בקרית שאול, ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 4.30 אחה"צ.
נפגשים ליד השער.

המשפחה

ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז, 6.10.76, בשעה 5 אחה"צ נקיים אזכרה וטקס חלוקת מלגות
לזכר בננו ואחינו היקר

סרן אפי שניאור

שנפל בקרב על החרמון במלחמת יום הכיפורים
הטכס יערך בקמפוס החדש של אוניברסיטת בן־גוריון בנגב, בבנין ד' באולם מספר 308.

המשפחה

שלש שנים לנפילתו של

סרן מולי (שמואל) מלכוב
הי"ד

במלחמת יום הכיפורים

עולים לקברו בהר־הרצל ירושלים, ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז 5.10.76 בשעה 4.30 אחה"צ.

המשפחה

במלאות שנתיים לפטירתו של
יקירנו וראש משפחתנו

ליפא נוידרפ
ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו, ביום ש[...]
י"א תשרי תשל"ז (5.10.76) בשעה 4.00 אח[...]
מוקירי זכרו נפגשים על־יד שער בית הע[...]
בקרית־שאול

המשפ[חה]

הוממים מגודל האסון
הננו להודיע על פטירת יקירתנו

מאשה כצנלנבוגן

מאבן יהודה — לבית זוכוביצקי
שנהרגה בתאונת דרכים קטלנית

ההלויה תתקיים היום, יום ראשון, ט' תשרי (3.10.76) ערב יום הכפורים באבן־יהודה.
המתאבלים עליה:
בנה: אהוד כצנלנבוגן
בתה: אסתר ואמיר פייג
והנכדים
וכל המשפחה

במלאות שנה לפטירת
אמנו היקרה

אירנה ויטמן

תתקיים אזכרה ביום רביעי, י"ב תשרי (6.10.76), בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין
נפגשים ליד השער החדש.

בעלה משה

במלאת שלושים לפטירתו של יקירנו

מקס מרדכי קליינהו[...]
ז"ל

תתקיים אזכרה וגילוי מצבה ביום שלי[שי]
בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 3 אחה"[צ]
נפגשים ליד השער החדש של בית־העלמין

המש[פחה]

במלאות שלושים לפטירת
בעלי, אבינו וסבנו היקר

יעקב־קובה הו[...]
ז"ל

יערך טכס אזכרה וגילוי מצבה ביום חמי[שי]
בתשרי תשל"ז (7.10.76) בשעה 15.30 בבית
העלמין בחיפה.
תודתנו לכל מנחמינו בכתב ובעל־פה

המש[פחה]

היום, ט' בתשרי תשל"ז, במלאות 4 שנים לפ[טירת]
אנו מתייחדים עם זכרו של

ד"ר בן־ציון הרא[...]
ז"ל

מחלוצי הרפואה בארץ, מייסד בתי החולי[ם]
„אסותא" ו„אלישע" ומנהל חברותינו

בי"ח „אלישע" חי[פה]
„אשפוז" בע"מ,
חב' לביטוח מחלות ו[...]

במלאת שלושים לפטירתו של יקירנו

דוד פלד
ז"ל

תערך אזכרה וגילוי מצבה ביום רביעי י"ב תשל"ז 6.10.76 בשעה 3.30 אחה"צ בבית
בצור שלום.
אוטובוס יצא מבית המשפחה בשעה 3.15
תודתנו נתונה לכל מנחמינו בע"פ ובכתב

המש[פחה]

במלאות שנה למותה של אהובתנו

דובה סופר
ז"ל

נקיים אזכרה, ביום שלישי, י"א תשרי תשל"ז (5.10.76) בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין בקרית־שאו[ל]
אוטובוס יצא מרחוב יהושע בן־נון פינת דיזנ[גוף]
בשעה 3.30 אחה"צ.

משפחות: סופר, רוה ו[...]

במלאת ארבע שנים לפטירת יקירנו

אברהם פרידלנד
ז"ל

תערך אזכרה ביום שלישי י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76)
בשעה 15.30 אחה"צ בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער החדש.

המש[פחה]

ט' בתשרי תש[ל"ז]

[...] ציון מברה"ם
[...] על פטירתה של

רבינוביץ

[...] בצער המשפחה
[...] יום ראשון, ט' בת[שרי]
[...] בשעה 12.00 אחה"צ
[...] על־יד הר הברון
הוועד המנהל

רוזנבאום
[...] ינאל ז"ל

[...] יום ראשון, ערב יום כ[פור]
(3.10.76) בשעה 11.00
[...] נפגשים ליד בית[...]

יהודית רוזנבאום
אסתר [...] אהרון בדיחי
הנכדים

[...] משה אלח[...]

[...] ויסבור[...]

אסמן

[...]יפר ז"ל

[...] ז"ל

ארגון אסירי ציון מברה"מ
מודיע בצער על פטירתה של
אסירת ציון

רחל רבינוביץ

(אלמנתו של זלמן רבינוביץ ז"ל, בריגא)
ומשתתף בצער המשפחה

הלוויה תתקיים היום, יום ראשון, ט' בתשרי תשל"ז (3.10.76), בשעה 12.00 אחה"צ, בבית העלמין ברמות השבים (על-יד הוד השרון). נפגשים ליד השער.

הועד הפועל

בצער רב אנו מודיעים
על פטירתו של בעלי, אבי וסבנו היקר

יעקב (בובי) רוזנבאום

בר' מיכאל ז"ל

הלוויה תתקיים היום, יום ראשון, ערב יום כיפור ט' בתשרי תשל"ז (3.10.76), בשעה 11.00 לפני הצהריים, בבית העלמין בחולון. נפגשים ליד השער החדש של בית העלמין.

המתאבלים:
אשתו: יהודית רוזנבאום
בתו וחתנו: אסתר ועו"ד אהרון בדיחי ונכדיו

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו ללא עת
של בננו ונכדנו היקר

...שי מיכאל משה אלון

הלוויה תתקיים היום, יום ראשון, ט' בתשרי תשל"ז (3.10.76), בשעה 10.30 לפני הצהרים, בבית העלמין חולון. נפגשים ליד השער החדש של בית העלמין.

המתאבלים:
הוריו: רונית ויצחק אלון
הסבים: עליזה ויום-טוב עמיאל
הסבים: דיאמנטה ומשה אללו
ומשפחות: אללו, צוקרמן, עמיאל.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה הפתאומית
של יקירתנו

...לי-גוסיה ויסבורג

לבית גרוסברג
אלמנת ר' פסח ז"ל

הלוויה תתקיים היום, ט' בתשרי תשל"ז, ערב יום הכפורים, בשעה 11.15, מבית חולים רמב"ם חיפה.

המתאבלים:
בנה וכלתה: אורי ומירה
נכדיה: ערן סיגלית ומיה
אחיה, אחותה וכל בני המשפחה.

יקירתנו

...בקה (ריטה) אסמן

איננה

הלוויה תצא היום, יום ראשון, ט' בתשרי תשל"ז (3.10.76), בשעה 10.30, מבית ההלוויות ברחוב דפנה 5, ת"א, לבית הקברות בחולון.

בעלה: שלמה בן-יוסף
בנה: אביב ובי"ב

במלאת שנה לפטירתה של אמנו

לאה זיפר ז"ל

תתקיים אזכרה וגילוי מצבה ביום ד', י"ב תשרי תשל"ז (6.10.76) בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין בנחלת יצחק.

המשפחה

למשפחת פזי
אתכם באבלכם הכבד במות עליכם אמכם

צפורה ז"ל

הועד וחברי מושב שרונה

"אגד" ישבית התנועה ללוד ביום ג' — במשך שעתיים

מאת סופר "מעריב"

מזכירות "אגד" החליטה ביום ו' על הפסקת התנועה מן העיר לוד ואליה ביום ג', משעה 9 עד 11 בבוקר, כאזהרה מפני הפסקת שירות כללית.

הנהלת "אגד" תבעה מעיריית לוד להעתיק את התחנה המרכזית מן המקום בו היא נמצאת עתה, לאור שעבריינים איימו לא אחת על נהגים, ואף היכו אותם.

נזק גדול נגרם בדליקה בדרום תל-אביב

נזקים גדולים נגרמו ב-שבת לפנות-בוקר בדליקה שפרצה בבנין-מלאכה ב-רחוב אבולעפיה פינת רחוב קיבוץ-גלויות, בדרום תל-אביב. החקירה העלתה, כי לא היתה זו הצתה.

האש פרצה סמוך לשעה שתים אחר חצות לאחד ב-בתי-המלאכה שבבנין — מפ-על לייצור סירים, מסגריה, נגריה, בית-דפוס קטן ומח-סנים. כבאי תל-אביב שעמלו באיתור האש ובכיבויה כשש שעות, נעזרו בחמש מכוניות-כיבוי ובשני מנופי-גבהים.

מהנדס-שריפות קבע, כי ה-אש פרצה, כנראה, בגלל בן שניתז ממבער-ריתוך שהופעל באחד מבתי-המלאכה כמה ש-עות לפני-כן. (ע)

3 נהרגו בתאונות דרכים

מרים פהימה, בת 6, מבית-שאן, שנשלחה ביום ששי אחרי הצהרים על-ידי הוריה להביא עלי נענע מאחד השכ-נים נדרסה למוות בנסותה לחצות רחוב בשכונת מגוריה.

בתאונה אחרת, בנצרת, נ-הרגה סמר ואקד, בת שנתיים, כאשר שיחקה מאחורי מכונית טנדר שהחלה לנסוע לאחור.

צעיר מחאן-יונס נהרג ו-4 אחרים נפצעו קשה, כאשר ג'יפ גנוב נהוג בידי צעיר ללא רשיון התהפך תוך כדי נסיעה במהירות מופרזת.

ה"לא יהודיים": נחריף הסנקציות

(סוף מעמוד 1)

שרדים להניב לא התנגים, בלוויים באיומים וכן בפי-טורים, כדי שיפסיקו את ה-סנקציות.

"זו הפעם הראשונה שנצי-גות עובדים, היינו ההסתדרות עובדי המדינה פועלת ביד אחת עם המעבידים נגד עוב-דים, תוך שימוש באיומים ולחצים" — אמרו ראשי ועד-ת התיאום.

אגב נמסר כי הוועדה תתכנס המחר לדון בה-משך הצעדים וכי לא מן המנע שתחליט להחריף את הסנקציות אחרי יום הכיפורים.

שיבושים ניכרים

ביום הראשון של הסנקציות, ביום ו' היו שיבושים ניכרים במשרדי ממשלה רבים, שגרמו למורת-רוח בקרב הציבור. א-גב נמסר, כי עלול להיווצר מחסור בכמה מצרכי מזון יסו-דיים, בגלל אי הוצאת סחו-רה ממחסני הממשלה.

ביום ו' לא נפרקו מט-עני מזון מאניות, כיוון שעובדי משרד המסחר והת-עשיה לא סיפקו את ה-אישורים הדרושים להעב-רתם למחסני הממשלה. ל-קומת זה הפסיקו העובדים לספק רשיונות יבוא, כדי לא להטיל בזבוז — לפחות בשלב הנוכחי.

ממטה ועדת התיאום נמסר כי מבין יותר מ-42 אלף עו-בדי המדינה הלא יהודיים, רק כ-4,000 לא הצטרפו ל-סנקציות.

בהתאם להוראות לא נבקטו סנקציות כלשהן בנושאים ה-נוגעים לביטחון ולצה"ל ול-עובדי משרד הקליטה הותר לקבל עולים חדשים.

אל ועדת התיאום הצ-טרפו ביום ו' גם עובדי מרכז ה-הסברה — ופעולתם הראשונה היתה: ביטול המופע האור-קולי במצדה וביטול הזמנת 300 אוטובוסים לאירוע זה. כן הצטרפו לוועדה עובדי בתי המשפט בתל-אביב.

"לא ישולם שכר"

נציב שירות המדינה, מר יעקב גיצן, המרכז עתה את הטיפול במה שמתרחש במש-רדי הממשלה בתחום יחסי ה-עבודה, גילה אמש לסופר "מעריב" כי ייפגש הבוקר עם היועץ המשפטי לממש-לה, כדי לבדוק האפשרות ה-חוקית שלא לשלם שכר לאותם עובדים העוסקים ב-סנקציות. "מי שלא עושה עבודה מלאה — לא צריך ל-קבל שכר מלא".

המשטרה בודקת מסמכי...

(סוף מעמוד 1)

לא היה שום קשר עם אשר ידלין".

המסמכים הם בעיקר מן השנים 1971 ו-1972, כאשר אשר ידלין היה מזכיר חברת העובדים. בדיקת מסמכי "שי-כון עובדים", שהחלה בסוף השבוע שעבר, נעשית בעיקר לגבי עיסקת קרקעות מסוי-מת, אולם נבדקות גם עסקות אחרות.

מקור בכיר במשטרה אמר אמש, כי בדיקת המסמכים של "שיכון עובדים" נעשית ללא קשר למנכ"ל החברה באותה תקופה, אברהם צופר (שהוא ידידו הטוב של אשר ידלין). המקור ציין, עם זאת, כי החקירה העלתה, שמעשים שונים שנעשו בידי אשר יד-לין היו לאו-דווקא בגלל ה-תפקיד שמילא, אלא בזכות קשריו האישיים.

מלבד צשרות המיסמכים של קופת חולים — שאשר ידלין משמש יושב ראש ה-מרכז שלה — בקשר לעסקות של מכירת קרקעות ורכישתן, בוחשד שגם בקשר אליהן היו לאשר ידלין טובות הנאה.

נחקר במכונת אמת

אנשים רבים נחקרו בידי המשטרה בקשר לפרשת החש-דות נגד אשר ידלין. ידלין עצמו נחקר כמה פעמים, ואף נבדק באמצעות הפוליגראף ("מכונת האמת"). הבדיקה ב-אמצעות הפוליגראף היתה מ-צומצמת בהיקף הנושאים — והשאלות — שכללה.

מקור במשטרה אמר על ה-בדיקה שנערכה לאשר ידלין באמצעות הפוליגראף: "אין בה (בבדיקה — א.ר.) כדי להפסיק את החקירה בפרשה".

לפי שעה יש בידי המשטרה שני עדי מפתח בפרשה: מתווך הקרקעות מראשל"צ יעקב פאר, וידידתו לשעבר של אשר ידלין, חווה אריליב-מן. מן השנים ניגבו הודעות במשטרה והובטחה להם חסי-נות — אולם ההבטחה ניתנה בעל-פה ולא במסמך מחייב. פרקליטם של פאר ואריליבמן, עורך-דין משה נחשון, אמר אמש לסופר "מעריב", כי הוא מטפל עתה בהבטחת חסי-נות לכרשיו, שתקנה להם מעמד של עדי מדינה — אם יוגש כתב אישום נגד אשר ידלין.

לסופר "מעריב" נודע, כי חוקרי המשטרה בדקו את חשבונותיו של אשר ידלין ב-בנק ומצאו סכום של כ-200 אלף ל"י, "לא מוסבר". מר ידלין טען, כי הסכום הזה שייך לחווה אריליכמן. בביתה של חווה אריליכמן נערך אחרי-כך חיפוש ונמצא ספח של המחאה, משוכה על-ידי קופת-חולים, על-סך 35 אלף ל"י — שניתנה, לדברי האשה, כעמ-לה בעיסקת תיווך של מכירת קרקעות. היא אמרה בחקי-רה, כי 20 אלף ל"י מהסכום הכולל של ההמחאה נתנה ל-אשר ידלין.

חווה אריליכמן מסרה את ההסבר לאחר שהחוקרים הר-או לה את הודעתו של אשר ידלין, בה טען כי ה-20 אלף ל"י בחשבונו שייכים לה.

אם תתאמת גירסת החוק-רת, תהיה בה עדות ישירה המחשידה את אשר ידלין ב-קבלת טובת הנאה ממכירת קרקעות שבהן קשורה קופת-חולים.

שני עדי המפתח, יעקב פאר וחווה אריליבמן, נמצאים עתה תחת לחצים שונים וחוששים מפני התגובות לעדויותיהם במשטרה.

המשטרה עומדת לחקור עורך-דין תל-אביבי ידוע, ש-ביצע עסקות קרקעות עבור קופת חולים. לפי החשד, ל-עורך-דין זה היה חלק בחלו-קת המעלות השונות, ששול-מו לאחר השלכת העסקות. שמו של הפרקליט נמסר ל-משטרה לפני זמן רב, אולם עד כה לא נחקר והדבר הוס-בר ב"שיקולים ענייניים ה-קשורים במהלך החקירה". בי-נתיים נחקר, בסוף השבוע ש-עבר, עורך-דין אחר בקשר לעיסקות הקרקעות.

"בדיקה בהירה עד הסוף"

(ע) מר ידלין, אמר בליל שבת בראיון מיוחד בטלוויזיה, כי הוא משוכנע, שהאש-מות המועלות נגדו בעתונות הן ללא יסוד. עוד אמר, כי ביקש שההאשמות האלו "ייב-דקו בדק בדק ועד תום".

בתשובה על שאלות סיפר, כי ביום ו', 17 בחודש שעבר אכל צהריים עם השר גד יע-קובי, שבמהלכה שוחחו ה-שניים בתמימות על התמנו-תו לכהונת נגיד בנק ישראל.

משחזר אחר-כך לביתו הודעה טלפונית על-ידי היועץ המש-פטי לממשלה, פרופ' אהרון ברק, ומשנפגש עמו נודעה לו הפרשה. "פרופ' ברק אמר לי, שיש שמועות, כי קיבלתי טובת הנאה משתי עסקות, האחת שייכת לקבוצת ברנס והשניה עיסקת קרקע. הוא שאל אותי אם אני מוכן להי-פגש עם קצין המשטרה קומי, לחקירה" — סיפר.

"אף פעם לא הייתי במשט-רה, וגם השיחה עם מר קומי התנהלה באחד ממשרדי הממ-שלה. זו היתה שיחה ולא חקירה. מר קומי הסביר את עניין חכירת מלון הקראונים בשארם-א-שייח' על-ידי קופת חולים, וכי מישהו טוען ש-קיבלתי מעניין זה טובת הנאה. נכון שאני מטפל ב-מפעל זה אישית, מפני שאני רואה בו מפעל חלוצי וציוני ממדרגה ראשונה. אך לא רק שלא היתה לי טובת הנאה, אלא זכיתי בהרבה עגמת נפש והשקעתי בנושא זה הרבה עבודה. בעניין השני — עס-קות הקשורות לקופ"ח אני לא עסקתי בכך. שהרי קופ"ח זה גוף מסודר ומאורגן בעניינים אלה ויש מנגנון גדול העוסק בכך. היו טענות, שאני נהני-תי אישית מעסקות בקופ"ח. אך לא רק שזה לא נכון, אלא במבנה של קופ"ח, זה לא יתכן, באשר קיימים נה-לים וקריטריונים. נכון הוא שיש הרבה ידידים הפונים ו-מבקשים בענייני בנייה ועוד, ואני מפנה אותם לצינורות המקובלים. אני לא זורק מעל פני ידידים, אך לא מעלה אותם לטובה וגם לא לרעה" — סיפר.

"האם מוכן להיבדק במכונת אמת ?" נשאל מר ידלין. "אני לא מתייחס בכלל לעניין זה. אני נקי מכל רבב. אפילו שרים לא רוצים להיבדק" — השיב.

"אולי מטעמים שונים לא תוכל לכהן כנגיד ?" — נשאל. "הודעתי לראש הממשלה, שלא אסרב לקבל את התפקיד. אם הייתי חושב, שיש טעמים כאלה ואחרים, אז ודאי הייתי אומר שזה לא בשבילי" — השיב.

ומה בעניין הקזינו בלאס וגאס ?

"הייתי שם והימרתי בסכו-מים קטנים מאד. היו אתי אז אנשים, ביניהם אחד מראשי מגבית ההסתדרות. לא הפסד-תי כסף. הרווחתי כמה עשר-רות דולרים. היו שם כל מיני ישראלים הממלאים תפקידים ציבוריים. אני לא רואה בכך פסול. זה מאד מעניין, שכל אחד מתעניין בעניין כזה. אני איש העולם הזה ולא העולם הבא. אני מכיר את החיים, את העולם...".

(ע) שר השיכון, מר אבר-הם עופר, אמר בליל שבת ב-תכנית "המוקד השבועי" ברדיו על פרשת ידלין, שזהו נושא מצער, "זהו מחיר התהילה של איש ציבור. אני מאמין ב-תמות, שידלין יצא נקי מה-ענין. הוא איש ישר ומוכשר ואני תומך בו גם עכשיו".

מר עופר אמר, כי גם הוא היה בלאס וגאס והפסיד 10 דולארים. "הלכתי לשם לראות מה זה" — אמר.

תגובת ירושלים: אין חדש

(סוף מעמוד 1)

...מים אחדות בעבר, שהוא מי-כנה לכינוסה מחדש של ועי-דת ז'נבה, אולם בלי השתת-פות אש"ף. משקיפים מדיניים בירושלים מעריכים, כי העי-תוי של פירסום ההצעה בעי-קר לשמש בעיקר "פיצוי" לאש"ף, לאור העובדה, שמוסקווה לא נקטה מדיניות תקיפה לבלי-מת המתקפה הסורית נגד ה-פלסטינים בלבנון. בנוסח ה-הצעה ובמיוחד בעיתוי שלה, רואים המשקיפים ניסיון סוב-ייטי להוכיח לפלשתינים כי ברית"מ לא זנחה אותם וכי היא ממשיכה לתבוע שיתופם בכל אחד משלבי ועידת ז'נבה.

לא מן הנמנע שמוסקווה החליטה לפרסם הצעה כדי להדגיש שהיא נמצאת עדיין — "בתמונה", בכל הנוגע ל-הסדרים העתידים במזרח-התיכון.

עידו דיסנצ'יק, סופר "מע-ריב" בוושינגטון מוסר: שר-החוץ הסובייטי אנדריי גרומיקו, נפגש ביום ו' עם הנשיא ג'יראלד פורד בבית ה-לבן, ודן עימו על ההצעה ה-סובייטית.

מר פורד הבטיח לבדוק את ההצעה, אולם מקורות דיפ-לומטיים בוושינגטון אמרו כי לצעד הסובייטי אין שום משמעות.

הצעד תואר כמאמץ סובייטי גרוע "להישאר בתמונה" ב-מזה"ת.

המקורות אמרו, כי ארה"ב איננה להוטה ביותר לחדש ועידת ז'נבה עתה, כיוון ש-בכך שוב תתעורר השאלה מי ישתתף בה. בשלב זה סבורים האמריקנים כי הדבר יוסיף רק יוקרה ואולי גם עוצמה לאש"ף הבזוי.

מקורות ישראליים בארה"ב אמרו, כי בקריאה ראשונה לא נראה שהתוכנית מכילה רעיונות חדשים שלא הועלו בעבר על ידי הסובייטים. עוד הוסיפו כי העובדה שהשדר הסובייטי נשלח גם לאש"ף מציינת כי הסובייטים לא שי-נו תביעתם, כי אירגון זה ישותף בועידת ז'נבה.

לקבעת זה נמסר, כי באיגרת הסובייטית והם "מיתות משותפה הראוי ל-בדיקה נוספת. נראה, ש-במקום כמויים מדברת ה-איגרת על "נסיגה משט-חים" במקום "מכל ה-שטחים" — כפי שישראל מפרשת את החלטה 242.

ועוד: הפלשתינים או אש"ף, כגורמים בפני עצמם, אינם נזכרים ישירות באיגרת — מסרו המקורות — ובמקום זה היא קוראת ל"כל הצד-דים המעורבים" ימונו ל-דיונים.

עם זה, העובדה שהאיגרת נשלחה גם לאש"ף, מוכיחה: שהסובייטים ממשיכים לתבוע השתתפות הפלשתינים ב-דיונים.

מקורות דיפלומטיים ב-וושינגטון מסכימים שאל אף ה"גורמים החדשים" אין ב-הצעה חדשה די הצורך ל-הצדיק תשובה חיובית.

מסתבר, כי התוכנית הסוב-ייטית הוגשה לראשונה כבר לשר-החוץ האמריקני ד"ר הנרי קיסינג'ר, שנפגש עם גרומיקו ביום ד' בערב בניו-יורק.

להברנו אברהם רוזנבאום
משתתפים בצערו על מותה ללא עת של כלתו

רינה ז"ל

מנהלי העבודה בחרושת "חימר"

לוח 8 מעריב
הלוח הנפוץ ביותר במדינה - כל מודעה מתפרסמת ב-8 העיתונים
כל מודעת "לוח" וכל מודעת "דרושים" מתפרסמת בעת ובעונה אחת ב-8 עתונים
ראה עמודים 56, 57

סכסוך שכנים בגליל נסתיים בפציעה אנושה

מאת מנחם רהט

סכסוך שכנים בשאלת זכות השימוש בדרך צי-בורית בכפר יאפיע שב-גליל המערבי נסתיים אתמ-מול בפציעה אנושה של אחד השכנים ובמעצר חברו כחושד בנסיון לרצח.

זהו סכסוך ישן בין ג'ומעה איברהים תומא, בן 45, מו-רה ללימודי דת בכפר יאפ-יע, לבין שכנו פואד מוסא ג'יריס, בן 40, סוחר ובעליה של חנות בכפר. בשטח שבין בתיהם עוברת דרך ציבורית, אשר לטענת ג'ומעה תומא מצויה בחזקתו ושייכת לו, ואילו תושבים אחרים בכפר, ובהם פואד ג'יריס, טענו כי היא ברשות הרבים.

שלשום אחר הצהריים הת-פתח בין השניים ריב קולני, והוא הסתיים בהטחת קללות ובהטלת אבנים. נראה כי את-מול רצה פואד ג'יריס ל-הוכיח כי הדרך מצויה ב-רשות הרבים. הוא נטל מכ-ניתו בשעה 7 בבוקר ונע ל-אורך הדרך.

נראה כי ג'ומעה תומא ראה בכך התגרות, נטל רובה ציד המוחזק ברשותו ברשיון וירה בו לעבר ג'יריס. הלה נפגע בגבו ובראשו, והוחש במצב קשה לבית החולים בנהריה. מחמת מצבו הקשה הוא הו-עבר משם להמשך הטיפול ב-בית החולים רמב"ם בחיפה.

2 ישראליות הודו בגניבות בלונדון

מאת י. פינקלסמן, סופר "מעריב" בלונדון

אסתר כלב, בת 22, ס-פרנית מתל-אביב, מורה לשעבר בצה"ל, הודתה בג-ניבת ארנק, כתנות בגדים בכלבו שבלונדון.

היא ביקשה מבית המשפט כי יגזור אותה למאסר, משום שאין באפשרותה לשלם את הקנס שיוטל עליה.

תחת זאת גזר השופט ל-צמצם את הקנס מ-17 לישי"ם ל-10 לישי"ם.

ישראלית בת 19, ישראלה מטליב, ניסתה שלוש פעמים להימלט מחנות [illegible] כש-בידה אפודה גנובה, כאשר ה-בחינה שהשומר על פתח הח-נות אינגו מש ממקומו שינתה כוונתה והשליכה את הבגד.

אולם כאשר ניסתה הצעי-רה לעזוב את החנות, עצרה בלש וגילה בתיקה כמה מוצ-רים בלתי-עטופים, אשר תגי המחיר עודם צמודים אליהם.

היא הודתה בבית המשפט בגניבת מתנות הכלבו "סי.אנ. איי", ואמרה: "פשוט הייתי טיפשה". היא נקנסה ב-50 לישי"ם.

מאסר 5 שנים לדוקר בחורה

תושב כפר טייבה, שדקר בחורה בת 22 במרכז כפרו, נידון בבית המשפט המחוזי בתל-אביב למאסר חמש שנים.

הנאשם, באסן עבדול-אל בן 22, הואשם בנסיון לרצוח את סהילה מנסור בראשית חודש אפריל השנה. לבסוף הורשע רק בגרימת חבלה חמורה, מ-שום שלא הוכח שהתכוון לר-צוח אותה. במהלך המשפט לא הובהר מה היה המניע למעש-הו של הנאשם. (ע)

20 דונם יער עלו באש ליד מגדל העמק

20 דונם מיערים מול מגדל העמק עלו אתמול אח-רי הצהרים באש. משטרת מרחב העמקים חוקרת אם ידם של הוצתים היתה ב-מעשה.

ספורטאי השנה תשל"ז
מעריב לספורטאים
החלה מכירת הכרטיסים למשחק הכדורסל הבין-לאומי
קאנטו ונציה — מכבי ת"א
פרסום בעמ' 5
סבל עם עלית

עריק מצה"ל חשוד בקשר לרצח פינגר

מאת סופרי "מעריב"

חייל שכלוא בכלא צבאי, לאחר שהיה עריק מצה"ל, הועבר לחקירה במשטרת מרחב ירקון, כחשוד בקשר לרצח הקשיש פרנטישק פינגר, לפני חודשיים. ה-חייל הוא חברו הטוב של יגאל אברהמוב, שנעצר ב-יום ד' שעבר בקשר לרצח.

יגאל אברהמוב, בן 24, מ-שכונת קרית-שלום בתל-אביב, הובא שלשום לבית משפט השלום בתל-אביב ו-מעצרו הוארך ב-12 יום. נציג המשטרה, רס"ר מרדכי שניט-צר, סיפר בבית-המשפט, כי בדירת פינגר נמצאו רשימות שמות של גברים צעירים, ש-פינגר נהג להתרועע איתם. שמו של אברהמוב היה בין השמות האלה.

לדברי רס"ר שניטצר, סיפר יגאל אברהמוב בחקירתו, כי בשלוש השנים האחרונות בי-קר אצל פינגר לפחות פעם בשבוע. הביקור האחרון היה — לדברי אברהמוב בחקירתו הראשונה — ביום א', 25 ב-יולי; זה היה היום שבו פינ-גר נראה בפעם האחרונה בחיים. ב-חקירה נוספת שינה אברהמוב את גירסתו ואמר, כי ביקר אצל פרנטישק פינגר בפעם האחרונה ביום ב', 26 ביולי (כלומר, יום לאחר שפינגר נראה בפעם האחרונה בחיים).

לדברי נציג המשטרה, חקי-רתו של יגאל אברהמוב באמ-צעות פוליגראף ("מכונת-אמת") העלתה כי שיקר.

פרנטישק פינגר, בן 62, נרצח במהלומות עזות על רא-שו, בדירתו, ברחוב פינסקר 23 בתל-אביב, נגנבו מקלט טלוויזיה, מערכת סטראופונית ומצלמות. חוקרי המשטרה משוכנעים, כי רוצחיו של פינגר היו שניים לפחות. ב-עיקבות חקירתו של אברהמוב והחשדות שהתעוררו נגדו הו-חל בחיפוש שותף אפשרי.

אברהמוב סיפר לחוקרים, כי חברו הטוב הוא חייל בן 22. שמו של אותו חייל היה ב-רשימות שנמצאו בדירת פינ-גר, אך חיפושי המשטרה אח-ריו אחרי הרצח נכשלו, משום שהבחור ערק מצה"ל. עם מע-צרו של אברהמוב החלו ה-חיפושים מחדש. הובהר כי ה-חייל נתפס בידי המשטרה ה-צבאית ונכלא ב"כלא-4". של-שום אותר הבחור והובא ל-חקירה במשטרת מרחב ה-ירקון.

הבוקר יוחלט אם החייל יובא לבית-משפט השלום ב-תל-אביב לשם הארכת מעצרו כחושד בקשר לרצח פינגר.

הולנד לא הצליחה

(סוף מעמוד 1)

שות יותר מאשר לקיים עלי-הם מעקב צמוד".

שאילתה בפרלמנט

בנושא חטופת הטרור הוצ-גה כבר שאילתה בפרלמנט. ציר של הסיעה הפרוטסטנ-טית, ד"ר ה. קרויסינגה, שאל את שר החוץ מאקס ואן דר סטול אילו צעדים נקט אצל שלטונות דרום תימן אחרי ש-הובהר שבשטחה אומנו אר-גוני טרור הולנדיים בפעולות ע-ויר. בעל השאילתה תבע ש-הגילוי ישמש את שר החוץ כדי להצטרף ליוזמת האומות נגד פעולות טרוריסטיות שכבר הועלו ב-או"ם.

שלטונות הבטחון ההולנדי-יים מוסיפים ללמוד את המידע שנמסר על ידי להדוויגה יאנסן בחקירתה בישראל. אפשר ש-ההולנדים יזדקקו לעזרת מש-טרות שכנות. כך, למשל, ידוע שגם בקרב סטודנטים בלגיים פועלים יסודות פרו-פלשתי-נים.

מרצה לחוק פלילי באוניבר-סיטת אמסטרדם, פ', ואן דר פוליק, שנמנה בעבר עם אר-גון "העזרה האדומה", הביע דעתו שלמרות מעצרה של יאנסן בישראל ושל ידידה בהודו — השיגו אנשי ד"ר חבש את מטרתם. לדעתו גור-מים הגילויים לאי-נוחות ול-דאגה בישראל, בפרט שמדובר בהמשלת אנשים הקרובים אל החשבים בישראל כידידותיים ביותר.

אחרים מאנשי "העזרה ה-אדומה" החלו מעלים את הס-ברה שעדותה של להדוויגה יאנסן הוצאה מפיה "באמצעי סחיטה ועינויים כימיים". ו-זאת משום שכל "מארקסיסט-לניניסט הנתון במצבה חש עצמו איתן בדעותיו הפולי-טיות ולא יישבר בנקל". הן ברסים כך רואים בלהדוויגה יאנסן בוגדת.

ממקורות משטרה נודע כי בשבועיים האחרונים בלבד דווח על היעלמם של 15 דר-כונים הולנדיים. מדובר בדר-כונים שנשלחו ליעדם בדואר בעיר ברדה, אך לא הגיעו ל-יעדם. העניין נמסר לחקירת המשטרה.

ניסו לאנסה

להדוויגה יאנסן, שנלכדה ב-ערב ראש השנה בנמל התעו-פה בן-גוריון בידי שירותי הבטחון הישראליים כחשודה בהשתייכות לארגון טרור, גילתה לחוקריה כי מנהיג המח-בלים וודיע חדד ניסה ל-אנסה בעת שהותם במחנה האימונים שבדרום תימן.

לדבריה פיתה אותה חדד לבוא אליו לשיחה, ותוך כדי כך התנפל עליה וניסה ל-אנסה. היא צעקה והירפה אותו והודיעה כי תגלה את מעשיו ברבים. רק אז הרפה ממנה.

הצעירה אמרה כי היא חו-ששת שהרתה לידידה ההו-לנדי באריס ניוזבורג, אשר היה עמה במטוס "אייר פ-ראנס" בפאריס, והמשיך ל-הודו. הצעירה הובאה ביום ד' לבדיקה גינקולוגית ונקבע כי החשש לא היה מבוסס.

בסוף השבוע שעבר נחקרה להדוויגה יאנסן במקום מע-צרה גם על ידי חוקרים הו-לנדיים. נספח השגרירות ה-הולנדית סיפק לה ספרי קרי-אה וכלי רחצה.

צה"ל עצר שתי אניות

מאת יעקב ארז
סופר הצבאי של "מעריב"

שתי אניות נעצרו על-שום על-ידי ספינות חיל-הים, ושוחררו אחרי בדיקה יסודית בהן.

אחת מהן — "הרמס" נעצ-רה גם לפני כחודשיים, והובאה אז לנמל חיפה. היא מני-פה דגל קפריסאי.

את הספינה השנית עצרו ממערב לראש הנקרה.

"ספר שחור" על הפקעות קרקע מידי ערבים הופיע בעברית

מאת מנחם רהט

בהוצאת "הוועדה הארצית להגנה על אדמות הערבים ב-ישראל" הופיע בסוף השבוע "הספר השחור על אירועי ה-30 במארס". הספר מכיל 200 עמודים ובו עדויות, מסמכים וצילומים בכל הקשור לאירועי ה-30 במארס ולהפקעות ש-בוצעו מאז קום המדינה.

"הספר השחור" כתוב עב-רית, הנדפס בדפוס "אל אי-תיחאד" בחיפה — שהוא בית דפוס של רק"ח.

קנס 50 ל"י לרוכל בן 90

מיכאל בורטמן, בן 90, העוסק ברוכלות, התייצב בראשונה בחייו בבית-משפט השלום בחיפה. הוא נאשם בהחזקת רכוש צה"ל. השופט מיכה לינדנשטראוס הטיל עליו קנס סמלי — 50 ל"י.

בכתב האישום נאמר כי בורטמן, מבת גלים, החזיק ברשותו מעיל רוח, שמיכה וכובע שהם רכוש צה"ל ונושאים חותמת צה"ל.

ב"ה

קריאה והודעה דחופה לכלל ישראל

בהתוועדות שהתקיימה בערב שבת שובה ביקש כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש להרבות בנתינת צדקה בציבור.

במיוחד ביקש הרבי שליט"א שכל אחד מישראל איש ואשה, גדול וקטן — כולל תינוקות שיש להן הבנה כל שהיא בטיב מעשיהן — יתנו צדקה, לפחות 3 פעמים, במשך הזמן שנותר עד יום הכיפורים, וזאת כהכנה לחתימה טובה לשנה טובה לכלל ולפרט ברוחניות ובגשמיות.

בברכת גמר חתימה טובה
אגודת חסידי חב"ד

מודעות אבל גם בעמודים: 9, 58, 59

"חירות" תשלם לנושיה 75 אלף ל"י בחודש זה

זהו תשלום ראשון עד חידוש הדיון בבימ"ש השלום בת"א בפרשת החובות

הדיון על איחוד עשרות תיקי ההוצאה לפועל של נושי תנועת "חירות" החל ביום ו' בבית משפט השלום בת"א בעדותו של הח"כ אותו ליבני, מראשי התנועה.

הבקשה לאיחוד תיקים הוגשה ע"י החייבים — תנועת "חירות" וקרן תל־חי — כדי לבטל את ההליכים התלויים ועומדים כנגד החייבים בכל תיקי ההוצאה לפועל, לרבות עיקולים על מיטלטלין וכספים. ב"כ החייבים ביקשו להפקיד אצלם לחודשיים סכומים שייקבעו, תוך הבטחה לשלם להנצליים 75 אלף ל"י לחודש. מדובר בחובות המסתכמים בכ־5 מיליון ל"י ב־תיקים אלה.

בתצהיר שהגיש ח"כ איתן ליבני הוא טען, כי לפי מיטב הערכתו מגיעים חובות "חירות" בסך הכל לכ־60 מיליון ל"י. בן ציון, כי ל־חייבים מספר נכסים. המשועבדים בדרגה ראשונה למוסדות פיננסיים.

הדיון המשפטי ביום ו' התנהל בפני הרשם י. בן־דוד במשך שעות ארוכות.

האולם המה בכ־60 נושים וכ־20 פרקליטיהם וכן נציגי החייבים. לא אחת נשמעו קריאות וצעקות ופקידי בית המשפט ושוטרים נאלצו ל־חזור ולהזהיר את הנושים הנסערים שאם לא יירגעו יוצאו החוצה. בכרם החל ה־דיון אף התחלפו כהלומות במסדרון בית המשפט בין ח"כ ליבני לאחד הנושים, אשר תבע את כספו במפ־גיע. בהתערבות השוטרים נרגשו מעט הרוחות.

במהלך עדותו הודייב ח"כ ליבני להציג לבית המשפט וב"כ הנושים תוך 3 שבועות את פירוט נכסי קרן תל־חי ותנועת "חירות" וכן סכומי הכספים שנהרמו לגבית ה־חירום — ללא מירום ושמות התורמים. הרשם קבע, כי עד לדיון הנוסף בתיק, בעוד חודש, לאחר הגנת המסמכים, תשלם תנועת "חירות" 75 אלף ל"י לנושים. (ע)

עובדי "מתפרות כרמיאל" חוזרים לעבודה ביום ג'

סוכם על חלק מתביעותיהם והשאר יידון לאחר יום כיפור

מאת מנחם רהט

170 עובדי "מתפרות כרמיאל" שבבעלות "אתא" החליטו לקבל את הסיכום שהושג בתיווכו של הממונה על יחסי עבודה בצפון דוד גלוב בין הנהלת המפעל לועד העובדים ומועצת פועלי כרמיאל.

הסיכום הושג בתום דיון מאראתוני, שהחל ביום ה' ב־ערב ונמשך עד 2.30 אור ל־יום ו'. על פי הסיכום נקבע כי העבודה במפעל תחודש רק ביום ג' בבוקר.

בסיומו של המגע המייגע סוכם, כי ההסכם הארצי ש־הושג בין התאחדות התעשיינים להסתדרות בקשר לענף הקונפקציה יחול גם על עובדי "מתפרות כרמיאל". אולם בשל השגותיהם של העובדים יקודמו מיד בדרגה אחת. כן סוכם כי לגבי כל 170 העובדים (בהם 160 נשים) יוגדל מענק אי ההיעדרות מסכום של 15 ל"י לחודש ל־130 ל"י לחודש.

עוד סוכם כי אם ייקבע תעריף שכר אחר בענף ה־קונפקציה יחול התעריף החדש גם על עובדי "מתפרות כרמיאל", ללא כל קשר לסיכומים שהושגו עד כה.

אולם טרם הושג סיכום בשאר תביעות העובדים, שהועלו על ידם כתנאי לחתימת הסכם שכר במפעל. סוכם כי תביעות אלה יידונו בהמשך ה־מו"מ, לאחר יום הכיפורים. תביעות אלה כוללות: הגדלת השתתפות המפעל בהוצאות מעון יום לילדי נשים העובדות בו, מתן פיצוי בעד ארוחות וכו'.

לוח 8 לוח מעריב

כל מודעת "לוח" וכל מודעת "דרושים" מתפרסמת

בעת ובעונה אחת ב־8 עתונים

ראה עמודים: 56, 57.

עיכוב ביציאת מטוס מנע גירוש יהודי אוסטרלי מהארץ

מאת יהושע כהנא

עיכוב טכני של בהמראת השקה ביציאת מטוס "אל־איטליה" לרומא שלושים אחר הצהריים מנע בהדי יהודי מאוסטרליה, טוני דורמבוס, להישאר בארץ.

פרקליטו של האיש הספיק להגיע ממש ברגע האחרון ל־נמל התעופה בן־גוריון ובידו צו לעיכוב יציאתו של הדורמבוס מן הארץ, חתום בידי שופט בית המשפט העליון מאיר שמגר.

דורמבוס הוחזר בידי המשטרה, לאחר שכבר עבר את ביקורת הדרכונים והביקורת הבטחונית.

בבן־גוריון נקבע כי אין לשלול מן העוזר את זכותו להישאר בישראל לפי חוק ה־שבות, וכי לא נעשה בידוד ממשי אשר יצדיק את הגירוש מן הארץ.

טוני דורמבוס, בן 36, ה־גיע ארצה ביום ה' בטיסה מאוסטרליה דרך המזרח ה־רחוק, ועוכב בנמל התעופה בן־גוריון משום שהיה ברשותו כרטיס בכיוון אחד, ו־לא יכול להסביר היכן בדעתו לגור. בידו גם לא היה כסף למחייתו.

עורר חשד

האיש עורר את חשדם של שוטרי ביקורת הגבולות בגלל כרטיסו החד־כווני, והוא נחקר למעשיו ולכוונותיו. לדבריו, השיב לתום, בלי להסתיר דבר, כי בארנקו רק 100 דולאר אוסטרליים — "אבל אני בריא חזק ומוכן לעבוד בקיבוץ".

"לאיזה קיבוץ בדעתך ללכת?" — נשאל.

הוא השיב: "כל קיבוץ שירצה לקבלני. בקיבוצים לא זקוקים לכסף, אלא לאנשים שמוכנים לעבוד ולחיות ב־ישראל. אני נכון לעמוד בכל בחינה. אני מבטיח שלא אפול למעמסה על מדינת ישראל".

לדבריו לא שיכנעו את חוקרי המשטרה והוא עוכב ב־תחנה שבנמל התעופה.

בינתיים נשלח מברק למשטרת מלבורן, לבירור זהותו של האיש. משם הגיעה עד מהרה הידיעה, שלפיה השאיר טוני דורמבוס אשה ושני ילדים ועזב בלי להודיע על כוונותיו ומטרת נסיעתו. ובלי לדאוג למזונם.

דורמבוס לא הכחיש: "נכון, נפרדתי מאשתי כבר מזמן, ואני מבקש להקים כאן בישראל משפחה. לפתוח דף חדש בחיי. לא ברחתי ואינני פושע".

רוצה להישאר בארץ

כאשר נמסר לו כי אמנם אין הסכם הסגרה על עניינים אישיים בין אוסטרליה וישראל, אך בכל זאת לא יוכל להישאר בארץ — פרץ בצעקות: "אני בריא בגופי ובנפשי. אני רוצה להישאר בישראל. לא ידעתי שרק כסף מקנה זכות כניסה. השארתי הכל באוסטרליה כדי להתחיל כאן את הכל מחדש. מדוע אתם מתעללים בי ומכניסים אותי לייאוש?"

מחאותיו לא עזרו. השוטרים הסכימו רק לקשרו עם עורך־דין, כדי שתוגש בשמו עתירה לצו עיכוב יציאתו בבית המשפט העליון.

כרטיס טיסה חינם

שלשום נעשו הכנות לגרשו מן הארץ. הואיל והאיש הגיע במטוס "אלאיטליה" ממלבורן, נאותה החברה להעניק לו כרטיס טיסה חופשי לרומא. הטיסה עמדה להתחיל בשעה 2 אחר הצהריים.

בשעה 1.30 הוצא דורמבוס מתחנת המשטרה, כשהוא נושא עמו את תיק היד הגדול. הוא צעד בלווית שוטרים לאולם הנוספים היוצאים שבבית הנתיבות, המפתיע להודעה על עלייה הנוסעים למטוס היוצא לרומא.

אבל בינתיים השיג פרקליטו, עורך־דין אהרן ברקאי, את צו העיכוב מן השופט. בצו הביניים נאמר, כי טוני דורמבוס יישאר בידי המשטרה עד לבירור נימוקי העתירה לצו על תנאי נגד משרד הפנים והמשטרה.

בעתירה נתבעים המשיבים לנמק, מדוע יסרבו להתיר את כניסתו לארץ, כפי שכל יהודי זכאי מכוח חוק השבות.

העתירה לצו על תנאי עומדת להתברר לאחר יום הכיפורים.

האוסטרלי טומי דורמבוס, שהורשה להשאר בארץ — על־פי צו של בית העליון. (צילם: ישראל סימיונסקי, "ישה")

אסיר נחקר כחשוד בקש[...] לשוד יהלומי גילה לו[...]

מאת אבי רז

שנה וארבעה חודשים ל־אחר השוד הגדול ביותר בתולדות המדינה — שוד היהלומים של גילה לוי, ש־שוויים (בעת השוד) היה עשרה מיליון לירות — הצליחה המשטרה לאתר אדם, שיש חשד, כי החליף דברים עם שודדי היהלומים, כמחצית השעה לפני השוד, וייתכן שהיה קשור במעשה.

האיש הוא נסים דבוש, בן 24, אסיר בכלא רמלה, המרצה עונש של תשע שנות מאסר, לאחר שהורשע בגרימת חבלה חמורה. הוא חשוד שנהג במכונית "דודג'־דארט" שכורה, ברחוב סמוך לכיכר שרונית בהרצליה־פיתוח, שם אירע השוד.

סטודנט צעיר, הגר באותו רחוב, סיפר לחוקרי המשטרה, כי כ־25 דקות לפני שאירע השוד ראה אופנוע "הונדה", שעליו רכבו שניים, עוצר ליד מכונית "דודג'־דארט" לבנה. הסטודנט העיד, כי השלושה החליפו דברים ביניהם ואחר־כך נסעו בכיוונים שונים.

את שקית־הניילון שהכילה את היהלומים של גילה לוי חטפו מידיה שני צעירים, שרכבו על אופנוע "הונדה", בצאתה מסניף בנק לאומי שבכיכר־שרונית.

למדור התישאול ביחידה המרכזית של משטרת מחוז תל־אביב — בראשות רב־פקד יעקב יפה — הגיע ביום ה' שעבר מידע, שלפיו נסים דבוש הוא שנהג ב"דודג'־דארט". רפ"ק יפה, שהיה ראש צוות־החקירה־המיוחד (צח"מ) בפרשת שוד יהלומי גילה לוי, הורה לאתר את האיש והתברר, כי דבוש אסיר בכלא רמלה.

נסים דבוש הואשם, בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב, כי בחודש יולי אשתקד — כחודש לאחר שוד היהלומים — ניסה לרצוח שני צעירים בקפה "אתונה" שבשפת הים בתל־אביב. בית־המשפט הרשיעו ב־גרימת חבלה חמורה וגזר עליו תשע שנות מאסר.

בחקירתו אישר, [...] הרצליה, ברחוב סמ[...] שרונית, בבכונית [...] דארט" שכורה, זמן [...] שנשדדו יהלומיה [...] לוי. התברר, כי לו [...] שוכר המכונית. דב[...] קשר לשודדי היה[...] חקירתו נמשכת.

למהנדס האנגלי בריאן פ[...] הותרה שהות 15 יום בא[...]

מאת עמוס רבב ויהושע כהנא

למהנדס האנגלי בריאן דומיניק פיי הותרה ביום ו' השהות בישראל ל־15 יום. הוא שוחרר ממעצרו, אולם דרכונו לא הוחתם בחותמת הכניסה, לכל יהיה צורך בצו גירוש, אם יחליט על כך שר הפנים.

תוך 15 יום יחליט שר הפנים בפרשת בריאן דומיניק פיי, על מתן האשרה ידרוש את שר הפנים השיקולים: אם יש לו עבר פלילי, אם הוא מסוכן לציבור, אם אמו יהודיה (בשל כך הוא זכאי ליהנות כיהודי מחוק השבות).

על הסכמת שר הפנים להתיר את כניסתו של פיי ל־15 יום הודיעה ביום ו' ב־בית־המשפט העליון עו"ד הדרית בייש. פרקליטו של פיי, עו"ד נחמן גולדברג, ביטל ל־אור זאת את עתירתו נגד שר הפנים והבטיח כי כרטיו יכבד כל החלטה בעניינו.

את כניסתו של האנגלי פיי לישראל מנע שר פנים, לאחר שלפני כשנה הורשע בבית־משפט השלום בנתניה בשל גניבה.

בריאן דומיניק פיי, ממרשקי, רהה, קיבל ביום ו' ב־אירפק את ההודעה על שחרורו מן המעצר. הוא נראה מדוכא. לדבריו הוא נכון ל־חזור על רצונו לעלות לישראל, בגלל ההתנצרות הלא־מובנת כלפיו.

עתה, לאחר שחו[...] לים בריאן ואשת[...] יצירת עבודה מוג[...] אה לקפריסין כדי [...] בנישואים אזרחיים [...] יהיה לכפות על מ[...] את הישראורה של [...] ישראל, כי יקיה [...] דיה. תושבת ישו[...]

רועה בדווי מבקש לחזור לחיק היהדות

לאחר שהוחוור לו שאמו היתה יהודיה

רועה בדווי, המתגורר באוהל בצפון הארץ, החליט לחזור לחיק היהדות לקראת יום הכיפורים, לאחר שנודע לו, כי הוא בן לאם יהודית.

הבדווי פנה לפני ימים מספר לרבה של מגדל־העמק, הרב־יהד יצחק גרוסמן, וביקש להחזירו ליהדות. הבדווי, בן 28, סיפר לרב, כי זקני המאהל אמרו לו לא מכבר, שאמו היתה יהודיה, וכי הגבר האשה אותם חשב להוריו אינם כאלה. כשהודיע לבני משפחתו, כי רצונו לחזור ליהדות, החלו אלה להציק לו וניסו להניאו מלעשות כן.

עתה מנסה הרב לעזור לבדווי לגלות את הוריו האמיתיים בעזרת משרד הפנים, ולאחר מכן יעבירו לישיבת של חוזרים בתשובה, בירושלים. (ע)

החשוד בזיוף רשימות רכב - איננו שוטר

מרוין סלוויק, שנעצר כחשוד בזיוף רשימות רכב, אינו איש משטרה — נמסר אמש.

בניגוד לפירסומים קודמים הסתבר, כי לסלוויק חבר ב־מתלקה לזיהוי פלילי במטה הארצי, אך הוא עצמו לא עבד מעולם במטה הארצי, ואינו משרת במשטרה.

מרוין סלוויק חשוד בכך, שהחזיק מכונית "רנו17" — החשודה כגנובה, (מספרה 442—655). ערך המכונית הוא כמאה אלף ל"י. סלוויק חשוד בכך, שזייף את המסמכים השונים הקשורים לרכב זה.

ביום ו' הוארך מעצרו של סלוויק ב־15 ימים נוספים, בפני חוקריו סען, כי הוא חולה סרטן.

מוניות מי[...] למקרים ד[...] ביו"כ בו[...]

ביום הכיפורים חיפה לרשות התנו[...] מיוחדות למקרים [...] בו. הזמנת המונ[...] באמצעות מגן דוו[...] חיפה. (ע)

שתי לקח[...] 60 יום ב[...] שימש בירושלים 60 יום בלבד!

PIERRE CARDIN PARIS — סריגים

זקט פוני

המקור לזמש ועור ז'קטים ומעילים

מעילי צמר IMPORT

בהילטון ירושלים

פתוח עד 9 בערב

הפתיחה ב־5 לאוקטוב[...]

הסימון להצלחה שלך!

בהגרלת הלוטו 40/76 מינימום פרס ראשון

*450,000 ל"י (כולל העברה) ומצטבר עד

מיליון לירות

מפאת יום כיפור תתקיים הגרלת הלוטו ביום ד', 6.10.

יום ג' 5.10 המועד האחרון למסירת הטפסים.

* כפוף לערעורים

השבוע בלוטו

חדרי שינה, מזנונים ארונות קיר וסלונים

לפי הזמנה במהירות ובדיקנות במחיר מהיצרן לצרכן

אולם התצוגה הענקי שלנו צמוד לנגריה

פתוח במוצאי־שבת!

רהיטי ורד הרצל 154 תל־אביב טלפון 825768

נגנבה מכונית קורטינה לבנה

גג שחור מספר 108—395

במכונית היתה עבודת סיכום של 10 שנות למוד לתואר דוקטור

המוצא הישר יבוא על שכרו

טלפונים: בעבודה 266122, בבית 745208

מחסן ג'ינס - ניו ג'י[...]

מהיצרן לצרכן — הצעה מיוחדת!!

מכנסי ג'ינס אמיתיים

חצאיות ג'ינס אמיתי

חולצות ג'ינס אמיתי, שרוול ארוך

חליפות ג'ינס אמיתיות

מכנסי קורדרוי אורגינליים

סראפנים שונים

חולצות שרוול ארוך

אבן גבירול 89 תל־אביב, הכניסה מאלחריזי

פתוח: א'—ה' 9—21; שישי 9—14.

JOE Model

לכל מאן דבעי

אנו מזהירים בזה ש־

מכנסי הריון ללא גומי שלנו

הם רשומים ובלעדיים

וכל המנסה לחקות פרט זה או אחר, יתבע לדין.

בכבוד רב

ג'ו מודל

כפר מסריק 16 ת"א

טל. 220206

הקץ לוילון במקלחת

מקלחונים בשלל צבעים בדומה לצבע החרסינה

טלפנו ונגיע: 729586

לשרותך המזכירה האלקטרונית 24 שעות ביממה בטלפון 730074

דקו־גן

אנה פרנק 16, רמת־גן

חנות למכירה

74 ממ"ר ברמת־גן

(כוכר היסוד)

כניסה מיידית

לטלפן 827538

ביטוח מלא לטלוויזיה

סיגנל־ישראטלוויזיה

רח' החשמל 4, תל־אביב

623421, 611715

מכונת Canon

מעתיקה מסמכים

על נייר רגיל

טוב יותר

מהר יותר

חסכוני יותר

קרט בע"מ

תל־אביב, מונטיפיורי 10, טל. 55244

אם מתנה אז קלאס

אגרטל גלגל 99 ל"י

אגרטל שופר או ריבוע 45 ל"י

פיפו

א.ג.ת. ארנד בע"מ

הגלריה למתנות וכלי בית אומנותיים

רח' דיזנגוף 224 ת"א, טל: 231013

פתוח ללא הפסקה מ־09.00 - 19.00

משרד החקלאות

להלן לוח המחירים המוסכם

ל־3.10.76 - 8.10.76

במסגרת החוזלות בחנויות השרשרת של הסופרסל והסופרמרקט והחנויות פרטיות שהצטרפו למבצע

ירקות	לצרכן הק"ג
עגבניות כדוריות	1.45 ל"י
עגבניות מזנים פחוסים	2.35 ל"י
גזר	2.55 ל"י
חצילים	2.35 ל"י
כרוב לבן	1.60 ל"י
בצל יבש	1.85 ל"י
בצל יבש ארוז בשקיות	2.15 ל"י
תפוא"ד	2.90 ל"י
תפוא"ד ארוזים באריזה של 2 ק"ג	3.20 ל"י

פירות	
תפוחים מזן גרנד גדל 6.5	4.65 ל"י
תפוחים מזן אורליאנס גדל 6.5 חיפה, ירושלים	4.50 ל"י
תפוחים מזן אורליאנס, גדל 7	4.85 ל"י
אגסים מזן ספדונה גדל 5.5	5.40 ל"י
ענבים מזני דבוקי, תמר ביירותי	4.80 ל"י
לימונים	4.80 ל"י

עופות	מ.ע.מ.
פטמים קפואים בשקיות מיני הנעוף (עד 1.1 ק"ג העוף)	10.55 ל"י + 85 אג'
גדל 1. (עד 1.450 ק"ג העוף)	10.55 " + 85 "
גדל 2. (עד 1.7 ק"ג העוף)	9.45 " + 75 "
גדל 3. (מעל 1.7 ק"ג העוף)	8.33 " + 67 "
בשר הודו: ללא עור מגידים	22.22 " +1.78 ל"י

דגים	
כסיף	9.50 " + 76 אג'
כסיף בפרוסות קפוא במגש של ½ ק"ג	18.20 " + 1.46 ל"י
קרפיונים חיים	14.10 " + 1.13 "

PROPERTY IN SALONICKI

מעוניין במקרקעין בסלוניקי — יוון

בהצעות נא לפנות אל:

PAPAGIANOPOULOS Bros.
231 West 29th St.
New-York, N.Y. 10001, U.S.A.
Tel. (212) 888-3087

מוסף מעריב ליום [...] הכיפורים [...]

יום של [...]רק [...]פה

מאת [...]ם תלבני

מוסף מעריב ליום הכיפורים

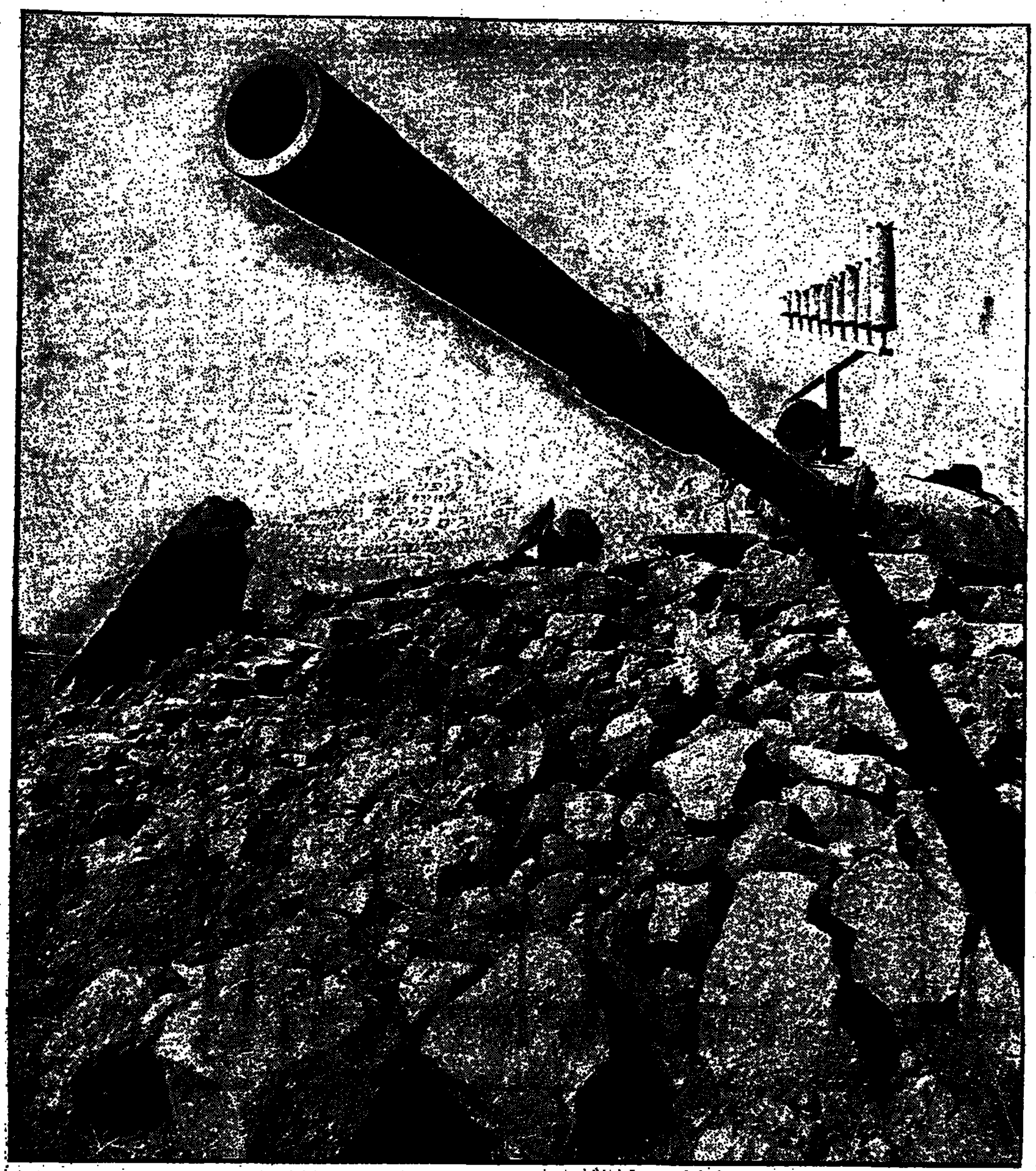

גלעד לחללי חטיבת „ברק" ברמת הגולן (צילם: מיכה בר־עם)

יום של ברק וסופה

מאת **מנחם תלמי**

מזרחה מכאן, לפני שלוש שנים, עמד הזמן מלכת — נדהם, שסוע, מפרפר בין תקווה ליאוש. בעיצומם של צהרים בהירים ניחתה מהלומת הפתע בשאון אדירים מהמם, ברסק קטלני, במערבולות עופרת רותחת וריחות כבדים של חריכה.

מישהו צעק „מה קורה פה, לעזאזל!?" פה ושם נתעוררו לחיים במרץ מנועי טנקים רדומים, שמיהרו לקשקש בשרשרות צוהלות. היו צעקות „חובש, חובש!" מישהו חסף באגרוף רוטט פומית של מכשיר קשר וקרא לתוכה את מה שראו העיניים ולא האמינו שכך הן רואות.

ציפו לתקרית, לאירוע מקומי, גזרתי. לכל היותר: יום קרב. ורק מאוחר יותר הבינו והתחילו להגיד: מלחמה. כשזו היתה כבר בעיצומה, מתגלגלת ומוחצת, נושכת מכתשים באדמה, נוברת בגופות שסועים, מעלה פקעות עשן שחור אל שמים נדהמים.

מכל עבר עלו הקולות האלמוניים שביקשו סיוע, שדרשו ארטילריה ו„אוויר". וכל הרמה הגדולה קירטעה כבמחול מסורף, בלתי קצבי, עמוס בפעלולים של אש ועשן. קוצי סוף הקיץ, מיובשים עד תום, עלו בלהבה פרועה, האביכו ענני עשן אפור, שגהר לחבוק ולכסות פטריות פיח שחורות, שעלו בלולות ודחוסות מתוך כלי השריון הבוערים. צריחי תותח, שנעקרו מן התושבת והתעופפו כחיקויי קרטון, נחתו על הקרקע במהופך. אבוקות אנוש בוערות התרוצצו והתפלשו. גברים נוקשים יבבו — פתאום, לראשונה, אחרי הרבה שנים — „אמא!" ונערים שגורלם נחרץ ראו בפעם האחרונה, מבעד למסכי האש והעשן, שמים נמוגים ונעלמים לעד.

מכבש המלחמה הנוראה התגלגל מערבה הדרומה, עד שהגיע לכאן, למקום בו הוצבה כאוחר יותר האנדרטה הזו, העשויה אסופת סלעי בזלת.

הגיע עד לכאן — ועוד מעט היה אוסף מהירות וכהדרדר כשואה שוצפת אל ערוץ הירדן, אל עמק החולה ובקעת הכנרת.

לא הרחק מאנדרטה זו, בנקודה הקריטית שלפני המורד הגדול, נעצר המכבש. ואז החלו לגלגל אותו חזרה, מנוזה ונפוגה. דמי הנהדפים אותו נשקו לדמי הבולמים.

אבל עד שנעצר ועד שנהדף וגולגל חזרה מזרחה, כתש מכבש המלחמה כתישה נוראה. נערים נועזים וגברים ללא חת, בשריון ובצירים, הטילו עצמם מלוא במין השלכת נפש מופלאה.

הם בלמו אותו בגופם. תחילה במזרח, ליד הגבול שקראו לו סגול. וכשדרס אותם, עצרו אותו אחרים כאן, בשערי המורד הקריטי, סמוך למקום בו ניצבת היום האנדרטה הזו.

כמה וכמה אנדרטות שותקות, אפופות הוד עקֵשה ותוגה חרישית, ניצבות במרחבי הגולן, בצד צירים שלווים, שהיו לפני שלוש שנים נתיבי מלחמה.

כמה וכמה אנדרטות שותקות. וזו שכאן היא של חטיבת „ברק", אשר בלמה מול המאמץ העיקרי של האויב.

באותו יום תדהמות, שהיה עד מהרה לאחת מן הנוראות שבמלחמות, פרצו אל תוך הגזרה הדרומית של הגולן 600 טנקים של האויב. לאבירי „ברק", שניסו להיות שם חומה בולמת, עד להיזעקות הכוחות, היו 30 טנקים בלבד. כעבור שעות לא רבות היו למעלה ממחציתם פגרי פלדה דוממים ומפוייחים, או אבוקות שבערו זמן רב. המעט שנותרו לחמו בחרי אף, התרוצצו מול שטף הפגזים וטילי הכתף, בנסיון נואש לסכור את השטפון.

שלושים מול שש מאות. וכעבור זמן קצר נותרו שנים־עשר בלבד, שקובצו יחדיו ועלו בעקבותיו של מג"ד „סופה" אל תל־פארס — למצוא מחסה ולהשיב מלחמה יחד עם שרידי לוחמים נפוצים שהתלקטו שם.

הסורים שטפו על פניהם, הותירו אותם מכותרים מכל עבר. חמישה מסוקי תקיפה ירדו עליהם בנסיון לחסלם. מקלעי הטנקים של גדוד „סופה" הורידו שלושה מהם.

לכודים על התל, כשהחזית היא כבר הרחוק בעורפם, שימשו אנשי „סופה" עיניים קדמיות של הפיקוד על פני אזור עמוק, שנבלעמם מידינו ושלא היה לנו על הנעשה בו כל מידע — לבד מזה שהועבר באמצעות הנמצאים על תל פארס.

באותו זמן הגיע כבר השריון הסורי — שפילס דרכו, בין היתר, על כביש הנפט — אל עבר מחנה נאפח ואל הכביש היורד שם לאזור בית המכס והלאה לעמק החולה ובאש פינה. הסגל הבכיר של חטיבת „ברק", יחד עם כוחות כאולתרים שנאספו שם, לחמו נואשות לעצור את הסורים שחתרו לעבר נאפח. בהתקפה נועזת, שערכו על הטנקים הסוריים — שכבר הקיפו את מחנה נאפח — נהרגו המח"ט, הסמח"ט וקצין האג"ם. הכוח הסורי נהדף ומחנה נאפח לא נפל. טנקים סוריים לא ירדו לעמק החולה.

אולם מכל חטיבת „ברק" נותרו בשלב זה המג"ד הפצוע של גדוד „סופה" עם שנים־עשר טנקים, לכודים עמוק בשטח הנתון לשליטת האויב, כוקפים מכל עבר באחד מגדבכי של תל־פארס.

עם רדת היום (יום א', היום השני למלחמה) קיבץ המג"ד את כל אנשי החי"ר והאחרים שנמצאו בתל, העלה אותם על סיפוני הטנקים שלו ויצא אתם למסע מסורף לבאורה — חזרה „הביתה", דרך שטח רצוף הכבוש בידי הסורים, לאורך צירי תנועה שלהם, לצד חניוני הלילה הגדולים שפרשו בכל האזור. מהגבול הפרוץ מערבה.

בחסות החשכה, תוך דממה אלחוטית מלאה, נכונים להיכנס לקרב נואש עם כל מי שינסה לחסום דרכם אל הסיכוי האחרון שלהם, יצאו שנים־עשר הטנקים של „סופה", כשעל סיפוניהם נאחזים אנשי חי"ר ופליטים אחרים ממוצבים וצמתות שנכבשו.

המסע המסורף הזה, שבא בסוד צמוד, כשתותחיו זוקרים לכל עבר, נכונים לפתיחת אש כידית, עבר במלוא מתמתו, כשהוא חולף על פני חניוני שריון וריכוזים אחרים של הצבא הסורי. אלה שבטנקים ועל סיפוניהם יכלו לראות, למרות האפלה, חיילים סורים המטפלים בכליהם, מתדלקים ומתחמשים טנקים — כה קרוב חלפו לידם. הסורים סברו, כי הטנקים החולפים — משלהם. לאורך כל הדרך הארוכה הזו, אזהו רק פעם אחת, טנק האויב שזיהה — פתח לעברם באש. מכת אש מידית שיתקה אותו לפני שהצליח להסב נזק כלשהו.

השנים־עשר של „סופה" המשיכו להתור מערבה ודרומה עד שהגיעו — עם אור ראשון — לשטחנו.

מכאן, לאחר התארגנות וטיפול בכלים שעמד בקרבות ובמאמץ בלתי פוסק, משעתה הראשונה של המלחמה, מיהרו לעלות צפונה, להצטרף לכוח שריון של חטיבה אחרת, אשר בלם שם את הסורים במאמץ נואש.

כעבור זמן צורפו שרידי חטיבת „ברק" אל כוח החלוץ שפרץ במיתקפת־הנגד הגדולה מזרחה, אל עומק השטח הסורי.

שני סתווים חלפו כאן מאז. והשלישי שוטף כבר את הקרקע הבזלתית שבאזור האנדרטה — אחת מני רבות, הזרוצות על פני מרחבי הגולן ומורדותיו. שוטף הסתיו ושר לה ברחוזתיו הסואות קינות מתעצמות והולכות.

לא רחוק מכאן — מחנה נאפח. מול פתחו נפלו כל מפקדיה הבכירים של החטיבה, שעה שהסתערו על השריון הסורי שקרב ובא לציר החיוני הזה. זמן מה לאחר מכן חלפו כאן בדרכם אל הגזרה הצפונית שרידי גדוד „סופה", כשבראשם המג"ד הפצוע, שהחליץ אותם במסע נועז מכיתור תל־פארס. מאוחר יותר נפל גם הוא.

אחר כך נסתיימה המלחמה האדומה בבתק בחשאי. ואבני הבזלת הקשויות שעליה — על אף סברן המתגבר והזוהן האדישות — נוצרות ברחימאות יבבתם התנוקה של פצועים וכוויים וקריאתם האחרונה של ההולכים למות. מעליהן מזדקרת אנדרטת הבזלת הגדולה, עם צריח התותח, בה ספוגים הדי גבורתם של אלה שהשליכו נפשם מנגד.

ורוח הסתיו השלישי בוכה עמם קינה שאין לה ניחומים.

هكذا من الاحل

مكنز من الأمل

...ייפים ...גבורי

התשובה במחשבה ובסיפור החסידי

בבית הכנסת. ציור:

מאת אריה רוסט

סוד השפעתה וקיסמה של תנועת החסידות הוא ברוח־החיים שהפיחה ביהדות, בהתגברות ובהתחדשות רציונית, בהתנקת השראה והת־רוממות־נפש, ובהחדרת אמונה ובטחון ושמחה בין שכבות העם הרחבות. החסידות, אם גם לא התיימרה לגלות תורה חדשה ואף לא קראה למהפכה או לשינוי־ערכים ביהדות, הרי השכילה בזמנו למלא בה תוכן חדש. היא הוסיפה כל אותם סממנים מיוחדים ועסיסיים של דבקות דתית וערגה לקירבת השכינה בתוכם פנימה, וטיפחה הוי מיוחד של הער־צת הצדיק האזנה לתורתו ולספורי־מעשה תוך התרפקות על הרציונות החבויים בהם, מעשים כגון: ניגון, ריקוד וישיבה בצוותא של כל החבורה באחוות־רעים קבלו אף הם משמעות חדשה של קידוש ההויה בחיי־האדם.

אמת, אין לחפש בחסידות אחידות ושיטתיות נוקשה — ושמא זו גם גדולתה. קיימים בה דגשים ורבדים, גוונים ותווי־גוונים. אך האפוריזם החסידי, ההגדות הקצרות, הקול־עות, האמירות השנונות המבריקות וספורי־המעשה הציוריים, נושקים ומגלים הבנה עמו־קה וחודרת לנפש האדם, למסיו ומאווייו, ותמורה בלתי נלאית לרוממו לפסגות גבוהות. החסידות היא במידה מסוימת המשכה והול־דתה של תורת הקבלה והמסתורין על השכינה השורה בכל, אלא שהכניסה בה חיות עממית יומיומית, בבחינת „ואני קרבת אלקים לי טוב" (תהלים עג, כח). יראת־שמים מזה ואה־בת־ישראל מזה הם שני עמודיה, וההגדרות אחר מאבותיה: יראת־שמים היא עמוד האור המאיר את הדרך של „שויתי ה' לנגדי תמיד" ואהבת־ישראל הוא עמוד האש לאהבה להוכח לכל יהודי.

מכאן שהכרת האדם ורציון התפילה והתשו־בה לאלוהים מתוך סערת־נפש וגאות רגשי־הלב מקבלים ביטוי נרחב ורב־אנפין במחשבה ובסיפור החסידי. מעט־מזעיר מתוך אלה יובאו להלן.

● האדם ועולמו

האדם נקרא „עולם קטן". הוא עולם והוא קטן; רואה עצמו עולם — הריהו קטן. רואה עצמו קטן — הריהו עולם מלא.

(רבי נח מלאכוביץ')

בכל צבור אתה מוצא אנשים צדיקים, בינו־נים ורשעים, ולפי בעלי נוטריקון המלה „צבור" עצמה היא ראשי־תיבות של: צדיקים, בינוניים, ורשעים. ברם — לפי רבי שמואל מסוכצ'וב — גם בכל אדם, בכל יהודי, שוכ־נות יחד שלוש הבחינות הללו, ומלחמתו היא להכניע ולבטל את חלקי הרע והבינוניות שבו ולעשותו כלי המוכן ומסוגל לקבל השפעה מעולם העליון.

נפשו של אדם שרויה מסתירות, ורצונותיו מלאים ניגודים. הפרובלמטיקה של האדם, הווייתו, מהותו ומיהותו קיימת מאז ימי קדם. מחד — „בצלם אלוהים ברא אותו" (בראשית א, כז) וגם „ותחסרהו מעט מאלוהים וכבוד והדר תעטרהו" (תהלים ח, ו). ומאידך — „כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג, יט) וגם „מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו" (תהלים ח, ה).

אחד מעקרונות היסוד של תורת הבעש"ט הוא כי אין לראות את הקודש והחול השוכנים בקרבו של האדם שתי רשויות נפרדות ומופ־רדות. זוכה — הכל יכול להיות קודש, לא זוכה — הכל יכול להיות חול. אין מציאות של רע מוחלט קיימת באדם. יכול הוא להיות עובד את יוצרו ויכול הוא להיות עבד ליצרו. (עפ"י המגיד ממזריטש). הליכתו של האדם בעולם הזה דומה להליכה על חוד של סכין: מצד זה שאול ומצד זה שאול — ובאמצע דרך החיים. והמרחק מגן־עדן לגיהנום הוא כחוט השערה בלבד.

הסביר הבעש"ט: כתוב אחד אומר „וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (בראשית א, לא) וכתוב שני אומר: „ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע" (דברים ל, טו). לכאורה סותר הכתוב השני על קיום הרע והנאמר בכתוב הראשון, אך גם בתוך הרע נמצא גרעין של טוב אלא שהוא בדרגה נמוכה מן הטוב ועל האדם לכוון ולהטות כוחותיו הנפ־שיים לצד הטוב העליון.

כאשר רבי שלמה מקרלין בביקורו הראשון אצל המגיד ממזריטש ושאלוהו מה למד ממנו, השיב: עד עכשיו סיגפתי גופי כדי שיוכל לסבול את הנשמה, ועכשיו למדתי לדעת כי הנשמה יכולה לסבול את הגוף ואי־נה צריכה לפרוש ממנו. מנקודת־מבט זו על הכוחות החיוביים שבאדם מוסברת אמירתו של רבי יצחק־אייזיק מזידיטשוב: „כל אדם חייב להיות משפיע ומקבל, בבחינת תן וקח. מי שאין בו שניהם כאחד דומה לאילן סרק. אין לך אדם שאין לו שעה ואין לך אדם שבתוכו לא יהבהב ניצוץ של קדושה. מן הדין להשגיח על כל נפש מישראל שלא תאבד, ולפעמים אף הצדיק אינו מועיל במה שיהודי פשוט מסוגל לפעול".

וחסידים מספרים: הבעש"ט עבד והתפלל בימים הנוראים בכוונה עצומה. והנה ראה בעיני רוחו כי בעיר פלונית מתפלל יהודי אחד בכוונה גדולה ממנו. נסע הבעש"ט לעיר ההיא, קרא ליהודי ושאלו: בן־תורה אתה? — אמר לו: לאו. ולהתפלל אתה יודע? — אמר לו: לאו. המשיך הבעש"ט ושאלו: ומה עשית בימים הנוראים? — השיב היהודי: רבי, אפילו את כל האל"ף־בי"ת איני מכיר. יודע אני רק האותיות מאל"ף עד יו"ד. כשבאתי לבית־הכנסת וראיתי כל הצבור עומד ומתפלל בכוונה ובקול ואני איני יודע כלל, נשבר לבי בקרבי ואמרתי: אלף, בית, גימל עד שהגעתי לאות יוד, והוספתי ואמרתי: רבונו של עולם! עשה־נא אתה מן האותיות מילים וצירופים כרצונך ויעלו לפניך לרצון. כה אמרתי וחזרתי ואמרתי בכל כוחי ובכל נפשי. — — — ופעלו דיבוריו של אותו יהודי פשוט יותר מתפילת הבעש"ט.

אך לא רק תפילתו של יהודי פשוט יכולה לפעול הרבה. גם רשע וכופר יש בו צד של „חיוב" — של שלמות. רבי מיכל־ליב מבאלבוב, שהצטיין בצדקותו המופלגת ובהליכותיו עם הבריות, ביטא זאת בצורה מופלאה ונוגעת: התכונות השליליות והמידות המגונות ביותר של האדם אף הן לא לחינם ולא לבטלה נבראו, וגם בהן קיים צד מסוים שאפשר לכוונו ולנצלו לחיוב לטוב וממילא גם לרצון הבורא. מידת הגאווה, למשל, מסוגלת להפוך לגאוות־הלב בקיום דרכי השם. אולם אפילו הכפירה באלוהים מהווה לפעמים גורם בסיוע להתעלות האדם. הכיצד? — שעה שאדם שרוי במצוקה ונזקק לעזרתך אתה עליך להסתפק במס־ספקיים ולומר לו: צפה־נא לישועת השם שבוודאי תבוא. ולא בדין היא, שכן עליך לפעול כאילו אין אלהים בעולם ורק בידך לסייע לו.

רבי שמחה־בונם מפשיסחא ותלמידו רבי מנדל מקוצק הירבו להגות על טיבו והבנתו של הבריות. סיפר רבי שמחה־בונים: „חשבתי פעם לחבר ספר בגודל דף אחד בלבד ושמו 'אדם', אשר יקיף את האדם כולו. אך נמלכתי בדעתי שמוטב לא לחברו".

דו־הקוטביות של האדם משתקפת באופן ברור באמירתו המפורסמה: כל אדם חייב להפור לו שני כיסים ולהשתמש בהם לפי הצורך. בכיס אחד יהיה מונח המאמר „בש־בילי נברא העולם" (סנהדרין לז, א) ובשני הכתוב „ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז). ואילו בדידותו של האדם ומרכזיותו גם יחד קיבלו ביטוי בתיאורו הציורי הבא: שעה שאני צופה על העולם דומה לי לפרקים האדם כעץ בודד השתול במדבר. אין לו לאלוהים אלא האדם לבדו, ואין לו לאדם אלא האלוהים לבדו.

רבי מנדל מקוצק, דמות סוערת ומבריקה, קנאי לאמת הפנימית ולכנותו של האדם, פנה אל חסידיו בקריאה: איני מבקש מכם אלא שלשה דברים: אל תפולו כתוך עצמכם, אל תפולו לתוך אחרים, ואל תהיה כוונתכם לעצמכם. אף הוא היה אומר: „אם אני הנני כמות שאני ואתה הנך אתה כמות שהנך — אזי שנינו הננו כמו שהננו בעצמנו. אבל אם אני הנני אני משום שאתה הנך אתה, ואתה הנך אתה משום שאני הנני אני — הרי אני לא אני ואתה לא אתה".

וכך סיפר רבי מנחם מקוריץ: עשרים ואחת שנה עמלתי על מידת האמת: שבע שנים — כדי להכיר מהי אמת, שבע שנים — כדי לסלק ממני את השקר, ושבע שנים — כדי להחדיר בי את האמת.

התבטאות השקפת החסידות על האדם מוצאים בדברים הבאים של רבי צבי־הירש מזידיטשוב: האריז"ל הקדוש שאף להרים את האדם ולהעלותו לעולם שמעל לרקיע. אבל הבעש"ט ביקש להוריד, כביכול, את העולמות העליונים למטה. לא אדם השוכן בגן־עדן אלא גן־עדן השוכן באדם. הכל בעולם הוא אלוהות, ושעה שאדם מגיע להפיכת האלוהות בבריאה נפתחים לפניו שערי גן־עדן.

● תשובה ותפילה

שאלו לחכמה, חוטא מהו עונשו? — אמרה להם: „חטאים תרדוף רעה" (משלי יג, כא). שאלו לנבו־אה, חוטא מהו עונשו? — אמרה להם: „הנפש החוטאת היא תמות" (יחזקאל יח, כ). שאלו לקודשא־בריך־הוא חוטא מהו עונשו? — אמר להם: יעשה תשובה ויתכפר לו (ירושלמי, מכות, פ"ב). מכאן, שה־תשובה עולה על החכמה מצד מי־דת הטוב הנעלה מעיני כל חי ונשגבה מהשגת כל הנמצאים. כי ימינו פשוטה לקבל שבים באהבה עזה.

(רבי חיים מצאנז)

כוחה של תשובה הוא שהאדם מנער עצמו מן האבק שדבק בו כן ההרג ומגלה את פני־מיותו. הוא מתחדש כאילו היום נברא. „בשופר גדול יתקע וקול דממה דקה ישמע" (בזמנה קודש), בלי כלים, אין אומר ואין דברים — רק נשמע קול דממה דקה מעומק הנקודה הפנימית של נשמת האדם.

הרהורי התשובה הבאים מתוך הארה עליונה מעוררים הרה של תשוקה לאלוהים, והתשובה עצמה שהיא מתת השם, מסלקת את מחיצת החטא בין אדם לקונו. במקביל ליציאתו מחומריותו רוצה הוא ומסוגל לחזור עבורו יותר לרוחניותו. „צמאה לך נפשי... כן בקודש חזיתיך" (תהלים סג, ב—ג). — כמידת הצמ־און כמידת החיזוי בקודש. כגודל התשוקה לאמונה זוכה הוא להארה מאת הבורא. אמר רבי נתן מברסלב: „חייב אדם להתחדש תמיד כפי שהטבע מתחדש כל רגע. לגבי יהודי תמיד העיקר הוא ראש השנה. כאשר ראש־השנה חולף, כיצד מסה אני אוני לשמוע את הקריאה המעוררת לסליחות לשנה הב־אה, שכל השנה חולפת ועוברת כהרף־עין, ואין זמן כלל".

יראת־שמים ואמונה יש בהן תופעה מיוח־דת. כל־זמנה שהן מתגברות באדם שיפוטו הנפשי ושבתותו חזקות יותר, כשם שנובעות הן מתחושת הקירבה לאלוהים ולא מיראת העונש. יראה זו מביאה לידי אהבה. הסביר רבי שלמה מקארלין בעל תפארת שלמה: טבעו של אדם לברוח מפני דבר שמפחד הוא ירא. אבל ביראת־שמים כתוב: „את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק" (דב־רים י, כ) כלומר, ככל שתירא אותו דוקא תגבר תשוקתך לדבק בו. וליראה כסוג זה אנו מבקשים בתפילת הימים־הנוראים: „ובכן תן פחדך על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת".

החסידות מדגישה את הדיבור על מוטיב שברון־הלב של היהודי בכלל ושל החוזר בתשובה בפרט. הרצון המרכזי הוא כי השב־רון הזה הוא דוקא שיא השלמות. כשביקש רבי מאיר־יחיאל מאוסטרובצא להבחין בין שברון־לב ובין ישיבה בעצבות ובדיכאון, הבדיל את אלה האחרונים לעיקוח תיקונו של האדם בעוד שברון־לב הוא תיקון פני־מיותו. את הכתוב „וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל ה'" (יואל ב, יג) פירש רבי בונם מפשיסחא כך: התשובה אל ה' חייבת לבוא כתוך לב קרוע ושבור ולא על־ידי הת־חזות חיצונית בלבושו של לב קרוע.

ברם, מן הדין להבחין ולהבדיל היטב בין שברון־לב כתוך הכנעה ויראת הרוממות של השב בתשובה אשר מקורה בו ובגדלות־הרוח לבין דכאון, ... וקטנות־מוחין. כשם שלא כל צחוק ... כך לא כל בכי הוא עצבות. ... בעירה על מעין כשם על כל ... הרעדה של השב בתשובה ... בבחינת „וגילו ברעדה" (עפ"י ... מקוברין).

כיצד יוכל החוזר בתשובה ... שעריכה הנאים רובצת עליו? ... באלה הרבה, אלא לעשות המעש... פירש רבי שמחה־בונם מפשיסחא ... ועשה טוב" (תהלים לד, טו), ... הסתלק מן הרע שעשית, ... במחשבתך ממנו. ועשה טוב — ... הטיב ממילא יסולק הרע. במקום ... טוב לתת את הדעת בהשלמת ה...

בהכנה לעשיית הטוב באה ה... עבודת הלב במחשבה ובדיבור. ... לך ה' עת רצון" (תהלים סט, יד ... — שאל רבי יהודה אריה ... אמת" — זמן וטיבור אצל הבור... כשיב בעל „שפת אמת": ... האדם המתפלל שכיסופיו גוברי... ולשעה של קירבה לבורא. שני ... ים ממלאים את האדם העומד ל... בורא: רגש של שפלות והכנ... לכאורה, יש כאן סתירה ושני ... אותו. אבל שני הרגשות ... ומשלימים זה את זה.

מעשה ברבי זושא מאניפולי ... החבורה בעשרת ימי תשובה, ... ברא דעלמא כולא! זושא יודע ר... החביה של השובה. ת — תמים ... אלהיך. ש — שויתי ה' לנגדי ... ואהבת לרעך כמוך. ב — בכל ... ה — הצנע לכת עם ה' אלה... להשובה היא התמימות, והבא לי... לו להשלים את כל התשובה. הת... תמימים. הוסיף רבי נפתלי מרו... לכאורה התמימות היא ההיפך מן ... לקיים הכתוב „תמים תהיה עם ... צריכים חכמה גדולה מאד.

מספרים חסידים: כשביקר ... מסוכוב... אצל רבי מנדל מ... בכבי: „הריני כבן 70 שנה ועדי... בתשובה שלמה. נענה לו רבי מ... בכבי: גם אני שרוי בצרה זו ... השניים ובירכו איש את רעהו ... בתשובה שלמה.

...ון הנבש...

בגדי לבן ונר נשמה

מנהגי העדות ליום־הכיפורים עושים אותו שונה מכל מועדי ישראל

מאת ראובן קשאני

המנהג ללבוש בגדים לבנים, המסמלים נקיון וטהרה, הוא קדום ביותר. בזמן שבית המקדש היה קיים, לבש הכהן הגדול ביום הכיפורים בגדי זהב, אך את עיקר העבודה עשה בבגדי לבן, ועל פתח ההיכל היה תלוי חוט אדום, שהיה מלבין, משהגיע השעיר, שעלה עליו הגורל להישלח לעזאזל למדבר. על כך דרשו חז"ל את הכתוב: „אם יהיו חטאיכם כשנים — כשלג ילבינו". (ישעיהו, א', י"ח).

עד ראייה קומאי, הקונסול מרקוס, ששהה בירושלים ביום הכיפורים, בזמן בית שני מספר: „כל העם בירושלים היו עוברים לפניו (הכוונה לכהן גדול) ב־אבוקות של שעווה לבנה דולקת וכולם לובשים בגדי לבן וכל החלונות מעוטרים ברקמה ומלאים ורות". (שבט יהודה, ס"ה).

על שמעון הצדיק שהיה כהן גדול בבית ארבעים שנה, מסופר שהודיע ל־תלמידיו שימות בשנה זו. „אמרו לו מניין אתה יודע? אמר להם: בכל יום הכיפורים היה זקן אחד לבוש לבנים ומכוסה לבנים נכנס עמי ויוצא עמי וה־יום נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים, נכנס עמי ולא יצא עמי. אחר הרגל חלה שבעה ימים ומת".

„כפרות" — תחריט נחושת

● בגדי לבן בתימן ובפרס

בעדות אשכנז לובשים „קיטל" (חלוק לבן ארוך) הנלבש גם בליל הסדר. יהודי תימן עוטים „בגדי לבן תמהים", המיוח־דים אך ורק לליל כיפור ויומו בלבד. המקובלים ויודעי ח"ן מסבירים, שאנו דומים ביום זה למלאכי שרת, שגם הם לובשים, כביכול, לבנים. מטעם זה אומ־רים בקול רם בתפילות היום את הפסוק „ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שהתקינו חז"ל שיהיו אומרים אותו ב־להש, לאחר פסוק ראשון של קריאת שמע, אך ביום הכיפורים, כאשר הכהנים והעם היו שומעים את „השם המפורש" יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה, היו כורעים ומשתחווים ונופלים על פני־הם ואומרים בקול רם: „ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

רפאל חיים הכהן, מראשוני העולים מפרס לארץ, מספר בזכרונותיו משלהי המאה הקודמת, שראה בעיר בושר בפרס את ציבור המתפללים שלבשו כולם בגדי לבן: „ביום הכיפורים נוהגים כל בני העיר, אנשים ונשים, ללבוש בגדים לבנים מכף רגל ועד ראש, החל מהכותנה וכלה בגרבים ובנעלים וביום הזה מחליפים את מצנפתיהם לצבע לבן, וכשנכנס אדם לבית־הכנסת, מוצא הכל לבן, האנשים בבית הכנסה עומדים עם גלימותיהם ומצנפותיהם הלבנות וכרית של בית ה־כנסת אף היא לבנה. הנשים העומדות בעזרה כולן לבושות לבן ומכוסות בצעי־פים לבנים ואור הנרות הדולקים ומזה־רים מוסיפים הן וכבוד". (אבנים בחומה, עמ' 14).

● נר הנשמות הטהורות

מנהג הדלקת נרות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בליל כיפור מוזכר בתלמוד (פסחים כ"ג). יש סוברים כי הטעם הוא לאפשר לציבור המתפללים להאר פרים במשך כל הלילה ולעסוק בדברי תורה, יש רואים במנהג „זכר למקדש", כפי שהיו ערים במשך כל הלילה ודור־שים לפני כהן גדול וכך מנעו ממנו את השינה אם ביקש להתנמנם, היו פרחי כהונה אומרים לו לעמוד על רצפה קרה של שיש כדי להתעורר. המשנה ביומא מספרת: „שהיו קורין לפניו באיוב וב־עזרא ובדברי הימים", וזכריה בן קבוטל מעיד: „פעמים הרבה קריתי לפניו ב־דניאל" (מסכת יומא, א' ו).

מלקות מידי שמש בית הכנסת

ברוב קהילות ישראל, מרב... קת נרות של שעווה ד... מקומות היה כל מתפלל מבי... לבית הכנסת בערב יום כיפור.

בערי פרס ואפגניסטאן היו גבאים מכספי הציבור נרות ... ים מיוחדים, כקומת אדם, ... לצת בבית הכנסת. בכורדיסט... את „נר הנשמה" בשירה וריק... הכנסת. בתקנה של חברת החי... לין, נקבע: בכל ערב יום כיפ... כל אחד מבני החבורה ליתן ... הכיפורים שלו לקופת החברה ... לים (כסף) חוץ ממה שיתן לגב... קדישא ושאר קצרות והמוס... (ידע עם, י' עמ' 12).

● מספר הפתילים כמספר הילדים

בזכרונות ש.ז. זאלצמאן, כ... כמנהג הכנת פתילים לנרות יום ... שהכינו הנבים במשך עבודת י... בה, „כל אם נטלה בידה פ... ובבכי ההגונים קראה: „פתיל ... בני... אן בת" ומספר הפתילים ... הילדים וההורים. ופתילים א... לעוצה הנרות שיכניסם בשני ... וזה גדולים שהודלקו בערב יום ... אם נכבה אחד מהם, היה זה

...יום רוזנפלד

...ני, ייפים ופיטר — ...חי גבורי התהילה

ראש־פיקים של מסה. — מוקדש לגבורי הגולן והסיני, שבגופותיהם בלמו את הסתערות צבאות האויב ביום הכפורים שלא יישכח לעולם.

...ני נתניהו. ייפים דווידוביץ. פיטר שוויפרס.

...לשה נשרים שהגביהו עוף. מאדמת־הכאב, ...ם המלחמות המריאו אל מחוזות־חלומו־ ...אך כבדה מאד העופרת שיצקו החיים ...ם וצנחו בעיצומו של הגבוה. איש איש ...רו.

...ש איש — ותהילתו לראשו.

...לשה נשרים צעירים. שלושה יהודים צעירים.

* * *

...ני זה כל מה שמעבר למילים", ספד לו ...פי העתון רעו האלמוני שאהב בו את ...ני אהב, העריך בו את זה „אחרי" את „ה־ ...נפשרי שיוני הפכו לאפשרי בכיצוי טיפת האחרונה".

...שמרבה אני להגות ביוני, שומע וקורא ...שלו — נתפסת לי דמותו ואינה נתפסת. ...רק „מה שמעבר למלים" הוא יוני. גם ...מעבר למושגים". ובוודאי, הרחק־הרחק ...למליצות.

...ו אהב את ארץ־ישראל, ארץ ילדותו, לא ...צמת־המשורר שבו. הוא אהב את ארץ־ ...ואת עמו גם בחריפות שכלו המאומטי, ...חריפות־שכל שעמדה לו כאשר תיכנן ...ם לפרטי־הפרטים שלהם ולא הותיר אל־ ...ה אחת שלא בחן ולא שקל. הוא אהב ...ץ־ישראל באומץ־לב מדהים של פאטא־ ...שאינו מודד ואינו שוקל, וקורא תגר על ...הולך אל מולו בקור־רוח עילאי, השווה ...של לו.

„...אינני מפחד מפני המוות, מפני ...שאינני מייחס ערך רב לחיים עצמם ...ללא מטרה, ואם יידרש שאקריב את ...חיי להגשמת מטרה חשובה אעשה זאת ...בשמחה".

...הוא אהב את ארץ־ישראל בדבקות של ...שאינו שואל ואינו תוהה ואינו חוקר ...לא ממנו ורק יודע כי אמונתו — צדק.

...בית אם ואב הביא עמו אהבת־מולדת. אך ...לקסואליזציה של אהבת־מולדת זו היא ...שלו, כולה פרי מחשבתו הבהירה והפילו־ סופיה הקיומית שלו, כולה פרי ראייה מפוכחת של הגורל היהודי: אומה אחרת ושונה בין גויים, ארץ נצורה בין חורשי־השמדתה, ציבורים יהודיים שלמים המבקשים לברוח מעצמם ואינם מצליחים.

ימים רבים לפני מלחמת יום הכיפורים, בעיצומה של מלחמת־ההתשה בחזית סואץ ה־ רחוקה ובעיצומם של ימים מדושני־יהדה בעורף התל־אביבי כותב יוני:

„אני מאמין בכל לב עד כמה חשוב שאהיה בצבא כעת. ולא רק אני אלא רבים אחרים. כל מי שיכול להרום מחהו, צריך שיעשה זאת.

אני מאמין ששאלת קיום של היהו־ דים, תלויה במידה רבה בישראל. בעצם — בנו. ביכולתנו ובאורך רוחנו".

יוני הלוחם הנועז, המפקד והתבר בקרב, הראשון למסתערים — האמנם הוא „כל היפה שאין בנו", כדברי חברו או שמא אין הוא אלא חוליה ברצף ההיסטורי מיהונתן בן־שאול הדרך יהונתן המכבי, אשר כדבר בפקדו ועמיתו של יוני „נכון לאחוז בחרב ולהרים את כבאה ה־ כבוד".

נכון לאחוז בחרב — באין ברירה אחרת.

בגזירת „עם הנלחם על הפירות חייו", לפעמים, הרחק־הרחק מנופי־ילדותו.

* * *

ייפים דווידוביץ.

היה צעיר בהרבה מיוני כאשר פקדה סופת־ הדמים את הארץ, אותה אהב כאיבו, עד שירקה בפניו וצלבה אותו בפרץ של שנאה תהומית.

הוא היה צעיר מיוני כאשר השליך נפשו מנגד, במלחמה נגד הנאצים; חמש פעמים נפצע בקרב; למפואר שבבתי־הספר הצבאיים בברית־ המועצות נתקבל — האקדמיה על שם פרונזה — והגיע לדרגת קולונל, עד שלפתע נבכה לו כל זה ותחת המכה־עבר עיטורי־הגבורה נעבד להזהו אות־הקלון הצהוב של מוצאו היהודי. בימי הנצחון הישראלי המפואר במלחמת ששת־ הימים פרצה לפתע מלוע הר־הגעש האנטישמי לבת־שנאה שאף ברוסיה רבתי עוד לא ידעו כמוה. ואז בעמדו מול המסטמה הזאת מצא ייפים דוידוביץ מחדש את עצמו ואת עמו. הזיק היהודי הזערער שמעולם לא כבה בלבו, היה ללהבה עצומה וייפים כתחיל את מלחמת־חייו השניה — כמעט שנות־דור אחר זו הראשונה, וגם הפעם נגד שנאת־ישראל. נגד „השקרים על העם היהודי" נגד עיוות דמותו של היהודי הלוחם.

בעיצומם של העינויים בק.ג.ב. משגר לעולם אגרת־זעקה שהפאתוס היהודי והאנושי שבה משנה לה משמעות של מסמך היסטורי בדיר.

„אני אהיה היהודי הראשון המעונה למוות בתקופה שאחר סטאלין. מעונה בגלל השקפותיו, בגלל שנאת האנטי־ שמיות, בגלל קול האמת נגד נחלי השקרים וההסכמות כלפי עמנו, כלפי מדינת ישראל העומדת בגבורה על זכותה לחרות, לעצמאות ולעצם החיים של אורחיה".

ניבא וידע אשר ניבא.

ארבעה התקפי־לב לא מנעוהו להמשיך ו־ להאבק בחרוף־נפש על החזרת הכבוד לבני־עמו, על הזכות לעליה חפשית לארץ־ישראל — שגם אם גילה אותה במאוחר, הב לה את כל הום־לבו את כל מסירות־נפשו. בארבעה התקפי־לב עמד. החמישי הדביר אותו. ו„טרומפלדור מכינסק", הגיבור היהודי ששפך את דמו במלחמה נגד הנאצים ואיבד את לבו במלחמתו נגד הפאשיזם האדום — לא נותר לו אלא לצוות בצוואתו: הביאו אותי לקבורה באדמת מולדתי ההיסטורית, מולדת עמי היהודי.

בת־ארצו ההורגת של ייפים, נדיידה מנדל־ שטאם אשר בעלה מגדולי המשוררים היהודים שנולד על אדמת רוסיה, עונה אף הוא למוות על ידי מכסר־האימים הסובייטי, — אמרה בספר זכרונותיה:

„בימים אלה כאשר אנו שואלים איש מרעהו היבטים שונים על גורלנו, מהרהרת אני לעתים קרובות בכך שבכל אינטלקטואל אמתי חייב להיות גם משהו מן היהודי, שכן כמוהו נדון הוא לשלם מחיר כפול ומשולש".

ייפים דוידוביץ האדם הגאה, היהודי הלוחם, האינטלקטואל החריף שילם את המחיר הכפול המשולש.

* * *

כמה שונה פיטר שוויפרס מיוני נתניהו ומייפים דוידוביץ, בדקפו המשפחתי והלאומי, בנופי ילדותו ובגרותו וכמה הוא אחד כמוהם: באמונת־התום האידיאליסטית שלו, בדבקותו הרליגיוזית בזהות הלאומית האמיתית שלו ש־ גילה לעת בגרות, ברוחו הלוחמת — ובגורלו.

נתוודעתי לפיטר במקרה. בשני גליונות כתב־ העת הבריטי „אנקאונטר" נתפרסמו, בהמשכים, „מכתבים אל אמא", שעוד קודם לכן פורסמו בצרפת בספר ששמו „לצפור אין כנפיים". קראתי את המכתבים בנשימה אחת, שמעתי עליו דברים מפי אחותו, ונזדקרה לנגד עיני דמותו של הצעיר ההולנדי — בן למחוזאי גרמני ולאם יהודיה — שבהשפעת הגל ההיטלרי הגואה בגרמניה מגלה לפתע את היהודי שבו.

ששים המכתבים שכתב לאמו מתחנות־ נדודיו הרבות בחיי־הפליט שלו — ובתוכן אף אחדים מירושלים שאליה נקלע במדי חייל מ־ צבאות בעלות־הברית, — הם עדות בוירה ל־ תקופה ולללבטי אדם צעיר, אידיאליסט, שנעקר לפתע בסערת־המאורעות מביתו, מסביבתו, מ־ ארצו ומגלה בכוח איזה דחף מסתורי את זהותו היהודית ותהות הדשה זו מתלהטת בקרבו, ממש כאהבה החמה שהוא רוחש לאמו אשר בעיניו מגלמת את „הנשיות הנצחית".

אין שום דבר הירואי באישיותו של פיטר: הירואי במשמעות של הרוח־הנפש של יוני או ייפים דוידוביץ. בעצם, הוא מבשרו של ה„אנטי־גיבור".

אבל יש ויש תעצומות־נפש בהחלטתו ה־ חפשית של צעיר, בעל נשמה של משורר, להתגייס כחייל למלחמה נגד הארץ בה נולד, הורג וגדל, הארץ שבה חי אביו הגרמני ובני־ משפחתו הגרמניים.

ויש ויש גבורת־רוח בהחלטתו החפשית של צעיר כזה לפנות אל הקונסוליה הגרמנית ב־ ליסבון ולדרוש להטביע את האות „י" (יודה) בדרכונו הגרמני, ולבצע באותה עת בגופו את האקט של ההתגיירות כאות ברית הנצח עם עמו הנרדף, בעיצומה של הנוראה במלחמות נגד העם היהודי.

מבקרים ספרותיים בצרפת גמרו עליו את ההלל, השוו את סגנונו של פיטר שוויפרס לזה של המשורר ריינר מריה רילקה. היו שהצביעו על האותנטיות והפשטות בכתיבתו, כביומנה של אנה פראנק. היו שהתלהבו מהעדנה והרוך שב־ מכתבי־האהבה הנדירים שלו לאמו. אך יותר מכל מרשימה זקיפות־הקומה האנושית והיהודית שלו, גאותו על השתייכותו לנרדף שבעמים ו־שכנעו האינטלקטואלי בגזר־גורלו.

„היהודי יכול להניח שיכו אותו... יכול להחזיר מכה ויכול לחייך ולש־ אול: מה אתם עושים לי? הוא יכול למות; להתפלל; להתחכם ולהס־ תלק; להזהר ולא לצאת לרחוב. דבר אחד אינו יכול לעשות; אינו יכול לטעון: אינני מה שאתם חושבים. מפני שהוא יהודי וכזה יישאר כל חייו.

„...יש בנו משהו. משהו שאין לבטאו במלים, מישקע בעמקי הנשמה — אשר יתקיים גם כאשר נוטשים את היהדות. ואני יכול להיות לא־יהודי עד תום, בלובדי בתוכי כמו „גוי" ובכל זאת נמצא בי אותו מישקע".

מן הגרמניות ברוח, אל היהדות הגיע. לכלל ציונות — לא. כי הוא קוסמופוליט בעמקי־ נשמתו — ומתוך חלומותיו היה עולם ללא לאו־ מים, ללא גבולות. על עולם כזה, היה מוכן לתת חייו. כאדם וכיהודי. כאשר נפל בגיל 27, בשורות צבא צרפת החפשית, ממש על סף הנצחון על הנאציזם שנוא־נפשו, לא ידע עוד פיטר — כמוהו כבני־אדם רבים וכיהודים רבים בעולם החפשי, את ממדי השואה הנוראה שפקדה את העם היהודי. ולא זכה לראות בתקומת המדינה היהודית ולא חי לראות את תחייתה של שנאת־ ישראל באותו עולם שהוא כה האמין שיהיה יפה יותר וטוב יותר אחר הנצחון.

אותו עולם שעליו אמר יוג'ין יונסקו: „כולנו מקווים כי ילבש צורה חדשה, ותקווה זו תהיה בלבותינו כל עוד יתקיימו יהודים בעולם.

כי בלעדי היהודים ייתפס העולם לסירוף של פסיעה.

כי בלעדי היהודים — החושך ישתלט".

* * *

שלושה נשרים צעירים.

איש איש בתקופתו, איש איש על פי דרכו נשאו עמהם חלומות והיו מוכנים לתת חייהם על הגשמתם.

שונים היו איש מרעהו; אך מורשת־אבות עתיקה: כבודם האנושי והיהודי שעליו היו מוכ־ נים להלחם עד כלות הנשמה ותודעת־הגורל היהודי קישרו ביניהם מעבר למקום ומעבר לזמן.

שלשתם נפלו, איש איש „בהפירות חייו" — וכולם אחי, אחי — גבורי־התהילה.

...וף לפיד

...שבון הנפש והרפש

...גבי המשבר המוסרי שבו נתונה המדינה, ...לומר את אשר אמר מארק טווין ביחס למזג ...: „כולם מדברים עליו, אבל איש אינו ...דבר לשנותו".

...לא במקרה יש בלועזית למלה מוסר — ...ל — משמעות כפולה: מידה טובה וגם רוח ...ה. לא תיתכן רוח איתנה בחברה שאין בה ...מידות; קיים יחס גומלין בין נכונות ההקר־ ...ל עם, לבין ערכיה המוסריים של המדינה.

...מה שקרה לציונות, קרה גם למוסר הציבורי: ...הוכנס בין מרכאות. כפי שהמשיכו להטיף ...קום המדינה, לסוג של ציונות שאבד עליו ...כך מטיפים כיום למוסר ציבורי מן הסוג ...לו עוד אחיזה במציאות. וכפי שהציונות ...סוה החלוצית מנעה את התפתחותה של ...אלוגיה ציונית מחודשת ודינמית — כך מונע ...זר המאבק של „בוסרניקים" כקצפיים את ...ותו של מוסר ממלכתי, המותאם לאופייה ...חברה בת זמננו.

...מקובל מאוד כיום להתריע נגד „הפער החב־ ...", מי שמתריע נגד הפער החברתי. כאילו ...א לעצמו תעודת יושר. וכי יבוא מישהו בטע־ ...אל עסקן ציבור המגנה את הפער החברתי?

...ד כה שמקומם שכבות רחבות נגד המצב ...דר כיום בחברה הישראלית איננו עצם קיומו ...פער החברתי, אלא הצורה שבה הוא נוצר. ...בר יודע, כי חלק האריה של עשירי הארץ ...ישים צבר את הונו בדרכים בלתי חוקיות. ובה ...תסכל יותר מכל ומכהיה כל חלקה טובה ...סר הציבורי הוא ההכרה, שהדרך להתעשרות ...לה, הכהורה, נסללת בידי השלטונות. ...כאשר מופיע יהלומן בטלוויזיה ומסביר, כי הוא אינו יכול לנהל ספרים, משום שמספר היה־ לומים שהוא מייצא כה רב, עד כי ידו אינה משגת לרשום אותם: וכאשר פוסקים אותו מחובה זו, אך באותה שעה מחייבים בעל מכולת קטן לנהל פנקסנות על כל גרגיר אורז שהוא מוכר — אין מנוס מהמסקנה, שאנחנו חיים לא רק בחברה בלתי שוויונית, אלא גם בחברה בלתי צודקת.

פועל „שחור" אינו מתקומם נגד הפער הקיים בין שכרו לבין משכורתו של סכנאי בפולה; כפי שפקיד זוטר אינו בא בטענה אם פרופסור באוני־ ברסיטה מרוויח יותר ממנו. איש אינו מוצא פעם לפגם בחוסר השוויון. משרד האוצר יכול לשכנע את הפועל ה„שחור" וגם את הסכנאי, את הפקיד הזוטר וגם את הפרופסור, שבמצבנו הנוכחי אין מקום להעלאות שכר. הם יקבלו את הדין, ויכנעו לעובדות החיים. עד שיתברר להם, כפי שאכן מתברר להם, כי אותו שר־אוצר המטיף להידוק החגורה, העניק הטבות מהטבות שונות — במסווה של שינוי תקנים — לעובדי משרד... האוצר.

ממשלה שאינה מבצעת את תכניות החיסכון של ועדת שרים לעניני חיסכון, אינה יכולה לצפות מן הציבור הרחב שיצביע לכת. ממשלה שאינה מוציאה אל הפועל החלטות של בתי־משפט — צווי הריסה, עיקולים וכיו"ב — אינה יכולה לצפות מן הציבור שיכבד את החוק. ממשלה המאבדת את אמינותה, אינה יכולה לצפות לכך שהציבור ישמע לקולה.

עם ישראל הונך על ברכי האתוס היהודי. זהו סוג אחד של מוסר. העם בציון הונך על ברכי האידיאולוגיה החלוצית. זהו סוג שני של מוסר. מה שאנחנו חסרים הוא חינוך למוסר ממלכתי. אולי אין זה מפליא, שעם אשר חסר ממלכה במשך קרוב לאלפיים שנה — לא יצר דפוסים של מוסר ממלכתי. מה שמצער הוא, שבי עשרים ושמונה שנות קיומה של המדינה לא נעשה נסיון מכשי למלא אחר החסר. התוצאה היא, כפי שברנארד שאו תיאר זאת ב„מקצועה של הגב' וארן": „אם אתה רוצה לבחור בידידך על בסיס של עקרונות מוסריים, מוטב לך לעזוב את הארץ, כי אין לך סיכוי להתקבל בחברה טובה".

אין להניח, כי היורדים עוזבים את הארץ משום שאינם מוצאים פורקן לעקרונותיהם המוס־ ריים. אך אין ספק, כי ההתרופפות המוסרית מקלה על הירידה. הפרת המוסרות המוסריים כאילו נות־ נת צידוק לעזיבה: אדם אינו מרגיש שהוא חייב משהו למדינה הבזה לערכיה.

והו דג המסריח מן הראש. הציניות שפשטה בתוכנו, ההרגשה שכולם שקרנים, גנבים ורמאים, וכי לצדיק לא תהיה ישועה במדינה הזאת — הרגשה זו לא צמחה מלמטה. היא נוצרת בצמרת ומחלחלת אל המורדים. יש מי שמחפש את הפת־ רון בשינוי השיטה השלטונית. מאיר עמית ואריק שרון מדברים על כך בשיא מקצועי. פרופ' יגאל ידין מבקש לשנות את שיטת הבחירות. ואבא אבן כותב על הצורך ב„קבינט".

אך דומה, כי הפתרון אינו טמון בשינויי צורה. הפתרון צריך להימצא בשינוי התוכן המוסרי. עובדה היא, שמשבר הבביאותי כמו באמריקה של ניקסון, כאשר על הבית הלבן הש־ תלטו אנשים שחסרו לחלוטין אמות מידה מוסריות.

המוסר הממלכתי בשלטון דמוקרטי מבוסס על שני יסודות: אמינות השלטון וכיבוד החוק.

אם מדובר בפערים, הרי הפער הרחב, העמוק והמסוכן ביותר לקיומו של מימשל תקין בישראל הוא פער האמינות. פרשיות למיניהן, גילויים על מה שנעשה מאחורי הקלעים בהלוואות הגבו־ הים — יוצרים רושם של הפקרות. שרים מטיפים לחיסכון, אך במשרדיהם נוהגים בזבוז; ראשי חברות ציבוריות מסתבכים בעסקים; פקידות בכי־ רה מבלכת מס שפתיים לעקרונות, אך עושה במציאות כטוב בעיניה; גנרלים לשעבר יורים חיצים מורעלים איש לעבר חברו ופוגעים בציפור הנפש. מעל ומעבר לנזק המכשי שכל אלה גורמים במעשיהם ובמחדליהם, הם פורמים את האריג העדין של הקונסנסוס הלאומי.

באשר לכיבוד החוק, המצב עגום שבעתיים. הממשלה, בעזרתה האדיבה של הכנסת, מטילה על הציבור הכס־הערב גזירות, שאין הוא יכול לעמוד בהן. כאשר אזרח כפר זעק אחד, משום שאינו מוצא דרך למלא אחריו, הוא מאבד את „בתוליו" ואין הוא מהסס עוד להפר גם חוק שני ושלישי. וכך הופך השלטון, בגזירותיו האוויליות, אזרחים טובים בכוח לאזרחים גרועים בפועל.

גרוע מכל הוא, שהממשלה עצמה אינה מכב־ דת את חוקיה. איזה מוסר כלכלי יכול להתפתח במדינה, שבה יודע כל איש עסקים שאי תשלום הרבות הוא עסק טוב? המנגנון המשפטי אינו עומד בעומס, ותביעות אזרחיות נמשכות שנים. תוך כדי כך מאבד סכום התביעה חלק ניכר מערכו. הריבית שבית־המשפט יכול לפסוק אין בה כדי לפצות על הפסד הריבית המקובלת בשוק, ולא כל שכן על האינפלציה. וגם הסכום שנפסק ספק אם יגיע לידי הזוכה, כי רבבות תיקים ממתינים בתור להוצאה לפועל.

במדינה שבה גובות העיריות מסים בלתי כתובים כ„כופר" על בניה חריגה; במדינה שבה המשטרה אינה מבצעת צווי הריסה שהוצאו נגד מבנים שלא שולם הכופר בעבורם — במדינה כזו קשה לבוא בטענות אל אזרח, המפר את חוקי הבניה. אדרבא, האזרח המכבד את חוקי הבניה מרגיש כטיפש.

וכאשר אזרח המכבד את החוק מרגיש שהוא טיפש, פירוש הדבר שהמשטר הוא רקוב. הוא רקוב, מפני שאין לו אמות־מידה מוסריות. מורה המסרב לתת קבלה על שיעור פרטי שנתן במקצוע אזרחות — הוא סמל למצב שאליו הידרדרנו.

אנחנו לא נפתור בעיות החומר, אם לא נעמוד במבחני הרוח. הנהגה המסתמכת אך ורק על מוח ועל כוח, אך אין לה, כביטויה של גולדה מאיר, „אלוהים בלב" — תמצא עצמה לפני שוקת שבורה. אם שרי הממשלה לא יעבירו כל נושא ונושא גם במבחן המוסרי; אם העם לא יחוש, שמאחורי התביעות וההטפות עומד כוח מוסרי נקי מרבב; אם הנוער לא יוכל לדעת וגם להאמין, שהדגל שהוא נקרא אליו הוא גם דגל מוסרי — העגלה שלנו לא תצא מהבוץ. בתהליך המכאיב של ההפסדות, שהחל ביום הכיפורים לפני שלוש שנים ונמשך עד עצם היום הזה, הגילוי העצוב ביותר היה חשיפתה של חולשתנו המוסרית: שאנחנו לא כל כך יפים וטהורים וטובים כפי שיכולנו להיות, וכפי שצריכים אנו להיות. אם הממשלה לא תעשה בהקדם חשבון־נפש בתחום המוסר הממלכתי, יגיש לה העם, ביום מן הימים, את חשבון הרפש.

هكذا من الاهل

هكذا من الاصل

על חטא שלא חטאנו

קריאל גרדוש (דוש)

הרהורים ליום הכיפורים על רגש אשמה, אקולוגיה, שקיעת המערב ושחרור הציונות

„אם ניתן להחדיר בקורבן תחושת אשמה, כי אז ניתן לבצע כלפיו כל פשע"
(פאול ג'ונסון)

אחרי קריאת כתב האישום משתרר שקט באולם. הנאשם קם על רגליו, מודה באשמה ומבקש משפט צדק ורחמים. דרמה אנושית עתיקה, מרגשת ומטהרת בפשטותה. הצרה היא שרוב חוויות הנפש בתחום החטא ועונשו אינן פשוטות כל כך. הפסיכולוגים, למשל, טוענים שהאדם נושא בקרבו רגשי אשמה מעורפלים משחר ילדותו, ומבלה רוב שנות חייו בחיפושים אחרי חטאיו: מדוע הוא חייב לחזור בתשובה ולרצות את העונש המגיע לו.

מתן תשובות מתאימות בתחום זה היה במשך דורות רבים עיסוקם של התיאולוגים, אנשי הדת והאמונה. בתקופתנו החילונית עבר התפקיד לידיים אחרות: לספרות, לאמנות ובעיקר לכלי התקשורת. גם הדגש נסח את תחומם של הפרט ומוסר היחיד והוא התמקד בתחום הקולקטיווי — הלאומי והבין־לאומי.

הנה תופעה מעניינת לפנינו: קהילת תעשיה ענפה ומתוחכמת, היוצרת ומספקת תשובות לאיש הקטן, למי ומדוע הוא עושה עוול וכיצד. כאן נדרשת הבהרה. תופעה זו היא אמנם בין־לאומית, אך אינה כלל־עולמית. היא מוגבלת לאותו חלק של כדור הארץ המכונה „המערב" או „העולם החופשי". בדיקתה אינה שעשוע אינטלקטואלי בלבד. זהו נושא בעל חשיבות גדולה, ולדעתי מקופל בו המפתח להבנת מצוקתה של החברה המערבית בכלל ושל עם ישראל בפרט.

עפר על הראש!

הבה נתבונן באדם שהוא אזרח באחת הדמוקרטיות הגדולות או הקטנות, חייו מחוברים לכלי התקשורת. הוא נלחץ אל הקיר, מסונוור על ידי זרקורים, ואלף אלפי קולות זועקים ולוחשים באוזניו: „אשמת! בגדת!" במה? בבקשה, הנה:

ראשית כל השחת את הטבע. זיהמת את האויר, ליכלכת את הים, הוסלת מינים רבים של החי והצומח. ניצלת את הזולת וגרמת לעוני ולמצוקה. הגברת את הייצור וגרמת לשפע ולגיוון. הדבקת במחלותיך עמים פשוטים ותמימים והם חוסלו. אחרי זה המצאת רפואות נגד המחלות וגרמת להתפוצצות אוכלוסין. דנת לשעבוד גזעים שלמים. שיחררת אותם, וכעת אינך דואג להם. יצרת אפליה וחטאת נגד הצדק. הנהגת שוויון הפוגע בחלשים. הקמת משטר של חוק וסדר והשתמשת בכוח כדי לקיימו. אתה רודף את הפושע במקום להבין אותו. אתה מתקומם נגד האלימות במקום להתמסר לגילוי סיבותיה...

אתה רוצה עוד? אין בעיות, כתב האישום הוא אינסופי. אך לכמה לך? גם במה ששמעת עד כה די כדי שתפזר עפר על ראשך, תקרע את בגדיך, תשנה את דרכיך. בעצם, דבר אחרון זה אינו חשוב. בין כך ובין כך תצטרך לצאת בעונש — עולמך נדון לאבדון!

האדם הקטן, שהוא — כאמור — אזרח באחת המדינות בעולם החופשי, שומע כל זאת ברדיו, רואה בטלוויזיה, קורא בעתון, סופג מהספרים, קולט מהבמה. הוא אינו מפזר עדיין עפר על ראשו — אך בהיותו איש מצפון הוא מתחיל להתרשם, להשתכנע. תהליך כאוב וגם מרגיע במקצת. רגש האשמה „הטבעי" שלו מתמלא תוכן.

דבקותו בדת אבותיו אבדה מזמן, וכעת מתחילים להתפורר שרידי הערכים ההילותיים שעוד נשארו בקרבו. מקומם הפנוי נתפס על־ידי משהו בלתי מוגדר שנקרא „פתיחות". הבנה נדיבה, רחבה, בלתי־מסויגת לגבי כל דבר והיפוכו.

מה קרה לדינוזאורים?

אקלים מנטלי זה אינו מעודד שימוש בשכל הישר. למעשה הוא נוצר כדי לשתק אותו. הנאשם אינו מסוגל עוד להבחין בגרעיני האמת המעטים בתוך ערימת השחת העצומה של האשמות.

בנזיפה האקולוגית הבלתי־פוסקת הוא שוכח שהדינוזאורים נעלמו מן העולם בלי זיהום אויר. וזה היה גם דינם של מיליוני גזעים, זנים, מינים של חי וצומח — זמן רב לפני שהאדם המשחית התחיל להשתולל. הוא מודה ללא עירעור שהמהפכה התעשייתית המערבית, בקוד עשרו, התבססה על ניצול ופשע מחרידים. לכן, עליו לכפר על עוונות אבותיו ולהפסיק את העסקנות הבזבזניות הכלכליות. אין זמן, אין כוח, אין רצון להסס בספרים ולגלות עובדות, שבעלולות להשלים את התמונה. למשל, שבזמן שהוקמו „התחנות השטניות" של הצפון המתפתח, גדלה אוכלוסיה אירופה ב־300 אחוזים, הוכפל הגיל הממוצע.

מכה את אירופה, הכובש על היבשות הרחוקות! פליגה, בבכות, רצחת נבזות! אינך יכול להכחיש את פשעי הקולוניאליזם! אמת, החטא גדול מדי: אין טעם להזכיר נסיבות מקלות. לתאר למשל את האזורים הנם, כפי שהיו בזמן הכיבוש האירופי. לא גן־עדן המדיה, אלא זירות של מלחמות־שבטים בצרחות, רעב, מחלות, שעבוד לרודנים קשים וגדולים ואפילו אכזריות, כמו בהודו. מי רוצה לדעת שבנוסף לניצול המחפיר, הפוליכים גם כחלו ובנו: טכנולוגיה בסיסית, קומוניקציה, שרותי בריאות, מוסדות משפט, תשתית של חינוך אלמנטרי. מאוד לא מנומס ובלתי דיפלומטי לציין מה קורה כעת ברוב המקומות הללו, אחרי שהאימפריאליזם המערבי הסתלק. איך מידרדרים השירותים, גוברת השחיתות, משתוללת האלימות — וכיצד מתמסרים היורשים, רובם ככולם, לאימפריאליזם החדש שאינו פחות תאוותן ורודני מהקודם.

חכה רגע. עוד לא דיברנו על הפשע הגדול מכולם, בעל השער הגבוה ביותר היום בבורסה העולמית. העוול הנורא שעשית לאיסלאם, לעבר ערב! איזה עוול?! אל תתווכח, זה יעלה לך ביוקר! אוי לך, לממשלתך, למפעלך, לעתונך, אם תעיז להזכיר עובדות היסטוריות! הן, כידוע, אינן אלא תעמולה ציונית זדונית! הפרט הקטן, למשל, שהמזרח התיכון היה בימי קדם איזור פורה שאין כמותו — מעושב, מאוכלס, מתורבת, במשך אלפי שנים. בא האיסלאם ולאחר תקופת־זוהר קצרה וחולפת, הצליח להפוך את המרחב הזה לשכונת העוני של העולם, לכמיה פיסית ותרבותית.

ברית משולשת

הנאשם, כאמור, אינו מסוגל להבחין בסילוף שבטענות נגדו. המוד מזה, הוא עשוי להתעלם מהעובדה שההאשמות קולקטיביות ובעיקר הן משרתות מגמות ברורות. מדוע צריך לשנוא מלחמות בכלל, אך לתמוך ב„מלחמות צודקות"?

מה ההבדל בין לוחמים „מתנדבים" מקובה ולבין „שכירי־חרב מגונים" מהמערב? כיצד זוכה רוצח סאדיסט של נשים וילדים לתואר של לוחם חופש? מה הפרופורציה בתקשורת בין הידיעות והתיאורים של זוועות, שביצעה ה„ריאקציה" ולבין הזוועות שחוללו אנשי ה„מהפכה"? מה פירושו של המוסר הכפול? מה כשירה של הצביעות הכוללת?

לא נעים לשאול שאלות. במקרה הטוב ישתיקו אותך לפי הנוסח: „מה אתה מחטט אצל אחרים?! דאג לביתך!" אך סביר יותר, שיסתמו את פיך בהדבקות מסוג „ריאקציונר! נאצי! פאשיסט!"

ובכל זאת — מה הסיבה, התכלית, התועלת?

ובכן, אין כלום, קונספירציה מסוג חדש, שיטה גאונית שהמציאה מאפיה מסתורית במרכז עצבים חתרני. מדובר בתהליך ישן־נושן, שחזר על עצמו פעמים רבות בהיסטוריה. ציוויליזציות עשירות ועייפות מתמוטטות מבפנים, עם קצת עזרה מבחוץ. השיטה: ברית משולשת, בלתי־כתובה, שלה שותפים אינטליגנציה אידאליסטית מתוסכלת, סוכני האויב בתוך החומות וכוחות הברברים התוקפים מבחוץ את העיר הנצורה.

בפעם הלפני־אחרונה, עוד בדורנו, ניסה אדם בשם אדולף היטלר להפעיל את השיטה נגד ארצות החופש של המערב. הוא ושותפיו עיבדו את האידאולוגיה של „הדמוקרטיות הפושעות והרקובות". נמצאו שותפים לדעה ולפעולה — אבירה לא מעטים בארצות אירופה. נשתלו שם סוכנים נאציים רבים, שפעלו ביעילות בת־זוממת שהיטלר הכין את התותחים. הוא כמעט הצליח. הגורם החשוב ביותר לכישלונו: המערב לא נכנע לשטיפת המוח. האם יעמוד גם בימינו מול ההסתערות של המזרח ה„מהפכני"?

הלוחמה הפסיכולוגית נערכת על שבירת רוחם של המגינים. האדם המשתכנע שהוא אינו צודק — חדל להתפקד כלוחם. הוא מבולבל, אינו מסוגל עוד להפעיל כוח, נכנע לטרור ויחסו אל האויב משתנה. הוא נהפך לקורבן, המשתף פעולה עם התליין ה„צודק".

זו משמעותו של המשפט, המתנוסס בראש שורות אלו. פאול ג'ונסון, היסטוריון בריטי, פובליציסט מבריק וסוציאליסט נאמן, אינו היחיד במערב שהשמיע אזהרה זו. הוגי דעות מפוכחים קמים פה ושם, מצביעים על הסכנה — אך קולותיהם נבלעים בתזמורת הענקית של מחנה היריב. הכלים המובילים שייכים לשמאלנות הרדיקלית, ואילו הליווי סופק על ידי ה„ביבסד" של האינטליגנציה המופחדת והנבוכה. הם עסוקים בימים אלה להכחיש את הענק בין המוכיחים בשער, הלא הוא אלכסנדר סולז'ניצין. המבקרים קוראים לו, פשוטו כמשמעו: „פאשיסט ומופרע".

הפרופיל הנמוך

שורות אלו אינן מתייחסות לדוות „לצומק" של מלחמת התשה, המתנהלת נגד העולם החופשי. הטיעון הכללי התסוף הוגש כחומר רקע לתגובה היהודית־ישראלית. בצורתו ניתן להבין את המתרחש אצלנו, בישראל, בשנים האחרונות, כחזית פגיעה ביותר במערכה העולמית על עתידה וגורלה של הדמוקרטיה.

בני ישראל מצטיינים ברגישות מוסרית מפותחת. כלומדי העולם טוענים — מי בהערצה ומי בנזיפה — שלמעשה אנחנו „המצאנו" את מושג החטא. מכל מקום, קיימת אצלנו נכונות לראות בצרות הרבות שפוקדות אותנו עונש ה„מגיע" לחוטא.

יתכן שרגשי אשם אלו תרמו לאותה פאסיביות מחרידה, שאחזה בקהילות רבות בקרב עמנו בעת אסון. גם האנטישמיות המודרנית מצאה בנקל אוזניים יהודיות קשובות. רבים הושפעו מן ההאשמות מתוך צורך נפשי עמוק, והחלו „להבין" את האויב. זה טען, כזכור, שהיהודי „מנצל" את העמים שבמחיצתם הוא שוהה בחסד. ראויה לציון הופעת הבכורה של הביטוי „כיבוש", במובן תפיסת עמדות־מפתח בכלכלה ובחיי התרבות של „הארצות המארחות".

המסקנה שהתקבלה בקרב הקהילות במזרח אירופה ובמרכזה היתה טיפוסית. הטפה ל„ריסון עצמי", הסתמכות על הדיפלומטים המתונים, על „דעת הקהל הנאורה", וחס וחלילה שום התארגנות, העשויה להתפרש כ„פרובוקציה"! בקיצור. התנהגות אופיינית לנאשם־אשם. „הפרופיל הנמוך" לא עזר, כזכור. הוא רק הגביר את תוקפנותו של הצורר, והתוצאות ידועות.

זמן רב לפני שהאנטישמיות האירופית הצליחה להפעיל את הפתרון הסופי, הופיעה הציונות והציעה תשובה חיובית לשאלה היהודית. ההצעה התקבלה על ידי חלק מעם ישראל ובמסגרת מפעל רוחני ופיסי אדיר היא באה לכלל מימוש. העם החל לחזור למולדתו, והקים בה מדינה עצמאית. היתה זו תנועת שחרור מושלמת בכל המובנים, פרט להתחמק של רגש האשם. מראשית הגשמתה של הציונות נתלוו אליה קולות של נזיפה מוסרית מקרב העם עצמו. „המפעל בנוי על אי צדק! אנחנו אשמים בגרימת עוול לעם אחר!"

היתה זו טענה חלשה, כבחינת עובדתית ואידאית כאחת. היא הוגשה עטופה בסילופים, ברומנטיקה פשטנית, בהתחסדות בלתי מציאותית. ובעיקר היא התנגדה מול עצמת הצדק היהודי ההיסטורי האנושי, מול האסון המחריד שבא לפקוד את העם הנרדף והמעונה. עובדה משמעותית היא, ש„הצד הנפגע" לא מיהר להזדהות עם הטענה של „אי זכות" — ועמי העולם לא התייחסו אליה ברצינות עד לתקופה האחרונה. בעלי בריתה המושבעים ביותר של „פלשתין החילונית" אימצו את ההאשמה המוסרית רק מתוך אופורטוניזם מדיני בוטה.

תוצרת הארץ

כל הישג, כל הצלחה, כל ניצחון ציוני־יהודי — הגבירו קולם והגדילו מספרם של המאשימים, המפקפקים והמאוכזבים. ההתייסרות היתה לאופנה אינטלקטואלית מחייבת. היא הופיעה כמוטיב דומיננטי בספרות ובשירה החדישה, כבשה את הבמה, התמקדה בכלי התקשורת. מלחמת ששת הימים הענקית, באופן פרדוקסלי, תנופה אדירה לקטרוג. יחדיו התגבשו מול ה„כיבוש". שמחת הציבור על הצלתו מסכנת הכמדה, ההתרגשות הלאומית במפגש עם ירושלים המשוחררת — נעשו מטרות נוחות להטפה, לנזיפה ולהאשמה.

ולפתע, הופיע טיעון חדש והחריד בציבור: זיהוי הציונות עם הנאציזם! חשוב לציין, שהכזב הנורא הזה היה כולו „תוצרת הארץ", אפילו אויבינו הקיצוניים ביותר נמנעו מלעשות בו שימוש, עד שהוא הופיע אצלנו. הדבר צץ, למעשה, ברמזים ובביטויים הססניים עוד לפני מלחמת ששת הימים. אך רק לאחר מאורעות תשכ"ח זכה ללגיטימיות גלויה על במות הוויכוח, בתיאטרון ובמדורי התקשורת. אויבינו קפצו על המציאה. עובדה ידועה היא, שהתעמולה האנטי־ישראלית הבין־לאומית ניזונה בעיקר מחומר שהופק במדינת ישראל. ההכשר היהודי־ישראלי הבטיח לו יעילות ואמינות מיוחדות.

הלחץ הגובר של אנשי האשמה שינה בהדרגה את האקלים הרוחני של המדינה. פולחן הספק, החלשת כוח הזכות, רגשי חרטה — כוסו, אמנם, על ידי הבטחון הצבאי המופרז; אך הם חדרו בהתמדה לרוחבה ולעומקה של החברה הישראלית. תחרשת האשם השפיעה על חלק מהמנהיגות הלאומית, עם תוצאות חמורות ביותר לקראת הבאות. הוחמצה ההזדמנות לתנופה ציונית מחודשת, ליישוב המוני של ה„שטחים". כאשר החברה נפגעה במידה פאסאלית, רות. העליה מרוסיה, נתקל במחסום. בית מדהימה. הרעיון הציוני נסוג, נאלץ להתגונן, להצטדק. במקום להפגין את בכורתו היהודים, הוא נאבק לזכות „איזור".

„העוול הפרמננטי"

בימים הנוראים שלאחר יום הכיפורים נפרצו כל הסכרים. שימים הגג את נצחונו. הוא כדי שליטה כמעט מוחלטת לים החברה. באצטלה של חק הוא הסתער על הציבור הישר בתוקפנות בלתי מרוסנת.

כעת, בחלוף שלוש שנים ו יותר רגועה, קשה לזכור את תהומי שבו היתה החברה ההורף השחורים של תשל הככי הלאומי השתיקה כל אחר. נערך ציד אכזרי נגד הג שים למען התאשמות. בשיא רוג אותו כל עוד הוא קטן", „העוול הפרמננטי" על כל פור האווירה — כמו, למ הצבוע להפיץ את המשפט נתגבר!" הוא תבע בהתמצ „מחדלים! התקפה־נגד של פאשיזם!"

מחול השדים של ההאשמ טויו המושלם בדברי עתונאי שפירסם בעתון: „חלום ה לחלום בלהות!" בבישור ה„ הקופת הזוהר של „ניקוי ר דרי־שבועי זה של ארס. לצע שיווי ומגמתי הציף כל ב הוא נתמך בהתלהבות הוס הכחנה הרדיקאלי הלולט על קורת שבכלי התקשורת ולבנ המימסד המופחד „דמי־פרוט פרס ממלכתי. בכך, ובאלף ד התפשטה התבכאון המחניק. לעמוד מול האיום הפיסי נאלץ לעשות זאת בלב כבד שן, בחוסר־אמון בצדקתו ו

„זהירות — תחו

מסגרת מאמר זה אינה מא מפורט של כל טענות הא ההטעיות והסילופים המקופ כן נחוצה עבודה נפרדת, בעיקרה, כדי לעמוד על דוברי הקטרוג, להבחין בין כנים ותמימים, אופורטוניסט בה, בשמות תועות ומתוסכל מים פוליטיים וסתם בריוני זה אינו „בוער".

מה שחשוב כעת, בימים א אמיתית או מדומה — זה ה עצמה והצבעה על הסכנות טמונות בה. אחרי הכל, התמו החופשי לא תסכן באופן פ תושביו. מצבנו שונה. מד ניצבת מול אפשרות סבירה גדול. אנחנו משננים לעצמו הערב, שעיקר כוחנו ועוצמתנו בחומר, אלא ברוחו של האד בדמיון הפתוח כדי לתאר מ אם נשק בלתי־שורי זה מתפורר.

מלחמת השחרור מהחטאים דורשת התחושות מחשבתית קטן. הכוחות מנגד יעילים ו התחבולות. אחת מהן: להצי כחלשים ונרדפים. כזב זה בית הפלא, למרות שכל ילד הנה ההוא נשען על רוב המד והולש על רוב הטנקים והמ רוב הזהב ומקורות האנרגיה הארץ. תחבולה שניה, שהצל במיוחד: טשטוש החזיתות שווא; לפיה, הקרב נערך הריאקציונרי", השחור, „מחר מה" — לבין השמאל ההיסטור קידמה ושלום. ויש אנשים תמ רים בעיקר, המאמינים כי ה אוטומטיות והצפויות, דפוסי ה הסגנון של הרדיקליזם האופנה סיא הנון־קונפורמיזם הנועז...

אכן, חזק ואמץ! בתקופת נדרש אומץ־לב בלתי רגיל ו מיום אמיתי כדי לקום ולזעוק: שים!" היום לא פחות קשה, נורץ, יותר חיוני — להזדקף, ספסל הנאשמים, ולהכריז בקול: „אינני אשם!"

ה„כפרות" של הרבי

בערב יום־כיפור באשמורת הבוקר, כאשר לפי הקבלה — „חוט של חסד גובר בעולם", עורך האדמו"ר מליובאוויטש, רבי מנחם שניאורסון, את סדר ה„כפרות". בתצלום: השוחט הישיש עם התרנגול בידו אחריו הרבי וברקע המון נלהב של חסידים, הנדחקים כדי לראות מקרוב את הטקס הנדיר.

(צילום: לוי יצחק פריידין)

הגיע הזמן לנפץ אשליות במדיניות החוץ שלנו

מאת יוסף תקוע

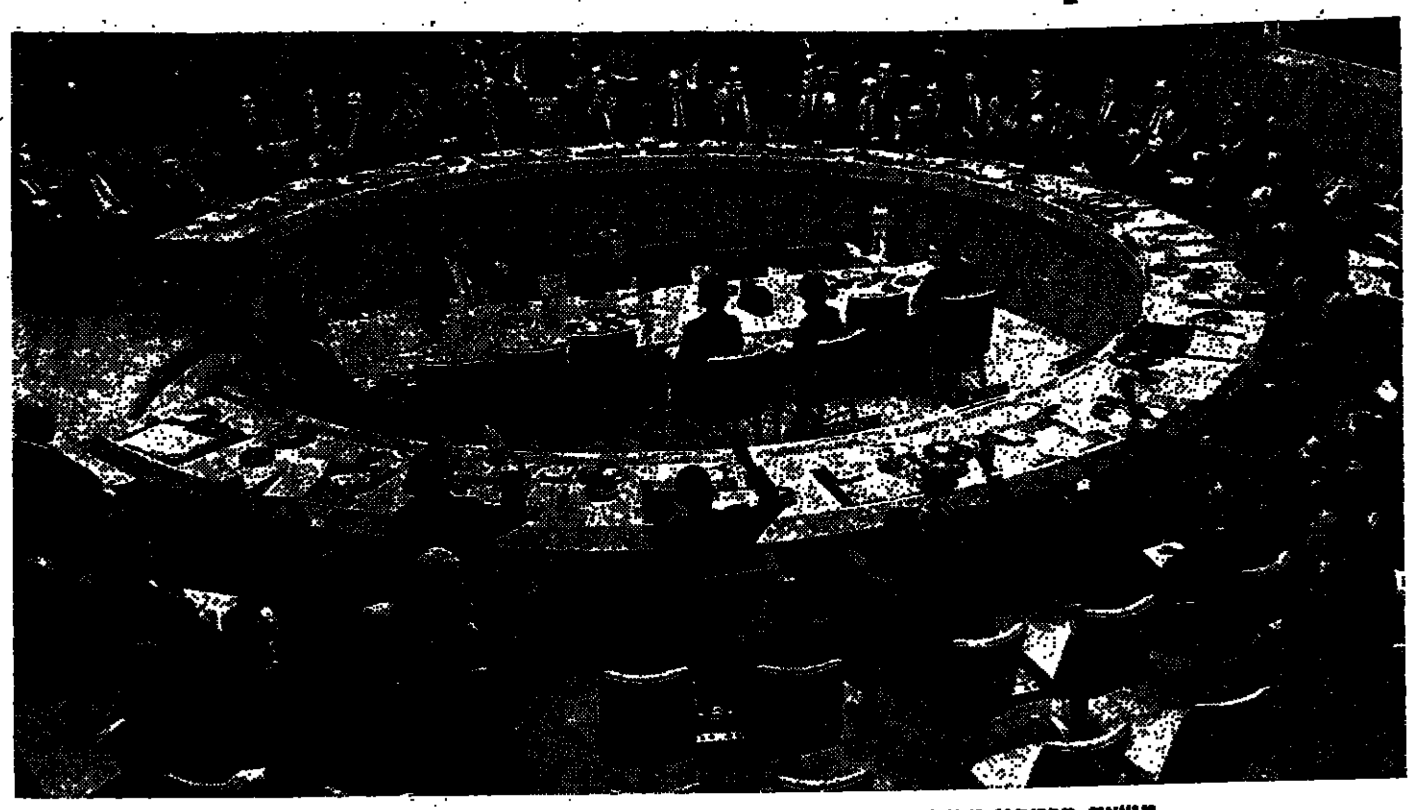

מועצת הבטחון מרימה ידיים (המחבר בקצה השמאלי העליון של שולחן־הפרסה)

בעצרת האו"ם השנה עלולה ישראל ...ו את עצמה בעמדה מבודדת עוד יותר מ־... דווקא משום כך, עלינו לעשות הערכתם־ של יעדינו ולהציב לעצמנו מטרות מעשיות ...יתיות. נסיוננו בעשרים ושמונה שנות עצמאות ... שרק במאבק על יעדים כאלה ניתן להגיע ...ים ולעמוד בפני הקשיים הגוברים, המאיי־ ...ל מעמדה הבין־לאומי של ישראל.

...יד לאחר קום המדינה סברו בעצבי דרכה הבין־לאומית, כי יש לבחון את האפשרות שישראל תהיה מדינה ניטרלית. אך במהרה ..., כי לא די בכך שישראל מעוניינת להגדיר ...מה כזאת. מעמד של ניטרליות טעון הכרה ...אומית באמצעות אמנה או אמנות רב־...ת, שבהן חייבות להשתתף לפחות המעצמות ...ת הארצות השכנות. ישראל נאלצה להפכ... ...ה כיוון ניזוס מציאותי יותר. נראה היה, כי ... להישאר מחוץ לעימות בין הגוש המזרחי־ ארצות־הברית ותומכיה יוכל להתממש ב־...ת של „אי־הזדהות". בבחינה היסטורית ישראל אחת המדינות ה„בלתי מזדהות" ...נות בעולם. אך גם שאיפה זו לא ניתן ...מש. לא זו בלבד שהמדינות הבלתי־מזדהות ...את שערי כנס היסוד שלהן בבאנדונג בפני ישראל, אלא שהמשך הלוחמה הערבית ...עתה לחתור לקירבה, ידידות ואף הזדהות עם ...הארצות אשר היו נכונות להגיש לה סיוע ...וצבאי.

המציאות הכתיבה לישראל את דרכה המדי־ ...משך כל שנות קיומה הריבוני. היא הפכה ...ת להלוכות חסרי סיכוי. היא מנעה הצבת ...שנראו רצויים וחשובים. היא צימצמה את הפעולה והתמרון של ישראל ...

...ל אף מגבלות אלו של המציאות, לא היתה ...משוחררת מן החובה לתכנן את צעדיה, ...ו לעצמה בכל שלב ושלב ובכל תחום ותחום ...י מדיניותה ואת מטרותיה.

החלטות — תמורות הבידוד המדיני

...יניות חוץ פסיבית איננה מדיניות. תגובות ...ל אחרים בלבד אינה מדיניות חוץ. אפילו ...בין־לאומי המורכב והקשה שבו נתונה ...מאז הכרזה על עצמאותה, נשאר מרחב ...לפעולה שהיתה יזומה על־ידה. העובדה ...ים מסוימים אינם בהישג־יד איננה מבטלת הצורך להציב יעדים אחרים, מצומצמים יותר וחשובים לא פחות, במערכה המדינית.

...בשנות ה־50, בעת כהונתי כמנהל ... במשרד החוץ, נגוזה הציפיה שהסעיפים ...יים בהסכמי שביתת־הנשק (אשר חייבו ...ב סופי של הסכסוך בדרכי שלום) יבוצעו ...נות על־ידי מדינות ערב, ושהשביתת־הנשק תוחלף בהקדם בהסכמי שלום. בהתחשב במצב ...התווה ישראל יעדים אחרים, שהיו בני־ביצוע.

...כך, למשל, הוחלט להבטיח שכל האזורים ...ורים אשר הוקמו על־פי הסכמי שביתת־הנשק ...ד הקיים עם סוריה, מצרים וירדן — יהפכו ...ים בשליטה ישראלית מלאה, לכרות שמדינות ...שללו את ריבונות ישראל בהם. ואכן, הוקמו ...ים, נסללו כבישים, ועובדה כל חלקת אדמה ...לגבול. כל זה נעשה נוכח התנגדות מדינות ..., נסיונות מצדן להפריע את העבודות בכוח ...ית מנגנון האו"ם לפיקוח על שביתת־הנשק ...ונך בעמדה הערבית יותר כאשר בעמדתה ישראל.

...יחס זה של מנגנון או"ם נבע בעיקר מהתחש־ ...בזכירות האו"ם בניו־יורק, שלה היה כפוף ...גנון במזרח־התיכון, במצב הפרלמנטרי בארגון ...שות־המאוחדות. מצב זה העניק לקולות של ...בים ותומכיהם עדיפות מתמדת ואוטומטית ...פני ישראל. הצבעות נציגי האו"ם, אשר כיהנו ...כיו"ראש בוועדות שביתת־הנשק, לטובת הער־...; ריבוי המקרים שבהם טישטשו חקירות ...נגנון האו"ם את האחריות של מדינות ערב ...תקפות מחבלים משטחיהן נגד ישראל ואזרחיה; ...ישות האו"ם שלא נפעיל את זכויותינו הרי־...ות בגבול (כגון עריכת סיורי שמירה של ...ל) כדי לא „להרגיז" את הערבים וכדומה; ...יפת האו"ם להפוך למעשה הגוף השליט ב־...ורים המפורזים — כל אלה אילצו אותנו לקבוע ...צמנו עוד יעד: להגביל עד למינימום את ...ולות האו"ם בשטחנו, לצמצם את הסמכויות של ...דות שביתת־הנשק ואת עבודתן עד לניתוקן ...פעמים לתקופות ממושכות), ולפסול את האו"ם ...ופט ופוסק בינינו לבין הערבים.

יעדים אלה הושגו, וכשסר שביתת־הנשק — ...הערבים, בתמיכת האו"ם, ניסו להפעיל ... זכויותינו ומעמדנו — הפך כמסגרת שבה ...ינו. התבצרנו והתפתחנו בקצב בלתי־פוסק.

מגמת היחסים עם ברית־המועצות

כאשר נשלחתי בראשית שנות ה־60 לשרת כשגריר ישראל במוסקווה, ידעתי שלא נוכל להביא ...שינוי יסודי במדיניות ברית־המועצות באיזור. ...תמיכת מוסקבה בלוחמת הערבים נגדנו היתה בעיצומה. איבתה כלפי ישראל מצאה ביטוי בכל תחום ותחום — מדיני, כלכלי ובטחוני. ואולם, איבה זו לא ריפתה את ידיה של ישראל. לא אמרנו לעצמנו שבנסיבות הנתונות, המדיניות האפשרית היחידה הינה מדיניות של „שב־ואל־תעשה". בחנו את המצב, וגיבשנו יעדים מוגדרים — להמשיך ולהרחיב את פעולתנו בקרב יהדות ברית־המועצות כדי לחזק את רוחה, לעודד את זיקתה לעם היהודי, לטפח את תקוותה לגאולה, להביא להבעת כמיהתה בגלוי ובפרהסיה.

במקביל לפעולה זו, אשר נערכה בממדים הולכים וגדלים מול התנגדותם הנמרצת של השל־טונות הסובייטיים, ניסינו להשיג מטרות נוספות: להגדיל את מספר היהודים שקיבלו רשות לעלות ארצה; לקבוע רשמית ומעשית שלשגרירות ישראל הזכות להתערב במשרד החוץ הסובייטי לטובת העליה ואיחוד המשפחות; להביא לחילופי תרבות שיאפשרו לאמנים ישראלים להופיע לפני קהל ברחבי ברית־המועצות; ולחתור לחידוש קשרי המסחר אשר נותקו על־ידי מוסקבה בעקבות מבצע סיני ב־1956. פרט לאחרון, הושגו יעדים אלה הלכה למעשה.

חמש מטרות בנות־השגה

גם בשנות עבודתי באו"ם עמדתי לפני אתגר דומה. השאיפה הטבעית והמקובלת של כל חברה באו"ם — לזכות בתמיכת הארגון הבין־לאומי בעמדותיה ולהינות מהגנתו על זכויותיה — היתה בלתי מציאותית במקרה של ישראל. לא היו אשליות באשר ליכולת הערבים בעצרת להעביר כל החלטה שיציעו. אפילו היא משוללת יסוד עובדתי, נוגדת את כללי המשפט ועקרונות מגילת האו"ם ואף אבסורדית. השאלה היתה, איפוא, מה יכולה ישראל לעשות ומה יכולה היא להשיג בנסיבות אלו?

המדיניות שהתוותה ישראל כללה חמש מט־רות אלה:

- להרתיע את מדינות ערב מלהביא ל־הצבעה הצעות קיצוניות במיוחד, כגון קריאה בשם העצרת להטיל סנקציות על ישראל או החלטה להשעות את ישראל מן האו"ם.
- לנצל את זירת האו"ם ואת כלי התקשורת מן העולם כולו המרוכזים סביבה להסברת עמדו־תינו ולהשפעה על דעת הקהל הבין־לאומית ועל ממשלות.
- לצמצם את עיסוקו של האו"ם בישראל.
- לשכנע את מדינות ערב כי ישראל לא תשנה את עמדותיה בלחץ החלטות האו"ם.
- לחשוף ברבים את האמת על האו"ם, הידרדרותו, התעלמותו מכללי הצדק והמוסר, ואי־יכולתו לטפל באופן אחראי ויעיל בסכסוכים בין־לאומיים וביחוד בסכסוך במזרח התיכון.

שיטות טקטיות מעוגנות במציאות

כמובן, לא רק היעדים היו צריכים להיות מציאותיים. גם השיטות שבהן פעלה ישראל למימושן חייבות היו להתאים למציאות. אילו השלינו את עצמנו שאפשר להכשיל הצעת־החלטה ערבית באו"ם באמצעות גיוס רוב קולות לטובתנו, ואילו היינו מכוונים את פעולתנו להשגת רוב כזה — היינו נמצאים מזמן בעידן של החלטות העצרת הקוראות לסנקציות נגדנו ואולי במצב שבו היו מושעות זכויות החברות שלנו באו"ם. במועצת הבטחון יכולנו לקוות להוטו אמריקני על החלטות קיצוניות. אולם בעצרת לא היתה כל אפשרות לבטל את כוח הרוב שעמד תמיד לרשות הערבים.

לכן נקטנו שיטה שעיקרה היה להניא את מדינות ערב מלהביא את ההצעות הקיצוניות ביותר להצבעה. עשינו זאת לא על־ידי מאבק פרלמנטרי, שתוצאותיו השליליות היו מובטחות מראש, אלא באמצעות נקיטת עמדה מדינית אשר שיכנעה את הערבים שיוזמות מסוימות תפגענה בהם יותר מאשר בנו. כך, למשל, כשריחף איום בסנקציות על ראש ישראל — הודענו שאם תתקבל החלטה כזו בעצרת, נראה את עצמנו משוחררים מתחולת החלטת מועצת הבטחון 242. לגבי האיום להשעות את ישראל, הובהר למדינות ערב שאם יממשו את כוונותיהן, תשים ישראל קץ לפעולות האו"ם באיזור. יתר על כן: דאגנו לכך שמדינות מערביות מסוימות תודענה שלא תשלמנה עם השעיית ישראל, ושהן עלולות להסיק מסקנות — כגון צמצום השתתפותן בפעולות או"ם או ב־תקציביו.

בהקשר זה יש לציין, כי המערכה של ישראל נגד ההחלטה בגנות הציונות במושב העצרת אשתקד, כוונה יותר לגיוס קולות דווקא, והתוצאה ידועה.

הסדרים חלקיים הם יעד „מצוי"

גם עכשיו קיימת הבעיה של יעדים רצויים ויעדים מצויים. נראה שאי אפשר להגיע בעתיד הקרוב להסכמי שלום עם מדינות ערב. לפי כל הסימנים, מדינות אלו אינן מוכנות לכך בשלב זה. אין זה מבטל את ערך הדיונים המתנהלים בארץ בדבר תכנית שלום ובדבר הסדר טריטוריאלי במסגרת שלום. גיבוש תכנית עקרונות השלום, ללא שרטוט מפות (דבר שלא יועיל אך עלול להזיק למערכתנו), רצוי מבחינה פנימית ובין־לאומית כאחת. טוב שהעם ידע לקראת מה חותרת ממשלתו. טוב שהעולם יהיה ער לעובדה שתמורת שלום תהיה ישראל מוכנה לפשרה טריטוריאלית. אולם אסור שמדיניות החוץ של ישראל תתמקד בהכנת תכנית כזו. חיוני להחליט על יעדים מעשיים וקרובים יותר. מה יכולים להיות, במצבנו הנוכחי, יעדים כאלה?

היעד הראשון, שאליו תחתור ישראל, כרוך בבחינת האפשרות להגיע להסדרים חלקיים נוספים עם שכנותיה. בהקשר זה יש ל„סיום מצב הלוחמה" ערך רב בהתקדמות לקראת שלום.

אף שמצרים איננה מבצעת באמונות את „הסדר הביניים" ובעיקר את סעיפיו המדיניים — מוקדם ומסוכן להגיע למסקנה שלסעיפים מסוג זה אין ערך. חלפה שנה מאז נחתם ההסכם. לפנינו תקופה ארוכה למדי שבה תימשך תחולת ההסכם, ועל ישראל להוסיף לתבוע את מילוי כל ההתחייבויות שקיבלה מצרים על עצמה.

ועל כן, מי שמאמין כי בסופו של דבר נגיע לשלום אמת עם מדינות ערב, אינו יכול לבטל את ערכה של העיסקה „הפסקת מצב המלחמה" תמורת פשרה טריטוריאלית (פחותה מזו שלה נהיה מוכנים להסכים במסגרת של הסכמי שלום).

פירוז שטחים, משא־ומתן ישיר

חשוב שנקפיד על כך שבהסכם ל„סיום מצב מלחמה" עם מצרים יפורז שטח סיני מהתעלה ועד לקוים החדשים שייקבעו. פירוז „השטחים המפונים" חייב להוות מרכיב בכל הסכם אשר ייחתם מעתה עם מדינה ערבית כלשהי.

יעד חשוב שני שעל ישראל לחתור אליו הוא חיסולו של אש"פ. בזמן האחרון התחזקה ההערכה, שאש"פ איננו כוח שיש לראותו בהכרח כגורם של קבע באזור. חיסולו המלא, ולא רק ערעור מעמדו, צריך להיות אחד מיעדי ישראל בתקופה הקרובה. קיימת אפשרות מעשית לנתק את אש"פ מעל מפת האזור, ויש להבטיח שדבר זה ייעשה — אחת ולתמיד.

על ישראל לחתור מחדש למשא־ומתן ישיר עם מדינות ערב. אחרי יותר משנתיים וחצי מאז כונסה ועידת ז'נווה, ברור שאין זו מסגרת שבה ניתן לקדם את השלום באופן יעיל. יתר על כן: ברעיון הצומח מאחורי ועידת ז'נווה ... היבטים שישראל נלחמה נגדם במשך שנים, ובצדק. בין ההיבטים האלה, המנוגדים לעמדתה של ישראל, יש למנות את הדיון עם כל מדינות ערב במסגרת אחת של משא־ומתן; שילוב האו"ם במסגרת זו; קביעת תפקיד פעיל בה, לא רק לארצות־הברית כי אם גם לברית־המועצות, מעל ומעבר למתבקש מהשפעתה ונוכחותה באיזור; ופתיחת פתח לתביעות לשתף את אש"פ במשא־ומתן.

בעיית שיתופו של אש"פ עלולה להפוך מקור מתיחות גם ביחסינו עם ארצות־הברית. מדיניות יעילה מחייבת בדיקה מתמדת של כל עמדה וקו פעולה, לפי הנסיבות המשתנות. צורך זה קיים גם לגבי ועידת ז'נווה. תקופת הרגיעה הנוכחית מאפשרת עיון מחודש בסוגיה זו, והחייאת דרישתנו למשא־ומתן ישיר — ועל כל פנים למשא־ומתן דו־צדדי, עם כל מדינה ערבית בנפרד.

לקראת המבחנים בעצרת האו"ם יש לחזור ולנקוט עמדה אשר הרתיעה בעבר את מדינות ערב מלהגיש להצבעה החלטה להשעיית ישראל. אל נשתעשע במחשבה כי אפשר לגייס רוב נגד החלטה מעין זו. אם היא תוגש להצבעה — היא תאושר.

לקדם את הבאות בפעולה יזומה

הוא הדין בהחלטה בגנות הציונות. אפילו נוסיף קול אחד או שניים למצביעים נגדה, לא תשתנה משמעותה המדינית והתעמולתית. יתר על כן: מאחר שהעצרת הקודמת אישרה החלטה זו, אין להניח שיש סיכוי להרתיע את הערבים מלהעלות הצעת החלטה דומה השנה. הדרך ש־נותרה לנו להתמודד עם ההחלטה הינה לערער בצורה הפגנתית ודרמטית את חשיבותה וערכה. זאת ניתן לעשות אם מספר ניכר של מדינות, וישראל בתוכן, יסרבו להשתתף השנה בדיון בסעיף שבמסגרתו נתקבלה אשתקד ההחלטה האנטי־ציונית, וכמובן בהצבעה על החלטה חדשה ש־תועלה בדיון זה. מאבק פרלמנטרי רגיל רק יקנה משנה תוקף להחלטה נוספת נגד הציונות ולתוצ־אות ההצבעה עליה.

בזירת היחסים עם ארצות־הברית אין להס־תפק בהערכה כי אחרי תקופת הרגיעה תבוא תקופה של פעילות דיפלומטית אמריקנית, יזומות ואף לחץ מצד ארצות־הברית על ישראל. חיוני להיערך לקראת תקופה זו, ולנסות למנוע הפעלת לחצים עלינו. עמידה איתנה של הממשלה ופעולה מתואמת ומתוחכמת כלפי דעת הקהל האמריקנית עכשיו, ולא לאחר שהלחצים יתחילו, עשויה לבלום אותם ולסכלם.

מטרת יחסיה של ישראל עם ברית־המועצות צריכה להיות חידוש העליה ולאו דווקא חידוש קשרים דיפלומטיים. בקיום יחסים דיפלומטיים אין ערובה להבנה וידידות. העליה הינה הערובה לעתיד המדינה.

אפילו במצבים בין־לאומיים קשים ביותר נותר תמיד מקום לפעילות מדינית, ופעילות זו מחייבת תכנון קפדני וקביעת יעדים מציאותיים. אם תלך ישראל בדרך זו, נוכל להתברך גם בהצלחות במדיניות החוץ שלנו.

צעד עצמאי, פעולה יוצרת, חיוך בעיניו, כנצחונות קטנים במלחמות גדולות. אלו הן קרני האור המאירות את העבודה והטיפול במפגר.
יש להתייחס לפיגור השכלי כאל נכות! ניתן להתגבר על חלק ממגבלותיה ולאפשר למפגר לחיות את חייו מבלי שנכותו תטיל עליו את צילה.
אקי"ם האגודה לקימום מפגרים מסייעת למפגר למצוא את מקומו בעולמנו. גם אתה זכור ועזור.
המפגר יכול להשתלב בסביבה, עליך לעזור לו — בידך הדבר!

קרן אור בימים נוראים

הרם תרומתך
למיבצע "גג לילד המפגר" יום רביעי, 6 באוקטובר 1976
אקים־אגודה לקימום מפגרים

هكذا من الاصل

مكذا من الاهل

גרומיקו קורא לפירוק הנשק, בעוד ארצו גורמת למירוץ החימוש בעולם

מאת פיליפ בן

סופר „מעריב" בארה"ב

כל באי־עולם מדברים על פוליטיקה. הכל יודעים מה רוצה ברית־המועצות, מה רוצה ארצות־הברית, ובמה חפצה צרפת. הכל מדברים, הכל יודעים דברים לאשורם. ואף על פי כן, רק מתי־מעט מבינים אל נכון את המתרחש בעולם.

בשנים האחרונות גילו לפתע רבים תגלית גדולה: האו"ם איננו פועל ל־מעשה למען המטרות שלשמן הקימה אותו קואליציית המדינות המנצחות ש־הביסה את היטלר, את מוסוליני ואת מנהיגיה הצבאיים של יפן. במקום שיהיה האו"ם זירה שבה מיישבים סכסוכים ב־דרכי־שלום, בפשרות, בהשקט ובצנעה — הפך האו"ם למוסד קולני, שבאיו מתיזים ארס איש בפני רעהו, ואיש מהם אינו מסוגל להושיע בכיבוי דליקות המלחמה.

בעיני משקיף בעל עין בוחנת נראית ההתכנסות השנתית של אישים מרחבי העולם בזירה הבין־לאומית של האו"ם הזדמנות יוצאת מגדר הרגיל למדוד בה את מידת הציניות שאליה העפילה המדי־ניות הבין־לאומית; באיזו יעילות עו־שים כיום שימוש במלים להסוות כוונות־של־ממש ולסלף עובדות.

● ייצור טנקים במקום טרקטורים

הנאום שנשא שר החוץ הסובייטי, אנדריי גרומיקו, בעצרת האו"ם בשבוע שעבר היה שיעור נפלא ללימוד מגמה מכרעת זו של המדיניות הבין־לאומית.

את נאומו פתח גרומיקו בתלונה: כדור הארץ מוקף שתי וערב סרטי־ייצור רבים המפיקים בלי הרף כלי־נשק שקט־לניותם גדלה בתמידות, חלקם יבשתיים, חלקם מוטסים וחלקם תת־ימיים.

אכן תלונה זו יאה לנציגה של מדינה הסובלת, מדי שנה, מכשלון יבולים, בין היתר מחמת מחסור בטרקטורים ובמכונות חקלאיות; היא יפה לנציגה של מדינה שמדי שנה נרקבים דגניה מחמת מחסור במשאיות להובלת הגרעינים לאחסון; ראוי ששמיע אותה נציגה של מדינה שלמרות כל זאת היא מייצרת טנקים ותותחים במספר גדול פי כמה משעושה זאת המעצמה התעשייתית הגדולה ביותר בעולם — ארצות־הברית.

אכן אין בקולחוזים די קומביינים, אך טנקים סובייטיים בשפע ניצבים בשערי בירות, בסבך הג'ונגלים של אנגולה ועל מגרשי המסדרים של האוואנה או האנוי.

● נשק גרעיני בכל פינה בעולם

נעימה גדושת־מרירות עוד יותר מכך נשמעה בתלונתו של גרומיקו באשר ל־הפצת הנשק הגרעיני. „יש לבלום את ייצור הנשק להשמדה המונית" — הכריז איש הפוליטביורו הסובייטי, שכל החלטה מהחלטותיו כמוה כצו־עליון לאזרחי מדי־נה, שמדי חודשים ספורים מציבה באתר אסטרטגי זה או אחר משגר־טילים בין־יבשתיים גדולים יותר, במנהרות תת־קרקעיות משוריינות יותר ועמוקות יותר; במדינה שמדי חודשים ספורים מצטיידת בראשי־חץ אטומיים רבי־עוצמה יותר, ה־מסוגלים להתפצל אל עבר מטרות באר־בע רוחות השמים כשהם נושאים מט־ענים גרעיניים זורעי מוות וחורבן.

„ברית המועצות תמכה והיא תומכת גם כיום בסילוק (הנשק הגרעיני) ממח־סני הנשק של כל המדינות, ובשימוש באנרגיה גרעינית למטרות שלום בלבד" — הצהיר האיש שלפני שנים שירת ב־נאמנות את הרודן יוסף סטאלין, ויודע אל נכון אלו מאמצים נואשים עשתה ארצו לשים קץ למונופול שהיה לארצות־הברית בתחום הנשק הגרעיני (מונופול שבו השתמשו האמריקנים רק פעם אחת בלבד, כדי להחיש את קצה של המלחמה במזרח הרחוק, ודומה כי הוא ציער את ארצות־הברית אז ושנים רבות אחרי כן יותר משׂימח אותה).

● התורים ללחם במוסקווה

„תקציבי שיא צבאיים הגדלים בהתמדה מאושרים מדי שנה. עובדי חרושת וחק־לאות, אלה העוסקים בפעילות מדעית או תרבותית, מהם נשללים הכספים העשויים לשמש לשיפור התזונה, בריאות הציבור, החינוך, השיכון והביטחון הסוציאלי" — אמר גרומיקו.

אך הוא לא פירט ולא סיפר כיצד נאלצת כיום אשה תושבת מוסקווה ל־עמוד שעות רבות בתור כדי להשיג כיכר לחם ומעט תפוחי־אדמה להזין בהם את ילדיה משום שרובה הקלשניקוב שייצר בעלה לפני חודשים ספורים משמש בידי איש „אל פת"ח", שקיבלו בחינם, לריסוק גולגלתו של תינוק בגליל.

אנדריי גרומיקו קוצר בשדות זרים...

„כי מאז ומתמיד, תומכת ברית־המו־עצות בחיסול כל הבסיסים הצבאיים ה־זרים. קיומם של בסיסים כאלה הוא אחד הגורמים לסיבוכים ולמתיחות בעולם", כה אמר שר החוץ של מדינה המחזיקה חטיבות טנקים רבות בגרמניה המזרחית, בפולין, בצ'כוסלובקיה, בהונגריה וב־מונגוליה; הממלאה את מחסניהן של לוב, סומאלי ונסיכויות מסוימות במפרץ הפרסי בכלי־נשק למכביר, „לכל הזמ־נות טובה".

„אנו רואים כסבירה את שאיפתן של כמה מדינות באסיה ובאפריקה להפוך את האוקינוס ההודי לאיזור של שלום. הנקודה התחונית היא שלא יהיו בסיסים צבאיים זרים באיזור זה, שכן הבסיסים הללו הם המקיימים נוכחות צבאית של קבע. אשר לברית־המועצות; מעולם לא היה בדעתה להקים בסיסים צבאיים ב־אוקינוס ההודי" — אמר שר החוץ ה־סובייטי.

אך הוא לא אמר כדברים הללו על האוקינוס האטלנטי, על האוקינוס השקט, על הים־התיכון, על ים־סוף — על כל אותם הימים ששורצות בהם סיירות, ספינות־טילים ונושאות מסוקים סובי־טיות לרוב.

„העיקרון של ויתור על השימוש בכוח חייב להפך לחוק־בל־יעבור ביחסים ה־בין־לאומיים. זו מטרת ההצעה שהוצגה מעל בימת הוועידה ה־25 של המפלגה הקומוניסטית בברית־המועצות בענין חתימה אמנה כל־עולמית לאי־שימוש ב־כוח בתחום היחסים הבין־לאומיים" — אלה היו הדברים שנשמעו באולם דמרי־התרוס, בעל כיפת הזהב והתכלת, מפי האיש שממשלתו ציוותה על כוחות השר־יון שלה לפני שנים מעטות בלבד, באו־גוסט 1968, לפלוש לאדמתה של בעלת־בריתה. כדברים האלה אמר האיש, ש־ארצו הורתה לצבאותיה לעצור את ראשי השלטון של אותה בעלת־ברית ולהביאם מושפלים וכפופי־ברך כאסירים למוס־קווה.

● תוקפנות לשם תוקפנות

ובהשמיעו את הדברים האלה לא עלה הסומק בלחיי האיש, מצחו לא התכסה אגלי־זיעה ואפילו לא נזקק למטפחת לנגב בה זגוגיות משקפיו.

ובאולם הגדול הזה, שיושבים בו נצי־גים כמעט מכל ארצות העולם, אין איש פורץ בצחוק רם, בצחוק של לעג מר. האיש שואב בלי ספק עידוד מן האדי־שות הנשקפת אליו מעיני קהל שומעיו — והוא ממשיך. הוא אומר, כי ארצו תגיש הצעה לחתימת אמנה בין־לאומית בדבר אי־התערבות, אי־שימוש בכוח, אי־איום, מבטיח זאת אדם, שמדי יום ביומו טורח לשלוח שדרים למדינות זרות, כדי להז־היר אותן מפני „התפתחויות חמורות" המתרחשות „בקרבת הגבולות הסובייטי־ים", וכדי להבהיר להן כי להתפתחויות אלה לא תוכל ברית־המועצות „להישאר אדישה".

אך אפילו בשעה שהוא מדבר על עיקרון אי־ההתערבות, על עיקרון אי־האיום, על עיקרון אי־התוקפנות — אין הנציג הסובייטי יכול להתעלם מאותה תוקפנות המשרתת את האינטרסים של ארצו, כאותה תוקפנות שממשלתו סומכת עליה את ידה כדבר מובן מאליו. הוא אומר: „יש, כמובן, הבדל יסודי בין מעשי איבה המשמשים למטרות תוקפנות, לבין הזכות החוקית להדוף תוקפנות או לחסל את תוצאותיה. היכולים הערבים, דרך משל, להשלים עם אובדן אדמותיהם ?"

כאן זוכים אנו לשמוע על דוקטרינה חדשה, הלא היא דוקטרינת־גרומיקו: מלחמות שתועלת צומחת מהן למוסקווה הן מלחמות טובות, מלחמות צודקות, מלחמות חוקיות. אך מלחמות המסבות נזק לאינטרסים סובייטיים הן „תוקפנות אימפריאליסטית".

באולם הגדול והמפואר אין איש פוצה פה למחות, אין איש מרים קולו בזעקה. הכל אדישים.

נאומים דומים רבים עוד יישמעו באולם זה בחודשים הקרובים. כמה מן הנאומים יקרמו עור וגידים בהחלטות שתקבל עצרת האו"ם. בתבל עצמה לא ישתנה דבר. אך המאזינים רבי־הקשב יהרהרו עצמם כאילו סיימו בהצלחה את לימודיהם לקבלת תואר בבית הספר הגבוה ביותר לתורת הציניות העולמית.

מי יעז, איפוא, לחלוק על כך שאותו בן־תמותה מפירנצה, ניקולו מקיאוולי, אכן היה חכם מאין כמוהו, באמרו כי המלים הן מכשיר יעיל כל כך להסתיר מחשבות ?

היהודי שתמך באמברגו הבריטי במלחמת יום־הכיפורים מתרץ את החלטתו

מאת י. פינקלסטון

סופר „מעריב" בלונדון

בתקופה שבה נערכו הקרבות הקשים והמרים ביותר במלחמת יום־הכיפורים, הטילה ממשלתו ה־שמרנית של אדוארד הית' אמ־בארגו על אספקת נשק לכוחות שני הצדדים הלוחמים. מעשה זה זעזע רבים מידידיה הבריטיים של ישראל, — כהארולד וילסון, אשר גינה את האמבארגו בלשון חריפה — כיוון שידוע היה כי בעוד ש־הערבים מקבלים כמויות נשק ע־צומות מברית־המועצות, קיים ב־ישראל מחסור חמור בתחמושת, בעיקר בפגזים בעבור טנקי הסנ־טוריון שמכרה בריטניה לישראל בכסף רב. מעשה זה, בשעה כה מכ־רעת של המלחמה, נתפרש על ידי רבים כגילוי של אדישות קרת־דם לגורלה של ישראל וכניסיון לרצות את הערבים בעלי הנפט.

כאשר עמד בית הנבחרים להצביע ב־ענין זה, נכונה לידידי ישראל ולקהילה היהודית באנגליה הפתעה מרה נוספת. בעד ההחלטה הצביע סר קיית ג'וזף, חבר בממשלתו של הית ומנהיג מכובד של הקהילה היהודית באנגליה. המרי־רות נתגברה כאשר נתברר כי חברי ה־פרלמנט הפרו־ערבים, כריסטופר מיו ואנדרו פולדס התעלמו כליל מהגינוי שפירסמה מפלגתם — מפלגת ה„עבודה" (הלייבור) — ובחרו להצביע עם מפלגת השמרנים ועם סר קיית ג'וזף.

קשה מכל היה להשלים עם הצבעתו של סיר קיית ג'וזף, משום שהוא ידוע, בדרך כלל, כתומך עקבי בעניינים יהו־דיים. הוא שימש כגזבר של אגודת ידידי האוניברסיטה העברית. הוא גם תמך מאוד בפעולותיה של הקרן הקיימת לישראל, כיוון שלדעתו תרמו אלה רבות לאינטר־סים של בריטניה ולאנגליה בכלל. הוא גם יצא נגד היחס של שלטונות ברית־המועצות כלפי היהודים. לכן, תמיכתו במה שנראה כצעד אנטי־ישראלי מובהק בתקופה מכרעה זו — היתה בלתי מובנת ומפתיעה ביותר.

● לא הסכים להימנע מהצבעה

איש לא יכול היה להאשים אדם מש־עור קומתו של סר קיית בחוסר להבין את דעתו או בחרדה שמא יאבד את מושבו בממשלה. במחוז הבחירה שלו ב־לידס, שבו מצויה קהילה יהודית נרחבת, התעוררו ספקות אם יוכל סר קיית לשמור על מושבו בבחירות הכלליות שייערכו בסוף השנה. מספר יהודים הואשמו בידי יהודים אחרים בניהול ציד מכשפות כנגד סר קיית. הדעה שרווחה היתה כי סר קיית חייב היה להמנע בשעת ההצבעה. דעה זו הושמעה במפורש על ידי מר אריק מונמן, חבר פרלמנט מטעם מפלגת הלייבור. עתון בעל נטיות שמרניות אף העיר כי סר קיית איננו זכאי לגילוי ההתחשבות בצער, משום שחברי הפרלמנט מטעם מפלגת השמרנים שנמנעו בשל ידידותם לישראל, לא גונו על ידי מנהיגי מפלגתם.

סר קיית ג'וזף „פעלתי רבות למען ישראל"

„לא נמנעתי מהצבעה", אומר סר קיית, „היתה זו צביעות מצדי. ההימנעות איננה עולה בקנה אחד עם חברותי ב־ממשלה.

„אילו לא הייתי מופיע בישיבת ה־הצבעה באמתלה כי אני חייב להשתתף בארוע כלשהו, היתה זו אחיזת־עיניים בלבד.

„לא היתה זו החלטה קלה. אף אינני חולק מאנשי מחוז הבחירה שלי, כמו מר כמובן, מהוהו צלי ביקורת. אולם היה צלי לקחת זאת בחשבון. אם יהודי איננו יכול להציב את האינטרסים … בראש סולם העדיפויות, … להתרחק מעסקי הפוליטיקה … אם הוא נכנס לזירה הפוליטי… אוג ראשית לאינטרסים של … לא כן, יהיה פירושו של … לא יוכל לעסוק בקריירה פול… בה זו, והדבר יקעקע את ה… הרפורמיסטים של המאה … עמלו קשות על כנת לאפשר … היבחר לבית הנבחרים. ישרא… היתה קיימת אז. אולם תמי… אים יהודים בוערים, כנושא…

● לזכות באימון

ניתן להניח, כי מה להתה… כך:

סר אלק דאגלס יום, שר … הצעה אשר נראתה סבירה ב… בריטניה לא נכללה כצד בת… השלום במזרח־התיכון, כיוון … דים לא נתנו בה אמון, בע… על כן לא נמצאה לבריטניה … יותר לזכות יבנית באמון כ… את כסף אספקת הנשק, בע… על מנת להפגין את כוונ… (כלפי הערבים). נכון כי במ… הערבים הצד התוקף, אולם… גילתה תוקפנות בעבר. לא … הממשלה כי האספקה מבר… על סיכוייה של ישראל. בכ… היה לסמוך על האמריקנים … עזרת ישראל, אם מצבה יהא … גם שסר אלק הבהיר, שבר… את ההסגר אם יתברר כי … ישראל נתון על כף המאזני…

„פעלתי רבות למען ידי… כגזבר באגודת ידידי האוניב… רית. עזרתי לפליטים יהודים … לם. לא הייתי ציוני פעיל … שהייתי מודע לדעה שרווחה … הישראלי. אולם, היה עלי … לנוכח המידע שבידי, וכמ… סר אלק הבסיס שההחלט… למנוע אספקת נשק מישרא… סכנה לקיומה", אמר סר ק…

סר קיית הינו כעת יועצ… הגב' מרגרט ת'אצ'ר, לאחר … מחדש על המועמדות לרשת …

אם תתמנה הגב' ת'אצ'ר … ה. ויווצר מצב שבו תצוה… ההכרחת — לא הימנע … מלספק את צרכיה של … זה. אני מקווה שקיית יילח… תהליך לפעול אחרת. למ… נראה לי כי מעט מאוד אנש… שסר קיית פעל נכונה באות… כל מלחמת יום־הכיפורים, … עם מיו בעד האמבארגו.

רהיטי הר־
ש. וינברגר בנ…
מספרי הטלפון החד…
- 642495/6/7
בקרוב חנוכת קומת תצוגות
לקיימת עם מבחר אקסקלוס…
• חדרי שינה ופינות אוכ…
• סלונים
• מטבחים
• חדרי ילדים
חיפה ע"י גשר
(מול בנין מכבי־אש)
פתוח רצוף בימי השבוע 08.00—…0
בימי ו' וערבי חג 08.00—4.00…
ברכת שנה טובה
וגמר חתימה טובה

„אפל"
המומחה בארץ לחלקי־פיאות + Problem Pieces
שד' בן־גוריון 11 תל־אביב, ליד כיכר־אתרים
טלפון 03-243847

זיק־זיקלון
ביח"ר לרוכסני מתכת ופלסטיק בע"מ
תל־אביב, דרך שלמה 56, טל: 825169, 823657
סניף: רחוב זבולון 35 תל־אביב, טלפון: 821924
מברכים את לקוחותיהם,
ידידיהם, עובדיהם
וכל הבאים אתם בקשרי מסחר
בברכת כתיבה וחתימה טובה

מגוון רהיטי יבנה
רהיטים
יחידים מסוגם בארץ
מהיבואן לצרכן
מבצע מיוחד לחגים!
20 דגמים שונים של
מערכות אקסקלוסיביות לסלון
בסגנונות בלעדיים של „מגוון" בריפוד קטיפה, בד, עור אמיתי, מוהר אמיתי.
* חדרי שינה מיוחדים מאד וססמדרטיים.
* מזנונים במודלים שונים, ובמיוחד מפורניר אלון, החל מ־5,400 ל"י, מתאימים לכל סלון.
* חדרי ילדים ונוער במבחר רב של דוגמאות.
הנחות גדולות בתקופת החגים.
אולם התצוגה המתמדת של „מגוון" פתוח כל יום מ־9.00—19.00.
„מגוון" — רמת־גן, רח' בצלאל 5, טלפון 719627, באיזור התעשיה של בורסת היהלומים. הכניסה מרח' אבא הלל, או מגשר ההלכה.

„הרכבת האווירית" המריאה על כנפי הקשרים

שמואל שגב

„הרכבת האווירית" במלחמת יום־הכיפורים: המטוס הענק „גלקסי" פורק את מטענו

שלהי ספטמבר 1973, ימים אחדים לאחר ש־
נכנס לתפקידו כשר חוץ,
פנה ד"ר הנרי קיסינג'ר
יר ישראל בוושינגטון, שמחה
, וביקש ממנו הערכת מודיעין
לית על ריכוזי הכוחות של
ם וסוריה בגבול ישראל. קי־
ר עמד להיפגש עם שרי החוץ
ים בניו־יורק, והוא התכוון
לות עניין זה — הן על־מנת
ת להם שארצות־הברית ויש־
ערות לריכוזים הגדולים ב־
ות והן על מנת להזהיר מפני
קה צבאית חסרת תכלית.
התשובה מירושלים היתה מר־
ישראל, כך נאמר לשר החוץ
ריקני, ערה לעניין ריכוזי ה־
ת ואינה מייחסת להם מש־
אופרטיביות מיידית. על כן,
אולי שלא להעלות בכלל
זה בשיחה עם שרי החוץ
ים, על מנת שלא לתת ל־
הריכוזים חשיבות מופרזת.

שובת המרגיעה מישראל תאמה
א את הערכת קהיליית הביון ה־
נית, והיא ביטלה גם את ערכו של
אמריקני מהימן ביותר שנמסר ימים
ו לפני כן לישראל, בדבר כוונה
לתקוף בדרום רמת הגולן. המידע
לידי ישראל. גם התשובה לכך
מרגיעה.

נגות זו התחלפה חיש מהר בחש־
דאיגה מאוד לגבי אופי הריכוזים
ים הסוריים בגבול ישראל. בתום
הדרמטית של ממשלת ישראל ביום
ה־5 באוקטובר, פנתה ראש ה־
ה, גולדה מאיר, באיגרת אישית
הנרי קיסינג'ר, וביקשה ממנו „להב־
ממשלות מצרים וסוריה שאין ל־
כוונה לתקוף אותן. על כן, אם
הכוחות הערביים נובעים מחששות
התקפה ישראלית — תוכל ארצות
להרגיע את רוחן..."

דת זו, שנמסרה לגנרל ברנט סקוק־
סגנו של קיסינג'ר במועצה לביט־
אומי (כיום יועץ הנשיא פורד ל־
ביטחון לאומי), בישרה את תחי־
ל המהפך הדרמטי במזרח התיכון,
שהביא לתלות מוחלטת של יש־
ארצות־הברית ולחיזוק מעמדן של
ערב השונות בזירה האמריקנית
לאומית.

● השגרירות לא היתה מוכנה למלחמה

הדרו של השגריר שמחה דיניץ,
ה אותה עת בישראל לרגל פטירת
נמסרה האגרת לסקוקרופט על ידי
בשגרירות ישראל, מרדכי שלו.
ורות מקבילים דווח לאלוף גור על
הכוננות שהוכרז במצה יחידות
. אולם תוך ציון הערכת המודיעין
שגרסה כי קיימת „סבירות נמוכה"
צות. מטעמי הזהירות, ולמרות קדו־
יום הכיפורים, הורה „מוטה" לקצי־
להיות למחרת בבוקר בשגרירות.

י שאירע בישראל, כן גם בוושינג־
כבאה מלחמת יום הכיפורים את
דות ישראל בלתי מוכנה לחלוטין.
ות הבוקר המוקדמות של יום שבת,
באוקטובר הבריק השר בלי תיק
על גלילי לשר החוץ אבא אבן, ש־
אותה שעה בניו־יורק לרגל המו־
השנתי של עצרת האו"ם, והודיע
על הריכוזים המצריים והסוריים. ל־
הוסיף גלילי הערכה כי „אנו
ים בוודאות שמצרים וסוריה עומ־
לערוך התקפה משותפת ומתואמת
ה מאוחרת יותר, במטרה לתפוס
ות בגדה השני של תעלת סואץ
ת הגולן". אבא אבן התקשר מיד עם
קיסינג'ר ומסר לו על תוכן איגרתו
גלילי. שר החוץ האמריקני אכן
יתו מישראל כי השגריר במצרים ב־
התקשר עמו זה עתה והתלונן בפניו
וינות ישראליות תקפו ספינות דיג
יות במפרץ סואץ, וכי הנשיא סא־
מתייחס בחומרה רבה ל„התגרות"
אלית זו.

בן התקשר מיד עם ירושלים. כעבור
ת אוחרות יכול היה להודיע לקיסינ־
שהטענה המצרית היא חסרת־שחר
תי מבוססת לחלוטין. על כך הגיב
השר האמריקני: „אם המצרים מתפ־
עילה — אז לבטח תהיה גם מל־
ה...".

באותה שעה התקשר ממנהל הרכבה
יצור במשרד הביטחון עם שמואל
(בונדי) דרור, מי שהיה ראש משלחת
רד הביטחון בניו־יורק (כיום מנהל
צרן הביטוח בישראל), וביקשו כמנו
מספר הטלפון של עקיבא דר, ה־
נה על מדור האלקטרוניקה במשלחת
על מנת לזרז משלוחים של ציוד
קטרוני. הפניה הטלפונית בשעה כה
קדמת של יום־הכיפורים עוררה הש־
ת בלבו של „בונדי" כי משהו „בוע־
לי", מה גם שבשעה 7 בבוקר התקשר
לו רפאל רקנטי מנהל בנק „דיסקונט"
ניו־יורק, ושאל אם „קורה משהו" ב־
ראל. „בונדי" התקשר מיד עם יצחק

עירוני ד"ל (שהיה מנכ"ל משרד הביטחון באותה תקופה), ונאמר לו כי „ישנה מתיחות אך אם יקרה משהו — נודיע לך...". אך דני רקנטי הקדים את משרד הביטחון, ומסר ל„בונדי" את הידיעה הראשונה על פרוץ מלחמת יום הכיפורים.

תוך שעות מעטות היו כבר במשרדיהם כל אנשי שגרירות ישראל, הנספחות הצבאיות ומשלחת משרד הביטחון. המאמץ העיקרי שלהם היה לזרז אספקת נשק וציוד צבאי על פי החוזים שהיו כבר חתומים. אולם משום העובדה שהמלחמה פרצה בשבת, לא היה, בעצם, עם מי לדבר בפנטאגון. במקום זאת הוקם מיד קשר עם חברות תעופה, ושודרין מקסימום מקום לתובלה אווירית ולהסעת אנשי מילואים לישראל. ואכנם, ביום שני בבוקר (ה־8 באוקטובר) כבר יצאו לישראל המטענים הראשונים של נשק וציוד צבאי אמריקני, בעיקר פצצות וטילי אוויר־אוויר.

● ישראל ביקשה אספקה מידית

עוד ביום ראשון, בשעה מאוחרת בערב, חזר השגריר דיניץ מישראל — ובו בלילה נועד עם קיסינג'ר לראשונה מבין עשרות רבות של פגישות ושיחות טלפון שהתנהלו בין השניים עד שתמה המלחמה. בכל המגעים הללו טיפל דיניץ בענייני הרכש, בצורה עניינית, בקור רוח ותוך שליטה מפליאה בעובדות ובפרטים השונים. בו ביום גם הותקנה מערכת לקשר טלפוני ישיר בין דיניץ לקיסינג'ר, ולתיאום מדיני בנושאים המדיניים השונים שעמדו אז על הפרק: בין אלה היו דיוני מועצת הביטחון היחסים עם ברית המועצות ומדינות ערב השונות.

בשיחה הראשונה ביקש דיניץ אספקת חירום של מטוסי „פאנטום" ומתן עדיפות ראשונה במעלה לציוד אלקטרוני ולטילי נ"ט מדגם „טאו". בקשה זו שיקפה את האבדות הכבדות, יחסית, בשריון ובמטוסים, אף כי השיעור המדויק של האבדות לא היה ידוע באותו שלב. שיעור זה נודע רק ביום שלישי, ה־9 באוקטובר, לאחר כשלון התקפת הנגד של „ברן" בחזית התעלה. אז היה כבר ברור, שהמלחמה תהיה ממושכת, ותצריך מאמץ עילאי מצד ישראל — וסיוע מוגבר מצד ארצות־הברית.

באותו יום שלישי הודיעו השגריר דיניץ והאלוף גור לד"ר קיסינג'ר על שיעור האבדות המדויק, וביקשו אספקה מידית של 40 מטוסי „פאנטום" והאות טנקים. קיסינג'ר נדהם. ההתפתחות החדשה שינתה את כל הערכת המצב שלו, שהוא היה עתה משוכנע שהמלחמה תהיה ממושכת ועקובה מדם. יחד עם זאת הבטיח קיסינג'ר לדיניץ ש„כל עוד אני כאן ואני חי — תקבל ישראל את כל מה שדרוש לה ולקיומה...".

● הפנטאגון נמנע ממתן התחייבויות

אולם השינוי בהערכת המצב מצא מיד את ביטויו בשינוי יחס כלפי ישראל מצד זרועות הממשל השונות, בעיקר בפנטאגון. על השינוי יכולים היו ללמוד באותו יום האלוף גור ומנהל משלחת משרד הביטחון, שמואל (בונדי) דרור, כאשר האחרון העתיק את מושבו לוושינגטון, ולא עזב את בניין השגרירות עד לאחר הפסקת האש. על פי הוראת שר ההגנה האמריקני, ג'יימס שלזינגר, הוקם צוות משימה מיוחד — ד.ד.9 — לריכוז הטיפול במלחמת יום הכיפורים. כל הזרועות בפנטאגון נתבעו להפסיק את הטיפול הישיר עם משלחת משרד הביטחון, ולהעביר את התביעות לצוות המשימה המיוחד שפעל בראשותו של דיק וידלס סגן מנהל מחלקת הסיוע הצבאי לארצות חוץ.

להוראה זו היתה תוצאה מידית: כל ידידי ישראל, פרט לבודדים שהתעלמו מההוראה, הפסיקו קשריהם עם משלחת משרד הביטחון, והטיפול בבעיות הרכש השונות נעשה מעתה דרך דיק וידלס. מה שהקשה עוד על זירוז אספקת הנשק באותם הימים היתה העובדה ששלושה דרגים — סגן שר ההגנה, ויליאם קלמנטס, ושני פקידים בכירים אחרים בפנטאגון — גילו יחס „מאופק" כלפי ישראל: הערכות המצב שלהם, כפי שהוגשו לשר ההגנה שלזינגר היו שליליות.

במקביל נועד האלוף גור עם ארבעת ראשי המטות של צבא ארצות הברית (ראש המטות המשולבים, מפקד חיל האויר, מפקד כוחות היבשה ומפקד חיל הים), ודיווח להם על המצב בחזיתות הלחימה, וביקש את תמיכתם בזירוז אספקת הנשק לצה"ל. מבין הארבעה היה גנרל בראון, מפקד חיל האויר, הידידותי ביותר. אך כאשר לרכש גילו כולם יחס מסויג, ונמנעו מלהתחייב.

על כן היה ברור שחלק ניכר מהטיפול בנושאי הרכש יהיה חייב להיעשות באמצעות הדרג המדיני — קרי: קיסינג'ר — מה גם ששר החוץ האמריקני שימש באותה תקופה גם כיועץ לענייני ביטחון לאומי של הנשיא ניקסון.

באמצעות קיסינג'ר ניתנה תשובתו של הנשיא ניקסון בשלב מוקדם של המלחמה, כי הוחלט לספק לישראל את כמות הציוד שאיבדה במלחמה. אך הותנה, שהמטענים יועברו על ידי ישראל.

● גילויי אהדה לישראל

צוותי צוותה התחזוקה נשלחו לכל בסיס שבו הטעינו ציוד, ובמקרים מסויימים עסקו הם עצמם בהטענה. אולם במרבית הבסיסים היו גם גילויים נפלאים של אהדה לישראל, שמצאו ביטויים בהתנדבות של חיילים אמריקנים להטעין את המטען, בשעות שלאחר העבודה ושלא ציפו לקבל פרס.

הבקשה הישראלית לאספקה מסיבית של נשק וציוד צבאי, כפי שהוגשה על ידי השגריר דיניץ והאלוף גור ב־9 באוקטובר, הסתכמה בשני מיליארד דולר, ובהדרגה גדלה עד שלושה ורבע מיליארד דולר. הבקשה כללה כ־150 פריטים — ממטוסים וטנקים ועד לסוגים שונים של תחמושת, ציוד רפואי ואפילו חלקי לבוש.

בגבור ההערכה כי המלחמה עלולה להימשך זמן רב, הוצפה השגרירות בפניות של מתנדבים שונים — יהודים וגויים — להלחם לצדה של ישראל. בין היתר הופיעו ב־10 באוקטובר כמה גולים הונגרים, טייסים במקצועם, שהגיעו לארצות־הברית לאחר דיכוי המרד ההונגרי ב־1956, והביעו נכונות לטוס בשני מטוסי „ביג 17" הסודיים שנתנו לישראל באוגוסט 1968.

● חברות התעופה התחמקו

אולם כבר בשלב זה היה ברור שהוראת הנשיא ניקסון לספק לישראל את הציוד שאיבדה במלחמה, בתנאי שזה יועבר על ידי ישראל — איננה מדביקה את קצב האבדות. ראש משלחת משרד הביטחון וצוות עוזריו עבדו בתיאום הדוק יומם ולילה, על מנת לשמור על חשאיות השיחות ביניהם — הם דיברו לסירוגין עברית והונגרית...

חיש מהר הסתבר להם כי רוב חברות התעופה שאליהן פנו בבקשה להחכיר את מטוסיהן — התחמקו מתשובה, וטענו שאין להן מטוסים פנויים, במקרים אחרים טענו לישראל, שהטייסים אינם מוכנים לטוס לאזורי מתיחות. במקרה אחד, על פי פנייתו של „בונדי", דרש הבנקאי היהודי פול צוקרמן מטוס תובלה 747, ואף שכר טייס אידי להטסתו עם מטען של ציוד צבאי לישראל. אולם כאשר הושלמה העסקה, החלה כבר הרכבת האווירית בפעולתה, ולא היה צורך במטוס החכור.

כאשר נכשלו מאמצי לגייס מטוסים, הופנה „בונדי" לשלוש חברות תעופה שהיו קשורות בפנטאגון. שתי חברות סירבו מיד. השלישית היתה מוכנה להעמיד לרשות המבצע שני מטוסים מסוג 747. אולם נמסר לישראל, שהחברה תדבעת דמי חכירה אגדיים וכן תבעה התחייבות לתובלה במשך חודש ימים. תנאים אלה של החברה נדחו על ידי ישראל.

בגבור הלחץ, התערב בפרשה משרד התחבורה האמריקני, אולם ללא הועיל. ניסיון נוסף שעשה הפנטאגון נכשל אף הוא, וראשי חברות התעופה הודיעו לסגן שר ההגנה, ויליאם קלמנטס, כי אין הן מוכנות לטוס לאזורי קרבות. בשיחות פרטיות נמסר לפקידים ישראליים כי החברות פחדו מהחרמתן על ידי מדינות ערב השונות.

● הפקידים רצו „כיסוי תקציבי" לכל פריט

עוד כשנוהל הטיפול באמצעות חברות התעופה המסחריות, היה ברור שללא לחץ מדיני לא תגיע האספקה לישראל. אך אף שבמהלך המלחמה התרכך במקצת יחסו של הפנטאגון — הרי באותה מידה היה ברור, שראשי משרד ההגנה האמריקני רצו לקיים פיקוח מלא על הסיוע לישראל, ולא איפשרו טיפול „פרטיזני".

בתשובה לפניות חוזרות ונשנות של האלוף גור ושל „בונדי" דרור — נהגו ראשי משרד ההגנה לומר כי אספקת הנשק לישראל בימי מלחמת יום הכיפורים מוכתבת על ידי שלושה עקרונות מנחים: אינטרס לאומי, המצב במחסנים ושאלת המימון. הסיוע לישראל הוגדר, אמנם כ„אינטרס לאומי" — אך לא כן הוצאת ציוד מהמחסנים או שאלת המימון. פקידי הפנטאגון רצו כיסוי תקציבי לכל פריט ופריט, ולא פעם היה הכרח להתגבר על התנגדותם של מפקדי חילות ויחידות בצבא האמריקני, אשר מיאנו להפריש ממחסניהם מטוסים וטנקים שהובטחו לישראל.

למעשה, פרט לטיל נ"ט מדגם „טאו" לא ניתן לישראל באותם הימים שום פריט ציוד חדש, אלא רק כמויות נוספות של טילי אוויר־אוויר מדגם „סיידוויינדר" וטילי אוויר־קרקע מדגם „שרייק". קושי גדול היה בהוצאת מטוסי „פאנטום" ממיסות קיימות, או בהעברת טנקים ממחסני הצבא האמריקני באירופה ובאזורים אחרים — לישראל.

בתנאים אלה, ברור היה שעיקר הנטל בטיפול המדיני נפל על השגריר שמחה דיניץ, והוא שוחח טלפונית פעמים עם הנשיא ניקסון ופעמים אין ספור עם שר החוץ ד"ר הנרי קיסינג'ר. כאשר התלונן פעם אחת באוזני ראש הממשלה גולדה מאיר, כי „לא הולך" וכי הוא נתקל בקשיים בכגעיו עם זרועות שונות של הממשל האמריקני — השיבה לו גולדה: „אין דבר, שמחה, ביי מיר וועלן זיי רעדן יידיש" (אין דבר, שמחה, אצלי הם עוד ידברו אידיש).

ואמנם, לאחר שיחה קשה במיוחד בין השגריר דיניץ והאלוף גור עם שר ההגנה האמריקני, ג'יימס שלזינגר, ושיחת לילה מאוהרת בין ד"ר קיסינג'ר לבין השגריר דיניץ, עורר הנשיא ניקסון את שר ההגנה שלו בשעה 1.00 לאחר חצות והורה לו בצורה חד־משמעית להתחיל מיד במפעלת לרכבת אווירית, לישראל. בשעה 1.30 בלילה נקרא האלוף גור ללשכתו של ד"ר שלזינגר, ונמסר לו על החלטת הנשיא. הודעה דומה נמסרה בו בלילה על ידי ד"ר קיסינג'ר לשגריר דיניץ. ביום שבת, ה־13 באוקטובר, כאשר נועד ד"ר קיסינג'ר במחלקת המדינה עם שר החוץ, אבא אבן — הוא יכול היה כבר לבשר לו כי המטוסים הראשונים יימצאו בדרכם לישראל „בעוד שעות מעטות".

אף־על־פי־כן, ולמרות הוראת הנשיא, עדיין היו מגבלות פוליטיות לגבי אופן הפעלתה של הרכבת האווירית לישראל. שלזינגר הודיע לנספח צה"ל כי שיטת מטוסי הפאנטום הראשונים וכן מטוסי התובלה יהיו חייבים לצאת את ארצות הברית בשעות הלילה, וכי יהיה צורך לעשות סידורים מיוחדים על מנת לפרוק אותם בישראל בשעות הלילה. כה גדול היה הפחד מפני התגובה הערבית. אולם, הוראה זו לא יכולה היתה להתקיים: הצרכים של צה"ל מצד אחד, והקצב המתגבר של האספקה — הכתיבו לוח זמנים אחר.

הרכבת האווירית הראשונה בתולדות יחסי ארצות הברית עם ישראל המריאה מארצות־הברית ונחתה בישראל לאור היום. היתה זו הפעם הראשונה, שההבטחות הבלתי קונקרטיות בדבר מחויבותה של ארצות־הברית לקיומה ולבטחונה של ישראל — מומשו בסופו של דבר בצורה כה דרמטית וכה יעילה.

שכור ותוכל
במלון "קאונטרי קלוב"
במלון אשר אין דומה לו בישראל אנו מציעים לכם לבלות את חג הסוכות בחופשת חג מיוחדת במינה, המשלבת מנוחה, ספורט ובידור באוירוק ורוגע בליבה של ישראל.
מחירים מיוחדים — וחוויה מיוחדת עוד יותר
לפרטים מלאים פנו ל:
„מלון קאונטרי קלוב" טלפון 03-415261
ובמשרדי „און" - אירוח ונופש בע"מ -
ת"א — 248306 ,612567 ; חיפה — 04-645404 ;
נתניה — 053-22947 ; ירושלים — 02-224624 ;
חדרה — 063-25367 ; כפר אתרים — 288665.

مكبر من الاصل

صورة عن الأصل

30 שנה למשפטי נירנברג:

התובע היהודי שחקר את הנאצים — פוטר על־ידם והיגר מגרמניה

מאת תום שגב
סופר „מעריב" בבון

הרמן גרינג (עומד)· מראשי המשטר הנאצי, בעת משפטו בבית־הדין הבין־לאומי

ד"ר רוברט קמפנר, איש התביעה במשפטי נירנברג

ב־16 באוקטובר 1946 שרפו אנשי צבא אמריקניים בגרמניה את גופתו המתה של אדם אשר זוהה על גבי ארון המתים שלו כאברהם גולד־ברג. לאמיתו של דבר היתה זו גופתו של יוליוס שטרייכר, צורר היהודים המטורף שערך והוציא לאור את שבועון הפורנוגרפיה האנטישמי — „דר שטירמר".

שטרייכר נידון למוות יחד עם עשרה אחרים מראשי המשטר הנאצי בבית המשפט הבין־לאומי בנירנברג, שהוציא את גזר־דינו באחד באוקטובר 1946 — לפני 30 שנה. עשרה מבין הנידונים הוצאו להורג בתליה. הרמן גרינג הצליח להתאבד לפני שעניבת החנק הוכנה על צווארו. גופות הנידונים כונו, מטעמי ביטחון, בשמות בדויים. אחר כך הועלו באש, ואפרם פוזר בנחל קטן, לא הרחק ממינכן.

היה זה משפט חסר תקדים· „הוא נועד במידה רבה לכונן ההיסטוריה", אומר הד"ר רוברט קמפנר, שכיהן כתובע במשפט.

● העדפנו להסתמך על מסמכים

„ידענו כבר אז, כי יום יבוא והאנשים יטילו ספק באמיתות הזוועות והפשעים מסמרי השיער שביצעו הנאצים. כשהכנו את כתב־האישום הקפדנו, על כן, לבסס את תוכנו כמעט באורח בלעדי על מסמכים גרמניים בחתימת ידם של הנאצים עצמם — והמעטנו ככל האפשר בהופעת עדויות בעל־פה, על מנת שהדורות הבאים יוכלו בכל עת לבדוק את העובדות מחדש. והנה, כבר היום יש מי שטוען, כי אושוויץ, טרבלינקה, מיידאנק וכל היתר לא היו ולא נבראו. צריך רק להפנות אותו אל הכרך ה־200 בפרוטוקולים של נירנברג — המסמכים מדברים בעד עצמם".

נעשים כיום נסיונות לתאר את פסקי הדין של נירנברג כ„צדק של מנצחים": בעלי נסיונות אלה טוענים, כי שליטי הרייך השלישי הועמדו לדין על פי חוקים שלא היו קיימים לפני שארצם הובסה במלחמת העולם השניה.

„הרי זו שטות מוחלטת", משיב על כך הד"ר קמפנר. „כל בית משפט מייצג תפישת עולם מנוגדת לזו של העבריין. כשאדם עומד לדין באשמת גניבה — הוא בבחינת מנצח; ובית המשפט, הסבור כי הגניבה היא פשע — בניגוד לדעתו של הגנב — הוא בבחינת מנצח.

„נכון אמנם, שמושגים כגון ,רצח עם' ו,פשע נגד האנושות' לא היו כתובים שחור על גבי לבן לפני שניסחו אותם לצורך המשפט בנירנברג. אבל היה זה בעצם מהלך טכני. ביסודו של דבר, לא המצאנו כלל מוסר או עקרונות הומאניטריים חדשים — שהרי אלה היו מקובלים על האנושות זה מאות בשנים.

„העיקרון של ,לא תרצח' מלווה את האנושות מיום שעמדה על דעתה. היה צורך לפרש את העיקרון הזה ולתת לו ניסוח מדויק יותר וחסר תקדים, לנוכח העובדה שעמדנו בפני פשעים חסרי תקדים".

● גם הטרור הוא פשע מלחמה

מבחינה זו, אומר הד"ר קמפנר, העקרונות של נירנברג אקטואליים היום יותר מתמיד לנוכח פשעי הטרור הבין־לאומי, שגם הם מתבטאים על רקע של הלל משפטי מסוים — באין מוסכמות חוקיות בין־לאומיות מפורשות נגדם. כמו לגבי פשעי הנאצים, יש המצדיקים גם את הטרור באמצעות טיעונים פוליטיים ואידיאולוגיים מסוימים.

לדעת הד"ר קמפנר, אפשר לכלול את הטרור ברשימת הפשעים נגד האנושות. „למעשה, חלק ניכר ממה שנוסח בנירנברג ,חופף' גם נגד פשעי הטרור, אלא שמשום מה עדיין לא נמצא מי שיקשור בין הענינים. על כל פנים, יש להוציא אל מחוץ לחוק את האידיאולוגיה המצדיקה את פשעי הטרור, כשם שהוצאנו אל מחוץ לחוק את האידיאולוגיה שהצדיקה את פשעי הנאצים".

השבוע הונחה על שולחן העצרת הכללית של האו"ם אמנה נגד חטיפת מטוסים על־ידי שר החוץ הגרמני, הנס דיטריך גנשר. לדעת ד"ר קמפנר מבוססת אמנה זו על העקרונות שפותחו לראשונה בנירנברג, דוגמת האמנה לזכויות האדם, המתבססת גם כן על עקרונות אלה.

● גרינג פיטר את היועץ המשפטי היהודי

ד"ר קמפנר בן ה־77 כיהן עד לעליית הנאצים לשלטון כיועץ משפטי לשר הפנים בברלין. „יום אחד", הוא מספר, „בינואר 1933, התמנה אצלנו שר חדש, וכמו היה הרמן גרינג. 10 ימים לאחר מכן איבדתי את משרתי, שכן ליהודים שוב לא היה, כמובן, מקום בלשכת השר".

קמפנר הצליח לעזוב בעוד מועד את גרמניה, והיגר לארצות־הברית. שם נמצא בתוך זמן קצר שימוש לנסיונו המשפטי. הוא התמנה יועץ לתובע הכללי בוואשינגטון, ובימי המלחמה נקרא להשתתף גם בצוותו מחקר מדיניים שהקים הנשיא רוזוולט. הוא התמחה, בין היתר, בחקר הייך ואישיותו של הרמן גרינג. „גיליתי, למשל, שגרינג נקרא על שמו של הרמן אפשטיין, רופא יהודי מידידי אמו, שחינך אותו בילדותו".

בשנת 1944 חיבר קמפנר את הנוסח הראשון של כתב האישום המיועד נגד גרינג, והיה זה הצעד הראשון לקראת הכנת משפטי נירנברג· במאי 1945 הופקד קמפנר על חקירתו של גרינג.

„כשנכנסתי לראשונה לתאו, זיהה אותי מיד. הוא זכר אותי כיועץ המשפטי של קודמו בתפקיד שר הפנים, והתחיל להתנצל על שהדיח אותי. ,אין לך מה להצטער על כך' אמרתי לו. להפך הרי בכך גרמת לי להגר מגרמניה. אילו נשארתי, הייתי מגיע מן הסתם אל אחד מתאי הגאזים במזרח· אם כך — הרי הצלתי את חייך" אמר גרינג במאור פנים. מכאן ואילך התנהלה החקירה ללא בעיות.

גרינג היה מבכירי הנאשמים בנירנברג, לאחר שהיטלר, הימלר וגבלס הצליחו לאבד את עצמם לדעת. קמפנר השתתף בחקירתם של כל הנאשמים במשפט. בצוות החוקרים לא היו רבים שהתמצאו כמותו במערכת המנהל הגרמנית. שליטתו בשפה הגרמנית הביאה אליו רבים מקרובי הנאשמים. בנותיהם שנזקקו לעזרה בענינים מעניינים שונים. אלמנתו של גרינג נהגה לפנות אליו בבעיות שונות עד מותה, שנים רבות אחרי שנסתיימו משפטי נירנברג.

● „לאייכמן לא ייחסנו חשיבות"

„אני זוכר שעתונאי צעיר אחד שסיקר את המשפט בשביל עתון נורווגי; שמו היה וילי בראנדט. איש אחר שנחרת בזכרוני מאותם ימים הוא יהודי קטן־קומה מניצולי מחנה הריכוז מטהאוזן, שבא למשרדי וביקש רשות לעיין בתיקים, שמא יש לנו מידע על מקום הימצאו של קצין ס.ס. כלשהו, ששמו אמר לנו באותם ימים רק מעט; לא ייחסנו לו חשיבות בהשוואה ל,אריות' המשטר שנפלו בידינו. היה זה אדולף אייכמן; והאיש שחיפש אחריו, כבר אז ב־1945, היה שמעון ויזנטל".

לימים חיבר קמפנר ספרים אחדים על משפטי נירנברג, ואף כיהן כיועץ לממשלת ישראל בימי משפט אייכמן. כיום הוא מבלה את מרבית זמנו בפילדלפיה, אך גם מחזיק משרד בפרנקפורט המטפל בתביעות הפיצויים של אלה מנרדפי הנאצים שעדיין לא קיבלו את המגיע להם. על קירות משרדו תלויים בערבוביה מסמכים בחתימת ידיהם של היינריך הימלר (שר הפנים הנאצי וראש הגסטפו) ויואכים פון ריבנטרופ (שר החוץ הנאצי), לצד מכתבי הערכה ואותות כבוד רבים שקיבל קמפנר, בין היתר, מן האפיפיור פאולוס השישי, מד"ר הנרי קיסינג'ר, מדוד בן־גוריון ומרבים אחרים.

הוא מוסיף לעקוב אחרי משפטיהם של פושעים נאצים בגרמניה. כללית, הוא אומר, הוא מרוצה ממה שנעשה בתחום זה, אם כי הוא מטיל ספק אם החוק הגרמני האיטי והמסורבל, מסוגל בכלל למצות את הדין בפושעים נאצים.

„רואים בהם פושעים פליליים לכל דבר. אין רואים במשפטיהם משימה היסטורית", הוא קובל· על כן גם אין רשויות המשפט הגרמניות נוטות להעמיד פרוטוקולים של משפטים מסוג זה לרשותם של חוקרים. נראה כי לא פעם יש להם סיבות טובות להסתיר תיקים אלה מעיניו של כל משקיף אובייקטיבי.

„הרבה תלוי באב בית־הדין", אומר ד"ר קמפנר. „במשפט אח[ר], למשל, כיהן כאב בית הדין [...] ותכליתי שהצליח לשים לאל [...] ההשהיה של הסנגוריה. במשפט הנערך כעת בדיסלדורף — [...] הוא הנכון".

עד שנת 1950 דנו בעלות־הברית פושעים נאצים למוות· 486 [...] אלה הוצאו אל הפועל. שלטונות [...] העמידו לדין קרוב ל־800 א[...] שמהם הורשעו כ־500. כ־120 [...] כאסר עולם (בגרמניה המערבית בוטל עונש מוות). כיום מנהלים [...] משפטים נגד קרוב ל־250 א[...]

● האסיר האחרון ממשפטי נירנברג

משפטי נירנברג המחישו ל[...] אך בעיקר לעם הגרמני עצמו [...] הזוועתי של המשטר הנאצי. מ[...] מגים ידעו על פשעי המשטר [...] שיכולים היו לדעת אילו רצו [...] רק מעטים ידעו על ממדי הפשע או הכירו את פרטי הזוועות [...] התבוסה, ההרס וההזקת בגרמניה [...] היוו משפטי נירנברג הלם כבד [...] בור הגרמני. עד היום ניכרים אותות ההלם ההוא, אם כי הד[...] לשה והיא מפנה את מקומה [...] של ריחוק מכל הקשור לימי [...] ליטי, כאילו השתייכו לימי הפו[...]

למעלה ממחצית הגרמנים [...] כלהכת העולם השניה, אולם מחברי הממשלה ופחות ממח[צית] הבונדסטאג לא שירתו במלח[מה].

אחדים מבין הנידונים בנירנברג נמצאים עדיין בחיים. א[...] שהיה שר החימוש במשטר [...] שוחרר לאחר שריצה 20 ש[נות] [...] מאז פירסם שני ספרים רבי־[...] נטל על עצמו את האחריות ל[...] צים והביע חרטה על מעשיו. קרל דניץ שוחרר לאחר שריצה [...] מאסר. בימים אלה הוא חוגג [...] הולדתו ה־85.

מי שהיה שר האוצר הראשון [...] לר, הרוזן פון קרוסיג, כתב [...] ספר על חייה של אחת מקר[...] פחתו, ג'ני, אשתו של קרל מ[רקס].

במבצר הכלא הענק בשפנדאו [...] ערב ברלין יושב היום רק א[...] רודולף הס בן ה־82, מי שהיה [...] היטלר· האסיר מספר 7 שפנ[דאו] [...] עולם. אחזקתו בכלא עולה ל[...] מסים הגרמני מיליון מארק בשנה. סובייטים, אמריקנים, בריטים [...] המתחלפים מדי חודש, שומרים [...] הבודד ממש כביום הראשון לא[...] אל המבצר יחד עם שישה א[...] דוני נירנברג. גם הסוהרים הז[...] היים, ויש בהם אחד שנילו מח[...]

ברכות חמות
למוסף התבור - קבוץ מזרע
עם
הצטרפותכם למשפחת פורד
מוסד מורשה למשאיות,
מסחריות ומכוניות נוסעים
טל. 065-23074/5
Ford
חברה ישראלית לאוטומובילים בע"מ
מפיצי פורד בישראל

מרדכי גזית, שגריר ישראל בצרפת, בראיון ל„מעריב":

„פגיעה בישראל אינה יעד צרפתי"

...ים עולים לרגל לפאריס, יש לה מעמד במדינות העולם השלישי — ולכן אפילו ...קל בעמדתה הוא בעל משקל סגולי רב־... יותר לפתיחת משרד אש"ף נובע מהגיון ...יתה המזרח־תיכונית" ✶ „למרות שהם אכזבות מהערבים, הם מתנחמים בעובדה, חיזוריהם היה מצבם גרוע הרבה יותר"

תמור גולן
„מעריב" בפאריס

בנין, שבו שוכנת שגרירות ישראל בפאריס, הוא בלא ספק מן המפוארים ביציגויותנו הדיפלומא... וץ לארץ. זהו ארמון ...רחוב צדדי ליד שדרות ...יזה הידועות; תק־...עוטרות בציורי־פרס־...יבריעין, קירותיו מ־...ץ מגולף, ותלונותיו ... בזכוכית צבעונית

...שים. ששירתו בשגרירות ...אריס, הם בני השורה ה־... החל במורים פישר ז"ל, ... לתואר „הדיפלומאט הכ־... ישראל, עד המנכ"לים של ..., משרד הבטחון ומקורד־... יעקב צור, ולסר אי־... בר־כהן, וכיום — מרדכי

...מקובלת כיום הכתשבה, בפאריס איננו מן הנכב־... הדיפלומטיה והחשיבויה ישראל.

...בר הגדול" ביחסי ישראל־... הכרזת האמברגו מפי ...גול ב־1967, ערב מלחמת ...ם, חל בארץ שינוי גדול ...ה. כלום אין אנו מגזמים ... צרפת, משום ש„בדיה־... שדרא מבטאת בצרכנו? ... ישראל בצרפת מר מרדכי ... אין ראשון לפתוח ישראלי־... להפקיד בסוף שנת 1975, ...ל אף חילוקי הדעות הפ־... צרפה לישראל פאריס היא ...ה — בגלל בעמדה המ־...לם המערבי, בשותפות הא־... עולם השלישי, באפריקה, ו־...נות־ערב.

שגריר בפאריס זה תשפה ... הכלמה הערכת המצב ... של שגריר היא. מה להבין ...ת, המהיות לפני הסורי־...אלית ולפני השגריר ב־... בצרפת?

...דים ואומר, שלא התהלוי ... בשגריר את הערכת המצב. ... שאתבסס על הערכת המצב ...ה, על ההערכה שהיתה מ־... שגרירות בבואי לכאן. ...י צריך שגריר לראות עצמי ...ם, המפליג אל אפקים בלתי ... ברור היה לי מיד כי מדי־... של צרפת, שאנו חלוקים ... תרשת היסב. ז'יסקאר ד'אסטן ...וא השלישי הנוהג על פיה. ... ברור כי הגורם המחליט ... ארמון־אליזה. ידעתי, שמרחב ... מוגבל, שכן הכאהסימים של ... הגיע אליו הוא להביא לידי ...לפת תנהג בנושא הבורה ה־... אותן מדינות אירופה המער־... דמינון באותה בדרך כלל. ... קשה, ומתוך ביפול מפורש ...ין המהעירה. אפשר להגיע ... עקים בעבדות של צרפת.

...יני הערבים — ...פאריס

...א אפשר לקבוע בוודאות, כי ... ישראל איננה יעד של צרפת. ... הצרפתים מיצנים שקיומה, ... ועיבתה של ישראל הם ב־... ביבה בעיניהם. באמרתי. ב־... החמרון איננו רב. עלינו להי־...ל זאת שלא לאבד את היחי־... צרפת היא מדינה מרכזית ... היא בעלת מעמד השוב ... ינות העולם השלישי. יש לה ... הדוקים עם המדינות האפרי־... הדוברות צרפתית, היא חברה ... של מועצת הבטחון, תופסת ... כבד ביותר בעולם המערבי. ...ה בקרינה על כל העולם. ל־... ינור קטן — אב ייסג — יהיה ... משקל סגולי רב.

...רצה ובין לא רוצה — פאריס ...ום מוקד שאליו עולים הער־... לרגל. בפגישה נערכים היחס־... כעשר פגישה־צבירת צרפתה־...ה. הוכל שגם בין מדינות־ערב ... אין ההדירות גבוהה כל כך. [illegible]

— איני סבור שיש דמיון כלשהו בין שני האירועים החמורים הללו. הראשון — בענין משרד אש"ף — נראה לממשלת צרפת כנובע על פי ההגיון מניתוחיה ומעמדותיה המזרח־תיכוניות. למותר לומר, שאנו חלוקים על ניתוחים ועמדות אלה. לדעתנו היתה זו החלטה מזיקה ומשפיעה, ואף הבענו זאת לעתים קרובות. לאירוע השני היתה סיבה אחרת: הקשיים ב־כנפים השונים עם השלטונות הצר־פתיים באותה תקופה; ואני מקווה שאלה לא יאפיינו את יחסינו בעתיד. נדמה לי, שהפקידות הצרפתית עבדה אז בתוך שיגרה של יחוס עדיפות נמוכה לענינים הנוגעים בישראל, הסעיפים טיפול — בין ענינים הקלו־לים „לסבך" את יחסי צרפת עם מדי־נות ערב, לפי תפיסת הפקידים, ובין ענינים שאינם מסוג זה דווקא. ב־דרגים אחראיים ביותר ובהזדמנויות אחרות נאמר לי, כי התקרית של אי־הזמנת נשיא־מדינת־ישראל לארוחה אצל נשיא צרפת היתה תוצאה של „שלומיאליות" שלא־בכוונה. אני נוטה להאמין להסבר זה, אבל היא ה־נהגות: מקרים של התנהגות כזאת ייעשו כל עוד יחסו עדיפות נמוכה בלבד לנושא ישראל, כל עוד יטפלו בנושאים שלנו כמעט בחוסר־ענין.

למשל, חוסר־ענין זה בא לכלל ביטוי אף בעת התבטאות הצרפתים מפי אחד האישים הבכירים. הוא אמר לי: „צריכים הייתם להביא בחשבון כי באותו תאריך, שנשיאכם רצה ל־בוא לצרפת, יכול היה נשיא להיר־כנס כחוץ לגבולות המדינה, או מחויב לערוך סעודה לאורח אחר". השיבותי לו: „זו טענה משונה — הרי הודענו לכם שנה חדשים מ־ראש".

תגובת הפקיד ששוחחנו עמו — איש שהיה בק' בלוח הזמנים של הנשיא — היתה כי התאריך אינו מהווה בעיה. כלומר, גם בעת ההת־נצלות לא טרח איש שהוי ללמוד את פרטי הנושא, ולא ידע את השתל־שלות־הענינים.

אינני סבור איפוא, שהחלטה זו מאפיינת את יחסינו עם צרפת. אבל נכון לומר שעדיין לא הגענו למצב, שמובן מאליו וטבעי הוא שיש להע־ניק לטיפול בענין שלנו את העדיפות הדרושה. יש לחתור למצב טוב יותר. עם זאת אחטא אם לא אציין, שיש אנשים רבים בעלי רצון טוב כלפינו — גם בממסד הצרפתי, גם מחוצה לו — ואינני פסימי.

● סאדאת סותר עצמו

לפני ביאך לכאן היית בכפיל מנהל ראש הממשלה ויועץ מדיני של ראש הממשלה, וקודם לכן היית בכפיל מנהל משרד החוץ. היית איפוא פעיל ב־ענינים מרכזיים של מדיניות החוץ שלנו, מולל המשא־ומתן על הסכמי הביניים, והשתתפת בשיחות עם קיסינג'ר בכל ביקוריו בישראל לפני אוקטובר 1973. כן ניהלת את המשא־ומתן עם מצרים בזמנים משלחתנו ל־שיחות ... בועידה. האינך רואה את הסיכויים בנושאים הללו?

— למען האמת אין ספק, שבתקו־פת שהותי כאן בהרהט היחרי ברגיש בחסרונם של הנושאים, שטיפלתי בהם שנים כה רבות, לולא היתה ז־שנה של מיצוב פעילות מדינית למען יישוב הסכסוך. לולא היינו חיים בכ־עין פסקיזופן. כמובן לא בבחלה יש־ראל בעכבה את קידום מאמצי ה־הסדר. במשלחתנו מיכנה להדיש ה־כאנגרים. אילם המשבר בלבנון יחי־יהסים הבין־ערביים. שהגיעו לשפל, הקשאי כל אפשרית של תנועה. כי אשר אמר הנשיא סאדאת עוד לפני שנה, כי בשנת 1976 לא תהיה התר־ידיוה במאמצים למען הסדר. כיוון שבשנה זו היא שנת בחירות בארצות הברית, לא נראה לי הסבר זה ב־משכנע. הלא הוא עצמו אמר ביניהם גם דבר אחר — כי ההתקדמות נע־צרה בגלל הסורים. עובדה היא, ש־ארצות־הברית פתחה בימים אלה פעילות דיפלומאטית נמרצת בחלקה הדרומי של יבשת־אפריקה, אף שמשא הבחירות בארצות הברית הגיע ל־שיאו.

בהיותי שאני כאן עשיתי כמיטב יכולתי לעקוב אחר הנושאים, שהפ־סיקתי בעבר. כן אומר, כי התפקיד של שגריר בפאריס הוא רב־צדדי ותובעני כל כך, שלעולם אין בהכרח בענין בפה שעוסקים. להלל כהדברים את יש השלכה אל הנושאים המרכ־זיים, המעסיקים את מדינת ישראל. עם זאת, אינני יכול שלא להצטער על שבאיהם הצביים, שעבדתי בהם לידם, לא היה — ועדיין אין — ביקול לנושא הצרפתי.

בלא להפריז במשקלה של צרפת יש מקום לגלות ענין יותר לגביה.

● הצביעה נגד „ציונות גזענית"

צרפת נהגה לנקוט בעמדות נגד ישראל באו"ם ובמוסדות השוק האי־רופי, והיא גם נמנעת מבקורת השוב לבעיית ערב. מה המצב בענין זה כיום?

— לעתים קרובות אנו מאוכזבים מהצבעותיה של צרפת ובנאומי נצי־גיה בעצרת האו"ם, במועצת הבטחון ובמוסדות בינלאומיים אחרים. והדבר, שקשה לנו להבינו, הוא הצבעות ב־זכות הצעה פרו־ערביות קיצוניות, בעת שמדינות אחרות באירופה מתנה־גות אחרת, ולפעמים נמנעות מהצבעה. כך היה, למשל, בחודש ינואר השנה בעת דיון במועצת הבטחון בבעיה הפלשתינית, שהיה פרי סחיטה סורית־פלשתינית. צרפת הצביעה אז בעד החלטה קיצונית — ולא כך נהגו בריטניה, שוודיה ואיטליה. החלטה זו נגנזה כלהזכיר את ההחלטות היסוד 242 ו־338, הובעה נטינה גמורה של ישראל, קוראה לפתרון הבעיה הפלש־תינית כולל הקמת מדינה נפרדת, ואף הובעת כהן זכות בחירה חופשית ל־פליטים הפלשתינים לחזור לתחומי מדינת ישראל. כלומר, ההחלטה לא הסתפקה בהקמת מדינה פלשתינית, אלא איפשה לעצמה את ההביצה הע־רבית הקיצונית בדבר פרעור מדינת ישראל בתוך הצפתה בערביים ש־„יחזרו" אליה. לעומת זאת יש לציין לחיוב, כי בענין הציונות הצביעה צרפת נגד ההחלטה יחד עם כל ה־מדינות הנאורות.

אשר לשותפות האירופית, עדיין מגיעות אלינו ידיעות כי צרפת היא הפחות נוחה לנו בין כל החברות ה־שיתופית. אבל גם כאן יש להזכיר בחיוב כי ההסכם בין ישראל לשוק האירופי, שנחתם בחודש מאי אשת־קד בידי שר החוץ יגאל אלון, לא היה אפשרי לולא הסכמתה של צר־פת, שכן כל החלטה בשוק צריכה להתקבל על דעת כל החברות בו. לאחרונה נתעורר גם ענין הפרוטו־קול הפיננסי — ענין הקשור בהסכם — שנפתר פתרון חלקי אחרי שצרפת חזרה בה מהתנגדותה לו.

● רכש — וסיוע

הנושא השלישי שהעלית — נושא האספקה — יסוד בכה שבכינה „בי־טול האמברגו" הצרפתי. את האמברגו ביטל הנשיא ז'יסקאר בראשית כהונ־תו, לפני שנתיים. ביטול האמברגו פעל לטובת מדינות ערב שלהן היו זקוק לרכישות גדולות. בשליש הר־כש הערבי בעולם המערבי נעשה בצרפת. יהודה כזו, כבמדינות זו נהנות גם מדינות ערביות, קיצוניות ומתונות אחרות, כלוב ובעיראק. זכורה גם פרשת ה„מיראז'ים", ש־נמכרו ללוב והופעלו בידי חיל ה־אוויר המצרי במלחמת יום הכיפורים.

כיוון שבוטל האמבארגו בצרפת, מדוע אין אנו רוכשים כיום נשק צר־פתי?

— כתבצעות עסקות מסויימות — של פריטים וחלקי חילוף. אבל אין לנו עסקות של בתרכושת־נשק עם צרפת. היחסים המיוחדים, שנוצרו בתחום הרכש עם ארצות הברית, ב־עיקר בעשור האחרון (אחרי שהטיל דה־גול את האמבארגו), נתאפשרו תודות לסיוע הכלכלי הגדול, שאנו מקבלים שם. לכן אנו רוכשים את הנחוץ מארצות־הברית, ולא בצרפת. לכן אינה עומדת על הפרק שאלה נכונותה של צרפת למכור לנו סוגי נשק הדרושים.

אחרים שמאמצי צרפת „להחזיר אחרי הקרביים ול„פייסב" אינם ער־ליה. יפה. כלום הצרפתים עצמם יהי־דים זאת ומשיגים מטרתם?

— זו שאלה שצריך להציגה ל־צרפתים עצמם. לעתים אני מתרשם, שלמרות אכזבותיהם מן הערביים „מתנחמים" הצרפתים, שלולא חיזורם הנמרץ אחרי הערביים, היה מצבם בארצות־ערב גרוע יותר. כידוע קשה להתוכח על טיעון, המבוסס על „לולא". לעומת זאת נראה לי — ואין זו אלא התרשמות — שבחדשים האחרונים הגיעו הצרפתים למסקנה חשובה אחרת: בהיות היחסים הבין־ערביים כה מסובכים, ולעתים כה רעים, אין הדיפלומאטיה הצרפתית יכולה להגיע, שיחס ידידותי אוטומא־טי ישתה, ללא הבחנה עם כל מדינות ערב הוא אפשרי. „ושווה' הסקטיקה המכבשת קשה להגעת. כיום ידידה של קולונל קדאפי ושל גנראל נומיירי בעת ובעונה אחת; ורבות הדוגמות האחרות. כלומר, הצרפתים מבינים כיום שעליהם לפעול ביותר תיזוכם ד־בהבחון מעדון. אחרי ככלות הכל אין כצרפתים אכונים על משורת של צי־דון.

● מדיניות החוץ שמורה לנשיא

האפשר לצפות, שבממשלה ברמה החדשה הנגש בשינוי צרפת כלפי המזרח התיכון וכלפי ישראל, שינה מן המדיניות של קודמתה?

ברפובליקה החמישית נחשבת מדי־ניות החוץ כתחום שמור לנשיא. לכן אין להניח, כי הממשלה החדשה של מר ריימון באר תעסוק בעיבוד מדי־ניות מזרח תיכונית אחרת. ממשלת צרפת החדשה רואה את המלחמה ב־אינפלאציה, המערערת את כלכלת צרפת, כיעדה העיקרי. יצוין כי בממשלה זו, כבקודמתה, יש לישראל הרבה בכרים ומוקירים.

מאז באת נפלה חלק רב בפעילויות של הקיבוץ היהודי בצרפת, הופעת ... לעצמה ..., מה הן הבעיות העיקריות?

— אחזור על מה שאמרתי כיום ביאי לכאן: הקיבוץ היהודי בצרפת — בן 600 אלף הנפש — הוא השני בגודלו בעולם החפשי. יהדות זו הכ־פילה את מספרה בדור האחרון, ד־במגמה הרכבה: בהגיעה כיום יה־דית, שביצאה מהקהילית הספרדית של צפון־אפריקה.

יהדות צרפת מאורגנת בבירכים קהילתיים, בבתי כנסת ובמוסדות הי־נוך. קיימים חיים יהודיים אינטנסי־ביים. הקשר בישראל הדוק, ההזדה־הות עמה חזקה. הפתעני ושמחתי, כאשר ביום ... נערך כאן ב־30 ב־מאי, בסיסמה „ההיום־עצרה שבת למען ישראל". בקהל כמאה אלף איש. זה כמספר־שיא שאף בניו־יורק, העיר היהודית הגדולה ביותר בעולם, לא היתה מתביישת בו.

● יהדות צרפת — כמות ואיכות

העם היהודי, אשר כה נחלש בסוף אה, עליו לראות את הציבור היהודי בצרפת כחלק נכבד מהבחינה הכמו־תית והאיכותית כאחת. יש לעשות הרבה למען הפצת העברית, למען הרחבת מסגרת החינוך היהודי ולמען אהבת־ישראל.

מהן ... של צרפת בענין הסכסוך?

— הצרפתים כרגישים, שעמדותי־הם אנטי־ישראליות. הם אומרים, כי בעיניהם קיומה של ישראל והלימו־

תה הם עקרון — והלא זה העיקר. לדעתם מוגבלת המחלוקת בינם ל־בינינו בשאלה של צורת יישוב ה־סכסוך. כמובן אין אנו מקבלים הצ־גה ענינים זו, ואומרים שאפילו הכה כך, יש בכוח מדיניותם המעשית וה־יומיומית כדי להזיק לישראל: אף עבודה, הנחשבות טקטיות בלבד, — עלולות לפגוע באינטרס שלנו. הסבר קצר של עיקרי מדיניות צרפת בענין הסכסוך שמעתי פעם במשרד החוץ הצרפתי. כך ניסח זאת פקיד בכיר אחד: מדיניותם מושתתת על „שלו־שה עמודים", שלושה עקרונות, ואלה הם:

✶ **על ישראל להיסוג מהשטחים שכבשה.** יודע ש־בגירסה הצרפתית של החלטת 242 נאמר „השטחים" בה"א הידיעה. היו מקרים, שהצרפתים אף פירשו ואמרו, שכוונתם לנסיגה „מכל" השטחים. ל־עומת זאת פעם אחת, לכל הפחות, הסתפקו בהגדרה שתוכה לכדי ב־הביעם תמיכה בזכות מדינות ערב להחזיר לעצמן את שלימותן הטרי־טוריאלית.

בענין, שבמצעה של המפלגה ה־גו'ליסטית מדובר על „תיקונים מיז־עריים", דהיינו כעין תוכנית רוג'רס.

✶ **הבעיה הפלשתינית.** לדעתם זה לב הבעיה, ויש לפתור אותה ביצירת „מולדת" לפלשתינים. דומני, שלצרפתים זכות יוצרים על המונח „מולדת" בהקשר זה, בעולם המערבי, כשם שלסובייטים זכות־יוצרים על המונח „בית לאומי". ל־דעת הצרפתים המושג „מולדת" גמיש, וניתן לפירוש כבינון מדינה פלשתינית נפרדת ביהודה ובשומרון ואולי גם בעזה; ומצד אחר אפשר גם לגרוס פירוש שונה — שבאמרם „מולדת" עדיין אינם קובעים מסג־רות, ומדובר או במדינה נפרדת, או בחבל אוטונומי בתוך פדראציה, או בקונפדראציה רחבה יותר.

✶ **שלום בין כל מדינות האיזור.** גם אם לא תמיד מזכי־רים הצרפתים את ישראל בשמה, אין ספק שכוונתם לשלום בין כל מדינות האיזור כזה ובין ישראל מזה. אל עקרון שלישי זה נלווית מחשבת הצרפתים בענין ערבות בינלאומית לגבולות המדינות באזורנו. צרפת מ־צדה מוכנה להצטרף לערבות בינלאו־מית כזאת.

כידוע, ויכוח גדול לנו עם ממשלת צרפת על כל אחד מן העקרונות ה־אלה. ויכוח זה נמשך כבר שנים רבות. כאשר הגשתי את כתב האמנתי לנשיא צרפת, קבעתי ואמרתי בדברי — והם התפרסמו — שיש מחלוקת בינינו ובין צרפת. גם הנשיא ציין, שקיימים חילוקי דיעות. מובן, שאין לבנו שלם עם מצב־ענינים זה.

● ז'יסקאר: לא להכתיב

לפעמים יש רושם שצרפת היתה רוצה למלא תפקיד במזרח התיכון. לאור מדיניותה הפרו־ערבית — איך זה אפשרי?

— זו שאלה במקומה, שבלא ספק הוצגה לצרפתים. המענין הוא, שגם הם מודים את התמיהה: איך יתכן שמדינה, אשר אימצה לעצמה עמדות שהן מקובלות בכללן על רוב הגור־מים בעולם הערבי, ואינן מקוב־לות על ישראל שהיא צד במחלוקת, תתגה בכל זאת ברעיון למלא תפקיד ביישוב־המחלוקת. הרי כלל ראשון הוא למי שרוצה לפעול בתחום כזה, שלא תהיה לו עמדה לטובת אחד ה־צדדים. המענין הוא שנשיא צרפת, ואלרי ז'יסקאר ד'אסטן, הסביר במכ־תב, ששלח לחבר מפלגתו מר דראר ברוסון (שנתפרסם בחודש מארס), כי המשא־ומתן ליישוב הסכסוך צריך להערך בין הצדדים הנוגעים בדבר במישרין, ואין צרפת סבורה שראוי להכתיב לצדדים מראש איך לנהוג. כן קבע הנשיא: „למען התפקיד, שאנו עשויים למלא בהשכנת השלום, יש בכוונתנו להמנע מלהתבטא בין בנוגע לנהלים שאולי יפעלו על פי־הם, בין בנוגע לפתרונות המעשיים שיוצעו ליישוב בעיה זו או זו". יש בכך משום נסיון ליישב את הסתירה. ההצליח הנשיא בכך — זו שאלה אחרת.

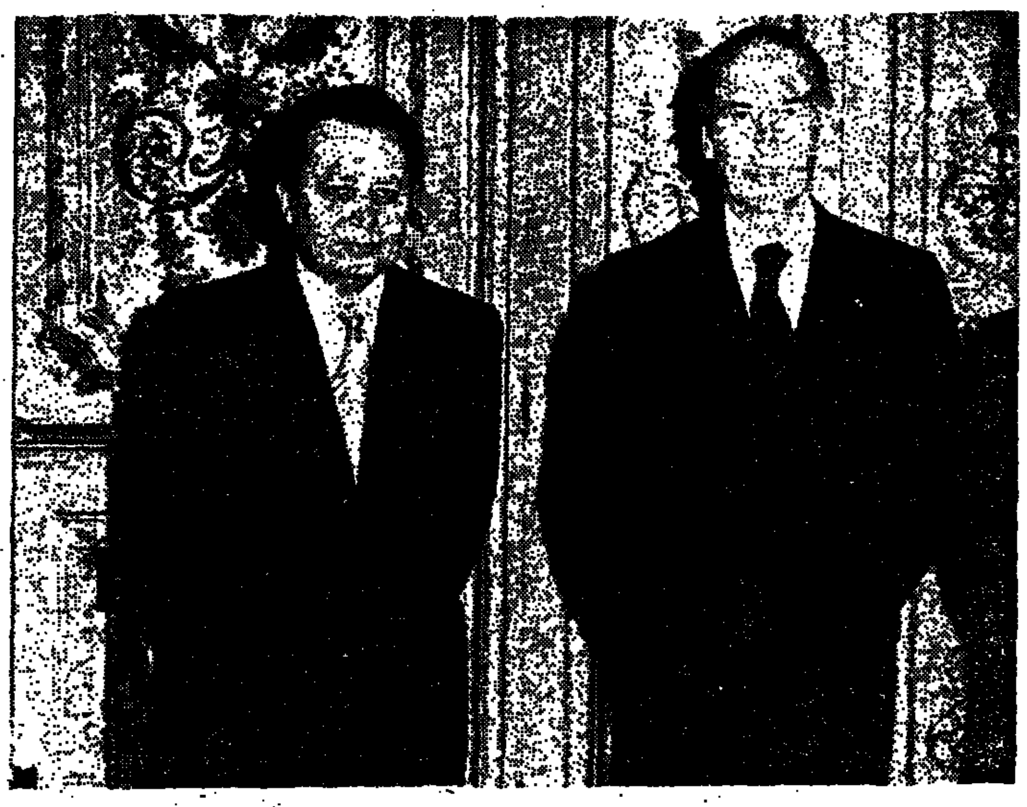

מרדכי גזית בעת הגשת כתב ההאמנה לנשיא צרפת ואלרי ז'יסקאר ד'אסטן

ראה המשך „מצעד רהיטי דנאל" בעמוד 27

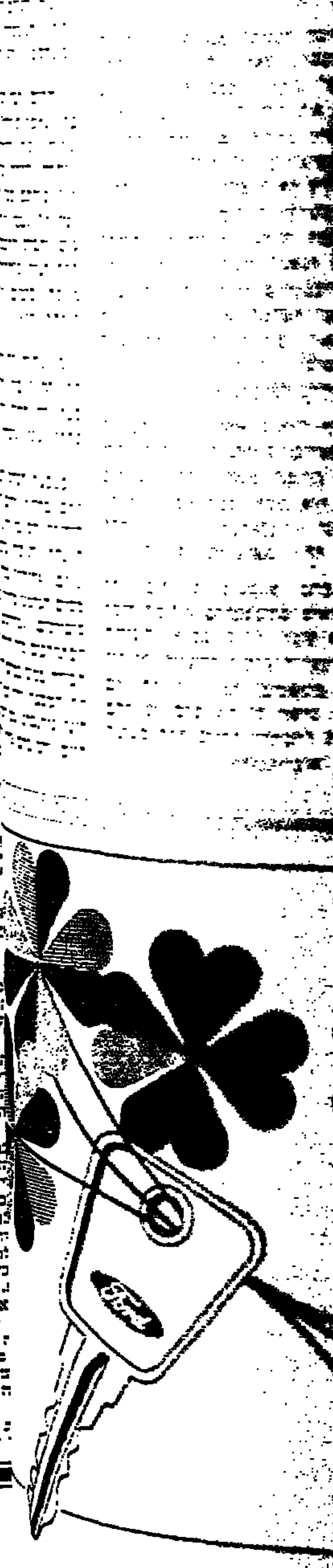

هكذا من الاصل

כדי לפתור בעיות על הקרקע — דרוש הרבה מעוף

תנופה התיישבותית חדשה מחייבת שבירת „המונופול המפלגתי" על ההתיישבות הכפרית; הפיכת ההתפלה של מי־ים למטרה לאומית ראשונה במעלה; ותכנון אזורי, שמתוך עקרונות של ריכוז התעשיה, בניית רשת כבישים מודרנית ונוחה, ויצירת איכות חיים ראויה לשמה — יקימו שורה של ערי מגורים נוחות באקלים ובנוף של מורדות הגליל

מאת עזרה זהר

הציונות היא תנועה התיישבותית. מטרתה האחת היא לישב יהודים בארץ־ישראל. עד 1948 היא הקימה 250 כפרים וכן את הערים הוותיקות. מקום המדינה עד 1957, משך 8 שנים, הוקמו 420 כפרים ו־21 עיירות־פיתוח. אך מאז ירד הקצב בצורה מדהימה. ממלחמת ששת הימים, משך למעלה מ־9 שנים, הוקמו רק כ־60 ישובים כפריים, שחלקם הגדול עדיין אינו מאוכלס כמתוכנן, ואחדות לא חרגו עדיין ממסגרת של היאחזויות נח"ל.

מבין 4 ישובים עירוניים שעליהם הוחלט, ריכזה קרית־ארבע כ־1500 מתיישבים, על אף היותה „בן חורג" למשל. באופירה ובימית — מאות מתיישבים בלבד, ובישוב ה„עירוני" הרביעי, קצרין, לא גר עדיין איש.

הגליל המרכזי ריק כמעט מיהודים. הנגב — דרומית לבאר־שבע — שומם. בבקעת הירדן מתוכננים לשנת 1995 (!) 8,000 יהודים, כאשר הישוב הערבי הכפרי שם הוא כבר היום כפול מזה. גל גואה של התיישבות ערבית מציף כמעט את כל חלקי הארץ. ואילו מאז מלחמת ששת הימים בנו ברצועת החוף הצרה מנהריה עד אשקלון למעלה מ־200,000 דירות.

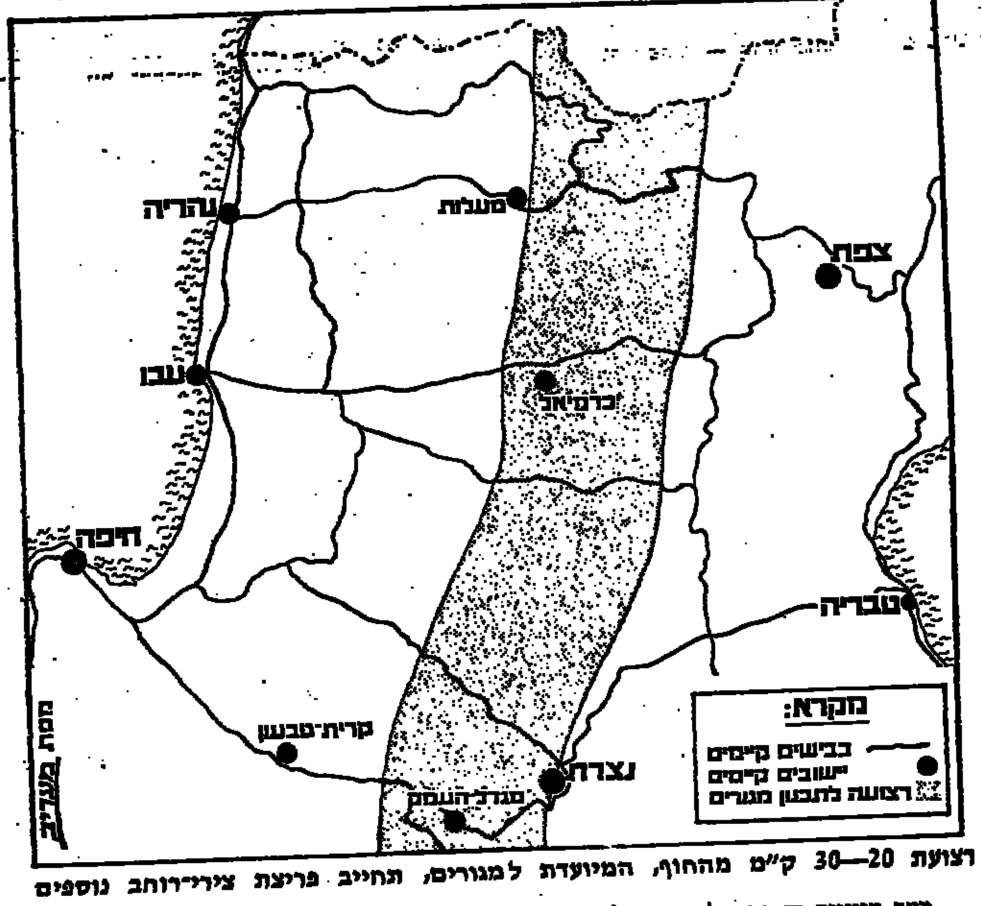

רצועת 20—30 ק"מ מהחוף, המיועדת למגורים, תחייב פריצת צירי־רוחב נוספים

מצב עניינים זה זועק לבדיקה של הגורמים שהביאו להיווצרותו, והוא מחייב לחפש דרכים ושיטות התואמות את הזמן, שיאפשרו לצאת מן המיצר ולהיערך לתנופת התיישבות מחודשת.

● התיישבות כפרית — לפי מפתח מפלגתי

מימי הצהרת בלפור התארגנה ההתיישבות החקלאית היהודית בתבניות של הקיבוץ והמושב כמעט באופן בלעדי. הקיבוץ והמושב זכו להערכה ולמוניטין ברחבי העולם, ושימשו מכשיר רב־עוצמה ליישוב הארץ. החקלאות הישראלית, בצמידות למרכז מחקר מעולה, הגיעה להישגים עצומים. בענפים שונים היא היום מן הראשונות בעולם. עם זאת, בחירת הענפים אינה תואמת את צרכי המשק הלאומי, ומעל לכל אין היום כמעט אפשרות להתיישבות חדשה.

ההתיישבות החקלאית מצויה בידי כתריסר תנועות התיישבותיות, מכל הגוונים — בהם הקיבוץ הארצי והקיבוץ המאוחד מצד אחד, ומרכבי הפועל המזרחי וחרות מצד שני. המשותף לכולן הוא תלותן בתנועות פוליטיות. חלוקת „משבצות" ההתיישבות נעשית לפי מפתח מפלגתי, ללא קשר למספר המתיישבים — או אף להעדרם המוחלט. בתנועת המושבים רשומים 10,000 מועמדים, ו־אולי יותר, הרוצים במשק חקלאי; ומאידך גיסא חסרים בישובים הניתנים לכמה מהתנועות האחרות מתיישבים. אך שום תנועה אינה מוותרת על ה„משבצת המגיעה לה". אדם שאינו רוצה להצטרף לאחת התנועות — אינו יכול, למעשה, להתיישב. נוצרה דרך של שגרה, הכרוכה בתקציבים גדולים, מכסות ייצור וכו' — שבאמצעותה בלבד, מאפשרים המוסדות להקים כפר.

התמונה המצטיירת בתחום זה דומה לנעשה בתחומים רבים של חיינו: מחסור במתיישבים, למרות שיש עודף גדול בכאלה המוכנים להתיישב, וחלוקת „הזקות" לפי מפתח מפלגתי. כל אלה הם בעוכרי ההתיישבות. בולמים אותה, גורמים להתאבנות דרכי הפעולה, מביאים את החקלאות לעסוק בלעדית במקצועות „קיבוציים" או „מושביים", וכל דרך מקורית וכל יוזמה מתנפצים על קיר השגרה והאינטרס המפלגתי.

● התפלת מים וקשר עם אילת

על מצב זה חייבים להתגבר. קרקע ומים יש לתת למתיישבים, ולא לתנועות ההתיישבותיות. היכן עוד בעולם שמעו על התיישבות מפלגתית? יתר פתיחות, ביטול השיטה הקיימת של מכסות ייצור, מתן אפשרות גם לדרכים שונות מקיבוץ ומושב להוכיח את עצמן — יצעידו את ההתיישבות החקלאית ואת הייצור החקלאי לקראת שיאים חדשים.

המחסור במים הוא מגבלה אובייקטיבית בפני התיישבות חקלאית רחבת ממדים. ישראל הגיעה למיצוי מלוא פוטנציאל המים שלה, וחרף כל הפעולות לחיסכון, השבה והשבחת מים — צפוי קיצוץ מכסות מים לחקלאות. מכאן שאין פתרון מלבד התפלת מי־ים בכמויות גדולות. ארצות לא מעטות זקוקות למים מותפלים, אך ישראל היא המדינה היחידה שמים אלה הם כורח קיומה.

יש להכריז, אם כן, על התפלת מי־ים כמטרה לאומית ראשונה במעלה, להשקיע את מירב המאמץ ביצור מים בשיטה הקיימת ולערוך מחקר מקיף ומואץ בשיטות אחרות. אם לא כן, לא נזכה בדורנו להתיישבות רבת־ממדים. הנגב וסיני המזרחי לא ייגאלו משממונם וסכנה מוחשית תרחף לא רק על „הרצף הטריטוריאלי לכארם", אלא גם על חלקו הדרומי של הנגב.

● שליטה ממשלתית ותכנון נפרד לכל ישוב

אם יהיו מים מותפלים, הם יוכלו לשמש למפעל התיישבותי בעל חשיבות מכרעת, שחייב להיעשות למפעל של העשור: יצירת קשר התיישבותי הדוק בין רצועת החוף ואילת. קשר כזה אינו אפשרי במרכז הנגב, שבו יש ממצפה־רמון דרומה הרים ותנאים בלתי מתאימים. הוא גם לא ייתכן בערבה הלוהטת, שבה התיישבות עירונית אינה באה בחשבון והתיישבות כפרית תהיה מצוכצכת בשל המגבלה בקרקע וריחוק המים. מרחבים מתאימים, קרקע טובה יחסית ומזג־אוויר נוח — מצויים באיזור שבין פתחת־רפיח לאילת.

עיירות־הפיתוח, ברובן הגדול, אינן הצלחה אורבנית או התיישבותית. הכישלון נובע מתכנון של כל עיירה כיחידה עצמאית — ומהשליטה הממשלתית המוחלטת. שליטה זו מקיפה את הקביעה של יעוד של פיסת קרקע, האופי וההיקף של הבניה וכן של אוכלוסיית העיירה ובקביעת מקורות הפרנסה. שליטה זו הביאה לאוכלוסיה מאולצת ולבניה במתכונת גרועה, וגם מנעה כל יוזמה עצמית של התושבים. בדרך זו נחסמו השערים בפני אוכלוסיה שלא היתה „מיועדת" לעיירות הפיתוח, נוצרה סלקציה שלילית ו„בריחה" של מי שיכול היה לעזוב, גברה תלותם של הנותרים בתמיכות סעד ונתרבו כל יתר התופעות השליליות הנפוצות בעיירות־פיתוח.

המפעלים המרוכזים במפרץ חיפה אינם מאפשרים מגורים באיזור באיכות חיים גבוהה

הכישלון הכבד ביותר בהתיישבות העירונית הוא העדר תכנון אזורי. עד היום בני־ברק, גבעתיים, ושאר ערי גוש דן הן ערים עצמאיות, המתכננות ברוב התחומים כל אחת לעצמה. לא פחות בלתי סביר מכך הוא שמעלות, המצויה 18 ק"מ מנהריה, היא יחידה תכנונית נפרדת ואינה משולבת במבנה הכלכלי־דמוגרפי של נהריה והסביבה.

● מערכת היסעים כבסיס לתכנון אזורי

גישה זו, שנשארה לפליטה מימי המנדט, היא שהולידה את רעיון ה„כפ"תים" (כפרי התעשיה). היות והתעורר הצורך ליישב את מרכז הגליל, ההלו מתכננים כפרים, שיוקמו (כמובן) לפי מפתח כפלגתי ויעסקו בתעשיה. מי בעולם יעלה על דעתו שישוב המצוי במרחק 20—25 ק"מ מאיזור תעשיה גדול — יביאו את המפעל לפתח ביתו? האם יש עוד מתכנן להסיע את האנשים לעבודה בעכו היפה?

גישה אומללה ואנכרוניסטית זו ב[...] גם ברשת הכבישים ובמערכת התחבו[...]נות. ברחבי תבל, בכל איזור מתוכ[...] מוקצים מקומות לפונקציות שונות ומ[...]גיהם במערכת תחבורה מהירה ויעי[...]

מי שאינו רוצה לפזר את התעשיה ליחידות קטנות (ובכך להפחית מיכן ברירה) — חייב להבטיח תחבורה מהירה. בכך נפתחת הדרך לפיזור האוכלוסיה בארץ וליצירת תנאים אקלימיים הראויים לשמם. האם לא היו מיטי[...] אם במקום בניית רבבות שיכונים במפ[...] ליד הארובות ועשן התעשיה — היו נ[...] אתרי הבניה מזרחה, לאקלים הנוח ו[...] של הגליל?

● העתקת אזורי המגורים מזרחה

הזזת אזורי המגורים מזרחה, [...] ק"מ משפת הים, במסגרת תכנון ומערכת תחבורה הולמת — איננה [...] של כ־200,000 דירות לחוף הים, על תוך צפיפות בלתי נסבלת ויוקר [...] שהיא זולה יותר. דרך זו מתבקשת [...] תל־אביב רבתי. התנוקה ברצועה [...] שבה מחירי הקרקע מאמירים אל[...] בה מתנהלים במזג אוויר שהוא [...] (להוציא את בקעת הירדן והערבה).

תכנון אזורי משולב יפתור גב[...] רבות מערי־הפיתוח, אם יחד עמו ת[...] היד הקשה של הממשלה. יש להפ[...] על הגבעות וההרים שממזרח לרצו[...] ישובים בגדלים שונים — מישובים [...] מאות משפחות ועד ערים בנות [...] רבבים. במקומות אלה יש להתכונן [...] לכל מי שיתחייב להתחיל בבניה ת[...] עם זאת יש לאפשר התפתחות של [...] מודרנית, שתוכל להוזיל את המחיר [...] הבניה, למכור לזוגות צעירים ול[...] קטנים בני שני חדרים, שאליהם א[...] בכל עת חדרים חדשים. יש לפת[...] הארץ בפני התיישבות עירונית, [...] הממשלה ובאמצעות „ועדות האיכלוס" [...] אלא לפי רצון המתיישבים ויוזמתם[...]

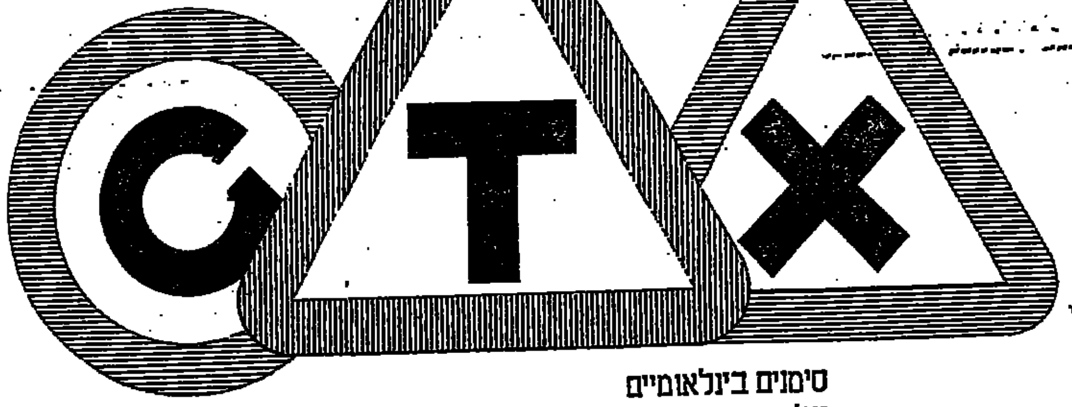

סימנים בינלאומיים
על גבי תמרורים
מוכרים לנהגים
בכל העולם.
אינך צריך לדעת
את שפת הארץ.
הוא הדין לגבי
שמן המנוע
20W-50, רב-דרגתי.
כל שעליך לבקש,
כשאתה רוצה
שמן מנוע מעולה,
הוא "GTX".
אינך צריך אפילו
לומר "קסטרול"
יבינו אותך בכל
מקום בעולם.
ובישראל בכל
תחנות פז ועת.

שפה בינלאומית לנהגים - קסטרול GTX.

הלקח שלמדנו במלחמה הוא שלא ידענו להפיק לקחים

מאת אורי מילשטיין

18 ימי הלחימה הרצופים של מלחמת יום־הכיפורים היו שזורים בעיות, הפתעות, תקלות וכשלונות — שנבעו, בין היתר, ן הפער הקיים בין התכנון בימי רגיעה ין מימושו בשדה הקרב. האם מפיק צה"ל ת הלקחים משורת השאלות הארוכה ורה מלחמת יום הכיפורים? יתר־על־: האם אובחנו התקלות במלחמה זו קורן באי־יישום לקחים ממלחמותינו קודמות?

לאחר מלחמת ששת הימים ארעו כמה מקרים צינים בדרגות הביניים (בעיקר רבי־סרנים) קשו לחקור „קרבות בעייתיים", במסגרת בית־ ר לפיקוד ולמטה של צה"ל ובמסגרות אחרות. יזמות אלה נבלמו בעודם באיבם, או הופסקו זק יד כאשר התברר, כי החוקרים יורדים ומק רב מדי, ומנסים לברר „עובדות בלתי יות". לקצינים אלה הודבקה תווית של „עושי ית".

צה"ל ביקש לזכור את מלחמת ששת הימים פי תוצאותיה הסופיות בשדה הקרב — ולא פי מהלכיה, לקחיה, ומשמעויותיה האמיתיות. צאות לא איחרו לבוא: במלחמת ההתשה לחמת יום־הכיפורים התברר, כי מערכת טחון לא הבינה מה אירע במאי וביוני 1967, כן לא הפיקה את הלקחים הנכונים. בעיקר נלמדה העובדה שישראל הופתעה. לא הובנה ותו של המשבר הפנימי על פרוץ המלחמה מהלכיה, ולא יושם הלקח של התמוטטות ת הביטחון במצרים — שהיה לה חלק חשוב חון.

רבים נוטים לקשור מחדל מחשבתי זה בניצ־ המפואר. ניצחון זה, שעלה במידה רבה על ותיהם של האופטימיסטים — ודאי הפריך ות של אחרים — בילבל את דעתו של הצי־ ובכלל זה מקבלי ההחלטות. בעלי השקפת נים, כי מלחמת יום־הכיפורים פעלה בכיוון ה לאיזון הראיה: לדעתם, החזירה מלחמה זו רכת הביטחון את יכולת החשיבה והפקת חים. גישה זו מניחה, כי בהווה, מכל מקום, ם מתפקדים כראוי.

אפילו כך הם פני הדברים, שומה עלינו לבחון „האפשרות הגרועה ביותר", ולהניח כי הליקוי ו יסודי וקשור במיבנה הצבא. אם צה"ל לא יק את לקחי מלחמת ששת הימים ואת לקחי חמת ההתשה, פשוט משום שלא היה מסוגל , האם ייתכן שלמרות השינויים שחלו בו אחרי טובר 1973 חלק מהליקויים עדיין קיים?

● תהליך מורכב וממושך

הפקת לקחים הינה תהליך מורכב, מתמשך, ינו חדל אף לרגע — לא בעת מלחמה ולא י רגיעה. תהליך זה מתבצע בעת־ובעונה־ בכל הרמות: הטאקטית, האופראטיבית, טראטגית, המנהיגותית והפוליטית, תוך קיום רי גומלין ביניהן. מבחינה מושגית מתחלק הליך לשלושה חלקים:

א. לימוד העובדות כפי שאירעו למע־שה. זו משימה קשה, לעתים בלתי אפשרית, בגלל כמות המשתנים העצומה של האירוע, ובגלל המימד האנושי הסובייקטיווי של התופעה הנחקרת.

ב. הבנת המשמעויות, הערכתן ומציאת פתרונות — הן על פי מה שאירע בעבר, והן על פי מערכת יעדינו, נופי־קרב עתידיים, ויעדי האויב, תורותיו ואיומיו.

ג. הפיכת הפתרונות לכלל תורה צבאית ויישומה במבנה הצבא, באימוניו, במערכות הלחימה ובתכנון המלחמות הבאות.

קיומה של מדינת ישראל תלוי אולי בשאלה תהליך כזה אכן מתרחש בצה"ל; ואם לא, ע — ומה ניתן לעשות כדי להולל אותו? עמים מובנים יהיה הדיון להלן היסטורי בעיקרו, ברור כי מה שהיה תקף במשך חצי יובל ים אינו משתנה מן הקצה אל הקצה במשך וש שנים בלבד, אפילו ננקטו כל האמצעים צעו כל הניתוחים באופן המכאיב ביותר והמוצ־ ביותר גם יחד.

● מופתעים תמיד אנחנו

מאז מאורעות 1920/21 מצא היישוב היהודי רץ־ישראל את עצמו מופתע שוב ושוב. כך 1929, כך ב־1936 ושוב ב־1937, כך ב־30 ובמבר 1947. גם מדינת ישראל שמרה על ורת זו — מלחמת העצמאות ומערכת סיני, חמת ששת הימים וקרבות ההתשה, ועל הכל חמת יום־הכיפורים. מעולם לא הופקו לקחי פתעה הקודמת, חרף העובדה שמרכיבי הפתעה נים חוזרים על עצמם יותר מפעם אחת.

בעבודת מחקר מעמיקה ביותר בשם „חיכומה ל התיאוריה הכללית לעקרונות המלחמה" הגדיר "ים (מיל.) שמהה מעוז את ההפתעה כך:

הפתעה צבאית היא התכוננות לקראת מלחמה על פי תדמית שלנו על האויב — יכולתו וכוונותיו — השונה מן היכולת והכוונות בפועל, כפי שנתקלים בהן בשדה הקרב.

הקולונל האמריקני מ. בוטנר הגדיר את ההפתעה הצבאית „בכך שהולמים באויב במקום, בזמן ובשיטה, שאינו מוכן להם. אין זה חיוני כי האויב יופתע כיוון שלא היה ער למתרחש, אלא די שייעשה מודע לסכנה מאוחר מכדי שיוכל להגיב ביעילות".

ניטול לדוגמה את מלחמת תש"ח: בהכרזת העצמאות והתנגדות הערבים להקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל לא היה, לכאורה, כדי להפתיע איש. ואף על פי כן, אחרי החלטת האו"ם מיום הכ"ט בנובמבר 1947, נמצאנו בלתי מוכנים: בראשית דצמבר 1947 עמדו לפקודת ה„הגנה" רק כאלף לוחמי קו ראשון המסוגלים לקרב נייד, שאותם יכולה היתה לשגר לחזית, ואף הם לא היו מצוידים כדבעי. לגבי אוכלוסיה של 650 אלף נפש. מהם 180 אלף גברים מגיל 16 עד גיל 50, זהו מחדל שאין לתרצו במיגבלות שהטילו הבריטים על היישוב היהודי בארץ. ראוי להוסיף, כי גם בשלהי מלחמת העצמאות לא השכלנו לגייס את רוב הפוטנציאל הלוחם, ויחס היחידות הקרביות בכלל הצבא היה נמוך להפתיע.

מיד לאחר תום מלחמת יום־הכיפורים ראיינתי את שר החוץ יגאל אלון (אז סגן ראש הממשלה ושר החינוך), אשר במלחמת העצמאות התגלה כמפקד שדה מוכשר ביותר. שאלתיו, בין היתר, על הפתעת מלחמת העצמאות. השיב אלון:

„אין לי ספק שיכולנו להגיע למלחמת העצמאות. אף בתנאי מחתרת, עם יותר נשק, יותר אנשים מאומנים ויותר גדודים מאורגנים, וליצור עובדות כתגובה לתוקפנות הערבית. מבחינה זאת סיפקו לנו אויבינו את כל הנחות המנטאלית הדרושה.

○ התועלת שבמחקרים חסויים

„אין לי גם ספק, שיכולנו לסיים את מלחמת העצמאות בגבולות הרבה יותר בטוחים, או לפחות במצב של שלום. החמצנו את שתי האופציות, כי לא היתה לנו אסטרטגיה מרחיקת־ראות. איפשרנו למצרים לחמוק מן התבוסה על־ידי שביתת־נשק ובאמצעות הסדר מעורפל זה נמנענו משלום. ויתרנו על ניצול ההצלחה של המלחמה כולה, כאשר אנחנו עצמנו הנצחנו את חלוקת הארץ. עשינו זאת לא מחוסר כוח, או מחוסר ברירה, אלא משום העדר מדיניות ברורה".

אין מלחמה ללא כשלונות, וייתכן כי המבחן האמיתי להערכת מלחמה הינו מיעוט יחסי של מחדלים. בקנה־מידה זה היתה מלחמת העצמאות הישג מפואר של עם ישראל, של הארגונים הצבאיים ושל צה"ל. כשלונה הגדול של המלחמה ההיא נעוץ בעובדה שלא הפיקו את לקחיה — משום שהעובדות לא נחקרו, והנתונים נשארו, בחלקם, חסויים עד עצם היום הזה. בתקופה האחרונה ממש נעשו מאמצים, שגבלו בהיסטריה, למנוע פרסום ספר על קרב לטרון. עדיין לא פורסמו הנתונים ולא נחקרו קרבות ירושלים ב־1948. ואותם דברים אמורים בכל הפרשיות המרכזיות של אותם ימים.

אי־ידיעת העובדות, בכל הרמות, כסבירה מדוע לא הבינו את המציאות ולא הפיקו את לקחיה. התוצאות ניכרו קודם כל באופיו של צה"ל בראשית שנות ה־50 ובכשלונותיו המבאישים (כתל־מוטילה ופיאלאמה), וגם בכשלונות מדיניים.

גם שאר מלחמותינו, עד מלחמת יום־הכיפורים ופעולות ועדת אגרנט, לא נחקרו ביסודיות. נעשו תחקירים ונאספו עבודות — אך הן הועלמו לא רק מעיני הציבור הרחב, אלא גם מרוב מפקדי צה"ל. לדוגמה: מספרים כי אחרי מלחמת ששת הימים נערך מחקר מקיף על המלחמה; אך עובדה היא, שרוב מפקדי צה"ל לא קראו מחקר זה, ומבחינתם, כמו מבחינת תהליך הפקת הלקחים, המחקר הוא חסר תועלת.

מתקבל הרושם, שהעובדות על מלחמות צה"ל הינן בחזקת סוד כמוס עוד יותר מאשר תכניות המלחמה הבאה, והן שמורות כרכוש פרטי של קצינים אחדים, אשר אינם מעוניינים, מסיבות מובנות, להעמידם לעיון ומחקר. אפילו בחוגים סגורים של אנשים בעלי „פרופיל בטחוני" גבוה. מצב זה אינו מאפשר הפקת לקחים, גם אם בכל שאר הבחינות היינו מסוגלים לכך.

○ הנחקר הוא גם החוקר

תהליך איסוף הנתונים לקה מבחינה נוספת: בצה"ל לא הוקם מעולם גוף עצמאי בעל יוקרה וסמכויות, שיחקור את העובדות ויפיק לקחים. אין זאת אומרת שלא פעלו גופים אחדים, אבל לא היה בכוחם לכוף את תביעותיהם על היחידות השונות, בייחוד אם מדובר בקצינים בכירים ובכירים מאוד.

צה"ל חקר ופירסם חומר רב על מירדפים, מארבי יום, מארבי לילה. אבל כשמדובר בקצינים בכירים מאוד ואף בבעלי דרגות ותפקידים נמוכים יותר — התמונה שונה לחלוטין. בספרות העליונות הקצינים הבכירים אינם רק נחקרים, אלא גם חוקרים ושופטים. במקרה כזה אין שום סיכוי, כפי שאפשר להוכיח בעשרות דוגמאות, שייחקרו הקרבות הבעייתיים ושיופקו הלקחים הנכונים.

בעניין זה ניתן ללמוד מן האמריקנים, שאצלם הגיע חקר הקרב המודרני לכדי מדע ממש. העיקרון המרכזי בחקר האמריקני תובע, שאיסוף הנתונים ייעשה על־ידי צוות בלתי תלוי, בעל יוקרה וסמכויות רחבות, אשר מכנס בפקודה את כל הנוגעים בדבר מיד לאחר הקרב. העדים מוסרים את העובדות בנוכחות מפקדיהם, חבריהם ופקודיהם. שיטה זו מצמצמת מאוד את האפשרויות להתחמק או לספר דברים שלא היו ולא נבראו. כיום יש סרטי הקלטה של פקודות, ואפשר לעקוב אחרי רשתות פיקוד כוקלטות — ודבר זה מצמצם עוד יותר את אי הדיוקים. אבל, כאמור, לא כך נהגו אצלנו.

○ שיקולים לא־צבאיים

לאחר שהודח רב־אלוף דוד אלעזר ז"ל מכהונתו כרמטכ"ל, נפגשתי אתו לכמה שיחות. בין היתר ניסיתי לבדוק באיזו מידה היו מחדלי המלחמה תוצאה של חוסר תקשורת בין הדרג הצבאי לדרג המדיני, וכתוצאה מחוסר התחשבות או הבנה של המטה הכללי וגורמי מדיניות פנים וגורמים קואליציוניים, במובן הרחב, בהחלטות אסטרטגיות הרות־גורל. בעיקר אמורים הדברים לגבי שני האישים הבכירים ביותר ב„מטבחון" של ראש הממשלה: גולדה מאיר עצמה ושר הביטחון משה דיין.

דדו הודה, כי השניים הפתיעו אותו ושיבשו את תכניותיו בסידרת החלטות בלתי צפויות, שלא נלקחו בחשבון: דיין עיכב את גיוס המילואים, וגולדה מנעה את תנועת מכת־הנגד האווירית בשעות הצהריים של יום־הכיפורים, 6 באוקטובר 1973. שתי החלטות אלה, שהיו בניגוד לדעת הרמטכ"ל, ובניגוד להמלצת הצבא ולתכניותיו — נבעו משיקולים לא־צבאיים והיו הרות גורל.

בסיום פרק זה בשיחותינו היכה „דדו" על חטא, והודה כי אחד מלקחיו החשובים ממלחמת יום־הכיפורים הוא, שעל צה"ל לקחת בחשבון הפתעות מצד ממשלת ישראל; או מזווית־ראיה אחרת — לנסות להבין טוב יותר את מערכת קבלת ההחלטות הממשלתית, ולקחתה בחשבון בהתכוננות למלחמות הבאות.

לקח זה, שספק אם נלמד, ניתן היה להפיק גם ממלחמותינו הקודמות. נזכיר רק את סידרת המאורעות שקדמה למלחמת ששת הימים: משבר מאי 1967 הפתיע, כידוע, את צה"ל וגם זה לקח שלא נלמד. אבל מאז ה־15 במאי ועד ה־5 ביוני 1967 עסקה מדינת ישראל יותר מדי בשאלה אם להדיח את לוי אשכול ז"ל ממשרותיו כראש הממשלה וכשר הביטחון, וכיצד לעשות זאת. עיסוק זה, שבו היו מעורבים לא רק ראשי רפ"י וגח"ל אלא גם אנשי מפא"י עצמם, ובתוכם מזכירת המפלגה גולדה מאיר, האפיל — לדעתי — על כל ההתפתחויות האחרות, ונתן להן כיוון. לא רק שממשלת ישראל חדלה לתפקד כראוי דווקא בימי משבר אלה, אלא שגם רמטכ"ל צה"ל — ראש ממשלת ישראל היום — וכל המטכ"ל, נקלעו (בגלל האווירה המדינית שתוארה לעיל) לזעזועים בלתי צפויים. גם ההחלטות האסטרטגיות הגורליות בעת המלחמה — כגון כיבוש ירושלים העתיקה, כיבוש תעלת סואץ וכיבוש רמת־הגולן — נפלו כתוצאה מדיונים שנסבו על שיקולים רצל להצים פוליטיים פנימיים, ולא כתוצאה מניתוח אסטרטגי. הלקח צריך היה להיות, שמערכת קבלת ההחלטות הבטחוניות בישראל (ואולי לא רק בישראל) מושפעת מאוד משיקולים פנימיים, וכי יש לקחת נתון זה בחשבון. אבל, כאמור, לא הקמנו ולא ייסדנו שום גוף שיכול היה לחקור ומות בגירות כאלה גם במלחמות ללא מחדלים נוראים.

● קריטריונים לקידום בצה"ל

אפילו היינו מפתחים תרבות ראויה של חקר עובדות ונופים, עדיין רבה היתה המלאכה עד לתהליך של הפקת לקחים (כפי שהוגדר לעיל). לאחר האיסוף יש לבצע פעולה אינטלקטואלית מורכבת מאוד — הדורשת יכולת הפשטה, הערכה הכללה, וכן אופקים רחבים ומיומנויות רבות — ושעיקרה להבין את המשמעויות, להעריכן ולהציע פתרונות. פעולה זו מתבצעת בכל צבאות העולם וגם בצה"ל על־ידי מפקדים, והשאלה הקריטית היא, האם כל מפקדי צה"ל מסוגלים, מבחינת כישוריהם, השכלתם ונסיונם, לבצע זאת. התשובה היא, לדעתי, שלילית.

לאחר מלחמת העצמאות הגיעו לתפקידים בכירים קצינים רבים בזכות עברם, זכויותיהם ההיסטוריות וכשרותם הפוליטית. ולעומת זאת, מפקדים רבים בעלי יכולת, שהוכיחו את עצמם, פרשו מן הצבא; מקצתם מרצון, ומקצתם באונס. התוצאות לא איחרו לבוא (בראשית שנות החמישים), והדברים ידועים.

השינוי שחל ב־4/1953 נבע, בין היתר, מקידום מפקדים על פי קריטריונים הישגיים עדכניים. אבל אליה וקוץ בה — נדרשו כישורים בתחומים מוגבלים למדי, שהתאימו לצרכים המיידיים של אותם ימים. קודמו מפקדים, לפחות בשלבים הנמוכים. על פי כושרם הגופני, התוצאות במסלול המכשולים, הפעלת נשק ומנהיגות על חוליות קטנות. מפקד כיתה טוב הוא קודם כל החייל הלוחם הטוב ביותר באותה כיתת חיילים. הוא הדין במפקד מחלקה ובמפקד פלוגה. בתהליך ברירה זה נשרו חיילים בעלי כישורים אינטלקטואליים, המסוגלים להיות מדענים מבריקים או מנהלים־כלליים של משרדים ממשלתיים — אך לא קצינים זוטרים. במקרים לא מעטים התקיים דווקא מתאם שלילי בין חיילות טובה וכושר אינטלקטואלי. צה"ל הפסיד את ה„מוחות" — וקידם את ה„אריות". זאת היתה התגובה על הכשלונות בתל מוטילה ובפיאלאמה, אך זאת היתה גישה קצרת־ראות מבחינת בנייתו של צבא מודרני.

גם בשלבי הקידום הבכירים יותר הושם דגש על פיקוד קרבי. צה"ל הצמיח במשך השנים סגל מפקדים בעלי יכולת טאקטית מעולה — אך בעלי תפיסה אסטרטגית ויכולת הפשטה פחותות. אנשים אינם יכולים לשנות את טבעם ואת אופיים רק משום שעלו לדרגת אלוף־משנה. אינני מדבר על הנזק שנגרם למשק הישראלי, כאשר הטאקטיקנים היו למנהלים. נניח שהתפתחות זאת לא הזיקה לתפקיד הקרבי (וגם על כך יש חילוקי דעות), אך היא הזיקה מאוד ליכולת החשיבה, שהפקת לקחים היא אחד מנדבכיה העיקריים.

לא אחת אירע, שמפקד מעולה — וגם פחות מעולה — מונה לאחר סיום תפקידו להיות ראש מחלקה או ענף במטכ"ל; ובתחום שעליו הופקד היו כישוריו ונסיונו מועטים. במקרה הטוב הוא לא הזיק, אך אירע גם שלתפקידי חשיבה הסתננו מפקדים שנפלטו בשל כישורים לקויים מיחידות מיבצעיות.

גם שיטת הרוטציה, הידועה לתהילה, פעלה כאן לרעה. על־פי העיקרון שמפקד בצה"ל מוכשר למלא כל תפקיד — הוזזו מוחות טובים ממשימות חשיבה, בטרם מיצו את יכולתם ואיישום במפקדים שראו בתפקידם זה שלב מעבר, או הזדמנות להשלים תואר אקדמי. גישה זו פגעה גם בלימודים האקדמיים וגם במילוי התפקיד בצבא.

● בזבוז אנשי מילואים

הצלחתו הגדולה של צה"ל כרוכה בהקמת מערך מילואים. אך שוב — אליה וקוץ בה: צה"ל לא השכיל לנצל את מילואיו לשיפור מערכת הפקת הלקחים ולא לקידום נושאי חשיבה אחרים. הטעמים לכך מרובים. נזכיר שניים עיקריים:

■ העדפתם המוחלטת והקשוחה של מקצועות הלחימה על פני מקצועות אחרים הביאה לכך שליחידות הבלתי־לוחמות מפנה צה"ל רק אנשי מילואים שאינם מפקדים קרביים ושאינם מוגדרים כחיוניים על ידי יחידותיהם. אך גם אם ניתן להבין העדפה זו כאשר מדובר במדענים ובאנשי חשיבה שהם גם מפקדי שדה מעולים — הרי קשה להשלים עם שיקול זה, כשהוא נוגע לבעלי יכולת בתחומים אלה, שאינם מפקדי שדה ואף אינם לוחמים — וביחידות המילואים שלהם אינם תורמים מיכולתם המיוחדת לצה"ל.

■ הטעם השני הוא, שמפקדי יחידות החשיבה הם אנשי צבא הקבע. שלא אחת גילו זלזול במומחים אזרחיים והתעלמו מהם, לעתים מתוך רגשי נחיתות בשל פער הרמות, או פשוט משום שלא ידעו להפעילם. הדבר בולט בתחומים שונים, אך בולט לא פחות גם בתחומי התכנון והפקת הלקחים.

אפשר לטעון, כי צה"ל נועד בראש ובראשונה להילחם, והכוחות הטובים ביותר מופנים ליחידות הלוחמות. בעבר, כאשר לא נהגו כך — גרמנו לנו צרות צרורות. אך דווקא משום כך, ומשום רגישותנו לנחיתותנו בתחום הגורם האנושי והעוצמה הכלכלית — שומה על צה"ל לנצל טוב יותר את יכולת החשיבה במיגזר האזרחי, ובעיקר בקהילייה המדעית של ישראל. יש, לדעתי, לחשוב על העברת תחומים שלמים לאחריותם העיקרית של אנשי המילואים, בדיוק כפי שיש אוגדות מילואים.

נראה לי, שבין כל האלטרנאטיבות לחיזוק יכולת החשיבה של צה"ל ולשיפור מערכת הפקת הלקחים כלו — זאת האפשרות היחידה הניתנת לביצוע. אך גם ממנה לא תצמח הישועה, אם נסתפק בעשיית שימוש בכמה אקדמאים בעלי תארים כבעלי תאנה לכסות את מערומינו.

לא נגעתי כלל בשאלת היישום של הלקחים, שגם לגביו יש ליקויים לא מעטים. אבל נראה לי כי על שאלות אלה אפשר היה להתגבר בצה"ל בקלות יחסית, אם היה משתפר תהליך איסוף העובדות, ותהליך ניתוחן והערכתן לשם מציאת הפתרונות.

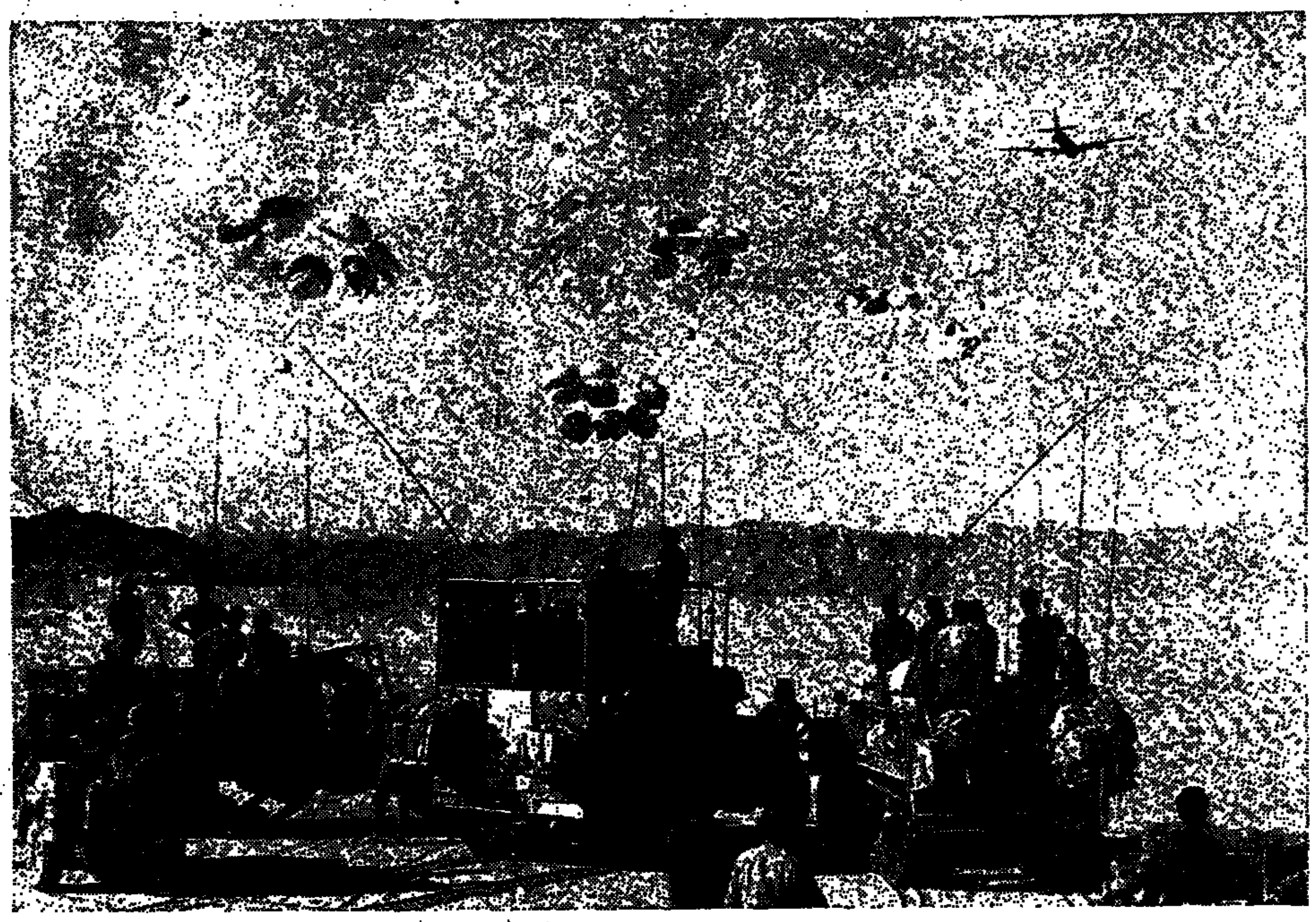

هكذا من الاصل

...ונרטבים בערב ירושלמי בהפגנה של תנועות המחאה (פברוא

מתחממים ליד מפלט המכונית בבוקר „אפריקני" (דצמבר 73')...

דעכו מדורות המלחמה, דעכו תנועות המחאה

מאת יגאל לב

החול כיסה את המדורות, האבק נערם וסגר על ה־זכרונות. לרגע דומה כאילו פרק חיים שלם — לא רק בחיי לוחמים שהיו, אי שם, באפריקה, אלא פרק שלם בחיי האומה — נקבר ואבד מאחורי מסך של אבק, של שכחה, של עייפות ושל אדישות.

כך ראינו את שלדי הטנקים שוקעים אט אט בתוך הדיונות הנודדות, מתכסים ונעלמים, עד כי לעולם לא ייוודע כי גבעה זו של חול צופנת בתוכה סיפור, צופנת בתוכה אנשים שנאבקו בתוך ה־טנק ההרוס ששלדהו ספונה בתוכה.

לפעמים אתה שואל את עצמך, האם זה היה באמת? לא המלחמה, אלה ה־תקוות שפרחו בעקבותיה. אולי לכן אנחנו נפגשים מדי פעם, קבוצת גברים שישבה שם, מהעבר השני של תעלת סואץ; נפ־גשים כך סתם, לא כדי להיאחז בזכרו־נות. תמיד היינו מלגלגים קצת על ה־פלמ"חניקים, הנפגשים ומעלים זכרונות, על הימים ההם. אותו ה„אהלאן" המ־פורסם, „מה נשמע", „אתה זוכר את..." לפעמים חשבנו כי דור הפלמ"ח מיצה את כל שהיה לו להגיד, את כל שנותיו הטובות, את כל רגעיו היפים — אי־אז, במלחמת תש"ח; ולא נותר להם היום אלא לחזור ולהתרפק על הזכרונות.

אנחנו נפגשים לא כדי להעלות זכרו־נות, אלא כדי למשש את המציאות של־ימינו, את הממש הזה שלנו, שאנו חיים אותו יום יום, להשוות אותו אל החלומות שלנו שפרחו אי־אז סביב המדורות ש־הדלקנו באפריקה, אל התקוות הגדולות, אל המלים היפות, אל ההרגשה שכך אי־אפשר יותר, אל המחשבה כי נחזור ה־ביתה תוכל לקחת את העניינים לידיים ולשנות משהו.

המדורות כבו, הרוח פיזרה את הגחלים, כיסתה אותם בדיונות של חולות נודדים. אנחנו מבקשים למשש את שנשאר מה־מדורות ההן בשיחות שלנו, בפגישות ה־אלה הנערכות כאילו באקראי, ואף־על־פי־כן יש להן תאריך מוגדר: ערב יום־הכיפורים.

● הגדר הטובה

אחד הדברים המוזרים בהווי של גב־רים שעברו יחד מלחמה הוא התחושה כי אותה שותפות טבעית, שאיחדה אותנו על קו האש — נפוגה ונעלמת בימי שלום. אתה נבוך לפעמים, כאשר אתה נפגש עם אדם שהיה לך כמו אח, בשעות הקשות, ופתאום, אתה מגלה ש־אין לך על מה לדבר אתו, אין לך מה להגיד לו. כאילו מהרגע שבו פשטנו את המדים חלים עלינו חוקים חדשים, מער־כות יחסים חדשות. וכל מה שהיה נכון, כל מה שהיה טבעי והכרחי שם, נהפך כאן נכרי.

כל אחד מהבחורים המסב בדירה הזאת המרווחת, באחד מפרברי היוקרה של תל־אביב, היה שם. לקח חלק באחת מתנועות המחאה, ולאחר מכן חזר והתכ־נס בתוך עצמו, חזר אל היום־יום שלו. רק הפגישות שלנו, המקריות, החוזרות ובעלות אותה שאלה, שאנו יודעים כי אין לה מענה. מדוע אותן מדורות ש־הדלקנו אז, באפריקה, כמדורות של תק־וה, מדורות של חלומות — לא היכו להבות. לא האירו אלא לזמן קצר, כ־כוכב שביט הדורך, מתלקח, חוזר וכבה.

חיימקיה מגדיר זאת כך: „כולם מדב־רים היום על הגדר הטובה של הצפון. על מפגשים בין חיילים שלנו ולוחמים לבנונים. אבל את הגדר הטובה, הרא־שונה, הרי יצרנו אנחנו, אז, על גדות תעלת המים המתוקים, המשקים את הר־צועה הפורה לאורך תעלת סואץ. תעלות המים המתוקים שליד איסמעאיליה, ה־יוצרות פרדסים, כרי דשא, אגמים זעירים ולהקות אווזים שקטות שטות בהם".

חלומות רבים נרקמו אז, ליד הגדר ה־טובה ההיא שבמצרים. רבים מאתנו, ה־יושבים כאן, השתתפו במפגשים האלה. אתה יוצא אל גדר התיל הנמוכה, מש־איר את הנשק, מסמן בידך, וכבר, מה־עבר השני, צצים שניים שלושה קצינים משלהם. שיחות רבות ניהלנו על כר הדשא המשתרע בין שני המחנות הלוח־מים. דיברנו אז על שלום, דיברנו אז על כך שנחזור הביתה, נשנה את הדברים. לא רק אנחנו אמרנו זאת, אלא גם ה־קצינים המצרים. גם הם, יחד עם ההזיות שהעלו על הבית הרחוק בקאהיר, על המשפחה, על הציפיות, גם הם רקמו חלומות. כל יום, שבו לא יצטרכו עוד בני אדם להילחם זה בזה.

● מחיצות באפר

כשאנו יושבים ערב יום הכיפורים, ש־ואלים את עצמנו מה קרה במרוצת שלוש השנים האלה, שכל תנועות המ־חאה, אשר רקמנו אותן אז, כל האגרו־פים הקמוצים שנשאנו, הרכבו ריקם; התחושה הברורה שיש לנו עוצמה של ממש שאנחנו צריכים רק לתרגם אותה, וגם את זאת לא עשינו; אנחנו יושבים היום ואיננו יכולים שלא לבחון את ה־כישלון שלנו, לנוכח הגדר הטובה שה־קמנו אז, באפריקה.

איציק הגדיר זאת כך: „הגדר הזאת לא היתה רק קונצרטינה של תיל שחצינו אותה כדי להיפגש עם הקצינים המצרים. היום אנחנו יודעים שזה לא היה איזה פיקניק עליו שבו ביקשנו, מתוך סקר־נות, לראות את הצד השני של האויב שרק אתמול היינו יורים בו, בשקט, בלי נקיפות מצפון. היום אנחנו יודעים שה־גדר הזאת שחצינו אותה היתה רק גדר אחת מתוך גדרות רבות וטובות שעברנו באותם ימים. עברנו גדרות של התנכרות בין אדם לחברו, חצינו גדרות שהפרידו בין אנשים, בין תנועות, בין מפלגות, היתה הרגשה כי יצרנו גדר טובה, אז, באפריקה, גדר טובה לכולנו. גדר שבה אנחנו נפגשים זה מול זה, בלא חשיבות אילו מלחמות ניהלנו קודם לכן. הגדר הטובה הזאת היא שאבדה לנו".

יש לשלום חוקיות משלו. הבטחות ש־ניתנו במלחמה קשה לממש אחר־כך. היום־יום הוא הווית אפורה שבה נופלים קורבן דווקא הרומנטיקנים הגדולים. היום־יום הוא שדה קרב שבו אין אתה צריך להסתער קדימה, אין אתה צריך לזנק — אלא אתה צריך לחיות אותו באורח אחר, מפוכח. אומץ הלב הדרוש לך בחיי היום־יום של השלום, הוא אומץ לב אחר לחלוטין מזה המשמש ציוד הכרחי לחייל בשדה הקרב. לפעמים היתה לנו הרגשה שאנו מחזיקים ביד מלוא החופן חול והוא אובד, צונח מבין האצ־בעות ושוב ידך ריקה.

גם השיחות שלנו השתנו מאז. פעם היינו שואלים את עצמנו איזה זכות מיו־חדת יש לאדם לוחם, לדרוש לשנות, לבקש להנהיג. האם אין המלחמה שהוא משתתף בה, חלק מתהליך טבעי, כמהו מובן מאליו, שצריך לעשות אותו בלי לבקש לאחר מכן את תודת העם?

● ידיים של שלום

מישהו נזכר בימים הראשונים שלנו באפריקה. הימים הראשונים לאחר הפס־קת האש. שוטטו אז במרחבי המדבר מרצים, גברים שעברו את גיל הגיוס ועכשיו הם עוברים בין היחידות, משו־חחים, מנסים להסביר. בהם אנשי צמרת הממשל, תעשיינים, גברים שתפסו עמדות מפתח בחיי הכלכלה והרוח של ישראל.

המח"ט שלנו, אברהם, נהג להזמין ביום שישי את המרצים ששוטטו בין היחידות אל האוהל שלו שנמתח סמוך לקרון, אוהל שאנשי הסיירת התקינו בו תנור שבו התפחמו עצים בבין לילות.

מישהו נזכר בשיחות הראשונות ש־קיימנו עוד אז, במצרים, כאשר הארץ ציפתה לרגע שבו יחזרו הלוחמים הביתה. חזרנו עכשיו על אותן מלים: „כל הזמן איימו על העורף, בנו, הלוחמים. אמרו שנחזור הביתה, תרעד האדמה בעורף. בשמנו דיברו המפלגות. הפוליטיקאים, הגנרלים שערכו מלחמות פרטיות ביניהם. אבל אני יכול להרגיע את כולם. אנחנו לא נעשה כלום. רק נחזור הביתה, נתר־חץ, נרביץ שינה בריאה, נלבש חולצה נקיה, ונחזור אל שגרת היום. מי שלוחם בקו, אין לו כוח למלחמות בעורף. לא. הפוליטיקאים אינם צריכים לפחד מאתנו. אנחנו פשוט נחזור הביתה להתרחץ, לי־שון ולאהוב".

אחרים אמרו „זאת ההזדמנות שלנו. לא ייתכן שהבן־אדם כל כמה שנים ילבש את המדים, ילך למלחמה ובשנים שבין המלחמות הוא יהיה אזרח אדיש. לא ייתכן שבגלל הכסילות שלנו בימי שלום ניאלץ אחר־כך לשוב וללבוש את מדי הקרב". וכך קמו תנועות המחאה. בין שתי ההשקפות האלה. אלה שהיה איכפת להם ניסו שלא לחזור לחיי היום־יום, לפחות לא לגמרי. ניסו לשמור על הגחלת הרחוקה שהוצתה אי־אז ליד ה־מדורות.

כשאנו יושבים כך, על המרפסת הרח־בה, כשרוח הים באה חולפת בין הכור־סאות הנוחות, חולפת על פני השולחנות הקטנים, אנחנו יודעים כי תנועות המחאה לא גוועו בגלל האחרים, ה„ציבילים" כמו שקראנו להם, אלא בגללנו. משום שיום אחד היינו צריכים להתמודד עם הבעיות לא ממרחק, לא מבעד לפרספקטיבה של המלחמות, אלא באורח פשוט, כמו אותם אזרחים בחיי היום־יום. ואז גילינו שזה קשה. גילינו כי לא מספיק למחות, לא מספיק לבקר היה צריך גם לעשות דברים של ממש.

● גשר צר מאוד

מפזמים בחשאי פזמון ותיק, שיר חסידי של רבי נחמן מברדיצ'ב האומר „העולם כולו גשר צר מאוד, והעיקר לא לפחד כלל". את השיר הזה לימדונו בחורי ישיבות ההסדר כאשר חצינו את תעלת סואץ על פני גשר הרפסודות, שיננו אותו כאשר ישבנו חודשים ארוכים במדבר הזה, הקפוא וההם. עכשיו יש לו טעם אחר, לשיר הזה. עכשיו שוב אין אנו רואים את העולם כגשר צר. עכשיו שוב אנו מפחדים. פחדים קטנים כזנבות של לטאות. לא פחד של קרב שאתה יכול לכבוש אותו. פחד שאתה מכנס את כולך מולו, מתגבר עליו ומסתער. הפחד האחר, פחד קטן כמו עכבר המכרסם יום־יום את התקווה המתוקה שלך. פחד למקום העבו־דה, פחד שלא תעמוד בקצב המירוץ לסטטוס החברתי. פחד המריץ אותך קדי־מה בלי לדעת לאן. אלה הפחדים החד־שים. שוב שכחנו את המנגינה הנפלאה הזאת. נשארו רק המלים. אולי כאן, במנגינה האובדת הזאת, צפונה התשובה כיצד תנועות המחאה לא הפכו למשהו שיש להתחשב בו, אולי כאן טמונה ה־תשובה איך הכוח האדיר הזה, האמונה התמימה הזאת, התקווה, הרצון — הת־מוססו ואבדו במלחמה עם היום־יום.

● כוכב לכת רחוק

מהפזמון עולה תחושה של אכזבה. בגידה בכל מיני החלומות שרקמנו, אכזבה של מי שציפה בעצמו למשהו ולא קיים. כי זאת הבעיה. לא ציפינו מאחרים, לא ציפינו מהיישוב, לא ציפינו מהציבור — אלא בראש ובראשונה, כדרך ציפינו מעצמנו. הכזבנו את ע[illegible] לכך אלף סיבות, אבל המ[illegible] הזה של האכזבה צף ועולה כשנפגשים ומעלים זכרונות.

מישהו מספר על צעיר בלרופון, אשר רצה לרכב על הסוס הפלאי בעל הכנפיים. כאשר [illegible] לרסן אותו ולרכב עליו, כאשר הם [illegible] הראשון טס בשמים, ציווה [illegible] להביא אותו אל האולימפוס. [illegible] בן, השליך אותו מעליו — והצ[illegible] שנים ארוכות למטה על האד[מה illegible] בבכיים בעצב, כי מכל בני הא[דם illegible] כים על האדמה, הוא היחיד [illegible] למעלה.

מישהו סיכם „אולי אנחנו ה[illegible] צעיר יווני. ביקשנו יותר מ[illegible] להמריא גבוה מדי, ביקשנו ל[illegible] מדי, לא הסתפקנו בציפיה הק[illegible] אנחנו למטה. כמו כולם".

ויענקל'ה אמר: „אולי עכ[illegible] כמו כולם, אבל בדומה לצ[illegible] אנחנו מסתכלים על העבר [illegible] צולם החלומות שרקמנו, בו [illegible] לפחות היינו שם..."

כי־חצור לפנים היא ראש כל־הממלכות האלה

מצפון לים כנרת, מעפס כביש עקלקל במעלה הרי הגליל [illegible] ים הימנו, סמוך לקיבוץ אילת השחר נמצאת חצור הגלילית. חצור הגלילית הוקמה בקירבת חצור המקראית להגשת המשכנות הישנה בגדולה בממלכות הגליל "חצור". בואו לחדש ימיה כקדם ותהיה חצור הגלילית עיר ואם בישראל.

הצטרפו אל ממשיכי בניה של חצור הגלילית.

בחצור הגלילית דרושים:

מהנדסי מכונות, מפעילי מכונות לעיבוד שבבי ומערכות ייצור, מכונאי אחזקה, מסגרים, חשמלאים, טרקטוריסטים ומתקנאים, מורים במקצועות שונים לבתי ספר ממלכתיים דתיים וממלכתיים, עיוניים ומקצועיים והמקבלים תמריצים מיוחדים, מנהלי חשבונות, חשבי משכורת, תמחירנים, פקידים-פקידות.

לקבלת פרטים מלאים על אפשרויות התעסוקה ותנאי קניה ושכור דיור נא לפנות לרכז הקליטה במועצה המקומית של חצור הגלילית.

בתל־אביב היחידה להכוונה לערי פיתוח, רח' אסתר המלכה 6 בכל יום ג' בשעות 8:00 – 14.00

חיפה רח' חסן שוקרי 4, בכל יום ד' בין השעות 8:00–13.00

ישראלי חוזר

(מארה"ב או קנדה)

אם אתה אחד מהחוזרים ארצה לאחר שהייה בארה"ב או בקנדה בוודאי הבאת אתך ציוד ביתי אמריקאי (חשמל או גז). ציוד זה יקר מאוד ובוודאי תרצה להפיק ממנו תועלת והנאה למשך שנים רבות.

התקנה, שרות ואחזקה של ציוד אמריקאי הם ענין לאנשי מקצוע מנוסים אל תסכים לפשרות!

אצלנו תמצא טכנאים מעולים ומיומנים, שהוסמכו ע"י מפעלים אמריקאים, המכירים את הציוד שלך, בעיותיו ומחלותיו כפי שרק בעל מקצוע מנוסה מבין. כשיבקר אצלך טכנאי שלנו, תבין כיצד יצרנו לעצמנו מוניטין כה טובים בזמן כה מועט.

לשרותך, מלאי חלפים מקוריים.

אם ברשותך ציוד אמריקאי משל היצרנים הנזכרים במודעה זו, פנה אל:

CALORIC · Westinghouse · GENERAL ELECTRIC · MAYTAG · Magic Chef · MODERN MAID · CROWN

קידר שרותים

מרכז השירות למוצרי בית אמריקאים בישראל

ת.ד. 2040 פתח־תקוה, טלפון 904768—03

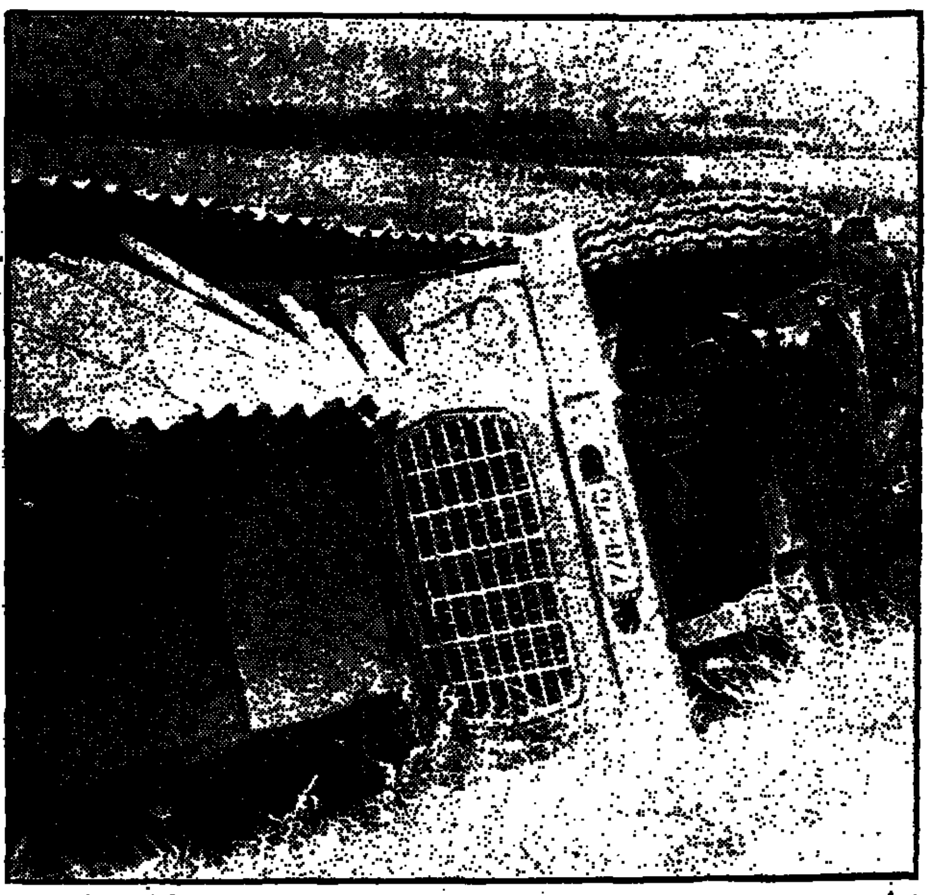

אליהו מרדכי (משמאל) סבא של אסף, שידו הימנית חבושה בגבס — לאחר תאונת המשאית. משאית התערובת (מימין) — מוטלת על צידה, לאחר שהתהפכה על לול העופות. אסף מרדכי (במרכז) הפעוט שהתייתם מהוריו בהתקפת המחבלים — יהיה מחר, יום־הכיפורים, בן שנתיים.

אביו של הלוחם יעקב מרדכי, שנפל בהתקפת המחבלים לפני שנה ושלושה חודשים, נפצע ערב ראש השנה בהתהפך משאית ליד הבית המותקף, אך לא יוותר גם מחר על התפקיד, שהוא ממלא זה 21 שנה

מי יתקע בשופר בכפר יובל?

כתב וצילם
יוסף אחימאיר

משאית הכבדה נעה ב־איטיות לאחור על דרך העפר. לפתע נשמטה ה־קרקע מתחת לגלגל הימני רי, המשאית נטתה הצדה כה בקול רעם. בתא המכו־היו שניים: הנהג הצעיר, גבר הנראה מבוגר מ־58: אליהו מרדכי. הנהג יצא ל פגע, אך ידו הימנית של הקשיש נשברה.

מרדכי, המכונה „חזן", נסע את התערובת של כפר יובל, בתוקף כמפטפי התערובת של המושב. ורואותיו מחלק הנהג את מזון העו־ למשקים. כיאות ליהודי ירא־שמיים ה הציבור כל הכפר — הוא בטוח, ק בזכות ההשגחה לא נסתיימה ה באופן חמור יותר: „אני מאמין ים — ולכן ניצלתי בנס", הוא או־ אלוהים הציל אותי, כי בני יעקב בר הקריב את הקרבן בשביל ה־ ה".

אסף יכיר את הוריו רק מתצלומים

לומו של אליהו מרדכי התפרסם ים לפני כשנה. היה זה במעמד ציטורים ללוחמי צה"ל, מהם שנפ־ רב. בתצלום נראה גבר גבה־קומה, במקצת, הניצב יחד עם אשתו ה־ ועמם פעוט שטרם מלאה לו שנה. הרמטכ"ל. בטקס, שנערך במשכן ת, מסר רב־אלוף מרדכי גור לידי בניק מגבול לבנון את ציטור העוז, לבנו יעקב מרדכי („פציגה") ז"ל, ביוני 1975, כשהסתער בהקרבה על ארבעת המחבלים, שחדרו, הנמצא במערבו של כפר יובל. גה" הרג בעצמו שניים מהמרצחים, נפגע. כן נהרגו רעייתו שמחה ו־ נתניה. רק בנם לא נפגע בנם בן ת החודשים כלל ממטר הכדורים ו־ הרימונים. אסף לא יזכה לפגוש את הוריו. אלא מתצלומים ובקטע־ ים למכביר, שנאספו בבית סבו וסב־ במושב.

בית זה נמצא אסף מאז האסון. הוא ת להפליא. „הילד דומה מאוד לאבא הוא תופס דברים במהירות. יום יום הולך עמו לגן הילדים. כל הכפר אוהב", מספר סבא אליהו, כשידו נתונה, כמו — יום כיפורים — יכלאו שנתיים. ילד יפה־תואר, עירני, עיניים גדולות ונוגות. את הסבתא הוא מכנה „אמא", כי כך קוראים רוב בני הבית, והיא כמעט איננה מנכדה, היתום מהוריו. כמוה כמ־ גם בנותיה ובניה רוב אהבה לפעוט אות.

צלקותיה של התקפת המחבלים

סבא ולסבתא מרדכי חמישה בנים ו־ ש בנות (יעקב ז"ל היה הבן הבכור). ם כבר נשואים ומתגוררים במושב. ו של הבן מרדכי סמוך לבית אביו אליהו. אסף קורא לדודו זה „אבא", כשם שמכנים אותו שני ילדיו. רק סבא מוסיף להיקרא „סבא" בפיו של אסף, כפי שפונים אליו שני נכדיו האחרים.

תאונת המשאית אירעה בחצר הבית שאליו חדרה חוליית המחבלים ביוני 1975. זהו ביתו של יצחק יוסף חי, אביה של שמחה ז"ל. אחרי ההתקפה הרצחנית שופץ הבית באופן יסודי, וכל סימני הדם וההרס נמחו ממנו. אך איש לא חזר לשכון בין כתליו, וכך הוא ניצב עד היום, בית נאה במרכזו של המושב הפורח, שרק הגינה המוזנחת והתריסים המוגפים מעידים עליו — כאן איש אינו מתגורר עוד. יצחק יוסף חי, שנפצע בהתקפה, עבר להתגורר אצל בנו באחד מכוכבי לכיש. בנו האחר, שנפצע והחלים, נשאר אמנם בכפר יובל — אך לא בבית שבו נפלו אחיו נחמיה, אחותו שמחה וגיסו יעקב.

אולי הסימן המוחשי היחיד שנותר בכפר יובל מאותו יום הוא כיפוף קל בגדר הרשת המקיפה אותו, כיפוף שיצרו ארבעת המרצחים. „בכוונה השארנו את הכיפוף הזה בגדר". אומר הרבש"צ (רכז־ביטחון־שוטף) של המושב, נחמיה הפארת, שזכה בתעודת הוקרה ממפקד הגבול על חלקו בגילוי חדירת המחבלים ובחיסולם. „זאת — כדי שהדורות של הכפר יראו וילמדו".

עד לאותה התקפה רצחנית לא היו רבים בארץ שידעו על קיומו של מקום ששמו כפר יובל. המקום שיגשג גם לפני יוני 1975. אך לאחר מה שקרה נקשרו התושבים, רובם המכריע יוצאי קורדיסטן שבהודו, עוד יותר למקום. כיום יכול המבקר בכפר לראות בתים רבים שהורחבו ואחרים הנמצאים בתהליך של שיפוץ והרחבה. פה ושם ניתן לראות גם וילות מפוארות. גינות פורחות מקיפות חלק מן הבתים, ואילו סביבתם של בתים אחרים עדיין מוזנחת. במרכז הכפר הוקם מגרש משחקים, תרומת „מועדון המכבת האוהות" לזכר שלושת החללים. אמצעי הביטחון וההגנה הוגברו, בעיקר ביוזמת התושבים עצמם, אבל עדיין חסרים חדרי ביטחון ודלתות ברזל.

ויכוח על אנדרטה לנופלים

הצעירים קשורים לכפר יובל, אך הם יודעים, כי לא לכולם מובטחים משקים בעתיד. שלא מרצונם, ייאלצו רבים מהם לעזוב בבוא היום את כפרם. ספנתם העיקרית היא, ש„יבש" מבחינה חברתית" והשקעת בריכת השחיה מתעכבת. כולם בעלי תודעה בטחונית רבה, והם מחזיקים בדעה, כי יש לנהוג בערבים ביד חזקה. האישים הנערצים עליהם הם מנחם בגין ואריק שרון.

התודעה בטחונית היא נחלת כל הגברים והנשים בכפר יובל. אך אין ספק שהמתח הבטחוני הוקל בחודשים האחרונים, עקב המלחמה בלבנון. הדי הקרבות — קולות ירי ופיצוצים — נשמעים כמעט כל ערב ביישוב הספר הצפוני. אין פלא, על כן, כי הבעיות הבוערות הנדונות בימים אלה ביישוב ועד המושב אינן דווקא בטחוניות. בימים אלה מסעירה את רוח התושבים אנדרטה, שהוצבה לפני כשלושה חודשים, ביום השנה להתקפת המחבלים, בין בית העם לבין בניין בית הכנסת החדש, הנבנה והולך. הוויכוח מתנהל בין אלה הטוענים כי האנדרטה היא פסל לכל דבר, ולכן אסור שתישאר על מקומה — לבין אלה הגורסים כי זו יצירה מופשטת, ועל כן אינה פסולה וטוב שתישאר במקום שבו הוצבה.

בעיה אחרת התעוררה בעקבות פציעתו ואשפוזו של „חזן" — מי יתקע בשופר בבית הכנסת בראש־השנה ובמוצאי יום הכיפורים? אליהו מרדכי אחראי על בית הכנסת ועל ההדרכה הדתית במקום, והוא תוקע בשופר בכפר יובל מאז עלה ארצה מהודו והתיישב במקום, לפני 21 שנה. כאשר בא זקן העדה, אליהו יעקב, בן 69, לבקרו בבית־החולים בצפת, אמר לו מרדכי: „עליכם יהיה להסתדר בעצמכם, כי אינני יודע מתי ישחררו אותי מבית־החולים".

הבן „הפסיד" נסיעה לאנטבה

בינתיים עברה השמועה בבית־החולים, כי הפצוע מכפר יובל הוא אביה של משפחת לוחמים נודעת. כאחד מבניו נפל. בנו השני של מרדכי, בצלאל, נפצע בקרב. הבן השלישי, דוד, השתתף לפני כחצי שנה בחיסול חוליית מחבלים ליד המושב השכן — מרגליות. דוד אף עמד להשתתף ב„מבצע יהונתן", שבו שוחררו חטופי מטוס „אייר פראנס". אלא שהפעולה התקיימה בדיוק ביום השנה להתקפת המחבלים על כפר יובל. בשבת, בטרם עלו הלוחמים על מטוסי ה„הרקולס", אמר לו המפקד: „מחר הוא יום השנה לנפילת אחיך יעקב — סע הביתה, אך דע, כי אתה נחשב כאילו השתתפת אתנו". בבואו הביתה, במוצאי שבת, אמר דוד לאביו: „אבא, הפסדתי דבר חשוב"... רק למחרת היום הבין הזקן מה „הפסיד" בנו.

באותה שבת שבה שחרר צה"ל את חטופי המטוס באנטבה, הוכנסו שני ספרי תורה חדשים לבית־הכנסת בכפר יובל — האחד כמתנת משרד הדתות והשני תרומת אליהו מרדכי, לזכר שלושת חללי הכפר. „בזכות ספרי התורה הללו", מאמין היהודי שחום העור, ששער ראשו וזקנו הלבינו לגמרי, „חזרו רוב חיילינו בשלום מאוגנדה".

רופאו המטפל של אליהו מרדכי, ד"ר רייס, הסכים לשחררו מבית־החולים יומיים לפני ראש השנה, כדי שיוכל לעשות את החג בביתו, בחוג משפחתו.

תוקע צעיר בבית הכנסת הישן

למחרת שובו הביתה, כבר הלך „חזן" לבית הכנסת שבכפר. היו שם הרב המקומי, יוסף עזר, ואנשים אחרים. שוב עלתה השאלה: מי יתקע בשופר? „אם יש מישהו צעיר, שמוכן ללמוד את תורת התקיעה, אלמד אותו במקום", הבטיח אליהו מרדכי, שהכאבים בידו עדיין הציקו לו. מיד קראו לדוד חי, צעיר כבן 28, ושיעורי התקיעה החלו. תחילה הראה לו הזקן איך תופסים את השופר. לאחר מכן הסביר: „אסור לנפח את הגרון יותר מדי". הנסיונות הראשונים של דוד לא הוכתרו בהצלחה. „אמרתי לו, כי צריך לנשום אחרי כל תקיעה ותקיעה". לבסוף, לאחר כמה נסיונות, החל הצעיר לתקוע, לשביעות רצונם של כל הנוכחים. „אמרתי לו: כל הלילה תתאמן, אך מחר אל תתאמן; כי זהו ערב ראש השנה".

השופר נמסר, לראשונה בתולדות כפר יובל, לידי התוקע הצעיר. בבוקר יום ראשון, ב' דראש השנה, נשמעו בבית הכנסת הישן 30 תקיעות שופר שתקע הזקן אליהו מרדכי כשליח הציבור, ועוד 71 תקיעות, שתקע תלמידו הצעיר. אבל ביום הכיפורים, בתום הצום, שוב יהיה זה אליהו מרדכי („החזן") שיתקע בשופר. על ארבע התקיעות אלה אינו מוכן לוותר, למרות פציעתו. הוא רק מקווה, שהיד לא תציק ולא תפריע לו, וכי כוחו יעמוד לו.

ראה המשך „מצעד רהיטי דנאל" בעמוד 29

هكذا من الاصل

משפחת כרמי מנציחה את השכול

מאת אבי בטלהיים

אוקטובר 1973. כוח צנחנים פועל ממערב לתעלה, תוך התקדמות לעבר איסמאעיליה. בשטח אחד הכפרים נפתחת לפתע אש עזה לעבר החיילים. במהלך חילופי האש נפגע סרן נדב כרמי, בן 21, שמת מאוחר יותר מפצעיו.

אוגוסט 1976. נתן כרמי, אבי נדב, ביום עבודה שגרתי. שנים רבות הוא מפעיל ציוד מכני כבד ומבצע עבודות עפר במקומות שונים ברחבי המדינה. הפעם הוא עובד סמוך לחיפה, לא הרחק מן הבית בקרית-ביאליק. לפתע הוא מידרדר במהירות. הוא לא הרגיש דבר, רק חבטה עזה. מאוחר יותר הועלתה השערה, כי אירעה מפולת אשר הביאה לצניחת הטרקטור לתוך בריכת גבס בעומק של 8 מטרים. חייו של נתן ניצלו בנס, אך עינו השמאלית נתעוורה לחלוטין ושמיעתו נתערערה.

נדב כרמי — ימים ספורים לפני שנפל במלחמת יום-הכיפורים

אמו של נדב, נירה (מימין), שתי אחיותיו גיבה ונועה, והאב נתן

משפחת כרמי. סיפורה של משפחה שכולה. נתן, בן 44; נירה, בת 43; נועה, בת 16; גיבה, בת 5. נפקד מקומה של בי נוספת, זו של נדב. שלושה תצלומיו מעטרים את הקיר שמעל למזנון. את מסמרי הפלדה שמאחוריהן קבע נתן כרמי לפני שלוש שנים, זמן קצר לאחר שהודיעו לו על נפילת בנו.

נירה: „מדברים על שלוש שנים שחלפו. קשה לי לאמוד את הזמן. בשבילי אין זה זמן שעבר. אני לא מפסיקה לראות אותו בתמונות, ואני זוכרת את הדברים כמו אתמול. אני משתפת אותו בכל דבר. אני מתחזקת מנסיון המגע אתו ואני שומעת אותו אומר לי כל הזמן שאמשיך לטפל בבנות ולא אצטער".

השנתיים הראשונות בבית משפחת כרמי, השנתיים שלאחר האסון, לא היו שונות מימי ה„שבעה". נכאים ומסרבים להאמין ישבו בני המשפחה, וימים תמימים בהו בחלל האוויר. תנועת המבקרים היתה בלתי פוסקת. קרובים, שכנים, ידידים, חברים-לנשק וסתם מכרים. כולם באו לנחם, אך לא הצליחו. הכל ישבו דוממים במשך דקות ארוכות ואף יותר מזה. מצב זה שרר בבית כרמי חודשים הרבה לאחר שנודע דבר נפילתו של נדב.

נתן: „מבחינה פיזית הוא איננו, אך הוא ישנו וקיים בכל אחד מאתנו. אנו מדברים אתו ממש. אני מתעורר לפעמים בלילה וחש כאילו הוא ישנו פה ואני מתייעץ ומשוחח אתו. למרות שבתת-ההכרה אני יודע שאלה הן אשליות, הוא ישנו, הוא ישנו אתנו במחשבה יום-יום".

נירה מדליקה סיגריה נוספת. מכר קם ממקומו ומרוקן את המאפרה הגדושה על גדותיה. נתן מוזג משקאות חריפים לאורחים. מאז האסון מרבים לשתות. לא לשכרה, להתרגעות. והכל נעשה בדומיה, כשמדי פעם נשמעות לחישות. איש אינו מעז לדבר בקול רם. אלה היו פני הדברים זמן רב אחרי ה„שבעה".

נירה: „כבר בתחילה דאגתי לגיבה. היא היתה בת שנתיים כשנדב נהרג. התחלנו לחשוב איך להגן אותה, אך היא הפתיעה אותנו ועדיין מפתיעה אותנו בהבנתה ובקו המחשבה שלה. היא זוכרת את נדב, מדברת עליו כל העת, ומבינה בדיוק את שמתרחש כאן בבית".

ביום הראשון לכהונתה של גיבה בגן החובה, התברר כי שמו של אחד הילדים הוא נדב. רצה הגורל ואף מיתלה הסיפורים שלה היה סמוך למיתלה שלו. משהעירה לה נירה כי בדיוק לידה תלוי סיפור של ילד בשם נדב, קפצה הקטנה ואמרה: „כן, בדיוק כמו האח שלי".

כמה מן האורחים אוזרים אומץ ופותחים בשיחה. נתן מתאמץ להשיב משהו. נירה כלל אינה שומעת, היא בעולם אחר. לפתע מתכסות עיניה בדמעות, ואך תמים הוא זה הסבור כי נושא השיחה הוא שהביאה לידי בכי. מחשבותיה מתרוצצות במוחה בלא הרף בין הסיבה לכך. וזוהי תופעה שכיחה.

נתן: „איננו יוצאים לשמחות ובילויים. אינני יכול להסתיר את זה. יש לנו חברה של משפחות שכולות בעיקר, ואנו מתרועעים. בקיץ אנו משתדלים לצאת יותר כדי לפצות מעט את הבנות".

נירה: „היחס שלך כלפי דברים משתנה. אתה הופך להיות ביקורתי יותר, רגיש יותר. קנה-המידה שלך מקבל דפוסים אחרים. אני סבורה שאם אלך לחזות פעם בהצגה, כל כך הרבה דברים לא ייראו לי, עד שספק גדול אם אוכל ליהנות ממנה".

נועה כרמי, היום בת 16, חזקה מאוד באופייה, אוצרת דברים בקרבה. היא ממעטת לחשוף את רגשותיה, וכשהיא עושה כן, אין היא מסוגלת עוד לשמור על קיפאון חיצוני. הבכי הגדול מקל עליה. היא מודה, כי לעתים היא זקוקה למישהו כדי שתוכל להשתפך בפניו, לחלק עמו את מחשבותיה. מאחר שחברתה הטובה ביותר יצאה השנה לשליחות בחוץ-לארץ, ממלאת נועה את זמנה הפנוי בפעילות רבה, אם בלימודים ואם בתנועת נוער.

נירה: „ישנו נושא הקרוי הנצחה. זוהי התלבטות גדולה מאוד. תחילה לא קלטתי מה צריך להיות דבר זה. מאוחר יותר איבדתי אמון באנשים. במו עיני ראיתי כיצד מסתלים לערוך פיקניקים ליד מצבות של בנים. התאכזבתי, וזה הרתיע אותי מצורת הנצחה כזאת. לכן חשבתי לעשות משהו פנימי, כדי להנציח את זכרו של נדב".

נתן: „נושא ההנצחה, לדעתי, לא נועד להורים שכולים. הוא נועד לכל אלה שלא ידעו אותם. זוהי תזכורת או מצבת-עד לדורות הבאים. בקרית-ביאליק מנסים לבצע עתה פרוייקט הנצחה בצורה המכובדת ביותר. באיזור עין-אפק מצוי שטח של כ-300 דונם, מלא בצמחיה טבעית ומים. זהו איזור פורח באביב המהווה מקור משיכה לבני הקריה, המטיילים שם בשבתות ובחגים. בשטח נמצא גם בית עתיק מן התקופה הצלבנית שיעוצב מבפנים ושתי קומותיו תשמשנה להנצחת בני הקריה שנפלו במערכות ישראל. לבד מחדר ההנצחה יוקמו גם סדנת עבודה וחדר הרצאות, וייאסף חומר עיוני רב בנושאים שונים הקשורים לבטחון המדינה. זהו מפעל עצום בגודלו, שיעלה בכסף רב והשלמתו תארך שנים אחדות".

השפעת הביקורים הרבים ותשומת-הלב הבלתי פוסקת של המכרים והידידים היתה הפוכה מן המצופה בחודשים הראשונים. הם קיבלו את המבקרים בהמיהה אילמת, שתיקתם הסתירה את זעקת השאלה: „מה האנשים האלה עושים כאן? מה בעצם קרה?"

כממאנים לעכל את המציאות, לא משו מכסאותיהם. האורחים הרבים הם אלה שכביכול כבלו אותם למקומותיהם ומנעו בעדם לברוח ולהימלט מן המצוקה. בא מפקדו של נדב, ובאו חברים-לנשק, וסיפוריהם כאילו אסרו אותם באזיקים. באו העתונים, הרימפו ההדרגות — והם הימילים ניחת עליהם בקצב כהלמות פטיש.

נירה: „האמונה היחידה שהיתה לי היא בכוחו של האדם לעשות דברים. לתת, לתרום משלו. זו הסיבה שלא מנעתי כל השנים מנתן לעבוד תחת אש כבדה בביצורי הקווים. חשבתי שיש השגחה ופיקוח. האמנתי באופן עיוור בצבא ובמידת האחריות והדאגה לכל חייל. במה אני יכולה להאמין היום, אם בן כנדב נפל? מחקו מעל פני האדמה דמות שכזו ואני יכולה עוד להאמין במשהו?"

נתן: „אבי הוא אדם דתי, ומעניין שלמרות נפילת הנכד הוא ממשיך להאמין ולהתפלל וללכת מדי יום לבית-כנסת. לי היה קשה מאוד כשהודיעו לי על האסון. התקשיתי להאמין שאפשר להרוג בחור כזה".

קבוע לאחר שנערך יום-ספורט לזכר נופלי קרית-ביאליק באחד מבתי-הספר היסודיים במקום, יצאו נתן וגיבה לטייל. בדרכם נתקלו בכמה ילדים, תלמידי כיתה א', שככל הנראה ראו אותם באותו אירוע הנצחה ספורטיבי. ניגש אחד הילדים ושאלם: „מה לכם מישהו במצבה?" בעוד נתן ההמום מנסה לעכל את השאלה, היתה גיבה, בת 4, מהירה בתגובה: „כן, אחי..."

וזהו מקרה אחד בלבד. קשה להסתיר מגיבה דבר. היא מבינה היטב את הכתרחש ומגלה בגרות בלתי-טבעית ממש, כאשר היא מבחינה בנירה המזילה דמעה ומפצירה בה: „אמא, אל תבכי"...

לפני כשנה וחצי נסעו בני משפחת כרמי כדי ליטול חלק ביום הזיכרון לחללי הצנחנים. בעודם נועצים מבט באנדרטה, שקועים בתוך עצמם, חמקה גיבה, בלי משים, ופנתה לעבר ספסלי המתוכנים מאחור, שהיו מלאים בחיילים סדירים מיחידת הצנחנים. נירה התעשתה ראשונה, הבחינה בהעדרה של גיבה והחלה לחפשה. לבסוף מצאה אותה ניצבת ליד החיילים, מתבוננת בהם ארוכות. „גיבה, מה את עושה כאן?" — שאלה אותה.

„אני מחפשת את החייל שלי", השיבה גיבה, שהיתה אז בת שלוש וחצי.

נירה: „הפציעה של נתן בחודש שעבר המחישה לי יותר מכל את האסון עם נדב. בדרך לבית-החולים אמרתי לחברה שקשה לי לומר שאני לא שמחה. אני שמחה, ודאי שאני שמחה, כיון שנתן בחיים. התפישה שלי לגבי תאונה

4 ימי נופש באילת
ב-859 ל"י ליחיד
כולל מס ערך מוסף

במחיר:
* טיול נפלא בדרך לאילת עם מדריך מוסמך באוטובוסים מפוארים וממוזגים.
* אירוח נפלא עם לינה 3 לילות.
* ארוחות בוקר וערב (כשר).

במלון קיסר ובמלון גני שולמית
לחוף הים באילת

* טיולים מודרכים באוטובוסים ממוזגים
לשרם א שייח
די-זהב, נביעות, ראס נצרני, עמודי שלמה והמצפה התת-ימי.

יציאה לנופש כל יום חמישי — חוזרים ביום א' לפנות ערב.
במיוחד לשומרי שבת טיולים כל יום א' עד יום ד' לפנות ערב.

החלה ההרשמה לטיול מיוחד בסוכות.
* ב-999 ל"י ליחיד, כולל: מ.ע.מ. במלונות קיסר וגני-שולמית.
* ב-750 ל"י ליחיד, כולל: מ.ע.מ. במלון בל אילת.

מספר מצומצם של מקומות לטיולים בתאריכים 10.10.1976 וב-13.10.1976

פרטים והרשמה:
טיולי הגליל תל-אביב
תל-אביב: רח' הירקון 142, טל. 225817, 221372, 220819.

תורה קבלה תחת כיפה אחת

תורה וחבלה תחת כיפה אחת

אחרי שסיים את לימודיו והוסמך לרבנות, הגשים שלום בורשטיין את „החלום הכמוס שלי — להיות שותף [לע]שייה הצבאית" ✶ הוא דרש [להת]גייס ליחידה קרבית, ולשרת בה בתפקיד כפול: רב צבאי [וק]צין־חבלה ✶ „כי לדעתי יש [מש]מעות רבה לעובדה, שאני — כרב בעל זקן ארוך — צועד עם החבלנים בראש המחנה"

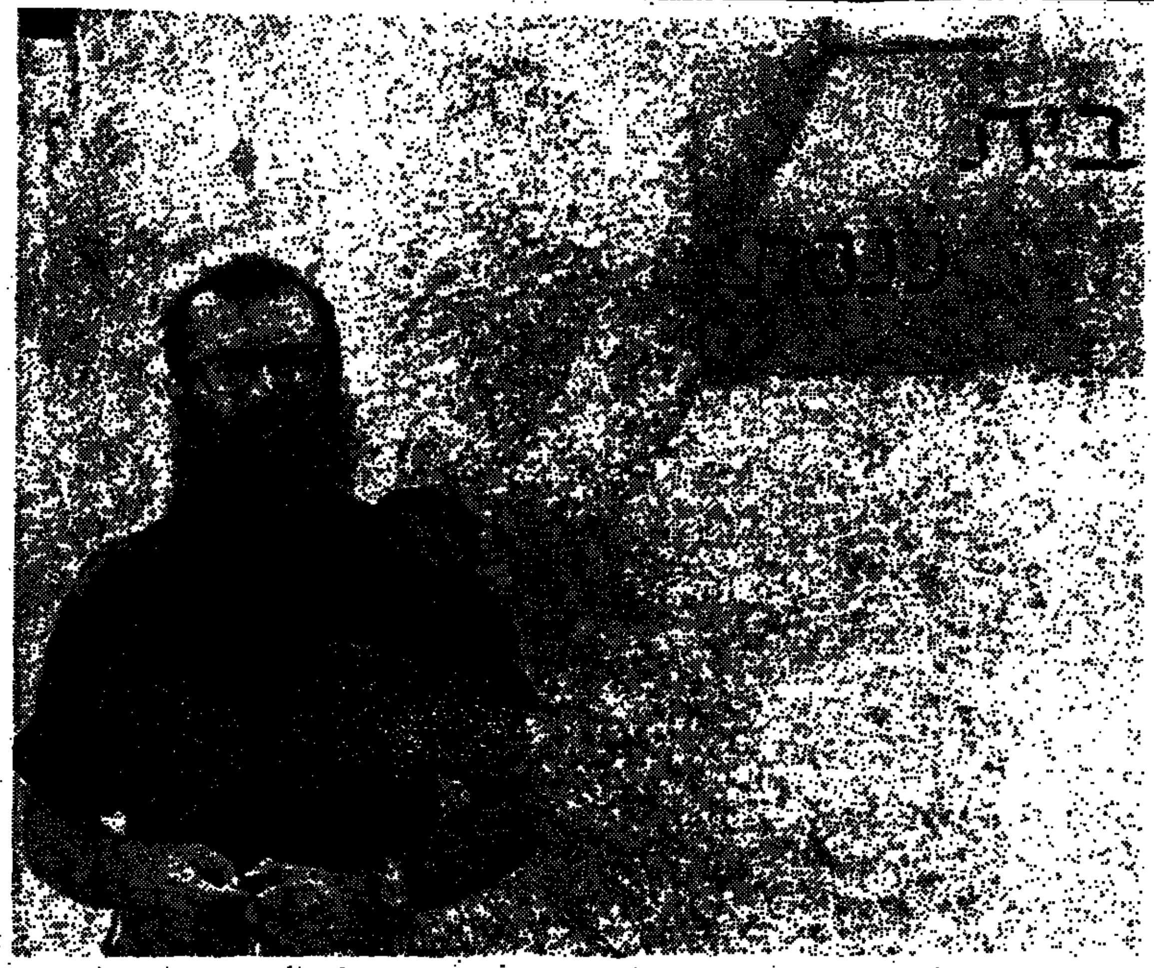

שני התפקידים של סגן שלום בורשטיין — קצין חבלה (מימין), ורב צבאי: „כשאני מלמד חבלה, אני מקפיד שידעו החומר א'־א'; וכשמחפשים אותי, שואלים על הרבי"

את **יעקב ארז**

בר חלפו שלוש שנים מ־מלחמת יום־הכיפורים, ו־ הכל נראה כאילו קרה אתמול. ריח אבק־השריפה עומד באוויר; קולות הנפץ ם עדיין את עור־התוף, ו־ נ הקריאות ברשת־הקשר. : של מפקדים ודיווחי חיי־ אילו מהדהדות באוזניים; תאומית, שהתלקחה אז ב־

שנים למלחמה, והתמונות נותרו כשהיו; וההוויות חדות וצור־ הזכרונות ברורים עד פרטי־

אחרי מלחמת יום־הכיפורים עלינו [מפג]ש עם הלוחמים, הוינו כיצד [הח]זרנו מחדש את היחידה כיצד ... לעצמה.

... מלחמת יום־הכיפורים אל הסרטים: אל הטייס בחיל־ מ"פ בשריון, איש „גולני", ה־ ואחרים. שמענו מהם, כי את לק־ המלחמה מתחילים ליישם. שבכנו קדמות שחלה וההתעצמות הגדו־ היחידות המתאמנות והצבא ה־ היה.

שנים אחרי יום־הכיפורים (כבר שנים ?) באנו אל הרב הצבאי; ין בדרגת סגן, המכהן כרב וקצין־ ביחידת־שדה. נפגשנו עם צעיר שהתנדב לצה"ל, כדי להרום ב־ רוח ולתת יד לנפשה.

אל הרב שלום בורשטיין, בן ה־ וקצין־חבלה ביחידת־שדה, בבית־ ניכים של צה"ל. באנו אליו כדי על דמותו המיוחדת ועל תרומתו ית: באנו אל שלום בורשטיין אדם, שמאפיינת אותו אהבת יש־ גבשו צעיר, שעלה מאורגוואי ש־ אמריקה, התיישב בארץ הזו. לבד שנים בישיבה, והתנדב לשירות לוש שנים בצבא־הקבע ביחידת־

שלום בורשטיין איננו מאפיין בכל מפקדים הצעירים של צה"ל באוק־ של 1976. אך התמקדותו בתחומים לו עיקריים — הרוח והעשייה — את הדור הצעיר של המפקדים

● אהבת ישראל

רו של שלום בורשטיין מתחיל בת העולם השנית. אביו הרב, ש־ ראש ישיבת „מיר" בפולין, נטל את יו ועבר עמם לברית־המועצות; ו־ כך החל מסע נדודים מופלא, שעבר ... עד שהגיע משם לעולם החופ־ מצא דרכו למונטווידאו שבדרום־ ... כדי להקים שם ישיבה. „להציג ... בתוך שכמה רוחנית" — כ־ ... בנו.

לום קיבל בביתו חינוך דתי, אבל סה על החינוך „החופשי". לבד ב־ ספר כללי במונטווידאו. חי בין ה־ בחוץ, וכיהודי חרד בבית. „הבצי־ האווירה שם נהגה לי תרבותה, כאני אילצו אותי לחשוב כך בחוץ. קיבלתי חינוך של אהבת ישראל. ת־הגילה שלי הבטיח אבי, כי אחרי מצווה שלי נעלה לישראל. וכך היה".

1961 עלתה משפחת הרב בורשטיין ה. שלום נקלט בישיבה תורנית ב־ החל להשתלב בעלייה. „כשהגענו לחיפה. התחנה אבי על רציף הנמל, שהיה מכוסה בתוכן של אוניות, ונשק את אדמת הארץ. הוא הגשים את הבטחתו".

אחרי שהשלים שלום את לימודיו בישיבה תורנית, עבר לישיבה חרדית, זו המכונה „ישיבה טהורה". למד שלוש שנים בכפר־חסידים, ואחר־כך שנה באשקלון, ואחר־כך בישיבת „מיר" בירושלים. השלוש שנים עשה בכולל על־שם הארי פישר במדרשה לרבנים.

תשע שנים למד שלום בישיבות. משהשלים לימודיו והוסמך לרבנות, התגייס לצה"ל. החוק חייבו לשרת מחצית השנה בלבד, בגלל גילו ומצבו המשפחתי: נשוי ואב לשני ילדים. אחרי שהשלים את השירות כחוק, החליט להתגייס לצבא־הקבע, להיות רב צבאי.

● „להזיע עם כולם"

„שהיתי בין המעיין ורודיתי — והלכתי להשקות" — אומר שלום — „היה לי חלום כמוס, לאשה, להיות שותף פעיל בעשייה הצבאית. ביקשתי ללכת ליחידה קרבית, כי בה יש הווי ביחוד ואפשר לתרום לאווירה. לדעתי, בחורי ישיבה, שלומדים תורה במלוא מובן המלה, לא צריכים להתגייס לצה"ל, כל זמן שהם לומדים תורה. כי התורה ללא מליצות זו רוחו של העם, וכה טבוע עתיד העם. בני־התורה מאמינים ומרגישים, שהם מופלים לענין היהודי, ולכלל ישראל. ככו כל לוחם.

„צה"ל הוא צומת הדרכים של עם ישראל. כאן אני ישן, אוכל, נלחם ומזיע עם אנשים מכל השכבות והעדות, מכל החוגים ובעלי השקפות מגוונות. וכולם, למרות שהם שונים, פועלים ביחד. זה המקום בה"א הידיעה לבטא את עם ישראל. לעשייה הצבאית יש פאר מיוחד. צה"ל הוא לב העשייה של העם. הביטוי לכוחו".

● „מצפון היחידה"

הרב שלום בורשטיין הקים בית בישראל. הוא נשא לו צעירה, שעלתה מברית־המועצות אחרי 1967, ובאה מבית ש„שכר על התורה עם כל האור שבה", כדבריו. לכתות שבמשפחת אביה התגוררה בברית־המועצות, ואביה היה מתעסק ברשות מסילות־הברזל שם. הבית האב תפילין מדי יום ולמד תורה — וכל זה עשה בהסתר. אשתו ספגה כן הרוח הזו בביתה, והשלימה את לימודיה הכלליים בתחום המוסיקה, סיימה קונסרבטוריון שם.

משהתגייס הרב לצבא־הקבע, עקרה משפחתו מירושלים לצפת, כדי להיות בקירבת הבסיס, שבו הוא משרת. כי ביתו של הרב, על פי הסברו של סגן שלום בורשטיין, משלים את פעילותו של הרב הצבאי ביחידה.

„בחלומי אני רואה את הרב הצבאי כיוסף וכמשגב: הרב הוא מרכז היהודית, כמצפון היחידה, והפיגה הנציגה שלה. הוא נבנה במרכז העשייה במלוא מובן המלה. כל אדם בצבא, בטוראי ועד אלוף, יכול למצוא בו איש־שיחה. לדבר על הבעיות האישיות, על הכל — עד להכנון הצבאי. הוא חייב להיות אישיות קורנת. צריך להקרין את האור הפנימי שלו, את אור התורה, שמאחד את עם ישראל ותורם לתחושתו הפנימית של החייל. אני שואף להגיע למצב הזה.

„אני מסביר לחיילים, כי המלחמה של עם ישראל היא חלק מהמיפעל העצום, שעם ישראל הינו אחראי לו. הצבא מידע לעשייה, ואני משתדל להוסיף את הייחוד ההיסטורי. כשמדברים על דברים האלה עם החיילים, הם לא חייבים להאמין או לקבל את זה. אבל אני נותן להם נקודת־ראות נוספת, שונה ממה שהחייל רגיל לראותה.

„לדוגמה: ביום הראשון שהגעתי לכאן, היה דיון כיצד לערוך מיסדר. סיפרתי על צורת עריכת המיסדר בתקופת דוד ושאול. אחרי אותו דיון, בא אלי אחד המשתתפים בו, הודה לי על כך, כי הוצאתי את תהום העשייה היומיומית מן ההכבפות ההצטמצמות והכנסתי אותה למסגרת ההיסטורית".

● „לשבור את הקרח"

וממשיך הרב סגן שלום בורשטיין: „כשאתה נמצא במסגרת צבאית, אתה חייב להרס את הזולת. אתה צריך להרגיש את החוויות העוברות עליו. להשתתף במסע; לעבוד ניווט לילה; לדעת מהו אימון הפרס; להשתתף בשיחות המפקדים; לשמוע שאלות הפלוגות הגיעה להשגים; להשתתף בחדווה האפשרית, שלכל הבעליים יש רישום כדוויק. אתה צריך לחדור ללבו של האדם, צריך כרטיס־כניסה".

את כרטיס־הכניסה הזה רכש הרב באמצעות קורס קציני־חבלה, אליו נשלח בהמלצת מפקדיו. הוא הפך להיות קצין־חבלה, בצד היותו הרב הצבאי של הבסיס. „הרגשתי טוב כאחד גם קודם לכן" — הוא אומר — „באתי עם סחורה למכירה, עם סממן מיוחד, להגיד לעם ישראל שעם ישראל אתה. קורס החבלה נותן לי כרטיס חופשי להידברות עם האנשים. לפני שעסקתי בחבלה, הייתי צריך להקדיש המון עבודה, כדי להגיע לחייל, כדי לשבור את הקרח. היום, בסידרת חבלה, כשאני מלמד כיצד להיות חבלן, אני שובר את הקרח".

הרב סגן שלום בורשטיין מכהן בשני התפקידים בבית־ספר למכ"ים של צה"ל. הוא אחראי על חיי הדת בבסיס, מטפח את ההשכבה היהודית, עורך חוגים שונים בתחום זה, מארח בביתו סגלי פיקוד של הפלוגות השונות. וכן העבר השני, הוא מכהן כקצין־חבלה; מדריך ומלמד כיצד להכין „פה הצהה": וכיצד יש לפרק נפלים: וכיצד לעסוק בנושאים הנדירים, הקשורים בחומרי־נפץ. הרב הפך להיות סמכות גם בתחום זה. הוא בכך למפקדים „נספח חבלה", וכוצא סיפוק רב בבקצועו הצבאי, המתמקד בתחום העשייה.

„כשאני מלמד חבלה, אני מקפיד שהחיילים ידעו הבלה א'־א'; וכשמחפשים אותי, שואלים על „הרבי". כך הם מכנים אותי".

● „מימד נוסף"

החניכים והמפקדים הצעירים בבסיס יודעים להעריך את פועלו של הרב. אומר סגן מבה, איש קיבוץ שריד של „השומר הצעיר": „הוא מעביר שיעורי חבלה בדרך מיוחדת. הוא מתלהב מאד. הוא מעביר את השיעור במעין מיסטיקה. הרוח נחה עליו. לא רק בשיעורי החבלה, גם בחוגים שלו. הוא שינה את הסיגרה היומיומית. אפשר להתפלסף עמו, להתווכח על האמונה. הוא מכניס מימד נוסף לחיי הצבא".

ואומר סג"ב רן מגבעתיים: „יש לו אישיות ביהדות. הוא לא מעלה את נושאי היהדות בדרך הנוקשה. הוא מציג את היהדות, כשהוא מוכן לשמוע גם דעות אחרות. הוא מנסה להבין את החילוני, להתורה עמו: השילוב של רב וקצין חבלה נותן את אישיותו. כעולם לא יצא לי להיתקל דוגמה לכן ברב. אבל היום אני מכה. כיצד הוא משלב שיחות עם בהורים שמאלניים; מציג את תפיסתו ומוכן לשמוע את האחרים".

הרב נוגה מהערכה הן של החיילים והן של המפקדים, הרואים בפעילותו המגוונת תרומה. בכקצועו כקצין־חבלה הוא רואה אפשרות למצוא את שאיפתו לעסוק גם בנושאים טכניים, ולשלב את המקצוע הצבאי ב„אור" שאותו הוא בא להקרין.

„בתרגילים שונים אני עומד על כך, שאהיה קצין־חבלה. במסגרת חטיבתית מופקד קצין־החבלה על הכוח, שתפקידו לחצות את שדה־המוקשים, לפלס דרך ליחידות, כדי שיוכלו להסתער על היעד. אני נמצא אז בראש המחנה; ויש משמעות לעובדה שאני, כרב בעל זקן ארוך, צועד עם החבלנים הראשונים".

סגן שלום בורשטיין נראה כרב. זקנו עבות ואדמוני, כיפה לראשו ופניו שזורות בציטוטים מן הכתובים. הוא רב צעיר, שמצא את מקומו בצה"ל. התנדב לשירות של שלוש שנים בצבא־הקבע, עקר עם משפחתו לגליל, שומר על בית יהודי חם, ומשתדל להקרין מרוחו על אלה הסובבים אותו.

השילוב של רב וקצין־חבלה הוא יוצא דופן. הוא מאפשר לו לעסוק בתחום הצבאי היומיומי, ולהיות מופקד על ענייני הרוח היהדות בבסיס. המימד שהוא נותן לחיים השיגרתיים בבסיס, בסידרות, בשעות הפנאי או בחוגים המתקיימים בשעות הערב — מעמיק את התשתית, שממנה יונקים רבים מן החיילים.

מצעד הרהיטים של 'דנאל'

סלונים בשיא האיכות והעיצוב במחירים ובתנאים ללא תקדים!

דגם "נאפולי"
המראה הצעיר — שילוב של הידור ורוח הזמן. מערבת מעץ אשור. בדיפוד יוקרתי. לתקופה מוגבלת — במחיר הייצור.

ספה 3 מושבים. כורסה דו־מושבית. כורסה בודדת.

במקום 8.600 ל"י 5,200.-

דגם "כרמן"
לראשונה בארץ אתה יכול לרכוש מערכת סלון יוקרתית. במחיר נמוך כל־כך!

ספה 3 מושבים. כורסה דו־מושבית. כורסה בודדת.

במקום 10.500 ל"י 6,800.-

דגם "פלרמו"
הקו החדש בעיצוב האיטלקי — עכשיו בייצור עצמי: במחיר ללא תקדים!

6 כורסאות (אחת פינתית כפולה).

במקום 10.200 ל"י 6,600.-

רהיטי דנאל

אולם המכירות: תל־אביב, רחוב חובבי ציון 61 (ליד כיכר דיזנגוף)
פתוח מ 8 בבוקר עד 8 בערב ברציפות

ראה המשך „מצעד רהיטי דנאל" בעמוד 31

هكذا من الاصل

مكنز من الاجل

שני גיבורי מלחמה — אחרי 3 שנים

צביקה גרינגולד:

„פתאום גיליתי את החיים"

מאת יצחק לץ

אפילו במלחמה רצופת־אגדות כמלחמת יום הכי־פורים, יש אגדה אחת, שככל שהיא חוזרת ו־משוחזרת — היא פחות ניתנת להבנה. והיא התרחשה כל כך במציאות...

אגדה זו כרוכה בסיפורו של טנק אחד ברמת־הגולן, שמפקדו היה סרן צעיר בשם צביקה, שהגיע למלחמה באיחור. טנק זה יצא במוצאי יום הלחימה הרא־שון אל עבר „ציר הנפט" שבין חושניה ונאפח, במטרה לעזור לשרידי חטיבת שריון מוכה לבלום את גלי הפריצה ה־סוריים.

המגע הראשון: סיירה של למעלה משלושים טנקים סוריים ומשאיות מת־קדמת מצפון־מזרח — דרומה, על „ציר הנפט". בסבלנות מבוקרת אורב טנק יש־ראלי — בודד בלב איזור כבוש — לשיי־רת האויב. הוא פוגע בטנק מתקרב ממר־חק עשרים מטרים, וזורע בהלה במחנה הסורי. אך הסורים מזמינים תאורה, הה־לילה נהפך ליום. טנקים סוריים אחרים מגלים את צביקה גרינגולד, מסובבים צריחים ונוספים לעברו. צעירה, הוא סופר.

● „כוח צביקה"

„שלוש מאות ימינה, אש" — הוא מז־ניק את הטנק בתנועות חדות ומקרטעות עשרים ושלושים מטרים לכל נתיבי שרש־רת הרוחות. במקביל הוא מצדד במהי־רות ממטרה אחת אל המטרה הבאה. מב־עיר להבה, מגלה טנק אחר, מזנק אחורה שוב. כך הוא מצדד ומבעיר עשרה טנ־קים. עשרים אחרים נסוגים ומתפזרים בדרכי העפר.

היה זה טנק אחד, אך הוצמד לו שם הקוד „כוח צביקה". „כוח" — כי הפיקוד בחזית היה משוכנע, שרק כוח מסוגל לעשות מהומות כאלה ולהעלות אבוקות כאלה במחנה הסורי. איש לא ידע ולא שיער, שרק טנק אחד...

לאחר עשרים שעות של לחימה, כש־לזכותו שורה ארוכה של טנקים סוריים שנפגעו, חזר צביקה לבסיס בנאפח. פצוע ונוטף דם, בבגדים שרופים, שערו הבלונדי מפויח, הוא ירד מן הטנק בנקודת ההת־ארגנות החדשה. „אני לא יכול יותר".

אך הוא המשיך עוד שנתיים בשירות קבע בצה"ל.

יומיים אחרי הקרב על נאפח, ועם הדיפת הכוחות הסוריים מדרום הרמה — עלה אחד מקציני היחידה על אחד הטנ־קים הסוריים שבהם פגע צביקה על „ציר הנפט". „ראיתי על הכוונת את הבטריה ואת עמק הירדן. צמרמורת עברה בי", סיפר אותו קצין.

● התנאי של מיכל

כמעט שנה עברה מאז פשט צביקה את מדיו. חצי שנה אחרי המלחמה נשא לאשה את מיכל, בת קיבוץ מעוז־חיים שבעמק בית שאן. הצבא בא אז אליו בבקשה שלא יכול היה לסרב לה: לחתום קבע, ולתת יד בשיקום החטיבה השסועה.

„התנגדתי, התנגדתי ובסוף נכנעתי. אבל התניתי את הסכמתי לשירות הקבע שלי בכך שנתגורר במשק שלי", מספ־רת מיכל. היום הם מתכוונים לעבור עם בתם גלי לקיבוצו, לוחמי הגיטאות.

ובינתיים — מוצא צביקה, בעל עיטור הגבורה, עניין רב בבריכות הדיג בקיבוץ. „אני חייב לחזור אל עצמי. ה־חיים השיגרתיים בקיבוץ נוסכים בי תחו־שה שאני זוכר רק במעומעם, מן התקו־פה שלפני הצבא. חיים של שינה אחרי העבודה, חיים של השתובבות עם היל־דה והאשה. פתאום, איך לומר, גיליתי את החיים. שש שנים הייתי בצבא. הר־בה, הרבה מעל לתכנית המקורית. שש שנים. ולמרות זאת — נוכחתי כי אינני בנוי לחיי צבא. ואולי גם האלקוס עזר לי להחליט היכן טמון עתידי...".

פני ילד חלקים וקול עמוק. מין סתירה שאינה מתיישבת בשמיעה ראשונה. מעי־דים עליו, כי כל שיחה עמו על כוס קפה, הופכת לויכוח. יש מי שאינו מסכים לניתוחיו הקרים, האכזריים משהו, ויש המרגישים צורך לחזק את דעתו בקול.

הוא אינו רואה עצמו כמנהיג. מאז פשט את מדי צה"ל מתוחם עולמו בחדר וחצי, מכשיר טלוויזיה ופטיפון משוכלל. הוא מרגיש עייפות מהעסקנות ומהעסק־נים. נמנע אפילו מלשמש בתפקיד אחראי במשק, כדי שלא להגיע לידי עימות עם חבריו לעבודה.

● השפעת סיפורי הצל"שים

„לא, אינני משתעשע ברעיון שאני, צביקה, בן 24 וחצי, מקיבוץ לוחמי־הגיטאות, גיבור ישראל. המושג רחוק מהבנתי. גיבור ישראל... ייתכן, שלו היתה מתלווה לתואר פנסיה מוגדלת, כנ־הוג אולי במדינות אחרות, הייתי מסרב לקבל את העיטור... באו חכמים, הענ־קו לי תואר, עיטור, ורצו להפוך אותי לגבס. שישכחו מזה.

„הייתי במלחמה וראיתי מה אנשים עשו בה. ראיתי! אז מי פה יקבע למי לתת עיטור גבורה ולמי לא? אבל אם כבר העניקו — אשרת את העיטור כמיטב הבנתי. ארצה — אספר, למי שרק ירצה לשמוע, מה קרה במלחמת יום־הכיפורים.

„אני זוכר איך השפיעו עלי בזמנו 51 סיפורי הצל"שים, אחרי מלחמת ששת הימים. הייתי אז בן 15, ואם יש משהו שהשפיע עלי יותר מכל לבחור במסלול קרבי־פיקודי בצה"ל — הרי אלו סיפו־ריהם האישיים של מקבלי העיטורים במל־חמת ששת הימים.

„היום — אני מספר הלאה. שידעו. שיזכרו את הכל, את כולם, את אלה שאני מכבד אותם, עם העיטור, עם לשונותיהם שאינן יכולות לספר עוד...".

שש שנים חי בצבא, ולא רכש לו בו שום חבר קרוב. כמעט שנתיים הוא מת־גורר במעוז־חיים, ורק בראשית ספטמ־בר, עת אירגן לילדי בית־הספר את הח־גיגה של פתיחת שנת הלימודים — גילו שהוא מסוגל לצחוק, ולפטפט על נושאים שאינם דווקא ברומו של עולם. ייתכן ש־אינו זקוק לחברה. וייתכן שהחברה בקי־בוץ מתיראה מפניו במקצת. הילדים מע־ריצים אותו, והמתנדבים בקיבוץ אינם תופסים איך זה שקצין בצה"ל, גיבור ישראל, רוכב על אופניים ועובד בבריכות הדגים. הוא מהווה אטרקציה, כך מספ־רים, לכל מי שלא גדל כאן, בישראל.

הישראלים אינם אוהבים במיוחד גי־בורים. ואולי אינם מבינים את משמעות המושג. לא פעם שמעה מיכל, אשתו, אנשים מתלחשים, שבעצם גם יקירי־הם שנפלו ראויים לעיטור, ומה פתאום רק צביקה, ובכלל...

צביקה אינו מבקר משפחות חיילים שלו, שנהרגו בקרב. הוא אינו מסוגל לכך מבחינה נפשית, סיפר פעם לאשתו.

בקיבוץ המעולף מחום הוא עושה 8—9 שעות מדי יום בתוך בריכות הדגים, ומו־צא בהן פנאי להרהר בבעיותיה של יש־ראל. איך לשנות את מבנה השלטון ב־מדינה; איך לעקור את הבירוקרטיה מצה"ל; איך להעלות 2—3 מיליוני יהו־דים נוספים לארץ; איך לנסות להבריא את המשק הכלכלי. קול עמוק, פני ילד, עשרים וארבע וחצי שנות חיים, וברק בעיניים.

משה לוי:

„נכות זה לא מקצוע"

מאת עזרא ינוב

משה לוי, בעל עיטור ה־גבורה ממלחמת יום־הכיפורים, הוא כיום גבר בן 30. הוא מהלך ב־קלילות ברחובות עירו, אשדוד, בחולצתו קצרת השרוולים, שמאחד מהם בולט קמעה הגדם של ידו הימנית.

בחורף הוא מחבר לכתף את הפרוט־זה. בקיץ חם מדי, והוא מתהלך בלעדיה. הוא מבצע כל פעולה ביד השמאלית — שאותה אימן לכך במשך שלוש השנים שחלפו מאז נפצע. בשתיף עת עסק ב־אחת מפעולות ההתנדבות שלו: להבטיח מגורים לאיש־משפחה משרת באשדוד, כדי שלא ייאלץ להתרוצץ ארוכות בין מקום העבודה לביתו.

משה לוי הוא פעיל ביותר בעירו. הכל מכירים אותו. הוא זוכה ליחס אוהד, והוא שופע חיוכים וטוב־לב. רצונו מוכיח בקלות — והוא נזהר שלא לבלוט ב־יכולתו להצליח.

● תפקיד חדש ב„אלתא"

הוא מנהל המכירות הכבכי של מפעל האלקטרוניקה „אלתא" באשדוד. כל עבו־דה מכנית המיועדת להתקבל במפעל — עוברת את ביקורתו של משה, והוא מח־ליט אם לקבלה או לדחותה. הזמנות עבודה, הצעות מחירים — אלה תפקידיו.

לפעמים הוא יושב על כיסא בחדר עבו־דתו שבמפעל. יש לו צוות הבודק את הצעות העבודה ואת המחירים. ישנה תח־רות בשוק האלקטרוניקה, והוא שמח כל אימת שצוותו זוכה במכרז והמפעל זוכה בהצעת עבודה נוספת. אז בא תורו של מנהל האגף, המבצע את העבודה כמהול־קותיו.

משה לוי מלווה את העבודה במתן תא־ריכי גמר, התחייבויות, נסיעות בין המפ־על ללקוחות ויצירת קשר מחדש עם מפעלים שונים ועם קבלני משנה. צה"ל ממלא תפקיד חשוב במסכת זו כל לקו־חות.

„אני נוסע קילומטרז' גדול בחודש" — אומר משה. מכונית נוחה לו, והוא אינו מתייגע.

„אני מתפקד כמו כל אדם רגיל ובריא בישוב", הוא ממהר לומר — ומוסיף: „אם לא יותר מזה...".

עד למלחמת יום־הכיפורים היה משה אחראי על ייצור חלקי מכ"ם במפעל „אלתא" — מהתכנון ועד לביצוע. הוא גם עסק בשרטוט. כתוצאה מקטיעת ידו ה־ימנית ליד מוצב „בודאפסט" ב־15 באוק־טובר 1973 — איבד את הסיכוי לשוב לתכנון ושרטוט. לכן פנה ללמוד ניהול תעשייתי. במשך שנתיים נסע לתל־אביב 4 שעות מדי יום ולמד על חשבונו את המקצוע החדש.

המפעל נהג בו להפליא, ולא קיצץ ב־שכרו על שעות הלימוד.

„ביום פציעתי נהגו כלפי בציני במפעל „אלתא' יחס חם", הוא אומר, „העניקו לי עזרה רבה. הם איפשרו לי להתגבר ולהחזיק מעמד באותה תקופה קשה. זה היה עוד בטרם התקיים הטקס שבו הוענק לי עיטור הגבורה".

העמידו לרשות אשתו רכב לבקרו ב־בית־החולים במשך 8 החודשים שעבר ניתוחים חוזרים בגדם יד הימנית. כל פעם התכו עוד קצת. מקמרפק הגיעו עד לכריר העליון של הזרוע. חודש שכב ב־„הדסה" ושבעה חודשים בבית־החולים „תל השומר". 4 קטיעות בסך הכל...

חבריו לעבודה באו לבקרו בבית־החו־לים מדי יום. מנהליו עודדוהו. „מפעל אלתא, טיפל בפצעיו, ובכלל זה בי, בצו־רה הטובה ביותר", הוא מספר.

רעייתו סוזי ליוותה אותו בדרך החל־מתו והתחזקותו, שנמשכה כשנה. לפני כשנתיים שב לעבודה ב„אלתא". המשפחה מתגוררת בדירת 3 חדרים בבניין קומות ברובע ב'. לזוג בת (סיגל, בת 7) ובן (יצחק, בן 4).

משה בא לאשדוד מחיפה, לפני 7 שנים, כדי לעבוד במפעל האלקטרוניקה. שם הכיר את סוזי והם נישאו. כיום עובדים שניהם באותו מפעל.

● לחזור לחיים תקינים

„כשיצאתי מבית־החולים, הגעתי ל־מסקנה שנכות זה לא מקצוע", אומר משה. „צריך לגמור עם הנכות, ולפעול ככל אדם. כל נכה חייב לפעול כך. להח־ליט לעשות כל מה שעשה קודם".

אך משה לוי עושה גם יותר מכך: הוא יצא בחורף לסקי בחרמון, ומצליח היום יותר מאשר לפני הפציעה. הוא שוחה, כפי ששחה כל ימיו. הוא אף צלח את הכנרת ביד אחת. הוא צולל עם מכלי אוויר דחוס בחוף אילת ובמארם א־שייח עד לעומק של 35 מטרים.

„השנה הצלחתי לעשות משהו שהש־קעתי כל הזמן לעשותו: סקי מים". הוא נסע לכנרת, התקשה להתרומם מה־מים ביד אחת — אך לבסוף הצליח.

על אחד מקשייו טרם התגבר: לכתוב ביד שמאל. בא אליו מנחם, ראש מחלקת התכנון במפעל, שהוא צייר חובב, ואמר לו: „התחיל לצייר". קנה לו את הצב־עים והמכחולים הראשונים, ואמר: „תקש־קש...". משה החל לצייר. הוא השקיע עצמו בשעות הפנאי בציור ו„זה השכיח ממני תמונות מן המלחמה".

כיום הוא שולט ביד שמאל, הודות לציור. הוא מצייר הרבה, ואף ערך תע־רוכה מצליחה מאוד באשדוד, וכל תמו־נותיו נרכשו. את מחצית ההכנסות מאו־תה תערוכה, שהגיעו ל־7500 לירות, מסר בהמחאה לשר הבטחון שמעון פרס, לשם פיתוח אמצעי לחימה.

● „תורכם להגן על ילדי"

„לאחר שהיו הפגנות של צעירים וב־ראשם מקבלי עיטורים — היו שפנו אלי, כמו אל אסא קדמוני, לפעול באותה מס־גרת". הוא לא עשה זאת.

„לדעתי — הפגנות נגד נכונות ואינן במקומן. אין ל[...] מוח בהסתה לפרד ובאמצע[...] כורות. כי זה הורס את ה[...] הוא פנה אל אותם צעירים ה[...] גיוס, הרצה לפניהם, סיפר ונכנס אתם לדו־שיח.

„ראיתי תלמידי תיכון בני יותר מ־17, שיוצאים מהקו ל[...] בעבר, שעמנו צודק ועליו ל[...] כנצח ויש אמון במדינה. א[...] חייל טוב הוא זה שיוצא ל[...] על מה הוא נלחם ומוכן ל[...] לכפן צדקתו".

הוא אמר כל זאת לתלמידי כשנשאל על־ידי תלמיד בן 1[...] מדוע על הצעירים ללכת לה[...] להקריב את חייהם, כאשר יש [...] בממשלה, בצבא, וישנם הגנ[...] מדינה.

היו באותה פגישה 120 תל[...] גיוס. חיילים לעתיד.

„אנו לא נלחמים בשביל וגונבי הכספים והמיליונים". „אלא בשביל אלה שלחמו שלא חזרו מהקרב או תרמו מ[...] ונפגעו בקרב. הם נהרגו או [...] אידו תינוקות אצל נשותיהם קידי היה לפרוע את הצ'ק ש[...] השאיר: לשמור ולהגן על נפגעתי ולא אוכל עוד למלא [...] שה, את הצ'ק, של זה שנפל. עליכם — כעת הגיע תורכם [...] ילדי...".

משה לוי מדבר על מלך הסתם עוד תבואנה במזרח ה[...] אינו מאמין בשלום. „אין [...] מנקים כדי להסיע בהם יל[...] ספר...".

יש בפיו של משה לוי אך [...] משרד הביטחון:

„כשאני קורא שנכים מת[...] משרד הביטחון — דמי ע[...] לצערי, ישנם נכים החושבים [...] בה לתת להם הכל. לדעתי, נכ[...] או רגל — צריך לחזור לעבו[...]

ישנם נכים, שאינם עובדים עתה. הם מקבלים את הקיצבה ואינם עוסקים בעשייה. משה לו[...] משרד הביטחון אינו פרה חולב[...] לחשוב גם כיצד להקל על המ[...]

„דיברתי עם נכים על ברש[...] מוכן להתווכח עם כל אחד מה[...] להם שישנם חיילים שקיבלו רק[...] וירדו אתו שלוש אמות עמו[...] לכן המתנה הגדולה ביותר — חיים".

„ב־15 לחודש נקראנו למשימה על ציר „בודאפסט". הייתי מפקד זחל"[ם] ... הרבה נפגעים. קיבלנו פקודה להיכנס, אך הזחל"ם נעצר מפגיעה של טיל. ה[...] כ־200 מטרים מאתנו, מאחוריו היתה ארטילריה.

„הרמתי את ידי, וטיל עובר קטע אותה, לא התפוצץ והמשיך. אנשי[...] המצרים היו כ־30—40 מטרים מאתנו. נתתי פקודה לקפוץ.

„התמלאתי כעס. חשבתי: אם נשאר במצב הזה, יסתערו עלינו עוד רגע המצרים ויחסלו אותנו. חשבתי: ממילא אני אבוד, כמה זמן עוד יזרום ה[דם] הזה?

„החלטתי שאני אבוד, ואם נגזר עלי למות, הרי אקח עמי לפחות [...] העמדה הקרובה של המצרים. „עוזי" לא יכולתי לדרוך. הוצאתי ביד שמ[אל] [...] מצד ימין שבחגורה. שיחררתי בשיני את הנצרה, והלכתי לעבר העמדה.

„לא היה לי כוח לזרוק את הרימון מרחק כזה, הלא הדם זרם כל [...] התחלתי ללכת לשם. הלכתי לאט. לא היה לי כוח ללכת מהר. החיילים בעמדה הפסיקו לירות. הדהמנו והביטו עלי. הם הסתכלו על צד ימין [...] מפני שלא היתה שם יד ודם נטף שם כל הזמן.

„הגעתי למרחק 10 מטרים מהם. העפתי את המנוף באגודל, השה[יתי] וגלגלתי אליהם את הרימון לתוך העמדה. לא היה לי כוח לזרוק בהנפה.

„הרגשתי שרסיסים מהרימון שלי פוגעים בפני, בחזה, בידי השמאלית... אחרי כן סבבתי והלכתי אל הכוח שלנו".

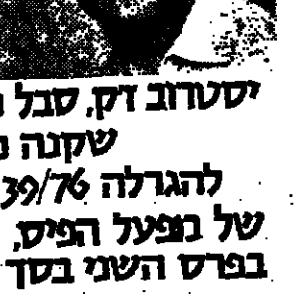

המספר שזכה

יסטרוב דק, סבל מכפר־סבא,
שקנה כרטיס פיס מס. 055358
להגרלה 39/76, זכה, בהגרלת כדור הזהב
של מפעל הפיס,
בפרס השני בסך 300,000 ל"י.

מפעל הפיס

אין לחם בלי מל"ח

התארגנות לשעת חירום מביאה בחשבון המסקנות הוסקו ממלחמת יום הכיפורים, ך אינה פטורה ממגבלות המשק

ת רוני אשל

4 באוקטובר 1973, יומיים לפני פרוץ מלחמת יום ה־כיפורים, נתקבלה התראת כוננות ראשונה במטה ה־ של מל"ח (משק לשעת חי־ יום לאחר מכן ניתנו התר־ נוספות והוראות לסגל הבכיר מל"ח להתכונן להפעלה מידית כל המערך. בבוקר ה־6 באוק־ ר היו כל המטות המבצעיים ישים, אך עדיין לא גויס כל ורך, משום שפעולה זו חייבת ב־ זר הממשלה.

עה 3 אחר־הצהרים ניתן האישור. זמן קצר הופעלו השירותים ה־ ים השונים, ובלילה אורגנה האספקה ה חלוקת מצרכי מזון לאוכלוסיה רה בעורף.

היתה ההתכנסות הראשונה של ועדת עליונה — שהיא בעיקרה גורם משרדי לתיאום ולקביעת קדימויות — ורגנות ובהבטחת המשך החיים ה־ ם בעורף, בתוך פרק זמן קצר. יבור, שהופתע מפרוץ המלחמה, עט תנויות כדי לרכוש מצרכים בכמויות ה, ובתוך כך גרם להתרוקנות י בהן. לאחר חצי־יום נתברר ל־ , כי הבהלה היתה מיותרת. מל"ח ערוך לקראת הסתערות זו, ובעקבות כה בהלת הקניות.

ים בהפעלת המשק האזרחי היו תור־ לא מעטות בתחומים שגם עתה, שנים לאחר המלחמה, לא נמצא מנגנון תוך־משקי. תחומים אלה ים את הפעלתם היעילה של מפעלים יים המשק הכללי, את ההכשרה את של כוח האדם, ואת התחום יסי ביותר — כלי הרכב והתובלה. דמים בכירים הקשורים במערך מל"ח ון יותר או פחות מדגישים, כי ה־ ים נובעים מנתונים המוכתבים על דרישות צה"ל ומערכת הביטחון. ד, אין עוררין על כך שדרישות אלה ת קדימות ראשונה במעלה. התלבטויות הקיימות בוועדות מל"ח ות הן כיצד להתפקד ביעילות לכרות וצים בחזית הקרב.

חלוקה לפי תחומי אחריות

ממשלת דוד בן־גוריון הוקמה בנובמבר , כשנה לפני מערכת סיני, ועדה נה לטפל בשאלות המתעוררות בשעת ם. מלכתחילה נבנו עם ועדה זו לים של משרדי הממשלה השונים, המטכ"ל, נציג המשטרה, מנכ"ל ות ונציג השלטון המקומי. בראש דה הועמד שר — בתחילה היה זה נפתלי ז"ל ולאחריו כיהנו בתפקיד ים אבא אבן ויוסף אלמוגי. ב־1965 לט, כי בראש הוועדה יעמוד שר טחון. ואכן, ראש הממשלה ושר ה־ ון דאז, לוי אשכול, כיהן בתפקיד עד 1967. כיום יו"ר ועדת מל"ח עליונה הוא שר הביטחון, שמעון פרס. כממלא מקומו הקבוע של היו"ר מאז 1968 הוא מוניה מרדור, פקיד בכיר במשרד הבטחון שניהל בעבר, בין היתר את רשות פיתוח אמצעי לחימה (רפא"ל).

למרות המלחמות הקצרות שצה"ל הת־נסה בהן — בנובמבר 1956 וביוני 1967 — הוחלט עוד לפני מלחמת יום הכיפורים לארגן את מערך מל"ח על פי הנחות יסוד שהתבססו על אופי המלחמה ה־חזויה, על גיוס נרחב של כוח־האדם לצה"ל, על אפשרות של פגיעה בעורף ועל חשש מפני הסגר כלכלי.

הביצוע הוטל על משרדים ממשלתיים, שנקבעו להם יעודים בתחום אחריותם — כגון: מים, תחבורה, כוח, דלק, כוח אדם, אישפוז או מזון — וכן על הרשויות המקומיות בתחום שיפוטן.

מערך מל"ח בנוי כיום מוועדה עליונה, שלידה צוות חשיבה ומטה מתאם ארצי, ובתחתיה שלושה פיקודים מרחביים — על־פי המתכונת הצה"לית — וכן דרגים מחוזיים ומקומיים. בהתארגנות החדשה משולב צה"ל בכל הרמות.

מערך מל"ח נקלע למלחמה כשהוא ערוך ומוכן ברבית התחומים. היו תר־גולים רבים לפני שפרצה המלחמה, ו־הוקמו יותר מ־200 מטות הפעלה ה־מקיפים את כל התחומים שבהם יש לטפל. כל אלה איפשרו את הפעלת המערך תוך שעות ספורות — למרות ההפתעה.

אולם, לא הכל פעל כשורה במערכת האזרחית. בגלל דרישות צה"ל צומצמה בעת המלחמה התובלה במשק האזרחי מכ־350 אלף טונות ביממה בעת רגיעה, ל־15—30 אלף טונות בלבד; היו ימים שאף פחות מכך. היתה לכך השפעה על אספקת חומרים לנקודות שונות ברחבי הארץ, ועל כוח העבודה במשק; והיתה לכך השפעה, קצרת טווח אמנם, גם על יצוא מוצרים לחוץ־לארץ.

כיום ברור לראשי מל"ח, כי המשק חייב להתארגן ולתפקד תוך ניצול כל האמצעים הנותרים בידיו — לאחר שה־קדימויות הראשונות במעלה הועמדו לרשות צה"ל ומערכת הבטחון. את ההת־ארגנות החדשה של מערך מל"ח לאחר מלחמת יום־הכיפורים מגדירים פעיליו — „המהפכה היא בתחזית".

אולם ה„תחזית" אינה בכל המקרים מעודדת במיוחד וגם אינה תמיד "מהפ־כנית" — למרות ההבנות החדשות.

אנשי מל"ח יכולים לזקוף לזכותם את העובדה שבשנים האחרונות, עד פברואר 1976, נערכו תרגולים, השתלמויות ובי־קורות כוננות בכ־7,000 אירועים, שבהם השתתפו יותר מרבע מיליון איש.

ב־75—1974 בלבד נערכו כ־4,000 פעולות, על בסיס של „נתוני אמת" וב־השתתפות של כ־75 אלף איש בכל הרמות של מערך מל"ח. באותה שנה גדל מספרם של המפעלים המוגדרים כחיוניים ביוזמת התאחדות התעשיינים ומשרד המסחר והתעשיה. הושם דגש גם על מתן עדי־פויות למפעלים המייצרים תשומות ל־מוצרים חיוניים, בעיקר לנוכח לקחי המלחמה האחרונה, שבה נדרש המשק לאורך נשימה, בשל משך הקרבות. ל־מפעלים חיוניים מוצעים אמצעים להצ־טיידות לשעת חרום בתנאים כספיים נו־חים במיוחד. כן הוחל בהכשרת ממלאי מקום מקצועיים, שיוכלו להחליף את המגויסים, ומתארגנים לתפעל גם בעת פגיעות בעורף.

אשתקד הוכנס תיקון ב„חוק שירות העבודה לשעת חירום — תשכ"ז", המאפ־שר למשרד העבודה להכשיר אנשים ב־מקצועות מסוימים עד ל־12 ימים במקום 3 ימים בשנה. כן גם הגדילה הממשלה את השתתפותה במימון הוצאות ההצ־טיידות לשעת חירום של הרשויות ה־מקומיות עד ל־50 אחוזים ואף יותר.

אולם מאנשי מל"ח ניתן ללמוד, כי יש עדיין להבטיח ולהשתפר גם בתחומים אלה.

חשיבות למעונות ילדים בשעת חירום

משרד העבודה יכול להצביע על כך, שהתיקון ב„חוק שירות העבודה לשעת חירום — תשכ"ז" מאפשר מתן הדרכה אינטנסיבית יותר לאחיות, לרופאים, לנהגים, לעובדי חשמל ולעובדים אחרים. עם זאת, טוענים במשרד העבודה, הפוטנציאל של כוח העבודה המצוי במשק לצרכי שעת חירום הוא כרבע מיליון, שאותו ניתן להחזיר למעגל הפעילות. כוח זה עדיין לא מוצה כן־מוטרדים במשרד העבודה מכך שלא ניתן לנצל את מלוא כוח־העבודה של הנשים בעת חי־ לאחר שגייס צה"ל את רוב כוח האדם הכשיר לחילות מבצעיים ושירותיים.

משרד העבודה נערך היום להפעלת חוליות ניידות במקצועות שונים, כדי לתגבר מפעלים חיוניים הנזקקים לכוח אדם. אחד ההישגים הנזקפים לזכות משרד רום, בגלל המחסור במעונות ילדים. קיימים גם קשיים באיתורם של „מגויסי חוץ" — הנשלחים כתגבורת למפעלים חיוניים — ובשיבוצו של ה„נחת" הנשאר העבודה הוא הקמת בית־ספר ארצי ל־מקצועות התחבורה, שבמסגרתו בוצעו בשנת התקציב 76—1975 16 אלף ימי הדרכה. עד עתה הוכשרו בו יותר מ־2000 איש לנהיגה בכלי־רכב כבדים. אולם גם בנושא התובלה, מדגישים אנשי משרדים ממלכתיים שונים, הבעיה אינה כוח־אדם אלא כלי־הרכב.

נראה, שנקודות התורפה של המשק בשעת חירום סובבות על שני צירים עיקריים — המפעלים החיוניים והתובלה. לאלה יש לצרף את מגבלות כוח האדם. בעיות אלה הופכות להיות ממוקדות יותר מבחינתה של התאחדות התעשיינים.

הבעיה שטרם נפתרה: התובלה

לפני כשנתיים הוקמה ועדה מיוחדת שעסקה בנושא התובלה במשק האזרחי בשעת חירום. הצעת התעשיינים היתה לאפשר למפעלים לרכוש בכספם רכב מסוים שיופעל תקופתית רק לשם ניסוי וייועד לשעת חירום בלבד לצרכי המפעל עצמו. ההצעה נבחנה גם על־ידי אנשי אגף אפסנאות בצה"ל, ולאחר הס־תייגויות הסכימו לה. אולם ההצעה כעולם לא מומשה. שנה לאחר מכן הוקמה ועדה נוספת, שהגישה המלצות דומות. אך המלצות אלה, כקודמותיהן, לא מומשו. הנושא נבחן עתה על־ידי משרד האוצר. ליב סכסכויות בתוך משרד התחבורה כבע גם רכישת עגלות (פלטפורמות) על ידי מפעלים, לאחר שהובטח כי למפעלים אלה יוקצבו טרקטורים בשעת חירום, כדי לאפשר העברת מוצרים. כיום, אפילו אנ־שים בכירים במל"ח טוענים, כי זהו אחד מן האלתורים המתבקשים לנוכח ה־מחסור בכלי־רכב. אך גם פתרון זה עדיין לא מומש, למרות שעשרות מפעלים הביעו נכונות לרכוש עגלות כאלה. מפע־לים שונים מתנים כיום רכישת כלי־רכב משומשים בכך שהשלטונות האח־ראיים לגיוס כלי־רכב יתחייבו, כי אלה לא יגוייסו בשעת חירום. אולם התחייבות כעין זו עדיין לא ניתנה.

רכישות כאלה יכולות, לדעת רבים, להקל בצורה משמעותית על משק הרכב. גורמים בכירים במשרד התחבורה ובמשרד המסחר והתעשייה וכן אנשי מפתח בוע־דות מל"ח מדגישים, שלנוכח הגידול בצרכי צה"ל והאטה הנוכחית במשק — היקף התובלה שיועד לשעת חירום קטן מזה שהיה בתקופת מלחמת יום־הכיפורים ולאחריה. אך ההחלטה בתחום התובלה נמצאת בידיהם של דרגים מדיניים בכי־רים, ושם היא עדיין לא נתקבלה. על חשיבות ההחלטה בנושא זה מלמדת קבי־עתה של ועדת מנכ"לים בחודש יולי 1975, שבה נאמר, בין השאר: „יכולת התובלה ביום־הכיפורים היתה מתחת ל־מינימום והכרחי לקיום המשק בשעת חירום".

פתרון שאינו כרוך ברכישת משאיות

ביקורת נוספת המשתמעת מדוברי ה־תעשיינים כרוכה בצורך לארגן אזורי תעשיה במסגרת מל"ח. במיוחד באותם אזורים שבהם היקף התעשיה הוא גדול. הם קובלים על כך, שאנשי הרשות ה־מקומית אינם מסוגלים לנהל את עניני מל"ח בצורה יעילה בתחומים מקצועיים הקשורים בייצור ובשיווק.

טיעוניהם של התעשיינים מקבלים משנה־תוקף גם במדיניותו של משרד ה־מסחר והתעשיה. במשרד זה נערכו להפ־עלה מורחבת של כלל המשק תוך ניצול כל גורמי הייצור שאינם מגויסים. ה־מטרה היא מניעת אבטלה, אבטחת ייצור של מוצרי תחליפים, שמירה על הפעלה תקינה של מפעלים בעלי פיתוח מטעמים כלכליים ומוראליים כאחד. שיקולים אלה נלקחים בחשבון מתוך כוונה להפעיל את המשק האזרחי באורח תקין גם אם יתמשך מצב החירום.

השהיה בקבלת החלטה בדבר הפתרונות המאולתרים מעוררת תמיהה, במיוחד ל־נוכח העובדה, שמחירם של פתרונות כאלה בתחום התובלה מגיע רק לכדי אחוז קטן בלבד: מכ־350 מיליון הלירות ששולמו בעבור הצי של כ־2,500 המש־איות שנרכשו בעת המלחמה האחרונה ולאחריה.

לקחי מלחמת יום הכיפורים מצביעים על כך שאפשר היה להעסיק את המשק באחוזים רבים יותר, אילו היו אמצעי תובלה — טוען גורם בכיר במערך מל"ח. לפיכך מודגש שוב הצורך לאפשר ל־מפעלים לרכוש אמצעי תובלה, בעיקר משאיות.

יש הטוענים, כי נעשה הרבה במל"ח בתחומים הפורמליים, אך מעט מדי ב־תחום של הפעלת הדמיון וכושר האלתור. טענות אלה מופרכות למעשה בהיערכות הלוגיסטית של משרדי ממשלה רבים ושל רשויות מקומיות, שפיתחו מערכות מתוחכמות של אחסון מלאי ואחזקתו ה־שוטפת, והקימו רשתות פיקוד וחלוקה שיוכלו לפעול גם בעת פגיעה בעורף. כן נערכים תרגולים תכופים של מצבים אפשריים של פגיעה בעורף ובאוכלוסיה.

הפתרונות להיערכות מקיפה בשעת חירום נמצאים עדיין בהישג־יד. אך ל־יישומם המלא מתלווה התלבטות בלתי פוסקת, בין הצורך להפנות משאבים ומאמץ לארגון ענייני שעת חירום — לבין הצורך במשאבים אלה להפעלת ה־משק בשעת רגיעה.

בהלת קניות תקפה את הציבור בימי המלחמה הראשונים: מל"ח הצליח לספק את כל הצרכים

ילדים ממלאים שקי חול במלחמת יום־הכיפורים

هكذا من الاجل

مكتوب من الاهل

הבן נפל במלחמת השחרור
הנכדים לחמו במלחמת יום־הכיפורים

מאת
לוי יצחק הירושלמי

הזמן לא עשה את שלו. השנים הארוכות לא הגלידו את פצעיה, שעודם טריים, עמוקים וכואבים. אך האשה הגבוהה והתמירה, לבושה בפשטות ומקרינה אצילות, אינה נותנת ביטוי ליגונה. כל השנים התעטפה בשתיקה בכל הנוגע לבנה, שנפל במלחמת השחרור, כאשר חרף נפשו למען שלום עיר־מולדתו ירושלים ושלמותה.

אסתר לוי, ילידת פתח־תקוה, בתו של זקן המורים העבריים יעקב זאב יעקובסון, היא אשה פעלתנית למען הזולת השרוי במצוקה, אך מכונסת ברשות־היחיד שלה בכל הנוגע לעצמה. מלחמת יום־הכיפורים — אשר בה לחמו נכדיה — הוציאה אותה מן השתיקה. עכשיו היא מוכנה לשוחח מעט על בנה, יצחק נחום, ששמו הלך לפניו בין חבריו־לנשק בכינויו — חמדי.

„אילו חי אתנו, היה עכשיו בן חמישים, בן חמישים..." — מלחשת היא לעצמה, ומיד מחרישה. האם מתקשה לפתוח את סגור לבה. היא שולחת מבט אל תמונת בנה הממוסגרת בשחור — וכמו מלחשת סוד אליו: „אילו היית אתנו, היינו חוגגים יום הולדת..."

„לא היה אפילו נר נשמה"

לאחר דממה מעיקה אומרת אסתר: „אני מרגישה כאילו זה קרה רק אתמול. אני עוד רואה כיצד עיניו הפקוחות נעצמות, כשהוא בזרועותי. אצלי זה תמיד טרי. בחצות לילה גווע נחום בזרועותי. עיניו פקוחות וצחוק־התמיד שלו, צחוק של עלם־חמודות, מרחף על פניו הפורחים. אני חולמת הרבה מאוד עליו. אני חולמת בהקיץ ובשנתי. החלומות האלה מחזקים אותי.

„לפני זמן קצר היתה פריצה לביתי. הוצאתי כסף מהבנק כדי לקנות מעיל־חורף. בערב, בשובי הביתה, מצאתי את הדירה פרוצה. נדהמתי. כל הבית היה הפוך. לא ידעתי מה לעשות. מיד צצה התמונה של נחום, כשהוא שוכב על רצפת חדר־המתים ולידו עוד ארבעה ילדים שנפלו. אמרתי לעצמי: ‚מה אתך, אסתר? את חייבת להתגבר. כבר ראית תמונות עגומות יותר מזו שנגלתה לפניך עכשיו בדירה.'

„אתה יודע, נחום נפל בכיבוש קטמון. כאשר היה מוטל בחדר־המתים לא היה נר למראשותיו. אף לא אחד. הייתי אובדת עצות. חמישה בחורים שכבו על הרצפה — ואין נר דולק. זה היה נורא. בחצר בית החולים ישב עיוור. ניגשתי אליו והבאתי אותו לתוך חדר־המתים והסברתי לו מה אני מבקשת ממנו. לא רציתי להשאיר אותם לבד. נזכרתי, שבבית יש לי קערה קטנה עם פתילה של צמר גפן. רצתי לביתי ומצאתי שם גם טיפה שמן. עם הרכוש היקר הזה שבתי — תחת מטר של פגזים — לחדר־המתים, שם העמדתי את הקערה עם הפתילות באמצע החדר, כך שכל הראשים כוונו אל הפתילות האלה.

„כל הדברים האלה הופיעו בחלום, לאחר הפריצה לדירתי. בחלומי ראיתי את נחום עם החיוך שלו והוא אמר לי: ‚הם יחזרו בתשובה — ויחזירו את הכסף...' אני עדיין מחכה שיחזרו בהם".

„מצאתי רק חפיסת שוקולד"

כמו צמח תיק אישי שבו מלוקטים ומכונסים דברים משל בנה הדברים היקרים בו. שנה לאחר מותו רשמה לעצמה כמה מציוני־הדרך בחייו של נחום, עובדות כהוייתן, בלי הערות ובלי ציונים. לזיכרון בלבד.

היא מציצה בניירותיה ואומרת: „נחום היה ילד רגיש מאוד. בהיותו תלמיד בבית־הכרם התעניין — בכתיבה ובפעילות — בעיקר בילדי־עוני. פעמים אחדות קיבל פרסים בעד חיבוריו. על מה כתב? על ילדים מבתי־בעלים, מוכרי־עתונים וילדים עזובים. אבל הוא לא הסתפק רק בכתיבת חיבורים. הוא חיפש דרך להתחבר אל ילדים אלה. יחד עם זאת היתה לו משיכה לנוף, לטבע ולשליחויות קשות למען היישוב. לאחר מות אביו, שהיה איש־ההגנה הוותיק, הלך להכשרת נוער בחולדה, שם רעה צאן. מכאן עבר להכשרה מגויסת של הפלמ"ח בים־המלח. הוא היה גם ברמת רחל. לבסוף הצטרף לגבעת יוסף.

„במלחמת־השחרור היה בין הראשונים שהתנדבו לליווי השיירות לירושלים. חודשים רצופים ליווה שיירות. אני זוכרת כיצד בא יום אחד עם חברה־חובשת לביתי. הם באו אחרי קרב קשה, עייפים ורעבים. הזמן דחק להם. ‚יש לנו רק 20 רגע, לא יותר,' אמר נחום. לא היה לי אוכל מן המוכן בבית. מצאתי רק חפיסת שוקולד. אמרתי להם: אולי תנוחו היום בירושלים? נחום השיב לי: ‚מי ילווה מחר את שיירת המזון לירושלים הרעבה?'

„הוא השתתף גם בקרבות על הקסטל. יום אחד, כשבועיים לפני חג הפסח, הופיע נחום בבית ובגדיו מגואלים בדם, עיניו לאות ופניו מצומקים. ‚אמא', פנה אלי בקול עמוק, ‚אולי יש לך סדין?' נתתי לו סדין. יותר לא דיבר. אחר כך נודע לי מפי חברים, כי באותו יום באו לקחת חבר שלהם שמת מפצעיו. אמרתי לעצמי — ואני אומרת גם היום לעצמי: מעניין לנערים. אלה, בבנתם. בה מופלגת? כיצד התגבשו תוך חודשיים ימים וכיצד הם מקבלים כל זאת בשקט נפשי כזה?"

„אבל האנשים ניצלו"

„נחום לא הרבה לבקר בבית. הוא היה עסוק במלחמה. באחת ההפוגות קיבלתי בטלפון דרישת־שלום מנחום. אחד מבני־המשפחה ראה אותו במשוריין, בין מלווי שיירה, ברחוב המלך דוד. הוא היה בדרכו לגוש עציון. בשובו — בא הביתה. נחום היה לבוש רק מעיל־גשם צבאי. הוא פלט ‚שלום' חנוק — ולא הוסיף. ניכר היה בו, שמשהו כבד מעיק עליו. לאחר מנוחה קצרה התפרץ: ‚באיזו זכות הכריחו אותנו להיפרד מעליו? הנייטראלים הארורים האלה — הוא התכוון לבריטים — הורידו את הכותנת, הסוודר והגופיה, שבהם חבשתי את חברי הפצועים, ומסרו אותם לערבים.'

„דמעות התגלגלו על לחייו ועיניו בערו כאש. הוא קפץ אגרופיו והוסיף: ‚את נשקי לא העזו למסור בנוכחותי! הייתי מתפרץ. חיבלתי בכלי שלי. הוצאתי את החלק כדי שלא יוכלו להשתמש בו בשום אופן. את כל הכדורים זרקנו אל תוך בור המים הדלוחים, אשר הודות להם החזקנו מעמד שתי יממות. אחר־כך אספתי את הנהגים ואת הפצועים מהקאבינות המשוריינות. הם לא רצו לצאת במטר־הכדורים. הוצאתי אותם בכוח מן הקאבינות. כמה אנשים היו המומים, סטרתי להם והוצאתים בכוח החוצה לכבודיין המאסף. אמא! קשה לתאר מה היה שם! אבל האנשים ניצלו.' שוב ירדו שתי דמעות מעיניו. הוא היה נרגש כולו. אך הוא המשיך לספר: ‚אחר כך נתקבלתי על ידי החברים בליטופים ובחיבוקים. חמדי — הם אמרו לי — אנחנו חייבים לך תודה. אנשים, אשר קודם סטרתי על פניהם, נשקו לי. באמת, איך יצאתי בשלום ולא נפגעתי מאש קטלנית — אינני יודע.' אמרתי לו: שליחי מצווה אינם ניזוקים... גם אני חיבקתי את בני המציל."

„עוד יבוא יום שילם"

„בערב פסח הביא לי נחום מתנה יקרת מציאות: מנורת זכוכית מלאת נפט. הוא אמר לי: ‚זו מתנה בשביל הסדר'. הביט בי בעיניים טרוטות מחוסר־שינה, צנח על המיטה ואמר דברים מקוטעים: ‚שתי יממות נלחמנו. בגופנו נלחמנו. בחריקת שיניים נלחמנו. הנייטראלים הארורים האלה — לא רק שאינם עוזרים, אלא מפריעים! עוד יבוא יום שילם!' הוא שכב על המיטה וסירב לפשוט בגדיו. חייך בחיוך המקסים שלו ואמר לי: ‚מה את יודעת, אמא? כבר שישה חודשים אנחנו ישנים כך. אינני יכול להוריד אותו.' הצלחתי להוריד מעליו רק את השבריה ואת הנעליים. נחום בילה בבית ל‚סדר־של־פסח'. קראנו את ההגדה כולה. בשעת הארוחה אמר: ‚אל נשכח, כי בדם רב של אנשים בא אוכל זה אל פינו. אולי בשנה הבאה תהיה תוספת להגדה של פסח... אמש הייתי במערכה עם חברים. מצב הרוח שלנו היה טוב. כמה מחברי כבר אינם בין החיים. מי יודע מה יביא לנו המחר?'

„בשביעי של פסח שוב הופיע בבית עם המיטה חברים לבקר. בבואו הלך ללבוש את בגדי השבת. אך חלפה שעה קצרה — והוא חזר הביתה. שוב לבש את החקי, לקח את הרובה והלך. לאן אתה הולך? שאלתי אותו. הוא אמר: ‚אבוא לארוחת הצהרים...'

„נחום לא בא. בלילה באו שתי נערות והודיעו לי, כי נחום נפצע בזרועו. בבית החולים נתברר לי, כי נחום השתתף בקרב על קטמון. המפקד, שהיה חברו, התחנן לפניו וביקש ממנו לא להתקדם. נחום השיב לו: ‚כיצד צריך להתקדם...' ותוך כדי אמירה קפץ. חצה את הכביש וקיבל כדור בזרועו. נחום התבוסס על האדמה, אך שוב התרומם והמשיך בלחימה עד שקיבל צרור כדורים בבטנו. אחריו התקדמו האחרים. למחרת היום נכבשה קטמון."

אסתר לוי ובנה יצחק, שנפל במלחמת העצמאות

„כאילו זה קרה אתמול"

„היה זה בצהרי שביעי של פסח. בבואי לבית־החולים מצאתיו לאחר הניתוח. כשעמדתי ליד מיטתו, פקח את עיניו. חייך ושאל: ‚אמא, מה את עושה פה? איך נודע לך?' אמרתי לו: הודיעו לי. כששמע על כיבוש קטמון, ביקש להביא בירה והזכיר את המנהג ‚להרים כוס'. ידו הימנית של נחום לא היתה בתנועה. ידו השניה לא היתה בשימוש, כי נקשרה לצינור הגלוקוזה. כל גופו היה פצוע, אבל הוא לא נאנח. ימים אחדים סבל קשות. בלילות שמעתי את גניחותיו: ‚אמא, אמא!' אך כשראה אותי הפסיק וביקש ממני לשוב הביתה.

„בחצות לילה גווע בזרועותי, כשעיניו פקוחות וצחוק־התמיד שלו מרחף על פניו הפורחים.

„היה לו חבר טוב, חבר מילדות, מיכאל יעקובי היה שמו. הם היו כאחים. היתה הזדהות מלאה ביניהם. הם למדו בכיתה אחת. הם היו גם חברים ב‚מחנות העולים'. אביו של מיכאל השתתף בהלווייתו של נחום והשתתף עצמו בקבורתו. בעפר כיסה את קברו הפתוח של נחום. הוא לא ידע, שבאותו יום ובאותה שעה ישתתף עצמו אב אחר בקבורת בנו, מיכאל, שנפל בכיבוש צפת...

„הם היו חברים, כמו אחים, מיכאל ונחום. בחייהם היו קשורים בעבותות אהבה, גם במותם לא נפרדו.

„אני מרגישה כאילו זה קרה רק אתמול. הזיכרון הזה מחזק אותי. אני לא מתלוננת. למה להתלונן? אני עוד אמא מאושרת, כי יש לי קבר ויש נפילה. אני רוצה מאוד להיפגש עם ההורים השכולים של אז, שבניהם נפלו בקטמון, ובייחוד בקרב הגורלי בסן־שמעון. יש לי תכנית — להקים אבן שבה ייחרטו שמות כל הנופלים. כמה — שום דבר לא חסר לי, לאל. לפני כמה שנים הפסקתי לעבוד בגלל התקף לב, ומאז אני מקבלת ממשרד הביטחון. האמת היא, שלא גם עכשיו בעזרה זו. אילו יכולתי לעבוד! בכלל, היחס להורים הוא טוב מאוד. המדינה נוהגת למעלה מה... אני מתגדלת לתרום מה שאפשר. אני מדברת על אגודה — המכוונת שההורים ישתתפו בהוצאה. גם אני להשתתף".

יש דבר אחד המוציא את אסתר מכליה, ואפילו מקומם אותה. רגוזה ומתפלאת על דיבורים כאילו נכשלנו במלחמת יום־הכיפורים. „בה המכבד של אותה מלחמה, הגדולה על קיומנו. הייתי את יום־הכיפורים באותה צורה שחייתי מלחמת־השחרור. כישלון ביום הכיפורים? חלילה! עשו את האפשר — הרבה למעלה מן האפשר. כואב מאד־מאד מה שעשו ל‚דדו', רב־אלוף דוד אלעזר, עליו השלום. כמה... לנו? כן, ‚דדו' לחם יחד עם נחום, גם יצחק רבין ועוזי נרקיס — לחיים ארוכים — לחמו אתו.

„כל המלחמות הן מלחמה אחת ממושכת, אכזרית, עם קרבנות, קרבנות. הלוואי ויהיה שלום, כי עוד בנים ואבות. כל אלה שנפלו קרבנות שהתפללו על כיבה... כזכה החיים שלנו. בזכותם יש לנו גם, בזכותם אנחנו חיים וקיימים. תמיד זוכרים זאת. אני מתגברת על כשאני רואה לפני את תמונתו של בני. אני רואה אותו תמיד לנגד עיני. החיוך־התמיד שלו — וזה נותן הכוח להמשיך..."

תמה השיחה. אסתר לא יכולה עוד לכבוש את דמעותיה. גם לאחר עשרים ושמונה שנים, וקצת למעלה, הפצע עודנו עמוק וכואב.

פינת הקורא

מבצע פרסים של מעריב
בעמודים האזוריים בחודש אוקטובר

כדי לתת לקוראי „מעריב" אפשרות ביטוי כיצד הכשרון הטובה עליהם וכדי להגביר את מעורבותם בסביבתם הקרובה, החליטה המערכת להכריז על תחרות בין הקוראים, לכתיבה בנושאים מקומיים.

כל נושא מקומי יפה בעינינו: תיאור אדם שהוא דמות מעניינת; תיאור של נוף; גילוי של פינה חבויה; מעשה של אזרחות טובה או של מופת אישי; תגלית הקשורה בתולדות המקום; פרשה קטנה שניחוח מקומי עולה ממנה — כל זה ראוי להתפרסם בעמוד האיזורי.

אין הכוונה לידיעות, לדיונות פוליטיות־חברתיות, להגיגים, להצעות, לפולמוסים, לביקורת אישית ופוליטית, לתלונות או להבעות תודה.

המערכת תמיין את הרשימות לפי אזורי התרחשותן ותבחר את אלה הנראות לה כטובות ומעניינות ביותר. הרשימות הנבחרות תתפרסמנה במשך חודש אוקטובר, בימי ב', ג', ד', ה' — כל יום שש רשימות, בששת העמודים האזוריים ובסך הכל 24 רשימות בשבוע.

מתוך 24 הרשימות יבחר עורך התחרות, פעם בשבוע, את הטובה ביותר והיא תפורסם שנית, הפעם בגליון יום ו', ותזכה את בעליה בפרס בסך 500 ל"י.

בסוף החודש תבחר ועדת שיפוט בת שלושה חברים ברשימה אחת, הטובה ביותר מבין כל אלה שנתפרסמו במרוצת החודש, **והיא תזכה את בעליה בפרס של 2,500 ל"י** בנוסף ל־500 ל"י בו כבר זכתה בסיבוב הראשון.

בקביעת הרשימות הראויות לפרסים יתחשבו השופטים בעיקר בשני קריטריונים:

- סגנון הכתיבה.
- העניין המקומי של נושא הרשימה.

תנאי התחרות הם:

- אורך הרשימה לא יכול לעלות על 200 (מאתיים) מלה.
- הרשימה צריכה להיות כתובה בעברית, בכתב יד ברור (במידת האפשר: במכונת כתיבה), על צד אחד של העמוד בלבד, עם רווח גדול בין השורות.
- המערכת לא תשמור על כתבי יד ולא תחזירם לשולחיהם.
- ליד חתימתו, ירשום הקורא את כתובתו ואת מספר תעודת הזהות שלו.
- את הרשימות יש לשלוח על פי הכתובת: „מעריב", ת.ד. 20010 ת"א, ולציין על המעטפה **„פינת הקורא" ושם האיזור.**

מבחינת ממדיה ומבחינת גובה הפרסים — זוהי תחרות־כתיבה ללא תקדים ואנו מצפים להשתתפות ערה של קוראים בעלי־השראה ובעלי־עט.

מערכת „מעריב"

למשוחררי חיל תובלה - י.ע.ל. R.A.S.C.

בדצמבר 1976 תתקיים הועידה השלישית של אגוד החיילים המשוחררים. ישתתפו בה כ־700 צירים, ביניהם 83 צירים של י.ע.ל.

לא במעט ביזמתנו ופעולתנו הונחו בועידה הקודמת ב־1972 היסודות להתחדשות האגוד: נערכו בחירות — הראשונות מאז 1946 — ונתקבלו ההחלטות על מבנה האגוד, דמותו בעתיד, והבטחת שליטת האגוד על חלקו באוצר החייל, שמכספינו הוקם. ביזמתנו נהל משפט המאפשר לאגוד פעולה יעילה להבטחת שליטתו הלכה למעשה.

מטרתנו להבטיח בועידה זו בצוע ההחלטות שנתקבלו: נשמור על השתייכות אישית של כל חבר באגוד, ונאבק נגד צירוף גופים כ„צוות" ואחרים. אנו רוצים שהועידה תחזור ותחליט מה ייעשה בכספי המתנדבים ממלחמת העולם השניה, ונמנע העברתם למי שאינו זכאי להם.

אנו פונים לחברי י.ע.ל. המוכנים לתת מזמנם לפעילות באגוד ובי.ע.ל., להודיע לנו בכתב על נכונותם להיות צירים בועידה. את ההודעה יש להעביר עד 12.10.1976 לפי הכתובת: י.ע.ל. אגוד החיילים המשוחררים, רח' מאנה 11, ת"א.

כמו כן נקיים אסיפות חברי י.ע.ל. בתאריכים המפורטים להלן:

6.10.1976 בשעה 17.00 בנהריה, בקפה פינגווין
7.10.1976 בשעה 17.00 בתל־אביב, בית החייל, רחוב וייצמן
12.10.1976 בשעה 17.00 בחיפה, בית האומן, רחוב לבונטין 14
13.10.1976 בשעה 17.00 בבאר־שבע, בית יציב
14.10.1976 בשעה 17.00 בירושלים, בית החייל החדש, שדרות בן צבי

חבר! אנא רשום לפניך תאריכי האסיפות, והעבר הכן הודעה זו לחבריך בי.ע.ל.

מועצת י.ע.ל.

איך זה התחיל?

בהתחלה היה הלם

צופרי אזעקה ביום־הכיפורים; האמת מאחורי השקט המדומה, השאננות והעוורון; מחדל.

אחר־כך קמה מחאה

נגד הממשלה; נגד העסקנים; נגד טיפוח אשליות; נגד.

אחר־כך נרקם חלום

שכולם ילמדו את הלקח; שכולם יעבדו יותר; שכולם יצייתו לחוק; שתחול סוף־סוף תמורה במדינה.

אחר־כך באה אכזבה

הכל נשאר אותו דבר: זלזול בצבור, התעלמות מהחוק, ביזבוז; ממשלה בלי כיוון ואופוזיציה לאומנית קיצונית.

ואז עלתה שינוי

התנועה היחידה שעלתה לאחר המלחמה ומוסיפה כל הזמן לגדול; התנועה שהפכה משימה־בלתי־אפשרית לסיכוי ממשי.

נכון, אתה צודק, גם אתה רוצה שינוי אבל כדי להביא לשינוי צריך כח, הרבה כח. וזה תלוי גם בך.

לכבוד שינוי, רח' שייר 5, ת"א
כן, אני מוכן:
☐ להצטרף לתנועת שינוי
☐ לארח חוג בית בביתי
☐ לקבל חמר כתוב על שינוי
☐ לתרום לשינוי (מצ"ב המחאה)
שם.......... טל'..........
כתובת..........

שינוי
המרכז: שייר 5 ת"א. טלפון 225060

כתוב לנו, ונשלח לך את גליון מספר 9 של „לפם שינוי". בעתון מאמרים מאת: ד"ר אמנון רפאל, יורם אלסטר, אהוד בר־עה, מרדכי גלוסקה ואחרים.

ט' בתשרי תשל...

...רוריסט...

מ. לייזר

שנפצעה בפעולה של טרוריסטים בבלפסט, אירלנד — מוחשת לבית־החולים

אחד המחבלים שהשתתף ברצח הספורטאים הישראלים באולימפיאדת מינכן

חיילים מחלצים ילדים, שנפצעו בטבח במעלות

הטרוריסטים — פושעי מלחמה ושונאי האנושות

לוחם־מחתרת אין פירושו בהכרח טרוריסט, שכן לראשון מערכת עקרונות מוסריים והשני אינו מכיר בשום מיגבלות של חוק ומוסר ✶ יש הבדל מהותי גם בין לוחם־גרילה וטרוריסט — לוחם־הגרילה פועל אך ורק נגד יעדים צבאיים ✶ הטרוריסטים רוחשים בוז לנורמות המוסריות ולחוק הבינלאומי, אינם שונים מהותית מן הפיראטים שנגדם הופעלה מלחמת־חורמה

מאת
ברטון מ. לייזר

● כיצד יש לנהוג בטרוריסטים? כלום ראשיות ממשלות המכבדות את עצמן לשאת ולתת עמם? היש להתייחס אליהם כאל לוחמי חופש הנלחמים לשמם, המבקשים לשחרר את עמם מעולו של משטר קולוניאלי מדכא?

…להניח להם, או לנציגיהם, ליהנות מהדיפלומטיה? אולי, נוכח מעשיהם שלהם, נוכח הזלזול שהם מפגינים בחוק, יש לנהוג בהם כמקובל בפושעים. כיצד ניתן לעקרם מן השורש? …מדיניות שצריכה לנקוט הקהילה הבינלאומית, או בהעדר הסכמה בינלאומית, …ה ומדינה, בטיפולה בטרוריסטים?

…נע להשיב על שאלה מעין אלה …וד תחילה על טיבו של הביטוי …, שאף הוא, כמונחים רבים אחרים הפוליטי, פנים רבות לו, ולפני …ל מסגרת מוגדרת, שתתאים לפתות …ריסטים שהם נושא הדיון שלפנינו …הבחנות חד משמעיות בעניין.

…אין פרושו שניתן הגדרה נאותה …ולה לביטוי זה, אולם למען הבהירות …שכל לשפוט את פעולותיהם …רוריסטים של ימינו ולנסח המלצות …ות בדבר המדיניות הנאותה, ראוי תחילה את הטרוריזם ולסווגו, ואולי …קש לו מקבילות מתאימות בחוק …מי הקלאסי, כדי להבחינו, בבואנו את התגובות ההולמות לו.

הראשון של המאמר יוקדש איפוא …המונח, להבחנה בין שני טיפוסים … של טרוריזם, ולהשוואה בין ה…ים של ימינו ללוחמי גרילה וצבאות …דירים אחרים. אחר־כך נדון בטרוריזם כדי לקבוע מהו מקומם של ה…מו בני ימינו, או מה צריך להיות במערכת חוקי המלחמה, או התחיקה …מית, ובגדר את עמדותיהם־הם כלפיה. …אחרי שנלבן מקבילות מסויימות של …ם בחוק הבינלאומי, נבחן המלצות …למדיניות ספציפית שראוי, לדעתנו, …בה כתגובה ההולמת לטרוריזם ו…ם.

…ם מדיני הוא כל אדם, המשתייך … מאורגנת הנוקטת בשיטות של …תוספת אנשים, חטיפת מטוסים, …ענה, פיצוץ ואמצעים אחרים, שנועדו …טחת הרס בקרב אזרחים ורכוש, …להשיג, או לקיים בידה, כוח פוליטי. …בעד גם על מה שהשמט כהגדרה זו, … על מה שיש בה, דוגמאות אחדות …לסייע לנו:

…קבוייד עשה למעלה מעשרים שנים …הרפובליקני האירי וחכן כה אף היה …הצבא. בראיון עמו, שנתפרסם לא …פר על הדברים הנעשים כיום על־ידי …ים, ועל־ידי חברי ארגון המחתרת …בלל: „בארגון המחתרת האירי ע…בזוני, לפני עשרים ושלושים שנה, … איש מעז להעלות אפילו בדמיונו … של מעשים כאלה… החוק שהינחה תמיד היה שאתה צריך לנקוט ב…עי הזהירות לבל תפגע בחפים מפשע …רחים. בכל פעולה שלנו — במארבים …ולה צבאית — תמיד שמרנו על כלל להגן על אנשים מתוצאות הקרבות …תכופות כאשר פינינו את הנשה כי

לא תקפו אזרחים

…ה תקופה כיוון ארגון המחתרת האירי …פעולותיו כנגד אנשים שסיפקו לבריטים …על אודות הרפובליקנים ועל אודות …ליום. מייקל קולינס, כמפקד הראש…אירה, כתב, כי הארגון ניהל את …, במידה האפשר, על פי חוקי ה… „רק הבוזה המזויינים, הרגלים, … המלחמה של הממשלה הבריטית, …ה.

…19.. בתקופת המנדט הבריטי בארץ …, התארגנה קבוצה של פעילים יהודיים, …ידי פורשים מן ההגנה המתגוננת ה… שנקטו ארגונים אחרים, ויסדו את …ון הצבאי הלאומי" (אצ"ל), שביצע …ת גמול על טרוריסטים ערביים (בשנה …וסייע בהברחת אלפי יהודים לארץ …השלטון הנאצי וביקים שלאחר מלחמת־…ה השנייה.

…ודת רבה הוכחה כנגד אצ"ל בצד … היהודית הכנד ארגונים אחרים,

בגלל פעולותיו. אולם אלה, להוציא מקרים יוצאי דופן אחדים, היו מכוונות כנגד אנשי צבא ומיתקנים שונים, בהם גשרים, מסילות ברזל, ספינות משמר בריטיות וצינורות נפט, ולא כנגד אזרחים. חבר אצ"ל תקפו מחנות צבא בריטיים, נמלי אויר צבאיים, הן כדי לחבל בכוחו של הצבא הבריטי הן כדי להשיג כלי נשק ותחמושת שהיו חיוניים כל כך לפעולותיו.

בתגמולם כנגד מאסרים, גירוש מן הארץ, הלקאות ותליות שביצעו הבריטים, הילקו חברי הארגון הצבאי הלאומי קצינים בריטיים, נטלו בני ערובה בקרב הצבא הבריטי והוציאו אחדים מהם להורג בתליה, כתגמול על תלייתם של לוחמים ישראליים. כן פוצץ אגף במלון „המלך דוד" בירושלים, שבו שכנו משרדי המימשל הבריטי והמטה הצבאי שלו.

מנחם בגין, שהיה אחד ממנהיגי הארגון, מספר, שהחברים לא נרתעו מלסכן את עצמם, ועשו זאת ללא היסוס כדי להזהיר אזרחים וכדי למנוע את הימצאותם באזורים המיועדים להתקפה. מר בגין מציין, כי האנשים היו חדורים תחושת כבוד עמוקה ויחס לרכוש; מטרות ההתקפה שלהם היו צבאיות במובהק, וכללו רק נציגים של ממשלת ה„אויב", ומעולם לא אזרחים. אירע אומנם, שאזרחים תמים מפשע נפגעו או נהרגו במהלך הפעולות מפני שנקלעו למקום המעשה ולא היה עוד מנוס מן הדבר, אבל כאשר אירע כדבר הזה חשו הכל צער עמוק והתייחסו אליו כאל תוצאה אומללה של מלחמה. בניגוד גמור לכך, מציין מר בגין, מהווים אזרחים מטרה מכוונת להתקפותיהם של אש"ף ושל ארגוני הטרור הערביים האחרים.

הגנרל פיודור טרפוב, מושלה הכללי וראש המשטרה של סן פטרסבורג, היה ידוע לשימצה בגלל אכזריותו והבריות ראו בו מדכא עריץ. יום אחד, בשנת 1877, קמה ורה זאסוליץ', חברת ארגון מחתרת קטן, והרגה אותו בירייה ממרחק מועט. היא נשארה עומדת במקום ההתרחשות, ממתינה להיעצר. חרף הראיות נגדה, פסק חבר המושבעים במשפטה, כי „אינה אשמה". אוהדים ליברליים ומהפכנים, אף אלה שסלדו מטרוריזם כעקרון מעשי או מוסרי, הריעו לה על אומץ ליבה, ובשעה שצירות הצאר הועמו לאוסרה בשנייה, מילטו אותה ידידיה אל מחוץ לגבולות רוסיה והיא מצאה מקלט בשווייץ.

במאה התשע־עשרה הוקם ארגון „נארודנאיה וולייה", ששם לו למטרה להפיל את משטרו של הצאר. רציחות פוליטיות סלקטיביות נמנו עם עיקרי שיטותיו, והמועמדים לרצח נבחרו מקרב קציני המשטרה, מעצבי המדיניות ופקידים בשלטונות בכירים שנתפרסמו באכזריותם, או באדיקותם הקנאית למדיניות הדיכוי. המטרה העליונה ששמו לעצמם היתה רצח הצאר עצמו ואותה, אכן הוציאו לפועל בשנת 1881. הם הצדיקו את דרכם בכך, שלא נמצאה להם ברירה, אחר שהמשטר חסם כל דרך שלום אפשרית לרפורמה. מנהיגים הבטיחו, כי אם יראו אות כלשהו, „או אפילו רק סימני" להקמתה של ממשלה ייצוגית־דרך, יסורו מדרך הטרור. בעקבות רצח הנשיא גארפילד, כתב אחד מהם:

„בארץ, שבה חופשים האזרחים לבטא את דעותיהם, ורצון העם בה מכתיב הן את החוק, והן את האיש שיגשים את רוחו, מהווה רצח פוליטי התגלמות נטייה עריצה, זהה לזו שלמען מיגורה ברוסיה הקדשנו את עצמנו".

במרוצת הרביע הראשון של המאה העשרים ביצעו גם המהפכנים הסוציאליסטים הרוסיים רצח פוליטי סלקטיבי — והדגש על המלה סלקטיבי. המשורר איבאן קאליאייב, שרצח את הדוכס הגדול סרגיוס בשנת 1905, החמיץ את ההזדמנות להשליך את הפצצה מוקדם יותר באותו ערב, שכן, הדוכסית הגדולה ואחדים מאחייניה ואחייניותיה נסעו בכרכרתו של הדוכס.

● אלימות אינה טרוריזם

יש סבורים, שאף המהפכה האמריקנית לא היתה נקיה מטרוריזם, שהרי אחדים מן המהפכנים הכתימו את ידיהם בזפת ובנוצה וגרמו להם אי־נוחות רבה: לעיתים אף הרחיקו לכת עד לביצוע „לינץ'" בקורבנותיהם. עם זאת, נעלה מכל ספק כי עיקר מעשיהם של המהפכנים האמריקניים כוונו כנגד הכוחות הבריטיים. בני החורה, האמריקנים להיות האוליגים שבכולם, היו כמדומה אספסוף נעדר משמעת ולא כנופיית טרוריסטים מאורגנת היטב. ואפילו הם פרקו את זעמם, בדרך כלל, כנגד נציגי המימשל הבריטי ולא כנגד אזרחים שלא היו מעורבים ישירות בעיצוב המדיניות הבריטית או בהוצאתה לפועל.

רצוני למנוע אי־הבנה — פעולותיהם היו אלימות, אולם אלימות אינה זהה עם טרוריזם, ופעולות אלימות אינן בהכרח פעולות טרור.

ראוי לציין, שאף לא אחד מן האישים או הארגונים המתוארים למעלה מתאים להגדרה טרוריסט, שהעלתה בראשית המאמר. בקבריה, קולינס וראשוני המחתרת האירית כיוונו את אישם כנגד קצינים בריטיים ברוח „חוקי המלחמה"; אצ"ל לא חסך מעצמו מאמצים, תוך סיכון עצמי, ובלבד שתימנע פגיעה באזרחים; המהפכנים הרוסיים מן המאה התשע־עשרה וראשית המאה העשרים שלחו ידם בנסיונות לרצח, אבל נסיונות אלה כוונו במיוחד כנגד הצאר הפריץ, כנגד ראשי המשטרה שלו ונציגיו, ונקטו אמצעי זהירות קפדניים למניעת פגיעה בבני־לוויה חפים מפשע, אף אם נמנו עם בני המשפחה המלכותית; האלימים שבמהפכנים האמריקניים תקפו את אנשי משמר המלך ואחרים שנחשבו למרגלים, אולם לא פגעו באזרחים שלא לקחו חלק במלחמה.

אזרחים לא היוו מטרה למעשי איבה אצל אף אחד מן האישים או הקבוצות הללו, אף שמטרותיהם — למגר ממשלה שלא היתה לרצון להם ולהשיב במקומה אחרת, העשויה לפעול ברוח השקפותיהם — יכולות היו להיות זהות.

אם אירע, שאחדים מן הארגונים האלה אכן נמצאו אשמים בהתקפות שאין להצדיקן על אזרחים, ניתן להיזכר לזכות להגנתם, כי התקפות מעין אלה לא נחשבו חלק של מדיניותם, וכל התרחשות היתה חריג, שלרוב נתה על־ידי חסידי הרציונות שלשמם לחמו, ותכופות כאשר נגנה אפילו על־ידי חברי הארגונים עצמם. אני מקווה שלא יאשימוני בנסיון לחפות עליהם באומרי שהידרדרויות מוסריות אלה, אם זה כה שבאכה היו, ניתן להשוותן לאותם חריגים מוסריים שברשות לעצמן לעיתים יחידות צבאיות, המנהלות מלחמה כדת וכדין, בלהט הקרב, או עם הבהק ראשון של נצחון.

והכיוון שהתקפות מתכוונות, או שיטתיות, על אזרחים, לא היו ביטויה של המדיניות, לא זו המוצהרת ולא זו המגושמת ברגיל, בקרב ארגונים אלה, לא נכנה אותם עם הקבוצות שבקולכן יבירן בהתם ההגדרה של המונח טרוריזם.

● טרוריסטים ולוחמי גרילה

הטרוריסטים נהגו לטעון כי מלחמתם היא מלחמת גרילה. אכן, יש כן הבדל בין טרוריסטים לבין לוחמי גרילה, אלא שטרוריסטים אינם לוחמי גרילה.

הדברים המאפיינים מלחמת גרילה הם המבדים הקטנים, הפעולות הבלתי סגרתיות, המוגבלות בהיקפן, שביצוען נתון בידי כוחות בלתי־סדירים, והמכוונות כנגד כוחה של צבא סדיר, וכנגד קוי האספקה והתקשורת שלו. זה היה פירושו של המונח מאז טבעו אותו לראשונה לוחמי הגרילה הספרדים והפורטוגלים שהצטרפו לצבאו של הדוכס מוולינגטון בהילוכן של המערכות האיבריות כנגד צרפת, כאשר חסמו דרכים, שיבשו משלוחים ושיירות וניהלו בגדן צורות לוחמה שונות; המהפכנים האמריקנים אירגנו כנופיות גרילה, כדי ללחום ב„אדוני הגליכה" (כך כינו החיילים הבריטיים, על שום מדיהם) בתקופת המהפכה האמריקנית; במלחמת האזרחים האמריקנית היו לוחמי גרילה בצפונו של ביון כינבי „בוקיפי" לצבא ה„יוניון" בווירג'יניה; במלחמת־העולם השניה הקדישו עצמם ליחבר גרילה, שכונו לעיתים „פרטיזנים", להרים אמצעי התחבורה של הגרמנים, פוצצו רכבות ומשאיות והרגו כ־250 אלף חיילים גרמניים.

כל לוחמי הגרילה הקלאסיים, החל בדניס ואסילייביץ' דוודוב, שהנהיג כוח פרטיזני בעת נסיגתו של נפוליון ממוסקווה, וכלה בט"א. לורנס ומאו צה־טונג, תמימי דעים כי מלחמת גרילה נועדה להשיג נצחון על לגיונות צבאיים. דומה, שאיש מהם לא העלה אף בדימיונו, שבמלחמה מעין זו יש להפעיל, ולו במידה [illegible], אלימות שיטתית כנגד אוכלוסיות אזרחיות.

הועלתה סברה, שהטרוריזם הוא אחת הצורות הטקטיות של לוחמת גרילה. אולם בבחינה מעמיקה יותר מתברר, כי הטרוריזם שאליו מתכוונים מתרכז ברציחות פוליטיות של מנהיגים צבאיים ופוליטיים, בהתקפות חטופות על מיתקנים צבאיים ובפעולות אחרות שנועדו לערער את המורל בקרב האויב. דבר זה שונה בתכלית מהרג ללא הבחנה של אזרחים, המשמש סימן היכר למרבית הטרוריסטים שקמו אחרי מלחמת־העולם השניה.

ללוחמת גרילה תכונות מסויימות, מתועדות היטב. חרף העובדה שאחדות מן התכונות האלה משותפות גם לטרוריזם בן זמננו, קיימות תכונות שאינן כך, ובשוני הזה יש לראות את ההבדל המהותי בין אלה לאלה. משטרם כל היעודים ומרבית סיה על ההבדלים אינם כשרותים שום מטרה מועילה. הרחבת תחום משמעותו של כל מונח המתייחס לכוחותיו של צבא שאינו סדיר, למען יקיף הן את אלה הלוחמים בכבוד כנגד צבאותיהם של משטרים דיקטטוריים, והן את אלה המנסים למגר ממשלות דמוקרטיות בדרך של התקפות על החלשים וחסרי המגן, רק מכוה את שפתנו ומשפיל את ערכה, כדי לערפל את המחשבה, לחבל בכושר הניתוח הבהיר, ולשבש את יכולת השיפוט.

הביטוי לוחמי גרילה צריך להיות שמור לאותם צבאות לא־סדירים, הפועלים כנגד כוחות צבא סדיר וכנגד אלה המשתפים פעולה עם האויב בתקופת מלחמה (מרגלים, מחבלים, מודיעים וכדומיהם). את הביטוי טרוריסט יש לייחד לאנשים ולקבוצות, המבצעים פעולות שאינן סדירות המכוונות כנגד אזרחים ומטרות לא צבאיות אחרות.

במציאות לא תמיד ניתן להבחין בצורה חותכת כל כך בין השניים. יש שלוחמי גרילה עשויים לגלוש בפעולותיהם לתחום הטרור, כשם שיתכן שטרוריסטים יארגנו מבצעים ברוח „קונוונציונלית" יותר.

● טרוריזם רשמי

עצם ההגדרה של „טרוריזם", אינה מותירה מקום להנחה, שתתכן התייחסות אל ממשלה כאל מבסר טרוריסטי. אכנם, התקופות בהוליכות בהיסטוריה כגון בצדק „שלטון הטרור", שכן הרבויות שמילאו בהן תפקידים ראשיים היו טרוריסטים שהפעילו שיטות של טרוריזם תחת כסות החוק כדי להשיג את מטרותיהם הפוליטיות.

הדיקטטורה והאינקוויזיציה הספרדית עינו את קורבנותיהם וביצעו רציחות מתפשיות בבגדים המוניים. בתקופה שבין ספטמבר 1793 ואוגוסט 1794 (בערך) הוצאו הצרפתים במסגר של טרור שלא היה דומה לו בהיסטוריה. האסיפה הלאומית הצרפתית הסמיכה את הוועדה לבטחון לאומי, הנידונה לשיבצה, ואת כוונתה, לבצע מעצרים ללא התראות של „כל גולה הבב, או שאר בשרו של גולה, של כל פקיד במשלה שהושעה מעבודתו ולא הוחזר אליה, של כל מי שגילה אותות התנגדות כלשהם למהפכה, או למחזתה". כל מי שלא נמנה עם המחנה המתעשבי היה באימה הבזית מפני מאסר ומות. אחר שהועלתה המלכה בידי אנשאנס לגרדום, היה בית המשפט המהפכני מוציא כשבעה פסקי דין מוות, בממוצע, ליום. נציגי הועדה, כשעבדים בפרובינציות בכוח אבסולוטי כמעט, סרקו את הפרובינציות שהוטל עליהם להשליט בהן סדר ומילאו את השליחה ללא רחם. אדם אחד לבדו, שהוזהר את האנשים להישבר כבני „אנושיה כמולות דמוטעיה" בתקף „קדחת הרגע", לדברי מזכירו, ובתוך סוף זמן של שמונה אחדים שלח לגליוטינה כ־550 איש ואשה. אחר, בטענה שהמשפטים הם בזבוז זמן, הטביע להורג ארבעה אלפים איש בתוך ארבעה חודשים. ורובספייר, אחת אימה על התנגדות הפוליטית והצבאית שקמה לו בליאון, ציוה על מחיקת העיר מעל פני האדמה. כאות אסירים הוצעדו אל מול חפירות והושלכו אליהן ביריות תותחים: התופעה נשנתה בכל רחבי צרפת עד שצחנת המוות מילאה את האוויר.

די לציין את שמו של היטלר, כדי להעלות בזכרון את אחד ממשטרי הטרור המסורפים האלימים ביותר שידעה ההיסטוריה מעודה. ואם אין די בו, שמות נוספים אחדים בוודאי ירעננו את זכרון הקורא: נירנברג, העיר ששמה קורא על חוקי הגזע המתפירים, שסללו את הדרך לשואה הנאצית; לידיצה, הכפר הצ'כי ש„חוסל" ב־1942 כתגמול על רציחתו הפוליטית של ריינהארד היידריך, שגבריה גורו לכוחות, נשיה וילדיה נשלחו למחנות השמדה ובתיה נחרבו עד דק. גטו ורשה, שעשרות אלפי יהודים צופפו בו, הורעבו, הופקרו לחסדי שמיים וגורשו בעודם מבתינים להישלח לתאי הגזים, עד שעלה בידיו של מורד מיואש אחד להרות את שמו בדברי ימי הגבורה; אושוויץ, ברגן בלזן וטרבלינקה — רק שלושה מתוך עשרות מחנות השמדה שבהם גוועו מיליוני אדם, חולים, מורעבים ומפוחדים בקו ייצור המוני של מוות.

סטאלין ורבים מן הצארים שקדמו לו כשליטים כל־יכולים של העם הרוסי ושל שכניו — נקטו כולם טקטיקה טרוריסטית כדי לקנות ריבונותם, לקיימה בידם, או להפגינה.

וכי נחוץ לגייס דוגמאות נוספות מן המלאי העצום של רודנים, עריצים ודיקטטורים שניצלו לרעה את כוחם ובגדו בבני מינם? אולם, ראוי אולי לציין כאן, שאין ההיסטוריה חסרה גם דוגמאות ממין אחר, של גברים שהגיעו אל כס השלטון רכובים על גלי טרוריזם ואשר עיצבו, בימי שלטונם, משטרים שהיו ברבות הימים מופת של ליברליות ושל דמוקרטיה.

● טרוריסטים וחוקי המלחמה

הטרוריסטים נוהגים כמי שחוקי המלחמה אינם תופסים לדידם. לאמיתו של דבר הם נוהגים כמו היו מעל לחוק. כל מיבצע, כל פעולה, כל צורת התנהגות, נתעבת ככל שתהיה בעיני גברים ונשים בני תרבות, תימצא מוצדקת בעיני הטרוריסט אם רק תעלה בידו, אם רק ישיג באמצעותה את היעד המוגבל ששם לעצמו בתבונה, ובכך יקרב את המטרה הסופית, והיקה המוות, שאליה הוא חותר.

הטרוריסט, מעצם טבעו, מוציא מכלל אפשרות צמידות לכללים בינלאומיים, אמנות, או נאמנות לנהגים שנוצרו, כדי לצמצם עד למינימום את איבות המלחמה וכדי להציב גבולות להתנהגותם של הגברים הלוחמים.

בסעיף מספר 22 של תקנות האג נאמר, „הלוחמים אינם חופשיים לנקוט בכל אמצעי לפגיעה באויב". אמנת ז'נווה משנת 1949 אף מפרשת, ש„עקרונות החוק של העמים, בהיותם נובעים מנוהגים שנתבססו בקרב עמי הרבות, מחוקי אנוש והתביעות של מצפון ציבורי", מחייבים את הצדדים אפילו אם יתכחשו להם.

על פי חוקי המלחמה, מי שאינם נמנים עם הכוחות הלוחמים על תהילת המזויינים, ופרטים שאינם חיילים בקרב אנשי האויב ואלה שאינם פעילים כלל בפעולות איבה על אחת כמה וכמה, אינם נחשבים כצד לוחם, מפני שאינם לוקחים חלק במאבק המזויין הצבאי. תכליתה של האלימות המלחמתית היא לפגוע בלוחמים, כדי שלא יהיו מסוגלים להמשיך ללחום. לפיכך „אין לתקוף בבילדריב, או להרוג, או לפצוע", אזרחים מקרב האויב אם אינם משתתפים בלוחמה בפועל ממש.

על פי נוהג מקודש בצבאים, יש לנהוג כבוד בכוח ובביזוח להשבע כחילול גופות. באמנת ז'נווה משנת 1949 צוין במפורש, כי רצח, חילול גופות, בתים, התעללות ועינוי אסירים — אסורים, וכי נטילת בני ערובה היא מעשה המנוגד לחוק. אכנם, על אמנה זו והסכמים אלה לא חתמה אף קבוצה טרוריסטית, ואף על פי כן יש לראות בהם ביטוי למצפונה של האנושות בת התרבות והקהילייה הבינלאומית.

הבוז המבוי שרוחש הטרוריזם של ימינו לנורמות המוסריות ולחוק הבינלאומי מתבטא לא רק בעובדה שהם מפרים אותם: בעקביות ובאורח שיטתי הם מציבים לעצמם מדיניות המנוגדת להם ומוציאים אותה לפועל. לא רק אזרחים שאינם לוחמים נמנים עם קורבנותיהם — בני אזרחיהן של ארצות נייטרליות נרצחים — המופות אפילו על חללים; שביניהם מופקרים ליחס אכזרי, מתוקים כבני־ערובה ונרצחים כל אימת שהדבר משרת את מטרותיהם של הטרוריסטים.

באנשים המבצעים מעשי איבה, אפילו בעיתות מלחמה, יש לנהוג כבפושעי מלחמה, וכל אחת מן הפעולות שנמנו למעלה נחשבת לפשע מלחמה גם אם בוצעה במהלך מעשי איבה רגילים. העובדה שיש לראות במעשים אלה כמעשי פשע — אחת היא אם הם מעשי מלחמה או פשעים מסוג אחר — דבר זה נעלה מכל ספק, ומכיוון שמעשים מעין אלה הם לחם חוקם של הטרוריסטים, הם משובצים ברפרטואר שלהם כפרק שיגרתי וחיוני להשגת מטרותיהם, הברה הוא להתייחס לטרוריסטים כאל פושעים ולהוקיע את ארגוניהם ככנופיות פושעים. טבעה המדוייק של פשיעה זו הוא נושאו של הסעיף הבא.

אולם, קודם שנפנה לשאלה זו, ראוי להתעכב לרגע ולהרהר מה היו אנשי הגרילה ואלה המכונים טרוריסטים מן הימים ההם אומרים, אילו נזדמנו יחד עם הטרוריסטים של היום.

מה היו אומרים הגברים שלחמו במהפכה האמריקנית אילו נאמר להם, דרך משל, שמקבילים אותם ליאסר עראפאת וכנופיית מרצחיו? כיצד היו הפרטיזנים של מלחמת־העולם השניה מגיבים, אילו אמר להם מי, כי הטכסיסיהם אינם שונים ביותר מאלה הנקוטים בידי ג'ורג' חבש? אילו אמרו לורה זאסוליץ', שפעולותיה מושוות לאלה של „גיבוריה" האמיצים של המחתרת האירית, המטילים פצצות על תלמידים בלונדון — ההיה לבה נמלא גאוה? ואיבאן קאלייאיב, כלום חש היה עצמו בנעימים אילו מצא עצמו בחברת מנהיגי הארגון לשחרור קוויבק, „הטכסיסנים כמוהירים" אלה, המנסים להביא עצמאות ודמוקרטיה לקוויבק בדרך של חטיפת דיפלומט בריטי ורציחת שר לאפורטה?

אולם, אל נרבה בלבול ואל נערפל מושגים מתוך רגשות חמלה שאינם במקומם. כמסים אינם ערך פוליטי. הטרוריסטים של ימינו מבקשים להשתכר מבורותנו לגבי עובדות היסטוריות ומן הרישול שאנחנו נוהגים בשפתנו, ובעשותם שימוש במטבעות־לשון המפוגגים בחרות ובדמוקרטיה הם תובעים לעצמם את הילת הגבורה של מסחוריה הגדולים של האנושות. העובדה הפשוטה היא, שמן הנמנע לגלות אף צל צילה של זיקה לדמוקרטיה, או לחרות, בקרב מנהיגיהם. האומות היחידות שזכו להיגאל על־ידם שוב אינן עתידות להשמיע את קולן אלא לאחר ביאת המשיח. הטרוריסטים הללו הם אויבי החרות, אויבי הדמוקרטיה, אויבי עמיהם ואויבי האנושות.

● הטרוריסטים — אוייבי האנושות

המונח הלטיני „שונאי כלל האנושות" היה שמור בהיסטוריה לפיראטים, שהיו לרוב שודדי ים, העושים דרכם על פני ימים בכלי־שיט המושים, במטרה לשדוד כל אניה או ספינה שתיקרה על דרכם. במרוצת הימים הורחב תחום ההגדרה של הביטוי עד שהקיף גם צורות פגיעה ועושק אחרות, ובלבד שמקום ההתרחשות היה בלב ים, או על סיפון אניות המפליגות למרחקים.

טרוריסטים, בלי ספק, אינם פיראטים במשמעותו הקלאסית של המונח. החוק הבינלאומי המקובל לגבי פיראטים, כמו גם החוקים שבצניים פשע זה, אינם ניתנים ליישום ישיר, כשמדובר בטרוריזם. ועם זאת, ההקבלה בין פיראטיות לבין טרוריזם בולטת כל כך הן מצד הפיגוע שמבצעים עושי הפשעים האלה והן מצד השפעתם על הסדר הבינלאומי, שלומן ושלוותן של אומות העולם, עד שאחדים מן העקרונות שהנהיגו את היחס לפיראטים הם טובים יפה גם לגבי הפיראטים הללו.

השופט העליון סטורי, במשפט „ארצות־הברית נגד בריג מאלק אדל", בנמקו מדוע נחשבים הפיראטים לאויבי האנושות, אמר:

„מעשה פיראטיות יכול להיעשות לשם מטרות שוד, מתוך שנאה, מתוך רצון נקם, או מתוך ניצול מושחת של כוח. הפיראט מכונה, ובצדק, אויב האנושות. אולם, מדוע מכונה הוא כך? מפני שהוא מבצע פעולת איבה כנגד אזרחים וכנגד רכוש של כל אומה, או כל האומות, בלי יחס לזכות או לחובה, וללא מראית עין כלשהי של סמכות ציבורית".

שנים רבות קודם לכן, הושפטו נאשמים בעוון פיראטיות. אפי ניקולאס טרוט, שופט הצי ושופט עליון בדרום־קארולינה בקשר לעבירה שביצעו הנאשמים בדין שישב בו,

„הדבר הרסני כל כך לסחר־מכר שבין

(סוף בעמוד הבא)

هكذا من الاصل

הטרוריסטים - פושעי מלחמה ושונאי האנושות

(סוף מן העמוד הקודם)

האומות, עד שהפיראטים מכונים „אויבי האנושות" ואין שבועה או אמונה שי תחייב לגבירם. בלשון החוק שלנו הם נקראים פראים וחיות טרף ולכן מערכה ואף מחובתה של כל ממשלה להעניש פושעים כמותם".

סר ליאולין ג'נקינס הסביר, כי מה שמכונה שוד ביבשה, מכונה פיראטיות בהיותו מבוצע בלב ים, וביסודו הוא מורכב משלושה: פגיעה אלימה, נטילת חפציו של אדם מרשותו או מנוסו וכן „האדם הנעשק נתון באימה." הוא הוסיף ואמר, „שעה שאדם אחד, או יותר, עולים על סיפונה של אוניה, חמושים בכלי זין, והנוסעים באותה אוניה נלקחים בכוח הם או רכושם, והם אחוזים פחד מחמת ההתנפלות עליהם — זו פיראטיות".

ובהסבירו זכה ביזון כשכינה אותם „שונאי האנושות כולה". אמר:

„הם אויבים לא של אומה אחת או של עם אחד, אלא של האנושות כולה. הם מחוץ לחוק, אם יורשה לי לומר, לגבי האומות כולן, כלומר, מחוץ לתחום ההגנה של כל הארצות, של כל התחוקות, בכל מקום שהוא. כל אדם מורשה, וחייב, לשאת נשק נגד מורדים ובוגדים אלה, למען יושמדו ויעקרו מן השורש".

שוד לא היה הפשע היחיד שנכלל בפיראטיות. במשפט „איגוד הבריה נגד צפי־ראמיבי" בבגוא אחד הנאשמים, בין שרלוטג, אשם ב„רצח פיראטי" ואילו באחד הדינה הורחב התחום ההגדרה של פיראטיות למען יכנה גם „מעשי אכזריות פורצי חוק, בלב ימים, ויהיו מבצעיהם אשר יהיו," על פי פרצנוהם של אחרים. ראוי להגדיל פיראטיות כ„מעשה אלימות מחוץ הנעשה בים, ואשר איננו פעולה מלחמתית חוקית," שכן, בעוד מרבית הפיראטים אינם אלא „שודדים מן הסוג ההמוני והאכזרי ביותר" המונח עצמו מקיף יותר וכולל גם „פעולות שנעשו בידי אנשים חסרי סמכות, לתכליות פוליטיות."

הפיראטים נחשבו לאויבי האנושות מפני שלא הכירו בשום חוק, מפני שנהגו כאילו היו החוק בעצמם או, כפי שניסח זאת ...:

„זה המסרב להישמע לחוקים שביסודן של החברות בנות התרבות, נותר במצב המלחמה הקדמוני, ומכיוון שכך הוא מפקיר עצמו, ולא יהיה משום אי־צדק בהשמדתו על־ידי כל אדם שהוא".

למען האמת, מערכת החוק הבינלאומי עדיין שבירירה, עדיין בחיתולים, ונעדרים ממנה רבים מן המסמכים שנחשבו חיוניים בעיני העם ובעיני מחייבי התחוקה, אצל כל מערכת משפטית מכשית, אלא שבמובן ידוע אכן קיימת מערכה כזו. על כל פנים, זהו האמצעי העיקרי שאימצו עמי העולם כדי להבטיח את השלום, את המסחר החופשי, השוטף, את חופש המעבר והתחבורה בין הארצות.

● זורעים מוות והרס

מי ששם ללעג מערכת רופסת זו, המפר את זכויות הריבונות של עמים וממשלות בתוך תחום השיפוט שלהן, החותר לחוקי יסוד של החברה הבינלאומית — יש להקיע להפקירו אל מחוץ לחוק הבינלאומי; יש לראות בו מי שהכריז מלחמה על עצם המערכה ועל כל מי שרואה עצמו חייב בשמירתה ונאמן לערכים שלמען שמירתם נוצרה.

לקטגוריה זו, בלי ספק, משתייכים הטרוריסטים של היום. גבולות בינלאומיים חשובים כקליפת השום בעיניהם. אין מדינה שחוקיה קדושים לדידם. הם טסים מארץ לארץ, זורעים מוות והרס, רוצחים בארשות נשים, ילדים, אתלטים אולימפיים, ונוסעים תמימים וחפים מפשע, בטיסות פנים־ארציות או בינלאומיות. הם מפוצצים בנייני מגורים ומבני ציבור ללא הבחנה ואחת היא להם מה יהיו תוצאות פעולתם. בהפגינם זלזול גמור לאפשרות הנראה, שבעקבות מעשיהם עלולים למות עוברים, מעבידים, עוברים ושבים, עקרות בית שבאו לקניותיהן. אדרבה, מכיוון שהמטרה העיקרית של הטרוריסטים היא השגת פרסומת מקסימלית לפעולותיהם, הרי ככל שיקוץ אלה כזוועות יותר, כן יגדלו סיכויי „הצלחתם".

גם לחסינותם של נציגים דיפלומטיים — עקרון מוכר ומקובל מקדמת דנא, שהרי מכבר היה ברור לכל שבלעדיו יהיו משא־ומתן של המדינות, מאמציהן לקיום השלום, רצופים מכשולים — בזים פושעים אלה. בחארטום, בביירות, במונטריי — בכל מקום פגעו, חטפו ורצחו דיפלומטים, ובהם נציגיהן של מדינות הנחשבות נייטראליות בכל הקשור לטרוריסטים ולמטרתם, ואין להן ולא כלום עם שאיפותיהן הפוליטיות של תנועות „השחרור" שאליהן משתייכים הללו. אלא שעובדה זו היא חסרת משמעות, כל עוד יאמינו שדרכם מקדמת אותם לעבר יעדם.

אביא דוגמאות אחדות לפעולות טרוריסטיות, שקשה להעלות על הדעת קשר כלשהו בינן לבין מטרה צבאית, ולו כדי להדגים את גודל מופקרותן של כנופיות אלה.

ב־22 בנובמבר, 1969, נהרג ילד יהודי ושני אזרחים נפצעו מרימונים שהושלכו למשרד „אל על" באתונה;

ב־13 בפברואר, 1970, נהרגו 7 אנשים קשישים ואחרים נפצעו כאשר הוצת בית־אבות יהודי במינכן;

ב־21 בפברואר, 1970, נהרגו 47 נוסעים ואנשי צוות בהתרסק מטוס נוסעים שוויצרי מעל שוויץ אחר שהוטמנה פצצה בתא המטען שלו;

ב־5 בספטמבר, 1971, פותו שתי צעירות, הולנדית ופרואנית, על־ידי טרוריסטים ערביים, לטוס לישראל. במטען המטוס „ידידיהן", בלא ידיעתן כמובן, מטען נפץ שאמור היה להתפוצץ במטוס בעודו באוויר;

ב־30 במאי, 1972, ביצעו 3 צעירים יפניים רצח המוני בהרגם 27 אזרחים בנמל התעופה לוד. רבים מן הקרבנות היו צליינים פורטוריקניים;

ב־6 בפברואר, 1973, הופצץ מפעל לגז טבעי בראבנשטיין, הולנד. כעבור שבועיים הוצתו צינורות נפט בהאמבורג וביום 5 באוגוסט, באותה שנה, הוצתו מיכלי דלק בטריאסט;

בנוסף על אלה ירו על אחת מחנויות „מרקס אנד ספנסר" בלונדון, הניחו פצצות־זמן במרכז הקהילתי היהודי בברלין, פוצצו פצצה בכבוד אוסטרי שהיה בדרכו מפרנקפורט לוינה ובאירה בה לא אירע האסון המתוכנן; פוצצו מפעל לייצור בנזין בהאמבורג, שלחו מכתבים ממולכדים לרחבי העולם, חיבלו במשרדיהן של חברות לאומיות שונות, הטמינו פצצות במשרדי הדואר בלונדון, בבתי קפה, בבתי־מרקחת, בחנויות כלבו, במוקדי תיירות וברחובות הומים אדם. בתי ספר, אוטובוסים עמוסים תלמידים ואולמי תאטרון היו אף הם מטרה לפעולותיהם של טרוריסטים; הורים ופקידי דואר תמימים, שלא חשדו בכלום, הפכו לכלי בכחוה בידם, כשמסרו את החבילות והמכתבים הממולכדים למוענים. ואפשר להוסיף לרשימה זו עוד מאות רבות נוספות.

אם היתה אי־פעם הצדקה לכך שקבוצה של אנשים תכונה „אויבי האנושות", זו הקבוצה. ואם יש בהיסטוריה תקדים לתגובה הולמת הרי הוא התגובה של תומאס ג'פרסון לעושק הספינות האמריקניות בידי הפיראטים הברבריים. הוו צוק היתה ארצות־הברית משלמת לפיראטים הללו, בהיגה „דמי־הגנה" (פרוטקשן), עד שיום אחד, באוקטובר 1800, הורה הנציב האלג'ירי לרב־החובל של אוניית המלחמה „ג'ורג' וושינגטון" להוריד את דגלה של ארה"ב ולהניף על התורן תחתיו את הדגל האלג'ירי. כשמחה האיש על הפקודה וטען כי שולטן צריך להסתפק בדמי המחישה הנגבים שהוא כעבד הארצו, השיב לו הנציב, „אתם משלמים לי, הרי אתם עבדיי. מכאן זכותי לצוות לך. עליך לעשות ככל שיעלה על רוחי."

סיכום ג'פרסון: „כסף — או מלחמה — זו הברירה שמעמידים בפנינו פיראטים ברבריים אלה, מדוע איפוא לא לכונן צי ולהחליט על מלחמה?"

ובאמת, מדוע לא?

● תגובות לטרור

כפי שהתברר עד מהרה לרב החובל של „ג'ורג' וושינגטון", לא היו הפיראטים מעוניינים רק בממון. אילו רק יכלו היו משעבדים את הנכבשים להם. צריך להיות ברור לכל, כי הטרוריסטים הפועלים ברחבי העולם המערבי לא יסתפקו בהשגת מטרות מוגבלות. שאיפתם הגדולה היא להכריע את העולם המערבי על ברכיו, לחלוץ ויתורים פוליטיים מארצות הברית, מבריטניה, מן החזות האירופיות, מיפן ומן האחרים ואף אחד מאלה אינו עתיד להשביע את תשוקתם.

אילו נמחתה ישראל מעל פני האדמה ומדינה פלסטינאית היתה קמה על מקומה; אילו נקרעה קוויבאק מקנדה; אילו הוענקה לארגון המחתרת האירית ריבונות מוחלטת על צפון אירלנד; אילו החזירו דרום־אפריקה ורודזיה לאחוזתן השחורים — אילו היו כל אלה ורבים אחרים מתגשמים, בסופו של דבר, ההיה הטרוריזם בא אל קיצו? שום אדם בר־דעת לא יניח כזאת.

אנשי „קו־קלאקס־קלאן", הנאצים, הרדיקלים השמאלנים, ימשיכו לשאוף לשלטון. בארה"ב: הדרישות לחלק את בלגיה יגברו. בלי ספק: ארגוני הטרוריסטים במבואים בדרכם מן הגבול המכסיקני לעבר הנקודה הדרומית ביותר בארגנטינה. סוף חיינה של הדמוקרטיה בעולם ואת מקומה ממהרות לתפוס השקפות טוטליטריות שונות בצורתם של ארגונים טרוריסטיים הנתמכים ומסתייעים בידי כחות זרים, אנטי־דמוקרטיים. עם כל הצלחה גובר תיאבונם לכיבושים נוספים, חדשים.

הפאראנויה אינה צריכה עדיין להעיר בנו חשדנות מוגזמת, כאילו מתחת לכל מיטה ובתוך כל ארון רובץ קומוניסט, או פאשיסט; אולם, בה במידה אל נניח כי האומות הדמוקרטיות עשויות לזכות במשהו במלחמתן נגד אנשים ושיטות אלה, המבקשים לפגוע בחירויותיהם, על־ידי ויתור מרצון על אחדות מן החירויות הללו, בהנחה שבדרך זו יוכלו להמשיך במאבקם ביתר יעילות. עם זאת, אוילות היא לעצום את עינינו מראות נכוחה את המציאות בעולם זה שאנו חיים בו, את הנטיות לדמוקרטיה המתגלה מכל עבר, אפילו בארצות היודעות להפיק מן המשטר את מלוא ההנאה.

יכולת האו"ם לנקוט צעדים יעילים לשם שיפור סיכוייו של העולם לשלום ולמען איכות החיים שותקה בעקבות הדיבוק המטורף שאחז בערבים ובארצות הגוש הקומוניסטי בפרשת הסכסוך הערבי־ישראלי והחלטתם הנחושה למחות את ישראל ממפת העולם. מכיוון זה לא תבוא איפוא הישועה. כיוון שכך, ניתן להתעלם מן האו"ם.

אם יוחלט איפוא על נקיטת צעד היד־בי כלשהו, כדי להרחיב את תחולת החוק הבינלאומי בבעיית הטרוריזם, יהיה על המדינות הנחושות בדעתן לטפל בנושא בתבונה, לנקוט פעולות חד־צדדיות, או, לחילופין, לכונן בריתות קטנות של מדינות תמימות־דעים. אילו נמצאו האינטרסים החיוניים של המדינות בסכנה, כפי שהינם בעליל בתחום מדאיג זה, כי אז היתה פעולה כלשהי, אם חד־צדדית ואם משותפת, נמצאת מוצדקת ללא עוררין.

כל מדינה בת תרבות חייבת לראות בכל טרוריסט ובכל ארגון טרוריסטי אויב אכזרי, שיש להיפטר ממנו מפני שהוא מהווה סיכון לעצם קיומה של המדינה, מפני שהוא אויב האנושות, מפני שהוא מיפגע לשלום העולם והסדר הטוב ומפני שהוא מהווה איום על הציוויליזציה.

וכאשר מדינה או נציגיה נקראים לשאת ולתת עם טרוריסטים שלקחו בני־ערובה, עליהם לעמוד בתקיפות מול הפיתוי להיכנס במשא ומתן זה. שום הסכם שהושג עם מיפסים כאלה אל ייחשב תקף. החוק צריך לאסור תשלומי כופר, לאסור מתן מעבר חופשי לטרוריסטים, לאסור שחרורם של המכונים „אסירים פוליטיים" ולאסור כניעה לויתורים פוליטיים. רק בתנאים כאלה ירפו הטרוריסטים מן השיטות האלה. בדרך זו יקפחו גם אחד משופרות התעמולה העיקריים שלהם — המו"מ הממושך שבעקבות כל חטיפה של אנשים או מטוסים.

רגש החמלה מכתיב לנו צו מדומה, כאילו יש לעשות כל מאמץ ובלבד שישוחררו בני הערובה, וכאילו הצלת חייהם היא השיקול המרכזי שצריך להנחות את המדינות המתדיינות עם הטרוריסטים. טעות. יש גבול שאותו אין ממשלות המכבדות את עצמן יכולות לעבור, ולו גם למען הצלת חייהם של בני ארצן בידי בריונים אלימים. בני־בליעל, בני־בלי־חוק אלה ואחרים, חייהם של רבים יותר יינצלו, קרוב לוודאי, אם נרפה את ידיהם של חוטפים פוטנציאליים בכך שנבהיר מראש כי לא נישא אליהם אפילו יקופחו חייהם של בני הערובה שבידיהם, וכי לא ייחסך יום עד שיבואו לדין ובשום תנאי לא יורשו לצאת את הארץ בלוויית בני הערובה שלקחו.

לא רק הארצות הנוגעות בדבר במישרין, גם כל האחרות רשאיות, על־פי החוק, לספק את הטרוריסטים בכל מקום שימצאו אליו, ואף חייבת לעשות זאת. במקום יותנה לדין במדינה שנפגעה ממעשיהם באורח ישיר. אולם כל מדינה רשאית להעמידם לדין ולהעניש ברוח חוקיה היא, או על פי החוק הבינלאומי, שלגביהן זה יש להקביל למעשי הפיראטיות.

יש לזהות את הפיראטיות האווירית, בכל מקרה, ובכל הנסיבות, עם הפיראטיות הקלאסית, אולם בהבדל אחד — ... שבו בתחום המשפט טוב אינו הים. כאשר הדבר בטיסה בינלאומית, או במקום שיש לו קשר כלשהו עם ... בינלאומית, יחשב הדבר כאילו היה פיראטיות באוויר.

שום מדינה לא תעניק מקלט לטרוריסטים. אי הרשה לאדם כלשהו בתחום שיפוטה, להגן, להעניק נחמה, או לסייע להם בכל צורה שהיא. כל אומה תשאף להעניש את כל האנשים האשמים במעשים כאלה; כל אומה, המעניקה מקלט לטרוריסטים תוכרז כאויבת, והיה אם תבחר לצאת לצד הפושעים, תיחשב כעוברת על החוק ויופעלו נגדה סנקציות בינלאומיות.

● גם עונש מוות

בסייסת האמנה על הפיראטים, נאמר, שרדיפה אחריהם לעבר הים הטריטוריאליים של מדינה זרה, אם זו מתנגדת לרדוף אותם, אסורה. כן נאמר לפנות בירדק אחר אוניות פיראטים, או ללכוד אותה, בתחום שיפוטה של מדינה אחרת. הסתייגויות כעין אלה אין לקבל עוד. בעצם, יש לדחותן בפה כלה, בגלל ההוצאות ההכרחיות העלולות להוות להברחתה של כנופיית טרוריסטים להתמה של מדינה המוכנה להעניק להם מקלט ולמנוע את העמדתם לדין. יש לראות בהענקת מקלט לטרוריסטים, המכוונים את פיגועיהם לעבר מדינה אחרת, אקט מלחמתי.

וגם מדינה יש למנוע מלחמה כל אימת שהדבר אפשרי — וכך גם לגבי סכסוכים, שיש לשאוף ליישבם בדרכי שלום ונועם ולא בכוח הנשק — אין מדינה המכבדת את עצמה רשאית להתנער מאחריותה הראשית והבינלאומית כאחד לנקוט בתגובה אקטיבית כנגד פעולות איבה מלחמתיות המאיימות על ריבונותה, על בטחונה הלאומי, על חיי אזרחיה ועל שלימות גבולה. מדינה־אחות הנוהגת כחסות לטרוריסטים ואיינה סרה ממעמדה זו ... כל הנטייה להעניאה כך יש לנקום כנגדה צעדי עונשים, וללא דיחוי.

הטרוריסטים זכאים למשפט הוגן לפני בית־דין שאינו נושא פנים; הם זכאים ליחס אנושי בעת משפטם, ואין להטיל עליהם עונשים אכזריים, לא אנושיים. אולם, אין פירוש הדבר שאין לקבוע בחוק עונש מוות על פשעיהם; עונש מוות איננו אכזרי ובלתי־רגיל במדינות חוקיות רבות בעולם, ובלי ספק איננו מזעזע בעיני לב לשבע שמעשיהם של הטרוריסטים.

יש סבורים, שעונש מוות יספק „קדושים" לתנועות הטרוריסטיות ויסייע להם בדרכן לנצחון. באותה מידה הגיוני יהיה לטעון, כי האיום במוות יש בו כדי להניא, ולו אחדים (בלי ספק לא את כולם!) מן המתכנים, שההילה הרומנטית של ה... הטרוריסטית קוסמת להם.

„אילמלא נכנעו הממשלות לתביעותיהם של הטרוריסטים", ציין לא מכבר וולטר לקוויר, „לא היה עוד טרור, או לפחות היה היקפו מצומצם הרבה יותר... בטווח קרוב עשויה הכניעה להציל חיי בני אדם אחדים, אולם היא מהווה הזמנה לפעולות נוספות ממינה ולשפיכות דמים גוברת".

בשבוע של 30 באפריל, 1976 שמו אנרכיסטים גרמניים אחדים מצור על בניין השגרירות של ... בגרמניה ותבעו כי ממשלת בון תשחרר 26 מחבריהם הכלואים בבתי הסוהר. הקנצלר שמידט, בהקראיה „הבינו", סירב להיכנע לתביעות. הן איומם של הטרוריסטים לפוצץ את בניין השגרירות ולהרוג את שניים־עשר בני הערובה שלכדו. בסופו של דבר, שניים מעובדי השגרירות, השגריר ואחדים מבני הערובה נפצעו, חלקם קשים, טרוריסט אחד נהרג וחמשה נתפסו.

הקנצלר שמידט אמר אחר כך: „כנגד הטרוריזם הבינלאומי נחוצה פעולה בינלאומית", והבטיח לפעול כי גרמניה תשתף בעתיד בפעולה ... במערכה בטרוריזם.

רק קו נוקשה ביותר — וגם שקו מעין זה איננו אחד ממרבית המדינות עדיין — עשוי להניב פרי במאבק במעשים נקלים אלה. לעיתים ... לצאת לפני העם. במקום לבוא ... ולראיה — אחרי שנקטה בון את צעדה התקיף זכתה בתמיכת הציבור כולו. כאשר ממשלות מפגינות ... והסכמה נהקפים גם האזרחים ... פחד ודאגה יתרה לגורלם של בני ה... אין מקום לחשש, שאזרחיהן של ... האחרות ייכנעו ... כאשר ... שאלה ... קוף־סוף כללית. ... אלה, האנרכיה כליה.

מאנגלית: שולמית ...

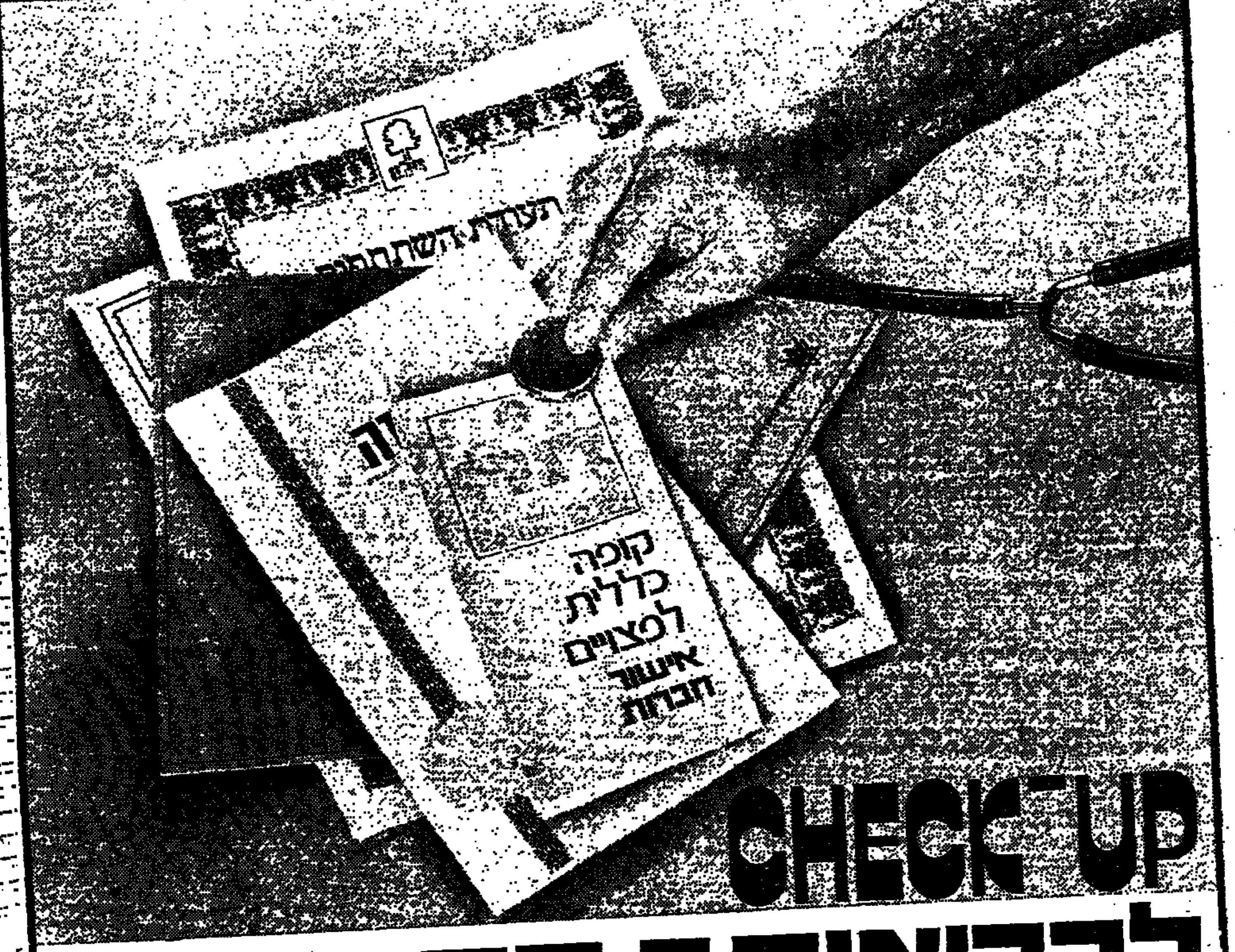

לבריאותך הפיננסית

יש אנשים שאינם יודעים מה לעשות בכספי הפיצויים או התגמולים שקבלו.
יש אנשים שאינם מנהלים את נכסיהם בצורה היעילה והריווחית ביותר.
יש אנשים המשלמים מסים יותר ממה שהם חייבים.

האם אתה יודע במה כדאי היום להשקיע כסף? האם אין לך ספקות לגבי מה שרצוי לעשות בנכסי דלא ניידי של המשפחה או בסכום כסף גדול שהגיע לידיך?

אולי נחוצה לך עצה טובה? אולי אתה זקוק לרעיון מוצלח או הסבר ממצה? ביכולתנו לעשות זאת.

אנו נערוך לך check-up יסודי של בריאותך הפיננסית.

אצלנו, במרכזי הייעוץ של בנק דיסקונט פועלים צוותי ייעוץ המורכבים מכלכלנים, משפטנים ובנקאים, כל איש מומחה בתחומו. רעיון שלהם — שווה הרבה. עצה מקצועית וקולעת ללא כל תשלום ובסודיות מוחלטת!

מרכז לייעוץ פיננסי

עוד שרות של הדיסקונטאים
הניתן ללקוחות - חינם!

לקביעת המועד המתאים לך לפגישה - תוכל להתקשר עם הנהלת מרכזי הייעוץ, בטלפון 54570 (03) רח' יהודה הלוי 14, תל-אביב או להכנס לסניף בנק דיסקונט הקרוב. מנהל הסניף ישמח לקבוע עבורך פגישה באחד ממרכזי הייעוץ.

ועתה...
מרכז היעוץ ברח' יהודה הלוי 14, תל-אביב - עומד לרשותכם כל יום, משעה 8.30 עד 14.30 ברציפות. טלפון 03-54570

הדיסקונטאים בתנופה יוצרת

יסיקאי, כימאית ומתמטיקאית עלו מרוסיה – ומחפשים עבודה

משרד הקליטה מיישם הנחיות משרד האוצר שמשמען אי־קליטה

את אהרון דולב

רוך אינבינדר, בן 36 — פיסיקאי־עיוני במקצועו. יהודי לוהט בהכרתו ה־ציונית — הצטרף ל„כת ־ים" היהודיים, המכונה „מ־ם", עם הגשת הבקשה־ ־עליה.

שה גרורה, בצפוי, סילוק אוטומטי עבודתו — האקדמיה המוסקוואית ב — תמורה עגומה בחיי מדען, לה גם צד חיובי: אינבינדר התפנה ר לעבודתו הציונית בדבקות יוית, שגררה עימותים, רדיפות מעצרים: במשרדי „אוביר" גנז ר את הבקשה להיתר־עליה, ופסק מעית — לא נדרשה למדען־מומחה, באידיאלים הנעלים של המולדת זיה, לצאת למדינה אגרסיבית, כדי את מחרחרי־המלחמה־הציוניים.

ת זכויותיו האזרחיות של אינ־ יצרה גם קשיי פרנסה — איך את רעייתו, טכנאית־אלקטרוניקה, ת 29, ואת התינוק יאשה, שהינו ן המה.

יום עבודתו הציונית פנה, אפוא, המנודה אל אחד מענפי התעסוקה ם, שעודם פתוחים בפני ציונים המועצות — ענף המאפיות. הפי־ זיקאי אינבינדר החל לעבוד בליי־ זבל, בנשיאת שקי לחם.

ראש השנה התשל"ד היה ה„מיס־ נבינדר לזרא לשלטונות. בקשתו יומיים לפני מלחמת יום־הכפורים משפחת אינבינדר לישראל. הם באותה טיסה ישירה מווינה, ה לישראל גם את גולדה מאיר יקור המתסכל בלשכת הקנצלר

קאי־העיוני אינבינדר נמצא עתה , והוא מחוסר־עבודה.

מצוקה אחת מצוקה אחרת

למלאת שלוש שנים לעלייתו , יושב הפיסיקאי אינבינדר בדי־ יכון־עולים ירושלמי. על שולחן מתנה מכתב פיטורין — כורח ם במוסדות אקדמיים — מכהונה־ זמנית ב„מכינה" שליד האוניבר־ עברית.

בריות עבר אינבינדר הסבה — לכל מדען־עיוני — לתחום השימושי, והמרכז לקליטה־במדע ראש הממשלה אישר את מימון הוכנית בבית־הספר האוניברסי־ מדע שימושי, תוך כדי התמחות בתעשיה עתירת־מדע.

זה בין המרכז לאוניברסיטה סוכמה ת רצון הצדדים, וברוך אינבינדר תהרות הקלה לשירות מילואים ירדן. אלא שבימים הללו נכנסה „טראנזקציה" ביורוקראטית פת־ שהשלכותיה ההרסניות על מערך קליטה, עוד יתגלו להלן: הטי־ ליטה עבר למשרד־הקליטה, ובעצם של עליית־שפל הוטלו בבת־אחת קליטתם של עשרות מדענים־ בכף־הקלע.

בבו התהוות הפאראדוקסליות, את העברתו של פרוייקט קליטה זה לסמכות המשרד המופקד על עולים בישראל. בהתערבותו של הקליטה שובשו — במכה ראשו־ הליכי הקליטה של כ־50 מדענים מברית־המועצות.

דברי, אומר אינבינדר בעוגמה — ז שוטפת מימי האולפן המהתרי־ וות. „העיקר שאנחנו כאן. איך הפאראפראזה — טוב לסבול בעד בטה שיהיה קשה כבהינה כלכלית ליה, אבל לא נמות מרעב. רק ל וכואב לי על העליה הרוסית, א כולם באים עם מוטיבאציות זיות כל־כך חזקות".

מרים נדה להם בראשה. לאות ז עם דברי בעלה: „אתה צודק, , אומרת מרים, „אין כל ספק, לים עבורנו היא סוף־הדרך. אבל גם להכות, איך נסתדר. אולי שנה־שנתיים עד שיחלוף המשבר, ".

ד, בקוצר־רוח כעוס: „אף לא ובים. ובכלל, איזה משבר? אין משבר. יש בסך הכל ביורוקרטיה , בעלת שתי ידיים שמאליות. אינה יודעת את עבודה הכניה".

ם בעלה: „אז מה יהיה?"

ד משיב לה: „כלום לא יהיה. לא ברעב, אפילו אצטרך לעבוד כסבל. ש, במוסקוה, כשסילקו אותי מן , לא הלכתי לעבוד כסבל, ובלבד ה לעלות למולדת?"

ים: „זה נכון, בהבדל אחד. שם לעבוד בסבלות ואמרת, שבכלל עניק לך על שאינך תורם מיכולתך ועת לקידום המדע הסובייטי. כאן וזקא כואב לך כהוגן".

ך: „אבל, ובכן מה, שנקום ונלך?"

מרים: „לא נלך, רק נצא באופן זמני".

ברוך: „חדל מזה. לא בא בחשבון, אפילו ליום אחד. איך את מתארת זאת לעצמך, איזו צורה תהיה לזה בעיני החברים? אלה שהשארנו במוסקווה, שאנחנו ה„סרובניקים" היהודים, הציונים השרופים, עברנו את ארץ־ישראל בדרך לאמריקה?! זה יהיה „שוק" נורא. אין לנו זכות לצאת מכאן אפילו ליום אחד, גם אם נצטרך לעבור תקופה קשה".

אך הממסד הקולט בישראל סבור, מן הסתם, שאין למדען העולה מברית־המועצות כל מנוס, אלא „לצאת מכאן", או, לחילופין — „לעבור תקופה קשה".

● על־תקן מחוסרי עבודה

פרופסור דבורה סמאלביץ, כבת 60, עלתה מברית־המועצות לפני כחצי שנה, עם מטען מדעי כבד ושליטה מפתיעה בעברית — עדות לרקע ציוני עשיר. מומחית בין־לאומית לכימיה של תהליכי צילום — נכבלה הפרופסור סמאלביץ עם סגל עובדי הוועדה לאנרגיה אטומית במוסקווה. בתואנה זו החזיקוה השלטונות שנים רבות „על הקרח", בטרם הניחו לה ללכת מארץ הולדתה למולדתה.

בתחומה המקצועי, הייחודי ביותר, אין לפרופסור דבורה סמאלביץ מתחרים בישראל. מערכת הביטחון מיהרה לברך על הצטרפותה לקרית־המדע בישראל, והמרכז לקליטה־במדע ליד משרד ראש הממשלה נחפז לטפל במימון העסקתה בין כתלי מכון „קולר" לכימיה שימו־שית באוניברסיטה העברית.

הואיל והכוח הולך לפניה במערב, נחפז גם מפעל גדול באירופה ושיגר אליה הזמנה אדיבה. לפני כמה שבועות נענתה הפרופסור סמאלביץ. טרם צאתה לביקור באירופה, הגיעה לכלל סיכום עם הנהלת האוניברסיטה בדבר תאריך שובה ותחילת עבודתה המדעית בשירות המכון לכימיה שימושית — עם פתיחת השנה האקדמית. אולם, הנהלת האוניברסיטה והפרופסור סמאלביץ עדיין לא שיערו אז, כי דווקא הממסד הממשלתי הקולט בישראל יתערב לשיבוש קליטתה־במדע של פרופסורית־עולה בעלת־שם בין־לאומי.

ד"ר מרים גופר (לשעבר ניחם) היא מדענית כבת 30, מתמטיקאית חוקרת. היא ובעלה, המכין עתה עבודת דוק־טורט במתמטיקה, שרויים מזה תקופה ארוכה — מאז עלו לישראל — במצב המוגדר כ„סוציאלי קשה". הם זכו לעלות לישראל מקץ מאבק מר וממושך, כפעילי־ עליה „מסורבים". הם ניהלו בית־דפוס סודי לפרסומים ציוניים בשפה העברית והיו מעורבים בצורת „פשעים" דומים, שסיבכו את זוג הפעילים הצעיר ברדי־פות ומעצרים.

מצוקתם המקצועית־מדעית, ההולה כשנושלו ממקומות עבודתם באשמת הגשת בקשות להיתרי־עליה — נמשכת מזה חודשים רבים, גם בדירה הזמנית שבמרכז הקליטה „בית־גיורא" בירו־שלים (שם נולד לבני הזוג מחוסרי־ העבודה בנם בכורם).

רק לאחרונה, בטיפולו של המרכז לקליטה־במדע, הסתמן הפתרון הגואל. ד"ר מרים גופר אמורה היתה להתחבר, בקבוצתה, בסגל בית־הספר למדע שימושי באוניברסיטה העברית. היא עבודה על כפתן תקופה הרבה בחייה, מוכנה ומזו־ מנה להיכנס בעול הקליטה.

אולם, משרד־הקליטה החליט אחרת, ומרים גופר הוסיפה להתייסר על־תקן של מחוסרת־עבודה בישראל — ועל פרשה מוזרה זו ישובו הדברים שלהלן.

● ההמתנה מכרסמת במוטיבציה

כך מביהים בקרית־המדע הישראלית. בעצם ימים אלה: אין להתפלא, אומרים, על ה„ארוזיה" הגוברת. שהרי המדען, הרופא — ובמידה פחותה מאלה גם המהנדס — העולה היום מברית־המועצות לישראל, אינו אלא „שוטה, או תמהוני".

בניגוד אופייני למדעני ההצלחה במערב, כתגלמות ההצלחה — בעיני העולה האקדמי מברית־המועצות — פחות במתוחים של קריירה מטריאליס־טית, ויותר כפועל־יוצא של הכרת ערך־ העבודה בכלל וערכו של העובד המשכיל בפרט. והוא מחשיב, יותר מכל, את תרומתו ומשקלו האישי במאבק הלאומי הגדול לרווחתה, חיזוקה והאדרתה של החברה שבה הוא חי ויוצר.

קרוב לוודאי, שמשום כך רגישים הם יותר מעולי המערב למצבי לחץ כתוצאה מחוסר־עבודה, להכרח לעבור הסבה מקצועית, או לירידה בדרגת תעסוקתם המקצועית עקב מצוקת הקליטה במדע ובחקר. העולה המשכיל האופייני יחפש תעסוקה במקצועו — שאותו הביא עמו מברית־המועצות — ברמה קרובה ככל האפשר לרמת התעסוקה „שם".

כאשר הנחות־יסוד אלה נסדקות בהגיע העולה־המדען לישראל, פורץ המשבר: מדען־עולה מברית־המועצות הוא אדם יהודי, בעל הכרת ערך עצמו, ובעל אידיאל של הגשמה ציונית. הוא שואף לכרות את המדינה מכוח מימוש כישוריו האישיים. אדם יהודי שכזה, המוסיף לשבת באפס־מעשה־מאונס בדירת מרכז־ הקליטה מעבר להמשכת חודשי האולפן לעברית; או עמיתו, העולה־המדען ה„ותיק", היושב בחיבוק־ידיים בדירת השיכון — זה כזה מתחילים לחוש בכרסום המוטיבציות הנעלות שלהם.

משפחת אקדמאים־עולים מברית־המועצות — מחוסרת עבודה: פיסיקאי־עיוני ברוך אינבינדר (36), רעייתו מרים (29) טכנאית־אלקטרונאית והבן יאשה (5): „עזיבת הארץ אינה באה כלל בחשבון".

● בעיה מיוחדת למדענים

ה„ארוזיה" היא רב־מימדית: מדען מחוסר־עבודה, כל מדען — ללא הבדל מזרח ומערב — בתחום המחקר הטהור או המדע היישומי־שימושי, הינו מדען הקופא על שמריו. משמע: הוא מתנוון, נפלט מן הזרם המרכזי של החיים המדעיים, מאבד את בטחונו העצמי ואת אחיזתו ושליטתו בשאיפותיו האישיות ובאידיאלים הלאומיים והמצפוניים שלו.

מכאן, התהוות הדימוי העצמי השלילי. וככל שחורקים גלגלי מכונת־הקליטה, כן מעמיקה תחושת התסכול והאכזבה: למ־ דינה אין בו חפץ, הסיכוי להגיע לכלל ביטוי עצמי בארץ הוא אפסי. העליה היתה משגה מר. שכן, אין בה תועלת ציונית, ופגיעתה האישית עלולה להיות פאטאלית.

העולה הרוסי המשכיל שואף, יותר מכל, לענוד את תוויה „בוני־המדינה", ולכבוש את מקומו בחברה הישראלית כשווה בין שווים.

לתנועת התחיה הלאומית של יהודי ברית־המועצות אין הנהגה פוליטית. את מקום המנהיגות הפוליטית ממלאו, כלכת־ חילה, אנשי המדע היהודים הבכירים. מדענים בעלי שם עולמי. דוגמת הפרופ' בנימין לוויטש (לכימיה פיסקלית), שעתו נושא שם את לפיד המאבק: או, הפרו־ פסור הפיסיקאי, אלכסנדר ורונל, שעלה בינתיים לישראל, והוא כואב את משבר־ הקליטה מן ההתדרה שלו באוניברסיטת תל־אביב.

● „הנזק לעליה בל ישוער"

לשם כה הם באו. בכלל? — התרעם באחרונה פרופ' ורונל, בהגיבו על רשימה שכית של מדענים בעלי שיעור־קומה היושבים בהבהנה שוחקת, שעה שמשרד הקליטה ומוסדות המדע מתכחשים ביני־ ניהם בסוגיה העובדה ברוכו של עולם. והאם צריך או שאין צורך לשלם תשלומי „תקורה" ולהכוות מסלות־שכר למישהו) — כתוך התעלמות אטומה מן ההשפעה ההרסנית על תדמית ישראל הקולטת עליה, בעיני יהודות ברית־ המועצות.

„זו טרגדיה לכולנו, שהנשחקים הם דווקא המדענים־העולים, אנשי הקו הקדמי בחזית העליה", כדעו פיסיקאי ישראלי נודע, שייצג הקיץ את ישראל בוועידה בין־לאומית בהונגריה. „מדענים יהודים רבים מברית־המועצות השתתפו בוועידה. רובם ככולם מיהם הסתערו עלי בציפאון לבדוע מרי על גורל עמיתיהם, שזכו לעלות לישראל. משבצת המדע היהודית בברית־המועצות היא מרחבה הרמנית, הכוללת רמה תקבודה גבוהה בינה לבין עצמה, ובינה לבין חוגי הפעילים ה„סרובניקים" במרכזי הקהילות היהודיות בברית־המועצות. כמעט עד כמה נהירים להם נפתולי המדען־העולה במבוכי התוהו התכנוני של המגזר האקדמי־מדעי בישראל. במפחי־נפש הם שואלים, האם השחיקה הגוברת בגלגלי הביורוקרטיה הישראלית היא מהריבת המציאות.

● מגבלות אובייקטיביות ופוטנציאל בלתי מנוצל

בקריית המדע הישראלית חלוקות הדעות באשר לעצם מידת הזדקקותנו ליבוא המדעי מברית־המועצות. בעלי גישה פרגמטית טוענים: הקיבולת במר־ בית תחומי המחקר המדעי הטהור — רוויה. להמציא מהנדסים, הדרושים לנו, ומדענים דגולים מן השיעור העליון — אין ישראל הקטנה, במגבלותיה האוב־ ייקטיביות, מסוגלת לקלוט את הזרם המרכזי של המדענים העולים במוסדות המדע שלה, בלי להצר את צעדיהם של דוקטורנטים וחוקרים פוסט־דוקטורנטים בני־הארץ, ובלא לעוור את האיזון ה־ עדין, המותיר מקום גם לתוספת כחו־ אדם מדעי מקרב עולי ארצות המערב.

כנגד דעה זו טוענים אחרים, כי המטען המדעי של העולים הבאים בכוח מברית־ המועצות הוא רב, בכמות ואיכות, ושקול כנגד מיליארדי לירות ההבנה שנות אוניברסיטה ומכוני מחקר. שימוש נבון בו עשוי להקפיץ את הטכנולוגיה היש־ ראלית קדימה בזמן קצר יחסית.

בעלי שתי ההערכות תמימי־דעים, כי כומה על המדינה לשדד את מוסדותיה המדעיים, לנפר את המערך הקולט, ולהיערך במהירות להתמודדות ממלכתית רציונלית עם בעיות־הקליטה, השוחקות את המדען העולה מרוסיה — וזאת, לתועלתה היא ולמען הכיכוד העליה מברית־המועצות.

כוזק מדען ישראלי בעל־שם, המשמש יועץ „המרכז לקליטת־עולים־במדע": „אולי הטפל בעליה מברית־המועצות והגאות בנשירת העולים וגם בירידתם אינם אך ורק פועל־יוצא של מחדלינו. אך אין ספק — כשלוננו בקליטת העשירון המקצועי־מדעי העליון של עליה נפלאה זו מהווה גורם מכריע במשבר העליה הרוסית בכללו.

● אין תכנון מוקדם

„שורש הרע נעוץ בהעדר תכנית־אב. כמו בדברים מגזרי החיים האחרים, גם בקרית המדע הישראלית חיים אנו מהיד־ אל־הפה. מוסדות ההשכלה הגבוהה שלנו ,פולטים' מדענים בהוסר תכנון משווע, לרבות עודפים ניכרים בתחומים ספצי־ פיים, בעיקר במקצועות אקדמיים בסי־ סיים. מאות ישראלים מייחלים לשוב למולדה. הם מציפים אותנו בפניות, ומכתימים לאור־ירוק מאתנו. אין לנו מה להציע להם בתחומי התמחותם ומומ־ חיותם. אנו „מייצרים" המון דוקטורנטים ללא שמץ תכנון. התוצאה היא: עודף כוחות־מחקר בעלי איכות גבוהה — ילידי ישראל, רוסיה, אמריקה וארצות אחרות — ובזבוז משווע של פוטנציאל עשיר.

„ומה עושים אנו כדי להתמודד עם הבעיה, כדי להפוך הקללה לברכת המדינה? כדי לשים קץ להחיקה ולבזבוז? — סוחנים מים. איננו חדלים להתפעל מעצמנו, כמה אנחנו מקדמים ומתוחכמים, ואיזו כמות מדהימה של ידע מדעי הצטברה אצלנו. כבר שנים מדברים ומדברים על ניצול הפוטנציאל המדעי ליצוא־ידע לארצות־חוץ. אבל שום גוף או גורם, ממשלתי או ציבורי, עוד לא טרח לסקר את ההיצע ולבדוק את הביקוש בשוקי חוץ־לארץ. וזאת, בשעה שקרית־המדע שלנו שרויה באנד־ רלמוסיה, מהיותה מאוכלסת עודפי מד־ ענים בשדה המחקר הבסיסי (הטהור) מחד גיסא, וכאידך גיסא — חסרה כוחות מדעיים בתחומי המחקר היישומי (השימושי) לפיתוח מוצרים, מכשור מתוחכם ותעשיות עתירות־מדע".

● הקמת „המרכז לקליטה־במדע"

בשלהי שנת 1972 הציף את ישראל נחשול עליה של אקדמאים מברית־ המועצות. עד מהרה נהדף הממסד הקולט באוזלת ידו. מאות מדענים־עולים, רבים ביניהם בעלי שיעור־קומה, הרשבו במרכזי קליטה, וככל שנתארכה תקופת המתנתם לשיבוץ מקצועי — כן גבר התסכול והעמיקה האכזבה.

ירידת מדענים־עולים והודחתה המצל־ צלת גררו סדרת זעזועים בחוגי ה„פעי־ לים" וה„מסורבים" בברית־המועצות, אשר רובם ככולם נמנים על „קריית־ המדע" הסובייטית. קשיי קליטתם של המלומדים העולים מברית־המועצות יצקו שמן על גלגלי מכונת התעמולה הסוב־ ייטית, והיגוו דינמיקה של נשירה, בעקומתה העולה בהתמדה הגיעה השנה לשיא: יותר מחמישים אחוזי נושרים!

בראשית 1973, בתגובה על כשלונו של משרד הקליטה, החליטה הממשלה על הקמת גוף ממשלתי חדש — המרכז לקליטה־במדע, כפוף למועצה הלאומית למחקר ופיתוח. ד"ר אליעזר טל, ראש המועצה הלאומית למחקר ופיתוח, והסוצ־ יולוג אורי הורוביץ, מנהלו של הגוף החדש — התוו את עיקרי תכנית־ הפעולה ומטרותיה; ואילו צוות, בהרכב כמה משובי ההוגות המדעיים, נתמנה לשמש כחבר־יועצים קבוע של המרכז החדש.

בעוד שגל המדענים העולים מברית־ המועצות שיכך באורח מידי להקמת הגוף החדש, לא הוגבלה מגמתו לפתרון בעיו־ תיו של מגזר זה לבדו. בצד הושטת סיוע ישיר מאורגן לשיבוץ תעסוקתי של מדענים־עולים, החל המרכז לטפל בבאר היבשיו של „מחבר־עודפים": מציאת פתרונות לבעיות ישראלים חוז־ רים: מיון וטיפול בפניותיהם של מאות ואלפי ישראלים המבקשים לחזור לארצם בתום תקופת השתלמותם; וכן, עודפי הדוקטורנטים הצעירים, הנפלטים ממוס־ דות ההשכלה הגבוהה, כתוצאה בלתי־ נמנעת של אי־תכנון כוח־האדם המדעי והעדר תכנית־אב ל„משק המדע" בייש־ ראל.

● טיפול ב־1500 מדענים

אנשי המרכז לקליטה־במדע חדרו אל מבוכי האנדרלמוסיה, וניסו להשליט בה סדר מסוים. הם ניסו למסד תחקיר של המערך המדעי המחקרי, איתור מקומות עבודה ובבמות התפתחות; מיון מדענים העדרת רמתם ויכולתם — לשם שיבוצם בתעסוקות מחקר ופיתוח, והולמות את כישוריהם: מתן עדיפות להפניה אל תחומים ייחודיים במוסדות המחקר הממ־ שלתיים, בשטחי הרפואה והכלכלה, לרבות תעשיות עתירות־ידע.

הסוכנות נטלה על עצמה את תקצוב העסקת המדענים והרחבת מסגרות התע־ סוקה על־ידי פיתוח תכניות מחקר, והפ־ קידה את מכסות האישור בידי מנהל המחלקה לעליה וקליטה. במשך למעלה משלוש שנים טיפל המרכז לקליטה־ במדע ב־1500 מדענים, כאשר „הדוד הטוב", ממחלקת העליה והקליטה של הסוכנות, מאשר בחתימתו כל החלטה של המרכז, שהיתה כרוכה בפעולה תקציבית.

גמישות זו, שהכירה בסמכותם המד־ עית־מקצועית של יועצי המרכז, איפשרה את פעולתו השוטפת, ללא תריקות מיו־ תרות. כבר בשנת הפעילות הראשונה (1973) הוציאה הסוכנות כ־20 מיליוני לירות על תשלום משכורות למדענים ועל מימון הוצאות מחקר. תקציב המימון בשני הסעיפים הועבר כסיוע לידי המוסד המעסיק, וזאת לאחר בירור והסכם, כי בתום תקופת ה„זכאות" של המדען לק־ ליטה מתוקצבת (חמש שנים לאסיר־ ציון, שלוש שנים לעולה־חדש, שנה אחת לישראלי תושב חוזר), יתחייב המוסד המע־ סיק תנאים באותם לקליטתו המלאה של המדען העולה בתעסוקת־קבע, ההולמת את כישוריו ובתחום מומחיותו.

„המרכז פעל על פי הגדרת תפקי־ דיו", סיפר אחד מיועציו המדעיים, „במציאות קשה של חוסר תכנון, של עודפי־כוחות מדעיים ובזבוז פוטנציאל ומשאבים.

● שורשי הביזיון — התנערות מן ה„מטרד"

„מזה כחודשיים עדים אנו להידרדרות קשה, שנזקה האנושי והלאומי בל־ישוער. עשרות מדענים־עולים מברית־המועצות, מהם בעלי הישגים מפליגים בתחומי מומ־ חיותם, ששובצו על ידי המרכז לקליטה־ במדע באוניברסיטאות בירושלים ובתל־ אביב, במכון ויצמן ובמוסדות אקדמיים אחרים — יושבים על־תקן של מחוסרי־ עבודה, בשיכונים ובמרכזי קליטה, שעה שמשרדי ממשלה ו„מעסיקים" — מוסדות המדע וההשכלה — מתכתשים ביניהם. זה ביזיון מכאיב לכולנו".

שורשי המצוקה והביזיון נעוצים עוד בימיו הראשונים של המרכז לקליטה־ במדע:

„המועצה למחקר ופיתוח במשרד ראש הממשלה, שלה היינו כפופים, לא אהבה את ה„מרכז" מן ההתחלה; המועצה רואה עצמה כעין מיניסטריון־מדע, ועבודת־ שדה „גשמית", כ„תיווך" בעניני תעסוקה והשגת מימון לקליטת מדענים עולים — לא היתה, כנראה, לפי רוחה וכבודה".

בראשית השנה, מצא יחסה זה של המועצה ביטוי מעשי בהינתקות מן ה„מטרד". ד"ר אליעזר טל, יו"ר המועצה למחקר ופיתוח, חדל לפקוד את ישיבות המרכז לקליטה־במדע. בכך הוסרה מן המרכז הגושפנקא המנהלית והסמכותית של המועצה למחקר ופיתוח. משמע: בטלה, למעשה, אבהותו של משרד ראש הממשלה, ונשלל תוקפן של תכניות ה„מרכז" להעסקת עולים „זכאים" ופי־ תוח תשתית־מדעית להיקלטות מבוססת.

במאי השנה סולק המרכז לקליטה־ במדע ממשרד ראש־הממשלה. החלטה אדמיניסטרטיבית זו, שנפלה בדרג של הנהלות משרדי ראש הממשלה והקלי־ טה — הספיקה כדי לגלגל בחזרה את האחריות הטיפולית לקליטת מדענים־ עולים ממשרד ראש־הממשלה למשרד הקליטה. „גלגל ההיסטוריה" החזור שלוש שנים אחורנית, למשרד הקליטה, שפרשת כשלונותיו בתחום קליטת המדענים־ העולים היא שסללה את הדרך להקמת ה„מרכז" במשרד ראש הממשלה, שלוש שנים קודם לכן.

● פרות נצחונו של משרד הקליטה

לא ארכו הימים, ואנשי ה„מרכז" ספקו כפיים בייאוש, לאמור: „עוד נצחון כזה — ואבדנו". הביזיון הקשה מלפני שלוש שנים עטה מחדש את צלליו הקודרים. לקראת פתיחת השנה האקד־ מית נותרו עשרות מדענים, ביחידים ובקבוצות־מחקר (לאחר שמימונו, שובצו ואמורים היו להתחבר מתקציבי הסוכ־ נות מתוקף כללי הזכאות), לא רק מחוסרי־תעסוקה — כלומר, ב„נסיגה" מקצועית — אלא אף מחוסרי הכנסה לקיום משפחותיהם.

עם העברת ה„מרכז" למשרד הקליטה, בטל ה„הסדר הגמיש" בינו לבין הסוכ־ נות. מנהל ה„מרכז", אורי הורוביץ, פינה מקומו והיה ל„יועץ שר הקליטה לענייני קליטת מדענים". איש המשרד, שמואל שנהר, העומד גם בראש „המינהל לסטו־ דנטים־עולים" במשרד הקליטה — נת־ מנה במקומו.

על תוצאותיה של התלות החדשה־ ישנה במשרד־הקליטה העידו אנשי ה„מרכז", בתרעומת מרה, מהולה בחרדה וכאב לגורלם של המדענים־העולים, להרס תדמית המדינה כקולטת־עליה אקדמאית, ולהשלכותיו הצפויות של משבר־בתוך־שפל.

„החלו לעשות בנו סדר אדמיניסטר־ טיבי. ראשית דבר, ביטלו את מערכת

(סוף בעמוד הבא)

هكذا من الاصل

פיסיקאי

(סוף מהעמוד הקודם)

הקריטריונים הנהליים הקבועים, שנובשו בעמל, בניסיון ורגישות — ושמנעו הת־מוטטות מערך העליה המדעית למרות המגבלות הקשות״.

● חוקרים מסוג א' וחוקרים מסוג ב'

הקריטריונים החדשים, שהופעלו במ־קומם, לא יכלו למנוע התמוטטות, באשר צמחו ,,בתיאום" בין משרדי האוצר והקליטה, מתוך התעלמות מן המארג האופרטיבי העדין והשברירי שבנה ה,,מרכז" בשלוש שנות אי־תלותו בממסד הקליטה הממשלתי.

מרשכלות ראשונים ועקרונות־יסוד שהונהגו על־ידי ה,,מרכז", שובשו ועוותו במחי־יד: ,,העיקרון הבסיסי שהינחה אותנו, היה עיקרון השכר השווה — לרבות התוספות הסוציאליות — למדען העולה ולמדען הישראלי, המועסקים בתפקיד דומה באותו מוסד מדעי. עיקרון זה נתקבל על דעת שני הצדדים — ה,,מרכז" והמוסד המעסיק — לא רק משום שכל נוהל אחר יהא נוגד את חוקת־העבודה, אלא משום ששני הצ־דדים הבינו, כי טובת המוסד והעבודה המדעית דורשת, שלא ייווצרו בו מרצים וחוקרים סוג א' [ישראלים] וסוג ב' [עולים]".

עד לפני כשלושה חודשים פעל ה,,מר־כז" על פי נהלים קבועים. על דעת המועצה למחקר ופיתוח במשרד ראש־הממשלה נתקבלה ההחלטה והוכן ,,תיק עבודה" לעולה — סיכוייו לקליטת־קבע, תוך כדי פיתוח תפקיד ההולם את כישוריו ועולה בקנה־אחד עם אופיו ומטרותיו של המוסד המדעי המעסיק;

● מוסדות המחקר דחו את ה,,חידוש"

משרד הקליטה, שהחזיר לעצמו את זכות האבהות על המדען העולה, ביכר שלא לדחות על־הסף את הוראה של משרד האוצר — החליט לקבלה וליישמה; במילים אחרות: משרד הקליטה ,,החליט" כי הגיעה השעה להפר את עיקרון השוויון, ולהפלות לרעה את ה־מדען העולה.

ב־1 באוגוסט החלו מוסדות השכלה ומדע — כאוניברסיטה העברית, אוני־ברסיטת תל־אביב ומכון ויצמן — לקבל הסכמי־העסקה מדגם חדש, ובהם פירוט דרגתו של האיש, ההוצאות למחקר וסכום קבוע מראש למימון שכרו של המדען העולה.

משרד הקליטה קיבל את דין הנחיות משרד האוצר, והעביר את ההסכמים אל המוסדות המעסיקים, שדחו אותם על הסף, ובתרעומת חריפה: משרד הקליטה מוסמך, אולי, להסכים להנהגת מדיניות קליטה פסולה, המחלקת מדענים לשתי ,,קלאסות" — לא על פי תפקידם ורמתם המדעית, אלא משום שהמדען האחד הוא ,,ישראלי" ושווה יותר ואילו עמיתו הוא ,,עולה" ושווה פחות; אך מוסדות המחקר והמדע טענו, שאינם יכולים להר־שות לעצמם את ה,,לוקסוס" של החדרת הפליה בוטה אל בין כתליהם.

פירושן של ההצעות מטעם משרד הקליטה היה חד־משמעי: כדי שיוכלו להעסיק את המדענים העולים בתנאים שווים לעמיתיהם הישראלים, ייאלצו ה־מוסדות המעסיקים לנקוט אחד משני ה־צעדים: לקצר את שנת העבודה המדעית של העולה ב־4 עד 5 חודשים, או לקצץ בשכרו, ולשלם לו שתים־עשרה משכורות נמוכות בשיעור 30 עד 40 אחוזים משל עמיתו הישראלי. הצעד האחד אינו לתו־עלת העבודה המדעית, ואינו תואם את ה־צרכים, משום ש,,אפילו מדען־עולה צריך לקיים את משפחתו בכל חודשי השנה. גם האלטרנטיווה גרועה, מהיותה נוגדת את חוקת־העבודה.

תוצאותיו המיידיות של הסכסוך בין מוסדות ההשכלה והמדע לבין משרד הקליטה והשפעתו על קליטת המדענים העולים היו חמורות. כחמישים מדענים־חוקרים, במקצועות הפיסיקה, העיונית, ביאו־פיסיקה גרעינית, מתמטיקה, כימיה, ואחרים — נותרו מחוסרי־עבודה, בשלב התחלתי של משבר, שהשלכותיו כבר הרחיקו לכת, אל מעבר לגבולות הארץ.

את תגובת משרד הקליטה מסר מר שמואל שנהר, מנהל המנהל לסטודנטים־עולים במשרד הקליטה, שנתמנה לתפקיד מנהלו החדש של ה,,מרכז" מטעם משרד הקליטה. הוא טוען, כי ,,המרכז" יוסיף להיות מופעל בתקציבי הסוכנות, גם ל־אחר העברתו למשרד הקליטה".

אשר ל,,שיבוש" שחל עם ההעברה, טוען מר שנהר: ,,נתגלעו חילוקי־דעות עם המוסדות המעסיקים לגבי גובה הסיוע שיש לתת להעסקת מדענים־עולים.

,,בתחילת שבוע זה התקיימה פגישה ב־נושא זה, בהשתתפות שר הקליטה, מנכ"ל משרד הקליטה, מנכ"ל האוצר וראש אגף התקציבים באוצר, וגובשה עמדה לקראת פגישה עם המוסדות המעסיקים. הפגישה נדחתה ל־25 באוקטובר, משום שחלק ממשתתפיה שוהה בחוץ לארץ.

הפגישה הזו תהיה קריטית. בממשלה מאמינים, שיימצא הסדר מוסכם, למרות שעד כה דחו המוסדות המעסיקים את תנאי הממשלה". תקווה ריאלית או אופ־טימיזם מופרז?

,,משנתחוור לנו, כי העמידונו בפני חוסר יכולת לקלוט מדענים עולים, שו־חחתי על כך עם שר־הקליטה, מר שלמה רוזן, והעמדתי אותו על חומרת המצב", מספר הפרופסור לביוכימיה יהודה לפי־דות, המכהן גם בתפקיד מתאם לקליטת מדענים עולים באוניברסיטה העברית ב־ירושלים. ,,אף הבעתי את דעתי, כי יש לעשות הכל כדי למנוע אבטלת מדענים, הן מצד הפגיעה בעולים והן מצד הנזק שייגרם לעליה מברית־המועצות".

מה קרה עתה?

,,עם החזרת הטיפול במדענים־עולים למשרד הקליטה, התחלנו לקבל חוזי־העסקה הנקובים בשכר נמוך ב־30 אחוזים מהשכר המקובל באוניברסיטה למדענים בתפקיד ודרגה מקבילים. ובנוסף לכך, ביטלו גם את תשלום התקורה, ובכך עוד הטילו עלינו נטל נוסף, שאיננו יכולים לעמוד בו, אלא אם כן נצמצם עוד יותר את שכרו של המדען העולה.

,,לא נסכים להפרת החוק, ולא נסכים לממן את משימותיו של משרד הקליטה בתקציב המקוצץ שלנו. הודענו זאת ל־משרד הקליטה, אבל התוצאה, כפי שאתה רואה, היא הפסקת קליטתם של מדענים עולים".

● מסמר בארונה של העליה

ותיקי המרכז לקליטה־במדע ומוסדות המדע וההשכלה האשימו את משרדי הקליטה והאוצר בביטול חד־צדדי של תנאי העסקה מוסכמים ונהליהם, ובהחלה חד־צדדית של נהלים בלתי מתקבלים על הדעת. בהוראת האוצר, ביטל משרד הקליטה את תשלום ה,,תקורה" — ההוצאות המוסדיות על החזוקה, מנהל וארגון — והתאים את שכרו של המדען העולה לטבלות השכר של עובדי ה־מדינה.

,,הגזירה ירדה על כולנו לפתע". הת־רעם איש סגל אקדמי בכיר, העוסק בתיאום קליטת מדענים־עולים. ,,איש לא נוגע בנו, ומכאן אנו למדים, כי פק... ומנגנונים ממשלתיים מסוימים סב... כראות בכנות, כי ניתן להוציא ה... אדמיניסטראטיביות ולהתאים את ה... אות אליה.

,,יכולני לומר רק זאת: המ... הקולטים יחזיקו מעמד. אבל מ... מעולים רבים מקרב העולים בש... ב,,תקלות" מנהליות כגון אלה, ובת... זו של שפל ומשבר, אין להבין אמ... של הממסד הקולט, הנועץ, במו... מסמר נוסף בארון־המתים של העל...

דוד גלעדי

משני צידי כדור הארץ בחרו המומחים במכוניות קרייזלר כמכוניות השנה

מעולם לא זכו מכוניות של יצרן אחד בתואר „מכונית השנה" באמריקה ובאירופה בעת ובעונה אחת

מפעלי קרייזלר עשו זאת!

MOTOR TREND MAGAZINE העניק ל"דודג' אספן" ו"פלימוט וולרה" את התואר "מכונית השנה" באמריקה.

49 עיתונאי רכב ותחבורה מ־15 ארצות באירופה העניקו ל"קרייזלר סימקה" 1307 ו־1508 את התואר "מכונית השנה".

כאשר מכונית זוכה בתואר "מכונית השנה", נחשב הדבר להישג מכובד.

כאשר ארבע מכוניות של אותו יצרן זוכות בתואר זה בשתי יבשות, זו כבר היסטוריה!

דגמי קרייזלר סימקה 1977 למסירה מיידית.

מכונית טובה מבית טוב

מכשירי תנועה בע"מ

Chrysler Simca 1508s
* נפח מנוע 1442 סמ"ק
* 5 דלתות * הנעה קדמית
* דגם מהודר

Chrysler Simca 1307 GLS
* נפח מנוע 1284 סמ"ק
* 5 דלתות
* הנעה קדמית

Plymouth Volaré
נפח מנוע 3687 סמ"ק
מיזוג אוויר Built-in
הגה ובלמי כוח

Dodge Aspen
נפח מנוע 3687 סמ"ק
מיזוג אוויר Built-in
הגה ובלמי כוח

● ת"א – מכשירי תנועה בע"מ דרך פתח־תקוה 74, טל. 36115. ● חיפה – דרך העצמאות 104, טל. 04־524475. ● ירושלים – שויקביץ, דוד המלך 11, טל. 02־222660. ● נתניה – לויקופף, הרצל 44, טל. 053־25307. ● באר שבע – דני ברמלי דרך חברון, טל. 057־77021. ● רמתיים – אלעזר לב, רח' השקמים 44, הוד השרון, טל. 052־34218. ● עפולה – רכב העמק בע"מ, הרב נחום לוי, טל. 065־22666. ● נצרת – האחים סרוגי, מרכז התעשיה החדש 6, טל. 065־54053.

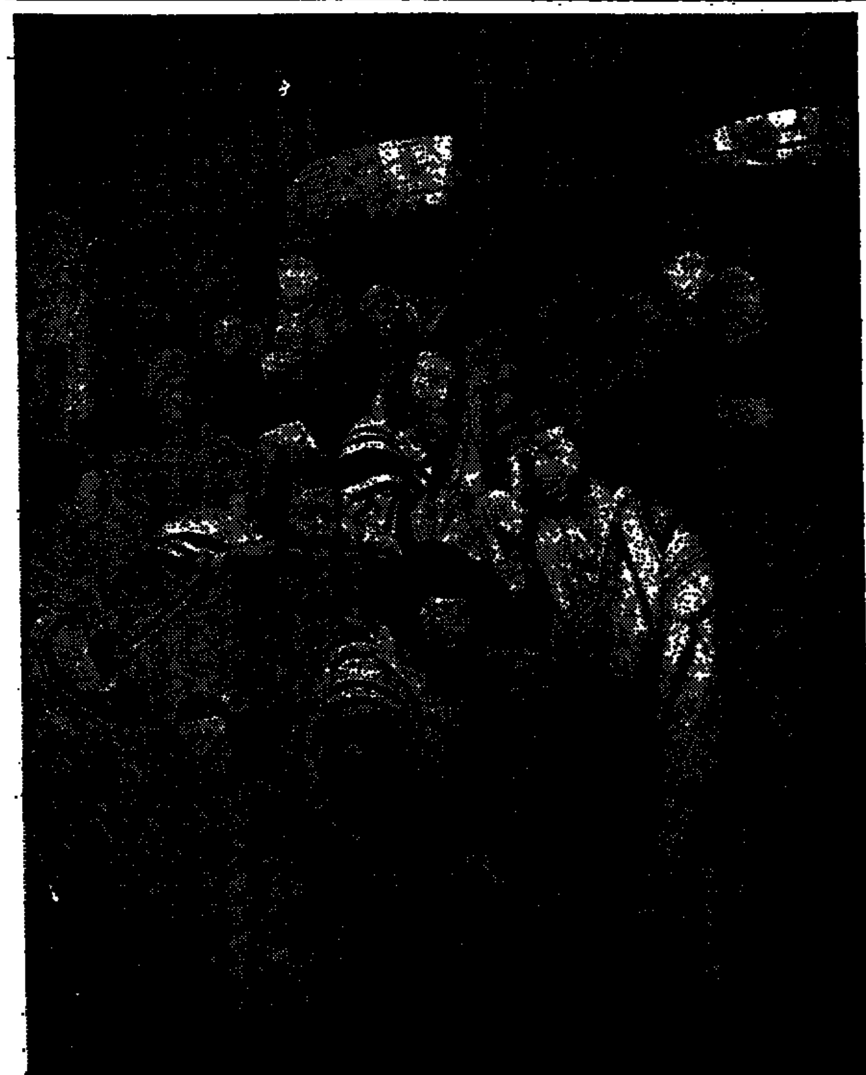

מאוריצי גוטליב — תפילת יהודים ביום־כיפור (שמן)

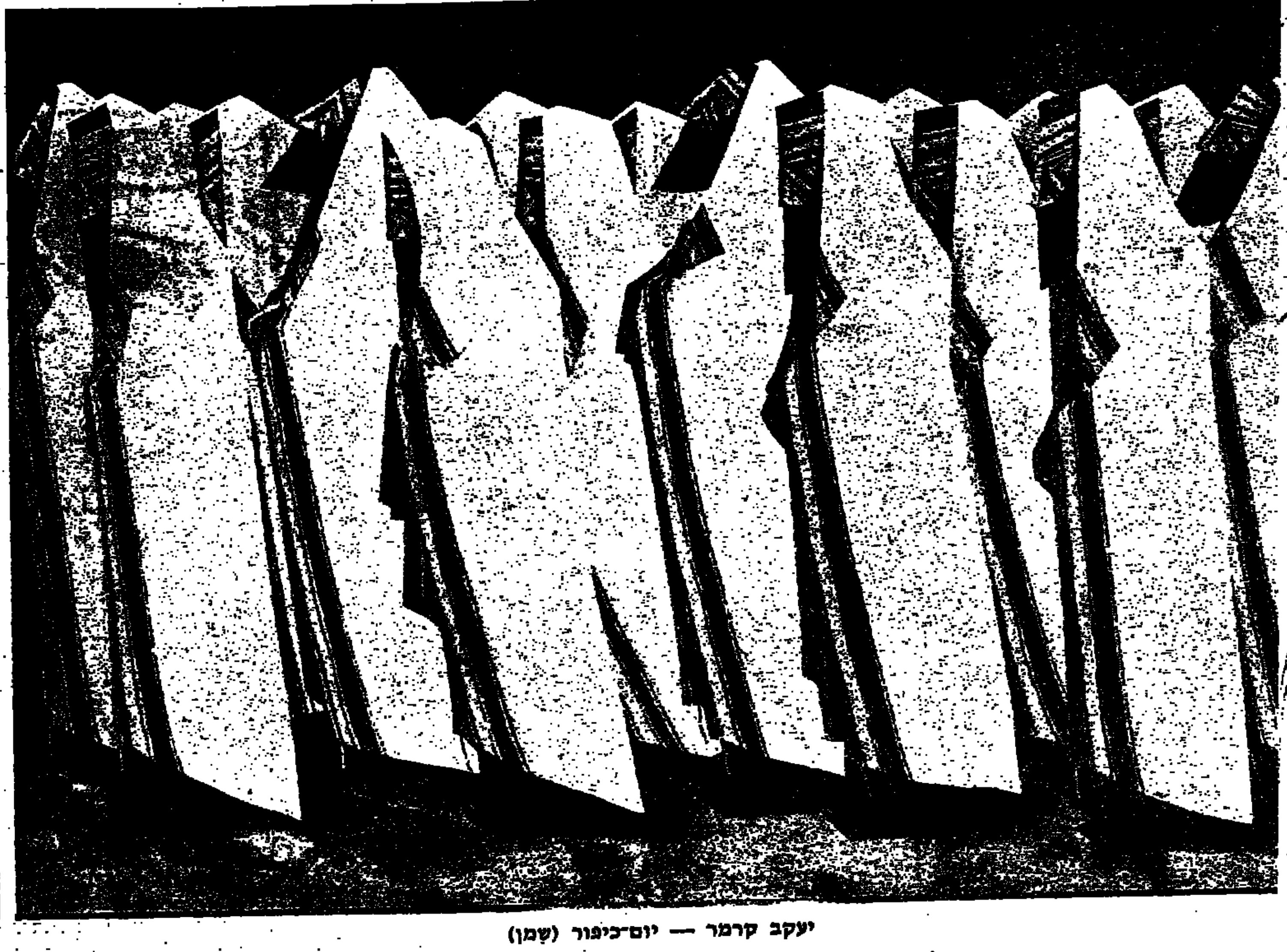

יעקב קרמר — יום־כיפור (שמן)

יום־כיפורים ביצירה האמנותית

מאת דוד גלעדי

אברהם אופק — כפרות (שמן)

נפתלי בזם — דג זה כפרתי (שמן)

ה ציור הנודע ביותר על יום־כיפורים הוא ל מאוריצי (כ״ה דוד) גוטליב, „יהודים לים ביום־כיפור", התלוי במקום כבוד און תל־אביב בכניסה לאולם־התערוכות ה־

יום יש, כמובן, מושגים אחרים על אמנות מאשר היו בימיו של גוטליב, שבציורו ה זו הושפע יותר מהאסכולה הריאליסטית גנית מאשר מהאימפרסיוניזם הצרפתי, שהיה או במלוא תנופתו (1878). כותבי תולדותיו גוטליב מציינים, כי בניגוד לעמיתיו היהודים דורו — וגם לאלה שבאו אחריו — יהדות היתה בשבילו משהו גרוטסקי, פולקלור של מה לצד האנקדוטה. הוא אהב את היהדות גאה בה.

ויחס זה בא לידי ביטוי בציורו על יום־כיפור, העמיד את עצמו במרכז כשהוא מעיין את ו על כף ידו, ודמותו הלבושה „קיטל" וטלית ית כולה כבוד. שאר הדמויות מסביב, גברים ים, שרויות באווירתו של היום הגדול כשעי־ שקועות עמוק בעצמן. וכל אחת מהן היא של יופי הגזע היהודי, בהתעלותו במדרגות יותו של יום הדין והכפרה. גוטליב מנציח כאן ב„צילומי" של רגע מסוים את נצחיותו המעמד, בכושר־קומפוזיציה בלתי רגיל.

תמונה זו היא למעשה גם החזרה בתשובה הצייר עצמו, שנה אחת לפני מותו בגיל 23 ופת הגרון. כתלמידו של מאטייקו הגדול ב־ קוב, הוא רצה עד אז בכדות זרים והיה ד מאורעות מההיסטוריה הפולנית, כפטריוט : ומורדן נגד השלטון הרוסי. כאשר פנה לבסוף ואים יהודיים ונעשה „פטריוט" של עמו ה־ ת, קיבל שוב מלוא העידוד ממורהו שהבין זו. ובגיל 22 נתן לנו תמונה זו שהיא כדף ו של כניסת יהודים לעולם הציור וליצירה מנותית בכלל.

ה ציור המוקדם ביותר על יום־כיפורים ע לנו הוא מ־1725; הוא מתאר את התפילה ת־הכנסת של האשכנזים באמסטרדם ביום דש — והוא צויר על־ידי לא־יהודי. ברנאר אר היה נוצרי פרוטסטנטי שברח מצרפת מפני את הקתולים, ויהודי אמסטרדם הם שקירבוהו ביותר לבתיהם. וכהם, מסבתותיהם וחגיהם ומהותיהם המשפחתיות — שאב את ההשראה יה של ציורים, שהאוריגינלים שלהם שמורים ובינס הגראפי של ה„ריקסמוזיאום", יחד עם רת התחריטים שנעשו מרישומיו — תחריטים ופסו מאז גם במאות עותקים וגם בספרים ים.

יצוין, כי יום־הכיפורים שהיה יפה במקור ראה לצייר הנוצרי, לא הדר ללבותיהם של נים יהודים, שאין לומר עליהם, כי הלכו מן ה אל הכבד. הרעיון הסמוך בימים הנוראים, עם תו רעיון אנושי־אוניוורסלי — חשבון הנפש, די על חטאים, קבלת עול תשובה ועליה למד־ ה מוסרית יותר גבוהה — לא מצא בהלכיו רב ציירים ופסלים יהודים באותה מידה כחגים עדים ושמחות ויגונות משפחתיים, שהפולקלור זבה בהם מן המחשבה הסמויה התעבקותו של וכן.

לשאגאל הגדול שיצירתו מקיפה את כל קשת החיים היהודיים, יש סך הכל ציור שהוא אפיזודלי ויחד עם זה גרוטסקי על יום־כיפור, והוא נקרא „כפית החלב". סבו של האמן היה חולה, והרב ציווה עליו ללגום מדי פעם חלב כדי כפית להשיב נפשו ביום הצום הקדוש. ואנו רואים בציור זה את הסבה מגישה כפית החלב לפיו של הסב שעל פניו הבעה של גועל... וזהי סך הכל השרא־ תו של יום־כיפורים על ציורו של שאגאל, שהצ־ דיף לתאר לנו את משלוח־מנות של פורים, ריקודי חסידים עם ספרי התורה בשמחת־תורה, את הכנר היהודי על הגג. למרות כן, הייתי רוצה להתפלל ביום־הכיפורים במחיצת תמונתו של שאגאל, „בדידות" (שאף היא תלויה במוזיאון תל־אביב), שאין לה אמנם קשר עם היום הזה, אבל היא אוצרת בחובה כל תהומו של הגורל היהודי, על גלותו ועזובתו עם ספר התורה הלחוץ ללבו שהוא חלקו בעולמו.

ההסבר להתעלמותם של אמנים יהודים מיום־ הכיפורים כמקור השראה הוא אולי במועד הופע־ תם של ציירים ופסלים יהודים בשדה האמנות — החל בעת ובעונה אחת עם האמנציפציה היהודית ברבע האחרון של המאה הקודמת. היסטוריונים של האמנות אומרים, כי ראשית העיסוק בציור ופיסול של יהודים היתה כרוכה גם בהשתחררות מכבלי הדת האוסרת עיצוב תמונות ודמויות. ואין עוד כיום־כיפורים מימי השנה הדוחס ציוויים ואיסורים דתיים — להם הם פנו עורף. לי נראה, כי אמנים בני עמנו עשו בכך משגה היסטורי, בוותרם על מקור עשיר של מחשבה מפרה והשר־ אה אמנותית. כי הרי ענקי הציור והפיסול של אירופה הנוצרית, מהביזנטינים ועד סוף הרנסאנס ובמשך ככמעט שש מאות שנה, נתנו לנו עיקרה של יצירתם כיצרתם מופרית בקורות הכנסיה ודמויות קדושיה, שעליהן העלו כחלצות ציוריות כרהיבות עין ולב.

הסיכון הנוסף כלפי תופעה זו באמנות ה־ יהודית הוא, כי בעת שנולדו הציור והפיסול היהודי, נולדו גם האבנויות היוצרות של עמים קטנים אחרים באירופה, שגם הם זכו באמנצי־ פציה רק במחצית השניה של המאה הקודמת, בעקבות המרידות וההפכות של 1848. ואבני עמים אלה עיצבו יצירתם בעלת הסגולה הלאומית על כל קשת הסונים, מן המחשבתי ועד האפיזו־ דלי, ועל־ידי־כך תרמו תרומתם לאמנציפציה ה־ תרבותית של עמם. זה סותר את הטענה, כאילו הופעת ציירים ופסלים יהודים החל מסוף המאה הקודמת היא תופעה בפני עצמה, כהשתחררות מכבלים פנימיים שנורכבים חיצוניים לא הטפיחו עליה. את האבנים היהודים הפסיקו יותר הגורל וה...פולקלור היהודי, ופחות מזה מחשבת היהדות.

אחד הציורים המרתקים ביותר על יום־ כיפור הוא זה של יעקב קראמר, יליד אוקראינה, שחי ויצר באנגליה (התמונה נמצאת במוזיאון העירוני של העיר לידס). בתמונה זו הוא מייצג הפיכה אמנותית המושפעת במידה מסוימת מה־ קוביזם, כאשר את החלל ברוחב ממלאות דמויות של יהודים העומדים בתפילה עם מורא היום על פניהם. יש כאן גיאומטריה בזוויות חדות, היוצרת הסיבה אחת מכל הדמויות — כולם עומדים יחד בתפילה ומכוונים לבם כלפי שמים. אך כל דמות כמו ניצבת גם לעצמה, מעוצבת עיצוב פלאסטי בחודה. וקו אחד עובר מקדמת הטלית שבה היא עטופה כולה ועד קצה אחוריה כאשר הקווים הזוויתיים של הזקן, הפנים וקמטיהם, יוצרים את הדרמטי־אגרי בציור זה, לכבוד יום זה.

את פסלו של יעקב אפשטיין, „כפרה", שבו הוא מציג את התרגול לכפרתו של היהודי בערב יום־כיפור, ראינו בתערוכת עבודותיו לפני שנתיים בתל־אביב. גם ליצחק גליקסברג שלנו יש ציור ובו יהודי המחזיק בידו תרנגול לבן ככפרתו. וה־ „כפרה" הוא מסמליו התחוזים של הצייר סרטני, חבר קיבוץ מרחביה. לדאבוני, טרם התעוררנו להתעניין בציורים של האמנים יהודים בארה"ב וביחוד אלה מהם שהם ילידי מזרח־אירופה, כגון בן שאן — שהוא אחד מעמודי התווך של הציור האמריקני בן־זמננו — וכנקס, שהעלו במכחולם את המעמד החגיגי המרתק של קהל יהודים העומדים בתפילתם בבית־הכנסת ביום־הכיפורים.

אך לא אלמן ישראל לגמרי. אמן יהודי גדול שעסק כמעט כל שנות יצירתו בתחייה לביטוי המציאות של יהדות בציור בעל תפיסה חדשנית ומחודשת, היה יאנקל אדלר. בניגוד לשאגאל ש־ הלך שבי אחרי הקוביזם כזרם אופנתי בעת הגיעו לפאריס ב־1910, הוא עסק בו כבהרפתקה חול־ פת, חיפש אדלר בקוביזם פתרון להתלבטויותיו היהודיות. הוא אמנם לא צייר יום־כיפור קוביסטי או כל מעמד טקסי יהודי אחר, אך כיוון שראה בכ"ב האותיות הקדושות, המרובעות והזוויתיות את נשמת היהדות — היתה לו הגיאומטריה ה־ קוביסטית שדה ניסוי, כדי להפיח נשמה זו ביצי־ רתו. ציורו מאופיין בריבועים מעל וצורות זוויתיות מאחוריהם וכך הוא מקנה את ההירואי היהודי לדמויותיו. ציירים שנה חי אדלר בבריטניה ועד כמעשי־עזרה שבה באנגליה. הרברט ריד כתב עליו, שהוא היה האמן בעל ההשפעה החזקה ביותר על הציור האנגלי המודרני. כן כתב עליו, שהוא היה יהודי גאה.

ליהודי גאה זה יליד לודז' — שכתב בנעו־ ריו גם שירים שאחד מהם מתאים להיות תפילתם של ציירים יהודים ביום־כיפורים (ראה „יהודים באמנות החדשה" מאת ליאו קניג, הוצאת דביר תש"כ) — יש ציור יהודי גאה הנקרא „ברכת כהנים" בו הכהן לבוש צחורים ועטוף טלית, כ־ מנהג יום־הכיפורים. וידיו המבורכות הן בצורת כ"מ כופית שעל ראשה הכפיים עם האצבעות המפושקות. דמות זו מגלמת תמציתה של יהדות וקדמוניותה כאילו היא גזורה לפי מידת הפורמ־ ליזם הקוביסטי משחת ימי בראשית וכאילו השר־ בוטים מאסכולתו של פאול קליי חוגרים אותה כאפודו של הכהן הגדול. אדלר רצה להעמידנו בתמונה זו גם על המשכיותה של יהדות כאשר הציב על ה„תיבה" שני פמוטים עם נרות וכן את ה„שויתי" עם השם המפורש.

גם הציור הישראלי טרם התעורר לצד ה־ גותי של היהדות, כי באשר להג — גדולה עם־הארצות. אמנם יש משהו סאקראלי בציורו של אברהם אופק, המעלה את מעמדיו ההיסטוריים מתולדות העליה והישוב לדרגת ציור דתי. יוסל ברגנר, למשל, רואה את עצמו כ„כופר" גמור שלא חונך על ברכי ה„חדר" ולא קיבל את השראתו מכתבי הקודש ואיוריו לי"ל פרץ נעשו מזיקתו לעממיות יהודית — ואף־על־פי־כן גו־ שמת יצירתו כולה הגות ומיסתורין יהודיים, שתמונתו „בעזרת הנשים" היא ביטויים המודגש ההותך לתוך נשמתך.

שלא לדבר על נפתלי בזם, הרואה את עצמו תלמידו וממשיך דרכו של יאנקל אדלר כמיישם סמלים יהודיים כערכים ציוריים. על ציורו של בזם טבוע חותם השואה במידה גדושה, ומכאן לקוחה גם תמונת יום־הכיפורים שלו, שבה משמש דג כ„כפרה" ולא תרנגול. הדימוי האמנותי לקוח מן המציאות, כאשר היהודי המסתתר נושף דג מעל ראשו בקיימו מנהג ה„כפרה", כי הדג אינו צועק ואינו מסגירו לידי רודפים... זו היתה מצי־ אות ילדותו של בזם שלא מעט מבלהותיה ביתן לגלות בעבודותיו. התוויה האישית שהן נחלת כל אמן לעצמו, הן הקובעות איך מצייר אברהם אופק את ה„כפרות" ואיך מציירן נפתלי בזם.

סידרת ציוריו של דוד שריר על יונה הנביא שייכת לקטגוריה אחרת של יום־כיפורים — לעת תפילת מנחה כשקוראים מפטיר־יונה...

هكذا من الاصل

مكنز من الاحيل

נלי

סיפור מאת מרים עקיבא

נלי היתה מלכת הצריף. כאן, בצריף זה, בו דרו שש מאות נשים שכובות אשה ליד רעותה, לא היתה עוד אחת שתדמה לנלי. בכל רגע פנוי, שכובה על מקומי, הייתי שולחת מבטים כלאי כיסופים למעלה, כלפי נלי וממלכתה.

הצריף בו דרנו, אפשר להשוותו אולי למחסן ענק ארוך וצר, שלאורך קירותיו וגם באמצעו סודרו מדפי עץ בשלוש קומות. שורות שורות של מדפים — ושני מעברים צרים ביניהם. ועל המדפים מסודרת „הסחורה" בחיסכון וביעילות: גוף ליד גוף.

לי שיחק המזל. שכבתי בקומה האמצעית, בין אמי לבין אחותי. כאן, במקום הזה, כשצידי השמאלי של גופי נוגע בגופה של אמא; וצידי הימני בגופה של האחות. כאן היה „ביתי". לבי היה מלא אהבה והכרת תודה לאמי ולאחותי על שלקחו אותי ביניהן ואף פעם לא הציעו לי להתחלף. צרור קטן של חפצים אישיים שימש לכל אחת מאתנו כרית, ומעילים כשמיכה. מעבר לאמי משמאל ולאחותי מימין, מעבר לגופותיהן, נמשכה המציאות המחרידה, הבוהרה, המתפרקת, המרקיבה, המטפטפה, המכנעת... אך אני לא הייתי שם — כי הייתי ביניהן.

בנוסף לשורות האינסופיות של דרגשים שלאורך הצריף, היתה גם שורה אחת קצרה של דרגשים, סמוכה לרוחבו.

על הדרגשים האלה גרו נשים „מיוחסות", „הבלוק־אלטסטה"*) וצוותיה גרו בקומה התחתונה והאמצעית — ולמעלה, בקומה העליונה גרה נלי. מעליה כבר לא גר איש. רק תקרת־הצריף היתה מעליה, והיא קישטה אותה כמה שבא לידיה. גופה החטוב היטב והגמיש של נלי, עורה החלק והמבריק, שיערה האדמוני, הרך — הימגנטו אותי ושבו את לבי. בזריזות של ארנבת היתה עולה ויורדת מטה־מעלה, ומחובת אל „דירתה" סירים עם מים נקיים, מורידה כלים עם פסולת... לאורך קירותיה תלוי היה חבל ועליו התייבשו תמיד כמה זוגות תחתונים, שעדיין היתה להם צורה של „כביסה נקיה". בעלותה וברדתה ריקדו תלתליה האדמוניים ותנועותיה הנמרצות היו מפזרות לצדדים את שיערה הדק ומשווה לראשה הנאה — לפחות בעיני — צורת שמש זורחת. בפליאה עמדתי על ההבדל בין שיער ראשה של נלי ובין שערותיהן של יתר הנשים, שיער דהוי, חלק ושמן, בגלל השימוש התדיר בנפט, התכשיר היחידי שעמד לרשותנו במלחמתנו הנואשת נגד הכינים.

נלי לא גרה לבדה. בשעות הבטוחות, כשסביר היה לחשוב, שצריפנו לא יזכה לביקור גרמנים, היו צצים על הדרגש שלושה ראשים חמודים של שלושת בניה. במשך שבועות ארוכים של תצפיותי בנלי ובמשפחתה, לא ראיתי את הילדים אף פעם אחת יורדים מהדרגש... נלי היתה דואגת לכל צורכיהם. כמו צפור־אם הדואגת לגוזליה הרכים. היו לה, לנלי, שלושה שקים ריקים למחבא, לשעת חירום: כשקיבלה אזהרה על סכנה מתקרבת, היתה דוחפת במהירות את הילדים ילד ילד לשקו, אל בין הסמרטוטים, אחר־כך היתה מסדרת את השקים על הדרגש לצידה בצורת גוף־אדם מבוגר ומכסה בשמיכה, כאילו עוד אשה שוכבת לידה, מכוסה מעל הראש. עם חלוף הסכנה, היתה מוציאה מהר את הילדים, מפנקת אותם ומפצה אותם על הסבל שסבלו. שמות תנ"כיים היו לילדיה: שמשון, נח ודוד. „שמשון הגיבור" היתה פונה אל בנה הבכור, דוד הקטן זכה לכינוי „דוד מלכי", ואילו אל נח האמצעי, היתה לפעמים אומרת: „נח, אתה באמת נח, ילדי".

לנלי היתה פתילייה על הדרגש, והיא בישלה לילדיה תפוחי אדמה, לפעמים סולת את הדים. סיר התבשיל עמד על הפתילייה ונלי וילדיה ישבו סביבו ישיבה מזרחית, סוקרים את תהליך הבישול, מתבשמים בריחו ונהנים מעצם הצפיה. אחר־כך היתה מחלקת נלי את האוכל שוה בשוה, בלי קיפוח ילד.

◇

בערב, כשהיו באים גברים לבלוק־אלטסטה ולסגניותיה, היה בא ידיד גם אל נלי. היה זה אחד מאנשי המיליציה היהודית, שהיתה מופקדת מטעם הגרמנים באותם הימים על הסדר במחנה. הוא היה מביא לנלי לחם ותפוחי אדמה, לפעמים חתיכת סבון... היא היתה מקבלת את פניו בשמחה, מפנה לו מקום־כבוד על הדרגש. אחר־כך היתה גומרת את טיפולה בילדים, מעלה ומורידה סירים, מנשקת לשלושתם לילה טוב — ומקפידה שישכבו כולם על הצד, פניהם אל הקיר. הילדים שכבו לישון, גבם אל אמם ואל ידידה, אף פעם לא התגובבו הילדים לבלוש אחר מעשי האם.

מי היתה נלי זאת, ואיך הצליחה להעביר לכאן את שלושת ילדיה, לצריף זה המלא נשים, שכל אחת מהן היא אם שכולה או בת מיותמת?

ברגעי כושר, כשליבן טוב עליהן, היו שואלות אותה הנשים מהדרגשים השכנים:

„נלי, איך הצלחת? איך עשית זאת?" — ונלי, בת־צחוק של קורת־רוח על פניה, היתה עונה בלב חפץ: במילים פשוטות וגלויות, בלי להנמיך את קולה, היתה מספרת בגאווה את פרקי הצלחתה. גם לאוזני הקשובות הגיעו קטעי דבריה, המופלאים, המסופרים בקולה הערב והמהגנג קמעה. קלטתי את דבריה, לקטתי בין הקטעים, עד שנשקף וברור היה לי ספור חייה.

◇

כשהחל הגיוס הכללי בפולין בקיץ 1939, העלים גרישה, בעלה של נלי, את פציעתו במלחמת ספרד, שם לחם לצד האדומים, והתגייס לצבא הפולני.

גרישה נולד בעיירה קטנה בהרי הטאטרה, ושם בין הרים וגאיות, בין יערות ופלגים, בילה את ילדותו. הוא הדביק את נלי ברגישותו ליפי־הטבע, ביכולתו לעורר את כשרונה לפעילות ולהנאות. נלי, שנשואיה עם גרישה שמו קץ להרפתקאותיה הרומנטיות הסוערות, עם בחורים יהודים ולא יהודים, היתה מאושרת אתו מאוד. היא התרפאה מהר מנגע הקומוניזם שדבק בו בצעירותו, ולאור האנטישמיות הגלויה בפולין, התחיל להתכונן עם נלי לעליה לארץ ישראל. הם רק חיכו, ששלושת ילדיהם שנולדו זה אחר זה יגדלו קצת.

„במהרה אחזור" — אמר לנלי לפני לכתו לצבא „כשנכניע את הגרמנים. הפעם לא נחכה יותר. ניקח את הילדים ונזוז מכאן. עד אז, נלי, החזיקי מעמד. היי אמיצה, שמרי על עצמך ועל הילדים".

גרישה הלך. הגרמנים נכנסו לעירה. ותוך פחות מחודש כבשו את פולין כולה. התחילו גירושים. נעזבו אלפי דירות שעדיין אש לא דעכה בתנוריהם וכלים לא הודחו בהן אחרי הארוחה האחרונה... אלפים ניסו למצוא מסתור בכפרים נידחים, אך לשוא, צפרדעי־הסירוף הגיעום בכל מקום. מכל בית עלוב, מכל גורן, מעליות־גג ומהמרתפים הוציאום וריכזום שוב בערים, בגיטאות מוקפים חומה. אחיה של נלי ברחו ליערות, אל הפרטיזנים המסתופפים במערות, והוריה נלקחו עם ה„אקציה". נלי, שכמעט התפתתה להפצרות אחיה ללכת אתם ליערות ולהשאיר את שלושת ילדיה עם ההורים — היתה כאישה שלא שמעה בקולם. היא לא תעזוב את ילדיה לעולם, החליטה. היא תציל אותם, ויהי מה. הגיטו שבעיר נראה לה כרע במיעוטו. שם, בין היהודים, היא תסתדר.

◇

הצפיפות והבהלה בגיטו — שיתקו תחילה את מחשבותיה. היא הרגישה גלמודה וחסרת־אונים. היא שאלה על המשפחה שאיתם התגוררה בתקופת לימודיה בגימנסיה, וכשנודע לבנם קובה, כחבר לשעבר, על דבר הימצאה של נלי וילדיה בגיטו — בא לפוגשה. היא נדהמה לראותו בבגדים של איש המיליציה היהודית וברגע הראשון התחלחלה.

„היצאת מדעתך, קובה? אתה? עם כל הטינופת הזאת, גם בשתפי הפעולה?"

קובה הסביר. הוא עשה מה שעשה רק כדי להציל את הוריו. הוא פשוט לא ראה דרך אחרת. „הלוא העובדה שאני קרוב לצמרת — כבר מזמן היו הורי הולכים באחת האקציות. ואני יודע גם מה שאחרים עדיין אינם יודעים", הוסיף, „אני יודע לאן מובילים את הטרנספורטים, וכל זה", הצביע קובה על מדיו המצוחצחים — „כל זה הוא רק על מנת לבלבל את האויב. האמיני לי, כך יכול אני לעזור יותר".

עיניו של קובה נחו על פניה. והוא אמר: „עדיין את יפה נלי, כמו אז".

„לא היה לה כוח להרהר יותר מדי במשמעות דבריו. ילדיה היו תשושים ועייפים עד מוות. מבוישה קמעה, נצמדה אליו.

הוא אסף אותה ואת ילדיה לחדרו, בו התגורר יחד עם הוריו. בתנאי הגיטו היה זה לוקסוס גדול — חדר לשלש נפשות בלבד. לא חשוב שהיה זה חדר קטן, ארוך וצר, אך הם גרו בו עד עתה רק שלושה, בחדרים אחרים הצטופפו שתים־עשרה או שלוש־עשרה נפשות. הוריו של קובה קיבלו את נלי ואת ילדיה בסבר פנים יפות. מיד ובמרץ התחילו כולם לבצע את הסידורים המתאימים. החדר חולק: שליש הוקצב להוריו של קובה, שליש לילדיה של נלי — ואילו שליש להם, לשניהם.

קובה דאג יפה לכל דיירי החדר והיה משיג כמויות שלא ניתן להשיגם בגיטו. מדי בוקר היה יוצא לתפקידיו הבלתי־ברורים, ונלי היתה לוקחת את שלושת ילדיה והולכת אתם לבית־היתומים הנמצא במרחק בתים אחדים מדירתם. כאן, בעבודה מפרכת בין המוני ילדים עזובים, נפולי־פנים ועקודי־עיניים היתה משתיקה את מצפונה המציק לה.

קובה, הודות לעמדתו, ידע מראש שבא ומתקרב יום חיסול הגיטו. כל אנשי המיליציה ידעו מה עומד להתרחש. אך הם נתבקשו להפיץ שמועות־שווא, כדי למנוע בהלה. הם ידעו, כי לפי התכנית מנגד וגמור לחסל את כל הנשארים בגיטו, ציבור גדול של גברים ונשים שעברו את גיל החמישים ואינם כשרים לעבודות כפיה. וציבור גדול של ילדים ונוער עד גיל ארבע־עשרה. כל אלה יועמדו בקבוצות גדולות ויחוסלו פשוט במכונות־ירייה. קובה ידע. ידעו עוד אחרים כמוהו. אנשי המיליציה היהודית.

גם את ראש הקהילה, את עורך־הדין המפורסם, שיתפו הגר־מנים בהכנות. דרשו שיעזור לארגן את הביצוע, שהכל יתנהל בסדר ובלי בהלה מיותרת. אך ראש הקהילה סירב.

„למה תסרב?" — אמרו לו „לא כדאי לך לסרב". הסבירו, „עשה את הנדרש ממך ותוכל, תמורת זה, לקבל תנאים יותר טובים לעצמך ולמשפחתך. וגם תוכל להציל מספר אנשים מבין הקשישים או מבין הצעירים, מאלה החשובים לך אישית". אך הוא סירב. הוא יצא עם אשתו ושתי בנותיו והתייצב לצד הנבח־רים.

לא כן קובה. בבוא היום הסתיר קובה את הוריו בבונקר. הוא קיווה, שתמורת הריצתו וצייתנותו יורשה אחר־כך להעבירם למחנה. אליו הועברו הכשירים לעבודה. לרוע מזל הגיע לאותו הבונקר חבר, איש מיליציה אחר. ובשפה אידית רהוטה, בקול ידידותי ומרגיע קרא לאנשים המבוהלים והמבועתים לצאת מהבונקר, כי „אין כבר סכנה".

הם יצאו לקול הקריאה — ונורו מיד.

◇

כששמעה נלי מפי קובה מה אמור להתרחש, החליטה לפעול להצלת ילדיה. בעזרת קובה היא חמקה מהגיטו והסתובבה ברחובותיה של העיר. אחזה פחד פן יכיר אותה מישהו ממכריה הקודמים... בחשכת ערב הצליחה להעביר פתק לבולסלב, הגוי הפולני, שאף הוא למד עמה בתקופת הגימנסיה. הוא הופיע, זורק מבטים חשדניים לצדדים.

„לכה באת, נלי," שאל בקול חנוק, „הרי זה סכנת־מוות — בשבילך... וגם בשבילי..."

נלי תלתה בו עיניים מלאות יאוש ותפילה. מבלי לקטוע דבריה, פחד, נרגש או כבלבו — משך אותה אחריו אל עבר השדרה החשוכה, הושיבה על ספסל — ונלי סיפרה לו במהירות על הנעשה בגיטו ועל שלושת ילדיה. „אתה חייב לעזור לי, בולק, אני מתחננת..."

אגלי זיעה כיסו את מצחו של בולק, על אף קרירותו של הערב. כממרחק, הגיעו לאוזניו דבריה המגומגמים: „בזמנו אמרת, שאתה אוהב אותי. רצית בי... הנה... אני כאן..."

„האם הודעת? הביקש להתחמק? — „האם עד כדי כך אני נבל בעיניך?", „זו אני המתחננת" — אמרה משהשתדלה להקל עליו. „קח אותי... ואת ילדי".

בולק ישב כאבן. אחר־כך התחיל לספר לה על חייו, על אשתו האנטישמית... לאן יביא את היהודיה עם ילדיה? — הרי אשתו לועגת לו, שאינו מסוגל להיכנס, כמו כולם, לדירות יהודיות שנעזבו, לאסוף את החפצים בעלי־הערך... גם חייו אינם קלים...

הם ישבו שותקים. הזמן רץ במהירות, ושום רעיון לא עלה בראשם. מפעם לפעם נשמעו צעדים בסדרות, מפעם לפעם נראו צללי שוטרים הנחפזים לדרכם. תיקתוקי־השעון שעל ידו של בולק הדהדו כמו הלמות־פטיש על הראש.

„נלי" — אמר לבסוף — „נלי, אם את רוצה להישאר אתי, אברח אתך לאיזה כפר. אעזוב את עבודתי, אעזוב את אשתי..." „והילדים?"

בולק החריש. שוב משך אותה אחריו. הפעם אל מרתף ביתו, מחסן־פחם ללא איוורור, ללא אור, בלא כיעפה וריבה. עיניהם התרגלו לחושך, והם פינו בידיהם תחום צר. בהזיום בלי־ינץ ונושי־פחם. „מחר, כשאשתי לא תהיה בבית, אביא לכאן כמה שמיכות ומעט מזון ומים" — אמר בולק.

„ואני אביא את ילדיי".

היא נצמדה אליו: „תמיד ידעתי שאתה איש טוב".

הוא ליטף את שיערה ובשפתיו הרגיש את מליחות דמעותיה. היא משכה אותו אליה.

◇

למחרת העבירה נלי את ילדיה, אחד אחד. שלוש פעמים יצאה מהגיטו ושמה פעמיה למרתף. כל פעם בדרכים אחרות, עטופה במטפחת־איכרות גדולה, הסתירה כל פעם את אחד מילדיה אצל גופה. קובה עזר לה להוציא את הילדים מהגיטו, בולק עזר לה להכניסם למרתף. בקושי סחבה את רגליה הרועדות מעייפות, גוה רצוץ היה לרסיסים. אך מה חשיבות לכל אלה לעומת ההרגשה הנפלאה, שילדיה נמצאים במקום מבטחים? מחר, כשהגיטו כולו יהפך לגיהנום עלי אדמות, תינוקות יזרקו מקומה עליונה של בתים, בשרם יצליפו בשוטים של אבות, חלקי גוף יתבוססו בשלוליות דם — ישכבו ילדיה בשקט ויליסו פת לחם במרתפו של בולק.

למחרת יצאו „הכשרים" מהגיטו וצעדו, תחת משמר מזוין של הגרמנים, לכיוון המחנה. אנשי המיליציה היהודית צוו לארגן את השורות, לאגו להרגיע את האמהות היוצאות מדעתן, באומרם, שלילדיהן הנשארים לא יאונה כל רע. במרות צורתם הירצלה קיבלו אנשי המיליציה זכות להשתמש בעגלה וסוסים להעברת מטלטליהם מהגיטו אל המחנה. הם הורשו אפילו להתעכב בעיר ולסדר את סידוריהם האחרונים לפני ההסגר. בדרך העלה קובה לעגלה את ילדיה של נלי ארוזים כמו חבילות, הסתירם בתחתית העגלה וכך העבירם למחנה. והנה הם כאן עם נלי. על הדרגש העליון שבין דלת וחלון הצריף, שלושה יצורים קטנים יהודים בין האוכלוסיה המבוגרת של אלפי הורים שכולים שבמחנה, שלושה יצורים יחידים בין מאות הנשים שבצריף.

◇

אני, הנשים הלא מיוחסות, שלא היו לנו קשרים עם אנשי המיליציה או עם קאפו, או „פוראורבייטרים"**) לכיניהם, היינו יוצאות יום יום עם שחר אחרי המפקד, לעבוד בשביל הגרמנים, לרוב בבתי המלאכה השונים שהוקמו כאן. הקאפו, האחראים בפני הגרמנים על הספק הייצור ויעילות העבודה, שלטו בעבדי־הם ביד קשה ובגסות רוח. מפעם לפעם היו הגרמנים מתנפלים על בתי המלאכה ומוציאים אנשים לעבודות־חוץ. עבודות־חוץ השני־איה כזהר במחנה היתה חפירות באדמה, חילול הקברים. — המחנה שכן על שטח בית העלמין היהודי. הגרמנים אהבו להכריח את כלואיהם לחפור בקברים, להוציא את שרידי המתים, להעבירם לערמה, — ולשרוף. ריח הגוויות המתפרקות, צחנה קשה מנשוא, אפפה את המחנה כולה. כלבים כאלפים האיצו בעובדים התשושים ולא פעם היו הכלבים, מוסתים על ידי אדוניהם, ננעצים בבשרם החי של הקורבנות. מי שלא החזיק מעמד, הועבר יחד עם השרי־דים שהוצאו מהקבר — לשריפה.

חלפו שבועות וחודשים, והשמים, שראו את הכל, התקדרו ובכו ארוכות. אלא שבכי השמיים לא היה בו כדי להושיע. בגד שנרטב, לא היה במה להחליפו. חוסר הציק ולא היה במה לחמם את הגוף המדולדל. הצטננתי קשות. יום אחד התנפח פרקי רגלי וכאבים עזים מנעו ממני ללכת. גופי בער חליפות בחום, או רעד בצמרמורת. התייצבתי בפני הבלוק־אלטסטה וזו הדיחה בספר של „מספר אחד" חולה. נשלחתי לצריף הקרוי „קרנקנשטובה"**). כאן לחמו הרופאים והאחיות שלנו לא רק במחלות ובמוכיהם, אם הגנו בחדית נוספה על חוליהם התגלות שונות הגרמנים המאיימים כל פעם „לחסל" את בית־החולים. גם כאן פקדים מדי בוקר. בעומדי במפקד ריקוד לפני עיני צור כיוכספשית וכתמים שחורים הצבו ביני ובין השער. הפוקדים צצד יצור פתולוגי, ענקי, בבגדי קצין אס.אס., אנדרוגינוס לבוש הצאית. אך פניו מגולחים כפני גבר קולו וראשו כובע של קצינה. יצור חוסה מופרע זה נהנה לה סבירית־לחי ללא אבחנה לצתים לנסים מפכילות ערוכות רפואיה...

לפנות ערב הגיעה אלי חברת כיתתי אדית, ובידיה סיר עם מרק.

„את חייבת להבריא מהר", אמרה אדית. בעיניה השחורות החייכניות, בדרך כלל, נשקף עצב.

רציתי להגיד לאדית משהו נעים, אך ראשי היה ריק לחלוטין. ניסיתי להיזכר, על מה היינו מדברות לפנים, כשהיינו [illegible] קודם, לפני המלחמה? על מה דיברנו? אדית ישבה לידי ספרוה שותקת אף היא, אחר־כך הלכה לה.

ערב אחד קיבלנו אזהרה, שלמחרת מתוכנן „טיהור" החולים. אחותי הגיעה לכאן ועזרה לי לברוח. נאבקתי עם הכאבים שתקפו כבר את כל פרקי גפי, יותר זחלתי מאשר הלכתי. [illegible] הובילה אותי לצריף בו התגוררה עכשיו. כי קבוצתנו [illegible] לעתים קרובות היו מעבירים אותנו מצריף לצריף, ממקום למקום וכל מקום חדש גרוע היה מקודמו.

נלי וילדיה לא היו כאן. שאלתי עליהם, אך איש לא [illegible] לתת לי תשובה ברורה. לעומת זאת ידעו כולם שקובה [illegible]. המחנה נצפוה יום אחד לעבור על יד שורה ארוכה של המיליציה היהודית, שכובים מתים כשהם־פנים על הארץ. סר להם, לגרמנים, העוזרים היהודים האלה והם הרגום. את [illegible] בבת אחת, בירי — ואחר־כך, או אולי קודם השחיתו את בככיהם. השכיבו את הגופות [illegible] בשורה והאילצו [illegible] תושבי המחנה לעבור לידם, להסתכל. זה היה סופו של קו[בה]. על נלי וילדיה, איש לא ידע.

◇

זה היה בשנת 1943 — ועד סוף המלחמה המשיכו ה[גרמנים] להמציא ולשכלל שיטות עינויים והשמדה. דלדלו את קורב[נותיהם] כבשר, דלדלו אותם מאמונה ותקווה. במהמת ריכוז, [illegible] העצמות היבשות, גזו שלדי אדם.

ואז נסתיימה המלחמה.

אט אט, בהססנות, בלוהי יציבים, נזוסים ומעוטים, חזר[ו] לתוך שלדי האדם.

◇

יום אחד, בשנת 1956, יצאתי משיכון נוה־עמל [illegible] להמתין, אוטובוסים בכביש המחבר את הרצליה עם רעננה. עלי להגיע לעבודה בבית חולים השוכן בקצה הכביש. [ליד] תחנת האוטובוסים נמצא קיוסק, בו אפשר לקנות עתון [illegible] וגם בייגלה ופיתה. עודי עומדת, שקועה בהרהורי, [והנה] אוטובוס עבר על ידי ונעצר ליד הקיוסק.

אשת־נהגת יצאה מתא הנהג ובצעדים נמרצים נגשה [illegible] דלת הסנדר. לגופה היו מכנסים וחולצה ספורטיבית. [שיערה] האדמוני משך מיד את תשומת לבי. היא הוציאה [illegible] תבנית ענקית מלאה עוגות והגישה אותה לאיש־הקיוסק. [האוטובוס] שלי הגיע בינתיים, אך לא עליתי. הלכתי בעקבות ה[נהגת]. נלי. קבעתי. גופה מסורבל יותר, שיערה דליל יותר, [illegible] כבויה יותר, אך זאת היא, ללא ספק.

„נלי" — אמרתי.

היא הסתובבה והסתכלה בי בתדהמה. — „את מכירה [אותי?]" — שאלה.

„כן" — אמרתי — „את לא מכירה אותי כי אני [illegible] כבר רבות, אלמונית בין מאות. אבל את היית יחי[דה]. הילדים... שם, למעלה..." — עמדנו נבוכות רגע ארוך ורק סקרנו זו את זו.

„מה אתם, עם הילדים...?" — שאלתי לבסוף.

צווארה של נלי התכווץ, היא משכה קלות בכתפיה ועיניה הביעו שלילה.

„אף לא אחד?"

„אף לא אחד".

שתקנו. וראשונה התאוששה נלי — „אני גרה כאן. בעלי הגיע ארצה עם צבא־אנדרס, הוא הכין בשבילי [illegible] ילדה, בת ארבע"... — חיוך עצוב האיר את פניה. „תמיד, כשהרבינו תהיה ילדה, הוא היה אומר גם, [illegible] לשכח את טעמן של העוגות הביתיות שלי, שיבוא יום להתפרנס באפיית עוגות". — הוסיפה, בהצביעה על [illegible] „ואת?"

„אני עובדת כאן בבית חולים" — הצבעתי לכי[וון] — „גם לי ילדה, בת שנתיים". שוב עמדנו שותקות.

„האם זה יאמן?" — שאלה נלי — „רק שלוש־[עשרה שנים] עברו כאן, רק שלוש־עשרה. והנה אנו חיות רגיל, [illegible] אני עובדת בשביל עצמי. את מטפלת באחרים... האם [illegible]"

נלי היתה באותו זמן כבת ארבעים, ואילו בשנ[ות] עשרה השנים היו בערך כחצית חיי.

„לא, לא יאומן. אך בכל זאת, עובדה".

אחרי שנפרדנו כבר, הסתובבה שוב נלי ואמרה: „סיפרתי לבעלי... אבל לא סיפרתי לו את הכל... לא רציתי [illegible] לו בדברים מיותרים..."

פניה לבשו ארשת של חוסר בטחון מהול בבושה. היא הסתכלה ישר לתוך עיני. בחנה את תגובתי.

„טוב עשית נלי" — אמרתי — „מי מסוגל לספר [illegible] אין צורך. בלאו הכי לא יהיו הבריות מסוגלות להבין [illegible]"

היא חייכה אלי בהקלה. האוטובוס שלי הגיע. התחלתי [illegible] ראיתי איך נלי נכנסת לתוך הסנדר שלה ונוסעת [illegible] צוהרית.

*) הממונה על הבלוק.

*) ממונים על קבוצות עובדים.

**) חדר חולים

אני הרוצחת

מאת משה שמיר

הנפשות:

יהודית והולופרנס

(...דית באהלו של הולופרנס. במחנה אשור — מחוץ לחומות עירה בתו־ הנתונה במצור).

ולופרנס: נותרנו לבדנו?

ודית: ביגור סגר את האהל מ־ ...ן.

ולופרנס: דממה במחנה. צייפים.

ודית: כי על כן רב המשתה.

ולופרנס: המשתה. והפקודה...

ודית: הפקודה?

לופרנס: פקודת הצבא ליום והעבודה...

ודית: העבודה?

לופרנס: עבודת הצבא מאתמול היום — ולמחר... מחר היום החמישי ...ך אלינו.

ודית: החמישי? — האמנם...

לופרנס: כאילו נבהלת. האם שמעת מפי אלהיך, כי בני־עירך את החסא אשר יסגיר אותם בידי?

ודית: גם הלילה אצא לתפילה.

לופרנס: כן. שמעתי כי אמרת לבינור. וכי על שפתך ציוית כי לך בחוץ לאהל, לשמור את צאתך. עשמורת־הלילה תצאי להתפלל, כ־

ודית: היין לא אטם את אוזניך.

לופרנס: עוד לא. ועוד לא את אך את כאילו באטמו הושיך ה־ . האם השמיע לך אלהיך — כי ירושלים קרבים ובאים לעירך?

ודית: האם השמיעו זאת לך — ד?

לופרנס: האם השמיע לך — כי מפי מרגלי תשמעי זאת?

ודית: האם נפלו השליחים ב־ ?

ולופרנס: אלהיך יודע.

הודית: הוא לא דיבר אלי.

לופרנס: ארבעה לילות יצאת לל אליו, לילה אחר לילה — אינו שומע?

ודית: אולי עוד הלילה. רק עוד ה...

לופרנס: אולי לא תרצי לצאת ה. או לא תוכלי. האם תצאי ה־ ?

הודית: עוד הוא גדול.

ולופרנס: שאלת כל השאלות: צא הלילה, מי משנינו יצא הלילה?

הודית: אולי, יצאו השנים?

ולופרנס: אני עם ראשך — או עם ראשי שלי?

הודית: את ראשי יכולת לקחת בכל שעה. אבל איך אקח אני את ך?

ולופרנס: (מושך אותה אליו, בצוארה, מתחת לתנוך אוזנה) ...א את החרב — כבת־אחת — בכל ... — כאן! עמוק! — ואחר־כך ל־ ...ך את הלהב תחת הסנטר — והתאה, שתהיה הגלגולת תלויה על הוליות ... ואז, במכה אחת — הראש כת־ בעפר...

הודית: ואני חשבתי...

ולופרנס: כבר חשבת?

הודית: כי מן הצורף עושים זאת, ...וה.

ולופרנס: כערוף את הכלב. כך ה התליין. גבר. בחרב גדולה. זו, לכ־ (מציג את חרבו). ראית כזאת מעודך? לא בערי היהודים. (מניף אותה) חרב ...שים. חרב נוצחים והורגים... לא ...ילך. גם להרים לא תוכלי. (כסיל החרב על המיטה) נסי! (יהודית קר־ אל החרב, אוחזת בה, מנסה — איגה ...יחה אלא להזיזה כעט, וכיד שוכבת ה).

ולופרנס: (מבהילה מאחור) הוא ... (בתגובה מהירה תופסת יהודית ב־ ... ומניפה אותה) ובכן — יש בכוחך ...את! — אף ניסית להצלים את כוחך ... כיש בך... שיש בשביל מה? — ...לים בשביל מי? — כי את מי, זוהי ...לת הלילה...

הודית: (מניחה את החרב על ...שה, יושבת למולה) בזה ויריחו... ...זה — ולא יהיה הורג, ולא יהיה נהרג.

ולופרנס: רק חרב הורגת — אפשר לחנוק בכר אשר על המשכב... אפשר להטיף סם־מוות בכוס היין... אפשר בטיכת־זהב... בסכין דקה וקטנה, ש־אשה מחביאה בין שדיה... (תוך כדי כך הוא מלפפה, עובר על פני כל גופה בידיו) — מה כאן?

יהודית: אשה מן העיר. אלמנה.

הולופרנס: מאימתי?

יהודית: שנים רבות.

הולופרנס: ללא איש?

יהודית: ללא אדם. לא בן. לא אב. לא אח.

הולופרנס: ואת יהודית — ועירך בתוליה. — או אולי עירך יהודית ואת בתוליה?

יהודית: יש יהו ביהודית ויש יה בבתוליה.

הולופרנס: מה זה?

יהודית: שמות אלהינו.

הולופרנס: כמה אלהים יש לכם?

יהודית: אחד.

הולופרנס: ושמות — שנים?

יהודית: כל השמות שבעולם — שמותיו.

הולופרנס: וכל הממלכות — ממלכתו, וכל המעשים — מעשיו, וכל המקומות — מקומו. הכוהנים שלנו מספרים לנו את אותם הסיפורים.

יהודית: וכל בני־האדם — בניו.

הולופרנס: כל בני האדם הם דר־ מן־אדמה! רק בני אשור — הם בני האלהים, עמו הנבחר. להם נתן את חוקותיו ואת כהניו ואת מקדשיו.

יהודית: ככה מספרים לכם כהניכם?

הולופרנס: וכהניכם — לא ככה מספרים? — — קראתי את ספרייך מן הראשון ועד האחרון... כולם משקרים, שלכם ושלנו ושל כל בני־האדם אשר על כל הארץ. „בני אלהים!" — „עמו הנבחר!" — חיית־טרף ככל חיות־הטרף — והמות אין־קץ — טירוף נמשך עד מוות — איוולת אין תכלה, אין תכליה...

יהודית: ניצוץ של רצון, לפעמים... הבהוב פתאם של איזה כח אחר... כוח לא־נבגורה... סימן לנשמה.

הולופרנס: קחי את הנשמה שלי. בחינם! את כל הנשמות שבעולם אני נותן לך — בעד גוף אחד.

יהודית: הגוף — שלך. זה ארבעה ימים שלך הוא. לא נגעת בו. מדוע? משהו היה בך של בשמת. אני אשה יפה. לא שלחת אצבע. משהו עצר בך. לא משהו של נשמה? ארבעה ימים וארבעה לילות — מדוע?

הולופרנס: גוף בעד גוף, גבירתי — לא רציתי בך.

יהודית: הלילה...

הולופרנס: איני רוצה...

יהודית: אולי, אם כן...

הולופרנס: ולא ארצה — לפני שאת תרצי בי. אלי תבואי מרצונך. גוף בעד גוף... כשבאת — ידעתי למה באת. אמרתי בנפשי — לא בבהלה, ולא בכוח. בעצם היותי — אכניע את שנאת היפהפיה הזאת — לאהבה אותי. הנחתי לך להתקרב. יום אחר יום ראיתיך נופלת בפח שלי — העיבורה המפילה אותי בפח. אני אתן לך את החרב. את התקרבי יותר. אשכב. אפשוט צוואר. החרב בידך — הרגע הסופי, הגבול הדק, עד שם נבוא. מצד אחד — עבר, עירך ואלוהיך, עם בכמתך גם יחד. מצד שני גופי. רק הוא. גוף גבר חי, ועל ידו גופך נושם מבצד לשמלה. ואז, ברגע הסופי והעידום ההוא, לא כוח לא שלטון לא עוזר לא שנאה — רק רצונך, רק את שולטת בחיי ובחייך. אז, גבירתי — תיפול החרב מידך. אז תשכבי תחתי, שבורת־רצון, נכנעת — לרצוני שלי המתעורר...

יהודית: ומחר...

הולופרנס: אל תשאלי על מחר. אל תשאלי על שכר. אחר יהיה כחר נגזר.

„יהודית וראשו של הולופרנס", לוקאס כראנאך

יהודית: עירי...

הולופרנס: תבער!

יהודית: אם כן...

הולופרנס: (כורע על מיטתו) אני הוא השבר. —— קחי את החרב! (היא אינגה זעה) הגישי יין. (היא מגישה. היין נוסף מן הגביע) מה לך? — את רועדת? — כל דברי אמת. בידך אני לכבס ולחסד.

יהודית: אין בי כוח.

הולופרנס: עירך כבר נואשה ממך.

יהודית: מה בעיר — מאז יצאתי?

הולופרנס: מונים את הימים. קוברים בלילות. מצפים לתום היום החמישי — כי יפתחו את השערים ויניחו לנו להיכנס. חדלו לשמור במגדלים. להתקין כלי נשק. עירך נכנעה. כצפה לכניעתך... ולהיים... ולמוות...

יהודית: הם לא יחיו?

הולופרנס: הם לא יספיקו לבתות לפני מותם. לבד מן הנשים. גורלן של הנשים... זו אשמתך. את יפה מדי. השמועה עברה בין חיילי: נשים יפות בעיר הזאת! אמרתי להם: חכו. נבקיע בעיר — רחם רחמתיים לגבר.

יהודית: כה — אוכל — אני — כד־...

הולופרנס: גוף בעד גוף, יהודית.

יהודית: אני מדברת עליהם... על עירי...

הולופרנס: גם אני. אמרת כי אין לך אב או אח או בן. הישבי היטב — אולי יש?

יהודית: למה?

הולופרנס: להציל את חייהם. כפי שעשיתם אתם — גוף בעד גוף — כך יעשו לכם. את אשר הרגתם, והרכתם, החרבתם, השמדתם — נהרוג, נהרים, נחריב, נשמיד. ואת אשר חסה עינכם — נחוס גם אנו.

יהודית: אמתו הרגנו? — השמדנו? — ארץ שליוות, עם שוחר שלום.

הולופרנס: שוחר שלום? — (בחיוך נדיב) איך הביא אתכם אלהיכם לשבת בארץ השליוה הזאת? — גם זאת אשמתך. יהודית. עוררת בי סקרנות. אשה מופלאה וחכמה. מה הוא העם אשר ממנו יצאה? — ספרי־הקודש אשר הפקדת בידי נתנו לי את התשובה, בעזרת אחד מעבדי הקורא את לשונכם. מהחל ועד כלה קראתי. יפה. מאד יפה! —— דברי חק, שיר ותהילה — עלילות גבורת עמך. שמעת על יהושע בן־נון?

יהודית: יריחו.

הולופרנס: אשה כלומדה. מחר תהיה בתוליה כיריחו.

יהודית: ויהודית כרחב...

הולופרנס: זונה. נכון. יש לך קרובים? — נציל אותם כמוות. מלה במלה ככתוב בספריכם הקודשים. (זורק לעומתה מגילת ספר) הנה הוא. ציוויתי כי יסכנו את עמוד הכתב אשר תקראי הלילה לפני. קראי!

יהודית: (מוצאת את המקום בספר) „ויריעו העם תרועה גדולה. ותיפול החומה תחתיה, ויעל העם העירה, איש נגדו — וילכדו את העיר — ויחרימו את כל אשר בעיר מאיש ועד אשה, מנער ועד זקן, ועד שור ושה וחמור — לפי חרב..."

הולופרנס: האם חשבת פעם מה מסתתר מאחורי המלים האלו? אני יודע. אני ראיתי ערים נופלות בפני כובש. בני עמך עשו את יריחו כבית מטבחיים, הם רצחו — ושחטו — והתעללו —— אב ובנו — ואם עם בתה וזקן על נכדו. אף נפש היה אחת לא השאירו. אף בית אחד לא נשאר על תילו!

יהודית: אבל... אבל יריחו לא ביקשה שלום. ועירי, בתוליה — מחר תפתח שעריה לפניך...

הולופרנס: אילו עמד יהושע מחוץ לחומות יריחו ימים תגבורות וחדשים כאשר עומד אני מחוץ לעירך — היתה גם יריחו מבקשת שלום.

יהודית: יריחו... היתה... יריחו...

הולופרנס: הישבי. תפשי. עוד הלילה גדול. הביאי לי טעם אחד מדוע אסור לי מה שהיה מותר ליהושע בן־נון שלכם.

יהודית: בתוליה...

הולופרנס: טעם אחד — מדוע בתוליה טובה מיריחו.

יהודית: לך יש ארץ וארצות. ממלכה גדולה לשובע. יהושע — מן המדבר הביא עם רעב, עם נודד, עם שב אל מולדתו.

הולופרנס: לא לפי כבודך, יהודית, לא לפי כבודך... „מולדתו"! — שנינו חכמים מדי בשביל דברי־ההבל האלה. שנינו יודעים את הספר הזה (נוטל את הספר בידו)... גם זאת סימנתי לי... שיננתי לי היטב... והנה הוא (זורק אליה את הספר) קראי!

יהודית: „ואתן לכם ארץ אשר לא יגעת בה, וערים אשר לא בניתם ותשבו בהם, כרמים וזיתים אשר לא נטעתם אתם אוכלים."

הולופרנס: (בלעג) עם שב אל מולדתו!

יהודית: למען יעבוד את האלהים ו...

הולופרנס: אין אדם ואין עם בעולם שאינו עובד את אלהיו!

יהודית: וילמדו את דרכיו ואת חוקותיו לכל העמים...

הולופרנס: אין עם בעולם שאינו מלמד. ואין עם בעולם — שלומד!

יהודית: אלהינו — נותן הצדק, נותן החוק — הוא אשר נתן לנו את הארץ.

הולופרנס: כל מעשה רצח ותועבה שבעולם יש לו חותם של איזה אלהים.

יהודית: ואם יש ——?

הולופרנס: הבריה אני שומע. צידוק אחד הביאי לי, דבר של אמת: מדוע אסור להיות־אשור לעשות בארצכם היום — מה שעמך עשה לארץ הזאת וליושביה...

יהודית: ואם אין ——?

הולופרנס: אני הורג את ההורגים שלפני — וההורגים שאחרי יבואו ויהרגו אותי, ואין צדק ואין רחמים ואין משפט — רק כוח החזק על פני החלש לעולם, כוח החיים המנצחים. מחר — אתם יריחו. ואני יהושע בן נון!

יהודית: אבל בכל זאת, קרה משהו כאן... כאן יריחו. אלה היו ימי הפראות, ימי החושך שלפני ההיסטוריה. בינתיים למדו בני־האדם להאמין במשהו, לקוות, לחלום... למדו לדבר זה עם זה!

הולופרנס: אבל יותר מכן — להרוג ולהשמיד, לרצוח ולהרוס...

יהודית: ובכן — חלל ריק... לא כלום... תהום... וכולנו תלויים בחלל הריק... ללא אהיות. לא רק אנו — גם הם. (מצביעה לעבר הקהל) הצגת בפניהם כאלה — אתה חייב להם את התשובה!

הולופרנס: נשאל אותם! (הוא צועד אל קדמת הבמה, פונה אל הקהל) גבירותי ורבותי! — אתם מכירים את ספור בתוליה. אולי אתם גרים בה. עיר יפה. הרבה נשים תקנים, הרבה ילדים קטנים. בתים שטוחי־גגות, כיפות עגולות — פה ושם סוכה על הגג. שוק ציורי עם סימטאות. כרמים... גינות... בית כנסת עתיק, עם פרוכת ורקומה, ספרי תורה, תכשיטים. עגלות. כלבים. צעצועים. תנורים. עשן.

האם אתם רוצים כי העיר תישאר בחיים? האם אתם משוכנעים להציל אותה מחורבן? — הגידו: כן או לא? — אל תתביישו הגידו ביחד: „כן!" — הגידו כן! —— בסדר. אני לא אפגע בעיר. אתן פקודה לצבא שלי — נקפל את אהלינו — ניסוג בשקט ונחזור הביתה, כלעומת שבאנו. בתנאי: — שמישהו מכם יתן לי נימוק אמיתי ומשכנע, מדוע היה מותר לכם לעשות ליריחו מה שאסור לי לעשות לבתוליה. מדוע לכבוש ולהרוס את יריחו זהו מעשה גבורה היסטורי קדוש ונעלה והגון — אבל לעשות אותו דבר לבתוליה זהו מעשה ברברי ופראי; שכדי למנוע אותו צריכה הגיבורה הזאת להרוג אותי, מדוע? אני מצפה לתשובה!

שותקים. בסדר. אני מוכן להקל עליכם את המלאכה. אני מוכן להוריד את המחיר. רק זאת: הגידו כי אתם מוותרים על כיבוש יריחו. קומו והכריזו כי אתם מתחרטים על מה שאבותיכם עשו ליריחו. קומו והגידו כי היה זה מעשה פראי — ואתם מוכנים למחוק אותו מתולדות עמכם. רגע. רגע... אל תמהרו כל כך להסכים. פירוש הדבר שאתם מפסיקים להתפעל מהשופרות, מהנסים, מהגבורות... מפסיקים ללמד את הסיפור הזה בבתי הספר שלכם, מפסיקים לקרוא את הפרשה הזאת בספריכם הקודשים. מוחקים אותה!... — מוכנים? מוותרים על ההיסטוריה? — פה אחד, כולם ביחד — מוותרים על כיבוש יריחו? —— מספיקה לי כלה. בזיל הזול, רבותי — אתם מוותרים על זיכרון, על סיפור עתיק, על אגדה — ובמחיר זה תצילו כאן עיר ממשית, חיה... מוכנים? — מוותרים על יריחו?

יהודית: אני רוצה ל... לנסות...

הולופרנס: יפה. ראשי — תמורת תשובה משכנעת. אם יש לך תשובה — ואני... לא, לא אני. רוב הקהל היושב כאן באולם יחליט אם זוהי תשובה משכנעת — אשכב בשקט על המיטה, אעצום את עיני — ואתן לך לערוף את ראשי ללא התנגדות. (עולה על המיטה, שוכב — ומתרומם לרגע) אבל למה לנו דימוקרטיה, לשאול? — את תחליטי. אני מפקיד את גורלי ואת ראשי בידך. את תחליטי אם מותר לך להרוג את הבן של אמי, את האב של ילדי... את בעצמך תחליטי אם יש לך תשובה — וצדק. —— קחי את החרב... (הוא שוכב).

יהודית: (נוטלת את החרב בידה, שוקעת בהרהורים) בתוליה — יריחו. כן. הולופרנס — יהושע בן נון... יהודים — לא יהודים... לא... העם כאן — העם שם... התינוקות, הנשים — תינוקות ונשים גם שם, גם אז, גם בכל מקום, גם תמיד... לי לא היה תינוק. מה ההבדל? — מה חסר? — יהודית. יהודית בבתוליה. יש יהודית בבתוליה. מי היה ביריחו? — רחב. רחב הזונה. בוגדת בעירה. עוזרת למרגלים. ביריחו אין יהודית. אבל בבתוליה אין רחב. בבתוליה — היום — כאן — יש יהודית. יש רק יהודית... מה ההבדל? מה זה „יהודית"? מי אני? אשה עם חרב... אם אהרוג אותו — אני רוצחת.

אם לא אהרוג אותו — אני זונה.

אני? — אני... כן, זונה פשוטה, באהל משכבו... אבל אם רחב אני, אם רחב הזונה — אני העיר, אני יריחו! אני כאן בשמה של יריחו אני עומדת, בשמה של יריחו אני מגינה על בתוליה... כאן, ברגע זה, במקום הזה, מאחורי גבי — כל הערים... כל ערי המצור... אני מגינה על יריחו — ואתה יהושע... אני מגינה על שומרון ואתה סרגון... אני מגינה על ירושלים ואתה נבוכדנצר... אני מגינה על יריחו ואתה יהושע! אני רחב הזונה, הטמאה, הבוגדת המזוהמת — (מרימה את החרבה) — ויש לי תשובה — הקשב ושמע, צדקת, גיבור החיל! — יש לי תשובה, לא בתולית אני, ולא אני יהודית. אני יריחו. אני העיר הנצחית במצור. אני הזונה. אני המזוהמת — אני הרוצחת! (היא מניפה את החרב).

„אני הרוצחת" הוא קטע ממחזה של משה שמיר „יהודית" — העוסק באינטרפרטציה בת־זמננו לסיפור האפוקרי הנודע על יהודית והולופרנס.

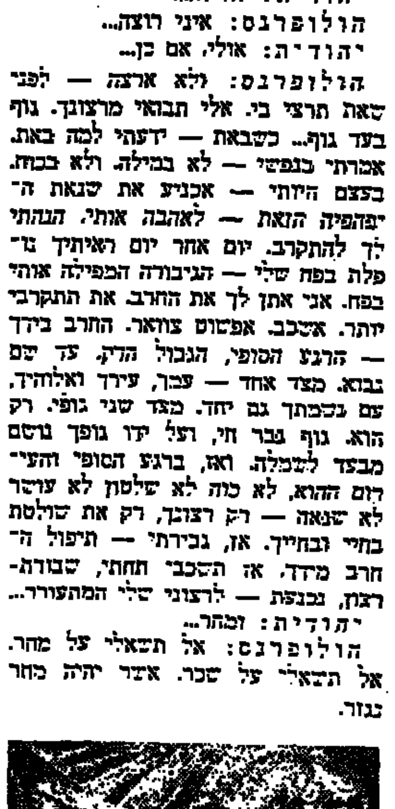

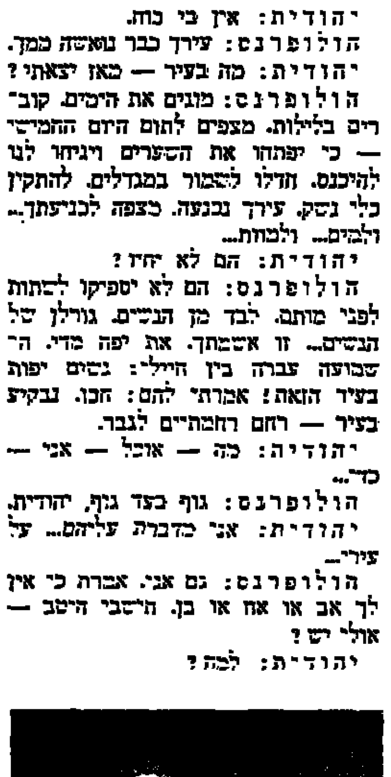

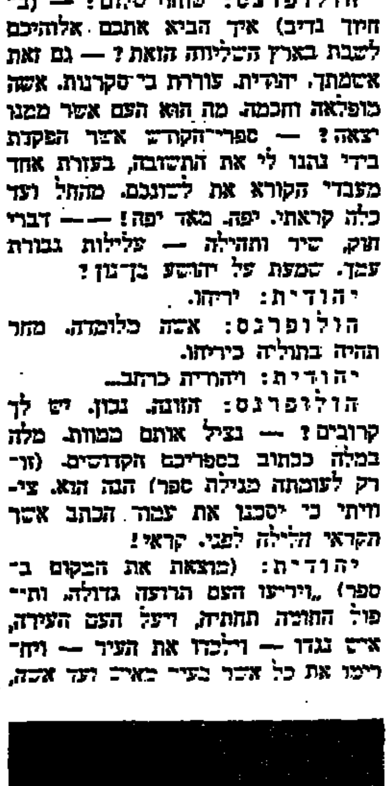

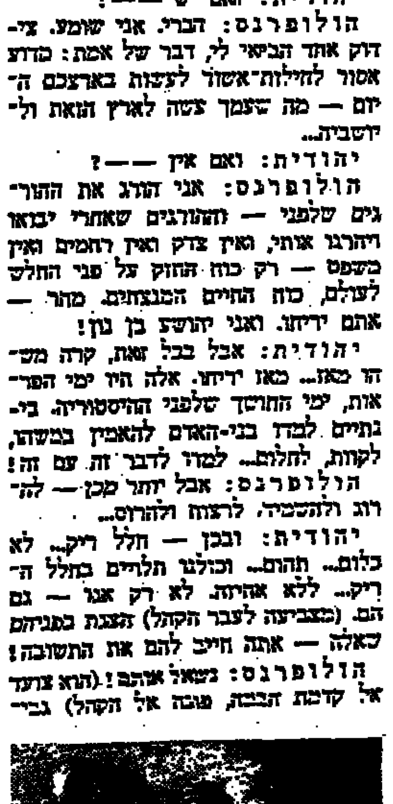

מימין לשמאל: „הולופרנס" (גילוי הגופה), בוטיצ'לי; „יהודית" (ואמתה באוהל הצורר), ורונזה; „[illegible]" (לאחר שביצעה את ה[illegible]ה), סרצני; „יהודית" (בדרך [illegible] עירה), בוטיצ'לי

הקומוניזם האירופי וידידיו

למרות השינויים העמוקים שהתחוללו במפלגות הקומוניסטיות הגדולות במערב־אירופה וחרף כל הסתייגויותיהן מן הקומוניזם־נוסח־רוסיה, — אין שום ערובה כי אכן ניתקו את חוט־הטבור שלהן ממוסקווה ✶ גורמים חשובים במחנה הדמוקרטי — בארה"ב ובאירופה — חוזרים להאמין כי התגברות הקומוניזם באירופה בלתי־נמנעת ✶ על מערב־אירופה מאיימת תופעת „פינלנדיזציה" עצמית

מאת
פרופ' זאב לאקוויר

הבעיה של שיתוף פעולה בין מפלגות דמוקרטיות ובין מפלגות קומוניסטיות, איננה חדשה. בראשונה, בשנות ה־20 של המאה, זו היתה בעיית דוקטרינה ראשונה במעלה בעיני הקומוניסטים. היום שוב איננה מטרידה אותם, והיא נעשתה בעיקר בעיה לשותפיהם הדמוקרטיים הפוטנציאליים.

סר הרולד וילסון, עד לא מכבר ראש ממשלת ה„לייבור" בבריטניה, איש שמעולם לא האשימוהו, שהוא נוטה לבהלה או שהוא חסיד המלחמה הקרה — הזהיר לא מכבר מפני שיתוף פעולה בין סוציאליסטים דמוקרטים ובין קומוניסטים. שיתוף פעולה כזה — אמר — יסכן את הדמוקרטיה ולא רק בארצות שהם נכרתו ברית כזאת.

בארצות־הברית, לעומת זאת, מרובים הקולות המטיפים להסדר עם הקומוניזם של אירופה המערבית — ה„אירוקומוניזם". יש אומרים, שביחוד הקומוניזם האיטלקי מתון ורפורמיסטי מעיקרו, והכוונות אלה יתחזקו עוד יותר בתנאי שהוד המערכה לא תיווצר מצד מדיניות־חוץ עקשנית של אמריקה, ולא תנתק השפעתם של היסודות הפרו־סובייטיים במפלגה הקומוניסטית האיטלקית.

אחרים, כגון ג'ורג' בול, טוענים שעליית הקומוניזם האיטלקי לשלטון בלתי־נמנעת, ואם תשכיל ושינגטון לשחק בקלפים הנכונים אולי אף תפיק תועלת ממצב חדש שיתהווה ברומא.

חסידים אמריקאים אלה של הסדר עם המפלגה הקומוניסטית האיטלקית אינם נודעים בהכרח בדבקות בערכים של סוציאליזם דמוקרטי, וזו עובדה המעיקה מאוד על סבלנותם של איטלקים. עיתונאי איטלקי נודע סיפר שהוא פיתוי להזכיר לקוראים האמריקנים, שגם על עליית הפאשיזם בהנהגתו של בניטו מוסוליני בירכו בראשונה אמריקנים רבים, ובתוכם אינטלקטואלים ועיתונאים.

דבריו עוררו זעקות־שבר. דימוי כזה, אפילו על דרך הרמז, הוא בגדר שערוריה. ברור שאיש אינו רוצה שישוחט לסניגורי הפאשיזם בעשית ימינו.

האמנם ברור כאילו שהקבלה זו איננה נבונה מצבנה וכתוכה, או שאולי יש בה להפיץ אור־מה על היום בימינו אל הופעת תנועה פוליטית חדשה, משונה, וקוסמת, בבחינות מסויימות, שרק מגרעת אחת לה — אין היא דמוקרטית?

● האיטלקים „חדלו לירוק"

כאן שומה עלינו לזכור כי ב־1922 ועוד במשך שנים לא מעטות אחר־כך לא חברו אל המושג „פאשיזם" מושגי־הלוואי השליליים בתכלית, שנצמדו אליו לאחר זמן ושערים צמודים אליו. המשטר הישן באיטליה היה „מושחת מאוד", כפי שכתב „טיימס" הלונדוני ב־31 באוקטובר 1922 (יום שנתמנה מוסוליני לראש הממשלה); ו„ניו יורק טיימס" העיר למחרת, כי השליטים החדשים הם ככלות הכל מ„סוג בלתי מזיק באופן יחסי".

וינסטון צ'רצ'יל דיבר אף בלשון מפורשת יותר, „לו אני איטלקי — אמר לקבוצה של פאשיסטים — הייתי מצטרף אליכם בכל ליבי מתחילה". הוא אמר, שקסמו לו „התנהגותו העדינה והפשטנית של מר מוסוליני וישותו הרגועה והעניינית", כלומר, מוסוליני היה איש שרק טובת העם האיטלקי לנגד עיניו.

משקיפים אחרים ראו את הפאשיזם כתנועה אמיתית של התחדשות לאומית, בנסיון להחזיר את הסדר והלכד על כנם במדינה שסועה מאבק פנימי מר. במשטרו של מוסוליני הילכו הרכבות בלא איחורים, המאפיה הוכתה הולם נקיון בערים (כתב לורד [illegible] האנגלי בעת ביקור שם: „במשטר הפאשיסטי חדלו האיטלקים לירוק במקומות ציבוריים"). לא רק אצל ה„ימין" ואצל אנשי העסקים הגדולים היתה אהדה לאיטליה הפאשיסטית בימים הראשונים ההם, לא מעטים מחוזי שלומם נמצאו בתוך ליבראלים ואצל ה„שמאל". ג'ורג' ברנארד שאו היה הסידה הגלגל שנים רבות. ה.ג. וולס אמר שיש בפאשיזם משהו „בר־קיימא יותר מכל המקרים האחרים של דיכוי השיטות הפרלמנטריות" — הנה הוא תובע משמעת וסדר.

עורך „אובזרוור", ראש בכאוני דעת־הציבור הליברלית בבריטניה, כתב כי מוסוליני הוא „אדם הדומה להר געש". ובספר קטן על „הסיבות ההיסטוריות של מצב־העניינים הנוכחי באיטליה", שיצא לאור ב־1923, כתב ג.מ. טרווליאן, המחבר ביוגרפיה מונומנטלית של לוחם החירות האיטלקי הגדול ג'וזפה גריבלדי:

● הרהורי־לב פוליטיים

אל נתייחס בחוסר סבלנות לאיטליה משום שלרגע היא סוטה מנתיב החירות בנסיון רציני מאד להשליט סדר בביתה ולבער את הרעות, שטופרי החירות הניחו להם לצמוח. מר מוסוליני הוא איש גדול, ופטריוט כן מאוד על פי דרכו. תהי בא תפילתנו למען לא שבבוא יושיב את מוסדות החירות באיטליה אלא שיזכר כאיש שהעניק לארצו סדר ומשמעת בעת שהיתה זקוקה להם ביותר, ובזאת איפשר להחיש את מוסדות החירות, בתקופה מאושרת יותר מן התקופה הנוכחית שנגזר עלינו לחיות בה.

גם באמריקה רווחה תגובה נלהבת ודומה.

כל הדברים האלה מעוררים מבוכה, כאשר קוראים אותם כיום, אבל בהשוואה, לזוועות הפאשיזם בארצות אחרות היה הפאשיזם האיטלקי צורה מתונה של דיקטטורה — לא הרגו מתנגדים פוליטיים רבים, הצנזורה התרבותית היתה רפה יחסית; הרוב הגדול של האינטליגנטים האיטלקים — ובתוכם רבים שאחרי 1943 נעשו אנטי־פאשיסטים נלהבים — שיתפו פעולה עם המשטר בראשונה.

מי שהתנבאו עוד בשלבים מוקדמים שהפאשיזם יוליך בהכרח למלחמה, דעתם התאמתה בסופו של דבר, אבל רק משום שגם בארצות אחרות באירופה קמו משטרים פאשיסטיים. לולא זאת, ספק רב אם התוצאה היה מנו לפלוש לאתיופיה וכמובן לא היתה מתחוללת מלחמת העולם השניה. המשטר אולי היה מתרכך במשך הזמן, אולי היה מתפתח לחברה תוססת יותר אחרי כמה שנות־עשור. אולם הגל הפאשיסטי התמשש — ועד היום אנו מתלבטים בתוצאות הקטלניות.

● יש חילוקי דעות

הנוף הפוליטי השתנה מ־1922, אבל הנטיה לראיה מהרהורי הלב עוד קיימת. עדיין שורדת אותה מגמה אצל משקיפים מן החוץ להנות מפלגות לא־דמוקרטיות מכל הספקות שאפשר. למשל, בעקבות הועידה האחרונה של המפלגה הקומוניסטית הצרפתית כתב „ושינגטון פוסט", כי סיסמאותיה החדשות „נשמעות כדברי ג'פרסון ממש".

האפשר לקבל כלשונן את ההכרזות הדמוקרטיות החדשות של אחדות מן המפלגות הקומוניסטיות באירופה המערבית? ומה צפויה להיות דרך הפעולה שייבחרו בה המפלגות האלה, כאשר יצורפו אל קואליציה ממשלתית?

יש חילוקי דעות אידיאולוגיים בין הקומוניסטים האירופיים ובין הרוסים. דבר זה הוא כבר מן המפורסמות. הרוסים רואים את הדיקטטורה של הפרולטריון כ„צורה הנעלה ביותר של הדמוקרטיה" — והאיטלקים והצרפתים מתלקים מגישה זו, למורת רוחה הרבה של מוסקווה. מסמך־הסיום שהוצא בוועידת המנהיגים הקומוניסטיים האירופיים בברלין אינו מזכיר כלל את הבינלאומיות הפרולטרית. אמר סאנטיאגו קאריו, ראש המפלגה הקומוניסטית הספרדית: „נוכח המסורת ההיסטורית השונה (כלומר, דמוקרטית יותר) של אירופה, בהכרח יהיה הסוציאליזם באירופה המערבית שונה מן הסוציאליזם בברית־המועצות ואין זאת שאלה של טקטיקה ושל תעמולה".

שלטים בדמות אגרופי ענק קמוצים קוראים „עם המפלגה הקומוניסטית האיטלקית לקראת מפנה דמוקרטי"

התוכניות הכלכליות והחברתיות של המפלגות הקומוניסטיות המערביות רחוקות מלהיות מהפכניות. האיטלקים אינם תובעים במפגיע הלאמה נרחבת מייד, ואולי אין זה מפתיע מאד, שכן כמחצית ממפעלי התעשייה הגדולים של אירופה הם כבר ממלכתיים. תוכניתם של הסוציאליסטים הצרפתים קיצונית מבחינות אחדות, יתר מתוכניתם של הקומוניסטים הצרפתים; והוא הדין בסוציאליסטים הספרדים. וביחוד מדגישים הקומוניסטים המערביים הדגשה נמרצת את מסירותם לערכים דמוקרטיים.

● כבר היו דברים

בתחום מדיניות החוץ אין הקומוניסטים האיטלקים והספרדים מתנגדים לשוק האירופי, ואף את יחסם אל נאט"ו שינו. אמר קאריו: „באחד הימים יצאו האמריקנים מספרד, אבל זאת יש להביא בחשבון רק כאשר יסתלקו הרוסים מצ'כוסלובקיה".

כל ההתפתחויות האלה מעניינות מאד. והן היו מרגיעות עוד יותר, לולא היו בגדר „הדרך". כאשר הצטרפו הקומוניסטים הצרפתים אל ה„חזית העממית" בשנות־השלושים כבר התנבאו בסגנון הדמוקרטי. בשנת 1945, בראיון עם מנהיגם מוריס טורז ב„טיימס" הלונדוני, הכריז הלה כי „צרפת לא תלך בדרך הרוסית אל הסוציאליזם, והעם הצרפתי, עשיר המסורת המפוארת, ימצא בעצמו את דרכו". המסורת המפוארת לא הביאה את המפלגה הצרפתית מלחזור ולאמץ את הסטאליניזם כעבור זמן קצר.

איש לא יכפור שהמפלגות הקומוניסטיות באירופה המערבית למדו לקח משגיאות־העבר, וגישתן נעשתה מודרנית יותר ופרגמטית יותר. אבל הן לא נעשו דמוקרטיות יותר, וקשה להלות בדעת כי מפלגות, שבמיבנה הפנימי שלהן עדיין שורר משטר אוטוריטרי מובהק, יוכלו להיות שומרי החרות בתחום המדיניות הלאומית. כשנשאל קאריו לא מכבר, מה הבדל עוד יש בין קומוניסטים לסוציאל־דמוקרטים, השיב תשובה־אמת, שאחרי ככלות הכל מפלגתו שלו היא לניניסטית.

ואכן, עד היום לא נודעת מפלגה לניניסטית שהפכה לדמוקרטית ביודעה. „רכוזיות דמוקרטית" — כלומר, דיכוי כל מחלוקת — עודנה יסוד כל המפלגות הקומוניסטיות, לרבות האיטלקית והצרפתית.

גם משמעותם של החידושים בדוקטרינה איננה ברורה לכל. הרוסים מעולם לא דרשו שמפלגות קומוניסטיות יחקו כעבדים את הדוגמה הרוסית, תמיד הודו — להלכה, על כל פנים — שיש להתחשב ב„יחודים לאומיים". אבל בתוקף עוד יותר הדגישו שכל המפלגות הקומוניסטיות מחוייבות ללמוד מן הנסיון הסובייטי בהתקדמות אל הסוציאליזם. כך נשארה סתומה השאלה מה חשוב יותר — „היחודים הלאומיים" או „הלקחים הסובייטיים".

● בסימן דו־משמעויות

משהסתלקו הצרפתים מן המושג „דיקטטורה של הפרולטריון", החליפוהו ב„הגמוניה של מעמד־העמלים" ויהיה צורך במאבק רב כדי לעמוד על ההבדל בין השניים.

האיטלקים הכריזו על דבקותם ב„פלורליזם", אך למה הם מתכוונים אולי אפשר לשער על פי השבחים שפיזר ג'אן קארלו פאייטה, אחד הבאורים שבמנהיגיהם, ל„משטרים הדו־מפלגתיים" של מזרח־גרמניה ושל פולין (רק מומחים יזכרו, כי בארצות האלה, כבצ'כוסלובקיה ובהונגריה, עדיין קיימות שלוש־ארבע מפלגות „לא־קומוניסטיות" שערכן הפוליטי כערך מיניסטריון החוץ של הרפובליקה הסובייטית הבילורוסית).

הקומוניסטים האיטלקים הביעו תמיכה חמה בשיתוף־פעולה אירופי, בניגוד גמור לצרפתים שאך ביותר התקיפו בחריפות את ראש ממשלת פולין על שישבח את השוק המשותף האירופי. אבל גם האיטלקים אמרו שהיו רוצים להפוך את אירופה „הקטנה" לאירופה „גדולה", שתדגול בעמדה ניטראלית בין מזרח ומערב.

לאור דו־משמעויות אלה ורבות אחרות נשאלה בהכרח השאלה, כלום משקיפים מערביים, המחפשים תמיד את הברכה הצפונה בכל צרה, אינם מפריזים בהערכת התמורות האידאולוגיות שחלו בזמן האחרון.

המפלגה הצרפתית היא הארתודוכסית ביותר, ומדיניות־החוץ שלה עדיין מוכתבת כמעט כולה מפי מוסקווה, חוץ מאותם מקרים נדירים שהיא נרגנת מפאת הכרזות־ידידות סובייטיות באוזני הממשלה הצרפתית, הניראות לה כבגוזמות. האיטלקים בלתי־תלויים יותר; הם אינם רואים הרבה מן הראוי להערצה במשטר הסובייטי, ובנסיבות לא־פומביות אמרו מנהיגיהם דברים מפורשים מאד בעניין זה. הספרדים קיצוניים עוד יותר מבחינה זו: קאריו אמר פעם, שלוא היתה רוסיה מתנפלת על ספרד כפי שהתנפלה על צ'כוסלובקיה, לא היה מהסס אף רגע אחד להוציא פקודה להתנגד.

ואשר לאיטליה, אמת היא שהמפלגה הקומוניסטית האיטלקית רוצה בבסיסים סובייטיים לא יותר [illegible] רוצה בהישנות רעש־האדמה שהתחולל לא מכבר, אבל כאשר מדבר ברלינגואר על „חוליית־הברזל" המקשרת את המפלגה הקומוניסטית של איטליה אל ברית־המועצות, וכשהוא מכריז כי „המצפים לקרע בינינו ובין ברית־המועצות, תוחלתם תוחלת לבטח." הוא אך מבטא את צרכי המצב הפוליטי שלו.

● יחסי כוחות שווים

מבחינה פנימית עדיין נשענת הלגיטימיות של המפלגה הקומוניסטית על הקשר עם ברית־המועצות, על אף כל הסתייגויותיה, החברים מן השורה קנאים יותר מן ההנהגה. מכאן יבוא הפרדוקס־לכאורה שאנשים כאמנדולה וכפאיטה, שנודעו כמבקרי ברית־המועצות, מדברים עכשיו כבינה מתונה יותר מאינגראו, ראש סיעת האגף השמאלי של המפלגה.

יחסי הכוחות בצרפת שונים בתכלית, כמובן. יש סיכוי של נצחון סוציאליסטי־קומוניסטי בשנת 1978 על יסוד „המצע המשותף", אולם הקומוניסטים הצרפתים הם השותף הזוטר בברית זו. חלקם בקהל הבוחרים ירד מ־28 אחוזים ב־1946 עד 20 אחוזים ואולי פחות, בעוד המפלגה הסוציאליסטית זוכה בהתאוששות מפתעת בשנים האחרונות. על כל פנים, בעוד המירוקים הלא־קומוניסטיים באיטליה שרויים במצב התפוררות, חזקה בצרפת המסורת הדמוקרטית הרבה יותר.

קשות ביותר התחזיות בדבר עתיד הקומוניזם הספרדי, כיוון שהכל תלוי כעת בתוצאות המאבק על השלטון בארץ זו. הבסיס העממי של הקומוניזם הספרדי עודנו צר באופן יחסי; אולם הקומוניסטים שולטים באיגודים המקצועיים, והצליחו לחדור לא בצנע אל שורות האינטליגנציה.

בראיון שפורסם בשבועון החדשות האיטלקי „ל'אספרסו" אמר פרופסור זביגנייב בז'ז'ינסקי, כי ממשלה אמריקנית חדשה תפרש את התמורות שהתחוללו באירופה בשנים האחרונות כסימנים חיוביים ולא כסימני ביזיון ומשבר. לא ברור כלל לאילו תמורות. נטייתם של אמריקנים להתייחס אל אירופה במשגים כוללים כאילו היא ארץ אחת, אומה אחת, חברה אחת, כמו ארצות־הברית, מוליכה תמיד לבלבול. הבעיות, שספרד מתלבטת בהן, אין להן ולא כלום לבעיותיה של סקנדינביה, וכשם שבאיטליה ישנה מגמה שמאלה, כך יש בבריטניה, במערב גרמניה ובשוודיה מגמה ימינה, או ביתר דיוק מגמה אל המרכז. אין שום טעם להטיף להסתגלות אמריקה אל „הצרכים הפוליטיים והתרבותיים החדשים של אירופה" בעת שחלקיה השונים של אירופה נעים בכיוונים שונים. הבעיה של ארצות־הברית באירופה איננה שהיא צריכה להימנע מלגלות נטיה לכאן או לכאן בציבות בין „שמאל" ו„ימין": הבעיה היא אופיין הלא־דמוקרטי של המפלגות הקומוניסטיות וקשריהן עם רוסיה.

● „תהליך בלתי־חוזר"

טענה מצויה יותר היא, כי עקשנותם של האמריקנים כלפי הקומוניסטים האיטלקים בהכרח תדחוף אותם בחזרה אל בין זרועות מוסקווה. אולי כן ואולי לא. על כל פנים, נסיון העבר מורה באופן פרדוקסי בכיוון ההפוך. יחסה של אמריקה אל סין הקומוניסטית בשנות החמישים היה עויין מאוד — ולא מנע את הקרע בין סין לברית־המועצות. עד 1948 נחשבה יוגוסלאוויה בעיני מעצמות המערב כגרורה הצבודה ביותר של מוסקווה (אולי חוץ מאלבניה) — ובכל זאת רבו מנהיגי יוגוסלאוויה ואלבניה עם הקרמל. ולהיפך, אהדת אמריקה לקאסטרו בימיו הראשונים לא מנעה את קובה מלהיצמד אל ברית המועצות.

ועוד טענה יש — קו נוקשה של ארצות־הברית כלפי הקומוניזם האיטלקי יעליב ויידחה מיגזרים של דעת הציבור האיטלקית, שתמיד הם פרו־אמריקניים. אולם אזהרות כאלה נשמעות בניו־יורק ובוואשינגטון לעתים קרובות יותר משהן נשמעות ברומא ובמילאנו. כאשר בא איש כג'ורג' בול ואומר לאיטלקים בראיון שנתפרסם בשבועון „איל מונדו" כי „אין אנו יכולים לשנות תהליך שכבר נעשה בלתי־חוזר", קל לשער את השפעת הדברים בעת שממילא גדל הביקוש לכרטיסי חבר של המפלגה הקומוניסטית. מי רוצה להתנגד לתהליך היסטורי בלתי נמנע ובלתי חוזר?

בצדק אמרו שבעיית איטליה היא קודם כל בעיה אירופית וקל הרבה יותר היה לפתורה לו היתה אירופה מאוחדת. אבל אירופה איננה מאוחדת, ולא סביר לצפות ליוזמה מכרעת מצד זה. הבעיה שדנים בה לעתים קרובות ביותר היא בעיית עתידה של איטליה בנאט"ו ועתידו של נאט"ו בכלל. כבר הזכירו, שאיסלנד נשארה בנאט"ו גם בקואליציה בהשתתפות הקומוניסטים, ולכן אין סיבה שאיטליה לא תשאר בנאט"ו גם היא כל זמן שהקומוניסטים אינם מחזיקים בעמדות מפתח המתייחסות לבטחון לאומי. אבל איטליה איננה איסלנד, ובעולם של ימינו מועטים התפקידים המיניסטריאליים שאינם כרוכים בבטחון לאומי בדרך זו או זו.

● הכל תלוי בהגדרה

עתידו של נאט"ו תלוי בשאלה, איך מפרשים את תפקידו. אם רואים אותו, כבעבר, כברית־הגנה מבוססת על ההנחה שהתקפה על חברה אחת היא התקפה על כולם, ואם ייזכר שאיטליה היא בין השאר חברה בקבוצת התכנון הגרעיני, כי אז ברורים מייד הסיבוכים. אפשר לראות כמובן מאליו שגם בקואליציה בהשתתפות הקומוניסטים עדיין תרצה איטליה להישאר תחת מטריית נאט"ו; ואם יארע נא מקרה רע ליוגוסלביה, עלולה משאלה זו להתחזק עוד יותר. אבל איזה תפקיד פעיל תמלא אז איטליה בתוך הברית, ובאיזו מידה יוכלו שאר חברות נאט"ו לתת אמון בנציגיה?

יתר על כן, איטליה שוכנת באגף הדרומי הקריטי של נאט"ו. יש סוברים כי ממשלה איטלקית בהשתתפות הקומוניסטים עשויה בהחלט לטפל טיפול נמרץ יותר באינטרסים של איטליה — אבל דווקא זה אינו העניין הנחוץ ביותר בעת שכמעט לא נשארה תנופה, או לא נשארה תנופה כלל, לתנועה לקראת שיתוף פעולה מדיני אירופי. הקומוניסטים, במקרה הטוב ביותר, ינציחו קפאון זה, וסביר יותר שיערערו את איזון הכוחות הרופף שהוא כיום הערובה היחידה להסיבות היחסית של אירופה מפני לחץ סובייטי.

● איטליה ממשבר למשבר

יש פרשנים הטוענים מכבר, שאולי אין צורך עוד בנאט"ו, כיוון שהדטנט כבר היכה שורשים עמוקים, עוצמה צבאית שוב אין לה חשיבות מעשית בעולם המודרני, ובריה"מ עצמה טרודה כל כך בבעלות בריתה באירופה המזרחית. אך אותם אנשים שטענו אך לפני זמן קצר כי סכנת „פינלנדיזציה" של אירופה היא פרי דמיון, טוענים עכשיו שבעצם מצבה של פינלנד איננו גרוע כל כך. אחדים, מחוזקים פחות מן המצויאו השידה האירופית, כצ'צים לכוון מעגלים של נאט"ו, [illegible] לכשל, כמערב־גרמניה ובריטניה הגרעין, ושאר הארצות יהיו קשורים בברית קשר רופף יותר. לא זו שתמורה כזאת כרוכה בקשיים, אלא שבלי ספק תחליש את הברית, וגם תגביר שוב את הלחץ בארצות־הברית להוצאת הכוחות האמריקניים מאירופה, שכן [illegible] יווצר [illegible] קומוניסטי והיא אירופה המערבית במשקל נגדי [illegible] הסובייטי — וזו אפשרות [illegible] בעתיד הנוכחי — [illegible] יהיה לשכנע את אורחי [illegible] קולורדו, שעל גוש קומוניסטי ראוי להגן מפני גוש קומוניסטי.

ולבסוף ישנה הטענה כי [illegible], כי האמריקנים גסים יתר מכדי להבין את תקוות [illegible] הפוליטיקה האיטלקית הסבוכה, [illegible] מורגלים בממשלות־קואליציה: אינם מבינים את ההבדל בין [illegible] ובין שיתוף בשלטון. הללו [illegible] שכאשר יצטרפו הקומוניסטים [illegible] טלקים אל הממשל ייגררו [illegible] לתוך הביצה הכובענית של [illegible] באיטליה, כפוליטיקאים רבים [illegible] כתנות שובות לפניהם, ובקיצור מייעצים לאמריקה לסמוך לא [illegible] על המתינות ועל האופי הליברלי [illegible] הקומוניזם האיטלקי, אלא על [illegible] רות שיתחוללו כאשר המפלגה [illegible] לא תהיה באופוזיציה אלא [illegible] המשטר.

לאור העובדות של החיים באיטליה — הרמה המתוררת של מנגנון [illegible] ליטיים מצד אחד, וההשפעה [illegible] של תכבים ושחיתות (במובן [illegible] ביותר) מן הצד האחר — אין אפשרות כזאת לחלוטין. אבל [illegible] קיים של התפתחות דומה בצרפת בספרד — או בכל מדינה אחרת — מינימליים.

בינתיים ישנם סיכויים, שאיטליה תוסיף להתגולל ממשבר למשבר [illegible] הקומוניסטים שיפרו את מעמדם [illegible] פריצה דרמטית שלהם לא היתה [illegible] מוקרטים הנוצרים צודם המפלגה [illegible] חזקה ביותר; הסדר הציבורי מתמוטט; על הארץ עדיין מנגנון ממשלתי מנופח ובלתי [illegible] הוצאות עבודה מנופחות בשיעור [illegible], מעמד קפיטליסטים הרואה [illegible] חמקות מסים כספורט לאומי [illegible] מיגזור מולאם גדול של המשק, [illegible] כל כך עד שגם הקומוניסטים רוצים לפרקו בחלקו.

אולי הקומוניסטים אינם [illegible] כל כך, שעדיין לא נתבקשו [illegible] שותפים גמורים לאחריות [illegible] עניינים צגם זה. ממילא לא [illegible] בחירות, ב־1976, הם ידועים ש[illegible] אי־אפשר לנהל את ענייני [illegible] בלא איזו הסכמה בשתיקה בין [illegible] הדמוקרטים הנוצרים.

באופן זה יהיה להם שעור [illegible] של שלטון ממשי בלא אחריות [illegible] בה מדי לתוצאות, וכמובן יוסיפו [illegible] קיפים מערביים לדרוש טובת [illegible] כפי שאומר הסוציאליסט [illegible] (נשיא הרפובליקה לשעבר), את הקומוניזם האיטלקי כ„פרקנה במקצת ולא מסוכן מדי של[illegible] ים תיכוני".

● מעין „פינלנדיזציה" עצמית

עדיין נשאלת השאלה, כלום אפשר עוד בשעה זו להצלות [illegible] סיבה דמוקרטית לקומוניסטים [illegible] מוקרטים הנוצרים. ודאי, נסיונה [illegible] איטליה בזמן האחרון אינו מעודד [illegible] חוץ מן המבכים של הפוליטיקאים [illegible] מקצועיים צומח הדבר בשעור [illegible] באשמת האינטליגנציה וביחוד [illegible] אמצעי התקשורת. אחרי [illegible] כאשר זכר הביצוע העגום שלהם [illegible] הפאשיזם עוד היה רענן, הירבו [illegible] האינטליגנציה להכות על חטא [illegible] הבטיחו בתוקף לשרת באמונה [illegible] התלהבות את האידיאלים של [illegible] פוליטית. אך כ־30 שנה אחרי כן [illegible] אשר נצחון הקומוניסטים נראה [illegible] מובטח, ירדה דממה מחורה על ה[illegible] האיטלקית, ובחוגים רבים מסתמן [illegible] פוזן כמעט בלתי מהגן שלא [illegible] אחר „גל העתיד".

אחדים מנושאי דגל־המצפון של [illegible] אומה אולי חששו לאבד משרותיהם אחרים אולי נעצו להחצים חברות [illegible] מוחשש ששוב לא ייחשבו „בני־בית" (כדבריו רנצו דה פליצה, ההיסטוריון של הפאשיזם). יהיו המניעים אשר יהיו — התגלגלות [illegible] ישנה חזרה הורמה ראשה ביותר [illegible], ויש משקיפים זרים שאף [illegible] לכלל מסקנה, שכבר נתממשה „פינלנדיזציה עצמית". המרמזות [illegible] יהיה שיעור חירות הפוליטית [illegible] יבות תחת ממשל בהשתתפות [illegible] קומוניסטים.

בהגרלת הלוטו 40/76, מינימום פרס ראשון *450,000 ל"י (כולל העברה)
ומצטבר עד מיליון לירות
הסימון להצלחה שלך!
מפאת יום כיפור תתקיים הגרלת הלוטו ביום ד' 6.10
יום ג' 5.10 — המועד האחרון למסירת הטפסים
* כפוף לעירעורים.
מפעל הפיס

ארץ ישראל לפני מאה שנה בדיוק:

מוסלמים מתנכלים ליהודים בירושלים בכל הזדמנות

מבט אל החיים בארץ לפני מאה שנים — הנושאים העומדים ברומו של עולם, והבעיות הקטנות: יחס השלטונות התורכיים לישוב היהודי הזעיר; העתונים של אז; ירושלים בצמיחתה; סימנים ראשונים ל„עליה הראשונה".

מאת מרדכי נאור

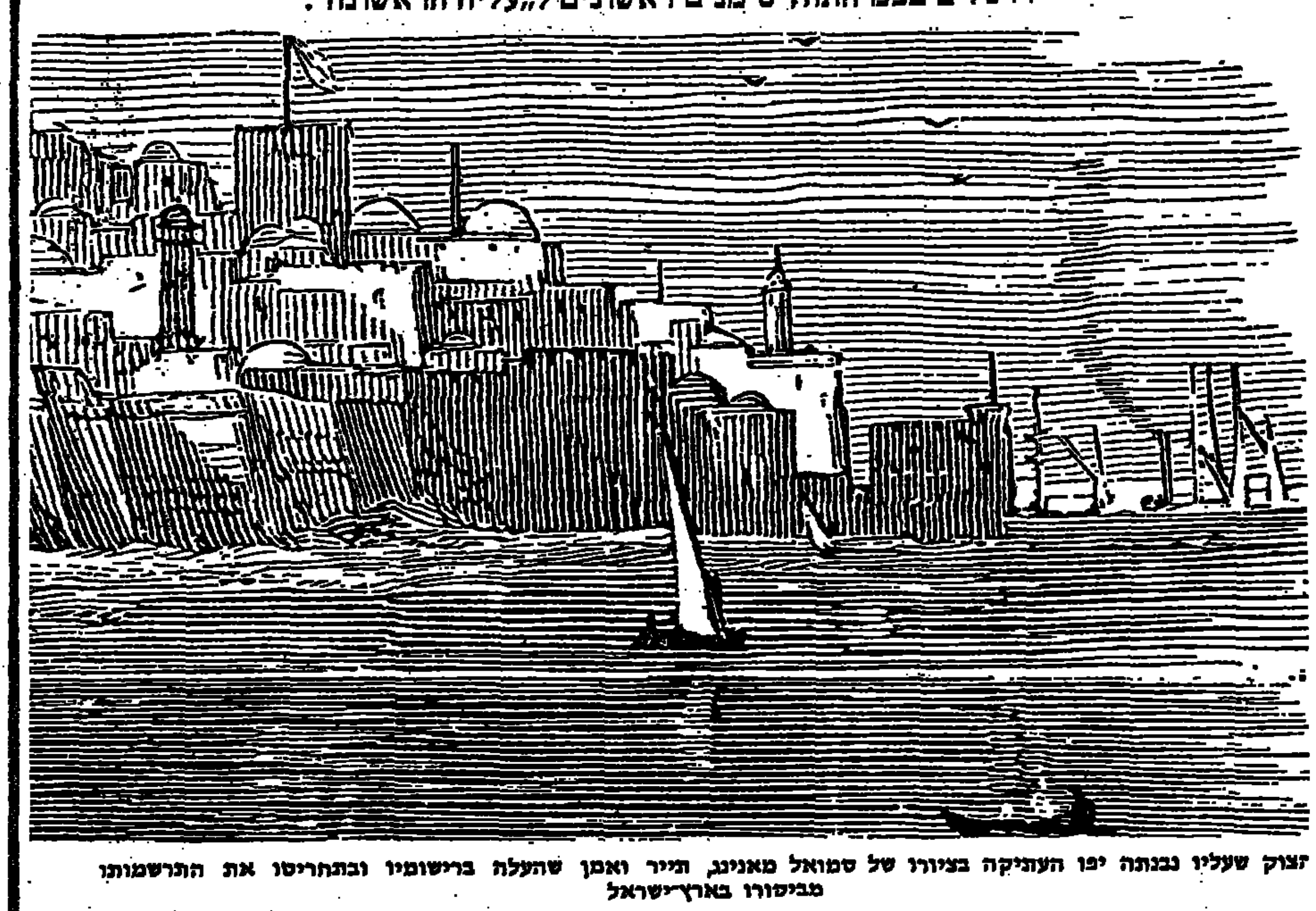

צוק שעליו נבנתה יפו העתיקה בציור של סמואל מאנינג, תייר ואמן שהעלה ברשומיו ובתחריטו את התרשמותו מביקורו בארץ־ישראל

ב־4 ביולי 1876 ציינה ארצות־הברית של אמריקה מלאת 100 שנים לעצמאותה. שבועיים לאחר מכן, ב־1 באוגוסט, התקבלה נה חדשה לברית — קולורדו, המדינה 3 במספר. באותו חודש עצמו קיבל ממשלת בריטניה, בנג'מין ד'ישראלי, ר אצולה מידי המלכה ויקטוריה, ו ללורד ביקונספילד. באירופה שררה האביב מתיחות בין רוסיה לאוסט־ה־הונגריה, ואילו תורכיה, „האיש לה" של אירופה, נראתה כמדינה דת לפני התפוררות: עמי הבלקן ליטתה מרדו בה, ומעצמות אירופה נו את חלוקת השלל.

החדשות המסעירות הללו הגיעו באיחור רב ־ישראל. אף שבעשרות השנים האחרונות בארץ התפתחות מסוימת, והיא זכתה להת־ותן של המעצמות הגדולות וכן של חוקרים ־מדע — היתה זו עדיין ארץ שוממה ברובה, שיות, בעלת מימשל מושחת ופריץ, שמספר ה קטן עד להדהים: כ־300 אלף, רובם ם עניים או נודדים.

ספרם של יהודי הארץ היה זעום — 15 עד לף לכל היותר. למעלה ממחציתם בירושלים, ויותר בצפת, והשאר בטבריה, חברון, יפו קהילות קטנות היו בשכם, בעכו, בעזה וב־מישובי הגליל.

שודדים ליד המעיין

ותינו הכלליות על שנת 1876 רבות ביחס שבאותה שנה הופיעו בירושלים שני ספרים ם על הארץ ויושביה. האחד, והחשוב יותר, פר הביכורים של חוקר הארץ אברהם משה — „נתיבות ציון וירושלים". בגיל 22, ועוד התעוור, כתב לונץ ספר ראשון כסוגו על־ם. הספר השני, שהופיע באותה שנה (למע־ה זו חוברת), נכתב על־ידי הרב רחמים איש אופלטקה (שכינויו היה הרי"ח), והופיע לראש השנה תרל"ז, לפני מאה שנים בדיוק. „מסעי הרי"ח" מסכם אופלטקה את ביקוריו הארץ השונות, מצב היהודים בהן, חידושים השנים האחרונות. ספר זה מהווה מקור חשוב ת מספר היהודים בארץ באותה תקופה, כיון זכר צבר מישוב לישוב, ודיווחו נראה מהימן, קום שהוא יורד עד הפרטים הקטנים ביותר.

לפי אופלטקה התגוררו באותה שנה בארץ 1 יהודים בשש הערים האלו: ירושלים — 1; צפת — 5,500; טבריה — 1,000; חב־ — 700; יפו — 500; חיפה — 500. קהילות זת קטנות היו בכמה ערים וישובים נוספים.

ב אופלטקה יצא מירושלים בג' באייר תרל"ו אפריל 1876), עשה דרכו לשכם וממנה ן, „עיר קטנה שכולה גויים". בשלב הבא על השיירה הקטנה לחצות את עמק יזרעאל לצה, ליד אחד המעיינות, שהמחבר מכנהו עין־יתי (כלומר: המעיין המת). „כי מיכיו ־לים לאט־לאט", עצרו הנוסעים לחניית לילה. ום זה התנפלו עליהם שודדים, אך כבאמר בר „ה' הצילנו מידם".

בטבריה שהה הרב אופלטקה כמה ימים, ה המשיך לצפת, שבה היתה — כאמור — לה היהודית השניה בגודלה בארץ. כאן כתה ר סלט עד ל"ג בעומר והשתתף בהילולת שמעון בר־יוחאי במירון. אחר־כך המשיך בו לעכו ולחיפה. בחיבורו צפה הרי"ח לחיפה ד גדול:

„העיר הזאת הופיע עליה אור חדש בימינו אלה, ימים חדשים ומפוארים העוטרים אותה מכל עבר, כי בשם עיר חדשה יקראו לה. עדת ישראל רבה גדלה בימים האלה, כי ינהרו אליה יום

מחיפה הפליג הרב באניה עספרית (אוסט־) ליפו, ביקר בעיר ובבית־הספר החקלאי ־ך, מקווה־ישראל, וממנו יצא בדרכו הרה ־שלים. לאחר לינת לילה במלון הדרכים שב־ח שער־הגיא הוא עלה לירושלים, ולשמחתו היה קץ: „באהבה רבה התלהבות נוראה קתי אבני חומותיה בשמחה ואור האורני כי תי לעיר מולדתי אהבת נפשי ——".

זיהום כסגולה לבריאות

על ירושלים של 1876 מספר לנו בהרחבה ץ בספרון קלו, בן 90 העמודים. הקשת המחבר תה, כהספר „יפלס נתיב לכל אחינו הנפוצים ארבע קצות הארץ בדרכי ציון וירושלים האבלות אה לכל איש את תואר ותכונת עיה"ק ירושלים כונותיה, מצבה ומעמדה, וכצב העם היושב יה, התומרי והמוסרי, ככל חוקי הגאאגראפהיע. בר לא נעדר, עם הרבה כראות וציורים פיתוחי ורה".

לונץ מתאר בהרחבה את תכונת העיר בכלל: ציה, הרצותיה ורחובותיה, האור ביתיה וכלי תשמישם; תכונתה ומזגה; הרים וגבעות (הוכה תוצה לה); עמקים ובקעות. מקום נכבד מקדיש הוא לתושביה היהודים. שמצבם באותה עת היה בשפל המדרגה. הכוונה, בעיקר, ליהודי העיר העתיקה, שהעניות, הצפיפות והלכלוך הביאו כמעט לניוונם.

בקטע על העניות והחלאה כותב לונץ:

„החלאה [שמוטץ], העדר דברים, חסרון בגדים כיאות, בתים קטנים אשר לא יבוא במו אוויר חדש לפי המידה הנדרשה, המה יביאו פה התוצאות הרעות האלה בכבל מקום היותם. ומראה הפנים הלב־נים, והגויות הדלות והרזות אשר ירחפו לנגד עינינו, ברובע העניים, יתארו ויספרו לנו את דל מצבם ומקרי חייהם והעניות המושלת במו בממשלה בלתי מוגבלת ובאכזריות נוראה למאוד".

על ההווי והאמונות המשונות של ירושלים של 1876 אפשר ללמוד מן הקטע הבא:

„בין כל המחלקות השונות מהמון הרב המתגורר פה שורר עוד המשפט הקדום נגד ,רחיצת הילדים', והם יאמינו אמונה ואומן, כי עור נקי יביא רוך ועונג, וחלאה וטינוף הוא השמירה היותר טובה לבריאות ולחוזק הגוף, ע"כ גם ילדי האנשים אשר לא בין העניים, עור פניהם מכוסה במכסה חלאה וזיהום".

לונץ הצעיר לא התעצל. הוא קם והלך אל רופא אנגלי שישב אז בירושלים, והריהו מביא שש עצות לשמירת הבריאות לירושלמי של 1876:

1) ליילך, בכל יום, מחוץ לחומת העיר, הרבה.
2) להיזהר באכילה, מאלה המאכלים אשר יסבו הריסות ופרצות לא מעטים בהקיבה. לא לשתות מים הרבה, ביחוד אחרי פירות.
3) לשמור על עצמו מכעס, להיות תמיד שמח, וכפי האפשר להתרחק גם מדאגות.
4) לבלי לילך הרבה בימי הקיץ, ואם כן, ליטול כיסוי ראש או כצנפת.
5) לישון בכפילה (קומה) ההתחתית של הבית.
6) לרחוץ את גוו בכל יום במקווה מים קרים, ומיד בצאתו מהמים לילך רגעים אחדים.

פנס ראשון בירושלים

ב־1876 התגוררו עדיין רוב יהודי ירושלים בין חומות העיר העתיקה. רק כמה מאות עברו לשכונות החדשות שנבנו מחוץ לחומה ובאותה עת היו עדיין קטנות, מרוחקות ומבודדות. כש־ביקר משה מונטיפיורי בירושלים ב־1875 (ביקורו השביעי והאחרון בארץ) עמדו על תילן, או שהיו בעצם בניינן, חמש שכונות — משכנות שאננים (הוקמה ב־1860), כנסת ישראל (1867), נחלת־שבעה (1869), מאה שערים (1874) ואבן־ישראל (1875). שכונה נוספת, משכנות ישראל, נוסדה בסוף 1875.

השכונה הגדולה והיוקרתית ביותר היתה מאה שערים. כאן תוכנן מראש מיבצע דיור בקנה־מידה גדול, וכשהושלמה השכונה בסוף שנת השבעים, היו בה 140 בתים. בתחילה התנהלה הפעולה באיטיות ובכל שלב הוקמו עשרה בתים בלבד. את אבן הפינה לעשיריה השלישית הניח מונטי־פיורי בעת ביקורו האחרון בארץ. שנה לאחר כנן נחנך בית הכנסת השכונתי. העתון „חבצלת" הירושלמי סיפר על המאורע:

„רבים מעדת ישראל ותושבי עירנו, גדולים וקט־נים, לקחו חלק בשמחתם (של תושבי מאה שערים) והמון רב למאוד מאחינו בני־ישראל נאסף ביום הזה על המקום ההוא, אשר לפני שנתיים ימים שממה עולם כיסתהו, ומפחד שודדים לא נוסה איש יחידי הצג כף רגלו עליו".

מאה־שערים של הזמן ההוא היתה מעוז המודרניזציה. הותקן בה שוק מודרני, שבו נשמר הנקיון והוקפד דיקון של המידות והמשקלות. כן ראתה השכונה את פנסי הרחוב הראשונים, ובעקבותיה הלך ה„פחה" של ירושלים והתקין פנסים גם בשאר רחובות העיר.

ומן היהודים — אל שליטי הארץ, התורכים, בקיץ ובסתיו של 1876.

השולטן יוצא מדעתו

ארץ־ישראל של הימים ההם היתה פרובינציה תורכית מרוחקת, וההתרחשויות בעיר הבירה של הממלכה, איסטנבול, לא עמדו בראש מעייניהם של תושבי ירושלים, יפו, צפת או טבריה. עם זאת, קיץ 1876 היה כה סוער באימפריה העותמנית, עד שאפילו תושביה הרדומים של ארץ־ישראל לא נותרו אדישים. באותו קיץ, ובסתיו שבא אחריו, הסתבכה תורכיה במלחמה ובמרידות בבלקנים, ובמקביל — חלו חילופי שליטים בקצב בלתי־מקובל: תוך שלושה חודשים ישבו על כס המלכות באיסטנבול לא פחות משלושה סולטנים!

ב־29 במאי הדיחו שרי הממלכה את הסולטן עבדול־עזיז, ומינו במקומו את מוראד החמישי. תוך פחות משבוע נמצא הסולטן המודח מת. הגירסה הרשמית: התאבדות. מוראד קיבל לידיו ממלכה במצב של פשיטת־רגל, כשהיתה טרודה בדיכוי מרידות באזוריה המערביים (באירופה). הוא מיהר להודיע לשליטי העולם כיהו הכליס האמיתי בתורכיה, כפי שמדווח לנו העתון הירו־שלמי „חבצלת":

„הוד מלכות הסולטן מוראד יר"ה שלח בירח החולף מכתבים נכתבים בכתב ידו אל כל מלכי אירופה, אשר בהם הודיעם מעלייתו על כסא תוגרמה. ציורי ממשלת תוגרמה בחצרות המלכים הגישו המכ־תבים להוד מלכותם ויקובלו בכבוד גדול למאוד. רוב מושלי הארץ השיבו גם הם במכתבים כתובים בידם להסולטן יר"ה וימשו ברכתם להוד מלכותו".

אלא שמוראד החמישי לא האריך ימים על כס מלכותו. וזמן קצר לאחר שעלה לשלטון החלו להתפשט שמועות עקשניות כי הסולטן, והמבא ליגיה, אינו שפוי בדעתו. העתונים הירושלמיים, שלא יכולים היו לפרסם דבר וחצי דבר ללא אישור השלטונות התורכיים, כתבו באופטימיות גלויה על מצבו של הסולטן:

„מצב בריאות הוד אדוננו הסולטן מוראד ה־חמישי יר"ה הולך הלוך וטוב ובישע ה' יש תקווה כי בעוד ימים מעטים ישוב לאיתנו לשמחת לבב כל בני הארץ המעתירים בעד שלומו כל הימים".

מצבו הרפואי של הסולטן, לאמיתו של דבר, נגד להלוטין את הנאמר לעיל. ב־31 באוגוסט החליט צוות של רופאים תורכים ואירופים, כי מחלת־הנפש של הסולטן היא חסרת מרפא. קבוצת השרים, שהעלתה את מוראד החמישי לשלטון בסוף מאי, פירסמה הודעה על הדחתו, ועל הכתרת אחיו עבדול־חמיד השני. בראש קבוצת השרים עמד מידחאת פחה, והוא אשר הוליך את הסולטן החדש לתיקונים מדיניים חשובים, כעיקרם קבלת חוקה ראשונה בסוף אותה שנה.

תושבי ארץ־ישראל למדו על השינויים בכס השלטון דרך הטקסים הממלכתיים, שבאו לציין את הכתרתו של סולטן חדש. פעמיים במהלך אותו קיץ, ביוני ובספטמבר, סבבו כרוזים ברחובות והזעיקו את התושבים לעצרות עם, שבמהלכן נמסר על הכתרת שליט חדש. תותחי הצבא ירו 21 מטחי אש, ובבתי התפילות של כל הדתות נערכו תפילות חגיגיות לשלומו של הסולטן החדש. בירושלים נאסף המון רב לפני בית המשפט, ומז־כיר ממשלת המחוז „קרא מלה במלה את ה„פיר־מאן [דבר המלך] ככתוב בהאוריגינאל", כפי שמציין „חבצלת" הירושלמי ב־26 בספטמבר.

ואולם, עד מהרה החלו המאורעות באיסטנבול להשפיע גם על ה„פרובינציה". חילופי השלטון התכופים, המלחמה בבלקנים והולשתה הכלכלית של תורכיה גרמו לירידה ניכרת בערך המטבע התורכי. אברהם משה לונץ היה אז כתב צעיר של „הצפירה" בווארשה, והוא מתאונן: „המצב המדיני הפורע לממצה בתוגרמה הרע מאוד לעירנו — — — מחירי השטרות ירדו מטה, ואם יבוא לאיש כעס כסף מקורביו, אבל אספו עבורו להיות נפשו, או עליו להפסיד הרבה".

„חיל הריזערף" יוצא לקרב

הממלכה העותמנית, כאמור, היתה נתונה בסבך של מרידות ומלחמות בבלקן. ראש הקיפה את סרביה, מונטנגרו ולאחר זמן — גם את בולג־ריה. הסכסוך הבלקני איים על שלומה של אירופה, והפעילות המדינית הגיעה באותו קיץ לשיאה — כשבינו קיסרים, ראשי ממשלות ושרי חוץ.

העתונות הירושלמית תמכה, כמובן, בצד התורכי. ב־18 ביולי כתב „חבצלת", תחת הכותרת „מצב המלחמה":

„המצב משדה הקרב טובות הנה. פרטי המלחמות האחרונות לא נודעו עוד, אך אם כנים דברי הטלגרף אשר הגיעו הנה ביום השני שבוע זה, היו התוצאות המלחמה במונטנגרו כי נמצע מקיפה משיך האדיך פצעים אנשים ונאלץ לשוב משדה הקרב להרפאו על ערשו מפצעיו, ולהרגיע רוחו הכחה בחזיונות לילה".

למלחמה היתה השפעה ישירה על ארץ־ישראל — לצבא התורכי היה נחוץ כוח־אדם רב, והוא החל לגייס גם יהודים־עתודה, שבדרך כלל לא נקראו לשירות פעיל. תושבי הארץ (המוסל־מים) נקראו להעמיד כמה אלפי חיילים, ועתוני הארץ מספרים — לא בלי התלהבות — כיצד מתנהל גיוס „חיל הריזערף". היחידה שעזבה את ירושלים זכתה לטקס פרידה ממלכתי. „פחת עירנו, שריה וגדוליה יצאו מחוץ לעיר ללוותם. מנגני הצבא וכותני התוגרמים. הדגלים בידיהם, הלכו לפניהם והמון אדם רב למאוד ליום הרחק מחוץ לעיר", מציין אחד העתונים.

בסופו של דבר נאספו בארץ־ישראל 3,000 חיילים ל„חיל הריזערף". הם עלו על אניית מלחמה תורכית בנמל יפו והפליגו לעיר הבירה, איסטנבול. לונץ הצעיר, שמאמריו ב„הצפירה" ביקורתיים למדי, ואין הוא חושש לתקוף לפעמים את השלטונות התורכיים, משבח את היענותם של תושבי הארץ לגיוס. הוא כותב בסוף אוגוסט: „בכלל הראו התוגרמים כעת, כי בלבבם תקוע רות פטריוטיזמוס עזה".

המלחמה הבלקנית נמשכה כל אותו קיץ. בסתיו הושגה הפסקת אש. או בלשון הימים ההם שקט־המלחמה (וואפען־שטילשטאנד), ואז החלה המרידה בבולגריה, שזכתה לכותרות בעתוני הארץ.

מי ומי בעתונות

בארץ־ישראל של קיץ וסתיו 1876 הופיעו שלושה עתונים, שבהם יכולים היו תושביה לבחור (מדובר ביהודים בלבד. למוסלמים ולנוצרים לא היו עתונים). הבולט בעתונים אלה היה „חבצלת". עורכו של שבועון זה היה ישראל דב פרומקין, איש צעיר לימים (בן 26 באותה עת). „חבצלת" נוסד ב־1863 על־ידי חותנו, ר' ישראל ב"ק, נסגר לאחר חודשים אחדים וחודש ב־1870. פרומ־קין הצעיר היה מרדן חסר־תקנה באותן שנים, אליבא דרבני ירושלים, שנגדם יצא בחריפות רבה. הוא גינה את ה„חלוקה" ופירסם מאמרים שקראו ליותר ליברליות ולהכנסת שיטות חינוך מתקדמות. פעמים רבות הכריזו עליו הרבנים חרם, ועתונו היה כבל־יימצא בביתו של ירושלמי „הגון".

ב־1876 יצא העתון זו השנה השישית ברצי־פות (פרומקין התמיד בעריכתו למעלה מ־40 שנה), ובצד מאמרי פולמוס, חדשות מדיניות וצבאיות וסיפורים בהמשכים, ייחד פרומקין מקום נכבד לנושאי מדע והמצאות. העברית של אז לא הקלה עליו את המלאכה, כיוון שרבות מהמלים עדיין לא זכו ללבוש עברי. גם התעתיק היווה בעיה. מאמר מדעי בהמשכים, שהתפרסם בסתיו 1876, נקרא „גרעיני הקאפפעע ועלי הטהעע"...

מנהיגי ה„פרושים", רבני ירושלים, היו זקו־קים לביטאון נגדי. בתחילה, בשנות ה־60, עמד „הלבנון" לצדם, אלא שעתון זה גלה מהארץ — ועורכו, יחיאל בריל, הוציאו במשך שנים ארו־כות בערים שונות באירופה. ב־1876, למשל, יצא „הלבנון" בעיר מאיינץ שבגרמניה. בקיץ 1876 אנו מוצאים בירושלים — בצד „חבצלת" וכנגדו — את „האריאל", שהחל להופיע שנתיים קודם לכן בעריכתו של מיכל כהן (לשעבר שותפו לעריכה של פרומקין ב„חבצלת"). חיין של עתון זה היו קצרים וקשים. במשך שתי שנות קיומו רבו ההפסקות בהופעתו, ולקראת סוף 1876 הת־פייסו פרומקין וכהן חזרו לעבוד בצוותא ב„חבצ־לת". „האריאל" נסגר.

גליונותיו של „האריאל" מקיץ 1876 מספ־רים על התפתחותן של שכונות ירושלים, על בית־הספר החקלאי במקווה־ישראל (שלדעת העתון אינו ממלא את ייעודו, ויש להוציאו מידי חברת „אליאנס", מכיון שצרפת שוב אינה ממלכה חשו־בה. לאחר שהובסה על־ידי גרמניה ב־1870), וכמקובל בעתונים אחרים בני הזמן ההוא — על חידושי מדע.

במאי 1876 החל לצאת בירושלים דו־שבועון חדש — „שערי ציון", שהיה בתחילה דו־לשוני (עברי־אידי) ולאחר תקופת זמן היה לעברי בלבד. המו"ל שלו היה יצחק גאשצינני, העורך — חיים פרס. עתון זה נהפך עם הזמן לבטאונם של [illegible] הספרדיים.

עם סגירת „האריאל" בסוף 1876 — שוב נותרו רבני ירושלים ללא ביטאון משלהם, בעוד שיריבם העיקש, פרומקין, ראה ברכה במעשי ידיו. ולאחר זמן מה אף הוציא מהדורה באידיש של „חבצלת" — „די ראזע". הם גייסו לעזרתם את יואל משה סלומון, מעורכיו הראשונים של „הלבנון", ולאחר הכנות של מספר חודשים יצא לאור בירושלים עתון חדש — „יהודה וירושלים".

הביטחון הפנימי בשפל המדרגה

אף שעתוני ארץ־ישראל לא היו יכולים, מטעמים מובנים, לבקר את השלטונות התורכיים, או התופעות שליליות שהיותה להן נגיעה לשלטון

המשך

هكذا من الاصل

מאבק יהודי רוסיה במחזה של סיליטו

מאת רחל פרימור,
סופרת „מעריב" בלונדון

הסופר הבריטי הנודע אלן סיליטו („מוצאי־שבת ובוקר יום א'") לא נפגש מעולם באסירת־ציון אידה נודל. את סיפור חייה הוא מכיר רק מעיתונים שהוברחו מברית־המועצות ומדיווחים של קרוביה. אבל עובדה זו לא הפריעה לו. עתה הוא קרוב אליה כל כך, עד שנדמה שהיא שרויה בד' האמות של חדר־העבודה הקטן שלו בלונדון, ואישיותה עודנה נוכחת במקום שכתב לפני שבועות אחדים מחזה על חייה ומאבקה למען עלייתה לישראל.

במרכז „הראיון" — דמותה של אסירת־ציון אידה נודל ✶ „אני חש עצמי קרוב מאד אליה" ✶ מחבר „מוצאי־שבת ובוקר יום א'" הושפע מסיפורי שלום עליכם ומשידורי „קול ציון לגולה" ✶ מתכונן לעשות חדשים אחדים במשכנות־שאננים בירושלים, ומשתדל ללמוד עברית

אלן סיליטו

אידה נודל

„כן, אני חש עצמי קרוב מאוד אליה. לכתוב מחזה על אדם חי — זוהי מלאכה מסוכנת ביותר. קשה מאוד לכל סופר, המטפל בדמות חיה, לרדת אל העומק האמיתי של שורשי מצבה הפסיכולוגי ולמבנה האמיתי של אישיותה. מה ניסיתי לעשות? ניסיתי להתקרב ככל האפשר אל דמותה האמיתית של אידה, החיה במרחק אלפי קילומטרים מכאן", אומר הסופר. ס„גייס" את מצפונו ואת עצו לכתיבת מחזה לשלושה שחקנים, שהועלה פעם אחת ויחידה באולם בינוני של כנסיה בלונדון. כאשר פנו פעילות של „קבוצת ה־35" בלונדון אל אלן סיליטו בבקשה, שיתרום מכשרונו לאירועי „שבוע נודל", לא שיערו שהתלהבותו ורצונו לסייע יהיו חמים ופוריים כל כך. מסתבר, שבעבור סיליטו לא היה הנושא בגדר תגלית חדשה.

„אני בר־מזל"

„כאשר ביקרתי בישראל בשנת 1974, נפגשתי בכמה עולים מברית־המועצות, ושמעתי את סיפוריהם. בשובי לאנגליה הוספתי להתעניין בנושא זה. בעצם היתה זו תוספת להתעניינותי הקודמת, לא רק באנטישמיות הסובייטית, אלא ברמיסת זכויות חופש הפרט, בצורך לעבור מנגנוני־ביורוקרטיה אכזריים ביחס לכל בקשה ליציאה מברית־המועצות. לכן, כאשר פנו אלי, הסכמתי לכתוב את המחזה".

הסופר הבריטי, בן למשפחת־פועלים מנוטינגהם, הנחשב לאחד מגדולי סופריה של בריטניה בני־זמננו, נרתע כמעט באופן ספונטאני מן המונח „מסר" ביחס למחזה. „תמיד נרתעתי מספרות על מסר. אבל ככל שאתה מנסה להתרחק מזה, לעתים אתה נלכד. אידה נודל היא בעיני גיבורה אמיתית, וסיפורה של אישיות אחת אינה יכולה להיות מלאכת־תעמולה. זהו תיאור־מצב. דראמה של אסיר, המנסה להשתחרר. בר־מזל אני שזכיתי להביא ולהציג את התמונה. אני יודע שיש עוד אלפי אידה נודל בהבוב־רוסיה, אבל הבלטתי את דמותה כדי שתאיר את מאבקם של השאר".

אלן סיליטו מוצץ מקטרתו מעשה מעשן ותיק, מפסיק שטף דיבורו הרהוט, מהרהר רגע קל, ומוסיף: „יתכן שכתיבת המחזה גילתה לי, כי אדם יכול לכתוב דבר שיש בו מסר, אם הוא מוצדק והכרחי. המסר היחיד שבמחזה הוא מסר־החופש. כל חברה אנושית צריכה להיות חפשית ופתוחה, לכל חבריה, בכל מקרה ובכל מקום".

מקום העלילה — לשכת „אוביר"

בשל דעותיו הסוציאליסטיות של אלן סיליטו הוא אחד הסופרים המערביים, שזכו לתרגומים מרובים במדינות הגוש הסובייטי. אף ביקר פעמים אחדות בברית־המועצות והשמיע שם דעותיו בגלוי. הסופר שבו הסוציאליסט עבר כת־מוגים כאשר הוא אומר: „אם הסופר לא יאמר את אשר בלבו, מי כן יאמר? מאז שמצאתי עוז בנפשי לבקר את ארצי שלי, נראה לי שאני רשאי לזעוק על כל עוול שאני רואה גם בקהילות אחרים, והבעתי דעתי שסוציאליזם בלי חופש — אולי מוטב שלא יתקיים..."

מחזהו של סיליטו, הקרוי „הראיון", מגולל את פרשת מאבקה של היהודיה בת 44 ממוסקווה, אידה נודל, המבקשת להצטרף אל בעלה ואל אחותה בישראל. עלילת המחזה מתרחשת באחד מחדרי האמודים של משרד „אוביר" (מינהל האשרות והרישום), בעת שבקשת יציאה של אידה שוב נדחית בסירוב־השלטונות. באמצעות בקשה זו מציג המחזאי את כל פרשי סבלה.

ידידיו של הסופר בברית־המועצות עדיין לא הגיבו על יצירתו זו. „אולי עדיין מוקדם לצפות לתגובות. אם יש לי שם חברים שדבר המחזה יגיע להם, בוודאי יאמרו שטוב שכתבתי זאת. מי שאינם ידידי, לא יעיזו לומר זאת" — אומר סיליטו.

לומד עברית

כאן הוא נזכר בביקורו הראשון במוסקווה, לפני 13 שנה. „הרוסים הזמינו אותי להרצאה. כיוון שבאתי כתייר, בחרתי להרצות על חופש הסופר בחברה. הייתי בטוח, כי דברי לא יזכו לדיווח חוץ מדיווח מצוות באמצעי התקשורת הרשמיים; והנה להפתעתי נתברר, כי לאחר ההרצאה עברו דברי מפה לאוזן ברחובי העיר. יתכן שבאופן זהה גם דבר המחזה לידיעת אנשים ש[illegible]

על קיר בחדר־עבודתו של הס[illegible] בריטי הלא־יהודי מצאתי לוח־קרו[illegible] עליו צייר סיליטו בידו את אותיות האל"ף־בי"ת, כועתקות מספר ללימוד עברית. „אני מנסה ללמוד עברית, ל[illegible] הגיע לירושלים בשנה הבאה לכמה חודשים במשכנות־שאננים".

כאשר מנסים להציל מפיו [illegible] סיליטו את מקורות זיקתו לישראל היהודי, קשה עליו מלאכת־ההסבר. „בילדותי, אני זוכר, קראתי ספרים על העם היהודי ועל פלסטינה. קיבלתי את ספר התנ"ך, וסיפוריו [illegible] את דמיוני וגירו אותי להתעניין [illegible] ההיסטוריה של אותו עם. [illegible] בתנ"ך.

„לאחר שנים, ב־1956, ישבתי [illegible] יורקה, ושם התחלתי לכתוב את [illegible] שבת ובוקר יום א'. היינו מנותקים [illegible] עתונים בריטיים. כאלחוטן לצבא [illegible] תי בבקרה על שידורי „קול ציון [illegible] יום־יום היינו באוזנים לשידור [illegible] שעה.

הושפע מסיפורי שלום עליכם

באותה תקופה גיליתי באנ[illegible] הולוגיה של ספרות אידית, ובה [illegible] נפלאים מאת שלום־עליכם ויש[illegible] זינגר, ואין ספק שאלה השפיעו [illegible] אחר־כך בכתיבת סיפורי הקצ[illegible] נוטינגהם. כאשר אתה מתחיל ב[illegible] הוריש ללמוד על ההיסטוריה, על [illegible] ועל נוף עבודתם. אתה משלים [illegible] מסויימת ואוגר פרטים, המרתק[illegible] אני חושב, שזיקתי לעם היהודי [illegible] כמונה אי־שם בפגישתי הראש[illegible] התנ"ך. אותו תנ"ך, כרוך בכר[illegible] כונח עד היום על מכתבתו, ל[illegible] רגע על פנאי.

אלן סיליטו בקי בכל המתרח[illegible] הוא מבטא בעברית מדויקת ש[illegible] אחרים, ונרגש לקראת פגישתו ה[illegible] ארץ ישראל. דעותיו על עתידה ש[illegible] אל לא רק דתיות מטבען, אלא בגישתו הפוליטית כלפיה. „ישראל היא מדינה חזקה, ויש לה גבולות [illegible] ביט. אינני כתאר לעצמי אפש[illegible] שינוי הגבולות האלה. אם תצטרכו להחזיר את עזה, תצטרך למחזיר גם את ירושלים. להתחלה כזאת [illegible]

ארץ ישראל לפני מאה שנה בדיוק

(המשך מהעמוד הקודם)

מוסיף להפתעתם — המה בעתונים יהודיים בחוץ־לארץ אנו מוצאים בקיץ ובסתיו של 1876 חומר רב בנושאים אלה, המעיד כי חייהם של היהודים בארץ באותה עת היו קשים למדי.

בסוף 1876 מדווח לונץ ל„הצפירה" מירושלים, כי המוסלמים מתנכלים ליהודים בכל הזדמנות. כיוון שנאסר עליהם לכלות זעמם בנוצרים „יכלוהו ביהודים, עם בוז ושסוי מאוד. — — — אוי לו לאיש אשר יתן לעצמם דבר, כי אז גם אינו בטוח בחייו, כי עד מהרה יעמדו עדים וישבעו כי קילל את אמונתם, ואז ישולח אל ארץ גזירה".

לונץ ממשיך ומספר, כי לעתים מגיעה ההתנכלות להתעללות ממש. מעשה בילד ערבי בן 7, שהתלונן כי סוחר יהודי היכהו; ואף כי הכל ידעו ששקר הדבר, „וגם שרי המשפט ידעו באמת כי נקי הוא, אך בגלל שאבי הילד הוא שר שלישים בצבא, יצא משפטו לשלם כסף ענושים לירה וחצי, נוסף ישב במאסר שלושה ימים".

תכניות ליישוב ארץ־ישראל

תיאור נוקב של החיים בארץ באותה תקופה אנו מוצאים במכתב שכתב שמעון שטמפפר לידיד בלונדון, בקיץ 1876. לפי סימנים שונים יש מקום לתנות שהכותב הוא יהושע שטמפפר, אחד משלושת מייסדי פתח־תקווה, שעלה לארץ מהונגריה ב־1869. המכתב מופיע בגליון ה־6 באוקטובר 1876 של ה„ג'ואיש כרוניקל", תחת כותרת בעלת תוכן מפורש: „ארץ הקודש — חקלאות". וכך כותב שטמפפר:

„— — — כולנו עטופי מלנכוליה, כיוון שחרב דמוקלס תלויה מעל ראשיהם של כל הלא־מוסלמים החיים כאן. מצבם של אחינו מסוכן עוד יותר בשבלם מהתפרצויות המוסלמים ללא הגנה ממשית של הקונסולים.

„כי אנו לדעת: התורכים מענישים ביד קשה כל מי שפוגע בדתם או מדבר בגנותה, ודווקא חוק זה מופעל בארץ־ישראל, הידועה כארץ של אי־סדר. — — — ברגע שאדם כלשהו, איתרע מזלו והוא מוקף על־ידי המון המאשים אותו כי גידף את הנביא מוחמד או פגע באיסלם, מוכה האיש ללא רחם ונגרר הצי־מת אל בית המשפט הקרוב. מספיק ששני מוסלמים יעידו כי יהודי או נוצרי גידף את אמונתם, כדי שהוא יועמד לדין, ואז גם מאה יהודים או נוצרים שיעידו לטובתו ויכחישו את ההאשמה — לא יועילו. במקרה כזה מושלך החשוד לבית כלא, לחברת גנבים ורוצחים, עד שעולה בידו לשלם כופר מתאים. לא מכבר קרה, שהגורל המר הזה היה מנת חלקו של סנדלר יהודי עני. במשך שבועות הוא הוענה בחברת פושעים, כבול בשרשראות כבדות, בכי־קר רחובות העיר, עד שבני קהילתו הצליחו לשלם את הקנס שהוטל עליו.

„לאחרונה אירע מקרה ביפו, שבנו של סוחר יהודי־ספרדי מכובד הסתכסך עם תורכי, ובעת כעס קילל אותו. התוצאה היתה, שהוא הושלך לשלושה שבועות לבית הסוהר, נוסף לכך נכבל בשרשראות כבדות, נקשר לסוס ונגרר אחריו ברגל מיפו לירושלים במשך 12 שעות. הפחה הירושלמי דן אותו מיד לכמה שנות עבודת־פרך, מהן ניתן להשתחרר רק על־ידי תשלום כבד.

„המשטרה נוהגת לעתים להיטפל לאנשים וקמים ההולכים בלילה מצוידים בפנסים. השוטרים מחרימים את הפנס, ומאשימים את האיש בשוטטות חשודה ללא פנס, אשמה הגוררת בעקבותיה לילה בכלא.

„— — — למרות הקשיים האלה, הוקמה כאן אגודה לקידום ההתיישבות היהודית, והיא מקיפה כבר מאה חברים. אלה הם הפעילים שבינינו המעוניינים לבצע את תכניתנו. לפי שעה עדיין רבים החסר[illegible] סים. אנו מקווים, כי אבינו שבשמיים, ברוב טובו, ישפיע על אחינו בחוץ־לארץ כדי שיאפשרו לנו להתחיל בעבודה. בעצמנו איננו יכולים לעשות דבר.

„נ.ב. אני מצרף את תקנון האגודה הנ"ל".

רחוב אופייני בירושלים־שבין־החומות: מאה השנים שחלפו מאז צייר אותו סמואל מאנינג כמעט שלא הותירו בו את אותותיהם.

ואכן, בסוף הקיץ ובסתיו של 1876 התפרסמו בריכוזי היהודים באירופה ידיעות על „חברה ליישוב ארץ־ישראל", שהוקמה בירושלים, ומגמתה להפנות את יהודי הארץ להתיישבות חקלאית.

„הצפירה" מ־21 בספטמבר מספר, כי „בימים אלה בא לידינו מחברה קטנה מירושלים עיה"ק, נקובה בשם ספר התקנות להחברת ישוב א"י, הנקראת חברת עבודת האדמה וגאולת הארץ". בחברה, במשיך העתון, נאספו כמאה חברים, „כולם בעלי כוח לעבודת האדמה", וכל אחד מהם התחייב להכניס לקופת החברה 15 ה.ב.ל בכל שבוע. רבני ירושלים, מדגיש העתון, סמכו ידיהם על החברה „כי טובה היא מאוד". אנשי החברה מציינים, כי אין בידיהם מספיק כסף למימוש רעיונם ההתיישבותי והם מבקשים „עזרה מכל בני הגולה, אם בכסף נדבה, ואם בהלוואה על בטחון הקרקעות אשר יקנו".

בראש החברה, צוין בידיעה, עומד דוד גוטמן.

חברה זו, שהוקמה ב־1876, קראה ליהודי ירושלים לנטוש את חיי העוני והמחסור בעיר, ולייסד ישובים חקלאיים. „מטרת חברתנו לעשות יישוב ארץ־ישראל על־ידי זה, אשר נעבוד האדמה ונבצא להכנו כבנה". סיסמתה של החברה, שכמה המקובל היה „גאולת הארץ", היתה: „אם אין ארץ — אין ישראל בעולם".

חלק מאנשי החברה הזאת נמנו עם מייסדי פתח־תקוה, שנתיים לאחר מכן.

„אתחלתא דגאולה"

הרצון לעזוב את העיר ולייבב את הקרקע מצא מהלכים גם בין יהודי חיפה, שבזמן ההוא ישבו בה — כאמור — 500 יהודים בלבד. ביולי 1876 שיגרו יהודי חיפה מכתב לקולונל ג'ורג' גאולר, איש אנגליה שהציע תכנית לייישוב ארץ־ישראל על־ידי היהודים, וביקשו ממנו שיסייע לנציגם (האמור לבקר באיים הבריטיים) לממש את תכניתם להקים „בערכת לעיבוד הקרקע". הכותבים מציינים, כי הם מעודדים מהצלחתם החקלאית של הטמפלרים הגרמנים שהתיישבו בשנים האחרונות בכמה מקומות בארץ, ובחיפה במיוחד, ומוסיפים, כי שכניהם הגרמנים מוכנים לסייע להם בהגשמת התכנית.

קולונל גאולר הפיץ את מכתבם של יהודי חיפה בכמה עתונים והבטיח לסייע להם בכל יכולתו. את מכתב תשובתו אליהם הוא מסיים במלים אלה: „הזמן לנטות חסד לציון הולך וקרב, כי יתן האלהים יזרוע!"

ככל שהתקרבה שנת 1876 אל סופה, הלכו ורבו הידיעות והפרסומים בעתוני חוץ־לארץ (היהודיים והלא־יהודיים) בדבר יישובה הקרוב של ארץ־ישראל בידי היהודים. באנגליה, למשל, הופיעו מאז 1875 ידיעות עקביות, כי עומד להיפתח משא־ומתן עם השלטונות התורכיים, שמגמתו להביא לוויתור תורכי על הארץ כיסוי החוב הלאומי של הממלכה העות[illegible] ידי היהודים. נמסר, כי את הפעולה יז[illegible] הפרלמנט הבריטי המוכר, ובראש הקונצרן המרכז את סכומי הכסף הדרושים עומד האנגלי גידלה, מקורבו של סר משה מונטיפיורי. [illegible] הוכחשה זמן קצר לאחר מכן, היתה לרבים הרגשה של „אתחלתא ד[illegible]

בסוף קיץ 1876 פירסם העתון „המגיד" (שיצא לאור בליצק) — ובהרחבה — ידיעה „על דבר השמועה אודות קניין ישראל". שוב החל הפולמוס סביב הנושא. „הלבנון", שהופיע אז בגרמניה, הזהיר מפני סימיות, והסתייע בפסוק מספר איוב: „[illegible] בשוא נתעה, כי שוא תהיה תמורתו". ה[illegible] את „המגיד" על פירסום הידיעה, וה[illegible] הסברה, שהיא באה לעולם בעטיה של הכלפפתנים" או כפי שהיתה קרויה או כאגע" (עונה הכלבים). לדעתו, בחודשי [illegible] ואוגוסט יוצאים הרבה מו"לים מדעתם [illegible] החום והמחסור בידיעות — ומדפיסים הבאי".

גם ה„ג'ואיש כרוניקל" הלונדוני, במאמ[illegible] 29 בספטמבר, מצטרף אל הספקנים. העתון [illegible] כי בלונדון אין כלל חברה בשם „ישראל[illegible] לפי „המגיד" הוקמה בעיר זו כדי „לרכ[illegible] ארץ־ישראל מידי הסולטן ולייסד שם [illegible] ישראלית".

ובכל זאת, בין השיטין — וללא ספק לאחור — אפשר לגלות סימנים של „א[illegible] דגאולה" ורמזים להגברת העליה לארץ. „הצפירה", למשל, מביא ב־2 באוקטובר [illegible] הלקוחה מן ה„ג'ואיש הרלד", המספרת [illegible] סימיות מרובה על מצב היהודים בארץ־י[illegible]

„אחינו בני ישראל היושבים בארץ־ישראל [illegible] מאוד במשך ה' שנים האחרונות. מכל הארצות [illegible] כים ובאים לגור בארץ אבותינו, וביותר מארץ [illegible] עד שכיום יעלה מספר היושבים מאחב"י [בני ישראל] בירושלים פי שניים מאשר היה [illegible] עשר שנים, והחת אשר לפנים גרו בפנות העיר העיר, בשפל המצב, הם מיושבים עכשו בר[illegible] הגדולים, ולהם בתים וחצרות בנויים לתלפיות העשירים".

לא נותר אלא לסיים בדברים, שבהם אברהם משה לונץ את כתבתו על המצב בירו[illegible] שפורסמה ב„הצפירה" ב־23 באוגוסט 1876: [illegible] הרצות אין. וכאשר יבוא הזמן בכנפיו דבו[illegible] אשר דורשי שלום ציון וירושלים ישמחו אמהר להודיעו לקוראים היקרים".

מי יצילנו מפני המיתוס?

מאת פרופ' א. הראל־פיש

יש רעה אחת חולה במאה שלנו, הרבה היא על האדם — היא צרת הבדידות. הסוציולוג דוד מן השכיל לקרוא את ספרו המפורסם בשנה 1 בשם „ההמון הבודד", ואכן, המאה העשרים תקופת המגאפוליס, הכרך הענק, אשר בו לאדם אלא שטח מחיה צר; מקום שאינו יכול ת בו מפני השכן, לאטום אוזניו מפני רעשו. לת שלו תלכלך את מרפסתו, ואם ייצא אש על שפת־הים, או לשאוף אויר מחוץ ", גם שם יבוא בחברת ההמונים. אבל אין ן ממתן את הבדידות. בתוכו יישאר היחיד זוהו. שכן, לא תיתכן בחברת ההמונים קומו־יה של אמת, דו־שיח בין נפש לנפש. הקשר ציבור אנשים זה שטחי הוא חוסר־משמעות; קונפורמיזם מיכאני המתבטא, למשל, בפנ־ם הבנאליים המושמעים באמצעי התקשורת סגנון האחיד במאכל ובמלבוש. אבל בערכים צפים של ממש אין ההמונים אחוזים, ולכן מגיעים לכלל קהילה, לכלל שבט או משפחה.

רבות העדויות הספרותיות למצב זה, ועם י המערב שנתנו לו ביטוי ביצירותיהם נמנים או סארטר, ועוד לפניהם גילמוהו גיבורי דים של הסופר האנגלי־פולני, יוסף קונרד. הסופרים היהודים אפשר להזכיר את יצירתו ארנץ קפקא, אשר כבר בתחילת המאה ידע בקווים קודרים את דיוקן האדם המודרני, ", הגידה, המחפש משמעות לחייו במצבים דיים ומעיקים. אפילו בתוך ההמון, אפילו משפחתו נותר האדם הקפקאי במצב של מפני שהיה יהודי התנסה קפקא בנפשו ת בצרה זאת.

ן, אין היהודי סתם אדם בודד. בדידותו היא ת של אסון. כשהוא מוקף המון אדיש הולך אל מותו באושוויץ או במיבנק, וסדר העולם משתנה כלל. הוא הנאשם אשר אין נותנים קרוא את כתב האשמה, הוא הנוכרי הנצחי, שאין לו מקום בטוח. אם אמנם שאב קפקא זאת של הניכור מחוויתו כיהודי הרי לא לך רמז ביצירתו, בסיפוריו, שהם אולי החיה ביותר למצב היהודי בגלות של ה־20, אין השם „יהודי" נזכר כלל.

קיף של הגדרת המצוקה והאכסיסטנציאלית של היהודי המודרני, כיהודי, נטלו על עצמם אחד הבולטים שבהם הוא הסופר היהודי־ אלבר ממי. ממי נולד בתוניס, אבל עזב ארץ מולדתו לאחר מלחמת העולם השניה לצרפת. גם שם לא מצא מנוח לכף רגלו. האוטוביוגרפי שלו, „נציב מלח", שנכתב בשנות החמישים, נתן ביטוי חריף למצבו:

אני, ארץ מולדתי לא תכירני ואין אני יודע שום ארץ זולתה, תרבותי שאולה ולשון אמי רעועה, שוב אין אתי אמונות, לא דת, לא מסורת, ובוש אני במה ששרד בתוכי מאלה. כדי לנסות להסביר מה הנני, זקוק הייתי לקהל־שומעים נבון ולזמן: הנני בן תרבות צרפת, אולם תוניסאי; הנני תוניסאי, אולם יהודי, כלומר נידח מבחינה מדינית וחברתית, מדבר בל־שון הארץ בביטוי מיוחד, ואין רגשו־תיו תואמים את המפעם בלב המוסל־מים; יהודי, אבל יהודי שניתק עצמו מן הדת היהודית ומן הגיטו ומתעב את הבורגנות הכוזבת; ולבסוף, הנני עני וחושק בלב לוהט לשים קץ לחיי, אולם ממאן לעשות את הנדרש לכך.

(„נציב המלח", תרגום י. לוז, הוצאת עם עובד תל־אביב, ע' 231)

האומץ והכנות של ממי כחודרים ממש. עדיין ם אנו את הדברים שהטיח כלפי קדאפי, לוב, בפאריס אחרי מלחמת יום־הכיפורים. ם בו חשף את האמת על האנטישמיות הפר־ במשך הדורות. עוינות מבחוץ, דיכוי, וניכור („ארץ מולדתי לא תכירני"), אלה הם ביבים של מצב היהודי בעולם, ויש להכיר ב זה.

ספרו החדש „שחרורו של היהודי" שהופיע תה בתרגום עברי בידי צבי ארד (עם־עובד, אביב, תשל"ז), חושף ממי מציאות זאת, כפי מבין אותה, עד תומה, ושוב, הכנות והאומץ סגולותיו של ספר זה. הוא מספר לנו כיצד את דרך ההתבוללות אבל הנסיון לא עלה המצב של היהודי מצב של אסון מתמיד, בעינו, אלא שהציונות חודרים עמוק יותר שמצליח היהודי להיטמע בקרב הגויים, כבי־ נישא בנישואי תערובת והוא מקיים אותם עד , אבל הוא אינו משלה עצמו שבכך הפתרון. ך, המתח שבחיי נישואים כאלה הוא בלתי־ . בן־זוגו היהודי אינו מצליח למצוא שלווה שו, אלא רק הורס את המפלט האחרון הסבור מפני הבדידות המוחלטת, דהיינו: המשפחה דית. אותה הוא נוטש, אבל בהמורה אינו ל מסגרת חדשה ובטוחה או כפלים כוחה־עוד.

„מדוע נתיד ללא תקנה את כל התבלים המצננים אותנו? ואכן נישואי תערובת כאלה הם: הפלגה ללא הורה?" (ע' 76).

לעדותו של ממי נודע איפוא משקל מיוחד. הוא אינו מטיף מגבוה. הוא חושף את פצעיו, אך גם אינו שולל לחלוטין את דרך המתבוללים. הוא מאחל להם הצלחה, אם כי במצב הנתון קשה לו להאמין בסיכויי ההצלחה שלהם. בהם הוא רואה את המצב האבסורדי של בדידותנו. ממי נזכר ביהודים המתבוללים, אשר „במתנות הריכה, לפני תנורי המשרפות שנו ואמרו... „אני צרפתי, אזרח צרפתי" — — הם בוז לתליינים שלא רצו להאמין להם, ההחזיקו בכבודם הצרפתי עד תום. „מה גדול הנצחון כשאדם משיג סוף סוף תעודת סיום כזאת?" שואל ממי באירוניה (ע' 23). ואושוויץ לא שמה קץ למצב אבסורדי זה. יש יהודים בצרפת שאינם מוכנים גם היום להכיר בגורל המיוחד המביש של היהודים בעולם, וכשמדברים אתם על מצוקת היהודים בארגנטינה, או ברוסיה, או בצפון־אפריקה, הם שואלים, „על איזה אסון אתה מדבר, על איזה דיכוי?" (ע' 212). התכחשות מופרזת כזאת לאמת היא מוסר־העבדים של היהודים בימינו. יהודי כזה אינו משוחרר. הוא רק מתכחש לעבדותו.

מה היא, אם כן, הדרך לשחרור? התנאי הראשון הוא שהאדם יכיר בעובדה שמצב היהודים, מצב של בדידות, כל אסון ושל דיכוי, פשוט אינו נסבל ואין להשלים אתו. הלהט של ממי בקביעה זו מזכיר לנו את להטם של פינסקר ושל הרצל, שהגיעו גם הם בזמנם להכרה, שהיהודי זר בכל מקום, ואין להשלים עם מצב בלתי־נסבל כזה. זה הוא גילוי טראומטי של האמת, ונדמה שכל דור ודור חייב לגלות אמת זו מחדש. ממי כבשא אותה למען הדור של בני עמנו במערב. אלה שכבשו עצמם שהגולה אינה גולה, שהיהודי התקבל קשוות בין שווים, שהוא כבר משוחרר. בא ממי ומעיד שהשחרור אינו אלא מראית עין. בתוך חירותם היהודים הם עבדים.

מה הוא אם כן המוצא? מה הוא השחרור האמיתי שיש לשאוף אליו? במבט ראשון נדמה שהפתרון הוא זה שכבר ניתן על ידי הרצל ואבות הציונות הקלאסית: על היהודים להפוך ללאום, והלאום היהודי יתרכז במדינתו. מכאן ואילך שיחרורם של היהודים ממצוקתם הנפשית. והפריסת תלויה בקימה. ובשגשוגה של מדינת היהודים, היא מדינת ישראל. דבריו האחרונים לסטודנטים היהודים בגולה המחפשים דרך לשחרור, הם פשוטים וברורים:

מעתה ישראל היא עניינכם. זה ה־מוצא היחיד שלפנינו, זהו הקלף האמיתי שלכם, וזה הסיכוי ההיסטורי האחרון שלנו. כל השאר היא בחינת הסח הדעת. (ע' 233).

אבל לפי ממי זהו רק חלק מן השחרור. החלק השני מפתיע יותר ומפוקפק יותר: הוא דורש שחרור גם מן היהדות, או יותר נכון — מן המסורת היהודית. מבחינה זו הוא כעין כנעני שאינו יושב בארץ כנען, ודואג לגיבורה זהות חדשה לעם ישראל בארץ ובתפוצות על ידי חילון ראדיקלי של המסורת:

ראוי לשחרר את היהודי מהדיכוי, וראוי לשחרר את התרבות היהודית מהדת. (ע' 233).

העומד בינינו לבין שחרורנו הפנימי והתרבותי הוא המיתוס היהודי, ומרכיביו הסיפוטיים הם בחירת עם ישראל מכל העמים, הברית הנצחית עם אלוהיו והליהותו הנעלה אשר סופה להביא גאולה לכל האנושות בעידן המשיחי. אין מקום בעולם המודרני למיתוסים כאלה ולמשיחיות כזאת. כמי אינו מכחיש שבהקמתה של מדינת היהודים בארץ־ישראל היה משום ביטוי למיתוס, ואפילו למיתוס המשיחי. אבל דבר זה אינו משמח אותו. מוטב היה אילו בחרנו במקום אחר כתוך מניעים ראציונליים יותר. צדק למעשה, הרצל כאשה ביקש להסכים לתוכנית אוגנדה, ואלה („הציונים של ציון") שהתפלשו על הארץ ותלשו את שערם בנהאה כנגד ההצעה היו „אחוזי דיבוק". אבנם, אקט אוכלל זה, של בחירת ארץ־ישראל כטריטוריה המתאימה למדינת היהודים אין כבר להשיבו, אבל ממי דורש במפגיע שהוא יהיה „המעשה הנחרוסי האחרון" של עם ישראל. מכאן ואילך עלינו לנטוש את הדיבוק הזה של „כי מציון תצא תורה" של משיחיות, של מיתוס העם הנבחר. „סוף סוף ימוג המיתוס של שליחות בעולם" (ע' 232), כי הוא מוביל לאסון. על־ידי הסרת מכשול זה נוכל ליצור תרבות פתוחה חופשית ולהיות כשאר העמים: בשמור על ערכי המסורת היהודית באותה מידה שמשמרים עמי המערב על ערכי הנצרות שלהם, ותו לא. (מידת הערכתו של ממי את התרבות המערבית־נוצרית כפתיעה במקצת את הקורא המודע לגיוונה של תרבות זו בימינו).

ניתן לשאול מדוע נחוץ כל־כך לממי ביטולה של המסורת היהודית? במה אשם המיתוס היהודי? הלוא הוא הוכיח באותות ובמופתים שהדיכוי של היהודים הוא מצב אובייקטיבי, אסון הפוקד את המאמינים ואת הכופרים כאחד, את היהודים הבאים בעברם כמו גם את המתבוללים. אבסורד היא לדבר על פרובוקציה מצד היהודים. כבחינה

אלבר ממי – כנעני שאינו יושב בארץ כנען ורוצה לשחרר היהדות מהדת

זו בעיית היהודים היא הבעייה של הגויים הסובבים אותם, כשם שבעיית הכושים היא בעייתם של הלבנים המפלים אותם לרעה. זהו יסוד התיזה של ממי. ואם כך הוא הדבר, מה הקשר בין מצב אובייקטיבי זה ובין האמונות המיוחדות של היהדות, עד שיש לדרוש את ביטולו של המיתוס היהודי באותה מידת תקיפות שיש לדרוש את סיום הרדיפות נגדם? אפילו לא נראה במיתוס היהודי את המפתח לעתידנו, כלום אין לכבדו לפחות כמקור של השראה ועידוד שהוכיח עצמו בעבר כאשר סבל עם ישראל (לרבות אבותיו של ממי עצמו) בגיטאות והצליח לעכור בבחן הצוקה והדיכוי רק הודות לכוח הרוחני שנשאב מן היהדות? ממי יודע זאת, אבל דא עקא! לדידו, כל אמונה שעזרה להם ליהודים לסבול את מצוקתם — מסייעת למעשה לאותה מצוקה. אמונתם של היהודים במשיח ובבחירתם הנפלאה מכל העמים שימשה מסווה והסיחה את הדעת מן המצב האמיתי. באמצעותם יכלו היהודים להשלים עם מצבם הנורא על־ידי בריחה לעולם דמיוני, לעולם של חלומות; ומשום כך, המיתוס ש„הומצא" כדי לנחם את היהודי על המציאות הקשה „היה לאחד המכשולים שעמדו בפני השחרור" (ע' 129).

ביסוד זה הוא ספק פסיכולוגי, ספק מרכסיסטי. מרכס ראה, כידוע, בדת מערכת דמיונית שהסיחה את דעת הפרולטריון ממצוקתו, ממצבו האמיתי. ממי טוען אותה טענה לגבי תפקיד היהדות בחיי היהודים. זו רק מרדימה אותם. אבל כלום יש לו לניסוח זה אחיזה במציאות? כלום הגורל היהודי הוא שהפרית את רעיון הברית בהר סיני ואת האמונה במשיח צדקנו? האם נכון הדבר מבחינה היסטורית? או שמא ההיפך הוא הנכון — היינו שהברית היא הקודמת לגורל, המספקת לו מפתח? עובדה היא שאמונות יסוד רבות טופחו והתחזקו דווקא בתקופת מלכות ישראל, כלומר: בתקופה של עצמאות וביטחון יחסי. אפשר לבנות בנקל תיזה הפוכה לזו של ממי: רוב הנביאים, ובתוכם ישעיהו, ירמיהו ועמוס הגיבו למצב, לא של מצוקה, אלא של שלווה ושאננות („הוי השאננים בציון והבוטחים בהר שמרון" עמוס, ו, א). בימי שקט וביטחון הם חזו את החורבן שבוא יבוא. וההיסטוריה אישרה את נבואתם. פה אין הנבואה מספקת „ערכי מקלט" או „משׂדות מגן", אלא להיפך — היא בבחינת אזהרה, ציון דרך. אין היא באה להסות או להסיח את הדעת, אלא לעורר את הקהל למציאות אכזר כפנה הוא מבקש להתעלם.

אבל התיזה של ממי סובלת גם מחוסר עקביות ומסתירה פנימית. אם המיתוס היהודי אינו אלא פונקציה של הגורל היהודי, כיצד ניתן להסביר את הגורל הזה? לא די לערוך השוואות בין מצב היהודים לבין מצב המתיישבים במושבות צפון־אפריקה שסבלו דיכוי והפליה. ממי עצמו יודע שאין, בסופו של דבר, להשוות בין השניים. הסבל היהודי הוא יחיד במינו, כשם שעובדת קיומו הנמשך של העם היהודי לאחר אלפי שנות גלות ורדיפות היא בחינת נס — תופעה היסטורית שאין לה אח ודוגמה. גם הסבל וגם ההישארות בחיים של העם היהודי אומרים דרשני! ובמה נוכל לדרוש ולהסביר עובדות אלו, אם לא על יסוד אותה מערכת אמונות וסמלים שמספקת לנו היהדות. מבחינה זו, המיתוס היהודי המדבר על ברית נצח בין עם ישראל לאלוהיו, על יעוד, על תפקיד היסטורי שטרם הגיע לסיומו, הוא ההסבר המתקבל ביותר על הדעת. ואויבינו פליליים על ממי לדעת, כאיש הספרות, כי גם סופרים ומשוררים מארצות המערב, משתוממים מול תופעה זו של עם נצחי, יודע סבל, ואין להם בדרך כלל, הסבר אחר מלבד ההסבר שמספק להם ה„מיתוס".

אבל מול התיזה של ממי יש גם להעמיד חומר עובדתי מוחשי וקרוב יותר. כוונתי לנסיון שלנו בארץ ישראל מאז העליה השניה. ממי מדבר על הצורך לשחרר את העם היהודי מן המיתוס, כאילו גילה רק עכשיו את אמריקה! כלום לא ידוע לו שבמשך עשרות בשנים ניסינו ללכת בדיוק בדרך הזאת שהוא מציע לנו, עתה? השאלה הגדולה היא, מהי מידת הברכה שנסיון זה הביא לנו. הרצון להשתחרר מן המסורת היהודית, מן „דיבוק" של תורה ומצוות כמערכת מחייבת — הוא הוא הנגמה המרכזית המונחת ביסוד החברה הישראלית ה„נאורה". ממי מזכיר, מתוך הבנה ראויה לציון, את תוכנית אוגנדה שתמך בה הרצל בזמנו. במקום זה, לצערו, בחרנו ב„מיתוס" של שיבת ציון. אבל הנכון הוא, כפי שקבע מרטין בובר, שהציונות של אוגנדה עודנה חיה וקיימת במדינת ישראל. הרוב החילוני לא נטש את השאיפה להיות עם ככל העמים, המתגורר בארץ שהיא כשאר הארצות. מכאן ההתנגדות לכל חקיקה שיש בה משום רמז לכללי התורה ולחוקיה. מכאן העדפת ערכי התרבות המערבית על פני המקורות היהודיים. אכן, אין המצב פשוט: חילון ערכים ומיתוס משמשים אצלנו בערבוביה, אבל אין להכחיש את העובדה, שכאן — במדינת ישראל — עדים אנו לנסיון ממושך ועקשני להתקדם באותו כיוון שדורש ממי מאתנו, כתנאי לשחרורנו האמיתי.

אבל השאלה היא: האם נסיון זה מביא באמת לשחרור? אמנם אנו עם חופשי בארצו (או בחלק ממנה), הפכנו ללאום. אבל, בניגוד לתיזה של ממי, עודנו סובלים מבדידות. סבלות היהודים נמשכים גם במדינת היהודים; ומצד שני גידלנו דור צעיר המנוכר ברובו למסורת היהודית ולאמונות היהדות. לימדנו בני דור זה לחשוב כי אם נחזור למולדתנו ונעזוב את ערכי הגלות, והייד נהיה עם ככל העמים. מבוכתם של בני הדור הצעיר נובעת היום בדיוק מן ההרגשה שאין אנו עם ככל העמים, וכי גורלנו אינו דומה לגורלם אפילו לאחר ששבנו למולדת ולאחר שהשלכנו את המסורת המורשת מעל גבנו. מן הדור הזה מנענו את ההסבר היחיד שהיה בו כדי להבהיר את מצבו. הבדידות והאסון נמשכים, כמו גם הנס והפלא שבקיום היהודי, אבל חלק גדול מן העם, אם לא רוב רובו, ויתר על הדינמיקה של הברית ועל אורחות חיים יהודיים, שהיו יכולים לשוות משמעות לגורלו ועל ידי כך לאפשר לו לעמוד במשבר ולחלץ אותו מהבדידות. הנוער הישראלי בימינו ממשיך ושואל: מה נשתנה העם הזה מכל העמים? ומאחר שהוא כבר „משוחרר" מן המיתוס היהודי, לא ימצא בנקל מענה לשאלתו.

בדיקת המצב שלנו מביאה אותנו לשאלה מהפכנית במקצת: שמא המיתוס הוא למעשה הדרך לשיחרור? ושמא הרצון לנטוש אותו, להיפטר מן המסורת, הוא חלק משעבודנו הרוחני, מאותה התכחשות עצמית שאותה מוקיע ממי כחלק מן המגמליות של היהודי המתבולל, היהודי הגלותי? בפרק שהוא תוקף בו את „ההתכחשות לעצמך", המאפיינת את היהודים הסובבים אותו בצרפת, מספר ממי כיצד הביך אחד מן הפרופסורים שלו באוניברסיטת פאריס, שעה שלמד אצלו קודש בסוציולוגיה. הוא שאל אותו: „האם ראוי לחקור את הזיקה בין הגותו של שפינוזה למחשבת הרבנות בני דורו, שעמם נאבק בחלק ניכר של חייו הקצרים?" המורה, שהיה כמובן יהודי, נרתע מן ההצעה המחורה הזאת. כיצד אפשר להעלות על הדעת שיש ביהדות משום רלוואנטיות לשאלות פילוסופיות או סוציולוגיות כבדות־משקל? לאינטלקטואלים היהודים הצרפתיים מובן מאליו שיש לחקור את ימי הביניים הנוצריים, אבל הם מתעלמים במתכוון מן הרמב"ם (ע' 90). זאת היא „ההתכחשות לעצמך", העבדות בתוך חירות שממנה, לדעת ממי, סובלים היהודים בגלות. והמסקנה שלו: הפיכת העם היהודי ללאום עצמאי והפיכת תרבותו לתרבות עצמאית — והכל במדינה חופשית ועצמאית.

אבל לי יש חדשות לפרופסור ממי. אותה התכחשות לעצמך, אותה התעלמות כמושגים יהודיים, קיימות גם בבתי־ספר הגבוהים במדינת ישראל. למעשה, אין האינטלקטואלים הישראליים נוטים לערב מדעי מדינה או סוציולוגיה או פסיכולוגיה עם מדעי היהדות. לדעתם, יש להפריד הפרדה ברורה בין התחומים האלה. ומי שמנסה להביא בחשבון את יהדותו בהתייחסו לתחום מדעי אחר, יזכה למנה גדושה של זלזול, כאילו בא לספר על הפיל והבעייה היהודית.

אביא דוגמה מנסיוני האישי. לפני כשלוש־עשרה שנה הוצאתי ספר הדן בתולדות הרעיונות באנגליה בעידן החדש. הנושא המרכזי שביקשתי לבחון בו היה „הגורם העברי במאה ה־17". לא ביקשתי לחקור את הגורם העברי בסין העתיקה, אלא באנגליה של המאה ה־17 שהיתה לכל הדעות תקופת הזוהר של לימוד התנ"ך, ואפילו של לימוד הספרות הרבנית בקרב אנשי־רוח וסופרים נוצריים רבים. הספר התקבל באהדה ואף בהתלהבות על־ידי רוב המבקרים, שראו בו מחקר ראשון מסוגו, גילוי מימד חדש וחשוב בתולדות ההגות והספרות האנגלית. אבל זכיתי גם פה ושם לביקורת שלילית; הביקורת השלילית ביותר היתה פרי עטו של מרצה אחד מהאוניברסיטה העברית. זאת לא היתה ביקורת סתם, אלא יותר התקפה שלוחת רסן. לדעתו אי־אפשר היה אפילו להעלות על הדעת עיון ספרותי אמיתי, מחקר של ממש, מנקודת־ראות „יהודית־אורתודוכסית" ר"ל! הלא אלה הם תרתי דסתרי!

האם באמת אנו משוחררים?

אין זה מקרה יחיד. למעשה, האווירה האינטלקטואלית בארץ (אפילו בקרב חוגים דתיים) אינה מחייבת התייחסות יהודית לשאלות מדעיות אקטואליות. המצב הפוך. כל מה שבא מבחוץ נחשב לרציני יותר, לתרבותי יותר. ואם מעז מישהו להציע שבתחום החינוך המיני, או השמירה על הסביבה, או בתורת המדינה להצזר במקורות היהדות, רואים בו אדם הרוצה להחזירנו לימי הביניים, איש אחוז־דיבוק. שכן, את כל המיתוס הזה כבר הוצאנו מן הלב. ולמה אם כן להחזירו? מי יצילנו סוף סוף מפני המיתוס?

שאלו „שלום" ירושלים
אנו נשמח להענות לכל משאלה:
בכל 300 החדרים שלנו מיזוג אויר מלא ונוף מרהיב.
במלון בריכת שחיה, פיאנו בר אינטימי גינה ומשטחי דשא חדרי אוכל מרווחים וקפטריה חלבית לשרותכם
בואו למלון שלום, לאוירת נופש ושלווה. בית כנסת וסוכה לרשות האורחים
הזמנות: מלון „שלום" ירושלים, טל. 02-533131

هكذا من الاصل

هكذا من الأهل

אדמת תמיד

שלמה טנאי

רמזים

הִנֵּה לִי, אֵין לִי שֵׁם.
מַדּוּעַ שֵׁם אַתָּה מְבַקֵּשׁ?
אֵינִי בּוֹעֶרֶת בְּתוֹךְ אֵשׁ.
בַּמַּיִם אֵינִי נִמֵּסָה,
אֵינֶנִּי מַעֲמָסָה.

מַדּוּעַ אַתָּה מְחַפֵּשׂ כִּנּוּיִים?
אֵינֶנִּי דּוֹמָה לְחַי אוֹ לְעוֹף,
אֵין לְשִׁבְרֵנִי אֵין לִכְפֹּף.
אֲנִי אַחַת בְּכָל אֲתַר,
אוֹסֶפֶת יְדִיד וָזָר.

לִלְחֹשׁ לִי דִּבְרֵי אַהֲבָה?
אַל תִּשְׁתַּטֶּה. לִי אֵין סוֹדוֹת.
אַךְ אִם תִּרְצֶה אוֹתִי מְאֹד
תַּחֲרשׁ בִּי וְסוֹבִי יִטֹּף.
וְנִיחוֹחִי אוֹתְךָ יִרְדֹּף.

אל האברים

קָשֶׁה לָלֶכֶת עַל הָאֲדָמָה.
הִיא מוֹשֶׁכֶת אֵלֶיהָ כָּל צַעַד.
רַגְלְךָ בַּחוֹל וּבַחֲמָרָה שׁוֹקַעַת,
וְשַׂיִת וְקוֹץ בְּךָ נִשְׁלָחִים.

מִתְדַּבֶּקֶת, מִתְרוֹמֶמֶת,
פּוֹשֶׂטֶת, עוֹלָה בָּאֵבָרִים.
הִיא בּוֹחֶשֶׁת אֶת חֻקָּהּ בַּדָּם,
בְּתוֹכְךָ זוֹרֶמֶת.

קָשֶׁה לִדְלֹךְ עַל אֲדָמָה
הַמְעָרֶבֶת בְּדָמְךָ אֶת דָּמָהּ.

רק אחת

כְּמוֹ אִשָּׁה,
לֹא יַחֲזִיקוּהָ שְׁטָר וּכְתֻבָּה
בְּלִי עֲבוֹדָה, בְּלִי אַהֲבָה.

אֲפִלּוּ רְשׁוּמָה בְּסֵפֶר אֲחֻזָּה,
אֲפִלּוּ עַל לוּחַ לִבְּךָ —
אִם לֹא יְשַׁנְתָּ בֵּין הַמְּלִילוֹת
לֹא תִּהְיֶה לְךָ וּלְאָשֵׁר לְךָ.

לַיְלָה בַּכֶּרֶם. אַשְׁמוּרָה שְׁנִיָּה
בְּחָרִישׁ אֶרֶץ־הַתֵּלֶם,
דְּלוּל הַתִּירֹס לְאוֹר יָרֵחַ.
אֲדֵי הַלַּהַט בַּאֲוִיר צָהֳרַיִם,
חַסְדֵי אָבָק שְׁעַת עַרְבַּיִם,
וְשׁוּב צֵאת הַשַּׁחַר הַקְּסוּמָה —
אֲדָמָה יְרֵא כְּתוּבָה.

כְּמוֹ אִשָּׁה. בְּלִי עֲבוֹדָה וְאַהֲבָה
יָבוֹאוּ עָלֶיהָ זָרִים.
וּלְךָ רַק אַחַת.

גבולות בטוחים

חֹק יָשָׁן: בָּאֲדָמוֹת —
זְבוּלִית קְרוֹבָה בְּעַדִית.
יְהוּדִי יַחֲרשׁ וְיִזְרַע וְיִקְצֹר —
תִּהְיֶה אֲדָמָה יְהוּדִית.

תּוֹסֶפֶת לַחֹק: בָּאֲנָשִׁים,
אֲדָמוֹת בָּאִים עִם זָרֵי־עָפָר,
בְּאֵלֶּה תִּקָּנֵן בְּלֹא־יוֹדְעִים
אֵימַת אַלְפֵי שְׁנוֹת נֵכָר.

אֶרֶץ־הַיְּהוּדִים. אַף־עַל־פִּי־כֵן
וְרַק כָּךְ. גְּבוּלוֹתֶיהָ הַבְּטוּחִים
עוֹבְרִים בִּשְׂדֵה־תִּירֹס עִבְרִי;
וְהַמְּבָרִים — בְּמַטַּע תַּפּוּחִים
שֶׁזְּרָחוּ בּוֹ צֶאֱצָאֵי יַעֲקֹב.
חֹק יָשָׁן — שֶׁאֵין לַעֲקֹף.

*

אֲשֶׁר מְרַחֵם־אֵם לִהְיוֹת עֲנָק נוֹעַד
לֹא יִתְעַמֵּד לְצַד.
זְקוּף קוֹמָה לֹא יֵט מִצַּד הַמְּסִלּוֹ
גַּם אִם יָדַע, כִּי הוּא אֶל מוּל
הַקֵּץ יִצְעַד.

אַזְכִּיר קַדְמוֹנִיּוֹת: בְּקֶרֶב
אֲגִי־יָנָן אֶל טְרוֹיָה, אֶל הַחוֹף
דְּבַר הַנְּבוּאָה לֹא נֶעְלַם
מִן הַמְּלָכִים וְהַשּׁוֹעִים כֻּלָּם,
כִּי הוּא, אֲשֶׁר יִגַּע רִאשׁוֹן בָּאֲדָמָה
רִאשׁוֹן יִהְיֶה בְּקָרְבְּנוֹת הַמִּלְחָמָה.
וְקָם פְּרוֹטֶזִילָאוּס הֶחָסֹן,
קָפַץ לַיַּבָּשָׁה. נִלְחַם. הִפְלִיא עֲשׂה
נָפַל — הַדֶּרֶךְ נִסְלְלָה לְנִצָּחוֹן.

קְרַב עַז נֶפֶשׁ, עָקֹב מִדָּם
עֵת בְּנֵי הַלְּוָצְיָה נִלְחֲמוּ עַל חֵרוּתָם
הַמַּחֲנוֹת נִצְּבוּ פָּנִים אֶל מוּל פָּנִים
אִם הַפֶּרֶץ שׁוּמַת הַכִּידוֹנִים,
יָבִיא אֶת נִצְחוֹנָם הַקְּרָב,
בָּא וִינְקֶלְרִיד. לֹא זָן לוֹ וְל
עֲשָׂרוֹת כִּידוֹנֵי צַר חָבַק בִּזְרוֹעוֹתָיו
וְאֶל לִבּוֹ כִּוֵּן.
הַקִּיר נִפְרַץ סְבִיבוֹ וְהַכּוֹבֵשׁ נָפַל.
וְיֵשׁ אוֹמְרִים, כִּי לֹא הַמַּעֲלָל,
אֶלָּא רוּחוֹ שֶׁל וִינְקֶלְרִיד
אֶת הַתְּבוּסָה עַל הָאוֹיֵב הֵמִיט.

אֶל אֵלֶּה אֲצִילֵי גְּבוּרָה וָאוֹן
נוֹסַף אֶחָד וְהוּא אוּלַי רִאשׁוֹן
בְּעַנְקֵי הָרוּחַ הָאֵיתָן —
וִינְקֶלְרִיד, פְּרוֹטֶזִילָאוּס, יוֹנָתָן.

יהודה א

...ר שבט

למד 3 ב' חודשים אנגלית מדוברת

ב„אולפנים לאנגלית"

בשילוב עם טלוויזיה במעגל סגור

השתתף במבצע קורס שלם חינם לבחירתך 100 קורסים ב־3 שיטות שונות!

מעבדה לשונית — החדישה והמשוכללת בארץ.
אצלנו מפתחים את ההבנה ולא לומדים בעל־פה.
יחס אישי, לימוד מתוך הנאה, כתות מרווחות.
לפני שתתחיל בלימודים בוא להתייעץ אתנו.
מבחן לקביעת רמה חינם וללא התחייבות.
מתחילים, מתקדמים, שיחה ● בוקר, אחה"צ וערב.
לילדים מגיל 6, צעירים, ומבוגרים.

הפתיחה: 17.10

ההרשמה והלימודים ב„אולפנים לאנגלית" תל־אביב בבנין „גמנסיה הרצליה" ז'בוטינסקי 106 בשעות 4—8 בערב
ובמרס, שד' דוד המלך 5, 9—1 למנה"צ.

השנה לומדים כולם ב„אולפנים לאנגלית"

אירוח ברוח הזמן

אירוח יוקרה
יחס אישי בהמצאה טבירה
אם אתם עומדים בפני אירוע משפחתי נוני
חתונה, בר־מצוה
או ברית מילה
ואתם רוצים לחגוג אותו
בחוג מצומצם יותר ובאווירה מכובדת
בואו אל־

מלון בזל ★★★★

● אולם אירועים מהודר באווירה אינטימית
● אפשרות אירוח מ־10 — 300 אורחים
● מסבה מצויין ושרות מקצועי של צוות מאומן ברמה של מלון ארבעה כוכבים.
● מיזוג אויר וחיסום מלאים.
מבצע מיוחד!
חדר זוגי לערב הכלולות לזוג הנישא.

מלון בזל
רח' הירקון 156, ת"א. טל. 244161

פרסום מלניק

הגיע משלוח מקסים של

בגדי הריון

לעונת המעבר וההריון
מבחר ענק של שמלות
וחליפות מכנסיים
מג'ינס אמיתי משתפשף

ליידי ג'יין

אופנת המראה הרחב
ובגדי הריון
אקסקלוסיביים

פרישמן 39
פינת דיזנגוף 105
קומה ב' טל. 220070

לכל המעונינים בגיור

ברית ידידי הגר בישראל
תסייע, ללא כל תשלום
לכל הפונים אליה במידע
ובהדרכה בתל־אביב ת.ד.
3333, טל. 225853 479786;
בנתניה ת.ד. 1172, טל.
053־24110; בבאר־שבע
ת.ד. 2018, טל. 78787.

היה תייר בארצך

טיולי סוף שבוע למטולה ובקור בגדר הטובה

14:00 יציאה ממשרדנו הירקון 252
דרך ואדי ערה - מגידו - עפולה -
צומת גולני - טבריה - מטולה
ארוחת ערב ולינה במלון שלג הלבנון
הרצאה על האזור ובעיות אקטואליות.
ארוחת בוקר - סיור לגופל המצור -
ארוחת פירות ובקור בגדר הטובה
ארוחת צהרים - 16:00 חזרה לת"א

חג הסוכות: 8.10.76 - 15.10.76
ובאוקטובר: 22.10.76 - 29.10.76

350 לירות לאדם כולל מעמ
50 לירות הנחה לילדים מתחת לגיל 25

קופל טורס
ת"א רח' הירקון 252 טל. 452111
ובכל משרדי קופל טורס בארץ.

ריהוט BUILT-IN וריהוט במפלסים בעיצוב מיוחד

אלי סיגל

ת"א, רח' יורדי הסירה 3
(קומה א') טל. 456852

ראה כתבה מצולמת ב"את" גיליון ספטמבר ע' 148

לכבוד,
נשב לחשוב איך מבקש
תמיד כשמגיעה ביקור
עשרה אם ידו ולא
עשה ת.

שלושה שירים

יצחק שלו

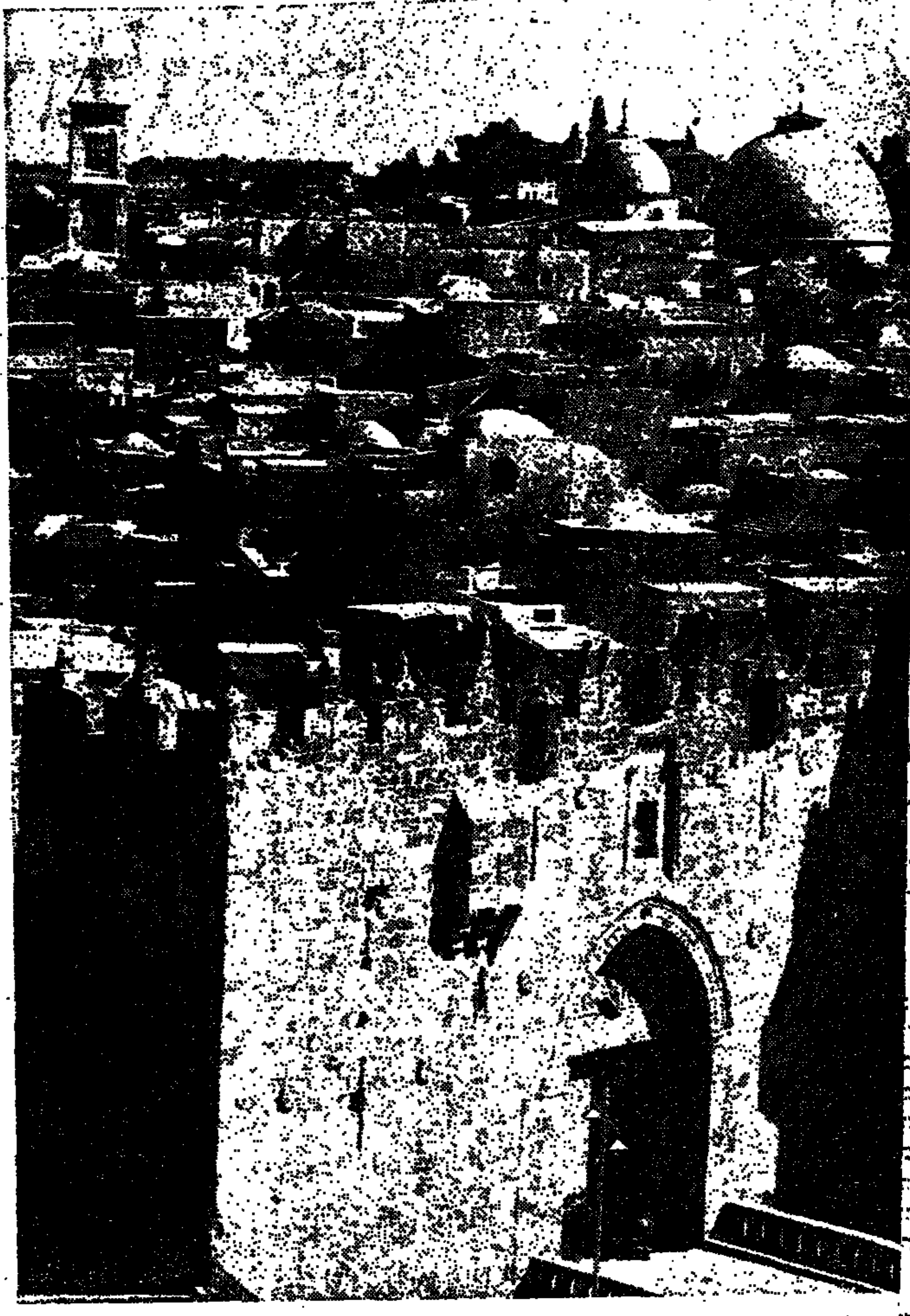

ריח שחר סתוי בעיר קסומה

בלילה מלאו עמקיך קרעי ערפלים,
ושמית אדי־קסם נראית לי בשחר סתוי.
עלו הרריך מים לא גועו כאיים,
וצריחיך תמרו מאגם אגדי, חלבי.

עירי, כלת סתו,
שכלך הענני
עוטף ברוש אפל,
אוסף קטלב אדם
אל חיק הערפל.

בשחר ההוא טעמתי את כל הגשמים
שעליך יבואו לטוב, ואת כל הבורות.
הריחותי את דשן הסתו שאל נחליך
יגר המדברה וים, עפרות עפרות...

עירי, כלת סתו,
נוקשת בזיתים,
לוקטה בתאנים,
השכמת עם טל משכים,
הלכת בין הגפנים.

יש, בריח שלך מטעם ענב אפילי
ומטעם גזה שצמרה שתה טל ורוה.
וארפו אל ריחך טעמי אתרוגיך בחג,
נשמת הושענות רעננה ונשיקת ערבה.

עירי, כלת סתו,
לך קטרת הסיון
בחרבוני צמא
בטרם תנחם
תוגת האדמה.

לא ישוו ניחוחיך עד ערב, עירי הקסומה,
אין ריח כזה כי אם רק בין טללים וכוכב,
ואין אד לת־כנף מעופף בליליך ונותן לו
בנרא דמדומי — כי אם רק באשמרת ליל סתו...

נכנס איש אל העיר

נכנס איש אל העיר ויהי זר ואדיש
לנרות הדולקים, לקדוש שנקבר.
בין חשך לאור, בין רצוד והבהוב
משהו בו נשבר.

למזוזה שבשער הוא לא ינשק,
לא יכרע מול מזבח ולא יצטלב,
אך לא עוד יעורר בו קול עם מתפלל
נבהות אזן ולב.

לא יפרש שיחו בחצר של מסגד,
לא יקרא בדחילו בשם אללה רחים,
אך כבר לא יחוש למראה מצבות
שלארץ שחים.

מול פתק בכתל גוע צחוקו,
וחיך גאונו בעיניו אם כבה,
ולאט ישתוחח ראשו וישקע
בשעפו הכבד...

יוספוס

הדרכים בספרי העתים
מובילות אל יוספוס.
הערות בשולי הכתוב
תאמרנה: „עיין ביוספוס".
בלעדיו אין חומה ראשונה ושניה,
אין עיר עליונה ותחתית,
אין היכל ואנטוניה
והורדוס.
ונאום אלעזר בן יאיר
הנקרא באזני נערי העולים מצדה
לאור לפידים,
— גם הוא לא היה.

ילותני כצל בחומה,
יבחני מגדל פצאל,
אל דבשת גמלא יובילני
ובדרך יודפת.
בתרמיל מסעי, על גבי,
— מלחמות היהודים.

כל שנה יתיצב לפני למשפט,
וידי הנשלחת לחתם גזר דינו
נרתעת לפתע
מתן פסק הדין נדחה
למועד מאוחר...

פתיחה לתש"ח

אהרן אלמוג

ב. מקוה ישראל 1947

יש מקום בארץ, מקום יפה.
אומרים: גן בוטני, פלחה, חצר, מטעים.
אומרים: מין מקום
בארץ.
כרם, פרדס, בנים בנות, בינים! מי שלא
מבין: הפסקה.
אוכלים לחם זורקים תפוחים
הא יגרש לשבועים.

מקוה ישראל, מושיעו בעת צרה, למה תהיה
כגר בארץ
וכאורח נטה ללון.

אני רואה עכשו את בני כתתי קופצים
מן התמונות, יורדים
מן העצים, באים מן הסדנא, שבים מן
השדות, הופכים בשורות
מגברים אותן.
זרח לובנוב, עמי קמפינסקי, אורי פרובקין,
דוד קושניר
מקוה ישראל 1947
כנה יפה, מטרפת, נערים צחורי שנים.
חלצה כחלה, שירות עולות לירושלים.
אני חורש בזוג פרדות, חוזר לעת ערב
שומע יריות. אומרים לי: היוצק, הספירס.
לא מבין.
עדין ילד, רוצה לרוץ לשחק תופסת
קורא את אפרים חוזר לאספסת
מאהבה.

יעל סברסקי, צפירה בן דרור, שרהלה כרמי,
ריבה ברקין, כלן
בעמק יזרעאל, ואחת זכורה לטוב,
דיתה בן יעקב, אם אינני טועה
מאבריחיל.
20 שנה חכיתי כדי לשמע שוב את הקולות
האלה עולים
מחדר האכל.
(מה הן שלשים שנה)
סלית בשר, ארז עם רטב, מרק פרות.
מי שלא זוכר: ערבי שבת, כתה ב' הסתדרותית,
שצמת הרגלים החטובות, מתיקות הסרב.

ושוב שדות הרוכים, אלפי שקיעות שמש
ריחות קציר משכרים, לולים, רפתות.
ובנים היום קשה מאד היה לפתות
אתם לא ראיתם אותן רוקדות דבקה גלבוע
חומקות כמו רוח מן החורשה
חולכות על הסיר הג'ינג'י מן הפלמ"ח
זה שהלך בשדות והלך
ולפי מיטב ידיעתי, לא הגיע לשום מקום.
איש לא ידע על אהבותיו
ארץ מלאה את קברותיו
לעבודה להגנה ולשלום
נער עובד.

זה כל מה שאני יכול לספר
לדור הגדל עכשו בארץ היפה הזאת וסביר שהוא
המביא זאת.

בבוקר שבט

ראה אותם באים
את הדקלים
ולא נראים, צלם
כרוח רפאים
את השער הנעול
לא יודע איש לא שואל
יכול דבר כזה לזכר
הרבה שנים.

יום בבקר שבט
עדין מבורת, ילד.

כים.
נתרו סביב בהמלה.
עורבים בצמרות הברוש
באים בכבד ראש
גם קראו

לא חשב שזוהי אזהרה
את היום מאפלת הפרדסים
פלמ"ית
לעזרה.

זוכר את הצרורות
ים הנואשים
הערבה המתה בפני האנשים
אין מי שיחזר
לצאת הבקר לאזור.

ים המשיכו.
הכביש
הטל
הדשא
את האבנים
לא ידע
זה ילדים.

שומע את הלמות הלב המזדקן
הזה
אל המקומות ההם

זאטוטים משחקים שם כדורגל
הדם עולים
שדה.

هكذا من الاهل

קידוש השם וגלגוליו

אחרי השואה הנאצית יכול יהודי להחזיק בספר הספרים רק אם יראה את עצמו כאילו היה גם באושוויץ

מאת פרופ' אמיל ל. פאקנהיים

התחייבות משולשת נכפית בימינו על האמונה הדתית הבלתי־אמצעית, שראשיתה בנסיון לרדת עד־חקר, במגמה לזהות את מצבה ההיסטורי — הצורך להרכית את חיוניותה המתמשכת, הרלוונטית; הצורך להתמודד עם אתגר של חידוש כאשר ההיסטוריה מציגה חידוש כזה, והצורך ליפתח לאתגר ולעדות של צורות דתיות בלתי־אמצעיות אחרות.

לפתיחה זו, אילו נתקיימה ללא אבחנה, וביתר שאת בעידן אושוויץ, אורבת סכנה של ניוון. הכוח להתנגד לרע המוחלט חייב אפוא להעניק לה יכולת אבחנה.

בכח קריטריונים אלה ננסה ללבן תחילה את העדות הדתית במסורת היהודית ואחר כך נעמוד על החידוש בן־זמננו המתייחס אליה. נתחום עצמנו בגבולותיה של התחייבות אחת ויחידה, התחייבותו של עד מכריע ברגע מכריע בהיסטוריה היהודית. העד הוא ר' עקיבא, ועדותו מובאת במסכת אבות, ג' י"ד:

> חביב אדם שנברא בצלם; חיבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר: כי בצלם אלוהים עשה את האדם. (בראשית, ט', ו').

גדול הפיתוי להתנער מהצהרה זו כאילו היתה מליצה שדופה, אוניברסלית עד כדי להתגלות בכל מקום — ובשום מקום; הצהרה המחייבת את אומרה לכל דבר — וללא כלום — וכיוון שכך פוטרת אותו בלא כלום. אלא שאינך יכול, מפני שאותו אדם מסויים המעיד, ומת מות קדושים, בפקודת רומא, מבצר האוניברסאליזם באותם ימים.

עדותו של ר' עקיבא, אם לקבלה כפשוטה, טעונה פירוש. הרבי מצטט מספר. ככל הספרים — זהו ספר מיוחד: ספר הספרים היהודי. היתכן אפוא — אם נתעלם מתוכן האוניברסאלי של המלים — שדבריו נתייחדו רק לאלה המכירים את הציטטה מפני שהספר הוא ספרם, כלומר, היהודים?

פרשנות „פרטיקולריסטית" זו אינה יכולה להתקבל ולא רק בגלל הקשר שבו ניתנה העדות, אלא גם על יסוד הדיון הנודע בין ר' עקיבא לר' שמעון בן עזאי בשאלה איזהו הפסוק בספר הספרים היהודי המקפל בתוכו את תמצית האמונה היהודית. ר' עקיבא טען שפסוק זה הוא „ואהבת לרעך כמוך", ואילו בן עזאי טען שפסוק זה הוא „זה ספר תולדות אדם" (בראשית, ה', א'). בן עזאי אינו רוצה לסתור את דבריו של ר' עקיבא, ידידו הקרוב הנערץ עליו. לא חילוקי דעות יש כאן, אלא שילוב של שני עקרונות האחוזים זה בזה ללא הפרד. ביאור זה מתיישב יפה עם העובדה, שבגירסה אחרת של אותו דיון, מיוחסות הציטטות האלה לאומריהן בסדר הפוך.

לשילוב שני העקרונות האלה משמעות כפולה. קודם כל — ההתחייבות המוסרית — אהבת הזולת — איננה יותר מרשנות כשהיא מנותקת מן ההתחייבות האונטולוגית המתייחסת אליה — צלם האל שבאדם — ממש כפי שההתחייבות אונטולוגית מסויימת זו נהיית מרוקנת מתוכנה, אם לא מזוייפת, כשהיא מנותקת מהמוסר, ובמיוחד ממוסר מסויים זה. שנית, מתוכנם של מוסר זה ואונטולוגיה זו, מתחייב מפגש של האוניברסליזם המתאפיין, הרדיקלי ביותר, עם הפרטיקולריזם האקזיסטנציאלי, הרדיקלי ביותר. וכך מפרש ר' נתן את הכתוב במסכת אבות:

> אמרה תורה, כל המציל נפש אחת כאילו הציל עולם שלם... וכל ההורג נפש אחת כאילו מאבד עולם שלם... כמו שנאמר על קין הורג אחיו הבל: „קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה". אף ששפך דמו של אחד, אמרה תורה „דמי", לשון רבים, הדבר זה בא ללמדנו, כי דם בניו של הבל, ודם בני בניו, ובני בניהם שעתידים היו לקום ממנו עד סוף כל הדורות... זעקת כולם עלתה מן האדמה אל האלוהים. מכאן אתה למד, כי חייו של אדם אחד שקולים כנגד כל מעשה הבריאה.

דברים אלה לא מפי ר' עקיבא נאמרו, אלא מפיו של אלמוני בן־זמננו, או סמוך לאותו זמן. אולם ודאי הוא, שאף ר' עקיבא כמותו דוגל באוניברסליזם רדיקלי כל כך בהיקפו המתאפיין, שירחיק לאחור עד לאדם ניראה אף בו מי שנברא בצלם האל; וכמותו, הוא דוגל בפרטיקולאריזם רדיקאלי כל כך, ברצינותו האקזיסטנציאליסטית, עד שאף חייו של אדם אחד שקולים בעיניו כעולם שלם.

זוהי איפוא התשובה לקושיה שלנו. אולם תשובה זו מעוררת, עם זאת, שאלה אחרת, ששוב איננה רק שאלה של פרשנות אלא בעיה דתית ופילוסופית. האם מייחסת תפיסתו האונטולוגית של ר' עקיבא את הצלם האלוהי שבאדם אל ההוויה האנושית הצרופה? שאם כן, מדוע מעוגנת כל כך הוויה זו לקיומו ההיסטורי של האדם? ואולי מתגלמת הווייתו השלמה של האדם בקיומו ההיסטורי עד שאין להפרידם זה מזה? ואם כך הוא — מה נותר ללא־מנותם מן הצלם האלוהי — ומן האל שיצרו? עם שאלות אלה התמודדו בית הלל ובית שמאי כפי שמעיד עליהם תלמוד בבלי (מסכת עירובין, 13, ב'):

> שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל. הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו וגמרו, נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא. עכשו, שנברא, יפשפש במעשיו ואמרי ליה ימשמש במעשיו.

הויכוח הזה התקיים, קרוב לוודאי, לפני שהחריבו הרומאים את בית המקדש. על פי מסקנתו היה טבעי שיתקיים אחרי החורבן דווקא — ועדיין — אם נתעלם מן השאלה האקדמית בדבר עיתויו של הויכוח — גם אחרי חורבן הבית הראשון יכולים היו בית הלל להעלות נימוקים רבים בזכות ההשקפה שטוב לו לאדם שנברא, כשהם מבססים טענותיהם על צלם האלוהים שבו; הנימוקים רבים יכולים היו להעלות אנשי בית שמאי, עוד לפני החורבן, לחיזוק עמדתם, כי טוב לו לאדם שלא נברא משנברא, כתוך התבססות על האיות ההיסטוריות.

אילם, דבר לא יכול היה להיאמר, אף לא נאמר, על־ידי בית הלל, או בית שמאי, לא לפני החורבן ולא לאחריו, שיתמוך בהשקפה כי עולם זה, ככלות הכל, אינו יציר האלוהים, ומכיוון שכך אף האדם, ככלות הכל, לא נברא בצלם אלהי.

אדרבה, הדרישה המסכמת את הויכוח מתקוממת בעליל כנגד השקפה זו בקובעה שאפילו בעולם המספק ראיות למכביר כנגד „טוב לו שנברא", חייב אדם לנהג ברוח הצלם האלהי שנברא בו. הדרישה מעין זו אכן אפשרית, רק מפני שהדיעה, כי האדם נברא בצלם נותרה בת השגה גם בזמן שבו נדמה, כי במציאות נתעוגה כליל. והידיעה זו נותרה בת־השג לפחות במקום אחד: בספר הספרים היהודי.

בשנת שבעים לספירה החריב טיטוס את המדינה היהודית, אולם לא אסר על לימוד התורה והוראתה. בשנת 135, אחרי שנכשל מרד בר כוכבא, החזיק אדריאנוס לכת וקבע עונש מוות לכל מי שילמד, או יורה תורה. מעשהו של טיטוס גרם ששוב לא היו יכולים בית הלל ובית שמאי כאחד להתעלם מן השאלה אם אכן טוב הוא לאדם, צלם האל, להיות או לא להיות. אולם פעולתו הרדיקלית יותר של אדריאנוס העלתה בעיני רוחו של ר' עקיבא חשש רדיקלי יותר — מפני ימים שבהם עצם העלאת השאלה לדיון שוב לא תיתכן.

אחרי שנת 70 לספירה עדיין נותרה הידיעה של צלם האל, גם אם ממשותה, כמדומה, נמוגה. אחרי שנת 135 היה ר' עקיבא צריך להרהר באפשרות הכחדתו של ספר הספרים היהודי, שבעקבותיה יקיץ הקץ גם על הידיעה.

תגובתו של ר' עקיבא לסיטואציה קיצונית זו — הקיצונית מכל שידעה ההיסטוריה היהודית עד השואה הנאצית — היתה פשוטה להדהים. ספר הספרים מורה כי האדם נברא בצלם האל. המציאות מורה שלא כל אדם יודע כי נברא בצלם. כיוון שכך, תכלית של היהדות לשאת עדות לידיעה זו. חובה זו אינה נשמטת בתקופה שבה נאסר לימוד התורה. אדרבה, בימים כאלה אין מנוס ממנה. אם העונש הצפוי הוא מוות — כי אז יש ליטול את הסיכון הזה. ומוות שבעקבות התקוממות נגד האיסור — הוא מוות על קידוש השם — ביטויה העליון של האמונה.

ר' עקיבא מת תוך שציטט מתוך הספר האסור: „שמע ישראל, ה' אלקינו, ה' אחד". משמעות רבה לכך, שמאז מות הקדושים של ר' עקיבא מתו יהודים רבים מספור, מיתות שונות, ואותן מלים אחרונות על שפתיהם. יש גם משמעות לכך שרופוס, הקצין הרומאי הממונה על הוצאת ר' עקיבא להורג, אינו מנסה להחרישו. אדרבה, הוא מאזין לו בהשתאות.

האימפריה הרומית לא ידעה על אודות צלם האל. האימפריה הנאצית, יורשתה של מסורת בת אלפיים, מסורת שספר הספרים היה חלק ממנה, לא היתה שותפה לאי־ידיעה זו אלא דחתה אותה — במודע, במתכוון, ביסודיות. האימפריה הרומית, ברוב בורות, נגעה בצלם האל — לעיתים היתה פגיעתה קלה ולעיתים הרת־שואה, אולם תמיד זו היתה פגיעה מבלי־משים.

האימפריה הנאצית, בדחותה את הידיעה, לא באה לפגוע בצלם האל לא באקראי ולא ברצון; היא שאפה להכחיד את ממשותו של הצלם האלוקי בצורה שיטתית כל כך, עד כדי להפוך את דחייתה של הידיעה הזו לנבואה־המגשימה־עצמה. לכן היתה אימפריה זו חידוש בהיסטוריה האנושית; והראיות המקיפות אותנו — ביזוי החיים, שחפון המוות, הילת הזוהר האופפת רציחות — מעידים, ויהיו קצרי־ימים ככל שיהיו, שחידוש זה לא היה רק אפיזודה.

בהתכוונה להשמיד את צלם האל של כל העמים מיקדה האימפריה הנאצית את מאמציה כנגד עם מסויים. את עמה היא הגדירה כ„ארי" אולם התקשתה להגדיר מהות זו בדרך אחרת מאשר „מי שאינם־לא־ארים". הגדרתו של „לא־ארי" על פי אותו חוק היא כל יהודי, „שלם, למחצה או לרביע". התהליך, שראשיתו בהגדרה והמשכו בהפיכת קורבנותיה לבני־בלי־זכויות הגיע לשיאו בפילוסופיה מעוגנת בחוק, המגדירה את עצם קיומם של קורבנותיה כפשע שעונשו עינויים ומוות.

אם היתה האימפריה הנאצית חידוש בהיסטוריה האנושית, הנה היה חוק זה חידוש בהיסטוריה של החוק. אין תקופה בהיסטוריה האנושית שלא ידעה גם אלימות פורעת חוק; אין חברה שלא ידעה גם חוקים שלא הצדק הכתיבם, ובהם חוקי עוול לא מעטים. אולם, בכל החוקים, עד היום, הוגדר פשע כמעילה, כדבר שנעשה על־ידי מישהו. החוק הנאצי, כאשר הגדיר — בהתייחסו לקו־ בדעת אנשים אחת — את עצם הקיום כפשע שעונשו מוות, הציג את החברה שאלה היו חוקיה לא רק כחברת פושעים נוכח קורבנותיה, אלא כאויבת החברה נוכח הגזע האנושי. בעיני ר' עקיבא וחבריו, זה המשמיד נפש אחת כאילו השמיד עולם שלם. החוק הנאצי, בקובעו, כי עצם הייתם של ה„לא אריים" נחשב לפשע, ביקש לסבך את כל ה„אריים" שבתחום שלטונו בפשע ממש, רק מכוח המעשה (שעלה בדם עם הוכחת מוצאם ה„ארי") של ההיאורית בקיום.

באופן זה תירגמו הנאצים לחוק את החידוש של הדיעה של הצלם האלוקי. החוק עצמו היה קרוב ביותר לממש את מטרתו — הנבואה המגשימה עצמה — במחנות ההשמדה. מחנות ההשמדה לא היו תוצר־לוואי מקרי של האימפריה הנאצית. הם היו תמציתה הצרופה.

א. מ. ליליין: לזכר קדושי קישינוב

צלם האלוקה שבאדם ניתן להשמדה. ואין לכך ראיה מאיימת יותר מן המכונה „מוזלמני" במחנות המוות הנאציים. כתב פרימו לוי, אחד מניצולי מחנה אושוויץ, בספרו:

„בכניסתם למחנה, מתוך אי־ראוּנות תהומית, או מזל רע, או מקרה ביש, הם נכנעים עוד קודם שעלה בידם להסתגל; הם מובסים על־ידי הזמן: לפני שיספיקו ללמוד גרמנית, ללמוד להתיר את הפקעת השטנית של חוקים ואיסורים, פושה הרקב בגופם ושוב לא יוכל דבר להצילם מן הסלקציות, או ממוות מתשישות. חייהם קצרים אולם הם רבים מספור; הם, המוזלמנים, הטובעים, הם עמוד השדרה של המחנה, המון אנונימי, מתחדש תדיר אף שזהותו נשמרת, המון של לאדם צועדים ועובדים בדומיה, הניצוץ האלוקי מת בקרבם, כבר מרוקנים מדי מלסבול באמת. אתה מהסס אם לכנותם חיים; אתה מהסס אם לכנות את מותם מוות".

סופר מן התקופה האחרונה מעיד:

„זוהי הדוגמה האמפירית למוות בחיים. הדבר הנורא ביותר שניתן לאמרו על מחנות הריכוז הוא, שגברים ונשים רבים מספור נרצחו רוח כאמצעי לרציחתם גוף".

ה„מוזלמנים" הם דרך חדשה של קיום אנושי בהיסטוריה, המתים החיים. מה נאמר על אלה שנסתבכו ביצירתה של דרך קיום זו — העמלנים, אנשי יחסי ציבור, ופקידים לא פחות מאלה שנתנו את הפקודות בפועל ממש והבטו באלות — לבד מזאת, שברצחם את „הניצוץ האלוקי" באחרים קטלו אותו גם בקירבם?

מחנה המוות לא הצליח להרוס את הצלם האלוקי בכל קורבנותיו. ר' עקיבא מת בקריאת „שמע ישראל". בעקבותיו עלו לגרדום במחנות המוות הנאציים רבבות אחיו של ר' עקיבא, בני בלי־שם, אשר לא ייספרו מרוב, כשקריאת „שמע ישראל" על שפתיהם. אולם, לא נוכל לציין נצחון רוחני חסר־תקדים זה בלא לציין בה־בעת טרגדיה רוחנית חסרת־תקדים.

כשקבע אדריאנוס עונש מוות ללומדי התורה, הניח למאמינים היהודים אפשרות של מוות על קידוש השם. היטלר, כשקבע עונש מוות לקיום היהודי, רצח את קידוש השם היהודי. כשמסר ר' עקיבא את נפשו בקריאת „שמע ישראל", האזין לו רופוס משתאה. כשהלכו רבבות אחיו של עקיבא בעקבותיו, באימפריה הנאצית, הגיבו האייכמנים הרבים מספור, אם בכלל הגיבו, בהומור ממין חדש. תגובה זו לא היתה נעדרת הגיון. באימפריה הרומית היה המוסר חייו על קידוש השם טוהר במותו. ומכיוון שהאימפריה הנאצית ביטלה את הבחירה הזו, היתה נסיבתו של הקורבן אל הבחירה האחת שעוד נותרה לו — צורת המוות — עניין חסר ערך. אירוע מבזה בעיני כל רוצחיו ובעיני מרבית הצופים בו.

הומור, על פי הגדרה, הוא ההתייחסות אל הצרימות הקטנות שבחיים כאל עניין לא רציני, בעוד אשר אמונה היא קבלת ההנחה שלפיה הצרימות הגדולות שבחיים אינן סופיות. ומכיוון שהאימפריה הנאצית לא חסכה כל מאמץ על מנת להפוך את המוות לעניין באנאלי, צומצם את עצמו במסגרת אימפריה זו אף הנשגב בביטויי האמונה — ובמקרה זה צורת המוות — לכדי צרימה פעוטה, משמע, מקרה מבזה.

המאמינים יזעקו אמנם, כי עדותם של מוסרי נפשם, בני בלי־שם, שלא נשמעה בארץ הגיעה לשמים, ושאינם־מאמינים יזעקו כי ראייה זו לאנושיות תהיה לעולם מקור השראה לאנושות, אף בקרב אנשים שאין אמונה דתית מפעמת בלבם. ובני שני המחנות יתאחדו במחאה, שמסגרת האימפריה הנאצית אינה המסגרת שלנו ולעולם לא תהיה.

שתי המחאות רבות עוצמה. ובהתאחדן אין לעמוד בגדן. ואף על פי כן יקפחו את כל כוחן אם לא יתמודדו עם השאלה שהציגה האימפריה הנאצית. אימפריה זו הצליחה להרוס באחרים את הצלם האלוקי. היא הצליחה גם להרוס דרך עתיקה של עדות לצלם האלוקי באחרים. ובעקבות הצלחה כפולה זו, שתוכננה ברוב קפידה ואף הוצאה לפועל, איך יכול אדם להיות עד לצלם האל שבאדם ולקווה שיאמינו לו? יתר מזה, איך יכול אדם להאמין לעדותו שלו?

ושאלה זו, שבכל מקרה אין מנוס ממנה, אין להרפות במיוחד, מפני שהתנאים שעוררו אותה לא חלפו מן העולם. מחנות המוות נהרסו, אולם מחנות העבודה הסובייטיים עדיין קיימים. ולא זו בלבד, אלא שמחוץ לאימפריה הרוסית נהגה המחנה הנאצי מכפין חיים־שלאחר־הבזות. המוות, שמחנות ההשמדה כפו עליו באנאליות, נותר, במידה מרובה, באנאלי. מרטיר וגיבור הפועלים למען מטרה פינו דרכם לטרוריסט, שלא התכלית המקודשת אופפת אותו הילה של זוהר, כמו האמצעים שהוא נוקט בלא לברור.

מחנות המוות של הנאצים העלו את השאלה, גרק כתוצאה כהונה, ולא מפיו של פילוסוף המבקש להקר בשאלות של הרוע בכלל, או המשיך הטוען כנגד הרוע תוכל לבוא התכוננה: ספר שהופיע באחרונה ששמו „עדותו של ניצולי" וזה גם נושאו, באשיין בשלילה: כספר שמחברו איננו יהודי הוא מפריך את ההשקפה שלפיה אין האימפריה הנאצית חידוש בהיסטוריה כפי שניסים סופרים יהודים, שהמתת הסראובה, לראות בה; הספר, שמקיף הן את „מחנות העבודה" הסובייטיים והן את „מחנות ההשמדה" הנאציים, מציג את ההשקפה כאילו היה היהודי אפיזודה שחלפה ובטלה מן העולם; והמסוב ביותר — אין בעבודה זו ניתוח פסיכולוגי, או הסבר אחר של הניצול הנושא היקף עצמו לעדותו.

עדות זו, שאין לה תקדים בהיסטוריה האנושית, והיא אתגר מהפכני לדת ולפילוסופיה, ניתן לסכמה כך — באנטי־חברה הנבריה לענות ולהמית, לחיות סתם אינו „סתם". כאשר החוק מגדיר את עצם הקיום כפשע, מתקדשת אי־החוקיות; כאשר משטר קובע כניעה למוות כנורמה הופכה הישארות־בחיים למעשה גבורה של התנגדות. כאשר אין נחסך כל מאמץ כדי לצמצם מיתה לעניין באנאלי, אין צורך לקדש את החיים. החיים כבר קדושים.

סיכום זה יהיה מרוקן מתוכנו ללא עדותם המתמשכת של הניצולים, אלה שניצלו בפועל ממש מן האימפריה הנאצית כדי לספר את הסיפור; אבל גם האחרים — המתים עליהם הרבה במספרים — שלא ניצלו מן המחנות אלא בהם — ניצולים לשנה, לחודש, רק ליום. אחד מעבר לסף הסבל המשוער — האשר את סיפורם מספרים האחרים. אבל סיפורם של הרבים אבד לעולם.

משקלה של עדותם הקולקטיווית אוהנו להרהר מחדש בשאלה. אתה [...] מדוע נעשו רבים ל„מוזלמנים", החיים? אבל לאמיתו של דבר הי[...] לשאול: מדוע נמצאו בהם גם כא[...] נכנעו למוות בחיים? התשובה ה[...] שאבו כח־לחיות שאיש לא שיער קיומו.

אתה שואל: מדוע ביהדותו רב [...] שמורגלים פילוסופים לכנותו „מצב [...] — מלחמה הכל בכל, שבו מסגיר [...] רעהו, אב את בנו ובן את אביו [...] קרום לחם? אבל לאמיתו של [...] עליך לשאול, מדוע לא נכבנו הנ[...] הי התשובה היא: כי בעולם ש[...] סתם ג'ונגל, אלא התופת בהתגלמות[...] אדם צורך מכאיב — אמנם הכרחי [...] לצאר לאחרים ולהיעזר בהם באות[...]

ראיית מחנות המוות כמשטר גורם [...] כה המדהימה מכל. בתקופה שבה [...] גברים ונשים למסרות ממטרות שו[...] בקבל כמובן מאליו כי מחנה המו[...] שהיה התגלמותם העליונה של [...] המתוכננים, הצליח לתכנת את ק[...] האחר ותוהה כיצד ניתן היה להכב[...] ונשים כך שישתפו פעולה בהמת[...] העובדה המדהימה היא, שזיהויו ש[...] כמה, הענקיה לקרבן המיוחד [...] הצליח להתנגד.

כותב פ. לאינסקה, אחד הניצולי[ם] „עשרים חודשים באושוויץ":

„..בתחילה זיעזע אותי מקומ[...] ריס, התפירות, הבוץ ועריימו[...] שמאחורי הבלוקים בצחנה שהדיפו... ולפתע ראיתי את [...] הבנתי, שלא היתה כאן שאלה [...] סדר או העדר ארגון, וכי מאחורי קיומו של המחנה ע[...] מחושב, מתוכנן היטב: הם [...] למות בזוהמתנו, להתפלש בבו[...] בצאתנו. הם רצו להשפיל אותנו[...] את כבוד האדם שבנו... רצו [...] אימה ובוז כלפי עצמנו וכלפי [...] אולם, מרגע שתפשתי את העו[...] ניע... נדמיתי כמי שהקיץ [...] חשתי שמצווים עלי לחיות... [...] באושוויץ — היותי מת כיצ[...] הייתי שומר על כבודי. לא ה[...] להיות לחיה מבזה, מעוררת [...] מה שרצה אויבי שאהיה... ומא[...] שנמשך יום ולילה, החל בקירו[ת]"

תשובות אלה, שלא נאמרו בם[...] בחיים, היים שמעבר לגבולות הסב[ל] ששוער עד אז, הם עדות שמשכ[...] ההוגי דעות ומשוררים החיים שמט[...] לא גולל עוד ירבו לחקור בה — [...] ליות.

אשר לעם היהודי לאחר השואה [...] זו מייחדת אותם מכזה של עובד[...] לאהבה, לעם ואת צמצמה ובל[...] עדיין: אילמלא מקריות גיאוגרפית[...] יהודי החי היום מושמד, או לא [...] או ניצול.

היהודי שלאחר השואה שוב [...] להתעלם, או לעקוף עובדה זו בנס[...] נסות בעצמו, או להחיות שוב או[...] של ר' עקיבא, להאמין ולהנהיג [...] אירע דבר. ביתר דיוק, הוא יכול [...] או לעקוף את העובדה רק בחללו[...] של אלה שהתנגדו, או שלא יכ[...] להתנגד, ושל אלה שיכולים הי[...] ואף התנגדו — יום אחד, שנה, [...] מפני ששפר מולם — עד שהוב[...] קדם לאימפריה הנאצית, היה צריך [...] בקנותו לעצמו את ספר הספרים [...] עצמו כאילו נכח במעמד הר סיני.

אחרי האימפריה הנאצית יכול [...] החזיק בספר הספרים רק אם יר[אה את] כאילו היה גם באושוויץ או בבוכנ[וואלד] גם או עדיין ירצה, או יהיה מסוגל [...] בספר — דבר זה אין לדעתו מרא[ש] מסוגל להיות „מוזלמן"? הצליח [...] רצון לחיות? הישורד בחיים כשה[...] של מלחמה עם חבריו לגורל, א[...] צמם? כשהוא מאבד כבוד האדם, א[...] לעולם לא ידע. והוא מצווה להיו[...] האפשרויות ולעשותן שלו. רק או י[...] להחולץ מן הדבר בלא לשקוע בא[...] בצלם האלוקי שבאדם, או ביאוש ז[...] שיש בה משום חילול שמם של [...] התחיה בכל מקום, ואלה שביטאו [...] קוממם בצורת הישארות בחיים [...] ההשמדה אינם הפחותים שבהם).

אל „האסירים החדשים, בלילם הר[אשון] וקסנהאוזן, אמר ניצול את הדברים:

„לא סיפרתי לכם על המתרח[ש] כאן כדי להטיל עליכם אימה, [...] לנסוך בכם אומץ... עונה ראשי[...] להחליט, אם תצדקו ביאושכם [...]

יהודי אינו יכול ליטול על עצמו [...] קיד עתיק היומים להיות עד לצ[לם] שבאדם, בלא שיאמין לעדות עצמו[...] אף אינו יכול להאמין בתום לב [...] בלא שיחשוף את עצמו, הן לעובד[ה] אלוקים נהרס, הן לעובדה שנבכת [...] שלא היה כדוגמתו להכחיד צמח[...] השואה בהצלחה פילאית.

השאיפה להיות לעד הופכת אי[...] עד לשקם בכל הכוח את הצלם האלו[קי] הראשי לידיעה שאת שנהרס ניתן [...] איבו מי אשר כר' עקיבא היה נכו[ן] למות על ידיעתו. וזה חידוש — ה[...] הנחרש בדעתו לחיות ולהיות אנושי[...] שבו היה הרצח לחוק ההרס לקדוש[...] הוויתה, עם כל נשמת אפו, היא [...] הצלם האלוקי שקירבנו, אף שזה נו[...] הרף.

אמר אחד מניצולי ברגן בלזן:

„בימי האושר שידעתי נהגתי [...] מן האימרה „בחיינו אנו בעיצם [...] המוות". מאז למדתי כי נכון יו[תר] לומר: „במותנו אנו בעיצומם [של] חיים".

(מאנגלית: שולמית [...])

...ה, 7 באוקטובר 1973

...ה! פעם שניה שאני חיה בתקו... זמה, פעם ראשונה שאני עוברת ...התחילה לתפוס ולהבין שיש משהו ...כורי ומהריד, בגדר כל חוק של ...מוסר.

...ד יש רוח התנדבות, רצון לעזור פתאום באמת „כולנו יהודים", ...צרה. בתי־החולים הומים ממת־ ...תורמים דם, אוירה אחרה. זה ...ולי ציוני מאוד, אבל האמת היא ...נו מתלכדים רק בשעת מלחמה ...ד לא על הלך־הרוח ביישוב רצי־ ...וב. זה ידוע ורגיל במצב כזה: ...קניות, הריצה סביב הרדיו ומק־ ...ויזיה, העזרה ההדדית וכו' וכו', דברים המשותפים לכל המער־

...ו, יותר משהיא כרוכה בקרבות, ...ובדם — היא שטופה בדמעות. ...גבת שעדיין אינני מבינה את ...את הנורא שבמלחמה. מלחמת־ ...מים זכורה לי כחויה רגשית ...מרי, חויה של הרפתקנות והמ־ ...ה. גם אני עוברת כלהבה. גם ...ן, כשהחלו להירשם השמות וה־ ...רשידי ששת־הימים „מה אברך", „גבעת התחמושת", עדיין לא ...את עוברת מותם של הנופלים, ...ך הקרבות. המלחמה היתה שיי־ ...רעות ילדות ולא השאירה בי ...קע. אבל עכשיו, משהו מתחולל ...משהו שאינני יודעת לתאור — מרגישה בשינוי שאפף אותי ...ים את כל הסביבה.

האחרונים עברו במחשבתי ה־ ...שלנו, כפי שאני מכירה אותם. בהצדקת מלחמתנו, הצ־ ...ית ומלאה. וחשתי רצון לתרום ...לפעול, לעשות דבר־מה כדי ...הרי־כך נרגעתי. חשבתי בליבי, ...אפשר היה למנוע את זה? אם ...נו רוצים ולא רצינו במערכה ...לא היה ביכולתנו למנוע אותה? ...צת, אך אני מאמינה שכן. מצ־ ...מחשבות אינן מסודרות ואינן ...אך הן כופות אותי להעלותן

...מחר — אולי, עד אז, כבר ...על!

...8 באוקטובר 1973

...ישבתי ליד שולחני. בשל ה־ ...זיהה המנורה שלידי מכוסה ...ים, שיסתיר קצת את האור. ...ישבת בכיתה וצריכה ללמוד, גם מקביבה, ולצהים רחוקות [illegible].

...י, 12 באוקטובר 1973

...למלחמה!

...כך איכפת לי שבכל התקופה ...אומרים על הנוער שהוא מוש־ ...ערבים, לא רציני, חקיין, נוער ...ריקה ומצעדי פזמונים. אינני ...להסתות האלה ולא אנסה לסנגר

אבל מה שחורה לי מאוד שבכל דור חייבת לפרוץ מלחמה כדי להוכיח ש־ההיפך הוא הנכון. לפני מלחמת ששת־הימים טענו (כפי שאמר בשעתו אברהם שפירא) ש„הנוער הוא ברודה", שהוא נוער הביטלס והפופ, שהוא נוער הפל־קסים והג'ינס, שאין לו שום אופי ודמות. עד שבאה המלחמה והוכיחה שהוא בעל תודעה לאומית חזקה, דור מעולה של לוחמים ששיחרר את ירושלים, הגיע לתעלה וכבש את הגולן. עברו שש שנים, ושוב הוד הניגון: *הנוער מסומם*, גונב בחינות־בגרות, יושב על הברזלים, נוער ש„היום הוא לא מה שהיה פעם". ועתה הגיע התור שלנו להוכיח שוב, כי הנוער הישראלי הוא נוער ציוני בלי כרכאות, הוא נוער שיוצא לזירת הקרב, הוא נוער שמוכיח גבורה עילאית, הוא נוער של לוחמים שאינם נופלים מקודמיהם.

פני הנוער אמנם משתנים ולובשים צורות שונות, אך היסוד שלו הוא אותו יסוד משותף לכל בני הנוער מאז תקומת המדינה.

אבל אני מעדיפה שיגידו עלינו הכל, אך למען השם, שלא יתנו לנו אפשרות להוכיח את עצמנו.

יום רביעי, ערב שמחת תורה 17.10.1973

השעה שתים־ארבעים־וחמש לפנות בוקר.

אני כבר מתחילה להבין את פירוש המילה מלחמה. איל נהרג, בשעה 10 בערב קיבלנו את ההודעה. אלוהים, אם אתה אמנם בשמים, אנא שמע את תפי־לתי. עשה נא שאתעורר בבוקר ואווכח, כי היה זה רק חלום בלהות, איום ונורא, רק נסיון נוסף.

איל איננו וקשה לתפוס את העובדה הזאת, לעכל ולהבין. אני רוצה לצעוק ולצווח בקול רם ולצאת היסטרית לרחו־בות ולשאוג בקול אדיר.

לא רציתי לראות את הורי במצב כזה. קיוויתי, כי הכל יבוא על מקומו בשלום. מיקי נסכה בי בטחון שיהיה טוב. רק ארבעה חודשים עברו מאז חתונתם. קנו דירה וקישטו אותה יפה. היא סרגה שטיח, שיתאים לצבעה של ציפת המיטה.

אינני יכולה להאמין שאיל שוב איננו ושוב לא נשב סביב השולחן לארוחת צהרים בשבת. הרבה גדולה אפשר ל־הבין ולתת להם הסברים, אך למה אדם שטרם הגיע להצי יובל שנים נעלם פתאום. היינו כל־כך אוהבים אותו וגאים בו, איך יתכן, כי הוא שוב לא יראה את מה שנעשה בעולם, איך יתכן שהוא לא ידע ויראה את אבלנו? איך יתכן שהוא היה ואיננו?

יום חמישי, 25.10.1973

אינני יודעת איך לכתוב מה. לפתע כל ההורים כהן, הכל החדעה. הכל אחר, שום דבר אינו גורע, שום דבר אינו טוב.

מה יכולה אני להגיד, שלא נאמר עוד. מה אפשר לאמר, להרהב, להגות, לכתוב

אחי

קטעי יומן *

איל שחם

על אח שנהרג במלחמה, על הבריה, ש־עברו את הקרבות והם מזועזעים עד עמקי נשמתם ועיניהם הן העיניים העצובות ביותר שישנן. הצער והחלום שמאירים אותך פצורה פה והסרות אלנים. הם באים לבקר אותנו. ביניהם בחור שלמד עם איל. היה סגנו ואחיו. נהרג בדרום. כולו מוכה בהלם, נראה כי התבגר פתאום בעשרים שנים ובבת אחת כתק את שמת הילדות שלו. אני לא תופסת, איך ההורים שלנו הצליחו להי־לחם ארבע מלחמות. אני עושה מאמצים על־אנושיים כדי להיות חזקה.

ביום האחרון של ימי השבעה נסעו ההורים לחג חברים שבנם נהרג. בימים הראשונים של האבל באו לנחם אותנו, עדיין לא ידעו, כי גורל דומה פגע בבנם. היום נוגש אבא לשתי משפחות אחרות. היום הודיעו למשפחה הרביעית בצהלה שבנם נהרג. עצם המחשבה שיש עוד מאות וכמעט אלפי משפחות כמונו — כצבירה בי חלחלה.

יום רביעי, 31.10.1973

בשם יודי על פני רעי
על פני רעי החיים, אשר
מכסים את ראשיהם בשמיכה
ועל פני רעי המתים
אשר אינם מכסים עוד.
(יהודה עמיחי)

היום ירד הגשם הראשון ואני כיסיתי את ראשי בשמיכה... אבל איל לא כוסה עוד. הבטתי דרך החלון שליד משתי בגשם, השמים היו קודרים והעצים היו רטובים. רוח סתוית נכבה.

ההרגשות והמחשבות שלי אינן מאור־גנות ואינן מסודרות, הן רק מצלצלות את צליל השם א־י־ל. כל מחשבותי מביאות אותי אליו.

אני אלך לבית־הספר ואתווכח עם אנשים ואכיר אנשים חדשים ואצחק כדור־עף. בשיעור התעמלות ואזהיך לי מצב בדיחה טובה ואתעצב אם אכשל במבחן, אך באיזשהו מקום לא הכל יהיה כשהיה.

איל יהיה איתי לאורך כל הדרך וכל מה שאעשה יהיה גם שלו. מה שאומר — יהיו גם דבריו. ובצחוקי יהיה צחוקו. ואם אהב מישהו, אדע שגם אהב אותו. כל־כך הרבה רצינו לאמר אחד לשני ולא הספקנו. כל־כך הרבה רצינו לעשות ביחד.

שבת, 15.12.73

נסענו לבית־הקברות בעפו"ל.

ההרים בדרך היו ירוקים עד מאוד. השמים היו בהירים וכחולים. התקלאים מהכפרים הערביים עבדו את אדמתם, השמש זרחה ושלחה קרנים חורפיות בהדרות, הצפורים רננו, הפרחים פרחו, יפים ונפלאים.

היו שם עוד אנשים, בני משפחות, היו מהם שהביאו עציצים. טיילו. בביתי... כה ספורות היקות בהן הספקנו לשוחח.

*

יש אנשים אשר יודעים לגשר בין פערים: פער דורות, פער השקפות, פער האינטליגנציה. בדרך טבעית יודעים הם כיצד לדור עם ילד בן שלוש ועם זקן. יודעים לשמוע. לכן כולם נמשכים אלי־הם. איל היה כזה. היה בו חוש פנימי שהורה אותו כיצד לנהוג ומה לאמר לכל אחד בכל מקרה...

הוא ידע לגשר על אי־הבנות שהיו בינינו בצורה פשוטה ויפה, מבלי שהר־גשתי בזאת.

הימצאותו של איל היתה מוחשית, מובנת וברורה, ברור היה לי כעובדה מוחלטת, שאיל ישנו — הוא אחי, ואני אוהבת אותו, מעולם לא ניסיתי „להבין" את היחסים שבינינו.

כל השיחות שניהלנו, כל הוויכוחים — נראו לי טבעיים. כדבר שלעולם לא יקטע. ידעתי גם אם לא אוכל להסביר את עמדתי בויכוח היום, או מחר, כש־יעלה הנושא שוב, תהיה לי הזדמנות נוספת.

אהבתי מאוד לשוחח עם איל על בעיות „ברומו של עולם". כמעט תמיד הייתי משוכנעת מדיבורו השקט והמשכ־נע, מגישתו הפשוטה והמאוד הגיונית.

אני זוכרת את השיחות ששוחחנו כשחזרנו מביקור אצל סבא וסבתא, כשההורים היו בחוץ לארץ. איל הביע את דעותיו בהגיון פשוט. לא תמיד הסכמתי לו. וזוכרת אני שפעם ניסה להסביר לי, כי התבגרותו של אדם חלה ברגע שהוא יודע להבחין שבין שחור ולבן יש עוד הרבה גונים; העולם איננו שחור או לבן, אלא יש בו צבעי ביניים, אשר מוכרחים להתחשב בהם. רק מאוחר יותר למדתי לדעת כמה צדק איל באותו ויכוח.

כשהיינו ילדים, ראיתי באיל את האח הגדול והחזק. זכור לי מקרה שבו נש־ארתי לבד בלילה — ההורים יצאו ואיל היה אצל חברתו — ונדמה היה לי, כי אני שומעת גנבים על הגג. התקשרתי אל מיקי ובקשתי מאיל שיבוא הביתה, כי אני מפחדת. לאחר רגעים מעטים נכנס — ואני התפרצתי בקריאת שמחה ופחד והוא הסביר לי בקול שקט, כי לגנבים אין שום דבר מיוחד לחפש על גג הבית שלנו ואני יכולה לישון בשקט — הוא שיכנע.

כל שבת כאשר הגיע לחופשה מהצבא, עזר לי לפתור בעיות במתמטיקה. היתה לו דרך מיוחדת במינה להסביר לי שא־לות ותרגילים מסובכים עד שנוכחתי, כי הם פשוטים בעצם.

דוקא כשהתחלנו להבין ממש אחד את השני, דוקא כשנפלו הרבה מחיצות, דוקא כשהתחלנו להיות מבוגרים, בשלב הנפלא ביותר, נקטע הכל. באחת ההופ־עות האחרונות בשעהה בבית, ביקש ממני להשיג בשבילו את מילותיו של שיר אשר „רץ" במצעד הפזמונים; השגתי את המלים של אותו שיר, ואז פרצה המלחמה. נשארתי עם השיר ועם המון דברים נוספים שרציתי לאמר לו.

קטע מיומן שכתבה אחותו של רס"ן איל שחם הי"ד, שנפל ...ת יום־הכיפורים ברמת הגולן. היומן נכלל בספר „כאיל תערוג" ... בהוצאת מחברות לספרות. את הספר הביא לדפוס אביו של ...אליים (מילי) זאב שחם („זוניק"), עם שלמה שבא, חיים גורי, ...ארליך, אחד זמורה ועליזה ולך.

תְּפִלָּה מְיֻחֶדֶת

לְזֵכֶר נִשְׁמָתָם שֶׁל גִּבּוֹרֵי מִלְחֶמֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים לְיוֹם הַזִּכָּרוֹן הַשְּׁלִישִׁי לְמוֹתָם

חוברה ע"י הרב הראשי לישראל הרב שלמה גורן שליט"א.
לפי החלטת מועצת הרבנות הראשית.

את התפלה יקריא החזן כשארון הקודש פתוח, לפני תפלת „יזכור". לאחר התפלה המיוחדת, יש לומר תפלת „יזכור" הרגילה, לעילוי נשמתם של קדושי כל מערכות ישראל.

* * *

ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בְּיָדְךָ נֶפֶשׁ כָּל־חַי וְרוּחַ כָּל־בְּשַׂר־אִישׁ. זְכָר־נָא לְטוֹבָה אֶת הַנְּשָׁמוֹת הַזַּכּוֹת וְהַטְּהוֹרוֹת, גִּבּוֹרֵי הָאֻמָּה, חַיָּלֵי צְבָא־הֲגָנָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁחֵרְפוּ נַפְשָׁם עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם, הָעָם וְהָאָרֶץ; בְּהֵחָלְצָם חוּשִׁים בְּעִצּוּמוֹ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, לְהָגֵן עַל חַיֵּינוּ וּמְדִינָתֵנוּ, בִּפְנֵי קַלְגַּסֵּי הָאוֹיֵב שֶׁהִסְתָּעֲרוּ עַל־עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ מִצָּפוֹן וּמִדָּרוֹם בַּחֲמַת רְצֹן חָמָס. בְּאָמְרָם „לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא יִזָּכֵר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד".

וּבָנֵינוּ הַיְקָרִים הִשְׁלִיכוּ נַפְשָׁם מִנֶּגֶד וְעָמְדוּ כְּחוֹמָה בְּצוּרָה, וּבִמְסִירוּת־נֶפֶשׁ עִלָּאִית נֶגֶד כָּל־צַר וְאוֹיֵב, וְעָלוּ בְּלַהַב עַל מִזְבַּח הַמּוֹלֶדֶת.

אֱלֹהִים חַיִּים, אֲדוֹן הַנְּשָׁמוֹת, הַמִּתְפָּאֵר בְּרֹב עֹז וְתַעֲצוּמוֹת, הַעֲלֵה אוֹרָם הַיָּם שֶׁל גִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֶּה וּקְדוֹשֵׁי צְבָא־הֲגָנָה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנָּפְלוּ בְּמַעַרְכוֹת הָעָם, וְלוֹחֲמֵי הַמַּחְתָּרוֹת שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל תְּקוּמַת יִשְׂרָאֵל. פְּתַח לִפְנֵיהֶם שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לְהַנְחוֹתָם מִזִּיו שְׁכִינָתְךָ וּמִטּוּבְךָ הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים, כַּכָּתוּב: „מָה רַב־טוּבְךָ אֲשֶׁר־צָפַנְתָּ לִּירֵאֶיךָ". בִּמְתִיבוֹת וּבְמִשְׁכְּנוֹת מִבְטָחִים יִזְכּוּ לֵישֵׁב עִם מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם, עַד עֲמִידָתָם לְקֵץ הַיָּמִין. וְקַיֵּם בָּהֶם חֲזוֹן־מַאֲמָרוֹ „בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם".

זְכֹר צִדְקָתָם וּמַעֲשֵׂה גְבוּרָתָם לֹא יָסוּפוּ מֵאִתָּנוּ לְעוֹלָמִים, וּזְכוּתָם תָּגֵן עָלֵינוּ שֶׁנִּכְתָּב וְנֵחָתֵם לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם בְּזֶה יוֹם־הַדִּין, וְלֹא יִשָּׁפֵךְ דָּם נָקִי בְּקֶרֶב אַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵינוּ נוֹתֵן לָנוּ נַחֲלָה. וְקַיֵּם בָּנוּ חֲזוֹן הַנָּבִיא: „וִיהוּדָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב וִירוּשָׁלַםִ לְדוֹר וָדוֹר, וְנִקֵּיתִי דָּמָם לֹא־נִקֵּיתִי וַה' שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן".

אָמֵן.

תכנית

המדיטציה הטרנסנדנטלית

ליצירת חברה אידיאלית בישראל

הרצאות מבוא תתקיימנה:

תל-אביב: ביום ב' 5.10.76, וביום א' 10.10.76 בשעה 8.00 בערב בבית לסיק, רחוב ויצמן 34.

ירושלים: ביום ד' 6.10.76, בשעה 9.00 בערב, באולם ההסתדרות בקריית משה, רחוב גת 19, בלוק 5, ע"י קופת חולים. אוטובוסים: 6, 10, 13, 18, 12, 5.

חיפה: ביום ג' 5.10.76, בשעה 8.30 בערב, בבית הרופא, רח' ויגנייט 2.

*

האגודה הבינלאומית למדיטציה בישראל
המרכז הארצי
רח' אחד־העם 67, תל-אביב, טל. 612188

...ם בעלך מחכה לתינוק.

...וזמינים את שניכם ...פת ההריון לבוא ...מבו לתינוק", לראות את ...חד העצום של המוצרים ...נן ביחד חדר לפעוט ...ד להוולד. אנו נשמח ...ולהדריך אתכם בכל ...ג לרהוט החדר. החל ...יק. תחולים וסבונים ...א במיטות, עגלות ...נות, תוכלו למצוא ...מבו לתינוק" מוצרים ...וניים אשר יעניקו לחדר ...ה נעימה. אתם מוזמנים ...ן ולהתרשם מכל ...ימים ואם תרצו לערוך ...הלפני הלידה-בשובכם ...זה מבית החולים עם ...וק יחכה לכם חדר מוכן.

הרבה נושאים מעניינים את הזוג המצפה לתינוק. החלטנו לערוך פעם בשבוע הרצאה וסרטים על נושאי הריון והכנה לקראת לידה. בכל יום שלישי בשעה 18.00 תתקיים הרצאה על כוס קפה ועוגה מלווית בסרטונים ושקופיות בהדרכת המילדת אילנה זמיר.

ההרצאה תוגש ב"פימבו לתינוק" בבנין מגדלור בן־יהודה 1 (סוגרבי) תל־אביב. הכניסה חופשית.

תל־אביב: סוגרבי. בן־יהודה 1 בנין מגדלור
רמת־גן: כופר הישוב. ארלוזורוב 1 הבנין החדש
חיפה: מרכז הכרמל. שד' הנשיא 124 בנין הסופרסל

...תוק ישר לבית היולדת.

...מבו לתינוק

גולת-הכותרת של 1977: סובארו 500!

חלום שהפך מציאות! מכונית יוקרה עם אביזרי יוקרה וטכנולוגית-רכב אירודינמית מתקדמת ביותר: סדרת דגמי סובארו 500. **סובארו 500 מגשימה את החלום של מכונית מפוארת ונוחה שאחזקתה זולה מאד** (21 ק"מ לליטר) ומחירה כמעט חצי-מחירן של מכוניות עם כישורים דומים. סדרת דגמי "סובארו 500" מצוידת במנוע 4 פעימות (500 סמ"ק) עם גלגל זיזים עילי ומאוורר השמלי. כך מספק המנוע עוצמה השווה לזו של מכונית בעלת 1000 סמ"ק. גוף "מוניקוק" המבטיח מבנה חזק, נוחות בישיבה ובנהיגה. 2 מערכות מעצורים נפרדות - קדמית ואחורית. מרחב רב והרבה פאר.

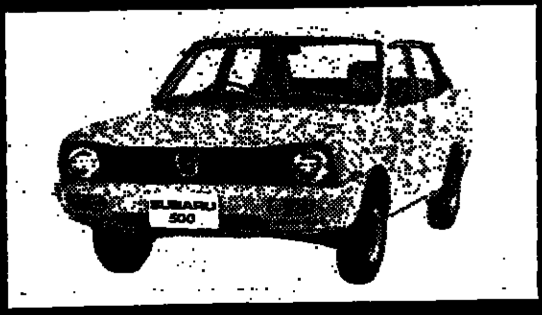

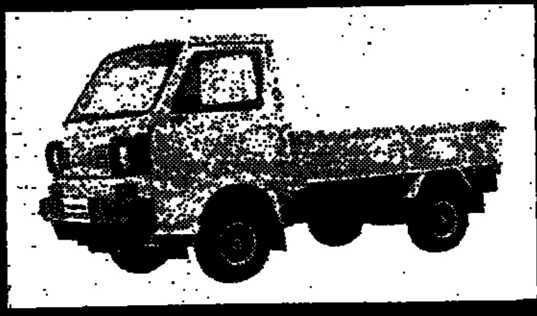

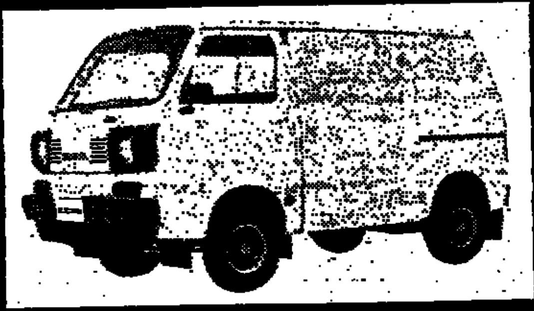

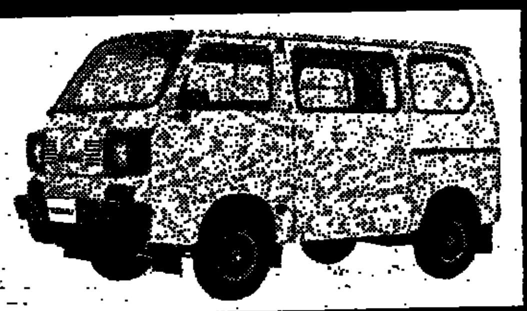

סובארו 500 משפחתית
51.250* ל"י בלבד
4 דלתות. 5 מקומות ישיבה.
4 חלונות נפתחים.

סובארו 500 משא
43.000* ל"י
נפח טעינה מירבי.
ארגז המשא נפתח מכל צדדיו.
טעינה ופריקה קלה.

סובארו 500 מסחרית
54.000* ל"י
5 דלתות. נפח רב למטען.
הדלת האחורית נפתחת
בכל זווית רצויה.

סובראו 500 מסחרית עם חלונות
54.500* ל"י
5 דלתות. כסאות
מתקפלים ל-5 נוסעים.
הדלת האחורית נפתחת
בכל זווית רצויה.

* לא כולל מ.ע.מ.

החלה ההרשמה!

סובארו- מקסימום תמורה למינימום כסף.

SUBARU

תצוגה ופרטים
אצל סוכני סובארו בארץ
ובנציגות הבלעדית לישראל: **יפנאוטו בע"מ**
תל-אביב, רח' יצחק שדה 28,
טל. 31051, 33184

בתי קולנוע

תל-אביב
במוצאי יום כיפור
בשעה: 8.00, 10.00
איש והפקר
אנשים יפים
מהוגני
לגו ההתיכות האנגליות
ההמנה הבאה גריניץ' וילג'
שלום אכזר
להיות או לא להיות 7.30, 9.30
רסיסי חיים
גוורמן הזלבן 8
התחיכות באות, התחיכות באות 10.00
היהפכית ההשובב
מוזרז של אב 8.30
משבדיה באהבה
מעקב באפלה 7.30, 9.30
העקץ 8.45
כל אנשי הנשיא 9.30
אהבותיה של בלונדינית
זאבי הקרסה
אהבה צרפתית
אני רק אשה
„4 הנשמים בשירקיך"
חשיבותה של אהבה
קן הקוקיה
אורות הבמה
„פוליס פיטון 357"
הגרוב לשלטון
ד"ר סטריינג'לב
גבעת חלפון אינה עונה
אהבה בדם

יפו
קוני למל בתל-אביב 7.15, 9.15
חיים ללא מחר 7.45, 9.45

בת-ים
מלכת הכביש 9.00
קן הקוקיה 9.00
חסמי דקמרון 7.15, 9.30
גבעת חלפון אינה עונה 8.00, 9.45
סיפורה של אדל 7.15, 9.30

חולון
בשעות: 7.15, 9.30
הזוג המוזר
אני רק אשה
גבעת חלפון אינה עונה
בגידות שבנישואין

רמת-גן וגבעתיים
בשעות: 7.15, 9.30
קרב במיסורי 7.30, 9.30
אנשים יפים
כולם היו בני
„פוליס פיטון 357" 7.00, 9.30
גבעת חלפון אינה עונה
נהג מונית
מנציו וילה
נהג מונית
קוני למל בתל-אביב

קרית אונו
השור הגדול של מדאם פיפי 9.00

הרצליה
במוצאי יום-כיפור: 7.30, 9.30
גבעת חלפון אינה עונה
עד יאיר השחר
מרוסיה באהבה
הארטיסטים באולימפיאדה

כפר-סבא
בשעות: 7.30, 9.30
גולדפינגר
גבעת חלפון אינה עונה
שעשועי נבלים 8.30

פתח תקוה
בשעות: 7.30, 9.30
תמימות מוזהבת 8.30
יומן של הארבה 9.00
גבעת חלפון אינה עונה
חטיפה לאור היום

רמת השרון
דקמרון האסור 8.00

ירושלים
במוצאי יום כיפור: 9.00
אדיסון: דמעות תקוה
אורגיל: מאור תורת השמש
אורין: איש והפקר
אוהבע: כל אנשי הנשיא
ארמון: הבוגר
הבירה: הבלש בעל עיני הקוקיה
חן: ביג בום
ירושלים: רסיסי חיים
מיטשל: „פוליס פיטון 357"
סמדר: הפרש האחרון
עדן: גבעת חלפון אינה עונה
רון: אנשים יפים

רמלה
המגדל: הבוגר 7.30, 9.30

לוד
אורלי: רומן אהבה 8.00
החשמונאים: נקמת הדרקון השחור 7.15, 9.15
נחמונית: האיש שאהב את קט דנסינג 7.00, 9.15
תרבות: הפשיטה משחקים 7.30, 9.30

ראשון לציון
בשעה: 7.00, 9.15
נעמן: גבעת חלפון אינה עונה
ראשון: קן הקוקיה
תפארת: הטלפון הורוד 8.45

נס-ציונה
נוה: הגנב מבגדד 8.30

אשדוד
במוצאי יום כיפור: 8.15, 10.00
אולימפיה: סנוקר
אסתר: הצד הנסתר
אשדוד: גבעת חלפון אינה עונה 8.15, 10.30

קרית-מלאכי
במוצאי יום כיפור: 9.00
בקור: אי בפסגת העולם
הוד: המשחק המכור

אשקלון
רחל: ואז נעלמו כולם 9.30

שדרות
חן: אגרופנית בלתי מנוצחת 8.30

נתיבות
שביט: להתראות בגיהנום 7.45, 9.45

כפר ורבורג
בית פסמן: „3 ימי הקונדור" 9.00

רעננה
אורות: גבעת חלפון אינה עונה 7.00, 9.00

חיפה
במוצאי יום כיפור: 6.45, 9.00
אורדן: המצפון
אורה: הכל עובר חבר
אורין: בעבור חופן דולרים
אורלי: קן הקוקיה
אמפי: שליט העולם
ארמון: בובי דירד
גל-אור: המרדף המשאר 7.00, 9.00
חן: גולדפינגר
כרמל-גנים: קוראים לי שמיל 8.00
מירון: הסופרמן מהונג-קונג 7.00, 9.00
עצמון: גבעת חלפון אינה עונה
פאר: פול מפישל
רון: אנשים יפים
שביט: שלום לך יקירתי

נוה-שאנן
צממי: מרוסיה באהבה
בית א. זעשי: חייל בכתול 9

קרית-חיים
בשעה 9.15
בית העם: מפגש אלים
היובל: בגידות שבנישואין

קרית-מוצקין
אורות: הדיילות 9.15

קרית-ביאליק
סביון: שוד ההליקופטרים הגדול 9.15
ספיר: קן הקוקיה 9.30

קרית ים
גיצן: בגידות שבנישואין 6.45, 9.15

קרית-טבעון
במוצאי יום כיפור: 8.00
הדר: מאבק המינים
יובל אור: אקסודוס

עכו
גן-עדן: הפרוצה העליזה 8.15

קרית-שמונה
חרמון: הארנס 8.30
שניר: המשטרה משתוללת 9

פרדס חנה
דקל: סופרמן 8.15

חדרה
חדרה: תשוקות הורגות 9.15
חוף: קוראים לי טריניטי 7.00, 9.15

נתניה
בשעות: 7.30, 9.30
אסתר: גבעת חלפון אינה עונה
סטודיו: 3 העוקצניות
שרון: בעבור חופן יהלומים 7.00, 9.15

רדיו

ערב יום כפור
10.05 (צ) דורי בן-זאב מגיש
10.30 (א) „כיפורים" מאת דוד הרדן
11.55 (צ) מצב החיץ — פי־גת הזוילה
12.05 (א) „כל נדרי": ברוך, דן אהרונוביץ, שנברג: „כל נדרי". שידלובסקי: „ביום הכיפורים"
13.00 (א) תכנית לקראת היום הקדוש
13.30 (צ) יהורם גאון מגיש. תוכנית מיוחדת לקראת יוה"כ
13.30 (ב) שירים עבריים
14.05 (צ) דבר ראש הממשלה למשפחות השכולות (כל הרשתות)
14.20 (צ) אמרות, פתגמים וצלילים לקראת יוה"כ

מוצאי יום כפור
19.05 (צ) אור מרגניות
19.10 (ב) במוצאי היום הקדוש.
19.30 (צ) שיחזור לחוויתו של מצב תל סקי במלחמת יוה"כ
19.47 (ב) היום בתנ"ך: דבהי"ב ג', י"ח
20.05 (ב) הטור השבועי
20.45 (א) בבציון ארגד: „סיפורו של חלילי"; יוסף טל: „קינה על מות משה"; בטהובן: סימפוניה מס. 3
21.05 (ב) תזמורות כלי נשיפה
21.05 (צ) מסורת מסורת
22.05 (ב) סיכום השנה החולפת בקהילות ישראל בתפוצות

טלוויזיה

מוצאי יום כפור
19.30 חדשות (ע)
20.00 „על ישראל גאונתו" — שירים וסיפורים למוצאי היום הקדוש. מנחה: הרב ישראל לאו
20.30 מבט לחדשות וראיון מיוחד
21.00 „פרות באנטבה", סרט דוקומנטרי בהפקת הסי.בי.אס. על „מיבצע יונתן" והוא מתאר את החטיפה, ימי השבי ושחרורם של נוסעי „איירפראנס". בין המרואיינים בסרט ראש הממשלה, שר הבטחון, הרמטכ"ל, מפקדים שפקדו על המיבצע, חיילים שהשתתפו בו, וכן החטופים עצמם
21.50 סרט קולנוע „הגליל שהכוכבי", סרטו של קרול ריד, שהופק בשנת 1949 לפי דרמה של גרהם גרין, על ילד שמסתבך בשקרים כדי להציל את סוכן הבית שלו, שהואשם ברצח. בין המשתתפים: ראלף ריצ'ארדסון, מישל מורגן.
23.25 פסוקו של יום וחדשות

רכבת
רכבות הנוסעים היום, ערב יום הכפורים, תופענה רק עד צהרי היום. בדבר זמני היציאה של הרכבות האחרונות בקווים השונים, נא להודע בתחנת הרכבת הקרובה.
במוצאי יום הכפורים (4.10.76) אין רכבות נוסעים.
למחרת יום הכפורים (5.10.76) תסענה הרכבות לפי הלוח הרגיל לימים שאחרי שבת או חג.

תורנות לקבלה מודעות אבל דחופות
במוצאי יום הכיפורים
מ-19.00 עד 21.00
ביום ג' בבוקר
מ-5.15 עד 6.15
ב„מעריב", תל-אביב, רחוב קרליבך 2, טלפון 287211.

מודיעין

יום א', ט' בתשרי תשל"ז (3.10.76)
שקיעת החמה: 17.24 ✱ זריחתה מחר: 5.35
- פרק יומי: דברי הימים ב' יג—יד
- משנה יומית: מעשר שני: ב, ו—ז
- דף יומי: יומא: ה
- הלכה יומית: הנהגת אדם: ז, ב—ד

יום ב', י' בתשרי תשל"ז (4.10.76)
שקיעת החמה: 17.23 ✱ זריחתה מחר: 5.36
- משנה יומית: מעשר שני: ב, ח—ט
- דף יומי: יומא: ז
- הלכה יומית: נטילת ידים: ז, א—ג

כדאי לראות
כל אנשי הנשיא (מוגרבי, ת"א; אורנע, ירושלים) רסיסי חיים (דקל, תל-אביב; ירושלים, ירושלים) אנשים יפים (אורלי ת"א; רון, ירושלים; רון, חיפה) להיות או לא להיות (גת, תל-אביב) ההמנה הבאה גריניץ' וילג' (בן-יהודה, תל אביב) אהבותיה של בלונדינית (מקסים, תל-אביב) קן הקוקיה (פאר, ת"א; אורלי, חיפה) אורות הבמה (פריז, תל-אביב) ד"ר סטריינג'לאב (תכלת, תל-אביב) הבוגר (ארנון, ירושלים) הפרש האחרון (סמדר, ירושלים) שלום לך, יקירתי (שביט, חיפה) סיפורה של אדל (רמת-יוסף, בת ים).

הצגות קונצרטים
במוצאי יום כיפור
תל-אביב
כובע הקש האיטלקי — הבימה
כולם היו בני — הקאמרי
פעם בשנה — בית המורה
אנשים חשובים מאד — בת דור
ת' באר-שבע — צוותא
עוד לא נגעו בי — מ' התיאטרון
הפותחן — נחמני
מתי כספי ב-11.30 — צוותא
ירושלים
אקוס — ת' ירושלים
חיקינג 77 — בית העם
אדיוס — הזאן
חיפה
פופר — ת' עירוני

רופאים
תל-אביב והמרכז: ד"ר הר-אבן, אפשטיין 6, טל. 443281.
מד"א, טל. 292222, שירות אמבולנסים ובמקרים דחופים, טל. 101, בין השעות 8 בערב עד 7 בבוקר.
קופת חולים לאומית; קופת-חולים „מאוחדת"; קופ"ח „מכבי"; כללית קופת-חולים „אסף".

תורנות לילה במוקדי מגן-דוד-אדום ברחבי המדינה.
גוש דן:
רמת-גן, גבעתיים, בני-ברק והסביבה
ההסתדרות הרפואית טל. 723385, מד"א טל. 781111 ר"ג, שרות רפואי ואמבולנסים 24 שעות.
חיפה והצפון
רופא תורן ד"ר בן-זיו (כללי וילדים) טל. 254530; ד"ר פרידמן (כללי וילדים) רח' הלל 43, טל. 524922; מד"א: רח' יצחק שדה, טל. 101, מ-7 בערב עד 7 למחרת.

בתי מרקחת
ירושלים
ראשון: אל בהרא, צלאח א-דין, 284143.
יו"כ: אל זהרא, אל-זהרא, 283543.
מוצאי יו"כ: אופלטקה, יפו 110, 224021.
תל-אביב
ראשון: ככר המדינה, ה' באייר 48, 258046.
יו"כ: אל-קמל, יפת 65 יפו, 823361.
מוצאי יו"כ: ברק, ז'בוטינסקי 109, 446682.
חיפה
ראשון — יו"כ: מסדה, מסדה 30, 662987.
בת-ים
ראשון: צורא, בלפור 135, 883849.
יו"כ: בת-ים, בלפור 45, 864625.
רמת-גן והסביבה
ראשון: חן, ז'בוטינסקי 99, 794434; גרמיזה, ביאליק 50, 722237.
יו"כ: עמית, מודיעין 130, 722954.
אזור השרון
ראשון: קדמה, נוה-מגן מרכז מסחרי, 474498.
יו"כ: השרון, רמתיים, דרך השרון, 052-21081.
באר-שבע
הנגב, קק"ל 108.
נתניה
ראשון: תרופה, הרצל 2, 28656.
יו"כ: הדסה, הרצל 24, 22243.
פתח-תקוה
ראשון: פישביין, חפץ חיים 6, 911541.
יו"כ: מרכז השרון, חובבי ציון 40, 911078.

מועדי התרמת הדם בתחנות מגן דוד אדום בנק הדם, יפו: 8—12.30, ירושלים: 8—12, ת"א, חיפה, אשדוד: 8—12.30.

בתי חולים תורניים
ירושלים
ראשון: הדסה (ילדים, כירורגיה, כירורגית מוח, עיניים, א.א.ג.); שערי צדק (פנימית, נשים).
יו"כ: ביקור חולים (ילדים); הדסה (פנימית, כירורגית, כירורגית מוח, א.א.ג.); משגב לדך (נשים); שערי צדק (עיניים).
תל-אביב
ראשון: רוקח (כירורגית, פנימית); בלפור (ילדים).
יו"כ: איכילוב (כירורגית, פנימית); בלפור (ילדים).
חיפה
ראשון: רמב"ם.
יו"כ: רוטשילד.
נתניה
לאניאדו (יולדות).

עזרה
משטרה
ירושלים, תל-אביב, חיפה, רמת-גן, בני-ברק, חולון, פתח-תקוה, הרצליה, אשדוד, אשקלון, באר-שבע, טבריה, נתניה, נצרת — 100; אילת — 2444; חדרה — 22444; טבריה — 22444; קרית שמונה — 40444.
מגן דוד אדום
ירושלים, תל-אביב, חיפה — 101; אילת — 2222 — 102 — 101; ר"ג, בני-ברק, גבעתיים, קרית אונו — 731111; חולון — 843133; הרצליה — 981333; רחובות — 951333; ראשון-לציון — 942333; אשדוד — 22222; אשקלון ובאר-שבע — 78333; חדרה — 22333; פתח-תקוה — 912333; נצרת — 54333; בת-ים — 985555; נתניה — 23333; טבריה — 20111; צפת — 30333, 30463; נהריה — 923333; עכו — 912333; עפולה — 23859, 22333; כפר-סבא — 33222; קרית-גת — 91333; שדרות — 94074; דימונה — 59333; ערד — 97222.
מכבי-אש
ירושלים, תל-אביב, חיפה, פ"ת, הרצליה, אשדוד, אשקלון, רחובות, רמלה, לוד — 102; בני-ברק וקרית אונו — 781133; גבעתיים — 723333; ראשון לציון — 942223; חולון — 842122; אילת — 2222; חדרה ונתניה — 2222; ב"ש — 101 — 102 — 2222; טבריה — 20222; נהריה — 922222; נצרת — 5522; קרית שמונה — 40133; רמת-גן — 742222.
עזרה ראשונה נפשית
ירושלים — 02-69911; תל-אביב — 03-261010.

هكذا من الاصل

مكنز من الاجل

בידור

לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע • לאן השבוע...

התיאטרון הלאומי הבימה | התיאטרון הקאמרי תל אביב | התיאטרון העירוני חיפה

הבימה — הצגות בכורה: טבע הקש השחור — מחר יום ב' 4.10 ב־9.00; יום ג' 5.10 ב־8.30; יום ד' 6.10 ב־8.30; יום ה' 7.10 ב־8.30; מוצ"ש 9.10; 2 הצגות: ב־7 וב־9.30

הקאמרי — פילם היו פני: מחר 4.10 ת"א ב־9.00; יום ג' 5.10 ת"א ב־8.30; אקווס: מחר 4.10 ירוקלים; יום ד' 6.10 ת"א ב־8.30; הבמה הקטנה, אולם קאמרי: הפיתוי — מחר 4.10, יום ג' 5.10 8.30

חיפה — פופר: מחר 4.10 חיפה; יום ה' 7.10 חיפה; המלכים: יום ג' 5.10 חיפה; 7.10; מוצ"ש 9.10; 10.10, 11.10 ת"א "אהל"

פרסום בלקין

התיאטרון הקאמרי של תל־אביב
מועדון הקאמרי לנוער

התיאטרון הקאמרי פותח השנה את "מועדון הקאמרי לנוער"

במסגרת המועדון יתקיימו כ־10 פגישות בנושא צוות תה"ל סולל: ביקור בחזרות • דיונים עם אנשי התיאטרון לקראה והצגות בקורים בהצגה • פגישות עם במאים ושחקנים ודיון על דרכי הצגתה בתיאטרון • סיורים בבניין התיאטרון וכבר הבמה בלווית הסברים על הטלוויזיה השונות בבניין.

זכאים להרשם למועדון בני נוער תלמידי כתות י"א וי"ב בבתי הספר התיכוניים. ההרשמה במועדון היא לעונה אחת. דמי החבר בסך 100 ל"י. הכרטיסים בהצגות 50 ל"י... 50% הנחה על כרטיסי הכניסה להצגה ויתר פעילויות התיאטרון.

ההרשמה למועדון תתקיים בימים ג' 5.10.76, יום ד' 6.10.76, יום ה' 7.10.76, יום א' 10.10.76, יום ב' 11.10.76, באכסדרת התיאטרון (הכניסה הראשית) בין השעות 4—6 אחה"צ.

פרסום בלקין

מופעי תיאטרון • בידור • מוסיקה
אגוד האמרגנים והמפיקים בישראל

שייקה אופיר — כפרזופיסט
תל־אביב "אהל" יד אליהו ת"א — מחר יום ב' 4.10 ב־9.30; דימונה "מרכז התרבות" (א. לעם) יום ד' 6.10, 8.30; חולון "רינה" יום ד' 15.10 ב־9.30

גילה אלמגור • יהורם גאון — בקומדיה הרומנטית "פעם בשנה"
ת"א "בית חייל. המורים" מחר יום ב' 4.10 ב־9.00; קרית־ביאליק "סביון" יום ו' 8.10 ב־9.00; ת"א "בית הסת. המורים" מוצ"ש 9.10 ב־9.00. כרטיסים: "יוקר" 222445, "הדרך" 246246/7

הצגה לילדים: חסמבה! חסמבה! חסמבה!
ראשון לציון "ומארים" יום ו' 8.10 ב־3.00; יום א' 10.10 ב־10.30; הרצליה "דוד" יום א' 10.10 ב־3.30; ירושלים "בית העם" יום ב' 11.10 ב־11.00 וב־3.30; תל־אביב "אהל" יום ג' 12.10 ב־10.30 וב־3.30

הצגת הילדים: נדי — בצרה גדולה
יום ד' 6.10 ב־4.00; הרצליה "דוד" יום ה' 7.10 ב־4.00; יום א' 10.10 ב־10.30. כרטיסי רוקוקו 223663 ובמשרדים

הגשש החיוור
ת"א "בית החייל" יום ב' 11.10 ב־8.30; באר־שבע "גולה" יום ו' 8.10 ב־9.30

פרסום בלקין

"עוד לא נגעו בי" — הפקת הבכורה של מועדון התיאטרון ת"א
לתושבי ר"ג והסביבה רמת־גן "אורדע" יום ו' 8.10 ב־9.30; יום ב' 4.10 ב־9.30; יום ג' 5.10 ב־9.00; יום ד' 6.10 ב־9.00. כרטיסי רוקוקו 223663 ובמשרדים

להקת הבידור של השנה — ויקינג 77 — אהובה עוזרי ★ אבנר דן
ירושלים "בית העם" מחר יום ב' 4.10 ב־9.00; לוד "נוה ויתי" יום ג' 5.10 ב־9.00; טירת הכרמל "אמפי" יום ו' 8.10 ב־9.00. כרטיסים במשרדים, המשרד: ב. ברוילי 449228

ערב עם מתי כספי — בליווי גיטרה
תל־אביב "בית־לסין" מוצאי יום כפור. מחר יום ב' 4.10 ב־9.30

בימת אנקור מציגה: זהו בידור
תל־אביב "בית החייל" יום ג' 5.10 ב־9.00; ת"א "צוותא" יום ה' 7.10 ב־9.00; חולון "רינה" יום ו' 8.10 ב־9.30

"ערב סתיו יפה" — צביקה פיק • יפה ירקוני
ת"א "בית החייל" מחר יום ב' 4.10 ב־9.30; נהריה "הוד" יום ו' 8.10 ב־9.30; אשקלון "מלון המלך שאול" מוצ"ש 9.10 ב־9.00

פרסום בלקין

התזמורת הפילהרמונית הישראלית
קונצרט למנויים מס' 1 — **זובין מהטה** מנצח

תל־אביב, היכל התרבות 8.30 בערב
סדרה 1: יום ג' 5.10.76; סדרה 2: יום ד' 6.10.76; סדרה 3: יום ה' 7.10.76; סדרה 4: מוצ"ש 9.10.76; סדרה 5: יום א' 10.10.76

ירושלים, בנייני האומה 8.30 בערב — יום ראשון 17.10.76
בתכנית: בארטוק: קונצ'רטו לתזמורת; בראהמס: סימפוניה מס' 4.

תל־אביב, היכל התרבות 8.30 בערב — סדרה 6: יום ב' 11.10.76; סדרה 7: מוצ"ש 16.10.76; סדרה 8: יום ב' 18.10.76
חיפה, אודיטוריום חיפה 8.30 בערב — סדרה 1: יום ג' 12.10.76; סדרה 2: יום ד' 13.10.76; סדרה 3: יום ה' 14.10.76
בתכנית: באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 3; ואריז: "ארקנה"; בראהמס: סימפוניה מס' 1.

פסטיבל ג'יימס דין — **הענק** — בקולנוע "לימור" ת"א, במוצאי יום כיפור, הצגה אחת בלבד בשעה 9.15

דורל בורגר-א.דשא (פשול)-שמואל צמח-יעקב אורי גאים להציג בחסותו האדיבה של שגריר רומניה בישראל ד"ר י. קובץ

להקת הפולקלור החופלאה במוסיקה שירה וריקוד — צ'וקרליה

שומי ביהורליה — כדוגמת הלהקות "מוסאייב", "בריוזקה", "הלהקה הפיליפינית" ו"איפי טומבה". תיצגת הלהקה הנפלאה הזו... את הפולקלור הרומני

50 משתתפים 500 תלבושות

קריית־חיים "בית העם" — הצגה גאלה: תל־אביב "היכל התרבות" יום ד' 13.10; עין־גב "אירוני" יום ה' 14.10; חיפה "אודיטוריום" יום ו' 15.10; ירושלים "בנייני האומה" מוצ"ש 16.10; תל־אביב "היכל התרבות" יום ב' 18.10; יפעת "בית הרבות" יום ג' 19.10; יום ד' 20.10

פרסום בלקין

התיאטרון העירוני באר־שבע

1,2,3, צ'יבוב — באת צ'יבוב, בימוי: חנה לוי
יום ב' 4.10, יום ג' 5.10 ת"א "צוותא" בשעה 21.00; מוצ"ש 9.10 סדרה 25 באר־שבע; יום א' 10.10 סדרה 26 באר־שבע; יום ב' 11.10 באר־שבע; בשעה 20.30 באולם הצא

7 במכה אחת — הפקת תיאטרון הבבות, צעירות נעמן "יד. אחרונות"
יום ג' 5.10, יום ד' 6.10, יום ה' 7.10 — הצגות בוקר לתלמידים; מוצ"ש 9.10 18.30 באר־שבע; יום א' 10.10 16.00 חיפה "תמונה"; יום ב' 11.10 17.00 כפר־שלבי; יום ג' 12.10 ב־11.00 וב־15.30; יום ד' 13.10 ב־11.00

מארחים את מר סלואן — באת ג'ו אורטון, בימוי: אילן אלדד
מחר יום ב' 4.10 סדרה 27; יום ד' 6.10, יום ה' 7.10 באר־שבע; יום א' 17.10 סדרה 36, מוצ"ש 23.10 סדרה 25

פורפ'ר — ההצגה ה־100
יום ד' 6.10, יום ה' 7.10; יום ג' 19.10 חיפה "אשכול"; יום ד' 20.10 טירת הכרמל; יום ה' 21.10, יום ו' 22.10 כל הכרטיסים נמכרו; מוצ"ש 23.10 באר־שבע

מלכת שבא — באת בני גרשון, בימוי: צבי צינפור. תרגום: חיים חפר. מוסיקה: אלכסנדר ארגוב.
יום ג' 5.10, יום ד' 6.10 בת"א — כל הכרטיסים נמכרו; יום א' 10.10, יום ב' 11.10

טדי הפקות בגגם לילדי ישראל — ספרים ושירים שילדים אוהבים

המפורסם מכפר אז"ר — ג'ינג'י
וכל השאר... משורים לילדים

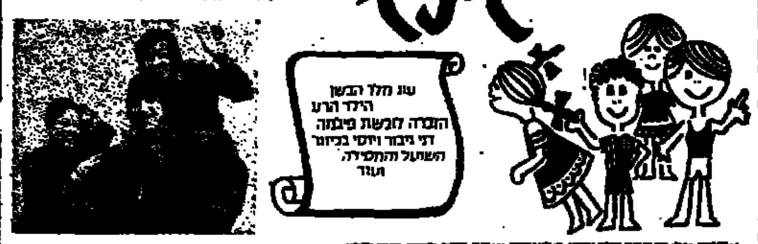

רשפון "בית העם" שבת 9.10 ב־5.00; ת"א "אהל" יום א' 10.10 ב־10.30 וכן ביום ב' 11.10 ב־10.30; חיפה "שביט" יום ב' 11.10 ב־4.00
קרית מוצקין "אורות" 12.10 ב־4.00; בת־ים "סביון" יום ד' 13.10 ב־11.00; י"ם "בית העם" יום ד' 13.10 ב־4.00; הוד השרון יום ה' 14.10 ב־4.00
כרטיסים: "יוקר" 222445 וביתר המשרדים. טל. המשרד: 228308, 222995 תל־אביב

השבוע במוזיאון תל־אביב

תערוכות
מוזיאון תל־אביב, שדרות שאול המלך 27.
מרדכי מוזה — תחריטים 1957—1976, אולמות הגרפיקה.
אריה ארוך — זמנים, מקומות, צורות. אולם זקס.
ביתן הלנה רובינשטיין, רחוב תרס"ט 6.
ראובן ברמן — ציורים 1966—1976.

קונצרטים
יום ד', 6.10.76 בשעה 20.30 — עיריית תל־אביב־יפו בשיתוף עם המכון האיטלקי לתרבות. אלברטו פומרנץ — רסיטל לפסנתר. זרמים במוסיקה איטלקית בת־זמננו לפסנתר. מיצירות של: ר.ס. תסתיניקוה, פ. בהוני, ח.ז. סיקה, א. קאולה.

מוצ"ש, 9.10.76 בשעה 20.30 — ואלרי מאיסקי — רסיטל לעוגב. מבט על תולדות הנגינה בעוגב. מיצירות של סוילינק, פרסקובלדי, קלרמבו, בוקסטהודה, פכלבל, י.ס. באך.

שעות ביקור
ביום ראשון, 3.10.76, ערב יום כיפור ובמוצאי יום כיפור, יהיה המוזיאון סגור.
יום ג': 10—13; 16—22 (הספריה 10—13; 16—19); ימים ד', ה': 10—17 (הספריה 10—16); יום ו': 10—14 (הספריה 10—13); מוצ"ש 19—23.

מוזיאון תל־אביב מברך את ידידיו ואת כל בית ישראל

בגמר חתימה טובה!

אירועי השבוע במוזיאון ישראל ירושלים

יום ג' 5.10, 18.00 ו־20.30 — מועדון לסרטים אמנותיים
"זרע התמרין" (אנגליה, 1974). בימוי: בלייק אדוארדס. משחק: ג'ולי אנדרוס, עומר שריף.

יום ה' 7.10, 15.30 — סרט־לילדים
"שלגיה ושבעת הגמדים" (ארה"ב).

מוצ"ש 9.10, 21.00 — קונצרט
בימס רפאל, רסיטל לפסנתר מיצירות באך, בטהובן, שומאן, סקי. כרטיסים: 10 ל"י (לא חברים: 15 ל"י).

תערוכות
הטריאנלה השניה לצילום: 1) 28 במאי, 1948, הרובע היהודי, ירושלים — הצלומים מאת ג'ון פיליפס. 2) "ותצלום"; תגליות ארכיאולוגיות ברובע היהודי... שלים בתקופת בית שני; פגורמות ומפות ים־תיכון; הדפסים אמריקאיים בני זמננו; מעקבות צעידים; מים; ארם־נהריים; תערוכה זמנית של פסיפס משכם. המאות הג'—הד' לסה"נ, ברוקפלר.

מוצג החודש
תבליט מצרי מתקופת אל־עמארנה, אבן גיר, אמ... ד' (אחנאתון). 1379—1362 לפסה"נ. מתנת מר אל... בראונמילר, פאריס.

מוצג מיוחד לחגים: עיטורי תורה, סליחות, של מונטיפיורי, תיקון לליל ראש־השנה ועוד. מוצגים מיוחדים ברוקפלר: תרנגול־צונצע — ה... הרומית המאוחרת; ראש־פסל של יוליה פלאבי... של הקיסר הרומי טיטוס. 70—79 לסה"נ, מתנת ד"ר ראובן ועדית הכט.

אגף הנוער
התחלת הלימודים בחוגי אגף הנוער ביום א' ... לתלמידים מכתות ג'—י"ב עדיין נותרו מקומות ב... דרמה, מחול, הסרטה, ארכיאולוגיה, ציור, פיסול, מיקה, תחריט וצילום. ההרשמה במשרדי אגף ה... למבוגרים — נמשכת ההרשמה לחוגי תחריט, פיסול, צילום ואריגה ולקורס מיוחד למורים בהכרת טכניקות עבודה בחומרים. מורי דרמה, ואמנות החברים במוזיאון מוזמנים להשתתף (תשלום) בלהקה דרמטית נסיונית בימי ג' בשעה ... המעוניינים יודיעו בהקדם למשרד האגף. ההשת... מוגבלת.

שעות ביקור
מוזיאון ישראל: יום א', ב', ד', ה': 10—17; יום ... מוזיאון ישראל: 16—22; היכל הספר וגן האמנות... 10—22; מוזיאון רוקפלר: יום א', ב', ג', ד', 10—17; מוזיאון ישראל ורוקפלר: יום ו', ערב חג, חג: 10—14.

שעות ביקור מיוחדות: ערב יום־כיפור: 10—13; כיפור: סגור. יום ג' חוה"מ סוכות 12.10: המוזיאונים פתוחים חינם — מוזיאון ישראל: 10—... רוקפלר: 10—17.

כרטיסים לחגים ושבתות: יש לרכוש מראש ב... המוזיאון, בסוכנויות התיאטרון ברחבי הארץ ו... המלון הגדולים בירושלים.

ספריה: יום א', ב', ד', ה': 10—14, יום ג': 16—... חדר עיון לגרפיקה: יום א', ב', ד', ה', ו': 11—... יום ג': 16—23; ארכיון הרפרודוקציות: ה... שקופיות, תערוכות נודדות ורפרודוקציות: כל... 8—14.

לתשומת לב נושאי הנשק: אין כניסה עם נשק ל... המוזיאון ואין תנאים להפקדתו.

טדי הפקות ה. ירדני מציגים — הצגה לילדים

דודי שמחה — דירה להשכיר

משתתפים: בירה עדי, אריאל טורמן, יונית שוהם, אלי הכוהן, גיטרה: בני אוליה. במאי: דודו ירדני. עיבוד מוזיקלי: משה זורמן. תלבושות: ירדם ירדני.
קריית־אונו "אורנים" שבת 9.10 ב־11.00 בבוקר; פתח־תקוה "היכל" יום א' 10.10 ב־10.30 בבוקר; חולון "ארבע" יום א' 10.10 ב־4.00 אחה"צ; רמת־גן "אורדע" יום ב' 12.10 ב־11.00 בבוקר; הרצליה "דוד" יום ב' 12.10 ב־4.00 אחה"צ
כרטיסים: "יוקר" 222445 ובמשרדים. טל. המשרד: 228308, 222995.

מסימו גסברוני

באר־שבע "קונסרבטוריום" יום ג' 5.10 ב־...30; כרטיסים במשרד "הכאה" ובקופת האולם.
חיפה "בית רוטשילד" יום ו' 8.10 ב־...00
ירושלים "בנייני האומה" (האולם הקטן) יום ד' 13.10 ב־...00
תל־אביב "צוותא" יום ה' 14.10 ב־...0.30

"בגן הגיבור הידוע... טכניקה וירטואוזית, נגינתו זכתה לה... ללהב כאור כבד הקהל"...

אריך הנגן של מסימו גסברוני להשיג בחנויות.

מלון "גן־המלך"
נתניה
רח' דוד המלך 10, טל. 053-23913, 053-23914
כשר
לחג הסוכות
פנסיון מלא (4 ארוחות)
במלון "גינות־ים" 125 ל"י + 8% מ.ע.מ. ליחיד
במלון "גן־המלך" 150 ל"י + 8% מ.ע.מ. ליחיד
סוכה מפוארת
לילדים הנחה עד 50%. הנחה לקבוצות מעל 10 איש.

תיאטרון החאן הירושלמי — דלהגמה קרקן: בי"ס "בית העם" יום א' 10.10 ב־8.30; יום ב' 11.10 ב־8.30

תיאטרון החאן הירושלמי — ההצגה ה־300: משרתם של שני אדונים — ב"ש "בית דוד" יום ד' 6.10 ב־9.00; ת"א "בית החייל" מוצ"ש 9.10 ב־9.00

המכון הצרפתי — תל־אביב
הירקון 111 — טלפון 236470
תוכנית הארועים

תערוכה: המסורת (הרכבת התחתית): אתמול, היום, מחר.

סינמטק:

יום ה' 7.10 בשעה 19.30	"ההימנון" (1937) מאת ז'. רנואר עם ל. ז'ובה, פ. רנואר, מ. אסקאמל.
מוצ"ש 9.10 בשעה 19.00 ובשעה 21.00	"אי־שם מישהו" (1972) מאת י. בלון.
יום ה' 14.10 בשעה 19.30	"החיה האנושית" (1938) מאת ז'. רנואר.
מוצ"ש 16.10 בשעה 19.00 ובשעה 21.00	"הכתובת האחרונה היתה..." מאת ז'. לובני.
יום ד' 20.10 בשעה 16.00	4 סרטים לילדים (חינם)
יום ה' 21.10 בשעה 19.30	"הנסיכה והגנרל" (1956) מאת ז'. רנואר.
יום ה' 28.10 בשעה 19.30	"בריחותיו של הקורפורל" (1961) מאת ז'. רנואר.

למד צרפתית במכון הצרפתי!
בתל־אביב: טל. 236470 • בסביבה: טל. 918530.

(חמשה כוכבים, ציון מצויין)
"מרהיב עין עוצר נשימה"
ש. שמגר "ידיעות אחרונות"

אנשים יפים

שבוע 14 תל־אביב "אורלי" 4.30, 7.30, 9.00	שבוע 12 ירושלים "רון"	שבוע 5 חיפה "רון"	שבוע 3 רחובות "חדר"	שבוע 4 רמת־גן "אורדע"

הגיע משלוח חדש 1976
BRITANNICA 3

המהדורה ה־15 הכל־חדשה (מהדורת 1976)
-חדשה לגמרי במבנה, בהיקף, בקונצפציה...
-הרעיון החדש הראשון בשדה האנציקלופדיה ב־200 השנים האחרונות...

1 „המדריך לבריטניקה" — **PROPAEDIA** מחלק את כלל הידע לעשרה חלקי „מעגל הלמידה": חומר ואנרגיה, כדור הארץ, החיים על כדור הארץ, חיי האדם, החברה האנושית, אמנות, טכנולוגיה, דת, ההיסטוריה של האנושות וענפי הידע.

15 שנות עבודה מדעית מדוקדקת ו־32 מיליון דולר הושקעו בהכנתה של BRITANNICA 3 החדשה.

4277 מלומדים, מדענים ובני־סמכא אחרים מ־131 מדינות השתתפו בכתיבת BRITANNICA 3 החדשה, ובכללם 26 ישראלים.

30 כרכים גדולים, נהדרים, שנערכו במיוחד לסיפוק צרכיה של החברה המורכבת בת־ימינו, מחולקים לשלושה מכלולים עניינים:

10 כרכי **MICROPAEDIA** מהווים אוצר המידע הבסיסי ואינדקס שוטף. יותר מ-10,000 עמודים, 102,000 ערכים (עד 750 מלה הערך), 15,000 איורים (4,000 בצבעים). 280 מפות.

19 כרכי **MACROPAEDIA** המוקדשים לידע מעמיק: 4,207 מאמרים עיקריים, המשתרעים על פני יותר מ22,000 עמודים, והמהווים מסות מקיפות, מוסמכות ומעודכנות על הנושאים המרכזיים בחיינו.

BRITANNICA 3
„אקוויולנטית בתוכנה לספריה בת 1000 ספרים בגודל ממוצע"

פילוסופיה • היסטוריה • מסעות • חוק • חינוך • גיאורפיה • ספרות • כלכלה • ביולוגיה • טיפול בילד • אנרגיה אטומית • ביוגרפיה • סוציולוגיה • ספורט • אמנות • מתמטיקה • הנדסה ריהוט־פנים • מדעי־המדינה • רפואה • אדריכלות־חוץ • אנתרופולוגיה • רדיו/טלוויזיה • פסיכולוגיה • פיסיקה • דתות • מוסיקה־דרמה • מדעים צבאיים.

אוניברסיטה בביתך - האנציקלופדיה של המאה ה־21 כתובה באנגלית קריאה ומובנת לכל

שי חינם לבחירה למנויים

Webster Third New International Dictionary (3 volumes) + Britannica Atlas	OR	Webster's Reference Library (3 volumes) + The Trans/Vision Book of Health	OR	Childrens' Britannica (20 volumes)

וכן הזכות לרכוש במחצית המחיר את ספרי־השנה הנודעים של „בריטניקה" ולהפנות 100 שאלות לספרית המחקר של „בריטניקה"

* מחירינו נמוכים באופן ניכר מהמחירים הבינ־לאומיים של ה„בריטניקה".
* תנאי תשלום נוחים במיוחד.
* תנאים מיוחדים לאקדמאים, מורים, סטודנטים, ספריות וקיבוצים.

שלח עוד היום את התלוש המצורף למרכז האנציקלופדיה בריטניקה בישראל, רח' לבונטין 24 ת"א, טלפון: 61 29 48.

במועדון קוראי מעריב
המפיצים הבלעדיים של אנציקלופדיה בריטניקה

לכבוד
מועדון קוראי מעריב בע"מ תאריך________
המפיצים הבלעדיים של בריטניקה בישראל
רחוב לבונטין 24
תל־אביב
אבקשכם להמציא לי — חינם וללא כל התחייבות מצדי — את חוברת ההסברה המצויירת של אנציקלופדיה בריטניקה.
השם: ________
הכתובת: ________
טלפון מס': ________
חתימה

בידור

עירית ת"א יפו, האגף לתרבות לנוער ולספורט
„מרכז הנוער־בכורי העיתים"
רח' הפטמן 6 ת"א (מול בית מפעל הפיס) טלפון 250606
החלה ההרשמה לחוגים לשנת תשל"ז

• פסיכולוגיה • מדעי המחשב • מוסיקת פופ • אסטרונומיה • אלקטרוניקה למתחילים • אלקטרוניקה למתקדמים • שחמט • חובבי רדיו (קשר) • יצירת סרטים • ערבית מדוברת • אספרנטו • רקודי עם למתחילים • רקודי עם למתקדמים • רקודי ג'ז • להקות המחול המרכזיות • ג'ודו • סקטים למתחילים • סקטים למתקדמים • כדורסל לבנים • כדורסל לבנות • טניס שולחן • קט־רגל • כדורעף • כושר לגיוס (לתלמידי י"ב) • קרמיקה • אמאיל • ברידג' • עתונות והקשורת • דרמה • יוגה

החוגים מיועדים לגילאי בי"ס תיכון וחטיבת הביניים. דמי ההשתתפות בחוג — 12 ל"י לחודש. בחוגים קרמיקה, מחול ג'ז ג'ודו, 30 ל"י לחודש. במרכז אנו ממשיכים לקיים את המועדונים לבילוי חברתי לגילאי תיכון:
● „מועדון תיכון": בדור אינטלקטואלי לתלמידי תיכון (הופעות אמנים, ראיונות וכן הקלי־סיה) — מדי יום רביעי בערב.
● „מועדון הסרט הטוב" — מדי יום ג' בערב.
● „מועדון אקורד" — להקות קצב והופעת אמנים.
● מועדון „פיאנטר" — תקליטיה סובחרת, מדי מוצאי־שבת.

מזכירות „מרכז הנוער" פתוחה בימים א' עד ה' בשעות 17.00—21.00.
חוברת מידע מפורטת תישלח חינם בדואר לכל דורש.

תיאטרון החאן הירושלמי
מודיע:
מועד תחילת הצגות „אידיוט"
נדחה
על המועד החדש תבוא הודעה בנפרד

הכונו
לשבוע הילד
...ות בבית־לסין בת"א, יערך יריד ענק: פסטיבל סרטי וולט ... ✶ קוסמים ✶ ...צים ✶ פנטומימה ✶ ...לפסיה ✶ גמלים ✶ ...ענים ✶ ועוד הפתעות. ...תר מספר המקומות ...
224174 לטלפון ...
...ת"א בין 9.00—14.00.

...בצע לחגים
...דבקת טפטים
תקרות עץ
...נקרות נטיפים
במחירים נוחים
אפשרות לתשלומים
27 22 49
נציגנו יבקר בביתך ללא התחייבות

24 שעות צלום
...

מלון / HOTEL
מגדל דניאל daniel tower
הרצליה חוף־ים HERZLIA
3 ימי חופשה מיוחדת בחול המועד סוכות
360.— ל"י לזוג ליום
(חצי פנסיון — אינו כולל מס ערך מוסף)
במלון הנופש „מגדל דניאל"
חוף הים הרצליה, טל. 930381

תבלו חג סוכות בנתניה
מלון פלדמן ★★★
פנסיון מלא ליום לאדם מ־150 ל"י
גן אורנים, מיזוג אוויר
הזמנות בטל. 053-22193 03-261449.

...רהיטי
„איריס"
...של כל המלאי
רהיטי סלון מרהיבים ומודרניים
החל מ־3500 ל"י ובתשלומים
כל הקודם זוכה!!
„רהיטי איריס"
רזיאל (מסטרוס) 17 יפו. (ע"י השעון)
טלפון: 826301

...ו"ל נמצא על סף ביתך!

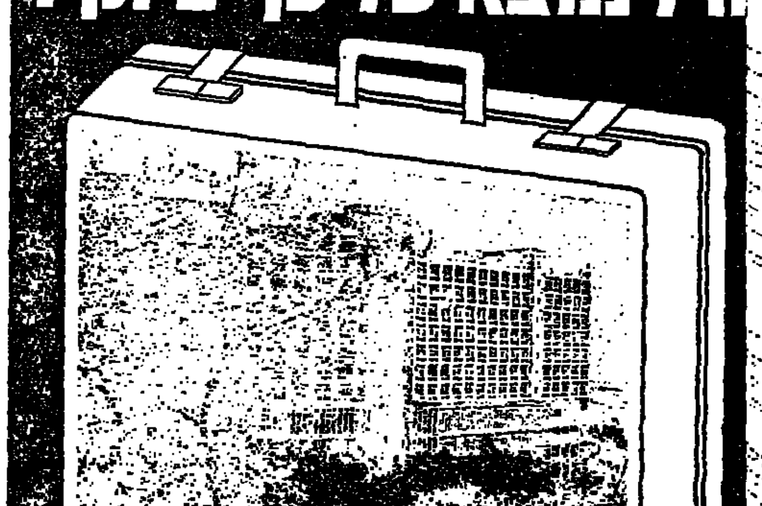

במלון דיפלומט ירושלים — 500 חדרים עם נוף פנורמי; טלוויזיה בכל חדר; בריכת שחיה, חורשות וגנים; „קוקס־טייל" באר — מועדון „רד־הד": שירות מיניבוסים של המלון.

הצעה מיוחדת לישראלים: —

לינה + ארוחת בוקר לאדם	— 140 ל"י	+ 8% מ.ע.מ.
חצי פנסיון לאדם	— 210 ל"י	
פנסיון מלא לאדם	— 280 ל"י	
ליחיד תוספת של	— 50 ל"י	

מלון דיפלומט ירושלים
מחלקת הזמנות טל. 67141, טלקס 335, ת.ד. 2494.

مكذا من الاصل

גרמניה המערבית
ירושלים „בית אברהם"
בפרוס שנת התשל"ז (5737)

ידידים יקרים בישראל

שנה חדשה — שנת 5737! בימים אלו מופנות מחשבותינו במיוחד אליכם, ידידינו היקרים בישראל, ואנו מקווים מכל לב כי תבורכו ברכה רבה. הנסיונות שעברו על ישראל, עם אלוהים, בשנה האחרונה, נגעו ללב כולנו, שכן כלום לא היתה זו שנת סבל רב. פעולות טרור ושפיכות דמים! אך בו בזמן, כאשר אנו חושבים על מבצע אנטבה, הרי היתה זו שנת שמחה וצהלה. אכן, בעזרת האל התגשמו דברי הפסוק: „ויזעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יושיעם. יוציאם מחושך וצלמוות ומוסרותיהם ינתק" (תהילים ק"ז י"ב-י"ד). כמה שמחים אנו ומודים לאל יחד עמכם.

אכן, אתם ואנו כאחד גילינו מחדש את כוחה של התפילה. גילינו שהתפילה עשויה לשנות הכל תוך שעה אחת, וכי האלוהים עדיין מחולל כיום ניסים במענה לתפילה, בעיקר ברגעי סכנה ומצוקה קשים במיוחד. לגבי ישראל התקיימו הדברים כי מי ששם את מבטחו בעזרת האל, עזרתו אכן מגיעה עדיו.

שוב ושוב, כל אימת שחשבתי על אנטבה, נזכרתי במילות האל שהודות להן אנו זוכים למבט חטוף במתחולל בלבו, לב מלא אהבת אב ורחמים: „הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו" (ירמיהו ל"א י"ט). כאשר עמד האל באהבה ובחסד לצד עמו וחולל את נס אנטבה, הוא הראה והפגין דבר *מה נהדר*. ככל שתעמוד ישראל בסכנה — נתונה במצור מידי אויביה, נרדפת ע"י טרוריסטים מבית ומבחוץ — מתגשמת הבטחת האל כאשר הוא מושיט את זרועו החזקה: „וישראל עושה חיל" (במדבר כ"ד י"ח). אולם זאת בתנאי שעם ישראל יפנה בתפילה לאלוהים, יתחרט על חטאיו שחטא כנגד חוקיו, ולאחר מכן באהבתו לה', יציית בדבקות לו ולדיברותיו.

כיום גורלה של ישראל תלוי בשיבתה לאל ולחוקיו, בתפילה ובתחנונים; אמנם גורלה של כל אומה תלוי בחרטתה ובתפילותיה. שכן יודעים אנו כי הסכנה העיקרית אינה טמונה במעשי אלימות וטרור נוספים, וכן אינה נעוצה במהפיכות ובמלחמות האזרחים הפורצות במדינה אחר מדינה. לא, כיום נשקף לאומות איום „המגיפה האדומה", הקומוניזם העולמי העשוי להשתלט בכוח הזרוע. כך איפוא, נשקפת לנו סכנת מלחמת עולם שלישית, מלחמה גרעינית, בה כל מדינה תהיה מעורבת פחות או יותר.

אך מדוע מתיר האל התפתחות כזו כאשר יש לאל ידו למנעה? הסיבה היא כי אלוהים באהבתו אינו רוצה כי [illegible] סבל ומצוקה. אין הוא רוצה כי האדמה תיהפך לגיהנום קבע על פשעיה, חילול הקודש והעבודה הזרה (היינו התפשטותן של דתות מזרחיות) הנפוצים בה ופשעי המין שלה ההופכים את העולם לסדום ועמורה חדשות. וכיוון שהאנושות אינה נענית לטוב לבו של האל, אין הוא יכול לעשות דבר אלא להזהיר ביגונו „ופקדתי על תבל רעה ועל רשעים עוונם" (ישעיהו י"ג י"א).

עם זאת, עדיין ניתן למנוע את גזר דינו האיום של האל בזעפו. ההכרעה אם ישהה אלוהים את ביצוע העונש ואם ירכך את פסק הדין הכבד נתונה עדיין בידינו. אי לכך מפציר האל בעמו לו נתן את עשרת הדיברות: התעוררו, התפללו ובקשו את האלוהים... עיזבו את דרכיכם החטאות. שמרו על הדיברות הקדושות וצייתו להן, בעיקר עתה כשהעולם בכללותו בז להן ומפר אותן, ופשעי האנושות זועקים עד לשמים. אהבו את ה' בכל לבכם, אהבו אותו מעל לכל כאשר הכפירה כיום הופכת את העולם לשטני יותר ויותר. חיו חיי טוהר בניגוד לשאר העולם המתפלש בטומאת הרשע, כבדו את הוריכם וכבדו את הממונים עליכם במקום ללכת בעקבות ההתקוממות האנטי אוטוריטרית. רק אם נחזור לאלוהים ולחוקיו המבטאים את רצונו, ניתן יהיה להשהות את גזר הדין ולרככו. אי לכך „תקעו שופר בציון קדשו צום קראו עצרה. אספו עם קדשו קהל..." שכן אלוהים הוא „ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה" שבכוונתו היה לעשות. (יואל ב', ט"ו ט"ז, י"ג).

כמה נוגעת ללב קריאתו של אלוהים למול גזר דינו הזועם הממשמש ובא! האל נכסף להשיב לאחור את משפטו ושוב להעניק חנינה, בעיקר לעמו. שכן כפי שאמר להם „כי אעשה כלה בכל הגויים... אך אותך לא אעשה כלה ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך" (ירמיהו ל', י"א). עד כמה אוהב האל את עם ישראל. הוא ינהג עמו בחסד בימי הדין בקץ העיתים, בתנאי שיחזור בו מדרכיו החוטאות, יתפלל ויפיל את תחנוניו בפני אלוהיו.

כך איפוא לא תיספה ישראל במלחמה הגרעינית הקרבה, אף שגם היא תסבול. האל אף יעניש את חסרי האלוהים שבקרבה, את אלו הבזים לחוקותיו ומתמכרים למעשי חטא; אך הוא יהיה רחום וחנון לאותם המתיראים מפניו. הם יווכחו כי מסותיו ומשפטיו הבאים מלבו האוהב אינם מסתיימים בהרס ובחורבן אלא מטהרים עולם נגוע חטאים זה מהאנשים הרבים המשרתים את החטא ואת השטן. הכל יתחדש. ממחשכי ליל הדין תזרח שמש החסד; מבין ההריסות ינצו חיים חדשים, עולם חדש ומחודש יקום. כן, לאחר יום הדין הגדול תקרב השעה המבורכת, כאשר ימולאו ההבטחות ועמו של אלוהים יצהל באמרו „ברוך הבא בשם ה'". (תהילים קי"ח, כ"ו). המשיח שיחדש הכל יבוא ויכונן את מלכות השלום והצדק שלו.

מלכות המשיח תקרב כאשר ישיג עונשו של האל את מטרתו בלבות האנשים שיאזינו לקולו. כאשר יעזבו את דרכיהם החוטאות ויצייתו לחוקותיו. איזו שמחה גלומה אי לכך בחרטה המשולבת בתפילה, שכן היא מקרבת אלינו את מלכות השמים, המלכות בה שוררים שלום, שמחה ואהבה! לא סבל, לא עונש ולא חורבן הם התוצאה הסופית, אלא ישועה, נצחון האהבה. כמה רבות, איפוא, תלוי בחרטתנו.

בימי חשבון נפש והכנה רוחניים אלו לקראת יום הכיפורים, אנו חשים עצמנו קרובים במיוחד לכל ידידינו היקרים בישראל, מאוחדים אתכם בתפלה, בנאמנות לרצון האלוהים ולחוקיו, ובתחינה יוקדת כי פעם נוספת יעניק לנו חנינה לנוכח המצב המאיים בעולם כולו. אכן, חיים אנו בתקווה ובאמונה רבות כי מתקרבת שעת בואו, כאשר יתן לנו „שמן ששון תחת אבל, מעטה תהילה תחת רוח כהה" (ישעיהו ס"א ג'), וכאשר יניח לישראל להתנסות ביום הגאולה והשמחה הגדול.

בתקווה כי בתפילותינו המשותפות ובמעשי החרטה שלנו עשויים כולנו להחיש יום זה, אני שולחת לכם ברכות חמות יחד עם האם מרטיריה ואחיות מסדר מאריה.

שלום! שלום!

בנאמנות

האם בזיליה

דארמשטאדט — אברשטאדט
ירושלים „בית אברהם"

סע בעקבות החדשות
הצטרף בחג הסוכות אל אחד הטיולים העממיים של אגד

סע בעקבות החדשות אל „הגדר הטובה", לגליל העליון ולרמת הגו[לן] לפתחת רפיח ולביקור בעיר ימית, או למעלה האדומים — דרך כב[יש] „תכנית אלון".

כל טיול נמשך יום אחד, מן הבוקר עד הערב. הטיולים יתקיי[מו] בתאריכים 9, 10, 11, 12, 13, 14 באוקטובר — חוה"מ סוכ[ות]

טיול מס' 1
הגליל העליון המזרחי ורמת הגולן
מת"א נסיעה לאורך מישור החוף, חדרה, עפולה, קרית שמונה, מטולה (תצפית „הגדר הטובה" ועל כפרי דרום הלבנון), כפר גלעדי (תצפית על תצר תל חי), הבני[אס] (ביקור), מסעדה, ברכת רם (ביקור), תצפית על קוניטרה מעל הר אביטל-עין [זיוון] כפר נפח, תצפית על ישובי עמק החולה מתל-מוריטפע ודרך גשר בנות יעקב לר[אש] פינה וחזרה למקום היציאה.

טיול מס' 2
פיתחת רפיח והעיר „ימית"
מתל-אביב, נסיעה דרך אשקלון, סעד, נירים (ביקור ברצפת בית הכנסת מעון), ש[...] העיר „ימית" (ביקור) ודרך דקלה לחוף „יד העשרה" (אפשרות לרחצה), גש[ר] לעין הבשור (ביקור) וחזרה למקומות היציאה.

טיול מס' 3
מעלה אדומים, כביש תכנית „אלון"
מת"א, דרך ירושלים למעלה אדומים (ביקור באזור הפיתוח מישור אדומים), נס[...] דרך כביש „אלון" לעין פואר (ביקור) כוכב השחר (ביקור) עין סמיה, פצאל, בי[...] באנדרטה „לוחמי הבקעה", ודרך צומת הג'יפטליק לבית שאן (סיור) ולסחנה (רח[צה]) ודרך ואדי ערה חזרה למקומות היציאה.

מחירים:
מסלול מס' 1 — 99.— לירות לאדם (כולל מ.ע.מ.)
מסלול מס' 2+3 — 85.— לירות לאדם (כולל מ.ע.מ.)
— הנחה לילדים 10% —

מקומות וזמני היציאה:
מסלול מס' 1 לרמת הגולן
מאגד תיור רחובות בשעה [..]30
רח' הירקון 198 ת"א בשעה [..]00
מאגד תיור נתניה בשעה [..]00

מסלול מס' 2+3 לפתחת רפיח ומעלה אדומים
מאגד תיור נתניה בשעה [..]30
רח' הירקון 198 ת"א בשעה [..]00
מאגד תיור רחובות בשעה [..]30

הודעה לבעלי פיג'ו וללקוחות
הרינו להודיעכם כי עברנו
ממוסך גבע בנחלת-יצחק
ל: מוסך הוד
שרות מוסמך למכוניות פיג'ו
ת"א, רח' בית אלפא 6, טל. 33563
ונשמח לשרתכם בנאמנות כבעבר
מרדכי מורדי סיני יצחק
ברכת גמר חתימה טובה
ללקוחותינו וידידינו

ביתנים רב-תכליתיים
עובר מציע מבחר ביתנים צבעוניים-דקורטיביים מיוצרים מפיברגלס מוחזק במגוון צבעים לשימושים שונים: שמירה, מחסה מגשם ושמש, המתנה. ביתני שער, ערותים, מקלחות ומחסנים, ביתני תצוגה ומכירה. הביתנים מתאימים למוסדות ורשויות מקומיות, מפעלים, קיבוצים, ישובים.

בקתת שומרים
מתאים ל-5—4 אנשים
גובה: 2 מ'
6 צלעות (1.9×1.9 מ')
5 חלונות ודלת

מסתור
מתאים לאדם אחד
גובה: 2 מ'
קוטר: 1.15 מ'
2 חלונות ודלת

ענבר-מוצרי פלסטיק משוריין קבוצת השדה, ד.נ. עמק בית-שאן טלפונים: 88421/88423-065
ענבר
ענטף-מתקני שעשועים צורתיים, רהוט רחוב, רהוט חוף ונופש, ביתנים, תקרות.
מרכז שיווק לאזור תל אביב: א. אורן ושות', גבעת שמואל, רח' הדקלים 2, טל. 771871-03

הדהודי תערוכות
זבל גבריה שפירא בעזע

האם הצטלמת כבר, שוכב על מיטגול כדי לקבלה חינם?
אתה וודאי יודע שמיטגול
נוחה ומרווחת,
אסתטית ומארחת,
בכל צבע,
בעלת בסיס מינימלי
וארגז מצעים מקסימלי,
הפסדת בתל אביב?
דלגת על חיפה...?
מיטגול מחכה לך בירושלים!
ביריד 76-בבנייני האומה
5-13. 10. 1976
פרטים כל השנה: טל. 04-660639

מערכות לגילוי שרפות או הצתות
מהרגישות והאמינות בעולם
בתיאום עם מכבי-אש וחברות הביטוח
הספקה מיידית ותנאי תשלום נוחים
*
„טלפייר" - טלטרון בע"מ
רח' דיזנגוף 27, תל-אביב,
ת.ד. 4436, טלפון 282112, 282111

בעל חנות
במרכז תל-אביב
מעוניין בקבלת הצעות
לייצוג מפעלים
בתחומים שונים
(מפעלים פרטיים,
מפעלי קיבוצים).
בדבר פרטים נא לפנות
בכתב לדני ג. — רחוב
ארלוזורוב 24, יהוד.

עודפי צמר לשטיחים
לעבודות יד
למכירה בשטיחי ארבל
רח' הפרחים 3, קרית שאול
ליחידים וחנויות
המכירה בימים ב' רד' בין השעות 15—18

רטיבות בקיר
אנו נמנע מקיר ביתך לספוג מי גשם
העבודה באחריות
טל' 917993

ארומור
צבעי דלתות וקירות

דייך עמידר - שלם בזמן ואל תסתבך בחובות

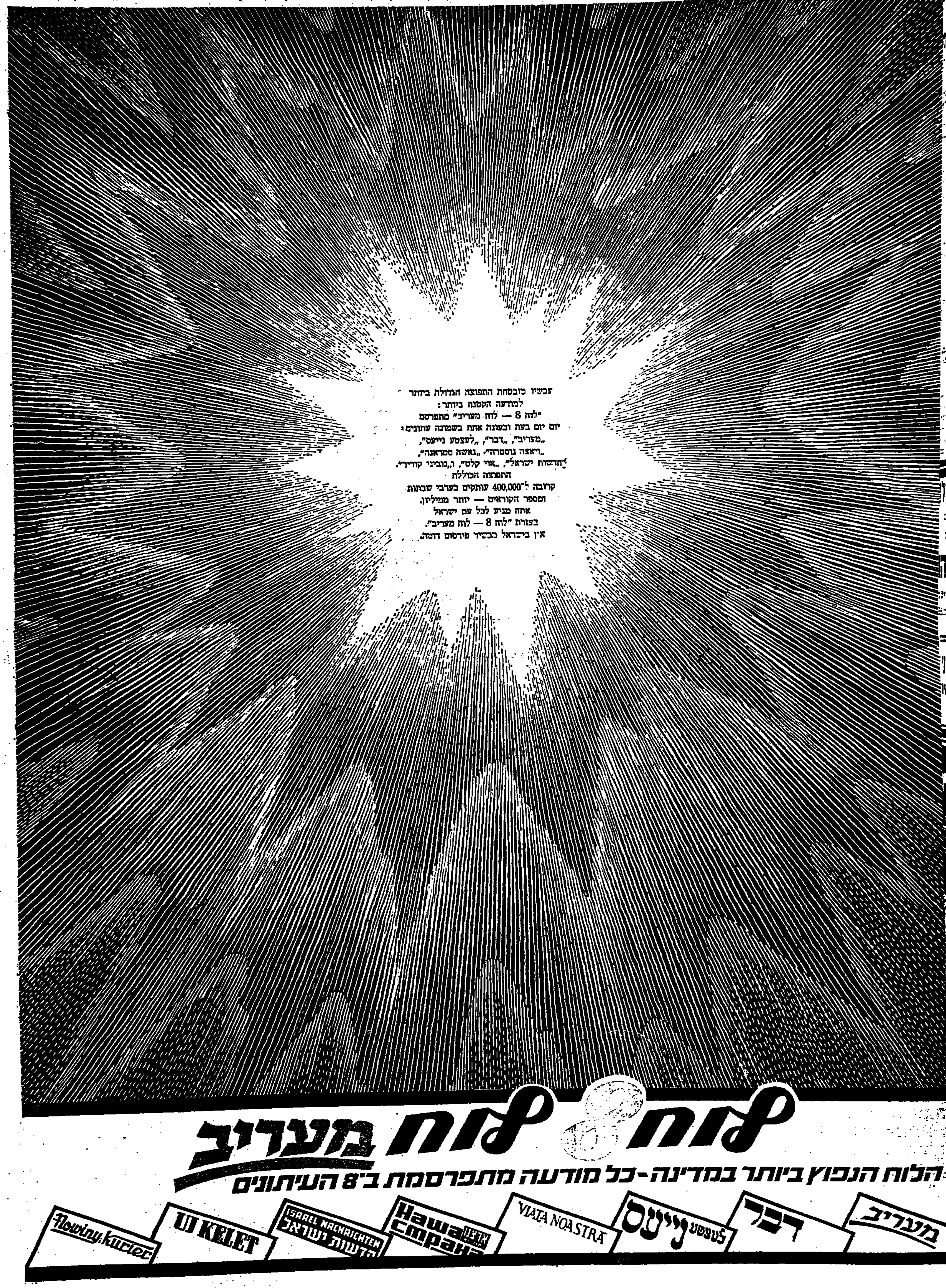
עכשיו מובטחת התפוצה הגדולה ביותר
למודעה הקטנה ביותר:
"לוח 8 — לוח מעריב" מתפרסם
יום יום בעת ובעונה אחת בשמונה עתונים:
„מעריב", „דבר", „לעצטע נייעס",
„ריאצה נוסטרה", „נאשה סטראנה",
„חדשות ישראל", „אוי קלט", ו„נוביני קוריר".
התפוצה הכוללת
קרובה ל־400,000 עותקים בערבי שבתות
ומספר הקוראים — יותר ממיליון.
אתה מגיע לכל עם ישראל
בעזרת "לוח 8 — לוח מעריב".
אין בישראל כבכיר פירסום דומה.
לוח 8 לוח מעריב
הלוח הנפוץ ביותר במדינה - כל מודעה מתפרסמת ב־8 העיתונים
מעריב
דבר
לעצטע נייעס
VIATA NOASTRA
Hawa Страна
ISRAEL NACHRICHTEN
חדשות ישראל
UJ KELET
Nowiny Kurier

هكذا من الاصل

לימודים

חינוך על־יסודי · בי"ס לאבסטרנים · בגרות • • • רדיו אלקטרוניקה · פקידות · חשבונאות • •

ABC x 4

בית-ספר לאנגלית מדוברת

בעקבות הצלחה מלאה
בפתח-תקווה ובהרצליה,
מעמיד לרשותך ABC את שתי שלוחותיו החדשות
ברמת-גן ובחולון.

סוף סוף! חסל סדר נסיעות ארוכות ומייגעות! בית ספר מודרני ללמוד השפה האנגלית המדוברת, מעתה על ארבע שלוחותיו: פתח-תקווה, רמת גן, חולון והרצליה

ההרשמה לקורסים החדשים למבוגרים כבר החלה!

רוז ואיילין, עומדות בראש צוות המורים, המעולה שלנו

אנו נעזור לך בשיבוצך (כשרות חינם) באחת משבע רמות-הלמוד הנהוגות בבית ספרנו, החל מכתות ABC ועד לכתות השיחה - החפשית.
לפרטים נוספים.

פתח-תקוה	רח' בר-כוכבא 1, קומה 7 חדר 66. טל. 904686	
רמת-גן	רח' זבוטינסקי 102, (ליד "דניש") טל. 721902	
חולון	רח' סוקולוב 64	
הרצליה	רח' סוקולוב 35. טל 983202	לנוחיותך-כתות בקר אחה"צ וערב

שעות הקבלה:
א,ב,ה 9-12
א עד ה 16.30-19.30

7.50 ל"י לשעור

דובסקי

למד אנגלית בחודש אוקטובר חינם !!!
מבצע מיוחד בשלוחות רמת־גן וחולון
כל תלמיד שירשם גם לחודש נובמבר, **הלימודים בחודש אוקטובר חינם !!!**

אנו רוצים אותך במשרה טובה

הכשרתך המעולה היא ערובה לקידומך המקצועי, והקידום שלך הוא הטוב ביותר שלנו!
אנו מעמידים לרשותך — כל מה שנחוץ — ועוד הרבה יותר מזה — הכל למען הצלחתך!

אנחנו נכשיר אותך
* שיטות הוראה החדישות והמתקדמות ביותר.
* צוות מומחים מובחר להוראה בקבוצות ולהדרכה אישית.
* תוכניות לימודים בדוקות ומנוסות.
* מועדי לימודים — לפי בחירתך.

ההרשמה נמשכת לקורסי בוקר וערב
כתבנות פקידות הנהח"ש

עזרה במציאת משרה טובה!!

• חינם! תלמידי פקידות והנהח"ש — זכאים לקורס כתבנות חינם.
• חינם! לנרשמים לקורס פקידות עם "פרפר".
• חינם! לנרשמים לקורס להנהח"ש מחשב כיס.
* מחירים נוחים
* הנחות לאנשי מערכת הבטחון ולסטודנטים וחיילים משוחררים.

אור-קול
מכוןם להשתלמויות וקורסים מקצועיים
רחוב מכבי 7 (ע"י קולנוע אורלי) ת"א, טל. 280504

ההצלחה שלך היא ההצלחה שלנו

אנו נלמד אותך מקצוע נדרש, עד להצלחתך

הנהלת חשבונות
* בהדרכת רואי חשבון ומרצים מעולים
* מבחני גמר בבית הספר * סוגים 1+2, 2, 3.
* קורס בוקר הרש 7.10 — קורס ערב הרש 11.10

פקידות ומזכירות
* קורספונדנציה * כתיבה במכונה
* משרדאות * חשבונאות * טיפוח הו
* קורסים בוקר/ערב הרשמה נפתחים 6.10

נקבנות בשיטת I.B.M.
* כולל קורס חינם בכתיבה במכונה

כתיבה במכונה
* קורס מזורז לכתבנות עברית, אנגלית
נפתח כל זמן. למוד אימפבידואלי

• הכנה לקבלת סוג מטעם משרד העבודה • תעודת הסמכה • הפנייה לעבודה

שרוטל — המכונים להשתלמויות והכשרה לעבודה

תל־אביב	רחובות	בת־ים
אלנבי 140 (התחנה המר.) דיזנגוף 83, טל. 615314	הרצל 163 במרכז ליד „אגד"	רח' הרשטיין 36 טלפון 615316
ירושלים	**רמת־גן**	**הרצליה**
מרדכי בן הלל 10 (פינת בן־יהודה) טל. 232748	רח' ז'בוטינסקי 54 (בול הכח) טל. 724335	רח' בר־אילן 12 (פינת רחוב סס)

יותר קל ללמוד ב"שרוטל"

המכללה לטכנולוגיה של אופנה וטקסטיל ע"ש שנקר

המכללה קיבלה היתר מהממשלה להתקיים כמוסד להשכלה גבוהה

נותר מספר מצומצם של מקומות במגמות:
א. כימיה טקסטילית
ב. טכנולוגיה טקסטילית
ג. ניהול תעשייתי

עדיפות למועמדים אשר לא זקוקים ללימודי הכנה במתמטיקה ובפיסיקה

שני מסלולי לימוד:
לתואר בוגר,
לתואר הנדסאי

מתקבלים תלמידים בעלי תעודת בגרות ו/או תעודת גמר מקצועית ללימודי הנדסאי או לתואר בוגר.

ניתנת עזרה בדיור, לתלמידים הגרים באזורים מרוחקים ואפשרות לקבלת מילגות והלוואות.

פרטים והרשמה:
במכללה, רחוב אנה פרנק 24, רמת־גן, טלפון 03-729161.

קורס אנגלית חנם!
לכל נרשם באוקטובר

הנרשם ל-6 חדשי לימוד במשך חדש אוקטובר יוכל להתחיל לימודיו בכל מועד שיבחר ויקבל קורס חנם (2 חדשי לימוד).

ת"א: דיזנגוף 115 (ליד רחוב) טל. 228545	**רמת־גן:** ביאליק 36 (ליד העירייה) טל. 739193
ת"א: בן־יהודה 51 (ליד מגדלי) טל. 234396	**פתח־תקוה:** בלפור 14
חיפה: בלפור 5 פינת נורדאו טל. 669041	**רחובות:** רח' יעקב 3
בת־ים: שד' העצמאות 79 (ליד המצבה) טל. 866811	**ירושלים:** אגריפס 8 (מול קולנוע עדן) טל. 228730
חולון: סוקולוב 48 פינת הנשיאים 3 (מעל לסופרמרקט) טל. 842308	**רמלה:** נורדאו 5 (בבוסר תקוותנו)
	באר־שבע: החלוץ 86 (מול קולנוע שבים)

מכונים אמריקאיים לשפות

בהרצליה
קורסי ערב ובוקר
* **פקידות ומזכירות**
כולל קורספונדנציה וכתבנות
* **הנהלת חשבונות 1+2**
1,000.— ל"י
הפתיחה ב־17.10.76
תיכון — מקצועי „אמירים"
רחוב העצמאות 59 ● 981049

שגרירות הרפובליקה הפדרלית של גרמניה — מרכז התרבות

קורסים ללימוד השפה הגרמנית
בתל־אביב
למתחילים ולמתקדמים

קורסים בשעות לפנה"צ, אחה"צ והערב אודיו־ויזואלי ואודיו־לינגואלי

סמסטר א' — 17.10.1976 — 17.2.1977

ההרשמה: 27—30.9.1976, 5—7.10.1976, 10—14.10.1976, בשעות 15.00—18.00, במרכז התרבות, ת"א, כיכר מלכי ישראל 19. אינפורמציה רק בין השעות 15.00—18.00 בטל. 226852.

שכר לימוד ל־4 חודשים:
שעתיים בשבוע (90 דקות) —.200 ל"י
פעמיים שעתיים בשבוע —.400 ל"י
הספרים אינם כלולים במחיר
את שכר הלימוד יש לשלם במזומנים בעת ההרשמה.

בחיפה
17.10.1976 — 17.2.1977
ההרשמה: 28—29—30.9.1976, בשעות 17.00—19.00
ביתינה, חיפה, רח' ירושלים 29

הטכניון
המדור ללימודי חוץ, חיפה
מודיע
על המשך ההרשמה לקורסי השפות הבאים לשנת הלמודים תשל"ז

1. אנגלית למתחילים (בשתי רמות).
2. אנגלית להשכלה גבוהה (הכנה לבחינת כניסה למוסדות להשכלה גבוהה).
3. אנגלית למזכירות.
4. אנגלית מסחרית.
5. סדנא באנגלית מסחרית למתקדמים.
6. אנגלית לשיחה ברמה בינונית.
7. אנגלית מתקדמת לשיחה.
8. שיפור השפה האנגלית.

בדבר פרטים נוספים והרשמה נא לפנות למדור ללי' חוץ, ת.ד. 4959 חיפה, טל. 04-667818 או 61151

רצונך לרכוש את מקצוע העתיד?
מחזור נוסף של לימודי ערב בתכנות מחשבים יפתח בקרוב.

* *מורים אקדמאים מנוסים*
* *שפות מחשב מקובלות*
* *הרצת תכניות במחשב*
* *שעורי עזר לזקוקים לעזרה*
* *תעודת גמר למסיימים*

האקדמאים יתקבלו לקורס לאחר ראיון ומבחן התאמה (מבחן ללא תשלום וללא כל התחייבות).

הקורס יימשך כשנה והלימודים יתקיימו פעמיים בשבוע בשעות 7-9 בערב.

מידע מחשבים
ארלוזורוב 140 ת"א (בחצר)
טל: 231631 מ-9 – 13 ו-16 – 19

משרד החינוך והתרבות — המחלקה להשתלמות עובדי הוראה
המרכז לטלוויזיה לימודית

תכניות הטלוויזיה הלימודית בחשבון
השתלמויות מורים

לכיתות ה'
— ביום רביעי י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעות 16.00—18.30.

לכיתות ו'
— ביום שלישי י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעות 16.30—19.00.

לכיתות ח'
— ביום רביעי י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעות 17.30—19.00.

המקום: המרכזיה הפדגוגית, רחוב זמנהוף 12, ת"א.

כתיבה במכונה
תלמדו ב־12 שעות
בבי"ס למסחר
„רימון"
ת"א, רח' דיזנגוף 85
טלפון 281985
שיטה עיוורת
פיקוח ממשלתי

השבוע
העולם שמעבר לחוק
במעריב
לנוער

הודעה לציבור

מחירי המקררים יועלו החל מ־15.10.76

למרות הביקוש הרב מאפשרים לציבור הרחב להזמין מקררי תדיראן לפני העלאת המחיר.

כל המזמין מקרר תדיראן עד ה־15.10.76 יהנה מהמחיר הקיים

(מחיר סופי וקבוע, לא קשור למועדי אספקה)

להשיג בחנויות המובחרות ובסניפי תדיראן:

תל־אביב — קרליבך 27, טלפון 285151.
ירושלים — שמאי 9, טלפון 234867.
חיפה — ככר מאירהוף 5, טלפון 3—511232.
באר־שבע — החלוץ 128, טלפון 36565.
נתניה — שער הגיא 1, טלפון 38428.

תדיראן שיווק ושרותים בע"מ

כיצד הצליחה זיוה „לשגע" את בלה חמותה בערב החג?

(היא הכינה ארוחה חגיגית לכל המשפחה תוך 20 דקות)

אמא של מוטי בעלי, הגיעה אלינו כבר 3 ימים לפני החג. בלה שמה. היא הגיעה כשהיא מלאת מרץ ורצון לעזור. השאלה הראשונה שהיא שאלה בהגיעה היתה אם הכנתי את כל הירקות, בשר, תבלינים ויתר מרכיבי ארוחת החג. כמובן, שהתחמקתי מתשובה ועניתי כי אני כבר אסתדר לבד עם ארוחת החג.

ביום השני לשהותה בבית התחילה בלה להיות כמעט טרדנית. היא חיפשה במטבח (ללא רשות) וכאשר לא מצאה את אשר חיפשה הגיעה אלי וכולה אומרת פליאה: כיצד תכיני ארוחה לכל המוזמנים, הרי אין לך בפריז'ידר שום דבר?

התאפקתי צחוק ועניתי לה שלא תדאג. „כיצד זה לא אדאג, הרי אין כלום בבית". ביום השלישי, ערב החג, כאשר הודעתי בבוקר שאני הולכת לבריכה נעשתה בלה ממש תוקפנית: „איך את יכולה לעולל דבר כזה לאורחים, הם יגועו ברעב, מתי תספיקי להכין הכל"? האורחים הגיעו כבר בשעה 6 לפנות ערב כשבלה מסתובבת במצב רוח עכור, וממלמלת לעצמה „אני פשוט לא מבינה..."

בשעה רבע לשבע נכנסתי למטבח ובשעה שבע היתה ארוחה סעיפה חמה ומזינה לכל המסובים.

בלה היתה המומה לחלוטין. „כיצד עשית זאת? הרי ה־מקרר היה ריק"? בבת צחוק עניתי — „אך הא המקפא היה מלא במוצרי „קלמזיך". כאשר הציקה לי בלה בשאלות הרגשתי שאני חייבת להשיב לה: את השיטה למדתי מחברתי גליה, שגם היא אשה עסוקה. אני מחזיקה תמיד מלאי של ארוחות מוקפאות מבושלות של „קלמזיך". ושיטת ההכנה פשוטה וקלה — אני מוציאה את השקית ההגיינית הפלסטית מתוך האריזה הצבעונית הנאה, ובתוכה הארוחה, והופ — לסיר מים רותחים. כעבור 15 דקות אני מוציאה את השקית מהמים פותחת אותה במספריים — ומחלקת למנות... והסיר נשאר נקי.

זכרי: „קלמזיך" — קל, בזין וגם טעים יותר. (מ.)

קרן קימת לישראל

מכרז מס' 3/76/מ

למכירת כלי רכב וציוד אחר

מתעים בזה למכירה כלי הרכב, והציוד דלהלן:

1. פג'ו 404 טנדר — שנת ייצור 1972, מס' רשוי 858—609
2. פג'ו 204 סטיישן — שנת ייצור 1971, מס' רשוי 761—640
3. פיאט 127 — שנת ייצור 1973, מס' רשוי 634—647
4. פג'ו 404 טנדר — שנת ייצור 1974, מס' רשוי 333—665 לאחר תאונה
5. דודג' ד. 500 — שנת ייצור 1970, מס' רשוי 823—709
6. טרקטור ד' 4 — שנת ייצור 1964, מס' רשוי 154—14
7. מדחס אינגרסול 365 — שנת ייצור 1964, מס' רשוי 355—35 לאחר תאונה
8. כ־10 מנועים משומשים מסוגים שונים
9. כ־150 ק"ג פסולת פליז
10. 2 צ'לנג'רים (מכונות קידוח)
11. כ־250 צמיגים משומשים

את הרכב והציוד אפשר לראות במגרש של משרדי הקקה"ל בפס הירק (מול משטרת קרית־חיים), בשעות העבודה.

על המעוניינים להגיש הצעותיהם במעטפה סגורה אך ורק על גבי טפסים מיוחדים שניתן לקבלם במשרדנו בפס הירק ובירושלים בצרוף פקדון בהמחאה בנקאית לפקודת קרן קימת לישראל בשעור 10% מערך ההצעה לא יאוחר מיום 15.10.76.

הכתובת למשלוח ההצעות: קרן קימת לישראל, ת.ד. 283 ירושלים (מכרז למכירת רכב מס' 3/76/מ).

על המשתתפים במכרז יחולו ההוראות הכלליות, המצורפות לטפסי ההשתתפות.

אין הקרן הקימת לישראל מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהי.

פרויד ברהם

מברכים את ציבור לקוחותינו וכל בית ישראל בברכת גמר חתימה טובה

למכירה

דירות פאר

ברחוב מוסינזון 15 וברחוב שפינוזה 1 תל־אביב

אבן גבירול 68 טל. 265744
10.00-13.00 16.00-19.00

מסעדת ציון

רח' פדויים 28 כרם התימנים, תל־אביב
טלפונים: 58714, 57323

1973 1974 1975 1976

מברכים את כל לקוחותינו, ידידינו ומכרינו

בגמר חתימה טובה

אולמי גל

רחוב וינגייט 9 תל־אביב
מרכז יד אליהו, טלפון 38032

האולמות המפוארים — כשר למהדרין

* לחתונות
* בר־מצווה
* ברית מילה

ההנהלה מברכת את חילי צה"ל, ידידיה, לקוחותיה והבאים אתה בקשרים בברכת גמר חתימה טובה

לכל לקוחותי וידידי שלוחה ברכת כתיבה וחתימה טובה

משה אקשטין

כל ענפי ביטוח

תל־אביב, רח' נחמני 10 ת.ד. 29172 טל: 296097

ללקוחותינו, ספקינו וכל בית ישראל

שנה טובה וגמר חתימה טובה

מאחלים:

„מלמור" — מפיצים בלעדיים של מוצרי תינוקות T.I.T. בישראל

בהנהלת יוסי פילובסקי

איגוד ישראלי לעיבוד אינפורמציה

ירושלים — ת.ד. 13009 הקריה
רוממה — טל. 525110 (02)

איל"א מודיע על

דחיית הכנס הארצי הי"ז לעיבוד נתונים

מיום 20—21.10.76 ליום 17—18.11.76

באודיטוריום הר הכרמל, חיפה.

שיטה מהפכנית חדישה

הרחקת שערות לצמיתות

מכל חלקי הגוף

ללא כאבים ללא סימנים

עור נאה

לקבלת פרטים נוספים התקשרי

לטל. 745112 723721

רמת גן, ביאליק 42

אריזות כוכב בע"מ

מושב כוכב ד.נ. שדה גת

מבקש למכור

כ־8 טון לחודש, חומר

פוליפרופילן

מעובד מחדש, בצורת גרגירים, מתאים במיוחד להזרקות למיניהם.

החומר מיוצר במפעלנו במושב כוכב, טלפון 051-23853.

הצעות מלוות בערבות בנקאית, לרכישת חומר עבור שלשה חדשים לפחות, יש להגיש לא יאוחר מיום 15.10.76, במעטפות סגורות, — לפי הכתובת הנ"ל — בציון המילה „פוליפרופילן".

עכביש בע"מ
רח' סלמה 23, תל־אביב
ת.ד. 29399

נא רשמו לפניכם מספרי הטלפון החדשים:

823260
831835

עכביש
מנעול הבטחון

תעשיות גולן מתכת ואלקטרוניקה בע"מ
ד.נ. רמת־הגולן

מכרז

למכירת 2 מכוניות

1. משאית בנזין מרצדס — מס' 929—771 שנת יצור 1973 דגם L 408-35
2. מכונית נוסעים קרייזלר — מס' 757—308 שנת יצור 1972, אוטומטית, דגם 1600

את המכוניות ניתן לראות במוסך בזרי, יד פינת סלמה, רח' שבייצלר 4, החל מיום 5.10.76 ועד 8.10.76.

את ההצעות יש להפנות בצרוף המחאה בנקאית בגובה 10% מערך ההצעה לתעשיות גולן, ד.נ. רמת־הגולן, עד ליום 10.10.76 ולציין על גבי המעטפה „מכרז־רכב".

אין החברה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

מעונינים במשאית ליילנד

1970—1973 — דאבל בקאקס

טלפונים 04-81183, 04-85452 חיפה.

פוליגון

מצבעת טקסטיל חיפה בע"מ

ניתנת בזה הודעה ש:

האסיפה השנתית (רגילה) של החברה תתקיים ביום חמישי 14.10.76 בשעה 16.30 במשרד הרשום של החברה ברח' המלאכה, חיפה.

על סדר היום:

1. דו"ח ההנהלה.
2. אישור הדו"ח השנתי, ליום 31.3.76.
3. הכרזה בדבר חלוקת דיבידנד.
4. בחירת מנהלים.
5. מינוי רואה החשבון.
6. שונות.

העתקי הדין וחשבון השנתי ישלחו לבעלי המניות לבורסה לניירות ערך ולחברי הבורסה עד יום ה' 7.10.76, עותקים של הדין־וחשבון השנתי אפשר יהיה להשיג גם במשרד הרשום של החברה.

בפקודת מועצת המנהלים
דן ביבי — מזכיר החברה

Carmel אגרסקו
חברה לייצוא חקלאי בע"מ

מכרז

מתבקשות הצעות לאספקת 30.000 משטחי עץ לייצוא

את המפרט ותנאי המכרז ניתן לקבל במחלקה לחומרי אריזה, רחוב הארבעה 20, תל־אביב.

את ההצעות יש להגיש עד ליום 10.10.76, שעה 10.00 בבוקר.

המחלקה לחומרי אריזה

מבצע הוזלה לקראת החגים:

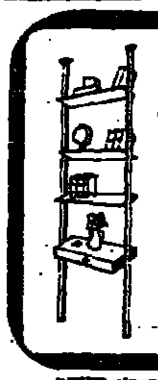

ספריה עם מכתבה רק 400.- ל"י

כולל מ.ע.מ.

א. י. יוזביץ בע"מ
ת"א נחלת בנימין 120,
טל. 821610

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למשפטים

הופיע

שנתון הפקולטה למשפטים תשל"ז

נמצא למכירה ב„אקדמון" בהר הצופים ובגבעת רם.

המחיר — 7.5 ל"י

(תוספת הוצאות משלוח בדאר 1.10 ל"י)

לכבוד
אקדמון
ת.ד. 41, ירושלים.
נא לשלוח לי את שנתון הפקולטה למשפטים תשל"ז

השם ....
הכתובת ....

מצורף שיק או המחאת דואר ע"ס 8.60 ל"י.

קורסים מקצועיים לאופנה •

עתיד בטוח באחד מקורסי „אריס"

עשי בעצמך בחדש

תפירה בכתב

• חולצות • שמלות • חצאיות • מכנסיים

התחלת הקורס 20.10

מודליסט(ית)

תופרת סלון

ציור אופנה

גזרן קונפקציה

בגדי ילדות

חולצות ומכנסי גברים

התחלת הקורס 20.10

אריס

בי"ס טכני למקצועות האופנה

אלנבי 19 ת"א טל. 58408

„נוער" כיתות מקצועיות שנתיות

תעודת הסמכה

דרושה מכונת הקרנה 35 מ"מ

להתקשר: 02-36251—2 למזכירות

ניהול חשבונות

לבעלי מפעלים, עסקים ובתי מסחר

משרדנו מקבל עבודות:

* ניהול פנקסים
* מס ערך מוסף
* יעוץ מקצועי, מס־הכנסה וביטוח־לאומי

רח' מזא"ה 67, תל־אביב, טלפון — 622240

صكنز من الاهل

המשרד הראשי: „בית מעריב"
תל־אביב, רחוב קרליבך 2
ת״ד 20050, טלפון 287211

לוח 8 לוח מעריב

הלוח הנפוץ ביותר במדינה - כל מודעה מתפרסמת ב־8 העיתונים

Nowiny Kurier — Uj Kelet — Israel Nachrichten חדשות ישראל — Наша страна — Viata Noastra — לעצטע נייעס — דבר — מעריב

6.60 ל״י למלה ביום חול
9.50 ל״י למלה בערב שבת וחג
3.30 ל״י למלה במדור „מיד ליד"
מינימום 8 מלים • המחירים ללא מע״מ

הודעות
[illegible]

דירות
[illegible]

קבלני בנין
[illegible]

דירות למכירה
[illegible]

וילות ובתים
[illegible]

דירות להשכרה
[illegible]

דירות בדמי מפתח
[illegible]

דירות מרוהטות
[illegible]

ביקוש דירות
[illegible]

מכירות
[illegible]

קניות
[illegible]

עסקים
[illegible]

מחסנים
[illegible]

חנויות
[illegible]

מבני תעשיה
[illegible]

אולמות
[illegible]

מזגני אויר
[illegible]

דודי שמש וחשמל
[illegible]

מכוני הרזיה
[illegible]

שעורים
[illegible]

חקלאות
[illegible]

הצעות עבודה
[illegible]

הכשרה לעבודה
[illegible]

טרקטורים
[illegible]

מכוניות למכירה
[illegible]

מכוניות כביסה
[illegible]

מכוניות להשכרה
[illegible]

אופנועים וקטנועים
[illegible]

רכבים
[illegible]

טלוויזיות
[illegible]

שרותים
[illegible]

כלי נגינה
[illegible]

מקררים
[illegible]

הכרויות
[illegible]

שידוכים
[illegible]

חוגים
[illegible]

חתימות טובות

ושפע של הצעות טובות
באמצעות הלוח הותיק והחדיש ביותר:

לוח 8 לוח מעריב — הלוח הנפוץ ביותר במדינה - כל מודעה מתפרסמת ב־8 העיתונים

לוח ירושלים

קבלני בניין
[illegible]

דירות למכירה
[illegible]

וילות ובתים
[illegible]

חדרים מרוהטים
[illegible]

הצעות עבודה
[illegible]

דירות בדמ״פ
[illegible]

מכוניות למכירה
[illegible]

רהיטים
[illegible]

לטבע בע״מ
פתח־תקוה
(אסיא לשעבר)
דרושים:

1. **בימאי אורגני**
לעבודה במעבדת מחקר. נדרש נסיון בסינתזה אורגנית.

2. **טבנאי בינוזה**
להפעלת מתקני ייצור כימיים ב־3 משמרות. עדיפות לבעלי נסיון קודם בתעשיה הכימית.

3. **טבנאי יצור**
לעבודה בנושאי שכר עידוד ישיר וכללני. עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה הכימית.

4. **מנהל חשבונות**
סוג ג׳, בעלי נסיון קודם בהנהלת חשבונות

5. **שרטטת מכונות**
לשרטוט חלקי מכונות, צנרת ומתקני ייצור תעשיתיים. נדרש נסיון קודם

מועמדים יפנו בציון קורות חיים ונסיון קודם ל„טבע בע״מ", פתח־תקוה, מחי כח אדם, ת.ד. 1423 ת״א
סודיות מובטחת!

פלד

לאופנת ריג׳נט בע״מ
דרושים מיד
★ **תדמנית**
מנוסה
לניהול חדר
מירה
★ **גזרן**
מעולה
תנאים מצוינים
למתאימים
טל. 230715, 231021,
דיזנגוף 152 תל־אביב

לסריגי הלן בע״מ
דרושות
תופרות
אוברלוק, זיגזג,
קטל, עבודות יד,
ביקורת איכות
ותיקונים.
טלפון —
826316, 831176

דרושה
מורה
להוראות בסריגה
לחנות צמר בגבעתיים
לטלפן —
255554, 764323

דרוש/ה
פקיד/ה
רשוי מכס
להכנת רשמונים
ועבודה בבתי מכס
לפנות פאלוף תל־אביב
טל. 293318

עירית ירושלים
המחלקה לחינוך — החינוך העל יסודי
לבית החינוך, תיכון עירוני ג׳ שש־שנתי
דרוש
מורה להתעמלות
(לבנים)
מועמדים בעלי כישורים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב להנהלת בית הספר רח׳ כ״ט בנובמבר 17, ירושלים.

עירית תל־אביב־יפו
האגף לתרבות לנוער ולספורט
המדור לספורט
דרושים
מדריכי ספורט
בענפי הספורט השונים:
כדורגל, כדורסל, התעמלות, טניס שולחן, ג׳ודו, פיתוח גוף, כדורעף.
לתפקידי ריכוז והדרכה
מועמדים בעלי הכישורים המתאימים יפנו למדור לספורט בעירית תל־אביב—יפו, בית העיריה קומה 11 חדר 1126 בימים א׳, ב׳, ד׳, ה׳ ו׳ בשעות 9.00—12.00 לפנה״צ

לוח חיפה

דירות
[illegible]

דירות למכירה
[illegible]

דירות להשכרה
[illegible]

דירות מרוהטות
[illegible]

ביקוש דירות
[illegible]

תריסים
[illegible]

עסקים
[illegible]

הצעות עבודה
[illegible]

מכוניות למכירה
[illegible]

מכירות
[illegible]

טלוויזיות
[illegible]

מגרשים
[illegible]

מדור זה מיועד למפרסם הפרטי בלבד, המעונין למכור או לקנות חפצים שערכם עד 1,000 ל״י. מופיע בימים א׳ ו־ה׳. המחיר במדור מיוחד זה: 3.30 ל״י למלה (+ 8% מ.ע.מ.) במקום 6.60 ל״י.

לוח 8
לוח מעריב
הלוח הנפוץ
ביותר במדינה
מתפרסם בעת
ובעונה אחת
ב־8 עתונים!

לוח 8 - לוח מעריב · דרושים

הלוח הנפוץ ביותר במדינה - כל מודעה מתפרסמת ב־8 העיתונים

לחברה תעשייתית בינלאומית
דרוש
מנהל כללי
לאחד ממפעליה בארץ דוברת אנגלית
הכשורים הנדרשים:
* 5 שנות נסיון בניהול מפעל.
* נסיון בתחום האלקטרוניקה והתקשורת.

— עם המתאים ייחתם חוזה ל־3 שנים —

מועמדים מתאימים ורציניים מתבקשים לפנות בכתב, תוך ציון פרטים אישיים, קורות חיים, פרוט נסיון קודם, ובצרוף המלצות, אל ת.ד. 16303, תל־אביב.
— סודיות מובטחת! —

דרוש
מתכנן/מתכנת
לאחזקה ופתוח מערך משכורות במחשב 370/125
הכישורים: נסיון של שנתיים לפחות בתכנות נושאי שכר.
מפעל גדול באיזור חיפה מציע עבודה מעניינת ותנאים טובים
*
נא לפנות בכתב יד עם פרוט קורות חיים למח' כח אדם ת.ד. 1371 חיפה מיקוד 31000.

ירושלמי!!
חברת ביטוח גדולה ודינמית
מחפשת
מנהל סניף רכישה
בירושלים
כישורים הכרחיים:
* נסיון וידע בביטוח
* בעל יוזמה ומרץ המעונין בעבודה עם אתגר

רצוי:
* סוכן ביטוח בעל נסיון וקשרים בירושלים
* גיל 30—45 שנה.

תנאים טובים למועמד המתאים
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אל ת.ד. 33112 תל־אביב עבור מנהל סניף

למפעל תעשייתי גדול במרחב תל־אביב
דרוש
הנדסאי כימיה
לעבודה במתקן חצי חרושתי (פיילוט)
כישורים נדרשים:
בוגר ביה"ס להנדסאים בארץ
נסיון של 3—2 שנים לפחות בתעשיה כימית
● על המעונינים נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 22330 ת"א, עבור מס' 160
סודיות מובטחת

דרושים
מהנדסי/והנדסאי אלקטרוניקה
למחלקת המכירות של ציוד היקפי למחשבים וציוד מעבדתי מתוחכם.
רצוי עם נסיון במכירות
השפה האנגלית הכרחית
נא לפנות בכתב עם קורות חיים לת.ד. 4770 תל־אביב או טלפונית לקביעת ראיון 58235 11־8, 17־16.

מפעל תעשייתי בענף המזון בהרצליה
דרושה
מזכירה למשרד הראשי
בעלת ידע ונסיון בהדפסה עברית
המעונינות תפנינה בכתב לת"ד 7095 תל־אביב עבור מספר 98.

תדיראן

למפעל הסוללות ברחובות
דרושים
1. מהנדס מכונות
* בעל נסיון של שנתיים — לפחות בתעשיה, רצוי במערכות זיווד אלקטרוני.
2. הנדסאי/טכנאי כימי
* בעל נסיון בבנית והפעלת מערכות כימיות תעשייתיות.
3. יוצא חמ"מ
לבצוע בדיקות חשמליות למקורות כח מיוחדים.
* בוגר בית ספר מקצועי.
* בעל נסיון צבאי בתחום זה.
4. מבקר איכות מכני
* בוגר בית ספר מקצועי.
* בעל נסיון בבקורת איכות
5. מסגר מכני
לעבודות מסגרות עדינות בפרוייקט פתוח מעניין
* בוגר בית ספר מקצועי. * בעל נסיון.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית 950051, או בכתב, תוך ציון פרטים אישיים, קורות חיים ופרוט נסיון קודם אל ת.ד. 75, רחובות.

למפעל האלקטרוניקה בחולון
דרושים
1. מהנדס אלקטרוניקה
לעבודות פתוח והנדסה מעניינות
2. הנדסאי אלקטרוניקה
* בעל נסיון.
לעבודות פתוח והנדסה מעניינות
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית 848185

למפעל התקשורת בפתח־תקוה
דרוש
1. כרסם
* בוגר בית ספר מקצועי במסגרת מכנית.
* יודע בקריאת שרטוטים, הפעלת כרסומת והכלים הדרושים לה.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, תוך ציון פרטים אישיים, קורות חיים ופרוט נסיון קודם אל ת.ד. 500, פתח תקוה.

למפעל הגבישים בחולון
דרוש
1. טכנאי אלקטרוניקה
לפתוח מעגלים אלקטרוניים.
* טכנאי/הנדסאי, בעל נסיון מעשי של שנתיים — לפחות, רצוי בשטח R.F.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית 853257, 841318.

תדיראן תדיראן

לחברה מסחרית נודעת לעבודה בת"א
דרוש/ה
עוזר/ת למנהל חשבונות ראשי
בעל/ת נסיון למשרה מלאה
סוג ד' לפחות
ידיעת השפה האנגלית הכרחית
תנאים הולמים!
בדבר פרטים לפנות לת.ד. 9225, ת"א בצרוף קורות חיים ומספר טלפון
— סודיות מובטחת —

גיבה Agile
יצרני ויצואני אפנה בע"מ
דרך יפו תל־אביב 25 טל. 59555
דרוש
אחראי על מתפרות
לביקורת טיב, בעל נסיון של מספר שנים
רצוי בעל רשיון נהיגה
למתאימים יינתנו תנאים טובים
נא להתקשר טלפונית או לפנות במקום למר סיני
— סודיות מובטחת —

למפעל תעשייתי
דרוש
סוכן - גובה
בעל רכב
נא לפנות בכתב יד בציון נסיון ומשכורת נדרשת לת.ד. 4333 תל־אביב, מס' 422.

שירות התעסוקה

לשירות התעסוקה
דרושים:
1. פקידי השמה (5 משרות) ב:-
● קרית־שמונה (45/76); ● חיפה (55/76);
● באר־שבע (62/76); ● טירת־הכרמל (70/76);
● יבנה—אשדוד (*) (61/76)
● פקידת השמה לפרועלות (½ משרה) בהוד השרון.
● פקידת השמה למשק בית (*) — בתל־אביב.

דרגת המשרות: י"ב—י"ד (יוד־בית—יוד־דלת) אחיד.

דרישות התפקיד: השכלה תיכונית או השכלה מקצועית מקבילה. נסיון של 1—4 שנים בעבודה ארגונית או חינוכית או קהילתית. התמצאות בחוקי העבודה בארץ — לרבות חוק שירות התעסוקה. כושר ניהול משא ומתן עם מעבידים.

2. פקיד השמה לרישום והכוון (נוער) - בירושלים
דרגת המשרה: 1—2 (אחת—שתיים מח"ר).

דרישות התפקיד: השכלה אקדמאית באחד מן התחומים הבאים: סוציולוגיה, פסיכולוגיה, חינוך, עבודה סוציאלית. נסיון של עד שנה בעבודה ארגונית או אחראית בתחום הנוער או המינהל, ידיעת חוקי העבודה בארץ בכלל, חוק שירות התעסוקה וחוקי נוער בפרט, כושר ניהול משא ומתן עם מוסדות, כושר הבעה בכתב ובעל־פה, שליטה בשפה העברית.

הערות
1. על המועמדים לגור במקום העבודה.
2. דרגת העובד שיתקבל תקבע עפ"י כשירויותיו.
3. במשרות מתעסקים עובדים ארעיים (למעט המשרות המסומנות ב־*).

על המעונינים במשרות הנ"ל למלא 2 טופסי „בקשה למשרה פנויה" (מדף 2115) שניתן לקבלם בשרות התעסוקה ובכל משרדי הדואר בארץ, לצרף תעודה על השכלה או העתק מאושר ממנה ולהעבירם למשרד הראשי של שרות התעסוקה, מדור המנגנון, הקריה, בנין מס' 2, ירושלים, ת.ד. 13033 עד ליום 14.10.76.

לעבודה בשחונית באזור תל־אביב
דרושים צעירים
* אשר סיימו 12 שנות לימוד לפחות
* משלמי שרות צבאי מלא ביחידה קרבית — בתפקיד פיקודי
* בעלי פרופיל רפואי 82 לפחות
* המתגוררים בגוש דן
* העבודה במשמרות בנות 12 שעות — 3 או 4 פעמים בשבוע
* חוזה ל־10 חודשים עם אפשרות הארכה
* שכר חודשי כ־2500 ל"י נטו למשרה מלאה

קיימת אפשרות ליציאה לחו"ל בתפקיד

תחילת עבודה מותנית במעבר קורס בן מספר שבועות בשכר.

על המעונינים לפנות ביום שלישי 5 אוקטובר 1976 בין השעות 14.00—17.00 בנמל התעופה בן גוריון בנין משרד הבריאות (ליד אולם המכס). על המועמדים להביא עמם פנקס מילואים.

למושב ניר ישראל
דרוש
מרכז משק
רצוי בעל נסיון ● מגורים במקום
מועמד שיכול להתפנות תוך זמן קצר יתקשר טלפונית בימים ג'—ה' השבוע
051-22494

לחברת אלסטקס
דרוש
סוכן/ת מכירות
רצוי דובר/ת אידיש או גרמנית
תנאים טובים!!
נא לפנות לטל. 37193 38272.

דרושים:
1. **תופרים/ות** למכונות תפירה ולולאות
2. **גהצן/ית**
3. **סורגים** למכונות עגולות

לפנות: „איריס", רמת־גן, רחוב בצלאל 27 (מאחורי בורסת היהלומים), טל. 732662, 739704.

דרוש מכשירן
* בעל נסיון של 3 שנים לפחות בתעשיה.
* בעל ידע במיכשור FISHER, FOXBORO פניאומטי ואלקטרוני.

לעבודה מעניינת בצפון הארץ
שכר מתאים בהתאם לכישורים
מועמדים מתאימים יתקשרו לקביעת ראיון:
בין השעות: 07.00—16.00 לטלפון 04/87474.
בין השעות: 18.00—21.00 לטלפון 04/87558.

חישולי כרמל בע"מ
דרוש (ה)
פקיד(ת) תמחיר
הכישורים: קורס בסיסי בתמחיר או סוג בהנהלת חשבונות.
למועמד/ת המתאים/ה — תנאים טובים
המעונינים יפנו בכתב לאגף כח אדם ת.ד. 30 טירת הכרמל או טלפונית למס' 4—3—539202־04.
CARMEL FORGE LTD.

תעשיות אלקטרוכימיות
פרוטרום
ת.ד. 1929 חיפה, מיקוד 31000

למפעלנו במשמר הים (ליד עכו)
דרושים מועמדים למשרות הבאות: —

משרה מס' 25/76
מרכז טכני למעקב חומרים לפרוייקט בהקמה
הכישורים הדרושים: — מהנדס יעוץ או מהנדס מכונות בעל נסיון מעשי של חמש שנים לפחות בעבודות הקמה בתעשיה הכימית. עדיף בעל ידע ונסיון במעקב אחר זרימת חומרים באמצעות דוח"ו מחשב. ידיעת השפה האנגלית, כלל כושר ביטוי בכתב — חיונית.

משרה מס' 26/76
טכנאי למעקב חומרים לפרוייקט בהקמה
הכישורים הדרושים: — הנדסאי/טכנאי מכונות בעל נסיון מעשי של שלוש שנים לפחות בעבודות הקמה בתעשיה הכימית. ידיעת השפה האנגלית — חיונית.

משרה מס' 27/76
עוזר טכני למנהל אספקה לפרוייקט בהקמה
הכישורים הדרושים: — הנדסאי/טכנאי מכונות בעל נסיון מעשי של לפחות חמש שנים בהכרת ציוד וחלקי חילוף לתעשייה הכימית. ידע בנוהל הזמנות לציוד זה ומעקב אחרי מהלך בצוען. ידיעת השפה האנגלית — חיונית. המועמד יכול להיות פנסיונר.

משרה מס' 28/76
פקיד/ה למחסן פתוח לצרכי פרוייקט בהקמה
הכישורים הדרושים: — פקיד/ה בעל/ת נסיון אדמיניסטרטיבי של שלוש שנים לפחות וידע בטפול במסמכי הזמנות ויבוא. עדיפות למועמד/ת השולט/ת בשפה האנגלית.

משרה מס' 29/76
פקיד/ת אדמיניסטרציה למינהלן הפתוח
הכישורים הדרושים: — פקיד/ה בעל/ת נסיון מעשי של שלוש שנים לפחות בעבודות משרד ובאדמיניסטרציה כללית. רצויה ידיעת הדפסה בעברית והכרת השפה האנגלית.

כל המשרות המוצעות לעיל הינן משרות זמניות לצרכי פרוייקט הקמה והמועסקים בהן יועסקו לפי חוזה אישי.

המעונינים יפנו בכתב אל מחלקת המנגנון (ת.ד. 357 עכו, 1929 חיפה) יציינו את תואר המשרה ומספרה המבוקשת, ויפרטו מהלך חיים ונסיון מקצועי. רצוי לצרף העתקי דיפלומות והמלצות ממקומות עבודה קודמים.
— סודיות מובטחת! —
תנאים נאותים למועמדים הכשירים.

להנהלה מרכזית של בנק בת"א
דרושים
● **אחראי על או"ש**
● **אחראי בנושא קלט-פלט** (במחלקת ע.נ.א.)
● **מנהלי חשבונות** מנוסים

תנאים טובים למתאימים —
סודיות מובטחת
הצעות מפורטות בכתב יד לשלוח לת.ד. 4333 תל־אביב למס' 426.

לבנק מסחרי
דרושים
מנהלי סניפים
בתל־אביב ובחיפה
הכישורים הדרושים:
● השכלה תיכונית לפחות עדיפות לבעלי השכלה אקדמית בתחום הכלכלה ומנהל עסקים
● נסיון בעבודה בנקאית של 5 שנים לפחות בדרג ניהולי

תנאים טובים — סודיות מובטחת
לפנות בכתב יד בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 20050 תל־אביב למס' ל/439

להנהלת בנק בתל־אביב
דרושים
● **מנהל מחלקת תבניות חסכון**
● **סגן מנהל מחלקת ניירות ערך**
בעל השכלה אקדמית (כלכלה, מנהל עסקים)
● **כלכלן**
לתפקיד בדיקת כדאיות פרוייקטים

תנאים טובים — סודיות מובטחת
לפנות בכתב יד בציון פרטי נסיון לת.ד. 4333 תל־אביב למס' 424.

هكذا من الاصل

مكن من الاجل

במלאת שנתיים
לפטירתו של
יקירנו הבלתי נשכח

מנשה פורשט ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום שלישי י"א תשרי תשל"ז 5.10.76 בבית העלמין בנחלת יצחק בשעה 4 אחה"צ.

קרובים, ידידים ומוקירי זכרו נאספים ליד שער בית־העלמין.

סבינה
אריאלה, אבי ואילנית

ב"ה
היכל בנימין
מרכז קהילתי דתי ע"ש רס"ן בנימין קצין וחבריו הי"ד
רחוב ש"י עגנון, רעננה

ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 4 אחה"צ, ייערך
טכס הנחת אבן הפינה להיכל בנימין

בהשתתפות: כבוד הרב הראשי לישראל הרב שלמה גורן
הרבנים המקומיים הרב שלמה מלץ, הרב יצחק פרץ
יו"ר המועצה המקומית מר בנימין ולפוביץ
נציגי צה"ל, חברי כנסת ואישי ציבור.

הציבור מוזמן הציבור מוזמן

ביום השנה השלישי לנפילת יקירנו
בנימין הי"ד
נעלה לפקוד את קברו ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 2.30 אחרי הצהרים, בחלקה הצבאית שבבית העלמין ברעננה.

המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה ללא עת של
אשתי, אמנו ואחותנו היקרה

מזל אמיר ז"ל

ההלויה התקיימה ביום ששי, ד' תשרי תשל"ז (1.10.76)
בבית העלמין בנחלת יצחק.

המשפחה

במלאות שש שנים לפטירת
יקירנו

מנחם פליבט
ז"ל

תתקיים עליה לקברו ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 3.45 אחה"צ, בבית העלמין בקרית שאול.
התחבורה תצא משדרות נורדאו 24, בתל־אביב, בשעה 3.15 אחרי־הצהרים.

המשפחה

במלאת שלושים לפטירת יקירנו
ג'ק (יעקב) קונורטי ז"ל

תתקיים אזכרה וגילוי מצבה ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 15.00, בבית העלמין בכפר סמיר, חיפה.

אשתו: אירנה
אחיו: משה

נעלה זכרם של בנינו חברינו
אשר נפלו במלחמת יום הכפורים
במלאת שלוש שנים לנופלם

דני וינגרוד
י"א תשרי
חגי קוהל
י"ב תשרי
אורי ברקאי
י"ג תשרי
ירוחם אורון
י"ד תשרי
קובי רבינוביץ
כ"ו תשרי
ישראל דגן
כ"ו תשרי

המשפחות
ובית נען

במלאת 3 שנים לנפילתו של בננו ואחי היקר
הבלתי נשכח
סמל ניסן סובוטניק
ז"ל
שנפל במלחמת יום הכפורים ברמת־הגולן
תתקיים אזכרה ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 4.15 אחה"צ, בבית העלמין הצבאי בקרית שאול. הסעה מבית ההורים בשעה 3.45 בשדרות ירושלים 62, רמת־גן.
המתאבלים: ההורים, הבת ניסנית, האחות, הגיס וילדיהם.

במלאת 3 שנים לנפילתו של בננו, אחינו ואבינו
סמל עמירם מלינרסקי
ז"ל
שנפל במלחמת יום הכפורים בסיני
תתקיים אזכרה ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 4.30 אחה"צ, בבית העלמין הצבאי בקרית שאול. נפגשים ליד השער.

המשפחה

אזכרה ליקירנו
סגן אהוד סדן ז"ל
נקיים ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בשעה 16.00, בבית העלמין באשקלון.

כרמלה, דוד ואפרת סדן
המשפחה.

במלאת שלוש שנים לנפילת יקירנו הבלתי נשכח
סרן פרידמן צבי
הי"ד
שנפל במלחמת יום הכפורים ברמת־הגולן
תערך אזכרה ביום חמישי, י"ג בתשרי תשל"ז (7.10.76), בשעה 3.00 אחה"צ, בבית העלמין בחולון בחלקה הצבאית.
אוטובוס יצא מבית אמו ברחוב הכלנית 12 בת־ים, בשעה 2.30.

המשפחה

במלאות שלוש שנים לנפילתו של בננו יקירנו
רס"ן דן זמיריך ז"ל
במלחמת יום הכפורים בקרב הבלימה ברמת־הגולן
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו בבית העלמין בקבוצת כנרת, ביום רביעי, י"ב תשרי תשל"ז (6.10.76) בשעה 3 אחה"צ.

המשפחה
וקבוצת כנרת

ביום השנה השלישי לנפילתו של יקירנו
רס"ן עודד חרמוני ז"ל
נעלה לקברו ביום רביעי (6.10.76) בשעה 16.00 (חלקה 5, בית הקברות הצבאי, קרית־שאול),
ביום חמישי, 7.10.76 בשעה 19.00 יערך ערב לזכרו בבית „צוותא", רח' סגולה 2, יפו (ליד קולנוע „גגה").

המשפחה

ביום השנה השלישי
לנפילתם של חברינו היקרים

אליהו אמסטר ז"ל
ארז ארבל ז"ל
בן־עמי תמיר ז"ל
משה ניר ז"ל
משה אגוזי ז"ל
עמיקם מעין ז"ל
צבה (צבי) סדן ז"ל

נתייחד עם זכרם

העליה לבית העלמין תתקיים ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 15.00, במזרע.

המשפחות
וקיבוץ מזרע

במלאות שלוש שנים
לנפול בננו ויקירנו
סגן
דוד פלדמן (דודו)
ז"ל
במלחמת יום הכפורים
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו, ביום רביעי, י"ב תשרי תשל"ז (6.10.76) בשעה 4 אחה"צ בבית העלמין הצבאי חוף הכרמל, חיפה.
נפגשים על־יד השער.

ההורים
בנו
אחיו
אחותו
והמשפחה

במלאת שלוש שנים לנפול
רב פקד
משה כרמלי
הי"ד
במילוי תפקידו בעזה
ערב יום הכיפורים
(5.10.73).
האזכרה תתקיים בי"א בתשרי תשל"ז (5.10.76), בחלקה הצבאית בבית העלמין בקרית שאול, בשעה 3.00 אחה"צ. אוטובוס יצא מרחוב ירכבת 14, תל־אביב, ליד הכמה הארצי, בשעה 2.00 אחה"צ.

המשפחה המתאבלת

ביום שלישי י"א בתשרי תשל"ז 5.10.76
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
של בננו
ארנון ברין ז"ל
במלאת שלוש שנים לנפילתו במלחמת יום הכיפורים.
האזכרה בשעה 16.30 בבית העלמין שבקבוצה.

המשפחה
בית משמר־השרון

במלאות שלוש שנים לנפילת יקירנו
רס"ן נחום שמר (שמוקלר)
ז"ל
במלחמת יום הכיפורים
נקיים אזכרה, ביום שלישי, י"א תשרי תשל"ז (5.10.76) בשעה 4.00 אחה"צ בחלקה הצבאית בבית העלמין בקרית־שאול.
נפגשים ליד השער.

המשפחה

במלאת שלוש שנים לנפילתו של יקירנו
אורי עיני הי"ד
במלחמת יום הכיפורים
תתקיים אזכרה ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 4.00 אחה"צ, בבית־העלמין הצבאי בקרית־שאול.

המשפחה

עיריית ירושלים ירושלים תנועת החר ירושלים

אזכרה
במלאת שלושים לפטירתו של
שבתאי נגבי ז
סגן ראש העיר
תתקיים ביום שלישי, י"א בתשרי תשל"ז 76 בשעה 6.30 בערב באולם מועצת העיריה, רח' י
פתיחה: מר יהושע מטא — סגן ראש העיר
דברים:
— מר טדי קולק — ראש העיר
— מר חיים קורפו — חבר כנסת.
— מר מנחם בגין — חבר כנסת.
עליה לקברו לגלוי המצבה בשעה 4.00 אחה"צ מבית העיריה, רחוב יפו 22.

אנו מודיעים בצער רב על פטירת יקירנו
חנן בלונדר ז
ההלויה התקיימה ביום ו', ד' תשרי תשל"ז (.76

המשפחה

במלאות 3 שנים לנפילת בננו היקר
דב (דובי) יפה ז
במלחמת יום הכיפורים ברמת־הגולן.
נעלה לקברו להתייחד עם זכרו, ביום חמ י"ג בתשרי (7.10.76) בשעה 2.00 אחה"צ ב הקברות במושב אביגדור.

המשפ

במלאת שלוש שנים לנפילת יקירנו
סא"ר שבתאי נצחון ז
בן שרה ושלמה
שנפל במלחמת יום הכפורים
תתקיים אזכרה ביום שלישי, י"א בתשרי ו בשעה 17.30, בבית הכנסת בשכון שבזי בכפר
העליה לקברו תתקיים ביום רביעי, בשעה

המשפ

במלאת שלוש שנים לנפילת יקירנו
סרן רמי סמו הי"
במלחמת יום הכיפורים
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום רביעי בתשרי תשל"ז (6.10.76) בשעה 16.00 בבית הק הצבאי בקרית שאול.

המשפ

במלאות שלוש שנים לנפילתו של יקירנו
אליעזר מילנוב ז"
במלחמת יום הכיפורים
תערך אזכרה ביום שלישי, י"א בתשרי תש (5.10.76) בשעה 15.30. נפגשים ליד השער ב העלמין הצבאי בקרית שאול.

המשפ

ביום השנה השלישי לנפילתו של בננו
נמרוד בין ז"ל
בקרב על החרמון
נתייחד עם זכרו בבית העלמין במולדת.
האזכרה תתקיים ביום רביעי, י"ב בתשרי תשל"ז (6.10.76), בשעה 16.30.

המשפחה ובית מולדת

עירית אשדוד יד לבנים אשדוד
יזכור לחללי מלחמת יום הכיפורים
הטקס יתקיים ביום רביעי י"ב תשרי תשל"ז 5.10.76 בחלקה הצבאית בבית העלמין באשדוד במעמד רב צבאי.

ט' בתשרי תשל"ז
אברהם רובינשט
חות ארזי. רוזנגר
רגשי תנחומינו השתת
בנות יקירכם
יום אר
אברהם רובינשט
חות ארזי. רוזנגר
אבל באבלכם
על פטירת יקירכם
יום אר
אברהם רובינשט
חות ארזי. רוזנג
משתתפים בצערכם
בבית יקירכם
יום אר
יצחק ארזי
הרן רובינשטין
משפחות ארזי.
שטין ורוזנגרטן
אבל בצערכם בבית יק
יום אר

למנהלינו
אהרן ואברהם רובינשטין
ולמשפחות ארזי, רוזנגרטן

רגשי תנחומינו העמוקים
במות יקירכם

נחום ארזי ז"ל

אליעזר וקסמן
מנהלי ועובדי
רובינשטין ושות'

למנהלינו
אהרן ואברהם רובינשטין
ולמשפחות ארזי, רוזנגרטן

אתכם באבלכם הכבד
על פטירת יקירכם

נחום ארזי ז"ל

מרדכי ירון
אליקים גינצברג
החברה המרכזית לשיכון
ובנין בע"מ
ועובדיה

למנהלינו
אהרן ואברהם רובינשטין
ולמשפחות ארזי, רוזנגרטן

משתתפים בצערכם העמוק
במות יקירכם

נחום ארזי ז"ל

עוזי זרחי
טרום־רז בע"מ
וצוות העובדים

למהנדס יצחק ארזי
למר אהרן רובינשטין
ולמשפחות ארזי.
רובינשטין ורוזנגרטן

אתכם בצערכם במות יקירכם

נחום ארזי ז"ל

קרית יהודית —
פארק תעשייתי בע"מ
וצוות העובדים

לסופיה וליאורה ארזי
למהנדס יצחק ארזי
לאהרן רובינשטין
יו"ר מועצת המנהלים
ולכל המשפחה

אבלים יחד אתכם על מותו של
יקירכם — מנהלנו היקר באדם

נחום ארזי ז"ל

„ישפרו"
חברה ישראלית להשכרת מבנים בע"מ
המנהלים והעובדים

למנהלינו
אהרן ואברהם רובינשטין
ולמשפחות ארזי, רוזנגרטן

משתתפים בצערכם הרב
במות יקירכם

נחום ארזי ז"ל

יצלף
חברה למפעלי בנין בע"מ
וצוות העובדים

למשפחות ארזי ורובינשטין

משתתפים באבלכם הכבד
עם מותו של

נחום ארזי
(רובינשטין) ז"ל

ורדה ואמנון עברון
עפרה וצבי מיתר
וכל עובדי המשרד

למשפחות ארזי.
רובינשטין ורוזנגרטן

תנחומינו הכנים במות יקירכם

נחום ארזי ז"ל

פרומתאוס בע"מ

למשפחות ארזי.
רובינשטין ורוזנגרטן

משתתפים בצערכם הרב במות יקירכם

נחום ארזי ז"ל

ישפרו עבור תעשיות אר־יב

לבן עירנו
מר יוסף צבן ובני ביתו

אנו משתתפים באבלך הכבד
במות עליך לעיתך

שרה ז"ל

קבל נא את תנחומינו הכנים
תמצא ניחומים בפעילותך הציבורית
כיושב ראש ועד הארגון

ועד ארגון יוצאי סוחובוליה

לסגן שולביץ משה

משתתפים באבלך הכבד במות

אמך ז"ל

מפקד החיל
וחבריך ליחידה

אנו אבלים על מותו של עובדנו היקר

פלפל אהרון ז"ל

שנפטר לאחר תאונת דרכים
ומשתתפים בצער המשפחה

אשר פויכטונגר בע"מ
ההנהלה וחבר העובדים

להבריו **אלי ובני בן־יוסף המשפחה**

משתתפים באבלכם במות עליכם

חנה ויואב בן־יוסף
ז"ל

החברים:
מנשה כחלון — סמי עובדיה
דוד מוסיוב — בני רוקטלי
יוסי זהבי — אלי זיתוני
יחזקאל עובדיה — אבי בר־אור

נציב מס הכנסה ומס רכוש
הנהלת האגף
הממונה האזורי מס רכוש חיפה
וחבר העובדים

משתתפים בצערה של חברתם לעבודה
ויקטוריה קרניאל
במות

אמה ז"ל

תנחומים למשפחה האבלה.

הבעת תודה

אנו מודים בזה לכל מנחמינו
שהשתתפו בצערנו העמוק
עם פטירת ראש משפחתנו היקר

אישטון יחזקאל לורנט

[illegible]

המשפחה האבלה

לחנה בן ציון

תנחומינו במות

האב ז"ל

הפקולטה להנדסת תעשיה וניהול
הטכניון — מכון טכנולוגי לישראל

לשמואל רוביניאן

משתתפים באבלך על מות
אביך
חברי החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
אוניברסיטת תל־אביב

להשכרה
בשכר חודשי:
1. דירת 2 חדרים
קומת קרקע עם
טלפון, המותאמת גם
למשרד, בסביבת
הבימה / אחד העם.
2. דירת 4½ חדרים
עם טלפון וטלקס
בקומה 6
מותאמת גם למשרד
במגדל אביבים.
בדמי מפתח:
דירת 3 חדרים
בקומה ב' בסביבת
מוא"ה / דרך פ"ת.
למכירה:
דירת 4 חדרים
יפה, בקומה ב, בסבי־
בת בית מעל הפיס.

ה. ברגר
בע"מ
רח' זמנהוף 9,
תל־אביב
טל. 223224/5
(בין 9 עד 19)

הועדה המקומית לבנין
ותכנון עיר בני־ברק
חוק התכנון והבניה
תשכ"ה—1965
הועדה המחוזית לתכנון
ולבניה מחוז תל־אביב.
מרחב תכנון מקומי בני־ברק
הודעה על הכנת שינוי
תכנית מס' 274

בהתאם לסעיף 77 לחוק ה־
תכנון והבניה תשכ"ה—1965,
נתנת בזה הודעה כי הועדה
המחוזית לתכנון ולבניה מחוז
תל־אביב החליטה על הכנת
שינוי תכנית מס' 274 שינוי
לתכנית מתאר 105 א' ושינוי
לתכנית מפורטת מס' 77 בני־
ברק.
ואלה הם השטחים הכלולים
בתחום התכנית המוצעת: גוש:
6122 חלקה: 277—279, 282—
291, 294—297, 299—301,
(חלק) 320, 468—470, 474—
481, 202—618, 622—624,
633—641, 726, 727, 1253 —
1256, 1297, 1298, 1348—1358
(חלק), 1364 1367, 1368,
1413, 1414, 1445, 1446, 1478,
1479, 1492, 1493, 1540, 1541.
מקום: בני־ברק בין רחוב
הרצל — השלושה ורח' סו־
קולוב.
מטרת התכנית: לחלק את
השטחים לחלוקה חדשה ול־
קבוע אזורים ודרכים חדשים.
ד' רזניק
יושב ראש הועדה המחוזית
לתכנון ולבניה מחוז תל־אביב
תאריך: י"ב אלול תשל"ו,
7.9.76.

הועדה המקומית לבנין
ותכנון עיר בני־ברק
הודעה עפ"י סעיף 149 לחוק
לתכנון והבניה תשכ"ה—1965
אביה גולדין, חברה קבלנית
לבנין בע"מ, הגישה בקשה
לועדה זו לבנות בית מגו־
רים בן 4 קומות עם קוי בנין
צדדיים של 3.2 מ', במקום
4.0 מ' בגוש 6122 הלקה
647, רחוב השר מינץ 30,
אזור מגורים ג' ת.ב.ע. 201,
וזה שלא בהתאם לתכנית ה־
מתאר מס' 105 א', לבני־ברק.
כל מי שיש לו ענין ב־
קרקע הנ"ל, רשאי להגיש את
התנגדותו המנומקת תוך 14
יום מתאריך הודעה זאת. ל־
אחר מכן תתן הועדה המקו־
מית את המלצתה לאשור ה־
בקשה לועדה המחוזית לבנין
ערים תל־אביב, כראות עיניה.
י. גוטליב
יו"ר הועדה המקומית
לבנין ותכנון עיר
בני־ברק

הועדה המקומית להכנון
ולבניה — נתניה
ניתנת בזה הודעה כי לועדה
הוגשה בקשה לאישור בנית
מגורים לבית על חלקה 14
בגוש 8231 (רח' עמק חפר)
בחריגה ב־2.32 אחוז — ובקו
בנין צדדי ב־30 ס"מ.
את התכנית ניתן לראות ב־
משרדי הועדה.
התנגדויות אפשר להגיש משך
שבוע מיום פרסום הודעה זו.

נגנבה
פורד קורטינה
צבע צהוב, גג שחור
מספר 223—355
המוצא הישר יודיע
טלפונית 03-282020 או
להתחנת המשטרה הקרובה
ויבוא על שכרו.

כתיבה במכונה
תלמדו ב־12 שעות
בבי"ס למסחר
„רימון"
ת"א, רח' דיזנגוף 85
טלפון 281985
שיטה עיוורת
פיקוח ממשלתי

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل